Okładka tymczasowa.

EDITIONUM COLLEGII HISTORICI ACADEMIAE LITTERARUM POLONICAE
Num. 81.

CODEX DIPLOMATICUS
ECCLESIAE CATHEDRALIS NECNON DIOECESEOS VILNENSIS

VOLUMINIS I FASCICULUS 2
(1468—1501)

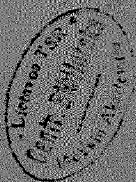
WYDAWNICTWA KOMISJI HISTORYCZNEJ POL. AKADEMJI UMIEJĘTNOŚCI
Nr 81

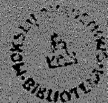
KODEKS DYPLOMATYCZNY
KATEDRY I DIECEZJI WILEŃSKIEJ

TOMU I ZESZYT 2
(1468—~~1550~~ 1501)

WYDALI

KS. JAN FIJAŁEK I WŁADYSŁAW SEMKOWICZ

W KRAKOWIE 1939
NAKŁADEM POLSKIEJ AKADEMJI UMIEJĘTNOŚCI
SKŁAD GŁÓWNY W KSIĘGARNI GEBETHNERA I WOLFFA
WARSZAWA — KRAKÓW — LUBLIN — ŁÓDŹ — POZNAŃ — WILNO — ZAKOPANE.

in (D)ambronoua[3] W(i)lnensis[f] diocesis, de nobili genere ex utroque parente procreatus, quatenus sibi de dicta ecclesia in Gebanowo, cuius fructus etc. quatuor marcas argenti secundum communem extimacionem valorem annuum non excedunt, sive ut premittitur, sive alias quovis modo, aut ex alterius cuiuscunque persona seu per liberam resignacionem alicuius de illa extra Romanam curiam, eciam coram notario publico et iuris propositis factis aut coniurationem excitabant vacet, eciamsi specialiter reservatis, devolutis, affectis vel litigiosis, cuius litis status indultus huiusmodi placeat pro expresso existat, provideri mandare secumque in eandem parrochialem ecclesiam de Dambronoua una cum dicta ecclesia in Gebonowo, si sibi vigore literarum super presentibus conficiendarum conferatur, recipere et ad quinquenium insimul retinere libere et licite valeat, dispensare dignemini de gracia speciali et cum non obstantibus et clausulis oportunis.

Concessum ut petitur, in presencia domini nostri pape. Pe(trus) Tiras(ensis).

Et cum dispensacione de duabus parrochialibus huiusmodi ad quinquenium.
Et de parrochiali ad annum.
Et quod non obstantibus littere finales ipsius habeantur pro expressis.
Et cum absolucione iuris quoad effectum iuramenti.
} Concessum Pe(trus) Tirasen(sis).

Datum Rome apud sanctum Marcum, quinto kalendas maii anno quarto.

250.

(Rzym), 4 maja 1468.

Papież (Paweł II) przenosi Jana biskupa łuckiego na stolicę biskupią w Wilnie, wakującą po śmierci biskupa Mikołaja.

Zap. oryg. w Archiwum Watykańskiem, Obl. et Solut. T. 82 k. 17' (nowa sygnatura 43'). Na lewym marginesie zapisek: Vilnen.

Reg. Abraham W., Sprawozdanie (III) str. 31.

Die IIII mai(i) ad relacionem reverendissimi domini cardinalis de Vrsinis[1] (S. D. N. in consistorio secreto) absolvit reverendum patrem dominum Johannem episcopum Luceoriensem[2], et transtulit eum ad ecclesiam Vilnensem, vacantem per obitum ultimi episcopi extra Romanam Curiam defuncti[3].

251.

B. m. d. i r. (po 4 maja 1468).

Formuła przysięgi Jana biskupa wileńskiego na wierność i posłuszeństwo św. Piotrowi, Kościołowi Rzymskiemu i papieżowi Pawłowi II oraz jego następcom.

Or. Muzeum XX. Czartoryskich Vol. 2955 k. 69 nr 657. Dokument pergaminowy w formie »littera clausa« 50·3 × 35·8, z czterema przecięciami po pieczęci; u góry i u dołu

---

249. [f] Ambronoua Wlnensis *l. c.*

249. [3] *Zapewne Dąbrowa pod Sokółką na Podlasiu, dziś kościół dekanalny w diec. wil.*

250. [1] *Latinus de Ursinis biskup Trani, od r. 1448 kardynał, zmarł 1477 (Eubel, Hierarchia cath. T. II str. 11).* [2] *Jan Łosowicz biskup łucki od r. 1462/3 (ob. X. Dr Fijałek Uchrześcijanienie l. c. str. 154 przyp. 1).* [3] *Biskup wileński Mikołaj ze Solecznik zmarł dnia 29 września r. 1467 (Długosz, Hist. Pol. T. V str. 487).*

w środku marginesów zbutwiały z wilgoci tak, że powstały dziury. Tekst dobrze czytelny. Inicjał F do połowy tekstu. — Zapiski: 1) po prawej stronie poniżej tekstu ręką pisarza: M. de Mannucijs; *2) tamże z lewej strony inną ręką:* ⩧ *pod tem* Coradinus, *pod tem* G. Pele, *obok na marginesie:* Coranus *(czy* Coradinus*?)*: May; *3) na odwrociu, na złożeniu wierzchniem ręką tekstu:* Forma iuramenti *(inicjał ten sam co w tekście), ręka w. XVIII dopisała potem:* Reverendissimi Joannis Episcopi facti Sedi Apostolicae; *4) tamże u góry ręką w. XVI/XVII zapisek (wcześniejszy od poprzedniego):* Bona Ecclesiae non impignorabo; *5) na dole ręką w. XVIII:* Przysięga Biskupa Wilenskiego Jana Stolicy Apostolskiey; *6) na złożeniu bocznem ręką w. XVIII/XIX:* Juramentum Joannis Episcopi; *7) poniżej inną ręką nieco wcześniejszą:* Forma iuramenti episcopalis; *8) sygnatury: a) na złożeniu wierzchniem ręką w. XVII znak* П, *b) pod tem ręką w. XVIII:* N° 10, *c) na dole z w. XVI/XVII:* N° 34.

Kop. *Lib. I 2 k. CXLIX—CL z nagłówkiem:* Juramentum Joannis episcopi et forma eiusdem; *w w. XVIII dodano przy nagłówku datę* 1522; *ob. niżej przypis* [a].

Wyd. *1. Codex epistolaris sec. XV T. III wyd. A. Lewicki (Kraków 1894) str. 605/6 nr 108 (z* ***Or.*** *bez oznaczenia daty). — 2. Ks. Kurczewski J., Kościół Zamkowy T. II str. 26/7 (z* ***Kop.****).*

Forma iuramenti:

Ego Johannes episcopus Wilnensis ab hac hora inantea fidelis et obediens ero beato Petro sancteque apostolice Romane Ecclesie ac domino nostro domino Paulo pape secundo[a] suisque successoribus | canonice intrantibus. Non ero in consilio aut consensu vel facto, ut vitam perdant aut membrum, seu capiantur, aut in eos violenter manus quomodolibet ingerantur, seu iniurie | alique inferantur quovis quesito colore; consilium vero, quod michi credituri sunt, per se aut[b] nuncium seu litteras ad eorum damnum me sciente nemini pandam. Papatum Romanum | et regalia sancti Petri adiutor eis ero ad retinendum et defendendum contra omnes homines. Legatum apostolice Sedis in eundo et redeundo honorifice tractabo et in suis necessitatibus adiuvabo. Iura, honores, privilegia et auctoritatem Romane Ecclesie, domini nostri pape et successorum predictorum conservare, defendere, augere et promovere curabo; nec ero in consilio vel in facto seu tractatu, in quibus contra ipsum dominum nostrum vel[c] eandem Romanam Ecclesiam aliqua sinistra vel preiudicialia[d] persone, iuris, honoris, status et potestatis eorum machinentur; et si talia a quibuscunque procurari vel tractari novero, impediam hoc pro posse et quantotius potero commode, significabo eidem domino nostro vel alteri, per quem ad ipsius notitiam poterit pervenire. Regulas sanctorum patrum, decreta[e], ordinationes, sententias, dispositiones, reservationes, provisiones et mandata apostolica totis viribus observabo et faciam ab aliis observari. Hereticos, scismaticos et rebelles domino nostro vel successoribus predictis pro posse prosequar[f] et impugnabo. Vocatus ad synodum veniam, nisi prepeditus fuero canonica prepedicione. Apostolorum limina[g] Romana Curia existente[h] citra singulis annis, ultra vero montes singulis biennis per me ipsum visitabo; et si post primam visitacionem personaliter factam aliquo legitimo impedimento prepeditus personaliter venire non potero, per aliquem fidum nuntium de gremio mee ecclesie aut alium in dignitate constitutum seu alias personatum habentem et de statu ecclesie bene instructum, qui vice mea apostolico conspectui se presentare et de legitimo impedimento huiusmodi nostro saltem per iuramentum legitimum fidem fa-

251. [a] *imię papieża Pawła przekreśliła ręka w. XVIII i nad wierszem nadpisała* Clementi VII, *co również przekreśliła i napisała* Adriano VI; *ks. Kurczewski zaopatrzył to pytajnikiem i dopisał:* »*Correctio videtur falsa. Juramentum fortassis emisit Joannes Łosowicz, qui sub Paulo secundo episcopatum gessit; fidendum magis antiquitati, quam correctori*« [b] per *dod. Lib. I* [c] ad *Lib. I* [d] periudicialia *Lib. I* [e] ad acta *Lib. I* [f] persequar *Lib. I* [g] *w Lib. I błędnie* lttima [h] *w tekście po* existente *późniejszy przecinek*

cere teneatur, id[i] adimplebo. Possessiones vero ad mensam meam pertinentes non vendam, neque donabo, neque impignorabo, neque de novo infeudabo vel aliquo modo alienabo[j], etiam cum consensu capituli[k] ecclesie mee, inconsulto Romano pontifice. Sic me Deus adiuvet et hec sancta Dei Evangelia.

252.

Rzym, 12 maja 1468.

Wilhelm (camerarius S. Collegii card.) poświadcza, że Jan biskup wileński przez Tomasza rektora kościoła par. w Przesmykach diec. łuckiej, jako swego prokuratora, złożył resztę należnej opłaty prowizyjnej.

Zapisek w Arch. Watykańskiem, Oblig. et Solut. T. 79 k. 131, z zapiskiem na lewym marginesie: Vilnen(sis) *a przy końcu:* R. 1. g̃. 2°; *na prawym marginesie* XXIII *(= kardynałów).*

Reg. Abraham, Sprawozdanie (III) str. 31.

Gvilelmus[1] etc. Quod reverendus in Christo pater dominus Johannes episcopus Vilnensis pro totali solucione suorum communis et minuti servitiorum. In quibus etc. ac termino etc. ratione etc. floren(orum) auri de Camera viginti sex sol. XXXIII dan.[a] IIII nobis etc. per manus honorabilis domini viri Tomme rectoris parrochialis ecclesie in Prezomich[b 2] Lucioriensis diocesis eiusdem domini episcopi procuratoris die datae presentium solvi fecit naturaliter ratione ofert(or)ii. De quibus etc. In quorum etc. Datum Rome, XII mensis maii anno a Nativitate Domini MCCCCLXVIII, pontificatus sanctissimi domini nostri domini Pauli divina providentia pape II anno quarto.

253.

Rzym, 13 maja 1468.

Rozdział kwoty, złożonej Kamerze apostolskiej za prowizję Jana biskupa wileńskiego, dokonaną w dniu poprzednim 12 maja, między kardynałów i duchownych ich kolegium.

Zapisek w Archiwum Watykańskiem, Oblig. et Solut. T. 80 k. 164' z zapiskiem na lewym marginesie: Vilnen(sis).

Reg. Abraham, Sprawozdanie (III) str. 31.

Rome XIII maii dominus Johannes episcopus Vilnensis solvit flor. XXVI sol. XXXIII d. IIII. Fuit promotus Rome IIII° idus *(12)* maii, pontificatus domini Pauli anno IIII°. Fuerunt cardinales participes XXIII: Niconus Auinionensis, Pontinus Neapolitanus, Rothomagensis, Bononiensis, Spoletanus, Aquitanus, Mantuanus, Sti Sisti, S. Quatuor, Thoa-

---

251. [i] *wydawca daje w* id *duże* I [j] alienabo *Lib. I* [k] *brak w Lib. I*

252. [a] d̃an *Or.* [b] Inprezomich *Or.*

252. [1] *Wilhelm de Estoutevilla, kardynał od r. 1439 i arcyb. Rouen od r. 1453 camerarius S. Collegii † 1483 (Eubel, Hierarchia catholica T. II str. 5, 58 i 225).* [2] *Przesmyki, wieś parafjalna w ziemi drohickiej na Podlasiu (Słown. Geogr. T. IX str. 178).*

nensis, Vicentinus, Senensis, Sti Angeli, Albiensis, Rauenna(tensis), S. Petri in Vincula [a], Montisferrati, Vrsinus, Constantiensis, Papiensis, Vicecancellarius.

Capiunt clerici Collegii	fl. —	sol. XIII	d. IIII.
Restant —	fl. XXVI	sol. XX	d. —
Capit quilibet (dominorum) [b]	fl. I	sol. VII	d. IIII.

254.

Rzym, 13 maja 1468.

Poświadczenie złożenia Kamerze apostolskiej i Kolegium kardynalskiemu kwoty za przeniesienie Jana z biskupstwa łuckiego na biskupstwo wileńskie przez prokuratora tegoż, księdza Tomasza plebana w Przesmykach diec. łuckiej.

Zapisek w Archiwum Watykańskiem, Oblig. et Solut. T. 84 (307) k. 38' z zapiskiem na lewym marginesie: Wilnen(sis), *poniżej:* die XIII may sol(vit?) p(ecuniam?) introit(us) fo(lio) 12; *poniżej:* Solvit.

Reg. Abraham, Sprawozdanie (III) str. 32 (z mylną datą dzienną 3 maja).

Die XIII-a dicti mensis maii venerabilis vir dominus Thomas actu presbiter plebanus in Pezemikty [a 1] Luceoriensis diocesis, ut principalis et privata persona ac ut procurator et procuratorio nomine reverendi patris domini Johannis nuper episcopi Luceoriensis translati ad ecclesiam Wilnensem, pro(ut) de sue procurationis mandato constat publico instrumento, manu Johannis Jacobi de Nouaciuitate Poznaniensis diocesis in Camera apostolica dimisso, obtulit Camere apostolice et sacro reverendissimorum d. cardinalium Collegio pro communi servitio dicte ecclesie Wilnensis, ratione translationis de persona sua ad dictam ecclesiam Wilnensem, auctoritate apostolica facte per bullam domini Pauli sub data Rome apud Sanctam Mariam, quarto nonas maii anno quarto, flor. auri de camera quinquaginta, ad quos ipsa ecclesia taxata repperitur, et quinque minuta servitia consueta. Eorumdem autem etc. Johannes Fortini notarius.

255.

Krewo, 24 czerwca 1468

Anna wdowa po Jerzym Gotołtowiczu i Jerzy dziedzic Wiszniewa ołtarzowi św. Jerzego i św. Anny nowo założonemu w kościele parafjalnym we wsi Krewie i jego duchownemu Jakóbowi zapisuje przy konsekracji trzy role oznaczone; siedmiu ludzi imiennie podanych z ich rodzinami i potomstwem; dziesięciny z dworu Wiszniewa, z folwarku Dworzec cz. Iwaszkiszki, tudzież z Bakszt i Kutyszek; daninę miodu w Olginianach, Bobrujsku; dwóch ludzi z rodziną; z obowiązkiem odprawiania przez Jakóba i jego następców co tydzień dwóch oficjów, za żywych i umarłych.

Or. brak.

---

253. [a] *sic* [b] *jak wyrażono w akcie bezpośrednio poprzednim tego tomu*

254. [a] *można też czytać* Pezemilrty *przekręcony polski ten wyraz Przesmyki*

254. [1] *Przesmyki, ob. wyżej str. 291 przyp. 2.*

Kop. *1. Lib. VI k. 293—294, z dopiskiem na marginesie:* Lectum Descriptum. — *2. Czart. k. 31'—32'. — 3. Lib. Magn. k. 24—24'.*

Reg. 1. Ks. Przyałgowski W., Żywoty biskupów wil. T. I str. 39—40. — 2. Ks. Kurczewski J., Biskupstwo Wileńskie str. 197 (obydwaj autorowie przekształcają nazwisko męża Anny na Gasztołda).

In nomine sanctae et individuae Trinitatis amen. Universis et singulis praesentibus et futuris huius notitiam habituris, lecturis et audituris, ad perpetuam rei memoriam praesentibus inducimus quibus expedit: Quomodo pensatis et diligenter in animo revolutis huius transitorii saeculi blandimentis, cum tamen in ipso nil sit[a] certius morte et nil incertius hora mortis, et unicuique secundum opera sua in futuro remetietur saeculo, proinde nos Anna relicta olim Georgii felicis memoriae Gotoltowicz[b] et Georgius[1] haeres legitimus in Wisniewo[2], cupientes ipsam mortis horam praevenire iudicisque universalis, qui modo mitis et pius est, operibus misericordiae sententiae irrevocabili ob(viare necnon) animarum nostrarum[c] et nostrorum praedecessorum ac successorum legitimorum saluti consulere, quod tunc sane et indubitanter credimus consecutum, cum pro cultu divino et sacris aedibus eorumque ministris manus extenderimus adiutrices, unde ad laudem et honorem Omnipotentis Dei et sanctorum eius Georgii martyris et Annae matris Dominae pro salute nostra nostrorumque praedecessorum et successorum legitimorum dedimus, appropriavimus donavimus, assignavimus praesentibusque damus, assignamus, attribuimus, appropriamus, donamus perpetua donatione et irrevocabili inscribimus aeviterne altari noviter erecto in laudem et honorem Omnipotentis Dei[d] et patronorum supradictorum in ecclesia parochiali et in villa dicta Krewo[3] in diocesi[e] Wilnensi sito et constructo, eiusque ministro protunc existenti, videlicet domino Jacobo et in futurum existentibus eius successoribus. In primis duos agros in Nieweryszki[f 4], super quibus singulis annis possent seminari quinquedecem[g] tunnae siliginis, qui quidem agri adiacent fluvio dicto Krewlanka[5], et tertium agrum in Werebiszki[6] ex altera parte fluvii huius, et pratum iuxta hoc ipsum flumen, longe, late et circumferentialiter, prout limitatum et terminatum per nos extant una cum primo fatis agris; item dedimus, assignavimus, donavimus praesentibusque damus, assignamus, donamus praedicto domino Jacobo eiusque successoribus septem homines, quorum unus Janecz Sowtiiankowicz[h], secundus frater eius Kostuk, tertius Chodor Milulicz, quartus Damianecz, quintus Lewonecz, sextus Miczko[i], septimus Oszyp cum uxoribus et pueris et omnibus posteris et successoribus ipsorum, terris, agris, campis, pratis, pascuis et universis utilitatibus dictorum kmetonum et hominum, quibuscunque vocentur nominibus nunc et in posterum existentibus, nihil[j] iuris, laboris, aggravationis et dominii in praedictis hominibus per nos et nostros successores in posterum reservando; item assignavimus et praesentibus damus, assigna-

255. [a] sit nil *Czart.* [b] *tak Lib. VI popr. drugą ręką z pierwotn.* Botoltowicz [c] nostrarumque *Lib. VI i Lib. M.* [d] *opuszcza Czart.* [e] diocaesi *Lib. VI*, dioecesi *Czart.*, diocesi *Lib. M.* [f] Niewieriszki *Czart. i Lib. M.* [g] quindecim *Czart.*, quindecem *Lib. M.* [h] *w Czart. można czytać także* Sowticankowicz [i] *Lib. VI poprawia* Micko *2-gą ręką zrazu na* Mićko *następnie na* Miczko, *jak mają też Czart. i Lib. M.* [j] nil *Czart i Lib. M.*

255. [1] *O Gotołtowiczach czyli Getowtowiczach, prawdopodobnie potomkach Getowta, który w Horodle przyjął herb Kopacz (ob. Semkowicz Wł., O litewskich rodach bojarskich i t. d. w Roczniku Herald. T. VII [1924/5] str. 218).* [2] *Ob. objaśnienie wyżej na str. 212 przyp. 2.* [3] *Ob. objaśnienie wyżej na str. 10 przyp. 5.* [4] *Miejscowośc nieodgadniona.* [5] *Krewlanka albo Krewka, prawy dopływ Berezyny (niemnowej), płynący popod Krewem.* [6] *Werbuszki, wieś nad Krewlanką w pow. oszmiańskim, 6 km. na płd. od Krewa.*

mus decimas de curia nostra Wisniewo dicta de omni grano agrorum et semine hortorum; item de equis, iumentis et pecudibus primogenita singulis annis in dicta curia Wisniewo; item de praedio nostro dicto Dworzec alias Iwaskiszki[7] decimas de omni grano agrorum et semine hortorum; item in Baxti et in Kutiszki[8] decimas annonae de omni grano et de semine hortorum. Item in Olghenany[9] pullam mellis alias tunnam[k] et sexagenarum latorum grossorum singulis annis; item in Bobruysko[10] mediam alteram tunnam mellis; item duos homines cum uxoribus et pueris obnoxios pro curia ipsius et successorum eius. Ita tamen quod[l] praedictus minister dominus Jacobus pro tempore existens inpost etiam[m] existentibus successoribus singulis septimanis quolibet anno in perpetuum duplex officium divinum, vivorum scilicet[n] pro peccatis et defunctorum peragere debet et tenebitur una cum suis successoribus. Acta sunt haec in Krewo, in die S. Joannis Baptistae anno millesimo quadringentesimo sexagesimo octavo. Coram r-mo patre domino et domino Joanne Dei gratia episcopo Luceoriensi et postulato Vilnensi, venerabilibusque viris et dominis Bartholomaeo custode Vilnensi et Joanne canonico Vilnensi, administratore tunc temporis, Joanne plebano in Krewo, Nicolao plebano in Trokieli, nobilibusque Narko Niekraszewicz, Joanne Karzeł, Joanne Szynakowicz, Joanne Bumontowicz, caeterisque testibus fidedignis ad haec vocatis specialiter et rogatis.

256.

Wilno, 7 lipca 1468.

Butko Jackowicz wraz z żoną Anastazją i synami Mikołajem, Leonardem i Stanisławem konwentowi Franciszkanów wileńskich u P. Marji na Piaskach zapisuje pięć beczek zboża i tyleż jarzyny oraz jednego wieprzu corocznie, z obowiązkiem odprawiania co tydzień dwóch mszy, jednej za żywych, drugiej za zmarłych, tudzież modlitw przy wypominkach po ich śmierci.

M. A. *Or. Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Dokument pergaminowy dośc dobrze zachowany, na zagięciu w jednem miejscu wygryziony, w paru miejscach splamiony, 22·5 X 17+3·7 cm. — Na pasku pergaminowym wisi pieczęć w czarnym wyciśnięta wosku, średn. 22 mm., wyobrażająca w polu pieczęci h. Łabędź (wlewo), w otoku napis gotycki:* + · S · buthko · iaczkos. — *Na grzbiecie zapiski: 1) na złożeniu wierzchniem współczesną ręką:* Littera super X tunnas siliginis, item *(?)* triticum, item (?) porcum; *2) niżej z w. XVI:* 1468 *(uwydatnione w w. XVII); 3) tamże na złożeniu wierzchniem z w. XVII:* Donatio Budko *(poprawione później na* Vudko*)* Jackowicz quinque tonnarum siliginis, totidem tritici et unius porci 1468. Non specificatur super quibus bonis; *4) na złożeniu spodniem z w. XVIII:* N° 13 *(przekreślone).* Legatio quinque tunnarum frumenti, totidem siliginis et unius porci a domino Butko *(popr. z pierwotnego* Vutko*)* Jackowicz et conthorali eius Anastasia anno 1468; *5) sygnatury: a) z w. XVI:* A. 65, *b) z w. XVIII:* N° 48vo, *c)* Sub litera MM, *d) z w. XIX:* Od. 5 *(popr. z 4)*, Fas. 1. N° 11 *(popr. z 12).*

---

255. [k] *tak Lib. VI popr. na* tennam, *jak też Czart. i Lib. M.* [l] *tak Lib. VI popr. zdaje się z* ut [m] *tak Lib. VI popr. tąż ręką z* ecclesiae [n] videlicet *Czart.*

255. [7] *Zapewne Dworzec, wieś w pow. wilejskim przy drodze pocztowej z Ilji do Radoszkowic (Słown. Geogr. T. II str. 237).* [8] *Bakszty i Kutyszki (wedle Jankowskiego, Powiat Oszmiański T. II str. 223) leżą w powiecie wilejskim, zapewne są to Bakszty położone 5 km. na pn. od Radoszkowic.* [9] *Olginiany, wieś w pow. wileńskim o milę na płd.-wsch. od Wornian.* [10] *Bobrujsk, dziś miasto nad rzeką Berezyną (dnieprową).*

In nomine Domini amen. Noverint universi et singuli presencium noticiam habituri, quod | nos dominus Bvthko Jaczkowycz una cum conthorali mea Anasthasia necnon liberis nostris | videlicet Nicolao, Leonardo, Stanislao et aliis sequentibus ad honorem Dei Omnipotentis et Virginis | Gloriose Marie nostram carorumque nostrorum tam vivorum quam mortuorum ob salutem, mera et spontanea voluntate ac matura deliberacione duximus decem thunas dare, quinque de frumento et quinque de silina[a] et unum porcum singulis annis temporibus eviternis ad festum sancti Nicolai Fratribus Minoribus in conventu Vilnensi commorantibus tam presentibus quam futuris; cupientes, quod fratres predicti conventus teneantur qualibet ebdomada duas missas celebrare, unam pro salute nostra, aliam pro defunctis singulis septimanis temporibus eviternis, et nos in suis oracionibus recomendatos habeant; post obitum vero nostrum animas nostras libris suis ascribent et pro ipsis Altissimum iugiter exorent. Si quis autem post decessum nostrum predicta ausu temerario vel nefando violare presumpserit vel in aliquo preiudicium fecerit, compareat coram altissimo iudice de iniuria nobis illata responsurus. In cuius rei testimonium sigillum nostrum est subappensum. Actum et datum Vilna, anno Domini millesimo quadringentesimo sexagesimo octavo feria quinta infra octavam Visitacionis Marie. Presentibus providis et discretis viris videlicet domino Jacobo Ly[t]hphano viccario protunc presente et domino Mathia sacristiano, Bartholomeo cive Vilnensi, Petro organiste ad Sanctam Mariam publico notario existente et generosa domina Katherina alias Pyethkowa, et aliis quam pluribus fidedignis in premissis constitutis.

257.

Wilno, 7 lipca 1468.

(Jan syn Piotra) Gasztołtowicz wraz z żoną Katarzyną Pietkową oraz z dziećmi konwentowi franciszkanów wileńskich u P. Marji na Piaskach zapisuje dziesięć beczek z Olszowa, pięć w zbożu i pięć w jarzynie, ponadto jedną beczkę pszenicy i jedną grochu oraz jednego wieprzka corocznie, z obowiązkiem odprawiania co tydzień dwóch mszy, jednej za żywych, drugiej za zmarłych, tudzież modlitw przy wypominkach po ich śmierci.

Or. Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Dokument pergaminowy, z prawej strony tekst wraz z marginesem w 1/3 części, w dolnej aż po pieczęć, wygryziony przez myszy, wytarty, zbrudzony, pismo miejscami zupełnie zatarte i nieczytelne, 24 × 14 + 3 cm. — Pisany tą samą ręką, co dokument poprzedni. — Po pieczęci pozostały nacięcia w zakładce. — Na grzbiecie zapiski: 1) na zakładce nad pieczęcią ręką tekstu: Raclysz; *2) na złożeniu wierzchniem zapiski zatarte; pozostały tylko ślady poszczególnych liter oraz sygnatury z w. XVI:* A. 70 *oraz z w. XVII:* Anno 1468 Olszowo; *3) na złożeniu spodniem z w. XVIII:* N° 14. Legatio quinque tunnarum siliginis totidem frumenti, unius tunnae tritici, alterius de piso et unius porci de... Olszowo a domino Joanne Petro *(s)* Gasztholthowicz et contorali eius Catherina, anno Domini 1468; *4) sygnatury: a) z w. XVIII:* N° 59no, *b)* Sub littera MM, *c) z w. XIX:* Od. 5 *(popr. z 4)*, Fas. 1, N° 12 *(popr. z 13)*.

Uw. Uzupełniło się tekst brakujący na podstawie zapisków dorsalnych oraz przy pomocy wydanego w tym samym dniu dokumentu Butki Jackowicza (ob. Nr poprzedni).

256. [a] *tak w tekście może zam.* selino (*od* selinum, *pietruszka*) *lub raczej* siliqua = *roślina strączkowa* (*bób, groch*)

In nomine Domini amen. Noverint universi et singuli presencium noticiam habi[turi, quod nos dominus Johannes Petri][a][1] | Gasztholthowicz una cum conthorali nostra Katherina alias Pyethkowa liberisque nostris ...[b] | ad honorem Dei Omnipotentis et Virginis Gloriose Marie nostram carorumque nostrorum [tam vivorum quam mortuorum ob] | salutem, mera et spontanea voluntate ac matura deliberacione duximus d[ecem tunnas dare de] Olszowo[2] quinque de silina[c] et quinque de frumento, unam de tritico, aliam de piso et u[num porcum singulis annis] temporibus eviternis Fratribus Minoribus ordinis sancti Francisci in conventu Viln[ensi commorantibus tam presentibus quam] futuris; cupientes, quod fratres predicti conventus teneantur qualibet ebdomada [duas missas celebrare, unam pro sa]lute nostra, aliam pro defunctis singulis septimanis temporibus eviternis, [et nos in suis oracionibus recomendatos] habeant; post obitum vero nostrum animas nostras (suis)[d] libris ascribent et pro i[psis Altissimum iugiter exorent. Si quis autem post decessum] nostrum predicta ausu temerario vel nefando violare presumpserit, vel in aliquo preiudicium fecerit, compareat coram] altissimo iudice de iniuria nobis illata responsurus. In cuius rei testi[monium sigillum nostrum est subappensum]. Datum Vilna in curia ...[e] sita prope ter...[f] [anno Domini millesimo quadringentesimo] sexagesimo octavo feria quinta infra octavam Visitacionis Marie. [Presentibus providis et discretis viris...[g] viccario presente domino Mathia sacristiano ...[g] Anastasia, domino Bartholomeo scabino Vilnensi et dom...[h] existente[i], et aliis quam pluribus fidedignis in premissis con[stitutis].

258.

Rzym, 23 lipca 1468.

Kazimierz Jagiellończyk król polski i t. d. zwraca się do papieża (Pawła (II) z prośbą o założenie za zgodą wikarjusza generalnego cismontańskiego, jak również biskupa ordynarjusza, pięciu domów klasztornych zakonu minorytów od obserwy (bernardynów) w Koronie i tyluż w Wielkiem Księstwie Litewskiem oraz na Rusi wraz z kościołami i cmentarzami, które powstać mają z ofiar wiernych, uprasza też o uprzywilejowanie i udzielenie łask, podnosząc przykładne życie tychże braci i gorliwe ich głoszenie słowa Bożego na Litwie i Rusi wśród heretyków i schyzmatyków — na co papież przyzwala.

Kop. w Archiwum Watykańskiem, Regesta Supplic. T. 620 k. 135' (nowa sygn. 131').

Beatissime Pater. Exponitur S(anctitati) V(estre) pro parte devoti illius et sancte Romane Ecclesie filii Kazimiri Polonie regis etc.: Quod in magno ducatu Litwanie et partibus Russie, eius generali domino subiectis, infidelibus finitimis ingens hereticorum et scismaticorum et aliorum infidelium multitudo habitat, illorumque numerus crescit

257. [a] *dziura w miejscu imienia wystawcy* [b] *pięć do sześciu wyrazów (imiona dzieci) brak* [c] *ob. przyp.* [a] *na str. 295 Nr 256* [d] *brak w tekście* [e] *trzy wyrazy zatarte* [f] *sześć do siedmiu wyrazów brak* [g] *dwóch do trzech wyrazów brak* [h] *siedmiu do ośmiu wyrazów brak* [i] existentem *w tekście*

257. [1] *Jan syn Piotra Gasztołtowicz (ob. Semkowicz Wł., O litewskich rodach bojarskich w Roczn. Tow. Herald. T. VI [1923] str. 120).* [2] *Wsi tej nazwy nie odnalazło się; z współczesnego zapisku na zakładce* Raclysz *można wnosić, że są to późniejsze Rakliszki, położone w pow. lidzkim koło Ejszyszek.*

in dies, nisi de remedio provideatur opportuno. Et si Fratres ordinis Minorum de observantia nuncupati, ad quos christifideles illarum partium propter uberrimos fructus, quos eorum exemplari vita, predicationibus verbi Dei, monitionibus et continuis exhortationibus afferunt populis, circa salutem animarum gerunt specialem devotionis affectum, haberent in partibus illis ac etiam intra regnum Polonie aliquas alias domos ultra illas, quas habent pro eorum receptione et perpetua habitatione, profecto ut creditur cura, opera et solicitudine fratrum, qui illas inhabitarent, heretici et scismatici ac alii infideles predicti, qui partes illas incolunt, ab eorum erroribus revocarentur ac depositis illis ad Ecclesie unitatem et Domini nostri Ihesu Christi veri Dei cognitionem converterentur, fideles vero in fide ipsa preservarentur, et suarum animarum salutem (sectantes) integre *(?)*[a] instruerentur, succederetque exinde divini cultus in locis illis non modicum incrementum cum animarum salute et orthodoxe christiane fidei propagatione: supplicat igitur S(anctitati) V(estre) humiliter rex prefatus, quatenus in premissis opportune providentes, ut de consensu vicarii generalis cismontani[1] eorundem fratrum secundum morem dicti ordinis infra regnum Polonie quinque et in magno ducatu Litwanie et partibus Russie etiam quinque domos in locis ad id accomodis cum ecclesia, campanili, campanis, cimiteriis, dormitorio, refectorio, claustro, ortis, ortaliciis et aliis necessariis officinis ex hiis, que christifideles illarum partium pia largitione ad id duxerint erogare elemosinis, perpetuis usibus eorundem fratrum per vicarium provincie Polonie[2] pro tempore existentem, accedente ad id ordinarii loci illius consensu, de novo recipi, construi et fundari et eorundem fratrum perpetuis usibus applicari, prefatique fratres illas pro illorum usibus huiusmodi recipere et perpetuo inhabitare libere et licite valeant, licentiam concedere ac eisdem domibus, guardianis et fratribus, qui illas inhabitabunt, ut omnibus et singulis privilegiis, immunitatibus, exemptionibus, gratiis, indulgentiis et favoribus aliis domibus et fratribus dicti ordinis in genere concessis, quibus illi potiuntur et gaudent aut potiri et gaudere poterunt quomodolibet in futurum, potiri et gaudere possint et valeant, concedere et indulgere dignemini de gratia speciali. Non obstantibus felicis recordationis Bonifacii pape octavi predecessoris vestri, ne videlicet dicti ordinis fratres nova loca etc. et aliis apostolicis constitutionibus contrariis quibuscumque. Cum aliis non obstantibus et clausulis consuetis.

Fiat ut petitur de duobus pro qualibet parte sine preiuditio. P.

Et de qualibet earundem decem domorum. Et cum dicta concessione, quod gaudeant privilegiis dicti ordinis in genere. Et quod littere expediantur gratis ubique, etiam in offitio abbreviatoris de mandato S. V.	Fiat ut supra. P.

Datum Rome apud S. Marcum, decimo kalendas augusti, anno quarto.

P. Tirasonensis.

258. [a] *wyraz na środku skrócony i nieczytelny, jakby* intre

258. [1] *Fr. Angelo de Clavasio wspomniany jako obecny w poniższym zaraz akcie utworzenia prowincji polskiej bernardynów tudzież w Kronice Bernardyńskiej Jana z Komorowa o odprawieniu tejże kapituły 11 paźdz. r. 1467 (Mon. Pol. Hist. T. V str. 196).* [2] *Prowincja ta polska utworzona została na kapitule prowincjonalnej w klasztorze św. Bernardyna w Krakowie 15 października r. 1467, aktem, którego tekst »Registrum vicariatus generalis cismontani Fr. M. de Bononia ab a. 1464« w Archiwum Watykańskiem (Arm. 2 nr 23 k. 97'—98) ogłosił Wł. Abraham w dodatku do swego Sprawozdania (III) w Archiwum Kom. Hist. Ser. 2, T. I str. 63/4. W akcie tym powiedziano, iż obejmuje ona:* loca, qui sunt in Pollonia Bassa, intra

259.

Rzym, 23 lipca 1468.

Papież Paweł II do opata klasztoru cysterskiego w Mogile (Piotra Hirszberga z Biecza): zleca wykonanie zarządzenia, którem załatwia przychylnie prośbę króla Kazimierza (Jagiellończyka), orędującego gorąco za zakonem braci mniejszych od obserwy (bernardynów), aby tenże mógł założyć dwa domy klasztorne w Polsce, tyleż na Litwie, jak również na Rusi, za zgodą wikarjusza generalnego cismontańskiego i miejscowych biskupów ordynarjuszów, tudzież z zastrzeżeniem praw kościołów parafjalnych, i obdarza te domy wszystkiemi przysługującemi prawami i przywilejami.

Or. brak.

Kop. Archiwum Watykańskie, Reg. Vat. T. 529 k. 121'—123. Na lewym marginesie obok imienia papieża inną ręką: L. Dathus; *na końcu pod tekstem:* Collat. G. Blondus, *poniżej zapiski z lewej strony:* Gratis de mandato domini nostri pape D. de Piscia, *obok* Ang., *wreszcie z prawej strony:* P. Bertrandi.

Wyd. 1. Theiner A., Vetera Monumenta Poloniae et Lithuaniae T. II (Romae, 1861) str. 159 nr CXCVI (z Kop.). — 2. Turgeniew A. I., Historica Russiae Monimenta T. I (Petropoli 1841) str. 121—122 nr 122 (z Kop.).

Paulus etc. Dilecto filio abbati monasterii Mogilensis[1] Cracoviensis diocesis salutem etc. Piis fidelium votis gratum nos decet prestare consensum, et [a]ut ea, que religionis propagationem divini quoque cultus augmentum respitiunt, optatum sortiantur effectum, interponimus solicitudinis nostre partes. Sane pro parte carissimi in Christo filii nostri Kazimiri regis Polonie illustris nobis nuper exhibita peticio continebat[a], quod in magno ducatu Litwanie et partibus Russie, suo generali dominio subiectis, infidelibus finitimis ingens hereticorum et scismatichorum ac aliorum infidelium habitat multitudo, illorumque numerus in dies crescit et de maiori numero extat verisimiliter formidandum, nisi de remedio provideatur oportuno. Et sicut eadem peticio subiungebat, si Fratres ordinis Minorum observantie regularis, ad quos christifideles illarum partium propter uberrimos fructus, quos eorum exemplari vita, predicationibus verbi Dei, monitionibus et continuis exhortationibus afferunt populo, circa salutem animarum specialem gerunt devotionis affectum, in partibus illis ac etiam intra regnum Polonie alias domos ultra illas quas habitant, pro eorum usu et habitatione haberent, profecto ut creditur cura, opera et diligentia fratrum, qui illas pro tempore inhabitarent, heretici et scismatici ac alii infideles predicti, qui partes illas incolunt[b], ab eorum erroribus revocarentur ac illis a se abdicatis ad Ecclesiae unitatem et domini nostri Ihesu Christi veri Dei cognitionem converterentur, ipsique fideles in fide ipsa perseverarent firmius, et suarum animarum

terminos et metas regni Poloniae, atque in Polonia Alta necnon Mazovia et Russia presentia et futura, si que accipientur in Li(t)phania et Cuiauia et per totum regnum Polonie... *W Kronice Jana z Komorowa (Mon. Pol. Hist. T. V str. 196), w ustępie o utworzeniu tej nowej prowincji pominięta jest wzmianka o Litwie.*

259. [a]—[a] *opuszcza Theiner* [b] *dopisane ręką korektora na marginesie*

259. [1] *Piotr Hirszberg z Biecza opat mogilski 1461—1474 (ob. Monografja opactwa Cystersów we wsi Mogile [Kraków 1867] str. 95).*

salutem sectantes in via salutis plenius instruerentur, et exinde in partibus istis[c] non modicum cum animarum salute et orthodoxe fidei propagatione divini cultus succederet incrementum: quare pro parte dicti regis nobis fuit humiliter supplicatum, ut sibi in Regno duas ac Ducatu totidem et partibus Russie predictis reliquas duas domos pro usu et habitatione fratrum eorundem fundandi et construendi, necnon fratribus eisdem, postquam fundate et constructe fuerint, illas acceptandi et perpetuo inhabitandi licentiam concedere, aliasque in premissis oportune providere de benignitate apostolica dignaremur. Nos igitur, qui [d]religionem et cultum eosdem nostris potissimum temporibus vigere et augeri intensis desideriis affectamus, huiusmodi supplicationibus inclinati discretioni tue per apostolica scripta mandamus, quatenus si est ita[d] eidem regi de consensu vicarii generalis cismontani eorundem fratrum, absque tamen[e] preiudicio alterius, in Regno duas et in Magno Ducatu similiter duas, ac in partibus Russie huiusmodi etiam reliquas duas domos in locis ad id accomodis et honestis cum singulis ecclesiis, campanilibus, campanis, refectoriis, dormitoriis, claustris, ortis, ortaliciis[f] et aliis necessariis officinis ex[g] suis et aliorum illarum partium christifidelium suffragiis et piis elemosinis pro usu et habitatione perpetuis fratrum eorundem, in illis domibus per vicarium provintie Polonie collocandorum et introducendorum, dummodo ordinariorum locorum ad id etiam expressus accedat assensus, de novo erigendi, construendi et fundandi seu erigi, construi et fundari faciendi, ipsisque fratribus domos ipsas, postquam constructe fuerint, inhabitandi auctoritate nostra licentiam largiaris. Nos enim, si concessionem huiusmodi per te vigore presentium fieri et domos easdem erigi, construi et edificari contigerit, universis et singulis fratribus dicti ordinis, quos in dictis domibus pro tempore morari contigerit, ut omnibus et singulis privilegiis, indultis, immunitatibus, exemptionibus, gratiis et favoribus prefato ordini et ipsius domibus necnon personis earundem in genere concessis, uti et gaudere libere et licite valeant, auctoritate apostolica tenore presentium indulgemus. Non obstantibus felicis recordationis Bonifacii pape VIII predecessoris nostri prohibente[h], ut fratres ordinum mendicantium in aliqua civitate vel villa vel claustro aut alio loco ad inhabitandum quocumque domos vel loca de novo recipere vel recepta mutare presumant, absque Sedis apostolice licentia speciali, faciente plenam et expressam de prohibitione huiusmodi mencionem, et aliis constitutionibus apostolicis ac statutis et consuetudinibus dicti ordinis iuramento, confirmatione apostolica vel quacumque firmitate roboratis, contrariis quibuscunque, iure tamen parrochialium ecclesiarum, infra quarum limites ipse domus edificabuntur, et alterius cuiuslibet in omnibus semper salvo. Datum Rome apud sanctum Marcum, anno etc. MCCCCLXVIII decimo kal. augusti, pontificatus nostri anno quarto.

260.

Trokiele, 1468.

Jerzy Gasztołd z Gieranon kościołowi parafjalnemu w Ostrowcu pod wezwaniem NPM. i Wszystkich Świętych i jego plebanowi zapisuje dwie miary miodu we włości Porzecze, z obowiązkiem odprawiania trzech mszy tygodniowo, za zmarłych, odpuszczenie grzechów i o NPM.

M.A. *Or. Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Pergamin średniej grubości 25·2 × 10·6 + 1·6, dość znacznie rdzą splamiony, w górnym marginesie nadcięty, kilka dziurek od*

259. [c] *popr. z* ipsis [d–d] *opuszcza Theiner* [e] minime. *Theiner* [f] ortis, ortaliciis *Theiner* [g] cum *Theiner* [h] *tak w Kop.*

robactwa na zagięciach. Pismo silnie kursywne z małym inicjałem na całą wysokość tekstu. — Po pieczęci został pasek w nacięciu, w swem złożeniu nienaruszony. — Na marginesie wzdłuż ręką ks. kanonika M. Herburta z pol. w. XIX: NB. Jam perscriptum. *Na odwrociu zapiski: 1) na złożeniu spodniem z w. XVIII:* Przywiley na dwa uszadki na Porzeczu [Georgii] Gastoldi 1468 *(poprawiane później); 2) niżej innemi rękami:* Od Jerzego Gasztołda; Ostrowiec; *3) sygnatury: a) z w. XVIII:* A. 1mo, *b) z w. XIX:* Sztuka 6.

Kop. 1. Czart. k. 32'. — 2. Lib. Magn. k. 25.

Reg. 1. Ks. Przyałgowski W., Żywoty biskupów wil. T. I str. 64 (bez oznaczenia roku z podaniem źródła »Archiwum Dyecesale« t. j. Lib. Magn.). — 2. Ks. Kurczewski J., Biskupstwo Wileńskie str. 186.

Uw. Ob. niżej dokument Bogdana Mitkowicza z r. 1474 pod tą datą.

In nomine Sancte Trinitatis eiusdemque individue unitatis amen. Ad perpetuam rei memoriam. Cum nichil sit | cercius morte et nichil incercius nisi hora mortis, et unicuique iuxta opera sua eademque mensura, qua | mensus fuerit, remecietur ei[a], proinde nos Georgius Gastoldi heres in Goronany[b] [1], cupiens | ipsam horam mortis prevenire iudicisque universalis, qui modo mitis et pyus est, operibus misericordie sentencieque irrevocabili[c] obviare, iureque nostrorum[d] carorum predecessorum ac successorum saluti consulere animarum, quod tunc[e] sane et indubitanter credimus, cum pro cultu divino et sacris edibus manus extendimus adiutrices. Unde ad laudem et honorem Omnipotentis Dei Genitricisque eius et Omnium Sanctorum pro salute nostra et nostrorum carorum predecessorum ac successorum damus, attribuimus, appropriamus, incorporamus et donamus donacione perpetua atque irevocabili ac eviterne inscribimus eclesie parrochiali in Ostorowecz[f] [2] et plebano pro tempore existenti duas tenas alias w s s a t h y[g] mellis pro tributo in districtu Poyzeczee[h] [3] singulis ac perpetuis annis iure irevocabili in perpetua tempora. Actamen[i] volentes in supradicta eclesia augeri divinum cultum, qualibet ebdomada tres misse in sempiterna tempora; sed ut perfeccius et firmius statui[j] possint isti dies, in quibus prefate misse celebrari debeant[k], prima missa feria secunda pro defunctis, feria quarta pro peccatis, sabbathivis[l] vero diebus de Beata Virgine incessanter celebrari perpetuis duraturis. Actum et datum in Nowa Curia alias Trokele [4]. Presentibus testibus presbitero[m] domino Johanne alias Gąwszor et domino Stani-

260. [a] messus *Or.;* remetietur ei. Et *Czart. i Lib. M.* [b] Gieronany *Czart. i Lib. M.* [c] irrevocabiliter universalis *Or.* [d] *po* nostrorum *wytarte* que *w Or.* [e] hinc *Czart. i Lib. M.* [f] Ostrowecz *Czart. i Lib. M.* [g] *w Or. tą samą ręką dopisana przed* t *druga litera, prawdopodobnie także* t *a nadto nad* h *ślad jakiejś dopisanej litery, zdaje się dla oznaczenia* k; tenas alias uszadki *Czart.*, uszatki *Lib. M.* [h] *w Or. pierwotnie* Porzeczee, *poprawione tą samą ręką przez dopisanie do* r *laski dolnej* y *na* Poyzeczee; Porzecze *Czart.* Porzeczce *Lib. M.* [i] actas *Czart. i Lib. M.* [j] *koniec wyrazu na dziurze,* statui *ma Czart. i Lib. M.* [k] debebunt *Czart. i Lib. M.* (*z pow. złego odczyt. oryg.*) [l] sabbathwiys *Or.* [m] prebsitero *Or.*

260. [1] *Jerzy Gasztolt z Geranon, brat Marcina wojewody kijowskiego, później trockiego, bawi jako proboszcz wileński (dominus Georgius Gastaldus) w r. 1476 u boku Kallimacha w Wenecji a następnie w Kurji (Fontes rerum Polonicarum e tabulario R. Venetae ed. Dr Augustus Cieszkowski. Ser. I[a] Fasc. 3 [Poznań 1891] str. 172/3 nr 74 w liście Signorii do Jana Trivisana w Polsce); por. też o nim Semkowicz Wł., O litewskich rodach bojarskich i t. d. (Rocznik Tow. Herald. T. VI [1923] str. 123).* [2] *Ostrowiec, dziś miasteczko i parafja w pow. wileńskim, w dekanacie Worniany 10 km. na płd. od nich.* [3] *Miejscowość nieodgadniona, położona zapewne w pobliżu Ostrowca.* [4] *Nowy Dwór albo Trokiele w powiecie lidzkim 17 km. na płn.-wsch. od Lidy.*

slao eiusdem generosi domini sacerdote, anno Domini millesimo quadricentesimo sexagesimo octavo. In cuius rei testimonium et robur sigillum nostrum appendimus.

261.

Rzym, 4 marca 1469.

Stanisław Sędziwojowicz rycerz diecezji wileńskiej uprasza papieża (Pawła II) o udzielenie odpustu 7 lat i tyluż kwadragen nawiedzającym ze skruchą i po spowiedzi wybudowany przez niego w Dziewałtowie kościół parafjalny w uroczystości św. Trójcy i Wniebowzięcia NMP., uzasadniając swą prośbę tą okolicznością, że przedtem był poganinem; na co papież przyzwala.

Kop. Archiwum Watykańskie, Reg. Supplicationum T. 631 k. 96 z zapiskiem na lewym marginesie inną ręką współczesną: Indulgen(tia).

Beatissime Pater. Ut parrochialis ecclesia Sancte Trinitatis in Dalwylthow[1] Wilnensis diocesis, quam devotus Beatitudinis Vestre et sancte Romane Ecclesie filius Stanislaus Sandwagy miles[2] dicte diocesis de novo construi et edificari fecit, in suis structuris et edificiis manuteneatur ac christifideles, qui nuper secundum ritum Ecclesie Romane celebrant et celebrari faciant ac alii eorum circumvicini, qui Tartari et pagani sunt, ad fidem catholicam revertantur fidesque ipsa inibi manifestetur, ad eandem ecclesiam devotionis causa confluant, quo ex hoc ibidem dono celestis gracie uberius conspexerint se refectos: supplicat igitur Beatitudinem Vestram dictus Stanislaus miles, quatenus omnibus et singulis christifidelibus vere penitentibus et confessis, qui dictam ecclesiam in eiusdem Sancte Trinitatis et Assumptionis Beate Marie Virginis (festivitatibus)[a] devote visitaverint annuatim et manus ad premissa adiutrices porrexerint, septem annos et totidem quadragenas indulgentiam de iniunctis eis penitenciis, que tractu temporis non expiret, misericorditer relaxare dignemini de gracia speciali. Constitucionibus et ordinacionibus apostolicis ceterisque in contrarium facientibus non obstantibus quibuscunque cum clausulis oportunis. Attento Pater Sancte, quod dictus miles constructor et fundator huiusmodi parochialis ecclesie, qui ritum antea[b] Tartarorum et paganorum sequebatur, noviter christianus factus est et pro fide christiana continue fortiter debellat.

Fiat ut petitur. P.[3]

Et in duobus festis ut prefertur. } Fiat. P.[3]
Et quod indulgencia huiusmodi perpetuo duret. }

Datum Rome apud sanctum Petrum, quarto nonas marcii anno quinto.

---

261. [a] *wyraz opuszczony; ob. Nr. następny* [b] inantea *w tekście*

261. [1] *Dziewałtów, dziś miasteczko na Litwie Kowieńskiej w pow. wilkomierskim, 6 km. na zach. od Wilkomierza, stara posiadłość Kieżgajłów.* [2] *Stanko czyli Stanisław syn Sędziwoja (Sudywoja) z Dziewałtowa był w latach 1464—1476 marszałkiem dworu Kazimierza Jagiellończyka na Litwie, starostą grodzieńskim w r. 1475 i wojewodą trockim w latach 1477—8 (ob. Semkowicz Wł., O litewskich rodach bojarskich itd., Mies. Herald. 1914 z. 1/2 str. 11).* [3] *T. j. Petrus Barbo.*

262.

Rzym, 11 marca 1469.

Papież (Paweł II) na prośbę Stanisława Sędziwojowicza rycerza diecezji wileńskiej udziela odpustu lat siedmiu i tyluż kwadragen wszystkim wiernym, nawiedzającym i wspomagającym jałmużną wybudowany przez niego kościół parafjalny w Dziewałtowie w uroczystość św. Trójcy i Wniebowzięcia NMP.

Or. brak.

Kop. 1. Archiwum Watykańskie, Reg. Lateran. T. 669, k. 1. Na lewym marginesie: A. Trapesuntius, *u dołu:* P. Tr. *(?)* de Varris. — *2. Archiwum Kurji Arcybiskupiej w Kownie z w. XVIII (ob. Wyd.).*

Wyd. K. Jablonskis, Seniausieji Deltuvos bažyčios dokumentai, w czasopiśmie Praeities T. II (Kowno 1933) i w osobnej odbitce str. 3 (z niewłaściwie rozwiązaną datą roczną 1468) z kopji dość błędnej, ale zawierającej tekst arengi, niestety z lukami w dwóch miejscach: Etsi cunctae orbis ecclesiae sub sanctorum fundatae... illas tamen, quae ad honorem et sub vocabulo sanctae et individuae Trinitatis dedicatae noscuntur, eo celebriori memoriae convenit... et perfectius christianorum vota fidelium dirigit et ad gratiam exauditionis admittit.

Uw. Datowany jest ten dokument wedle calculus florentinus, który rozpoczyna początek roku od 25 marca datowanego roku, jak wskazują lata pontyfikatu papieskiego.

(Paulus etc.) universis christifidelibus presentes litteras inspecturis salutem etc. Etsi cuncte etc. Cupientes igitur, ut parrochialis ecclesia sancte Trinitatis in Dawilthow [1] Wilnensis diocesis, quam sicut accepimus dilectus filius Stanislaus Sandiuogii [2] miles dicte diocesis de bonis sibi a Deo collatis denuo construi fecit, in qua misse et alia divina officia secundum usum Romane Ecclesie celebrantur, in suis structuris et edificiis debite conservetur et manuteneatur, et a christifidelibus, qui convicini Tartarorum et paganorum existunt, congruis honoribus frequentetur, et tam christifideles eo libentius devotionis causa confluant ad eandem, quam Tartari et pagani huiusmodi ad fidem christianam et religionem sancteque matris Ecclesie gremium et unitatem prout miles ipse, qui antea Tartarorum et paganorum ritum sequebatur, divina inspiratione nuper christianus effectus est, ferventius reducantur, et ad augmentationem et manutentionem eius manus promptius porrigant adiutrices, quo ex hoc ibidem dono celestis gratie uberius conspexerint se refectos, de Omnipotentis Dei misericordia et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius auctoritate confisi, omnibus et singulis utriusque sexus personis vere penitentibus et confessis, qui ecclesiam sancte Trinitatis predictam in eiusdem Sancte Trinitatis et Assumptionis Beate Marie Virginis festivitatibus devote visitaverint annuatim et ad manutentionem et conservationem eius manus porrexerint adiutrices, singulis videlicet festivitatum earundem diebus septem annos et totidem quadragenas de iniunctis eis penitentiis misericorditer relaxamus, presentibus perpetuis temporibus valituris. Volumus autem, quod si alias visitantibus dictam ecclesiam vel ad eius conservationem manus porrigentibus adiutrices aut alias inibi pias elemosinas erogantibus seu alias aliqua indulgentia imperpetuum vel ad certum tempus nondum lapsum duratura per nos concessa fuerit, presentes littere nullius existant roboris vel momenti.

262. [1] *Objaśnienie miejscowości ob. wyżej str. 301 Nr 261 przyp. 1.* [2] *Ob. o nim wyżej str. 301 Nr 261 przyp. 2.*

Datum Rome apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominice millesimo quadringentesimo sexagesimo octavo quinto idus martii, (pontificatus nostri) anno quinto.

263.

Rzym, 5 sierpnia 1469.

Papież Paweł II zleca proboszczowi i archidiakonowi wileńskim tudzież dziekanowi kościoła św. Jana Chrzciciela w Warszawie rozstrzygnąć zatarg między Ściborem biskupem płockim a księżną Anną wdową po Władysławie ks. mazowieckim.

Or. *brak.*

Reg. *Archiwum Watykańskie, Regesta Lateran. T. 684 k. 279 tej treści:* Praeposito et archidiacono Vilnensis ac decano S. Johannis Baptistae Warschoviensis Posnaniensis diocesis ecclesiarum, mandat eis (Stiborio petente) causam inter Stiborium episcopum Plocensem et Annam relictam quondam Wladislai ducis Mazoviae, viduam, domicellam Posnaniensis diocesis, discernere. Dicta Anna ipsum episcopum in villa Pyaski praefatae diocesis, ad mensam suam pertinente, iurisdictionem in spiritualibus et temporalibus contra iustitiam impedire praesumpsit et praesumit, et quasdam alias graves iniurias sibi irrogavit. Romae, 1469 nonas augusti, anno V. — P. X. *(?)* de Varris.

264.

Wilno, 30 września 1469.

Kazimierz Jagiellończyk król polski, wielki książę litewski i t. d. na prośbę braci od obserwy reguły św. Franciszka (bernardynów) nadaje obszerny plac z domami, przyległy do swego młyna nad rzeką Wilją, na wybudowanie klasztoru i kościoła ku czci św. Franciszka i Bernardyna wyznawców, którego to placu i domów właścicieli wymienia z zaznaczeniem nadania im w zamian osobnemi pizywilejami innych placów, z wyjątkiem mistrza dekretów Andrzeja z Wilna archidiakona wileńskiego i Maryny wdowy po Sunigajle, którzy swoje domy i place temuż klasztorowi ofiarowali dobrowolnie.

Or. *brak.*

Kop. *1. Bibljoteka Jagiellońska, dypl. nr 333. Jest to zatwierdzenie przywileju króla Kazimierza Jagiellończyka przez króla Stefana Batorego w Wilnie 3 czerwca r. 1579 w dobrze zachowanym transumpcie oryginalnym króla Augusta III na sejmie grodzieńskim 20 listopada r. 1744. — 2. Bibljoteka Jagiellońska, rkpis nr 991 (Michała Balińskiego materjały do Historji M. Wilna zesz. 8 k. 1—2, zawierające ekscerpt tegoż dokumentu króla Kazimierza »z archiwum klasztornego XXży Bernardynów wileńskich z Mscrp. fol. tit. Compendium Omnium Documentorum Conventus Vilnensis ff. Minorum Observ. Anno 1773 dispositum«). — 3. Archiwum Główne w Warszawie, rkpis Varia 71 k. 33 (jest to odpis dosłowny z Waddinga, dokonany przez Wincentego Korotyńskiego przed r. 1866).*

Wyd. *1. Annales Minorum seu Trium ordinum a S. Francisco institutorum auctore A. R. P. Luca Waddingo Hiberno S. T. Lectore Jubilato et Ordinis Chronologo. T. XIII. ed. secunda locupletior et accuratior (Romae 1735) str. 569 w dziale Regesta pontificum*

z nagłówkiem: Monumenta Polonica. Dat facultatem aedificandi domum Observantum in Lituania prope flumen Vilnae »Ex Monum. MSS. Provin. Poloniae« *(niewątpliwie kopjarz obecnie nieznany); tamże w dziale Annales Minorum rozprawia o założeniu konwentu w Wilnie z* »Monum. MSS. eiusdem (Poloniae) provinciae«.

Reg. 1. Johannes de Komorowo, Memoriale ordinis Fratrum Minorum (Mon. Pol. Hist. T. V [Lwów 1888] str. 200): ... locus Vilnensis in Littwania quartus decimus in ordine *(tj. w Polsce i na Litwie)* susceptus est sub patre Mariano *(de Jeziorko, vicario primo prov. Poloniae)* datusque est per serenissimum principem regem Casimirum Poloniae et edificatus erat per eundem in maiori parte... In eodem loco prima ecclesia fuit lignea. — *2. Baliński M., Historya M. Wilna T. II (Wilno 1837) str. 29. — 3. Kraszewski J. I. Wilno T. II (Wilno 1840) str. 315/6 (wzmianka zgodna z powyższym regestem). — 4. Ks. Przyałgowski W., Żywoty biskupów wileńskich T. I str. 60/1 (obszerne streszczenie z uwagą, że dokument znajduje się w »Archiwum ks. ks. Bernardynów wileńskich« (niewątpliwie jest to transumpt z r. 1579).*

Uw. Tekst niniejszy wydaje się na podstawie wszystkich trzech przekazów, z których przekaz Waddinga jest bezwarunkowo najlepszy, choć niestety silnie skrócony. Tekst transumptu wprawdzie jest pełny, lecz zawiera liczne błędy, pochodzące z niedbalstwa kopisty. Tekst ekscerptu jest naogół lepszy od transumptu, wszakże silnie zmodernizowany i zniekształcony w imionach i nazwiskaah.

In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti amen. Ad perpetuam rei memoriam. Kazimirus[a] Dei gratia rex Polonie, magnus dux Lithvaniae, Russiae Prussiaeque dominus et haeres[b]. Cum misericors Dominus noster Jesus Christus, sui non contentus, magnificentissimas benignitate[c] elegit delicias suae immensae divinitatis gloriam cum humano genere esse commansuram, atque[d] incarnatus praesentiae suae exhibens operosam mansuetudinem, nedum ipse viator factus et exemplar, plures etiam[e] in sui operis officium negociatores operosos[f] sategit designare mittereque[g]; in extremis vero temporibus suae sanctae Ecclesiae providens, beatum patrem Franciscum suae legis verum imitatorem elegit, misit designavitque[h] praedicatorem, cuius in Urbe praedicatio nomen Jesu clare praedicans et[i] edocens, amplum diffusa est in orbem, usque quo[j] ad oras terrarum nostrarum Lithvaniae suae sanctae disciplinae venit mansuetudo et doctrina. Nos ergo nostrae ac praedecessorum nostrorum saluti salubriter consulentes et futurorum nostrorum feliciter optantes[k] ac terrena pro caelestibus, caduca et transitoria pro aeternis commutare[l] cupientes, salutaribus petitionibus Fratrum de observantia sub regula praedicti patris beati Francisci degentium, competentem[m] eis locum assignari, dari, donari ut claustrum illic erigerent et[n] aedificarent ibique[o] nomen Crucifixi attolerent, praedicarent, neophytos in fide Christi confortarent et corroborarent[p], benigniter inclinati[q] assignavimus, deputavimus, donavimus, dedimus et cum effectu assignamus, deputamus, donamus et damus locum et aream, immediate contiguam molendino nostro super flumine Vilna[r]. Qui quondam[s] locus et area spectabant[t] ad capellam et altare magnifici domini Joannis Monvid[u][1] olim palatini Vilnensis; exinde per decursum aquae domum et

264. [a] *odtąd tekst Waddinga* [b] Prussiae, Masoviae etc. *Wadding* [c] divinitate *Trans.* [d] ubi *Trans.* [e] *brak w Trans.* [f] operarios *Trans.* [g] mittere *Trans.* [h] designavit *Trans.* [i] *brak w Trans.* [j] usquequaque *Trans.* [k] felicia operantes *Trans.* [l] *brak w Trans.* [m] competenter *Wadd.*, competentium *Trans.* [n] *brak w Trans.* [o] ubi *Trans.* [p] roborarent *Trans.* [q] acclinati *Trans.* [r] *dotąd tekst Waddinga* [s] quidem *Trans.* [t] spectabat *Trans.* [u] Monivid *Trans.*

264. [1] *Jan Moniwid, wojewoda wileński r. 1458 (ob. o nim Semkowicz Wł., O litewskich rodach bojarskich i t. d. w Mies. Herald. R. VI (1913) str. 183/4).*

aream venerabilis[v] Andreae Petri de Vilna artium magistri, decretorum doctoris, archidiaconi Vilnensis[2]; exinde per decursum eiusdem aquae domum et aream[w] magnifici domini[x] nobilis[y] Hermani[z] procuratoris castri nostri Vilnensis alias h o r o d n i c z y; exinde hortum et aream nobilis Stanislai[aa] Dowgierdowicz[bb] procuratoris nostri generalis Vilnensis alias t i v u n i[cc]; exinde domum et aream magnificae dominae Marinae relictae olim magnifici domini Sangaw[dd][3]; exinde domum cuiusdam Damius[ee] cum vico, qui a tergo areae praedictae altariae[ff] magnifici[gg] domini Monvid[hh] extiterat[ii], ita quod late, longe et circumferentialiter incipiens a molendino[jj] nostro per decursum aquae usque ad vicum, qui est ascendendo sursum circa domum praedicti Herman et[kk] circa praedictas domos usque in[ll] stratam, quae ducit ad molendinum, ut [a]illic claustrum et ecclesiam in honorem Omnipotentis Dei et Beatissimae[mm] Virginis Mariae sub nomine et titulo sanctorum Francisci et Bernardini confessorum erigant, aedificent[r]. Verum quia in praedicto loco et area sic descripto et pro uno inserto certae areae et loca certas servitutes certis (dominis) respondentes[nn] continent, nos, qui singulis iustitia suadente sua reddere cupimus, loco arearum, areae spectantis ad altare domini Moniwid et nobilium Herman et Damyus, in vim compensationis et commutationis certas areas et loca assignari, deputari, dari fecimus et cum effectu assignamus, damus, prout in literis nostris alias obsignatis clarius continetur[4]; domus vero et areas, quas praedicti magister Andreas, nobilis Hannus[oo] et magnifica domina Marina liberaliter ob salutem suam et suorum praedecessorum donaverunt, petentes a nobis huiusmodi donationes ratas et gratas haberi, quas quidem donationes ratas, gratas et in unam aream, sicut praemissum est, insertas fieri pro aedificatione claustri assignamus, roboramus, confirmamus et ab omni servitute eximimus et liberamus perpetuo et in aevum. In [a]quorum omnium fidem[r] et testimonium praemissorum has praesentes literas nostri sigilli appensione fecimus communiri. Actum et datum [a]in Vilna, die sabathi[pp] ipso die sancti Hieronymi doctoris egregii anno Domini millesimo quadringentesimo sexagesimo nono[r]. Praesentibus reverendo in Christo patre domino Joanne episcopo Vilnensi, magnificis dominis Michaele Kienzgałowicz[qq] palatino Vilnensi[rr] et cancellario[ss] magni ducatus Lithvaniae, Radivil Osczykowicz[tt] palatino Trocensi[uu], Joanne Kienzgałowicz[vv] Samogitiensi[ww], Iwasko Wiazewicz[xx] Smolnensi[yy], Olechno Szudimuntowicz[zz] Polocensi[aaa], Martino Gastoldi[bbb] in Nowogrodek, Nicolao Niemierowicz[ccc] in Witepsko[ddd], Stanislao Sandiwogy[eee] in Grodno capitaneis, Bogdan[fff] Andreae[ggg] Sakowicz in Brasław, Joanne Kuczyk[hhh] in Willia[iii] tenutariis et mar-

---

264. [v] venerandi *Trans.* [w] *tych dwóch wyrazów brak w Trans.* [x] *tych dwóch wyrazów brak w Ekscerpcie* [y] *brak w Trans.* [z] Herman *Trans.* [aa] domini *Trans.* [bb] Dagierdowicz *Trans.* [cc] tiwon *Trans.* [dd] Sangow *Ekscerpt* [ee] Danyus *Trans.* [ff] *brak w Trans.* [gg] *brak w Ekscerpcie* [hh] Moniwid *Trans.* [ii] *brak w Ekscerpcie* [jj] *zamiast tych trzech wyrazów Trans. ma:* piae memoriae praedecessori [kk] ut *Eksc.* [ll] domos et stratam *Trans.* [mm] Beatae *Wadding* [nn] *w tekście, niewątpliwie popsutym w tem miejscu,* certis respondenter [oo] *prawdopodobnie ma być* Damyus, *jak wyżej* [pp] sabbatino *Wadding,* sabbatho *Trans.* [qq] Kendgalewicz *Eksc.* [rr] palatini Vilnensis *Trans. i Eksc.* [ss] cancellarii *Eksc.* [tt] Radziwiłł Ostikowicz *Eksc.* [uu] Trocensis *Trans. i Eksc.* [vv] Kunzgalewicz *Eksc.* [ww] Samogitiae *Eksc.* [xx] Jackowicz *Eksc.* [yy] Smolenscensi *Eksc.* [zz] Sudymontowicz *Eksc.* [aaa] Plocensi *Trans.* [bbb] Gasztold *Eksc.* [ccc] Nieimirowicz *Trans.* [ddd] Vitebsco *Eksc.* [eee] Sudymontowicz *Eksc.* [fff] Bohdan *Eksc.* [ggg] Andrea *Trans.* [hhh] Kunczek *Eksc.* [iii] Vilna *Eksc.*

264. [2] *Mistrz Andrzej Goskowic z Wilna, doktor dekretów, biskup wileński 1481 † 1491 (ob. o nim X. Fijałek J., Uchrześcijanienie Litwy przez Polskę str. 155/6 w przypisie).* [3] *Ob. o niej wyżej str. 274 przyp. 1.* [4] *Taki dokument nie jest znany.*

schalcis[jjj] curiae nostrae, venerabili[kkk] domino magistro Andrea decretorum doctore, archidiacono Vilnensi, qui praesentia habuit in commissis, et aliis quam plurimis fidedignis.

265.

Wilno, 4 maja 1470.

Michał Jakowicz z powodu sędziwego wieku i braku dzieci tudzież bliższych krewnych, prócz siostry Felicji Hordyniny, sprzedaje dobra swoje wołożyńskie szwagrowi Jakubowi Korybanowiczowi Hordynie, za dwa tysiące kóp groszy litewskich wraz z wszystkiemi przynależnościami, puszczą, której granice podaje, danią miodową i bojarami putnymi, których służby szczegółowo określa.

M.A. *Or. (ruski). Archiwum Kapituły Kat. Wileńskiej. Pergamin średniej grubości, 59·5 × 31·2 + 9·2, poplamiony, zwłaszcza w dolnej części zawilgocony, z prawej strony w kilku miejscach wygryziony, cały pomięty. — Inicjał* Ꙗ *do 1/3 tekstu. — Po czterech pieczęciach pozostało tylko 8 czworokątnych dziurek. — Na odwrociu zapiski: 1) na złożeniu wierzchniem starsze zapiski wytarte i nieczytelne; 2) z w. XVIII:* 1470. Maia 4. Indykta 8. Prawo przedażne od Michała Jakowicza Korybanowiczowi Hordynie maiętności Wołożyn; *3) niżej starsza sygnatura:* N° XLIII, *niżej* 1470, R·R.

Wyd. *Akty otnosjaszczesja k' istorji Južnoj i Zapadnoj Rossiji T. II (S. Peterburg 1865) str. 108/9, Pribawlenija nr 74 (z Or.).*

Uw. Jakkolwiek dokument ten nie dotyczy bezpośrednio katedry wileńskiej, podaje się go tu, podobnie jak dokumenty tyczące się Łoska, ze względu na to, że przechowuje się w Archiwum Kapituły Wileńskiej. Niewiadomo, czy i w jakim stopniu był Michał Jakowicz spokrewniony z Iwaszkiem Moniwidowiczem, który otrzymał Wołożyn od Kazimierza Jagiellończyka w poł. w. XV, jak świadczy zapisek w III księdze zapisów Metr. Lit.: Wołożino panu Iwaszku Moniwidowiczu. Sam welikij kniaź. *(Dokumenty Moskow. Archiwa T. I str. 3 nr 10).*

Ja Michajlo Jakowicz znakomito czinju simь moimь listomь, chto na neho posmotrit abo cztuczi eho uslyszit, ninesznimъ i na potomь buduczim, komuby toho byla potreba wedati, cztož ni s kotoroe | namowy ani s prinuženja tolko po swoei dobroi woli buduczi pri starosti swoei i ne mohuczi služby hospodarъskoe zemьskoe poslužiti a ne majuczi w sebe detei i nikoho inoho bliszichъ krownychъ swoich tolko bli|szuju sestru krownuju swoju panju Jakubowuju Hordyninuju Filicyju, prodał esmi imene swoe Wolozinskoe[1] nikomu niczimь nepennoe panu Jakubu Koribanowiczu Hordyne za dwe tyseczi kop hroszei litowskoe | monety, u hrosz liczeczi po desjati penizei, obel, weczno i na weki neporuszno eho milosti samomu i ce milosti panei sestre moei bliskoi panei Filicyei i ich detemъ i potomъ buduczimъ ichъ sczadkomь, s paszneju dwornoju, s czeljadju newolnoju, s polmi oremymi i neoremymi, senožatmi, z ljasy i z dubrowami, z haimi, s puszczoju, z uchody i z ustupami staroweczпymi. To estъ puszcza tak sja sama w sobe maet z wroczisczami swoimi: Melodowa[a] hora do Sawicy reki až na we-

264. [jjj] mareschalco *Eksc.* [kkk] venerando *Trans.*

265. [a] Medowa *AJZR.*

265. [1] *Wołożyn, dziś miasteczko w pow. oszmiańskim, 43 km. na płd.-wsch. od Oszmiany.*

liki bor wobychodec u welikuju starinu na Kononowicz do Roczunju na Muski bor do wysokoi hory i do Jackowa asz do Wolki reki[2], z łowami zwierinnymi, z bobrowymi honami, z derewom bortnymь, so pszczolami, z danju medowoju: z Wołożynskoe puszczi uszatkow szestь, a z Jackowskoe puszczi uszatkowь tri i pudownja, i zalehljamí, iz boloty, iz reczьkami, iz potoki, s prudy, s prudyszczami, iz luhami z melowymi[b], z bojary putnymi. To estъ bojar selo Aksentewiczi, powinnostь toho sela koni szest iz ljudmi tjahlymi. A to sela ljudei tjahlychъ: perszoe selo Al[k]uewiczi[c], w tom sele służob pjat; druhoe selo Brilisziczi[3], w tomъ sele służob dwadcat; selo tretee Timkowiczi[4], w tom sele służob dwadcat; selo czetwertoe Bolewiczi, w tomь sele służob petnadcat; selo pjatoe Lukьjanowiczi[d], w tomъ sele służob tri; selo szostoe Maksimowiczi, w tomъ sele służobь szest; selo semoe Trusowiczi, w tem sele służob pjat; selo osmoe Komei na Ponizju[5], w tomь sele służob dwe; selo dewjatoe Rusaki, w tom sele służob dwe. I so wsjakimi pozitki, szto zdawna ku tomu imenju za otca moeho i za mene prisluchalo, niczoho na sebe nezostawujuczi. Maet panъ Jakub Hordyna i eho pani i eho deti i potomki buduczie toe imene moe derżati i eho użiwati wěczьnymi czasy, wolьni oni toe imene moe Wolozinskoe leżaczoe w powěte Wilenskomъ prodati, otdati i hde chotjaczi ku swoemu lepszomu pożitku obernuti, jako sami nalepei rozumejuczi, a mne samomu, nikotorymъ bliznymъ moim, jakoż ichь i nemaju, w toe imene niczimъ sja ustupowati i nikotoroju priczinoju pod panom Hordynoju i pod eho paneju i pod ichъ detmi i potomьki poiskiwati nebudut. A esliby chto chotel ku tomu jakoju bliskostju prichoditi a toho imenja pod nimi poiskiwati, tohody maju ichъ w tomь zastupowati i toe imene imъ oczisczczati: I też estlibych s kotoroe pricziny ja samъ abo chto blizskim sja mne menujuczi i chtożkolwekь mel tot zapis moi wzrusziwati, chotjaczi ichь ku szkode priwoditi, tot maet hospodarju korolju eho milosti zaplatili tiseczo kop hroszei a woewode Wilenskomu piatsot kop hroszei a panu Jakubu Hordyne abo detjamъ potomьkomъ eho też pjatsotъ kop hroszei. A zaplatiwszi tyc zaruki, predsja ses listь moi pri mocy zostati maet weczнymi czasy; i na tomъ dal esmi panu Jakubu Hordyne ses moi listь. A pri tomъ byli i toho dobre zwedomy: pan Hrinaszko Bohdanowicz Szolucha, pan Wasilei Hrinkewiczь, pan Wasilei Okolowъ[e], pan Wenslawъ Rafalowicz, pan Petrъ Stankewicz, pan Martin Olechnowicz. I dlja lepszoe twerdosti ja Michailo prosil esmi tychъ panow, aby ichъ milostь k tomu moemu listu peczati swoi dali priwesiti; ichь milostь to na moju prozbu wczinili, peczati swoi dali priwesiti k tomu moemu listu, a pri ich milosti peczatechь i swoju peczatь priwesil esmi k semu moemu listu. Pisan u Wilni, leta Bożeho Narożenja tysecza czotyrista semъdesjatoho hodu meseca maja 4 dnja, inьdiktь 8.

266.

Zelwa, 25 listopada 1470.

Michał Naczowicz dziedzic Zelwy kościołowi w swojej tej wsi, wystawionemu pod wezwaniem Niepokalanego Poczęcia NMP. oraz ŚŚ. Jakóba apostoła i Michała archanioła, zapisuje dziesięcinę wszelkiego zboża z dworu swego

265. [b] chmelowymi *AJZR*. [c] *litera* K *lub* h *na dziurze*, Petuewiczi *AJZR*. [d] Lukъniatowiczi *AJZR*. [e] Ukolowъ *AJZR*.

265. [2] *Jackowo na płd. od Wołożyna nad rz. Isłoczą, dalej na południe rzeczka Wołka, dopływ Berezyny.* [3] *Zapewne Brylyki na wsch. od Wołożyna.* [4] *Cinkowicze tuż pod Wołożynem 2 km. na płn.* [5] *Ponizie tuż pod Wołożynem na płd.*

w Szydłowicach tudzież siedmiu ludzi z Malaszkowic imiennie podanych, z obowiązkiem odprawiania dwóch mszy za zmarłych co tydzień przez rządcę tegoż kościoła.

Or. brak.

Kop. 1. Tyszk. k. 39 nr 34 z zapiskiem: per Sta: Comorowski ex originali translatum. — *2. Czart. k. 32'—33.* — *3. Lib. Magn. k. 25.*

Reg. 1. Ks. Przyałgowski W., Żywoty biskupów wileńskich T. I str. 63. — *2. Ks. Kurczewski J., Biskupstwo Wileńskie str. 229.*

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Quoniam gesta hominum faciliter evanescunt, nisi veridicis scriptis et testimonio fidedignorum debite roborentur, proinde ego Michael Naczowicz [1] heres de Zelwa [2], volens temporalia et caduca pro eternis commutare, sperans post huius vite occasum vitam adipisci sempiternam, tam coram presentibus quam futuris recognosco, quod ad laudem Dei Omnipotentis ac Virginis Gloriose Beate Marie Concepcionis et beati Jacobi apostoli et S. Michaelis archangeli, pro animarum nostrarum [a] salute ac remedio salutari peccaminum nostrorum, dedi [b] et attribui decimam in curia nostra Schydlowicze [3] de omni semine ec(c)lesie nostre constructe in Zelwa [c], necnon septem homines villanos in villa dicta Malaszkowicze [4] ibidem degentes, videlicet Polykarth, Kosma alias Kossylo, Lyewon Thatharynowicz, Chodor Thatharynowicz, Iwan Wlyezlo, Ivan Myenyko, Arczysch [d] cum eorum successoribus, agris, campis, silvis et universis obvencionibus, prout ante ea possidebant; hec omnia do et [e] at(t)ribuo et perpetuo ascribo dicte ec(c)lesie et eius rectori pro tempore existenti cum omni iure et dominio, nichil iuris et dominii pro me et successoribus meis [e] in predictis penitus reservan(do). Pro quo rector eiusdem ecclesie in Zelwa existens tenebitur duas missas pro defunctis qualibet septimana legere ac celebrare perpetualiter in ewm. In cuius rei testimonium sigillum nostrum [f] presentibus est subap(p)ensum. Actum et datum in Zelwa, die dominico ante festum S. Andree apostoli anno Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo. Presentibus generoso Jundylo tenutario in Dvbycz, honorabili domino Mathia plebano in Zelwa, nobilibus Nicolao Zakrzowsky, Stanislao Wylnoviecz, Joanne Zofflyk [g], Nicolao dicto notario, et aliis quam plurimis fidedignis ad premissa vocatis.

267.

Rzym, 19 grudnia 1470.

Papież Paweł II zleca opatowi starotrockiemu (Marcinowi), aby imieniem papieskiem zwolnił Jana biskupa wileńskiego od winy złamania przysięgi, jaką był złożył papieżowi, obejmując to biskupstwo, iż w czasie oznaczonym nawiedzi osobiście „limina apostolorum", a której nie dochował z powodu bardzo dalekiej

---

266. [a] nostrorum *w tekście* [b] dei *Tyszk.* [c] Zelwia *Czart.* [d] Polycarth, Kuzma, Koszyło, Lewon Thathannowicz, Thatharinowicz Wleczko, Iwan, Mienko, Arczysz *Czart.* [e] *brak w Czart.* [f] meum *Czart.* [g] Jundiło, Dubicz, Zakrzowski, Wilnowyecz, Zuslyk *Czart.*

266. [1] *Michał Naczowicz syn Naczka Ginwiłowicza (ob. o nim Semkowicz Wł., O litewskich rodach bojarskich i t. d. w Roczniku Tow. Herald. T. VIII [1926/7] str. 139).* [2] *Zelwa dziś w pow. wołkowyskim, w połowie drogi między Wołkowyskiem a Słonimiem.* [3] *Szydłowicze w Słonimskiem nad Szczarą, o milę na płd.-wsch. od Słonimia.* [4] *Może Małyszewicze, 15 km. na pn.-wsch. od Słonimia.*

drogi zwłaszcza zaś niebezpieczeństwa dla kościoła wileńskiego wskutek jego nieobecności; udziela mu tej łaski na prośbę króla polskiego Kazimierza i zleca mu dopełnić po latach dziesięciu obowiązku wizyty apostolskiej.

Or. brak.

Kop. Archiwum Watykańskie, Regesta Lateran. T. 712 k. 272—272'. Zapisek na początku tekstu inną ręką: ad cortesiis, *po tekście inną ręką:* P LXX qvartis.

Paulus etc. dilecto filio abbati monasterii Beate Marie de Stare Troky Wilnensis diocesis[1] salutem etc. Apostolice Sedis indefessa clementia prelatis ecclesiarum ad eam post excessum tum humiliter recurrentibus se propiciam exhibet et benignam, et ut eidem Sedi devociores existant, earum commoditatibus providet oportune, prout cause racionabiles suadent, et id in Domino conspicit salubriter expedire. Exhibita siquidem nobis nuper pro parte venerabilis fratris nostri Johannis episcopi Wilnensis peticio continebat, quod ipse tempore, quo nos de persona sua ecclesie Wilnensi tunc vacanti providimus ipsumque illi preficimus in episcopum et pastorem, prestito ut moris est iuramento promisit, quod apostolorum limina certis tunc expressis temporibus personaliter visitaret; verum quia ecclesia ipsa in remotissimis Lithwanie partibus inter scismaticos Ruthenos et gentiles consistit, idem episcopus timens, ne propter eius absenciam ecclesia predicta in spiritualibus et temporalibus detrimenta sustineret vel ad ruinam perveniret, limina huiusmodi hactenus non visitav(i)t periurii reatu(m) incurrendo, et etiam propter nimiam et longissimam distanciam ac graves labores et impensas rerumque et corporis sui pericula, eundo per diversa viarum discrimina, non sperat visitacionem ipsam in futurum commode facere posse. Quare pro parte dicti Johannis episcopi nobis fuit humiliter supplicatum, ut ipsum a reatu periurii huiusmodi absolvere ac sibi, quod limina predicta usque ad decennium personaliter visitare non teneatur, concedere aliasque sibi et statui suo in premissis oportune providere de benignitate apostolica dignaremur. Nos igitur, volen(tes) ipsum Johannem episcopum iuramentorum suorum intuitu et etiam consideratione carissimi in Christo filii nostri Kazimiri regis Polonie illustris, nobis pro ipso Johanne episcopo dilecto suo super hoc humiliter supplicantis, favore prosequi gracioso regis et Johannis episcopi predictorum, asserencium ecclesiam ipsam sub temporali dominio eiusdem regis consistere, in hac parte supplicacionibus inclinati, discrecioni tue per apostolica scripta committimus et mandamus, quatenus ipsum Johannem episcopum, si hoc humiliter pecierit, a reatu periurii huiusmodi auctoritate nostra hac vice dumtaxat absolvas in forma ecclesiastica consueta, iniuncta sibi pro modo culpe penitencia salutari et aliis indulgendis ac infamie maculam sive notam, per eum premissorum occasione contractam, penitus aboleas. Nos enim, si absolucionem et abolicionem huiusmodi per te vigore presencium fieri contingat ut prefertur ipsi Johanni episcopo, quod usque ad decennium a data presencium computando limina predicta personaliter visitare minime teneatur, nec ad id a quoquam invitus compelli possit, dummodo iuramentum ipsum quoad alia studeat firmum observare, auctoritate apostolica tenore presencium indulgemus. Non obstantibus premissis ac constitucionibus et ordinacionibus apostolicis ceterisque contrariis quibuscunque. Datum Rome apud sanctum Petrum, anno Incarnacionis Dominice millesimo quadringentesimo septuagesimo, quarto decimo kalendas januarii, anno septimo.

---

267. [1] *Marcin opat starotrocki, siódmy z rzędu, zmarły 2 sierpnia 1472 (Sczygielski St., Series et notitia Trocensium abbatum O. S. B. [Cracoviae 1668] k. B 2).*

268.

(Rzym) na konsystorzu, 13 lutego 1471.

Papież (Paweł II) mianuje biskupem miednickim Bartłomieja dziekana wileńskiego po śmierci ostatniego biskupa (Macieja).

Zapisek w Archiwum Watykańskiem, Oblig. et Solut. T. 82 k. 34' (nowa paginacja 60'). — Na marginesie z lewej strony zapisek: Metdinen.

Reg. Abraham, Sprawozdanie (III) str. 31.

Eodem die (mercurii XIII februarii) et consistorio ad relacionem rmi domini Papiensis[1] providit ecclesie Metdinensi in Polonia de persona domini Bartholomei decani Villnensis, vacanti per obitum ultimi episcopi extra Romanam curiam deffuncti.

269.

Wilno, 4 kwietnia 1471.

Stanisław Sandziwojowicz marszałek króla Kazimierza (Jagiellończyka) i starosta grodzieński braciom mniejszym św. Franciszka od obserwy (bernardynom) daje dworzec swój dziedziczny z przyległym ogrodem, obok zamku (kowieńskiego) nad Niemnem, dla zbudowania klasztoru.

Or. brak. Istniał on jeszcze w r. 1700 wszelako bez pieczęci, kiedy sporządzono z niego odpis w aktach wizyty biskupa wileńskiego Kazimierza Brzostowskiego, o czem świadczy wzmianka tamże: extat in pargameno sine sigillo *(ob. niżej Kop. 1). — Pieczęć istniała jeszcze w r. 1579, kiedy dokument Stanisława Sędziwojowicza podano do transumowania królowi Stefanowi Batoremu (ob. niżej Kop. 2).*

Kop. 1. Muzeum XX. Czartoryskich, rpis 5718/19 k. 551 (nowa paginacja str. 1055), zawierający »Acta Visitationum ecclesiarum decanatus Augustoviensis... revmi domini domini Constantini Casimiri Brzostowski, Dei et apostolicae Sedis gratia episcopi Vilnensis... anno Domini 1700«. Wśród aktów tych pod nagłówkiem: Fundus et donatio areae 1471 pro creatione loci conventus Caunensis F. F. Minorum S. Francisci de Observantia *znajduje się odpis niniejszego dokumentu sporządzony z oryginału, jak świadczy uwaga pod tekstem kopji:* Extat in pargameno sine sigillo. — *2. Tamże na karcie 551' (str. 1056) mieści się kopja transumptu i zatwierdzenia tegoż aktu przez króla Stefana Batorego wydanego w Wilnie d. 15 grudnia 1579 ze wzmianką:* porrectas... nobis esse per certos consiliarios nostros nomine conventus Fratrum Minorum S. Francisci ord. in civitate nostra Caunensi litteras in pargameno et sigillo superappenso munitas, sanas, salvas, integras nullaque in parte suspectas.

Reg. O fundacji tej wspomina Jan z Komorowa w »Memoriale ordinis Fratrum Minorum« (Mon. Pol. Hist. T. V str. 202) w tych słowach: Locus Coffnensis in ordine decimus septimus *(w Polsce i na Litwie)* anno Domini 1468 *(sic)* a prefato patre viccario *(Marjan z Jeziorka na Mazowszu)* susceptus, datus per magnificum dominum Stankonem pallatinum Trocensem, consensu tamen regio expedito, edificatus de diversorum elemosinis, primum de lignis, demum per fratres zacristia, tandem infirmaria in muro edificata. *Analo-*

---

268. [1] *Jakób de Piccolominibus (Amanati) biskup Pawji 1460—1477 (Eubel, Hier. cath. T. II wyd. 2 str. 14 i 212).*

giczną wzmiankę z topograficznem określeniem położenia klasztoru podaje Wadding w Annales Minorum T. XIII (Romae 1735) str 458 nr XXII, z powołaniem się na »Monumenta MSS. Prov. Poloniae Conv. 17« (które były również źródłem kroniki Jana z Komorowa). — Błędną datę fundacji 1468 podaje Baliński-Lipiński w Starożytnej Polsce T. III (Warszawa 1846) str. 407.

Uw. Wydaje się ten dokument z Kop. 1 (Kop.), uwzględniając jednak niektóre trafniejsze lekcje z Kop. 2 (Trans.).

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Cum apostolico attestante eloquio »Quae seminaverit homo haec et metet, et qui seminat in benedictionibus de benedictionibus et metet« [1], hinc est, quod nos Stanislaus Sandziwoiewicz [2] serenissimi principis et domini domini Casimiri Dei gratia regis Poloniae, magni ducatus Littuaniae, Russiae Prussiaeque haeredis et domini [a] marescalcus [b] et capitaneus [c] Grodnensis, cupiens divinum cultum amplificare salutique nostrae ac praedecessorum necnon successorum nostrorum [d] providere, curiam nostram propriam, nulli obnoxiam, sed prorsus liberam et ad nos iure haeriditario pertinentem, una cum horto eidem adiacenti, sitam in latere castri iuxta fossatum, a fossato usque ad aquam fluvii Niemen et ab aqua praefata usque ad plateam, quae mediat inter [e] curiam prefatam [d] et civitatem, assignavimus, deputavimus, donavimus, dedimus, concessimus, prout [f] exnunc realiter et cum effectu assignamusque, damus, donamus, concedimus [f] pro Fratrum Minorum alias ordinis S. Francisci de observantia monasterio erigendo, aedificando, construendo, situando ac secundum beneplacitum eorundem Fratrum praefatorum in laudem Altissimi et salutem omnium fidelium vivorum atque defunctorum disponendo, temporibus perpetue [g] valituris [h]. Et qui hoc infringere voluerit aut infregerit [i], suo tempore coram Iudice omnium super [d] hoc respondebit. In cuius rei testimonium sigillum nostrum iussimus appendi [j]. Datum Vilnae in domo habitationis nostrae, feria quinta proxima ante dominicam de Ramispalmarum anno Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo primo.

270.

(Prawdopodobnie interpolowany).

(Iszkołdź), 10 czerwca 1471.

Mikołaj Niemirowicz z Wsielubia wraz z żoną swą Elżbietą zapisuje kościołowi parafjalnemu we wsi swej Iszkołdzi nowo fundowanemu i pod wezwaniem św. Trójcy, Zwiastowania i św. Mikołaja przez biskupa poświęconemu, dwór swój Żuchowicze wraz z ziemią i czterema poddanymi imiennie przywiedzionymi z ich daninami na rzecz plebana, dalej z Małego Lulińca dań pieniężną i miodową, a to z obowiązkiem odprawiania mszy w kościele wielkim (św. Trójcy) w każdą niedzielę i święto a w kościółku tegoż filjalnym pod wezwaniem św. Mikołaja także co tydzień drugiej mszy, tudzież śpiewania anniwersarza w suchedni, w którym to celu ma utrzymywać dwóch wikarych z sługą kościelnym.

Or. brak.

---

269. [a] etc. dominus *Kop.*, et dominus *Trans.* [b] marschalco *Trans.* [c] *brak tych dwóch wyrazów w Trans.* [d] *brak Trans.* [e] in *Kop.* [f] *brak w Kop.* [g] perpetuae *Kop. i Trans.* [h] perpetuae valetudinis *Kop.* [i] infringerit *Trans.* [j] superappendi *Trans.*

269. [1] *Gal.* 5_{8} *i 2 Kor.* 9_{6}. [2] *Ob. o nim wyżej str. 301 Nr 261 przyp. 2.*

Przekł. polski tego aktu w odpisie z w. XVI na luźnej karcie 32·9 X 20·9 przechowuje się w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej; jest ona już od dawna bardzo zniszczona, dolne jej złożenie odtargane, chociaż było podklejane, górne do połowy przedarte, środkowe też niegdyś podklejone trzyma się jeszcze na małym skrawku; podkreślenia ma w kilku miejscach, na marginesie zaś z lewej strony parę uwag z w. XVII (ręką, która pisała kopję aktu następnego Nr 271).

Uw. Akt niniejszy jest dalszem nadaniem na rzecz kościoła w Iszkołdzi, rozszerzającem pierwotne szczupłe uposażenie z 16 listopada r. 1447 (ob. wyżej str. 222/3 Nr 197), ale niestety nie dochował się on w tekście oryginalnym. Przekaz jego poniższy prawdopodobnie uległ interpolacji w w. XVI przez jednego z plebanów, celem pomnożenia jego własnych dochodów. Występują dopiero w tym akcie dwa istniejące kościoły: fara pod wezwaniem św. Trójcy i kościółek św. Mikołaja, chociaż na początku wspomniany jest jeden tylko kościół pod obu temi wezwaniami; wskazywałoby to późniejszy rozwój stosunków tegoż kościoła.

W imię Boze amen. Poniewas ninieyssego wieku słaby, blahy y iako lod szliski y nyetrwały stan wssystki ludzkie sprawy w zapamyętanya przępaszcz wielekroc pogrązacz zwykł, iesliby ktora dzielna a pamięczy godna rzecz wyrazenim pisma y szwiadecztwem chrzeszczyianstwa wiernego vwiekuiszczona albo ku wiecznoszczy uczwierdzona nye była. My tedy Mikołay Niemirowicz z Szielubia[1] dzedzycz wespolek z Elzbietą zoną mą własną tego szwiata stan uwazaiącz nyestały bycz y nyetrwały, tedy chcząncz czesne y przemienne a straczie y zgubie poddane dobra przemienicz za wiekuiste, niebieskie, pewne a nyezgubne, spodziewaiącz szie po tego zywota nędznego zachodzie do zywota przeszcz wiekuistego, tedy my to do wiadomoszczy tak ninye zywiączych ludzy, zwlasscza ktorym to wiedziecz zalezy, yako y do innych potumnych, przywodzymy przes [to] pismo: iako my na vmyszle nassym chrzeszczyianską takosz y vzalenie na sluzby bozey niepotęznoszczią maiącz, a chwaly bozey wielką powinnoszcz y potrz[e]bą y sposob sobie bogomyszlnoszczią swą vwazaiącz, a zwlasscza ktorymby sposobem iego boskiego maiestatu chwała rozmnozona bycz mogla y iego sludzy opatrzenye miecz z nassej strony mogli stateczne y dostateczne, tęz iego szwiętą chwałę sądny ostateczny dzień miłoszciernymi vczynkami vprzedzaiącz, ze wssystkiey chuczy serdeczney y iako namozneyssą mogącz szyłą rozscherzacz, myszlącz y oto szię nawięcej niz o czo pilnie a vprzeymie ile s nas bycz moze staraiącz, tedy my koszczjolowi nas[se]mv w Iskulczy przes myą nowo fundowanemv y na czeszcz y na chwałę Boga w Tr[oy]czy iedynego na pamyątkę Wziastowania Panny Mariey y szwiętego Mikolaia biskupa przes biskupią dostoynoszcz poszwięczonemv y iego rządzyczielowi plebanowj [ni]nyeyssemv y inssym po nim napotym będączym dwor moy Zuchowicze[2] rzeczony ze wssystką ziemią, rolami y pachanemi y potym przypachanymi y s szianozęcziami [po] tey stronie rzeki Vschey[3] lezączymi y p[rzyleg]lymi, tak dlugo y szyeroko y w... okolicznie, iakom[a] sam tenze dworzecz[a] ze wssystkimi dotąd trzymal y dzierzal y miał. Ktoremu dworczowj cztery poddane przydawaiącz, ktore tak myanuią y przezywai[ą]: Iwaniecz y Ssczepanyecz braczia rzeczeni Kubiczowiczy, trzeczy Pleska, Hryń czwar[ty] Banyowicz rzeczony, wespolek y z potumkamj ich ze wssystkim prawem, panstwem y własnoszczią sluzeb ich y robot wszelakich powinnoszczią y ze wssystkimi i..[b] przychodamj y podlegloszcziami ich zwyklymi, tak iakom ie ia sam dotychmya[st] trzymal y w dzierzawie swey myal, miedzy ktoremi Hryń

270. [a] *na pęknięciu i wytarte* [b] *na końcu wiersza zatarte i wydarte około 2—3 litery*

270. [1] *Ob. o nim objaśnienie w Nrze poprzednim.* [2] *Ob. wyżej str. 223 Nr 197 przyp. 4.* [3] *Lewobrzeżny dopływ Niemna, nad którym leży Iszkołdź.*

vschatek surowego [mio]du czo rok to ma dawacz; na ktorego poddanego ziemi będzie mogl kozdy pleban [mio]du sobie dań wedle dowczypu a przemyslu swego rozmnozycz y ku wyętsszem[u] pozytku przynieszcz. Ktemusz z malego Lulińcza trzy kopy scherokich grossy z piętnaszczą grossy, kozdą kopę po seszczdzieszią̨t grossy licząc, płaczycz plebanowi maią. I sudzyną albo myedniczę[c] myodu czteropyędek, ktorą Danilecz, Zalowicz s Krzemyenyem synowczem swym stamtądze płaczy dacz powinyen, [po]tumkowie przerzeczonego Danilecza dawacz y płaczycz ......[d] plebanowi powinny. Thy my wssystki rzeczy dobra, dochody, czynsse, danj, roboty y wssystko i[mye]nye y czoskolwiek wyssey imiony y przezwiski swemi omyanowano iest, koszcziolowi naszemv Iskultskiemv y pasterzowj iego wedle czasu będączemv zgrumadno, nyerozdzielnie, nicz nye odyymuiącz ani woley swej w namnieyssym punkczie nye odmyeny[a]iącz, daiemy, daruiemy, leguiemy, przywlaszczamy, przyłączamy y zapisuiemy y odd[a]iemy czasy wiekuistymy. Aby tegos namyenyonego imyenya, dobra, dochodow, poddanych y dani y robot ich tym sposobem temus koszcziołowj legowanego ten y koz[dy] inny pleban w pokoju y w czychey beszpiecznoszczy bes gabanya wsselkiego vzywac[z] mal[e], dzierzal, myal y w dzierzawę koszczielną obroczył. Względem ktorego darowa[nya] y przydanya przerzeczonych dobr y dochodow plebanowj do koszczyola będzie powinyen kozdy pleban pod sumnienim swym Panu Bogu za to sluzycz a zwlascza w koszcziele wielkim, to iest Troycze szwiętej[e] u fary, na kozdą nyedzielę y na kozde szwięto mssą za grzechy y za vmarle myecz. A w drugim koszczyolku szwiętego Mikolaia, ktory iako czorka tey matcze przyłączony iesth, dla więthssego nabozeństwa ludzkiego, takze na kozdy tydzien w kozdą nyedzielę y w szwięto drugą mssą myecz wiernye, pilnye, naboznie a nieomyesskawale. A na kozde suchednj, ile ich iest do roka, vigilie za nas y za nasse przodkj y potumkj ze mschą za vmarle szpiewacz, odprawowacz y wypelnyacz będzie obowyązan. Na ktorych przerzeczonych urzędow y obowyązek wypelnyanyje slussne a stateczne powinyen będzie kozdy pleban dwu wikariow chowal y slugi koszczelne godne cz . . .[f]. Na ktorey rzeczy pamiecz ...[g] y waznoszcz y szwiadectwo ninieyssemu przywileiowj nassemv pieczęcz[h] nassą wlasną przyzawieszyczesmy dalj. Dzyalo szię tho y ten list dano w ponyedzialek po szwiętey Troyczy roku Pańskiego tysziącz czterysta sziedmdziesiątego y pirwschego. Przyczym bylj czy a czy etc.

271.

Iszkołdź, 10 czerwca 1471.

Mikołaj Niemirowicz dziedzic Wsielubia żonie swojej Elżbiecie zapisuje w razie swej śmierci w dożywocie dwór swój Iszkołdź z czterema wsiami wraz z ich przynależnościami jako też ziemie kupne przyległe do Iszkołdzi; dalej wieś Maleszewo z ludźmi imiennie wyliczonymi, którą trzyma w zastawie od Olechny Dyla oraz inne ziemie przy Iszkołdzi, trzymane w zastawie; dwór Leszczankę, który ma przypaść po jej śmierci bliskim krewnym; wreszcie skarbczyk z całą jego zawartością; zobowiązuje ją do wysyłania z pomienionych dóbr dwóch włóczni na wyprawę wojenną, jakiej mają dopełnić jego bojarowie i służebni zuchowiccy,

270. [c] *ostatnia litera zatarta, ale raczej* ę *aniżeli* ą. [d] *około sześciu liter na pęknięciu i wytartych* [e] szwiętym *w tekście* [f] *całkiem już zatarte na rozdarciu około 2—3 wyrazy, z których pierwszy zaczyna się od* cz *jakby* czesczy [g] *jeden wyraz na końcu wiersza oderwany* [h] *w tekście* pleczęcz

tuchanowiccy i łysiccy. — Dopełniając powziętego dawniej ślubu wraz z żoną swoją Elżbietą, w obecności biskupa wileńskiego Jana, kościołowi w Iszkołdzi przez siebie wybudowanemu, a przez tegoż biskupa pod wezwaniem św. Trójcy i innych patronów konsekrowanemu zapisuje po jej śmierci Iszkołdź z wymienionemi powyżej folwarkami, wsiami i ludźmi, wyjąwszy wspomnianej Leszczanki; dobra nadane kościołowi oddaje pod jurysdykcję biskupa, zobowiązując go do ustanowienia kolegjum księży mansjonarzy dla śpiewania godzin i odprawiania mszy, wraz z prawem patronatu; wreszcie zapisuje biskupowi wieś Maleszewo, jeśli za życia ich obojga Olechno Dyl nie wykupi jej z zastawu, przenosząc nań równocześnie wspomniany wyżej obowiązek wysyłania pocztów zbrojnych na wyprawy.

Or. Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Pergamin dość gruby, 45 × 32·7 + 4, lekko splamiony, z pęknięciami w zagięciach, zresztą dobrze zachowany. — Inwokacja pismem wydłużonem, z ozdobnym inicjałem, sięgającym poniżej połowy tekstu; piękne, wyrobione pismo; data później podkreślona. — Pieczęci brak, zachowały się tylko dwa luźne strzępki skręconego jedwabiu, jasno-wiśniowej barwy. — Zapiski na odwrociu: 1) na złożeniu spodniem zapisek bliskoczesny: privilegium super bonis hyszkolth; *2) na złożeniu wierzchniem dawniejsze zapiski starte, z których widoczna tylko data* 1471 *oraz ręką w. XVII wyraz* rescriptum *(cieniutkiem pismem czarnym atramentem, z pod którego przebija się wyraźne przekreślenie); 3) wyżej inną ręką również przekreślone:* Correctum; *dawniejszy zapisek z w. XVII* Iskoldz *później uwydatniony, niżej inną ręką późniejszą tenże wyraz powtórzony; 4) sygnatury:* XXIII *(pierwotna zdaje się),* N. 5 *(późniejsza). Na złożeniu wewnętrznem zapisek z pierwszej poł. w. XIX:* Roku 1471. Fundusz kościoła Iszkołdskiego przez Mikołaja Niemirowicza dziedzica na Wsielubu uczyniony.

Kop. 1. Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Luźna kopja na trzech kartach folio (z mylną datą 1401*). Jest to odpis z oryginału, znajdującego się w Archiwum Diecezjalnem Wileńskiem* »in pergameno cum cordula et serico rubro dependenti«; *kazał go wydać w roku bliżej niepodanym biskup wileński Eustachy Wołłowicz (1616—1630) pod swoją pieczęcią przez notarjusza swych aktów i mocą apostolską publicznego Andrzeja Pawełkowicza, X. Stanisławowi Pariniewiczowi parochowi w Zadwiei i Iszkołdzi, a to* ad effectum recuperan(di) bona dictae ecclesiae Iskołdensis quomodolibet et quibuslibet direpta et adempta. — *2. Czart. k. 33—34' (z opuszczeniem miejsca wystawienia i daty dziennej). — 3. Lib. Magn. k. 25—26'.*

Reg. Ks. Przyałgowski W., Żywoty biskupów wileńskich T. I str. 61—2.

Uw. Pismo w tym dokumencie jest niewątpliwie współczesne; uderza przecież niezwykłość układu tego aktu, składającego się z dwóch oddzielnych zapisów, sformułowanych jako odrębne części jednego dokumentu, w których występują dwaj różni odbiorcy, a mianowicie w pierwszym żona wystawcy, w drugim kościół w Iszkołdzi. Stylizacja areng obu zapisów wyróżnia się kwiecistością stylu od prostoty areng ówczesnych dokumentów prywatnych. Świadkowie jednak nie budzą zastrzeżeń. Nie ulega prawie wątpieniu, że zalecona (pro possibilitate) *a nie nakazana fundacja kolegjum mansjonarzy wcale nie przyszła do skutku dla braku pomyślnych warunków a może i sprzeciwu biskupa, za czem przemawia brak wszelkich o niem wiadomości (ob. Nr poprzedni).*

In nomine sancte Trinitatis et individue unitatis amen. Ad perpetuam rei memoriam. Cum | rerum gestarum certissima representacio sit scriptura, que de verborum serie redactorum nichil minuit et immuttat, opportunum est ea, que in longevam | educenda

sunt noticiam, eternari memoria litterarum, vivax enim littera oblivionis deliramenta repellit et memoriam excitat renovandam; tempus enim sic in fuga | celeri est, ut temporales ei deserviant acciones, habent enim minus fidei minusque memorie, nisi personarum fidedignarum recipiant munimentum. Proinde ego Nicolaus Nyemirowycz[1] heres de Wssyelub[a][2], vitam humanam perpendens instabilem cito ut flos agri decidentem[3], compos et bone racionis in humanis existens, universis et singulis, tam presentibus quam futuris presencium noticiam habituris, audituris, visuris et lecturis notum facio per hec scripta: quia hereditatem meam paternam seu curiam dictam Hiskolth[4] cum curiis seu villis Lissicza[5], Lulyn et Lulynyecz[6] parva, Thvhanowczi[b][7] ad eandem Hiskolth curiam maiorem adiacentibus, spectantibus et pertinentibus, cum eorum terris, hominibus, censibus, solucionibus, donacionibus, laboribus, mellificiis, tributis grossorum et mellis ex eidem districtibus provenientibus, venacionibus castorum et quarumcunque ferarum, lacubus, stagnis, piscinis, molendinis, agris cultis et colendis, arvis, argulis, pratis, nemoribus, indaginibus, borris, sylvis et aliis quibuscunque obvencionibus, exaccionibus et proventibus, quibuscunque nominibus censeantur aut exinde proveniunt, seu per humanam industriam augeri poterint et incrementari, et quascunque alias terras cum hominibus earum per me perpetuo iure emptas et eidem curiae Hiskolth adiunctas, tam longe, late, prout in suis metis, graniciebus sunt limitate et distincte, circumferencialiter per me hereditario et pleno iure usque in hactenus Elizabeth consorti mee carissime do, dono, inscribo et largior per presentes post mortem meam, si Deus permiserit me de hac luce prius decedere, habenda, tenenda, possidenda, utifruenda; item curiam seu hereditatem dictam Maleschewo[8] cum districtibus seu hominibus Semyohosczanye, Weziczanye, Jurkowiczi[c] dictis cum aliis omnibus attinentiis, quas a domino Olechno Dyl[d] in ducentis sexagenis et medio cento cum duabus sexagenis latorum grossorum monete Pragensis numeri consueti, in quamlibet sexagenam sexaginta grossos computando, invadiatas sub titulo reempcionis habeo et teneo in expressione et robore, prout in privilegio inscripcionis ipsius aput me continetur[9], eidem consorti mee Elizabeth similiter post mortem meam dono, do et inscribo tenenda, habenda, possidenda et utifruenda, tamdiu donec dictus Olechno Dyl[d] pecuniam superius expressam eidem solvat et reponat realiter et cum effectu; item terras, quas etiam in titulo reempcionis alias w z a k u p n e eidem hereditati Hiskolth adiunctas teneo, eadem uxor mea Elizabeth post mortem meam ex eadem donacione mea tenebit similiter et possidebit, tamdiu donec pecunia debita pro eisdem sibi reponatur et solvetur, si dicte terre eidem curie Hiskolth com(m)ode incorporari non poterint perpetue; item aliam curiam meam dictam Lesczankam[10] cum omni iure, proprietate et dominio do inscriboque

---

271. [a] Wsielub *Czart. i Lib. M.* [b] Ilisica, Ilulin et Iluliniecz parva, Tuchanowczy *Czart.*, Ilisica, Llulin, Llulinecz *Lib. M.* [c] Semyothoszczanie, Wezyczanie, Jurkowiczy *Czart. i Lib. M.* [d] Dil *Czart. i Lib. M.*

271. [1] *Mikołaj Niemirowicz namiestnik witebski 1466, smoleński, lubucki i mceński 1467, marszałek wielkiego księcia 1471 (ob. o nim Semkowicz Wl., O litewskich rodach bojarskich i t. d. w Mies. Herald. T. VII [1914] str. 98).* [2] *Wsielub, dziś miasteczko w Nowogródzkiem, 14 km. na pn. od Nowogródka.* [3] *Z Pisma św. Psalm 102, Izajasz 40$_6$.* [4] *Iszkołdź, (ob. objaśnienie na str. 223 Nr 197 przyp. 1).* [5] *Łysica, wieś w Nowogródzkiem niedaleko Iszkołdzi, odległa od niej 6 km. na płd.-wsch.* [6] *Lulin i Luliniec nieodgadnione. Słown. Geogr. (T. V str. 480) podaje Lulin w Święciańskiem nad rz. Grejmianką, z tekstu jednak wynika, że leżał on gdzieś w pobliżu Iszkołdzi, do której był przynależny.* [7] *Tuhanowicze w Nowogródzkiem nad rzeką Serweczem, 15 km. od Iszkołdzi na pn.-zach.* [8] *Miejscowość nieodgadniona, może Malewo koło Nieświeża.* [9] *Taki dokument nie dochował się.* [10] *Leszczanka, wieś w Nowogródzkiem, 6 km. na pn. od Wsielubia.*

similiter ad tempora vite ipsius cum omnibus utilitatibus, proventibus habendam, tenendam, possidendam, post cuius mortem ipsa curia Lesczanka pro propinquis meis cedere debet et iure propinquitatis pertinere ad eosdem; item thezaurum totum, quem in scutellis, picariis, pecunia, ciffis[e] et vasis cuiuscunque generis et speciei omnique auro et argento, vestibus et in quibuscunque aliis rebus contentum habeo, eidem consorti mee Elizabeth[f] do, committo similiter et inscribo post mortem meam. Ex quibus omnibus bonis, sibi sic per me collatis et donatis, anime mee memoriam uti fidelis in spe credita procuratrix saepius faciat salutarem; duas hastas pro expedicione belli solitas ordinare et expedire debebit, ad quas bellorum expediciones seu terrestria negocia b o y a r i et servitores Zuchowiczczi[11] et Thuhanowczy et Lissiczczi[g] et quicunque alii ad eandem Hiskolth spectant et pertinent cum apparatibus, sumptibus et impensis propriis se debent et debebunt expedire, quos opportunum et necessarium fuit premissa et quevis alia servicia implere, ita prout inservire et explere ex iure debito et concesso eisdem solebant; quicunque autem predictorum serviciorum ad implenda premissa[h] prout debeat se submittere noluerit, aut ex quavis racione seu occasione sibi[i] non preiudicante terram ac possessionem ad id obligatam dimiserit, extunc uxor mea sive possessor infranominatus de alio locando ad implenda premissa providebit. Sed quia animadvertentes, quomodo Omnipotens Deus condicionem nostram in morte ceteris dedit comitem communique[j] omnium associavit, propter quod diem extremi iudicii meditantes et piis operibus prevenire cupientes, temporalia a Domino nobis collata, ex voto dudum proposito et cum dicta Elizabeth[k] consorte mea deliberato, pro presentique coram reverendo in Cristo patre et domino Johanne Dei gracia episcopo moderno Vilnensi testibus infrascriptis emisso, auxiliante ipso Salvatore nostro pro eternis commutare volentes, dictam curiam nostram seu hereditatem Hiskolth cum Lissicza, Lulyn et Lulynyecz parva, Thuhanowo aliisque omnibus prediis, villis et hominibus, donacionibus, tributis, proventibus ad eandem Hiskolth dictasque haereditates, prout superius signatum est et quomodolibet spectantibus et pertinentibus, post mortem meam et eiusdem uxoris mee Elizabeth ecclesie eedem in Hiskolth, per me errecte et per reverendum in Cristo patrem dominum Johannem Dei gracia episcopum Vilnensem in honorem S. Trinitatis ceterorumque patronorum dedicate et consecrate, una cum consorte mea do, dono, approprio, incorporo et insero per presentes cum omni iure, proprietate et dominio, nichil iuris et proprietatis pro propinquis meis[l] ac quibusvis aliis reservantes, excepta curia Lesczanka[m] superius expressa, quam post mortem meam et uxoris mee cedere et iure propinquitatis spectare volo. Ipsa bona per nos, sicut premissum est, Deo Omnipotenti dicata, prefato reverendo in Cristo patri domino Johanni Dei gracia episcopo Vilnensi et suis successoribus cum omnimoda[n] iurisdicione superius expressa, cum ipsa ecclesia regenda, gubernanda ac disponenda supplicantes committimus ac possessorem eorundem post mortem nostram constituimus, ita ut, cum tempus cessionis dictorum bonorum pro ecclesia advenerit, dictus dominus episcopus et sui successores de potestate et possessione taliter suscepta ex bonis et quibuscunque proventibus ecclesie in primis privilegiis ad ea adiunctis[12] simul[o] et

271. [e] cyphis *Czart. i Lib. M.* [f] Helizabeth *Czart. i Lib. M.* [g] Zuchowiczczy et Thuchanowczy et Lisiczczy *Czart. i Lib. M.* [h] *Czart. i Lib M. dodają* providebit [i] se *Czart. i Lib. M.* [j] *tak w Or.*; *Czart. i Lib. M. poprawia na* communemque [k] Elizabet *Lib. M.* [l] *w tekście dwa razy powtórzone* [m] Liesczanka *Lib. M.* [n] omni *Czart.* [o] similiter *Czart. i Lib. M.*

271. [11] *Ob. wyżej str. 233 Nr 197 przyp. 4.* [12] *T. j. z 16 listopada 1449 (ob. wyżej str. 222/3 Nr 197) i bezpośrednio poprzedni tej samej co niniejszy daty, t. j. 10 czerwca 1471.*

associatis pro sua salubri provisione ordinabit fieri prepositum et mansionarios ac ministros competentes pro possibilitate proventuum serviencium de solucione eis providendo, qui horas et missas iuxta provisionem Domini ordinantis decantabunt, collacionem in eis cum toto iure patronatus habebit et sui successores habebunt perpetuo et in ewum, una cum regimine gubernacionis et possessionis superius expressis, ut ex hoc in ipsorum salubri ordinacione ex spe credita animarum nostrarum vivat memoria. Si autem hereditatem dictam Maleschewo cum aliis bonis superius expressis dictus Olechno Dyl me et uxore mea viventibus non exemerit, extunc eandem post mortem meam et uxoris mee eidem ecclesie in Hiskolth do et inscribo per eundem dominum episcopum successoresque tenendam, habendam et possidendam cum toto iure superius expresso, tamdiu quousque dicta exempcionis pecunia sibi data et soluta fuerit totaliter et cum effectu, iuxta cuius exigenciam hereditatem emat pro eadem ecclesia competentem. Et exinde similiter duas hastas pro expedicione belli et terrestri negocio pro tempore interveniente, prout superius circa donacionem uxoris mee consignatum est, expedire debet et[p] debebunt, quas expediciones b o y a r i[q] et servitores ei Hiskolth curie nostre associati in impensis et apparatu, ut premissum est, propriis implere tenebuntur et debebunt ex iure feodali sibique dicto domino episcopo et suis successoribus servire in modo et expedicione, qua nobis serviebant; in quibus servitoribus idem dominus episcopus et sui successores potestatem omnimodam substituendi alios in bona eorum habebit et habebunt, prout et nos habuimus, si se ab eisdem debitis serviciis abstraxerint, aut terras pro eis datas relinquerint, ut premissum est. Si quis autem, cuiuscunque status aut condicionis extiterit, ausu temerario contra premissa aliquid attemtare presumpserit, districtum Dei iudicium non evadat. Harum testimonio litterarum sigillum meum presentibus est subappensum[r]. Datum in Hiskolth, feria secunda in crastino post Sanctae Trinitatis anno Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo primo. Presentibus eodem reverendo in Cristo patre et domino Johanne Dei gracia episcopo Vilnensi necnon honorabilibus et nobilibus Johanne officiali et Johanne canonicis[s] ecclesie kathedralis Vilnensis, Matthia altarista Sandivogii[t], Gabriele Domunthowicz[u], Alexandro Hindrichowicz[v], Olechno Malisczicz[w], Nicolao Dzerskowycz, Jacobo Johannis Nyemyrowicz[x], Jaroslao Phethkowicz[y], Nicolao Gyhirstoltowycz[x], aliisque pluribus fidedignis.

272.

(Podejrzany).

Gieranony, 16 czerwca 1471 (?).

Marcin Gasztołdowicz dziedzic Gieranon, starosta (wojewoda) kijowski funduje ołtarz w kościele św. Michała archanioła we wsi swej Dziewieniszkach z woli zmarłej matki swojej, i ustanawiając altarystą księdza Jana, nadaje mu dziesięcinę z dworu swego Lubowa, a ponadto dochody z miasta Tykocina i ze wsi Dziewian, przyczem wyznacza mu plac na budowę domu mieszkalnego nad rzeką Gawją.

Or. brak.

271. [p] *brak w Czart. i Lib. M.* [q] boiary *Czart.*, boiari *Lib. M.* [r] appensum *Czart.* [s] cannonicis *Lib. M.* [t] Sandiwogii *Lib. M.* [u] Domuntowicz *Czart. i Lib. M.* [v] Andrichowicz *Czart. i Lib. M.* [w] Malisczyc *Czart. i Lib. M.* [x] Niemierowic *Czart. i Lib. M.* [y] Phetkowycz *Czart. i Lib. M.* [x] Bekyrstołowicz *Czart.*, Bekyrstoltowicz *Lib. M.*

Kop. Tyszk. k. 56'—57 nr 50.

Uw. Data dzienna aktu, zamieszczona przy jego końcu (wtorek nazajutrz po św. Wicie), nie zgadza się z podaną na początku datą roku 1471, w którym dzień św. Wita przypadał na sobotę. Może jednak data roczna jest pomylona zamiast r. 1472, w którym rzeczywiście dzień św. Wita przypadał na poniedziałek. Wprawdzie ani forma ani treść aktu nie budzą podejrzenia, ale pokrewieństwo jego formalne i rzeczowe (wzmianka o matce i datacja dzienna według św. Wita) z silnie podejrzanym dokumentem tegoż Marcina z dnia 15 czerwca 1474 (ob. niżej pod tą datą) osłabia zaufanie do autentyczności obecnego jego przekazu. Kościół jednak w Dziewieniszkach istniał niewątpliwie już wcześniej.

In nomine Domini amen. Sub anno Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo primo. Nos Martinus Gasztholthovicz heres de Geranony [1], necnon capitaneus Kyowiensis, ad perpetuam rei noticiam notificamus quibus expedit universis tam presentibus quam futuris, quoniam cupientes diem iudicii operibus misericordie prevenire, quecunque pro augmento cultus divini aut sacrarum edium edificacione errogamus, quare altare in villa nostra Dzevyenysszky [2] in ec(c)lesia sancti Michaelis archangeli per mandatum matris [a] nostre felicis recordii, in honorem Omnipotentis Dei et Gloriosissime Virginis Matris eius, duximus erigendum; ad hoc quidem altare discretum Joannem presbiterum statuimus, prefigentes sibi quantum ad nos videtur pertinere, cuius quidem officio fides roborabitur christiana, ut de gracia Dei Omnipotentis speramus, cuiusque actibus bonis et exemplis bonis mentes hominum suscitantur, necnon salutaribus proficient incrementis. Sed ut ipse rector predicti altaris et ipsius successores, qui pro tempore fuerint, digna retribucionis emolimenta percipiendo ad exequenda ea, que ipsis incumbunt, alacriscant et ceteri eius exemplo, eciam spe firma bonaque refecti, ad consequendam [b] vitam eternam fervencius elaborent [c], eidem altari et rectori eius pro tempore existenti decimam post nostram araturam in curia nostra Lvbowo [3] ascribimus, eciam de op(p)ido nostro dicto Thykoczyn [4] quinque sexagenas de Szachale [5] dictos ciclos de dictoque op(p)ido Thykoczyn duas tinnas mellis; item talentum alias camyen cere, viginti tunnas siliginis, duodecim tunnas avene, duodecim currus feni, vaccam et porcum de Dzevyany [6]; item pro edificacione domus eidem altariste locum seu aream, iacentem [d] penes fluvium Gowya, quam quidem aream seu locum homo noster dictus Saczko possidebat. Qui quidem altarista et eius successores tenebuntur singulis annis et sunt astricti qualibet septimana complere septem missas una cum viccario, quem viccarium predictus altarista et sui successores tenebuntur servare temporibus perpetuis. Datum in Geranony, feria tercia in crastino Viti.

272. [a] nris *w tekście* [b] exequendam *w tekście* [c] laborant *w tekście* [d] *w tekście po* iacentem *dodane* plebanum.

272. [1] *Marcin Gasztołdowicz z Gieranon starosta nowogrodzki 1464—1471, potem kijowski (wojewoda) aż do r. 1480, marszałek ziemski 1481, wreszcie wojewoda trocki 1481—3 (ob. o nim Semkowicz Wł., O litewskich rodach bojarskich w Roczniku Herald. T. VI [1921/3] str. 122—3).* [2] *Dziewieniszki, wieś parafjalna w Oszmiańskiem, w połowie drogi z Oszmiany do Lidy.* [3] *Lubowo jedno w pow. kalwaryjskim nad rz. Szeszupą, drugie nad Wilją na pn. od Wilna koło Niemenczyna; zdaje się, że tu mowa o tem ostatniem.* [4] *Tykocin, znane miasto na Podlasiu nad rz. Narwią.* [5] *Czyżby późniejsze Szaciły w par. Dziewieniszki?* [6] *Miejscowość nieznana.*

273.

Wilno, 30 września 1471.

Katarzyna Montuszowa sprzedaje Janowi biskupowi wileńskiemu dwóch ludzi Bianuszunojwiczów wraz z ich ziemiami i całą przynależnością za 23 kóp groszy praskich, odebranych z rąk Juszka Gotołtowicza, z wyłączeniem roszczeń swoich dwóch córek i krewnych.

Or. Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Pergamin średniej grubości, 30·7 × 24·2 + 3, od wilgoci w większej części splamiony i na plamie z prawej strony pleśniejący, w wielu miejscach przez robactwo przeżarty. — Pismo wyrobione, inwokacja wydłużonemi literami z inicjałem do połowy tekstu, w nim jak zwykle zapisek X. M. Herburta: NB. Jam perscriptum. — *Pieczęci brak, pozostały po niej trzy dziurki i odciski sznurka na zakładce. — Na odwrociu: 1) na złożeniu wierzchniem pierwotny zapisek współczesny zupełnie wyblakły, z którego widoczne tylko wyrazy:* hominum duorum, *przepisany w w. XVIII:* Venditio Montosowey; *2) poniżej drugi zapisek z w. XVI/XVII, bardzo wyblakły, z którego rozpoznać można wyrazy:* ... certorum hominum ... episcopis Vilnensibus serviens; *3) data poniżej tą samą ręką* 1471 *uwydatniona w w. XVIII; 4) sygnatura z w. XVIII:* Num .VIII; *czerwonym atramentem z w. XIX:* N° 53.

Kop. 1. Lib. I 2 k. CXIII—CXIV z nagłówkiem: Littere vendicionis duorum hominum *(dopisane inną późniejszą ręką):* Episcopo Vilnensi. — *2. Lib. II str. 322—324 nr 104 z nagłówkiem:* Venditio Catherinae Montusowa duorum subditorum pro certa summa Joanni episcopo Vilnensi *(odpis poprawiony wedle oryginału, w nazwiskach kilkakrotnie nieścisły, ale lepszy niż tekst w Lib. I i Czart.). — 3. Czart. k. XI'. — 4. Lib. Magn. k. VII.*

Reg. Ks. Przyałgowski W., Żywoty biskupów wil. T. I str. 59 (z amplifikacją, że posyłała synów swoich na wojnę i z przekręceniem nazwisk: Martusowa i Białoszunojcie*).*

In nomine Domini amen. Quoniam humana memoria eternitati non | commensuratur, expedit igitur, ut ea, que in humanis negociis fiunt, ad perpetuitatis ratitudinem[a] per litterarum | robur et testimonium proborum deducantur. Proinde ego Katherina Monthvssowa[b] universis et | singulis, tam presentibus quam futuris presencium noticiam habituris, audituris, visuris et lecturis notum facio profitendo, quomodo non coacta, non compulsa nec allocuta[c], sed animo deliberato amicorum et propinquorum meorum consilio freta maturo, duos homines Matheyusz et Michailo[d] Byanoschvnoywyczy iure hereditario a me possessos reverendissimo in Cristo patri et domino Johanni[e] Dei gracia episcopo Wilnensi[f] suisque successoribus pro viginti tribus sexagenis latorum grossorum monete Pragensis numeri vero Polonicalis, in quamlibet sexagenam saxaginta grossos computando, ad utilitatem meam et necessaria iam integre et complete ex manibus nobilis domini Jusko Gotholtowycz[g] per me receptas vendidi et tenore presencium vendo cum eorum terra, agris cultis et colendis, arvis, sareptis, argulis, pratis, rubetis, silvis, gaiis, piscinis, aquarum decursibus ita longe, late et circumferencialiter, prout eosdem sola tenui et possedi, ac omni iure, proprietate[h], serviciis, laboribus, honoribus et donariis, uti usa sum eis in potestate mea[i] existentibus, et per ipsum dominum episcopum ac suos successores sic emptos, habendos, possidendos, tenendos, vendendos, commutandos, alienandos, et ad usus quos voluerit, ut sibi et successoribus suis melius videbitur, ex-

273. [a] certitudinem *Lib. I* [b] Montussowa *Lib. II*, Montusowa *Czart.* [c] *tak Lib. II i Czart., natomiast Lib. I ma* non compulsa nec allocuta nec coacta [d] Matheyvssz et Michaylo *Lib. I* [e] *na marginesie ręką ks. Kurczewskiego dopisane* Łosowicz [f] Vilnensi *Lib. I* [g] Botholtowicz *Lib. II i Czart.* [h] potestate *Lib. I* [i] nostra *Lib. I*

pedire convertendos perpetuo et in ewm; terram ipsorum a vicinis, si impedimentum aliquod contigerit, expurgando, ab omni eciam impedimento propinquorum iuxta obligacionem fori contracti intercedo et intercedere me obligo, in quantum vita in humanis fuerit michi comes, quia nullus tam filiarum mearum duarum[j], que ex divisione facta sortes receperunt[k] suas in eis contente, quam eciam consanguineorum ceterorum, qui nichil proprietatis et iuris respectu propinquitatis habent ad eosdem[l]. In cuius rei testimonium sigillum meum presentibus est subimpensum[m]. Datum Vilne, feria secunda ipso die sancti Jeronimi anno Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo primo. Presentibus honorabilibus, generosis, nobilibus et discretis dominis Johanne canonico ecclesie cathedralis Vilnensis, Juskone Gotholthowycz, Alberto Iwaskonis Szakowycz, Petro alias Dobrogosth Narbuthowycz, Paulo Ślązak, Gynywilo Bvywidowycz, Stanislao Georgii Jothkowycz genero meo, Michaele Raczowycz, Mathia plebano de Wschakowo[n], Mathia com(m)endario de Krawa, Jacobo altarista Juskonis Gotholthowycz, Nicolao Dzerszkowycz[o], Thoma et Georgio domini episcopi prefati servitoribus, aliisque multis fidedignis.

274.

Wilno, 15 listopada 1471.

Iwaszko Świerbkowicz wraz z żoną swą Sonką i z dziećmi sprzedaje i nadaje Janowi wikarjuszowi konwentu franciszkanów NPM. na Piaskach w Wilnie ziemię zwaną Dubrowa, w pobliżu rzeki albo ziemi Kieni za cztery kopy groszy, z prośbą o grób dla siebie i dzieci swoich w tym kościele.

Or. brak.

Kop. Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej, wśród papierów franciszkańskich z drugiej połowy w. XVIII łacińska, na pierwszej karcie arkusza folio, obejmującego Kopije dokumentow ex parte JXX. Franciszkanow wilenskich JW. JX. Horainowi biskupowi Hiren(eńskiemu), archidiakonowi wileńskiemu († *1774*) na sądy podkomorskie oddano; *skolacjonowana jest ona z oryginałem według zapisku korektora na dole str. 2 i 3:* Concordatum cum originali Truchnowski Regent Sądu Podkomorskiego Smolen. *i jego ręką ma na początku tekstu jak i przy reszcie dokumentu tę samą notatę:* Autentyk ieden co y W. Czyzowi, *nieco wyżej inną już ręką:* Nro 1mo.

Przekł. pol. tamże, w fascykuliku kopij dokumentów franciszkańskich z tegoż czasu na str. 2 nr 5 z wskazaniem sygnatury dokumentu: Sub Litt. AA. N⁰ 1mo *i regestem obok na marginesie inną ręką:* Kupno ziemi vel pola nad rzeczko Kijano nazwaney Dubrowa ze wszytkiemi przynalezytosciami.

Reg. w przywileju króla Zygmunta I w Wilnie z 5 grudnia 1522 (ob. wyżej str. 37 Nr 22) w słowach: (21) Item literas Iwasko Swyerbkowicz[a], quibus confitetur terram unam Dvbrowa dictam prope fluvium seu terram Kyany sittam pro quatuor sexagenis eisdem fratribus se vendidisse.

In nomine Sanctae Trinitatis[b] et individuae unitatis amen. Cunctarum quaecunque aguntur hominum sub zodiaco[b] rerum perit memoria, nisi fuerit fideli testimonio roborata

---

273. [j] *brak w Lib. I* [k] *tak w Lib. II i Czart.; Lib. I ma* sortes receperunt propinquitatis sortes receperunt suas *i t. d.* [l] *tu brakuje orzeczenia do* quia nullus [m] subappensum *Lib. I* [n] Botholtowicz *Lib. II i Czart.* [o] Getoltowycz, Ivaskonis Sakowycz, Slezak, Gymywylo, Buywydowycz, commendaria, Derszkowycz *Lib. I*

274. [a] Swyerskowyecz *Metr. Kor.* [b—b] *poprawione przez Truchnowskiego z pierwotnego* Trinitatis amen. Quaecunque degunt hominem sodiaco, *lecz* degunt *pozostawił*

et perennata, et ex quo inter universa animalia homo sit et dignior et creatura perfectior, in resolutione corporis ab anima merito debet recognoscere Creatorem[c] suum. Noverint igitur universi et singuli, tam praesentes quam futuri praesens hoc privilegium visuri, lecturi et audituri: quod nos Iwaszko nobilis alias Swyerpkowicz[d] una cum co(n)thorali mea domina Sonca[e] necnon meis liberis, existens mente et corpore incolumis, non coactus neque compulsus, imo nutu spontaneo atque deliberato amicorum fretus consilio, vendidi et obligavi ac ex parte largiis donavi[f] ob salutem animae meae ac hominum meorumque liberorum pro quatuor sexagenis latorum grossorum unam terram dictam Dubrowa[g], sitam prope flumen seu terram Kijana[h 1], cum omnibus attinentiis, usibus, fructibus atque utilitatibus ipsius mobilibus et immobilibus, campis, agris, rubetis, aquis, rivulis et eorundem decursibus, venerando ac religioso domino fratrique Joanni protunc vicario cum omnibus ipsius fratribus ac patribus ordinis Minorum ad ecclesiam S. Mariae Virginis Vilnae in Arena degentibus totique conventui aeternaliter habendam, tenendam et dirigendam atque cum omni iure haereditario possidendam, ut et egomet possedi, com(m)utandam, vendendam, necnon ad quaevis beneficia convertendam, ut ego converti. Ipsique praedicti fratres S. Francisci nullatenus nobis aut nostris liberis sepulturam ipsorum in basilica debebunt denegare de gratiis ac orationibus ipsorum nobis promissis. Actum et datum feria VI[ta] ante festum S. Elisabeth anno Domini MCCCCLXXI, in conventu nostro, hic annotatis famosis dominis civitatis Vilnensis domino Boguslao protunc advocato, domino Martino Weprzyk protunc magistro civium, domino Tlustyanko[i], domino Mycko[j] consulibus, eciam [k]pro animis ipsorum magistri civium, ac secretario Joanne Polono de Olechma[k], ceterisque personis fidedignis. In cuius rei testimonium ac robur firmius et perfectius praesentibus meum sigillum et appensum.

275.

Rzym, 19 listopada 1471.

Papież Sykstus IV szlachetnemu Janowi synowi Aleksandra Iwaszka, panu na Począpowie[1], *na jego prośbę daje przywilej spowiedniczy, a mianowicie pozwala wybrać sobie* ydoneum presbiterum secularem vel religiosum *na swego spowiednika z mocą rozgrzeszania także od rezerwatów papieskich jeden raz, a od innych w miarę potrzeby, przy dopełnieniu zwyczajnych warunków i innych szczegółowo wymienionych, dopokąd będzie zostawał w jedności wiary z Kościołem Rzymskim i w jego posłuszeństwie.*

Or. nieznany.

Kop. Archiwum Watykańskie, Armarium XXXII T. 21 (sygnatura przedwojenna) zawierający kopiarz rzymski Erazma Ciołka, k. 36'.

Wyd. Kopiarz rzymski Erazma Ciołka z pocz. w. XVI wyd. ks. dr Jan Fijałek w Archiwum Komisji Historycznej Serja 2. T. I str. 73—4.

---

274. [c] *poprawione przez tegoż z* debitorem [d] *poprawione przez tegoż na* Swyerpkewicz [e] *tamże ze znakiem skrócenia między* n *i* c [f] *tamże* pro *zamiast* ex *i* donarii [g] Dubowa *tamże* [h] *tamże poprawione z* Kijany [i] *tamże pierwotnie* Tlustyyanko *w przekładzie* Tlustyanko [j] *w kopji* Mych *ze znakiem skrócenia nad* h [k—k] *ustępu tego niema w przekładzie polskim a w kopji bałamutnie jest on wypisany i niedostatecznie poprawiony.*

274. [1] *Kiena rzeczka, dopływ Wilejki i ziemia nad nią na wsch. od Wilna.*

275. [1] *Począpów koło Pińska w diecezji wówczas wileńskiej, dzisiaj pińskiej.*

276.

Wilno, 5 lipca 1472.

Michał Doniuszowicz książę świrski z synem Bogdanem klasztorowi franciszkańskiemu w Wilnie daje w jałmużnie wieś swą Kościeniewicze z obowiązkiem modłów za duszę zmarłej żony swojej Zofji czyli Sonki, syna i córek przywiedzionych imiennie oraz wpisania ich po śmierci w księdze wypominków.

Or. Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Dokument z grubego pergaminu, w jednem miejscu na górnym marginesie z nieznacznem uszkodzeniem tekstu pierwszego wiersza nadgryziony przez myszy i wilgocią poplamiony, szer. 31 × 14·7 + 3·3 cm. — Inicjał dość ozdobny na wysokość tekstu. — Na pasku pergaminowym wisi pieczęć wyciśnięta w żółtym wosku, okrągła, średn. 23 mm.; wyobraża ona w polu pieczęci herb Lis, w otoku napis częściowo zatarty: + ПЄ........ ННЛОВ...... — *Na odwrociu zapiski: 1) na złożeniu wewnętrznem bardzo wyblakłe:* Michael Donyvsowicz sub domino Dowoino... *(współczesny); 2) na złożeniu wierzchniem:* Decime quas debent solvere S. Marie *(inna ręka dopisała):* Inutilis *(w. XVI); 3)* Eleemosina Dni Michaelis Doniusiewicz super villam Koscieniowicze 1472. Non specificatur quanta *(w. XVII); 4) na złożeniu spodniem* N⁰ 17 *(przekreślone):* Legacio eleemosinae de villa Koszczyenowicze a Dno Michaele Doniusewicz duce Svirensi A⁰ Dni 1472. NB. Quantitas eleemosinae non exprimitur; *5) sygnatury: z w. XVI.* A. 83 *(przerobione z* 82*), inną współczesną ręką:* N⁰ 49ⁿᵒ, *pod tem dodane inną ręką:* Sub littera MM *(w. XVIII); z w. XIX jedno pod drugiem:* Od. 5 *(przerobione z* 4*),* Fas. 1. N⁰ 13 *(przerobione z* 14*).*

In nomine Domini amen. Noverint universi et singuli presencium noticiam habituri, quod ego Michael Donyvszowycz | dux Swirensis [1] cum filio meo dilecto Bogdano ad honorem Dei Omnipotentis et Virginis Gloriose Marie, nostram | carorumque nostrorum tam vivorum quam defunctorum ob salutem, mera et spontanea voluntate ac matura deliberacione duximus | elemosinam dare de villa Koszczyenowycze [2] singulis annis temporibus eviternis Fratribus Minoribus in conventu Vilnensi commorantibus tam presentibus quam futuris, cupientes quod fratres predicti conventus debent exorare pro sanitate nostra ac defunctorum nostrorum, primo pro anima contorali(s)[a] mee nomine Zophia alias Sonka ac pro filio meo Gintholth ceterisque liberis et pro animabus filiarum mearum Anna, Helena, Vaszka; et nos in suis oracionibus habeant recommendatos, post obitum vero nostrum animas nostras in libris suis ascribant, et pro ipsis Altissimum iugiter exorant[b]. Si quis autem post decessum nostrum predicta[c] ausu temerario vel nefando violare presumserit, vel in aliquo preiudicium fecerit, compareat coram altissimo iudice de iniuria nobis illata responsurus. In cuius rei testimonium sigillum nostrum est appensum. Actum et datum in conventu Vilnensi, anno Domini millesimo CCCC⁰LXXIJ⁰ die dominico infra octavas Visitacionis Sancte Marie necnon beatorum apostolorum Petri et Pauli.

276. [a] contorali *Or.* [b] *tak w Or.* [c] praedicte *Or.*

276. [1] *O »kniaziach« Świrskich ob. Semkowicz W., O litewskich rodach bojarskich i t. d. w Miesięczniku Her. T. VII (1914) str. 57 oraz Wolff J., Kniaziowie litewsko-ruscy str. 505.* [2] *Kościeniewicze, dziś miasteczko w pow. wilejskim, 22 km. na pn.-wsch. od Wilejki, przy drodze do Dołhinowa.*

277.

Kraków, 30 lipca 1472.

Marek (Barbus) kardynał, patrjarcha akwilejski i legat Stolicy apostolskiej udziela odpustu stu dni wszystkim wiernym, pokutującym i spowiadającym się, którzy nawiedzą kościół klasztoru NMP. w Starych Trokach w święta Narodzenia, Zwiastowania i Wniebowzięcia NMP., św. Piotra i Pawła apostołów i Poświęcenia tegoż kościoła, przyczyniając się jałmużną na potrzeby budynku i jego sprzętów.

***Or.** Bibljoteka OO. Benedyktynów w Lubiniu. Pergamin dobrze zachowany, 59·1 × 35·6, na zagięciach w paru miejscach przetarty, w samym środku na zagięciu dziurka. — Po pieczęci pozostały małe okrągłe otwory w pergaminie. — Zapiski kancelaryjne: 1) pod tekstem na lewo:* Regestratum pro scriptore sigillo et regestro in totum gross: XVI: L. episcopus Arben(sis); *2) na zakładce wewnątrz po prawej stronie:* A. de Farinis; *3) na zakładce zewnątrz z lewej strony:* M. cardinalis S. Marci etc.; *4) tamże z prawej:* C de Amelia; *5) na odwrociu:* S. Millon ....; *6) tamże:* Indulgentia.

***Uw.** Takiż sam odpust tegoż dnia nadał kardynał Marek kościołowi parafjalnemu św. Bartłomieja w Mogile (ob. Kodeks dypl. mogilski [Kraków 1867] str. 132 nr 144). O legacji kardynała Marka i przybyciu jego do Krakowa d. 4 lipca czytaj Długosza Hist. Pol. T. V (Kraków 1878) str. 570/1 i nast., a o jego powrocie do Rzymu ob. Raynaldi, Annales h. a. T. X nr 6 p. 551 (cyt. w Index actorum saec. XV str. 482 nr 4249). Odpis sporządzony łaskawie przez O. Józafata Ostrowskiego O. S. B. w Lubiniu.*

MARCVS miseratione divina tituli sancti Marci sacrosancte Romane Ecclesie presbyter cardinalis, patriarcha Aquilegiensis ac | apostolice Sedis legatus[1], universis et singulis christifidelibus, presentes litteras inspecturis, salutem in Domino sempiternam. Splendor paterne glorie, qui sua mundum ineffabili illuminat | claritate, pia vota fidelium de ipsius clementissima maiestate sperantium, tunc precipue benigno favore prosequitur, cum devota ipsorum humilitas sanctorum precibus et meritis | adiuvatur. Cupientes igitur, ut monasterium Beate Marie in Starotrocensi Wilnensis diocesis christifidelibus congruis frequentetur honoribus, fidelesque ipsi eo libentius confluant ad illud, quo ibidem dono celestis gratie uberius conspexerint se refectos, de Omnipotentis Dei misericordia et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius auctoritate confisi, omnibus et singulis utriusque sexus christifidelibus vere penitentibus et confessis, qui in Nativitatis, Annuntiationis, Assumptionis Beate Virginis Marie, sancti Petri apostoli, necnon Dedicationis ipsius ecclesie seu monasterii festivitatibus, ipsam ecclesiam seu monasterium a primis vesperis usque ad secundas inclusive devote visitaverint annuatim, et ad reparationem ac conservationem edifitiorum, calicum, librorum et aliorum ornamentorum, pro divino cultu inibi necessariorum manus porrexerint adiutrices: nos cardinalis patriarcha et legatus prefatus in singulis festivitatibus huiuscemodi quibus id fecerint, centum dies indulgentiarum de iniunctis eis penitentiis misericorditer in Domino relaxamus presentibus, perpetuis futuris temporibus duraturis. In quorum omnium et singulorum fidem et testimonium premissorum presentes nostras litteras fieri nostrique sigilli iussimus et fecimus

277. [1] *Marek Barbo nepot papieża Pawła II, kardynał prezbiter tytułu św. Marka, kreowany 18 lipca r. 1467, będąc naonczas biskupem Vicenzy, patrjarchą akwilejskim zamianowany 18 marca r. 1470, umarł jako kardynał-biskup Palestryny 11 marca r. 1491 (Eubel, Hierarchia Catholica T. II² str. 15, 93, 248 i 267).*

appensione communiri. Datum Cracouie, anno a Natiuitate Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo secundo tertio kalendas augusti, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri domini Sixti divina providentia pape quarti anno primo.

278.

Świr, 1 sierpnia 1472.

Sienko Romanowicz wraz z żoną swą Bogdaną ołtarzowi ufundowanemu przez siebie w kościele w Świrze ku czci Nawiedzenia P. M., św. Bartłomieja ap. i św. Leonarda wyzn. i jego rektorowi nadaje: dwór w Jodupie z sześciu służebnymi, z końmi i wołami oraz wieśniakami imiennie przywiedzionymi wraz z ich daniami; dziesięcinę wszelkiego zboża i ogrodowizny z Wołczyna i Sporów a ze Świra tylko ogrodowizny, nadto z powyższych dworów i ze Świra bydlęcą; zobowiązuje rektora tegoż ołtarza do odprawiania przez siebie lub przez innego dwóch mszy co niedziela, jedną na odpuszczenie grzechów, drugą za zmarłych, zastrzegając sobie i swoim następcom prawo patronatu tegoż ołtarza.

Or. brak.

Kop. 1. Tyszk. k. 11'—12 nr 13. — 2. Lib. VI k. 315'—316 nr 225 z zapiskiem: Descriptum. — *3. Czart. k. 34'—35. — 4. Lib. Magn. k. 26'—27.*

Reg. Ks. Kurczewski J., Biskupstwo Wileńskie str. 205 z zaznaczeniem (widocznie na podstawie późniejszych wizyt), że kościół założony został w r. 1452.

Uw. Za podstawę tekstu wzięto Kop. 1. Dokument nie wydaje się zupełnie wolnym od podejrzenia o interpolację w bogatem uposażeniu altarji.

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Cum salutaris doctrina beati apostoli nobis commemorat, quod omnes stabimus ante tribunal Christi recepturi pro meritis, prout in corpore sive bonum sive malum gessimus, oportet igitur nos diem venturi sive extremi[a] iudicii misericordie operibus prevenire ac spe premiorum eternorum in terris seminare, quod[b] prestante Domino cum fructu centuplo[c] in celis colligemus[d]. Proinde ego illustris Syenko[e] Romanowicz[1] cum Bogdana coniuge sua significamus tenore presencium quibus expedit universis et singulis, presentibus et futuris: quod[f] cupientes horam mortis operibus pietatis prevenire et terrena in celestia, transitoria[g] in eterna felici com(m)ercio permutare, nostrisque et nostrorum predecessorum ac[h] successorum animarum saluti[i] ac in remedium nostrorum[j] peccaminum[j] construximus et fundare ordinavimus altare in ecclesia nostra Swyr[k 2] ad laudem et honorem Beatissime Virginis Marie Visitacionisque eius, sanctorumque beati Bartholomei apostoli necnon Leonardi confessoris dotamus(que) redditibus infrascriptis. Damus igitur[l], incorporamus, appropriamus[m], conferimus et donacione perpetua ac irrevocabili temporibus per-

278. [a] extremique *inne Kop.* [b] *Lib. VI pierwotnie* quo [c] *w innych Kop. brak* [d] *tak Tyszk., inne Kop.* colligimus [e] Szienko *inne Kop.* [f] quomodo *inne Kop.* [g] transitoriaque *inne Kop.* [h] et *inne Kop.* [i] salute *inne Kop.* [j] *opuszczone w Czart.* [k] Swir *inne Kop.* [l] *opuszcza Tyszk.* [m] appropriamus, incorporamus *Czart. i Lib. M.*

278. [1] *Sienko syn Romana Świrskiego (ob. o nim Semkowicz Wł., O litewskich rodach bojarskich w Mies. Herald. T. VII [1914] str. 57; nie zna go Wolff J., Kniaziowie litewsko-ruscy str. 505).* [2] *Świr ob. objaśnienie na str. 202 przyp. 1.*

petuis et affuturis ascribimus eidem[n] altari et eiusdem rectori pro tempore existenti et aliis qui impost fuerint: primo curiam Jodvp[o] [3] cum omnibus ad ipsam pertinentibus longe, late et circumferencialiter ut soli tenuimus, cum sex personis familiaribus, duobus paribus boum, duobus equis necnon villanis, videlicet Paulo Andronowicz, Mylosch[p] Domaschewicz, Fethko Choczylowicz[q], Michalo Syropyathowicz[r] cum tribus filiis, quarto privigno, et ipsi daciam mellis talenta quinque et mardures dant prout moris est; eciam[s] terram in qua Zacharias sedet, Marcum Crepynyewicz[t] cum tota familia sua. Ceterum ut rector eiusdem altaris nostris munificenciis suf(f)ultus divino cultui operosius valeat inherere, eidem[u] decimas omnis grani[v] hyemalis et (de) annonis et de ortis hoc est de Wolczyna[4] et de[w] Spory, de Swyr[5] tantum de ortis post agriculturas annis singulis provenien(tes), quas decimas nostris hominibus conducere, componere, triturare et reducere tenebimur; eciam de suprascriptis[x] curiis[1] et Swir de omnibus primogenitis pecoribus[y] et peccudibus magnis et parvis cuiuslibet generis, talentum butiri, caseus decimus, stamen tele, septuaginta wlnas in se continens, porcum saturatum, easdem decimas damus, appropriamus, incorporamus et ascribimus temporibus perpetuis valituris. Sed quia beneficium datur propter officium, ideo volumus, ut idem rector dicti[1] altaris pro tempore existens et alii qui impost fuerint in recompensam necessitudinis[z] salutaris super eodem altari per se vel per alium duas missas singulis diebus dominicis, unam pro peccatis, aliam[aa] pro defunctis sub consciencia sua legere tenebuntur temporibus perpetuis pro nobis et nostrorum[bb] progenitorum salute, clemenciam Omnipotentis Dei exorabunt. Eciam ad dictum altare duos cereos in quolibet mense successores nostri reponere tenentur sub damnacione eviterna[cc]; cuius altaris iurispatronatus ad nos, nostrosque successores legitimos dinoscere spectabitur. Ut igitur dictum altare vel nostra premissa donacio eiusdem altaris perpetue firmitatis robur obtineat, coram [dd]testibus ad hoc rogatis et vocatis illustribus, generosis, nobilibus et discretis Jacobo Budwidocz, Michaele Kricowicz, Jacko Wiesztortowicz, Bogdan Bitolwicz, Jacobo plebano Lyntupiensi[ee], Thoma altarista, Stanislao presbytero domini Pietko et Stanislao lectore in Troki, necnon coram pluribus fidedignis solertibus et laboriosis. In cuius rei sigillum nostrum presentibus est appensum fidem et testimonium premissorum[dd]. Datum in Swyr, ipso die Ad vincula S. Petri anno Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo secundo.

279.

Troki, 1 marca 1473.

Król Kazimierz (Jagiellończyk) kościołowi patronatu swego w Dorsuniszkach, ufundowanemu pod wezwaniem Wniebowzięcia NMP., św. Andrzeja i św.

---

278. [n] eodem *Lib. VI; Lib. M. poprawia* eodem *na* eidem   [o] Jodup *inne Kop.*   [p] *Lib. VI* Michno *wpisane drugą ręką w miejsce wyrazu wytartego M....;* Milosz *Czart.; Lib. M. poprawia* Milusz *na* Miluszo   [q] Fiedko Chocilowicz *inne Kop.*   [r] Michaylo Siropiatowicz *inne Kop.*   [s] Item *inne Kop*   [t] Krepinowicz *inne Kop.*   [u] etiam *Czart.*   [v] *Tyszk. błędnie* grano   [w] *inne Kop. opuszczają*   [x] suprafatis *inne Kop.*   [y] peccuris *Tyszk.*   [z] vicissitudinis *Tyszk.*   [aa] alteram *Czart. i Lib. M.; inne Kop. dodają jeszcze* vero   [bb] nostrum *Tyszk.*   [cc] *inne Kop.* sub damnatione aeviterna reponere tenentur   [dd–dd] *Tyszk. opuszcza cały ten ustęp i zamiast tego ma:* presentibus litteris sigillum nostrum in fidem et testimonium est appensum   [ee] Łyntupiensi *Czart. i Lib. M.*

278. [3] *Zapewne Jodowce (ob. objaśnienie wyżej na str. 275 przyp. 9).*   [4] *Wołczyn czyli Sermierz w powiecie święciańskim w pobliżu zachodniego brzegu jeziora Narocz.*   [5] *Spory, wieś nad jeziorem tej nazwy w pow. święciańskim, na pn. od jeziora Narocz.*

Elżbiety, istniejącemu zaś długo bez przywileju i dostatecznego uposażenia, nadaje: pięciu wieśniaków przywiedzionych imiennie i przynależnych do zamku trockiego; dziesięcinę zbożową i ogrodową z dwóch swoich dworów, Dorsuniszek i Ejginiszek; dwie miary miodu z zamku trockiego z kamieniem wosku; ziemię na uprawę roli.

Or. brak; był jeszcze w r. 1906 w Bibljotece Publicznej w Wilnie (ob. niżej Wyd.).

Kop. 1. Tyszk. k. 22 nr 21. — 2. Lib. VI k. 279'—280 nr 192 z zapiskiem: Descriptum. — *3. Czart. k. 35. — 4. Lib. Magn. 27—27'. — 5. Wizyta biskupa Brzostowskiego (Muz. XX. Czartoryskich rkps nr 5718/19) k. 425—433.*

Wyd. Opisanije ruk. otd. Wil. Publ. Bibl. Wyp. V. Priłoženija str. 3 nr 1 (według Or. pergaminowego, ob. tamże str. 1 nr 502). Wydanie to z błędami nie daje rękojmi ścisłości, a przytem okazuje brak znajomości łaciny.

Reg. 1. Dzieje dobroczynności krajowey i zagraniczney R. 1 (Wilno 1820) str. 421 (na podstawie nieznanego już dziś summarjusza z r. 1797). — 2. Ks. Kurczewski J., Biskupstwo Wileńskie str. 190. — 3. Ks. Fijałek J., Dorsuniszki (w Kwartalniku Hist. R. XLIV [1930] z. 3 str. 339—40, gdzie dokładne streszczenie według Czart.).

Uw. Za podstawę tekstu wzięto tu Kop. 1. z uwzględnieniem Wyd. dokonanego z oryginału. — Powiększenie tego nadania przez Aleksandra Jagiellończyka ob. niżej pod 4 grudnia 1492.

In nomine Domini amen. Presentis evi humana opera, que futurorum respicere videantur cognicionem[a], a memoria hominum cito labuntur, nisi annotacione literarum et fidedignorum testimonio roborentur. Proinde nos Casimirus[b] Dei gracia rex Polonie, magnus dux Lithvanie[c], Russie Prussieque[d] dominus et heres, attendentes ec(c)lesiam in Dorsunyski[e 1] iurispatronatus nostri ad honorem Omnipotentis Dei eiusque sacratissime matris Marie Virginis Intemerate Assumpcionis, sancti Andree apostoli gloriosi et S. Elizabeth[f] fundatam, diu absque privilegio ipsius fore defectuosamque signanter in hominibus, qui plebano ec(c)lesie eiusdem[g] servire debeant, zelo devocionis ex desiderio fervoris, quem in ipsam Virginem Mariam habemus ac ipsorum patronorum, ut divina eo melius laus in ea possit continuari[h], homines quinque villanos, primus Mokvs cum fratre Bornuszis indivisis dictis Buywe, secundus Pythkus, tercius Beynaros in Cruti, quartus Dopkus Pawylanos in Prothkoni, quintus Dyrmeyko Czywochanys in Thryczokyemy[i] cum successoribus ipsorum et terris, daklis[j 2] tam siliginis quam avene[k] ceterisque contribucionibus, quas pro castro nostro in Throky[l] dabant, universis laboribus, serviciis, prout ex antiquo laborabant et serviebant, nichil[m] iuris et proprietatis pro castro prefato et nobis reservan(tes)[n] donavimus, dedimus, largiti sumus donamusque, lar-

279. [a] *tak Tyszk.*, cognitiones *inne Kop.*, cognitioni *Wyd.* [b] Cazimirus *Lib. VI* [c] Lithvaniae *Czart. i Lib. M.*, Lituaniae *Lib. VI* [d] Prussiae Masoviaeque *Czart.* [e] *tak Tyszk.*, Dorszuniszki *inne Kop.*, Dorschunysky *Wyd.* [f] Elisabeth *Czart. i Lib. VI* [g] eiusdem ecclesiae *Czart. i Lib. M.* [h] continuare *Wyd.* [i] Motus, Bernuszis, Buiwe Pictus, Beinaros, Kruti, Dobkus, Ianwilanis, Prothkoni, Dirmeyko, Riwoszanis in Triczokiemy *Lib. VI*, Motus, Bernussis, Buiwe Pictus, Bieinaros, Kruti, Dobkus, Janwilanis in Prothkoni, Dyrmeyko Riwoszanis in Triczokiemy *Czart. i Lib. M.*, Mokus, Bernuszirz, Buyne, Pictus, Beinarosz in Cruti, Dobkus Jauwilanysz in Prothkun, Dirmeyko Eywoschanysz in Trizokyemy *Wyd.* [j] daklisz *Wyd.* [k] siliginis et avene *Tyszk.* [l] Troki *inne Kop.*, Troky *Wyd.* [m] nil *Lib. M.* [n] reservando *Wyd.*

279. [1] *Dorsuniszki, dziś miasteczko w Trockiem na prawym brzegu Niemna na zachód od Trok (Słown. Geogr. T. II str. 131).* [2] *T. j. działo.*

gimur, damus et inscribimus per presentes plebano[o], tam qui pro tempore est quam[p] successoribus ipsius legittime intrantibus, decimas de duabus curiis nostris Dorsvnyszki et Eydgynyszky[q 3] de omni grano tam agrorum quam ortorum, exceptis avena et lino; duas tunnas[r] mensuratas alias wschathky[s] ex castro Throcensi[t] exponendas[u] cum lapide de cera, terram Butysky[v] dictam pro agricultura totam perpetuo et in ewm. In cuius rei testimonium sigillum magni ducatus nostri[w] Lithvanie[x] presentibus est[y] subappensum. Actum et datum in Throky, feria secunda Carnisprivii anno Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo tercio. Presentibus reverendo[z] in Christo patre domino Johanne Dei gracia episcopo Vylnensi, necnon magnificis dominis[y] Michaele palatino Vylnensi et cancellario, Johanne capitaneo Samogithiensi[aa] Kyesgalovicz[bb], aliisque multis circa premissa.

280.

Wilno, 1 kwietnia 1473.

Antoni Bonumbra biskup Accia, wysłannik papieski z mocą legata a latere do Moskwy, miasta Kaffy i Pomorza (morza Czarnego), nadaje odpust trzech lat i tyluż kwadragen wszystkim wiernym pokutującym i wyspowiadanym, za nawiedzenie kościoła św. Mikołaja w mieście Wilnie w uroczystości św. Mikołaja (6. XII), Przeniesienia tegoż (9. V). Św. Krzyża Znalezienia (3. V) i Podwyższenia (14. IX) oraz Wszystkich Świętych (1. XI), i przyczynienie się jałmużną do zachowania, budowy i sprzętów w nim liturgicznych.

M. A. *Or. Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Dokument pergaminowy 35·5 × 19 + 4 cm., nieco poplamiony i na zagięciach w kilku miejscach wyżarty, pismo piękne, wyrobione, jedynie na złożeniach trochę zatarte; pierwszy wyraz dużą kapitałą wypisany, nazwa kościoła podkreślona i zaznaczona* N.B. — *Po pieczęci pozostał tylko cienki sznurek konopny. — Na grzbiecie zapiski: 1) na złożeniu wierzchniem z pierwotnego zapisku pozostał tylko wyraz* Nicolai, *poniżej z w. XV:* Indulgencia pro ecclesia sancti Nicolai...; *2) na złożeniu wewnętrznem zapisek z w. XVII:* In anno 1655 lat temu oryginałowi 212 *(sic), niżej inną ręką:* 204; *3) na złożeniu wierzchniem:* Ecclesiae S. Nicolai indulgentiae ... non valent, quia dicit manus adiutrices porrigentibus (*w. XVII); 4) na złożeniu dzisiaj spodniem z w. XVIII:* 1473 die 1 mensis aprilis, *(inną ręką):* Pro ecclesia S. Nicolai indulgentiae in festo Inventionis et Exaltationis S. Crucis ac OO. SS.; *5) sygnatury: a) na złożeniu wierzchniem z w. XVI:* D. 14.; *b) na kartce przymocowanej szpilką do pergaminu:* fas. 1, 14.

ANTONIUS Bonumbra Dei et apostolice sedis gracia Acciensis episcopus[1], sanctissimi domini nostri pape eiusdemque sancte Sedis in regno seu dominio Russie | ac in civitate

279. [o] praesentes (*bez* plebano) *Tyszk.* [p] *inne Kop. zam.* quam *mają* et [q] Dorszuniszki et Eydginiszki *inne Kop.*, Dorschunysky et Eydgynysky *Wyd.* [r] terras *Lib. VI i Lib. M.*, tenas *Czart.*, truas *Wyd.* [s] uszadki *inne Kop.* [t] Trocensi *inne Kop.* [u] mel is *dod. Tyszk.* [v] Butiszki *inne Kop.*, Svthyszky *Tyszk.* [w] *brak w innych Kop.* [x] Lituaniae *Lib. VI*, Littuaniae *Czart.* [y] *brak w Tyszk.* [z] reverendissimo *Czart., Lib. M. i Wyd.* [aa] Samogitensi *Lib. VI i Wyd.*, Samogitiensi *Czart. i Lib. M.* [bb] Kiezgałowiczy *inne Kop.*, Kyenzgalinowi *Wyd.*

279. [3] *Ejginiszki, wieś pod Żyżmorami, ok. 20 km. na wsch. od Dorsuniszek.*

280. [1] *Antoni Bonumbra Sabaudczyk, mnich augustjański, prekonizowany na biskupa w Accia (4 maja 1467) na Korsyce, należącej podówczas do Rzpltej Genueńskiej (i do me-*

Caphensi et Pomeranie provinciis earumque civitatibus, diocesibus et districtibus nuncius et orator cum potestate legati de latere, universis et sin|gulis presentes nostras litteras inspecturis salutem in Domino sempiternam et divini cultus in animarum salutem desiderare. Splendor paterne glorie, qui sua mundum in|effabili claritate illuminat universum christifidelium in Dei misericordia sperancium, supplicium preces excedit et vota, ut per spiritualia bona que agimus Beate Marie Virginis et Omnium Sanctorum suffragiis et meritis in die iudicii cum omnibus sanctis et electis Dei gloriam percipere mereamur in celis. Cupientes igitur, ut ecclesia sancti Nicolai in civitate Wilnensi posita congruis honoribus frequentetur[a], fidelesque ipsi eo libencius devocionis causa confluant ad eandem, quo divini muneris noverint se refectos, de Omnipotentis Dei misericordia ac[b] beatorum Petri et Pauli apostolorum eius confisi, omnibus et singulis christifidelibus utriusque sexus vere penitentibus et confessis, qui in sancti Nicolai, Translacionis eiusdem, Invencionis sancte Crucis et Exaltacionis ac Omnium Sanctorum festivitatibus ipsam ecclesiam devote visitaverint, necnon pro conservacione et manutencione struct(ur)arum, calicum, librorum et aliorum ornamentorum divino cultui inibi necessariorum porrexerint manus adiutrices, pro singulis diebus festivitatum huiusmodi annuatim tres[c] annos et totidem quadragenas de iniunctis eis penitenciis in forma Ecclesie consueta duntaxat auctoritate sanctissimi domini nostri pape, cuius legacionis de latere gerimus officium, tam scriptis quam vive vocis oraculo misericorditer in Domino relaxamus presentibus his nostris, perpetuis temporibus duraturis. In quorum omnium et singulorum fidem has nostras per cancellarium nostrum infrascriptum fieri, nostrique pontificalis sigilli inappensione[d] muniri fecimus et mandavimus. Datum Wilne in domo egregii viri Boguslai advocati, civis Vilnensis, ubi nostram facimus residenciam, anno Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo tercio, die vero prima aprilis, pontificatus sanctissimi domini nostri domini Sixti divina providencia pape quarti anno secundo.

Niżej na zakładce inną współczesną ręką podpisy własnoręczne:

Ita est ydem episcopus et legatus manu propria; — *z prawej strony:* N. Gupadatinus subscripsi.

281.

Wilno, 19 lipca 1473.

Aleksander syn Jerzego Siemionowicza ks. Holszański, wybierając się w służbie królewskiej i ziemskiej z rozkazu króla i panów radnych do Polski, kościołowi katedralnemu św. Stanisława w Wilnie, w którym grób dla siebie obrał, w razie swojego powrotu nadaje swoją część posiadłości w Świranach; na wypadek, gdyby bracia jego i bliżsi krewni chcieli ją wykupić, mają biskupowi lub jego następcom zapłacić 200 kóp szerokich groszy, które przeznacza na

---

tropolji genueńskiej) a przez papieża Sykstusa IV wysłany w misji nadzwyczajnej z Rzymu do Moskwy jako towarzyszący cesarzównie Zoe (Paleolożance), którą poślubił Iwan III. Wyjechał z Moskwy 26 stycznia 1473, udając się z powrotem przez Litwę i Polskę. Zmarł przed 14 lutego 1480 (Eubel, Hierarchia catholica II² str. 78, oraz Pierling P., La Russie et le Saint Siège T. I str. 155—9 i 169—75).

280. [a] frequententur *w tekście* [b] At *w tekście* [c] *ten wyraz na zagięciu zatarty* [d] *w tekście* in *oddzielone od rzeczownika*

czynienie pamięci za swoją duszę. Na wypadek zaś śmierci, za wzięte u Olechny Sudymuntowicza wojewody połockiego trzy konie i kropierz na tę wyprawę, zastawia mu Duniłowiczów danników i Dalkowiczów z wszelkiemi ich opłatami i dochodami, przypadłych sobie w dziale z braćmi, prosząc o obrócenie nadwyżki wartości majątku na rzecz pamięci za swą duszę.

Or. (niewątpliwie ruskiego) brak.

Przekł. polski w Lib. I k. LXXXVIII'—LXXXIX' z nagłówkiem: Resignacio bonorum episcopo *(po przekreśleniu tego wyrazu druga współczesna ręka dopisała na marginesie:* Deo et sancto Stanislao) ecclesie Vilnensis, per quendam nobilem Allexandrum filium Georgy Syemyonowycz. *Przy końcu aktu na marginesie daty ołówkiem nowszą ręką:* 1460 *i* 1473 *ze znakami zapytania. Data po rusku, począwszy od setek literami i słowami.*

W ymyą Boze amen. Ja Allexander xyądza Jurgia syn Syemyonowycza Holszansky [1], bądącz sdrow na swoyey mysly, na swoym czyelye, nyeprzypądzony ale s dobrego mego rosmyslenya czynya sywyadomo wszystkym pospolyscze y kasdemv z osobna nynyeyszym y pothym bądączym, ysz dla sbawyąnya y pamyączy duszy moyey, yesly Bog czo na myą przepusczy na drodze sluszbi krolewskyey y zyemskyey, ktorą nynye s przykazanya krola yego mylosczy y panow radnych czynyą do Lachow, iakoszmy krol yego myloscz y s ynszą braczyą moyą przykazal, polecząm y dawam Bogu y swentemv Stanislavu kossczyola wylenskyego cząscz ymyąnya moyego w Swyranyech [2], dzelnyczą oyczysny moyey, w ktorym kosczyele v swyentego Stanislawa pogrzeb wybralem [3], yesly my szya w dalekych zyąmyach smyercz nye przygodzy, s ktorychze nye moze byczy czyalo moye przyprowadzono. A tego ymyąnv pyrwey wypyssane xyądz Jan z Bozey lasky byskup vilensky nynyeysszy y yego namyesnyk pothym badacz maya bycz opyekuny y dzerszawcze y moyey dusze wyeczną pamyącz dzalacz. Yesly braczya my y blyszny moy chczyelyby tho ymyąnye othkupycz, tedy mayv othlozycz xyądzv Janv nynyeyszemv byskupu y pothym bądzym namyesnykom yego dwyesczye szyrokych grosszy a s tych grosszy mayą czynycz wyecuystą pamyątka za moyą duszą pod thą wymowa, yaco nawyrzchv wypyssano. Yesly Bog na myą smyercz przepusczy na they drodze, a daley pod thymze sywyadomym iawno czynyą y wysnawam, ysz v pana [a] Olechna Sudzymuntowycza [4] woyewody poloczkyego, oycza y dobrodzeya moyego, wsyalem trzy konye, dwa po stv slothych a trzeczyego za czterdzesczy slothych y sto kop szyrokych grosszy y kroper w oszmydzeszyąth slothych na wyprawą tej drogy, a w thym wszystkym yego mylosczy panv Olechnv Sudzymuntowyczv oyczv y dobrodzeyv moyemv zastawyąm Dunylowyczy [5] dannyky se wszystką danyą myodową y ze wszystkymy platy y Dalkowyczy [6] ze wszystkymy dochody y ze wszystkym prawem, tak yakom sąm myal s dzalv s braczyą oyczysny moyey, pod thą wymową, ysz Bog na myą na they drodze smyercz

281. [a] pano *w tekście*

281. [1] *Kniaź Aleksander Jurjewicz Holszański późniejszy krajczy litewski, namiestnik grodzieński, podczaszy litewski, wreszcie kasztelan wileński, ożeniony z Zofją córką Olechny Sudymuntowicza z Chożowa, zmarł około r. 1500 (Wolff, Kniaziowie lit.-ruscy str. 101).* [2] *Świrany ob. objaśnienie wyżej na str. 274 przyp. 4.* [3] *Można w tem upatrywać wskazówkę, że w Holszanach nie było wówczas jeszcze kościoła.* [4] *Ob. o nim wyżej str. 214 przyp. 1.* [5] *Duniłowicze, dziś miasteczko w pow. wileńskim przy trakcie z Wilna do Połocka (Słown. Geogr. T. II str. 226).* [6] *Dalkowicze, wieś w Borysowskiem nad rz. Cną, między Wilejką a Borysowem.*

przepuszczy. A bądzely[b] tho ymyanye wysze y kostownieysze nad ten dlug pana Olechnow, yakosz dobrze wym, ysz yest wyszey. alye go nynye szaczowacz nye vmyem, tedy pąn Olechno, w ktorym yako w oyczv y dobrodzeyv nadzeyą mam, ysz sbytkow tego ymyąnya, ktore sostaną na dlugy moye, ma pamyątką czynycz za moyą duszą, asz na myą Bog smyercz przepuszczy. A bądąly braczya moy odkupycz to ymyąnye, tedy pąn Olechno oszaczowacz y pobracz pyąnyądze od nych wszystky pospolyczye, s ktorych pyąnyądzy swoy dlug odyąwszy, sa ostatek ma pamyątką czynycz dussze moyey; a ynszy zadny, bom szyą yego mylosczy w tey rzeczy sam swoye duszą polyeczam yako xyądzv byskupv w drugey rzeczy na wyrzchu pyssaney. A na thych wszystkych rzeczach dla lepszego swyadomya y poczwyerdzenya pyeczacz moya temv lystv yest zawyesszona. A przythym byly xyądz Jan s Bozey mylosczy byskup vilensky a pan Mychal Kyeszgalowycz woyewoda vylenski, canczlerz zyemsky Xyastwa Wyelkyego Lytewskyego, a pan Iwan Choczkyewycz marszalek krola yego mylosczy, a pan Ivaszko Allexandrowycz podskarbi, a xyądz Jan canonyk y oficial cosczyola vylenskyego. Pyssan y dan Vylnye, w ponyedzałek przed szwyentą Marią Magdalena latka Bozego tyssyancz д҃- ми стъ о҃ трєтємъ *(1473)*.

282.

(Połonka), 1473.

Mikołaj czyli Myszko Ostrouchewicz zapisuje kościołowi św. Piotra w Połonce dziesięcinę wszelkiego zboża ze swojej posiadłości.

Zapisek o tem nadaniu wpisany jest na wielkim dokumencie kościoła w Połonce z r. 1502 w środkowej części tekstu drobnem pismem ręką z początku w. XVI.

Kop. 1. Lib. VI, k. 308. — 2. Czart. k. 50'. — 3. Lib. Magn. k. 42.

Uw. Pierwsze uposażenie kościoła w Połonce z 3 listopada 1437 ob. wyżej str. 170 Nr 152.

Sub anno Domini millesimo CCCC°Λ°3[a]. Ego quidem Nicolaus alias Myszko Ostrouchevycz[b] legavi et inscripsi decimam de hereditate mea perpetualiter de omni grano ad e(c)clesiam S. Petri ad Poloncą domino Petro et eius successoribus coram testibus: coram Malina et Mitrosz[c] et Szlysz[d] etc.

283.

(Połonka), 1473.

Mikołaj Nartołtowicz zapisuje kościołowi św. Piotra w Połonce i jego kuratowi Piotrowi dziesięcinę wszelkiego zboża ze swej posiadłości.

Zapisek o tem nadaniu wpisany jest na wielkim dokumencie pergaminowym kościoła w Połonce z r. 1502.

Kop. 1. Lib. VI k. 306. — 2. Czart. k. 49. — 3. Lib. Magn. k. 40.

---

281. [b] *możnaby czytać i* badzely

282. [a] *Lib. VI poprawia inną ręką (nie przez korektora) z pierwotnego* septuagesimo *na* quinquagesimo, *Czart. i Lib. Magn. wypisują słowami* quinquagesimo [b] Myszko Ostrouchowicz *Lib. VI* [c] *można czytać i* Mitrasz; Mytrosz *Lib. VI* [d] aliis *Lib. VI*

In nomine Domini amen. Sub anno Domini millesimo CCCC°Λ°3. Ego quidem nobilis Nicolaus Nartholthovycz[a] ob salutem anime mee ac successorum meorum legavi et inscripsi decimam de hereditate mea de omni grano ad e(c)clesiam S. Petri domino Petro curato protunc existenti et eius successoribus perpetualiter dare, solvere coram testibus, coram Petro Chothko Zyborthovycz et coram Malyna et Mythrosz et coram Holechno Rymszycz[b] et eodem domino Petro curato protunc existenti, et aliis multis quam pluribus testibus.

284.

(Podejrzany).

Gieranony, 15 czerwca 1474.

Marcin Gasztołtowicz dziedzic Gieranon, starosta (wojewoda) kijowski wystawia karczmę we wsi swej Dziewieniszkach i nadaje ją wraz z placem przy moście rzeki Gawji Albertowi rektorowi kościoła parafjalnego tamże i jego następcom, z obowiązkiem odprawiania co tydzień trzech mszy z wiljami za duszę matki i swoich następców.

***Or.** brak.*

***Kop.** Tyszk. k. 56 nr 49.*

***Uw.** Akt w niniejszym przekazie trudno uznać za rzetelny z powodu niezdarnej redakcji a następnie sprzeczności w treści; jest w nim mowa, że ofiarodawca »eryguje« karczmę na rzecz Alberta rektora kościoła parafjalnego, a następnie powiada, że ją matka jego dała* »realiter et cum efectu« *temuż rektorowi. Datacja dokumentu ma tę samą formułę (zresztą nieprawidłową), co akt również podejrzany tegoż Marcina Gasztołda z 16 czerwca r. 1471 (ob. wyżej Nr 272). — Treścią aktu niniejszego jest nadanie karczmy na rzecz rektora, a zatem wzmocnienie jego uposażenia a nie »fundacja kościoła«, »ze znacznem nadaniem gruntów księdza«, jak podają ks. W. Przyałgowski w Żywotach bisk. wil. T. I str. 64 i ks. J. Kurczewski w Biskupstwie Wil. str. 199. Nie bardzo zrozumiały jest również obowiązek odprawiania raz na tydzień trzech mszy z trzema wiljami.*

In nomine Domini amen. Sub anno Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo quarto nos Martinus Gasztholthowicz heres in Geranony[1], capitaneus Kyowiensis ad perpetuam rei memoriam significamus quibus expedit universis, presencium noticiam habituris: quod sincere devocionis zelo accensi diem extremum iudicii operibus misericordie prevenire et indubitate salutis perpetue nobis compendia procurare, immarcescibiles namque[a] tesauros celestes fiducialiter reponimus, quecunque sacrarum edium et

283. [a] Nartholtowicz *Lib. VI i Lib. M.* [b] Chotko Zyborthowicz, Malina, Mitros, Rymszyc *Lib. VI.*

284. [a] nanque *w tekście*

284. [1] *Ob. o nim objaśnienie wyżej na str. 318 przyp. 1. Siostra jego Aleksandra, bernardynka wileńska* »religiosa Alexandra Gastholthowa, virgo de tertia regula ord. Fratrum Minorum Vylnensis monasterii« *27 grudnia 1487 wspomniana jest w akcie kanclerza kor. Krzesława z Kurozwęk (Matricularum R. P. Summaria ed. T. Wierzbowski T. II [Warszawa 1907] str. 108 nr 101). Była wielką dobrodziejką klasztorów bernardyńskich przez brata założonych na Litwie a także w Polsce, a następnie sama wstąpiła do trzeciego zakonu, o czem donosi kronika Jana z Komorowa (Mon. Pol. Hist. T. V str. 225). Boniecki zna tylko jedną siostrę Marcina Marję, żonę kniazia Semena Olelkowicza (Poczet szlachty WXL. str. 57).*

augmento cultus divini liberaliter errogamus. Quapropter tabernam in Dzevyenysszky[2] villa nostra erigimus et ereximus eandemque tabernam dedimus et per presentes damus et assignamus, ita quod nulla alia nostra taberna neque composiciones alique debent esse in dicta villa nostra Dzevyenyschky et in toto districtu eiusdem dominii ville predicte, honorabili domino Alberto rectori ecclesie parochialis inibidem et eius successoribus una cum loco seu area penes pontem fluvii Gowya[3], et hoc respectu fori, quod agitur feria quinta in dicta Dzewyenyschky una cum processione Corporis Christi cuiuslibet mensis; quam quidem tabernam mater nostra felicis recordacionis predicto Alberto assignavit et dedit realiter et cum effectu. Qui quidem Albertus et eius successores singulis annis tenebuntur complere semel in hebdomada tres missas cum tribus vigiliis pro salute matris nostre et nostrorum successorum temporibus perpetuis duraturis. Datum in Geranony nostra curia, die sancti Viti, presentibus ibidem existentibus Stanislao Czech et Michaele Anima capellanis curie nostre et Joanne Merla, et ceteris quam plurimis, nostro sub sigillo.

285.

(Oszmiana), 9 sierpnia 1474.

Stanisław Daukszewicz dziedzic z powiatu oszmiańskiego Janowi biskupowi wileńskiemu sprzedaje ludzi zwanych Magunczy *koło rzeki Łosi, mianowicie Lelusza i jego dwóch synów wraz z ich ziemiami i dochodami, za trzydzieści pięć kóp groszy praskich.*

Or. brak.

Kop. 1. Lib. I 2 k. CXXIII—CXXIII' z nagłówkiem: Empcio hominum Magunczy circa fluvium Lossa per Johannem episcopum Vilnensem. — *2. Lib. II str. 324—5 z nagłówkiem:* Venditio Stanislai Dauxewic certorum subditorum circa flumen Lossa Joanni episcopo Vilnensi *oraz* Lectum Correctum *(odpis naogół poprawniejszy niż starszy odpis w Kop. 1., acz zmodernizowany). — 3. Czart. k. XII'—XIII z nagłówkiem takim samym jak w Kop. 2. — 4. Lib. Magn. k. VII'—VIII (z nagłówkiem j. w.).*

Reg. Ks. Przyałgowski W., Żywoty biskupów wileńskich T. I str. 59 (z domniemaniem, iż sprzedał tych ludzi biskupowi, potrzebując pieniędzy na wojnę pruską).

In nomine Domini amen. Cum inter humane nature commoda nihil dignum memoria habeatur, oportunum existit[a], ut actus hominum, ne lapsu temporum evanescant, munimine scripturarum et testium fidedignorum perhennitate roborentur. Proinde ego Stanislaus Dauxewycz[b 1] heres de districtu Oschmanensi[c] universis et singulis, tam presentibus quam futuris presencium noticiam habituris, audituris et visuris notum facio per presentes: quia ego non compulsus, non coactus[d] nec aliqua fraude seductus, sed sano ac deliberato animo suorumque charorum amicorum[e] salubri usus consilio, homines dictos Magunczy[2] circa flumen dictum Lossza[f 3], videlicet Lelussz[g] cum duobus filiis Ioanne et Trabus cum omni iure dominii, prout solus tenui et possedi, cum agris, pratis,

---

284. [2] *Dziewieniszki, ob. objaśnienie wyżej na str. 318 przyp. 2.* [3] *Gawja, rzeka, nad którą leżą Dziewieniszki, prawobrzeżny dopływ Niemna.*

285. [a] oportunius existat *Lib. I* [b] Dauxewicz *Lib. II* [c] Oszmianensi *Czart.* [d] non coactus, nec compulsus *Lib. II* [e] amicorum carorum *Czart.* [f] Losza *Lib. II i Czart.* [g] Neylus *Lib. II i Czart.*

285. [1] *Stanisław Daukszewicz (ob. o nim Semkowicz Wł., O litewskich rodach bojarskich w Roczniku Herald. T. VII [1924/5] str. 217).* [2] *Maguńcze, osada dziś nieistniejąca nad rzeką Łoszą poboczną Oszmianki, w pow. oszmiańskim.* [3] *Ob. przypis poprzedni.*

silvis, rubetis, borris, aquarum decursibus et earum piscaturis, venacionibus castorum et venacionibus ferarum, serviciis, tributis, donacionibus, equitacionibus, mellificiis cum plena et tota[h] auctoritate et donacione vendidi[i] eviterne reverendissimo in Christo[j] patri ac domino domino Joanni Dei gracia episcopo Vilnensi suprafatos homines in suprafato loco sitos, pro triginta et quinque sexagenis latorum grossorum Pragensis monete, in quamlibet sexagenam sexaginta grossos computando. Quos quidem homines suprafatos reverendissimus dominus pontifex Joannes et ceteri postmodum successores ita rate, firme et debite cum omni iure et dominio dignetur tenere, possidere, regere[k], gubernare, ut verus hereditarius dominus, prout et ego solus tenui, habui et gubernavi, omni scrupulo impedimenti ab omnibus meis successoribus postposito, tam in vita mea quam post vitam, hec ratificando et vendendo perpetuis temporibus et in ewm. Acta sunt hec et data[4] coram nobilibus dominis Mathia Skyrmunthowycz[l], Stanislao Skyrmunthowycz[l], Alberto Volmynowycz[m], Jaczko[n] Costewycz[o], Mathia Thanutowycz[p]. In cuius rei testimonium sigillum meum presentibus est appensum, feria tertia[q] in vigilia sancti Laurencii anno Domini millesimo quadricentesimo[r] septuagesimo quarto etc.

286.

Oszmiana, 10 sierpnia 1474.

Stanisław Daukszewicz wraz z żoną swą Barbarą kościołowi, który zamierza wystawić w Wołmie czyli Starzynach pod wezwaniem Wniebowzięcia NMP., św. Mikołaja i św. Stanisława, nadaje ziemię orną z pięciu ludźmi Woynczykowiczami dannikami z wszelkiemi ich powinnościami; trzech służebnych Tymoszewiczów; dziewięcinę wszelakiego ziarna ze wspomnianego dworu, dziesięciny zbożowe z dworów swoich w Bracławiu i Stępach; na rzecz zaś plebana daje trzech niewolnych z żonami i trzech parobków do orki; dla wikarego dziesięcinę ze zwierząt domowych i ogrodów z wszystkich swoich dworów.

Or. brak.

Kop. 1. Lib. II str. 324—5 (nr 105) z zapiskiem: Lectum Correctum. — *2. Lib. VI k. 67'—68 (nr 47) z zapiskami na marginesie:* Lectum *i* Descriptum. — *3. Czart. k. 35'—36. — 4. Lib. Magn. k. 28'.*

Reg. 1. Ks. Przyałgowski W., Żywoty biskupów wileńskich T. I str. 62.

Uw. Rozwlekłość stylizacji i położenie nacisku na trwałość uposażenia budzi pewne podejrzenie, czy dokument ten nie jest interpolowany, zwlaszcza że kościół ten uległ profanacji przez kalwinów i na nowo był erygowany.

In nomine sanctae Trinitatis et individuae unitatis amen. Ad perpetuam rei memoriam. Quia nunc iuxta dictum apostolicum non hic habemus manentem civitatem, sed futuram expectamus[1], memorantes igitur dona, quibus nos Omnipotens Deus in hoc saeculo

285. [h] cum tota et plenaria *Lib. II i Czart.* [i] vendendi *Lib. I* [j] Christo *Lib. II i Czart.* [k] *brak w Lib. I* [l] Skirmuntowicz *Lib. II i Czart.* [m] Tolminowicz *Lib. II i Czart.* [n] Jacobo *tak Lib. I i Lib. II* [o] Ostrwycz *Lib. I* [p] Tarnutowicz *Lib. II i Czart.* [q] quarta *błędnie Lib. I* [r] quadringentesimo *Lib. II i Czart.*

285. [4] *Że akt ten wydany został w Oszmianie, wynika z datacji aktu tegoż samego wystawcy w dniu bezpośrednio następnym (ob. Nr następny).*

286. [1] *Żyd. 13$_{14}$.*

condonavit, nunc sanitatibus, nunc prosperitatibus, nunc divitiis et aliorum bonorum accrescentiis, volentes igitur, ut istis temporalibus lucri facere valeamus aeterna quod aliter acquiri non valet, nisi per bona et eleemosinarum largitionem, sacrarum aedium constructionem ad fundendam devotam orationem: proinde nos Stanislaus Dauxewicz[2] et Barbara uxor eiusdem, cupientes animarum nostrarum et praedecessorum nostrorum acquirere salutem, decrevimus in bonis nostris dictis[a] Wołma seu Starzyny[3] aedificare domum orationis, videlicet ecclesiam ad laudem Omnipotentis Dei et Beatae Mariae Assumptionis et sanctorum pontificum Nicolai et Stanislai honorem. Sed quia aedificatio ecclesiae constructa non est per se[b] ecclesia, si non fuerint proventus ad ecclesiam sufficientes, quo sustentaretur ecclesia, hoc est plebanus cum servis ecclesiae, ob quam sustentationem, Christi invocato nomine, ad eandem ecclesiam donamus terram pro agricultura super centum tunnas seminationis, homines dictos Woynczykowicz[c] tributarios quinque fratres, quemlibet ex eis de propria[d] domo[d] computando cum omni iure et tributo mellis, videlicet tenas duas mellis[e], et eorum successores sequaces tribuimus; caeterum tres homines super laborem domesticum, tres fratres dictos Tymoszowiczy cum omni iure ad laborem continuum sicut et nobis servierunt; caeterum ad eandem domum Dei in locum decimae donamus nonam capetam de omni grano seminationis in curia praefata, secundam decimam in curia nostra Braczsław[4], tertiam decimam in curia nostra Stępy[f][5] ex omni grano; ad serviendum quoque plebano et rectori domus Dei tres servos illiberos cum uxoribus eorum et tres famulos, qui valent pro rastro, omnes novem computando damus. Haec omnia praedicta ad laudem Dei Omnipotentis[g] et Beatae Mariae Assumptionis et sanctorum pontificum Nicolai, Stanislai honorem donamus, damus, tribuimus, assignamus, inscribimus, allegavimus ratificando et certificando[h] haec omnia sine falso[i]. Quae bona ecclesiastica plebanus in praesens et caeteri sequaces quilibet eorum teneat, possideat, habeat, regat plenaria cum auctoritate, potestate et omni donationis[j] iure, sicut et nos tenuimus temporibus perpetuis et in aevum. Et insuper cupientes, ut quilibet plebanus ad suprafatam ecclesiam de eisdem bonis vicarium et ministrum ecclesiae semper habeat, addimus et apponimus decimam de omni curia nostra tam ab equis quam ab ovibus, vaccis et bobus et ab omnibus hortis nostris supranominatam potestatem tradimus decimandi, accipiendi iuxta valorem decimationis. Haec quoque omnia, quaecunque scripta sunt et per nos ratificata, plena in sanitate et debita cum ratione sunt ascripta[k], omni extranea compulsione exclusa. Acta sunt haec et data in curia nostra Osmena[l], ipso die S. Laurentii anno Domini millesimo quadrigentesimo septuagesimo quarto. Coram nobilibus dominis Simone Neluszewicz[m], Adalberto Naruszewicz et Michaele fratre Adalberti, Juszkone Butołtowicz, Phedeniecz servo domini Martini Gastoltowicz[n], Stanislao Wyszymuntowicz, et coram pluribus fidedignis ad praemissa.

286. [a] *w Lib. VI dopisane drugą ręką* [b] per se non est *Czart. i Lib. M* [c] Woyneytowicz *Czart. i Lib. M* [d] de curia denuo *Czart. i Lib. M* [e] *w Lib. VI dodane drugą ręką* [f] Stepy *Czart. i Lib. M* [g] omnipotentis Dei *Czart.* [h] certificandoque *Czart.* [i] fallo *w kopjach* [j] *Lib. VI poprawia z* donatione [k] scripta sunt *Czart.*, sunt scripta *Lib. M.* [l] *w Lib. VI dodane drugą ręką* h *po* s [m] *w Lib. VI poprawione z pierwotnego* Weluszewicz [n] Gastoltowicz *Czart.*

286. [2] *Ob. o nim wyżej str. 332 przyp. 1.* [3] *Wolma, miasteczko w Mińszczyźnie na zach. od Mińska, dziś poza granicami diecezji i państwa. Do dziś są na płd. od Wołmy Starzynki, jako ślad dawnej nazwy Wołmy — Starzyny.* [4] *Niewątpliwie Brasław, znane później miasto nad jeziorem Drywjaty.* [5] *Miejscowość nieodgadniona.*

287.

Nad rzeką Płotnicą, 21 września 1474.

Przedstawiciele kapituły wileńskiej i urzędnicy biskupa wileńskiego, po naradzie z miejscowymi ludźmi wezwanymi przez obie strony, ustalają granicę na rzece Łoknicy, przydając Babi Ostrów ludziom biskupim i wyznaczają kary pieniężne w rublach za przekroczenie tej granicy.

Or. ruski tego aktu znajdował się jeszcze w r. 1865 w Archiwum Diecezjalnem Wileńskiem, gdzie go miał wtedy w ręku wydawca II tomu Aktów juźn. i zap. Rossii (ob. Wyd.). Był ten dokument, jak podaje wydawca, na pergaminie i wisiała u niego na cienkim różnobarwnym sznurku rozłamana pieczęć.

Przekł. polski (z ruskiego Or., skażony błędami) w Lib. I 2 k. CXXVII—CXXVII' z nagłówkiem: Littere iudicii super Baby Ostrow hominibus episcopi circa Slonym post fluvium Lokynycza sitis adiudicatum.

Wyd. z Or. ruskiego w Aktach otnosjaszczychsja k istorii jużnoj i zapadnoj Rossii T. II (Petersburg 1865) str. 109 nr 75 z uwagą: iz archiwa wilenskago katedralnago sobora.

Uw. Wydaje się tu tekst ruski wedle Wyd., obok zaś w drugiej kolumnie przekład jego polski.

Wo imja swjatoe nerazdělьnoe Troici stanьsja. Na wěcznuju pamjatь niněsznimъ i potomъ buduczimъ usimъ pospolite znamen(it)o czinimъ, kotorymъ budetь potrebizna ohledati. My knjazь Woitko proborszczь, Mikolai, kanonici Wilenskoho kostela swjatoho Stanislawa, panъ Mikolai Dubrowenьskii, panъ Jurьi marszalekъ, panъ Woitko i Jakubъ knjazja zъ Božei laski biskupa Wilenъskoho urjadniki, podъ lěty Božьimi tisjacza 400 semьdesjatъ 4 hodъ měsjaca sentjabrja 20 i 1 denь, sprosili esmo storony otъ knjazja biskupa eho milosti pana Balakira urjadnika knjazja Michaila Wasilьewicza, i pana Bohdana Wasilьewicza korolja eho milosti bojarina, Iwana Danila Lewkowicza, a otъ ka(pituły) Wilenskoho kostela swjatoho Stanislawa pana Mitьka Petrowicza i pana Mitьka Bardicza i pana Fedora Bardicza, Oleksandra Maksimowicza i Danila Belotьskoho, Mikulu i Lьweja i inьszichъ mužowъ kъ tomu obliczьno sobranychъ, urja-

W ymyą swyentey Troycze nyerosdzeloney stan szye. Na wyeczna pamyącz nynyeyszym y na pothym bądączym wszystkym pospolyczye znamyono czynym, ktorym bądzye potrzeba oglądacz. My xyąd(z) Woythko proboscz, Mikolay, canonici Vilenskiego coszczyola swyentego Stanislawa, pan Mikolay Dubrowyenski, pan Jurgij marszalek, pan Voytko y Jakub xyadza z Bozey laski byskupa Vilenskyego vrzednyki, pod lathi Bozymy thyssyącznym[a] cztyrista syedmdzesyątnym czvarthym myesyącza septembra dwvdzesnego dnya y yednego, patrzalysmy[b] strony od xyadza byskupa jego mylosczy pana Balakyrza vrzendnyka knyaza Mychala Vassilewycza, pana Bohdana Vasilewycza crola yego mylosczy boyarzyna, Ivana Danyla Lewyssowyczy[c], a oth capituly Vilenskyego cosczyola swyentego Stanislawa pana Myczka Pyotrowycza y pana Myczka Bardzycza y pana Phedora[d] Bardzycza, Alexandra Massunowycza i Da-

287. [a] *po tym wyrazie przekreślone:* pyenczsetnym [b] *poprawione tą samą ręką z* patrzalasmy [c] *te dwa wyrazy razem napisane* [d] *w tym wyrazie o niepełne, możnaby czytać* Phedira

dili, utwerьdi(li) esmo wěczьno i hranicju udělali rěkoju na imja Lokniceju[1], i prodali kъ Solonomu Babii Ostrowъ knjazja biskupowymъ ljudemъ zъ usimъ prawomъ zemli i wъ bortjachъ; ni biskupowymъ czerezъ Loknicu, ani kanoniczimъ a bobry u Loknici sъpolu honiti. A chto prostupitь czerezъ nasze prawo otъ knjazja biskupowychъ ljudei, knjazju biskupu sto rublowъ; a estьli kanoniczni prostupjatь, kanonikomъ sto rublowъ, a ězdokomъ, kotorye pri tomъ byli, desjatь rublowъ. Psanъ na korczmě kapitulьnee storony podlě Plotnici[2] rěki hraniczьnoe, dnja i měsjaca perьwopisanychъ.

nyela Belotskoho, Mykulu y Lubyeya y ynszych mvszow ktemv oblyczne zebranych, vradzyly, vczwyerdzylysmy wyeczno y granyczą vdzielaly rzaką na ymyą Lokynyczą, a przydaly k Slonymv Baby Ostrow knyaza byskupowym ludzem wszytkym prawem szyemy y w borczach; y byskupowym przes Lokynycza any canonyczym a bobr u[e] Loknycz spolu gonycz. A kto przestampy przes nasze prauo oth xyądza byskupowych ludzy, xyądzv byskupowy sto rublow; a jesly canonicze przestampya, cano(ni)com sto rublow a jesdokom, ktorzy przy thym byly, dzyeszyącz rublow. Pyssan na Cormye capitulney strony podle Pasnycze rzeky granyczney, dnyą a myeszyącza wysszey pysanych.

288.

Kijów, 4 października 1474.

Ludwik patrjarcha antjocheński, nuncjusz i poseł papieski z władzą szczególną, daną sobie w bulli (niewymienionego papieża) dla Marcina Gasztołda, oznajmia, iż kościołowi NMP. konwentu franciszkańskiego w Wilnie mocą apostolską udzielił był osobnym swoim przywilejem pewnych odpustów na pewne dni; niniejszem tak ustnie jak i na piśmie mocą (wspomnianej) bulli papieskiej nadaje siedm lat i tyleż kwadragen odpustu wszystkim chrześcijanom pokutującym i spowiadającym się, którzy wezmą udział w procesji z Najśw. Sakramentem w uroczystości wszystkie maryjne, św. Franciszka wyznawcy, św. Mikołaja, św. Antoniego, św. Ludwika i św. Klary, oraz na każdą niedzielę, jeśli odmówią naznaczone pacierze ku czci Męki Pańskiej, ku NMP. i o zachowanie wiary chrześcijańskiej i Kościoła Rzymskiego.

Or. Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Dokument pergaminowy 40·5 × 25·3 + 5·5, poplamiony i zbrudzony, dziury w zagięciach wygryzione przez myszy. — Na sznurze jedwabnym spłowiałej barwy wiśniowej wisi górny ułomek pieczęci ostroowalnego kształtu, wyciśniętej w czerwonym wosku, na której pozostała tylko górna część baldachimu gotyckiego, po obu zaś jego stronach resztki napisu otokowego: sigill.... anthioceni. — *Na zakładce z prawej strony własnoręczny podpis notarjusza:* N. Crucze. — *Na odwrociu zapiski: 1) na złożeniu wewnętrznem:* Indulgencie solennitatum cum processione *(współczesny); 2) na złożeniu wierzchniem zapisek z w. XVII zupełnie zatarty; pozostały tylko ślady wyrazów:* Valet pro certis festivitatibus, *poczem wątłe ślady wymienionych świąt; 3) powyżej*

287. [e] a *w tekście*

287. [1] *Łoknica, rzeczka na granicy pow. mozyrskiego i owruckiego, wpadająca do jeziora Świdowca w dorzeczu Uborci (Słownik Geogr. T. V str. 689).* [2] *Płotnica, mała rzeczka w pow. mozyrskim, dopływ Uborci z prawego brzegu (tamże T. VIII str. 321).*

z w. XVIII: Nº 10. Processiones in omnibus festivitatibus Beatae Mariae Virginis necnon in festivitatibus patronorum nostri ordinis et aliorum sanctorum introscriptorum in perpetuum concessae a Sancta Sede apostolica *(niżej:)* 1474 *(inną ręką:)* 8^{bris} 4; *inna ręka dodała:* Possunt valere; *4) sygnatury:* B II *(w. XVI), na kartce z w. XIX szpilką przymocowanej:* Fasc. 1, *niżej:* 2. — *Dokument ten wyjęty z archiwum franciszkańskiego, z końcem w. XIX pomieszczony został wśród dokumentów kapitulnych, jak wskazuje wspomniana powyżej pod 4 sygnatura franciszkańska na kartce.*

Kop. Archiwum Kap. Kat. Wil. w kopjarzu franciszkańskim z r. 1649 na str. 21—22 z podobnym zapiskiem jak na odwrociu dokumentu (ob. wyżej pod 3) z dopiskiem: Privilegii huius originale in Archivio conservatum.

Reg. w wykazie dokumentów franciszkańskich w osobnym fascykule z pol. w. XIX w rękopisie Pol. Akademji Umiej. nr 1243 (ob. wyżej Nr 235).

Uw. Gdyby przywilej ten odpustowy nie zachował się był w oryginale, byłoby się skłonnym do podejrzywania autentyczności jego, a to raz z powodu ogólnikowej intytulacji wystawcy, niepodającego wbrew stałej praktyce kurjalnej imienia papieża, którego się mieni wysłannikiem, a powtóre z powodu zawiłej i wprost niezrozumiałej redakcji zarówno w intytulacji jak w ustępie ekspozycji: w pierwszej, uzasadniającej władzę apostolską wystawcy (do czego i później powraca), jest mowa o bulli jakoby współczesnego papieża, zresztą zupełnie nieznanej, do Marcina Gasztołda; w drugiej zaś nie można należycie wyrozumieć stosunku do siebie obu nadanych przez tego patrjarchę odpustów kościołowi franciszkańskiemu w Wilnie, snać pierwsze wydały się oo. franciszkanom niedostateczne. Wątpliwości te, jak i zarazem autentyczność odpustowego tego aktu uzasadnia aż nadto sama osobistość wystawcy, osobistość nadzwyczaj ciekawa, zbyt głośna za swoich czasów, dzisiaj niemal całkiem zapomniana, już dla współczesnych zagadkowa, różnie i w historjografji osądzana. Mąż ten zasługuje na uwagę także z tego względu, iż w dziejach Polski, o którą się otarł przelotnie, odegrał rolę dotychczas niewyjaśnioną. Podaje się ją na innem miejscu.

Ludouicus Dei et apostolice Sedis gracia patriarcha Anthiocenus ac sanctissimi domini nostri pape eiusdem sancte Sedis nunccius et orator cum potestate | speciali, pro una bulla nobis a sanctissimo domino nostro papa data pro magnifico domino Martino Gastoldo [1], concessa et commissa, pro ista vice sibi directa, | universis et singulis presentes nostras litteras inspecturis, salutem in Domino sempiternam et divini cultus in animarum salutem desiderare. Sancta mater Ecle|sia katholica omnes fideles cristianos in visceribus Domini nostri Ihesu Cristi salvos fieri desiderat, et viam talem per nunctios et legatos apostolicos libenter exquirit et sitit animarum salutem. Cupientes igitur, ut eclesia Beate Marie Virginis conventus Fratrum Minorum in Vilna dignis honoribus frequentetur, fidelesque ipsi eo libencius devocionis causa confluant ad eandem, quo divini muneris sentirent se refectos, auctoritate apostolica certas indulgencias eidem eclesie certis temporibus tamen deputatis per litteras nostras concessimus, prout in eisdem plenius continetur. Et quia manus Domini nunquam fuit abreviata et eiusdem misericordie non est numerus, de Omnipotentis Dei misericordia omnibus Cristi [a] fidelibus utriusque sexus vere penitentibus et confessis, qui in omnibus festivitatibus Beate Marie Virginis, Francisci confessoris, sancti Nicolai, sancti Anthoni(i), sancti Lodouici sancteque Clare, dum processio cum sacratissimo Corpore Cristi sancte celebratur, dictam processionem candelam illuminatam portantes sequantur; et ob reverenciam et memoriam passionis

288. [a] Crisci *Or.*

288. [1] *Marcin Gasztołd w tym czasie był wojewodą kijowskim (1471—1480) (ob. Semkowicz Wł., O bojarskich rodach w Roczn. Herald. T. VI [r. 1921/3] str. 122). Treść bulli jest nieznana.*

Cristi quinquies »Pater noster« et totidem »Ave Maria«, et Beate Marie Virginis sepcies »Pater noster« et totidem »Ave Maria«, et pro conservacione cristiane fidei et status sancte Romane Eclesie ter »Pater noster« et totidem »Ave Maria« devote dixerint, pro singulis diebus dominicis huiusmodi[a] mensuatim, septem annos et totidem quadragenas de iniunctis eis penitenciis in forma Eclesie consueta, auctoritate sanctissimi domini nostri pape, cuius specialis bulle commissa gerimus, tam scriptis quam vive vocis oraculo misericorditer relaxamus his nostris presentibus perpetuis temporibus duraturis. In cuius omnium et singulorum fidem has nostras litteras per notarium nostrum infrascriptum fieri, nostrique pontificalis singilli[b] inappensione muniri fecimus et mandavimus. Datum Kyouie[c] in conventu Fratrum Predicatorum titulato sancti Nicolai, ubi nostram fecimus residenciam, anno Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo quarto die vero quarta mensis octobris, pontificatus sanctissimi domini nostri domini Sixti divina providencia pape quarti, anno eius quarto.

289.

Rzym, 6 grudnia 1474.

Papież Sykstus IV zleca biskupom dorpackiemu[1] *i wileńskiemu*[2] *tudzież dziekanowi kościoła ozylskiego, by dopilnowali wykonania wyroków papieży Innocentego VI i Marcina V w sporze między kościołem ryskim a Zakonem niemieckim w Inflantach o zwierzchność nad miastem Rygą.*

Reg. *Archiwum Watykańskie, Regesta orig. An. IV Bull. divers. T. XIX k. 232 (według sygnatury Theinera).*

Wyd. *Theiner Aug., Vetera Monumenta Poloniae et Lithuaniae T. II (Romae 1861), str. 178 nr 220.*

290.

Ostrowiec, 1474.

Bogdan Mitkowicz wraz z braćmi Janem i Juszkiem kościołowi parafjalnemu w Ostrowcu pod wezwaniem NPM. i Wszystkich Świętych tudzież jego plebanowi zapisuje ośm beczek żyta oraz po dwie jęczmienia i owsa za zbawienie swoje, swego brata Andrzeja, rodziców i wszystkich przodków i następców.

Or. *brak.*

Kop. *1. Czart. k. 35—35'. — 2. Lib. Magn. k. 27'—28.*

Reg. *Ks. Kurczewski J., Biskupstwo Wileńskie str. 186 (wzmianka o powiększeniu funduszu).*

Uw. *Ob. wyżej dokument Jerzego Gasztołda dla tegoż kościoła z r. 1468, mający formularz niemal identyczny z niniejszym dokumentem (str. 299/301 Nr 260).*

In nomine sanctae Trinitatis et individuae unitatis amen. Ad perpetuam rei memoriam. Cum nihil sit certius morte et nihil incertius nisi hora mortis, nos igitur Bogdan Mitkowicz una cum fratribus meis videlicet Johanne et Juskone, cupientes ipsam horam praevenire iudicisque universalis, qui modo mitis et pius est, operibus misericordiae sen-

288. [b] *tak Or.* [c] Liuoniae *w Kop.*

289. [1] *Jan (Bertkow) de Barbeit biskup dorpacki 1473—1485 (Eubel C., Hierarchia catholica m. ae. T. II ed. 2 str. 245).* [2] *Jan Łosowicz biskup wileński 1467—1481.*

tentiaeque irrevocabili obviare, iureque nostrorum carorum praedecessorum et successorum saluti consulere animarum, quod hinc sane et indubitanter credimus, cum pro cultu divino et sacris aedibus manus extendimus adiutrices. Unde ad laudem et honorem Omnipotentis Dei Genitricisque eius et Omnium Sanctorum pro salute nostra et fratris nostri Andreae iam (naturae)[a] debitum solventi(s), patris ac matris nostrae et omnium carorum nostrorum praedecessorum ac successorum damus, incorporamus et donamus donatione perpetua atque irrevocabili et aeviterne inscribimus ecclesiae parochiali in Ostrowyecz[1] ac plebano pro tempore existenti octo tunnas siliginis et quatuor vere[b] duas de ordeo et duas de avena temporibus perpetuis. Actum et datum in Ostrowecz, praesentibus testibus nobilibus domino Bohdan Bythdłowicz et Petro Bernathowicz et Alberto Joanne Douxowycz et Michaele Naczowicz. In cuius rei memoriam, robur et evidentiam sigilla nostra appensa sunt. Anno Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo quarto[c].

291.

Wilno, 15 kwietnia 1475.

Olechna wdowa po Wizgirdzie wraz z ośmiu synami swymi, przytoczonymi imiennie, Janowi biskupowi wileńskiemu sprzedaje za trzydzieści kóp szerokich groszy monety litewskiej dobra swoje, zwane Magvncze, *z dwoma kmieciami Waszbutem i Butejką wraz z ich żonami i dziećmi, osiadłymi nad rzeką* Holoscha *w sąsiedztwie dworu Biskupice.*

Or. brak.

Kop. 1. Lib. I 2 k. CXVI'—CXVIII z nagłówkiem: Empcio bonorum Magunczye nuncupata et duorum hominum per Reverendum patrem episcopum Vilnensem. — *2. Lib. II str. 326—8 nr 106 z nagłówkiem:* Venditio Olechnae Wizgierdowa bonorum nuncupatorum Magu nc ze cum duobus subditis curiae Biskupice adiacentium Joanni episcopo Vilnensi *i z zapiskiem:* Lectum Correctum *(odpis poprawiony z oryginału, pełniejszy i dokładniejszy niż Kop. 1). — 3. Czart. k. XIII—XIV z nagłówkiem tym samym co Kop. 2. — 4. Lib. Magn. k. VIII—VIII' (z nagłówkiem j. w.).*

Reg. Ks. Przyałgowski W., Żywoty biskupów wileńskich T. I str. 59.

In nomine sancte Trinitatis et individue unitatis amen. Quoniam humana memoria eternitati non commensuratur, expedit igitur, ut ea que fiunt in humanis negociis, ad perpetuitatis certitudinem deducantur[a] proborum testimonio et sigillorum[b] munimento. Ego igitur Olechna[c] bone memorie Wyszgyrd[d][1] consors, tanquam principalis heres bonorum maternalium infrascriptorum, una cum Georgio, Nyekrasz[e], Martino, Michaele, Alberto, Jacobo, Joanne et Paulo natis ac filiis meis carissimis universis et singulis, presentium noticiam habituris, publice recognoscen(tes) profitemur: quod[f] non coacti, nec[g] com-

290. [a] *w tekście w tem miejscu luka* [b] *tak w tekście* [c] *następuje wyraz nieczytelny, zaczynający się od litery* L, *poczem 2—3 litery jakby* mn

290. [1] *Ostrowiec, ob. objaśnienie na str. 300 przyp. 2.*

291. [a] *Lib. I dodaje tu słówko* et [b] testimonio sigillorumque *Lib. I* [c] *tak Lib. II i Czart.,* Obochna *Lib. I* [d] Wyzgyrd *Lib. II,* Wizgird *Czart.* [e] Niekrasz *Czart.* [f] quia *Lib. II i Czart.* [g] non *Czart.*

291. [1] *O Wyszgierdzie i jego rodzinie ob. Semkowicz Wł., O litewskich rodach bojarskich (w Roczn. Herald. T. V [1920] str. 55).*

pulsi, sed animo deliberato nostrorum amicorum et consanguineorum maturo consilio prehabito, bona nostra hereditaria dicta et nuncupata Magvncze[h 2] et duos homines nominibus et cognominibus his vocatos et appellatos, videlicet Vaszbuth[i] et Butheyko[j] una cum uxoribus et pueris ipsorum, in eisdem bonis locatos et possessionatos in Holoscha[3] fluvio consistentes, curie dicte Biskupycze[k] circumquaque parte adiacentibus, in districtu Vilnensi sita, vendidimus et presentibus vendimus reverendissimo in Christo patri et domino Joanni Dei gracia episcopo Vilnensi suisque legitimis successoribus ceteris episcopis pro triginta sexagenis latorum grossorum minus una sexagena monete et numeri in magno ducatu Lythuanie[l] consueti[m], ad utilitatem nostram et successorum nostrorum integre et complete receptorum. Que quidem bona hereditaria cum dictis duobus cmetonibus[n] prefato domino episcopo et suis legitimis successoribus cum omni iure, dominio, iudicio, potestate et libertate, quibus ipsa hactenus possidebamus, cum omnibus agris cultis sive colendis, locatis seu locandis, areis, argulis, silvis, nemoribus, indaginibus, sareptis, rubetis, boris, mericis, mellificiis, venacionibus, pratis, pascuis inventis et inveniendis, constructis et construendis, stagnis, lacubus, paludibus, vallibus, collibus, montibus, antris traconibus[o], aquis fluentibus, vadis, piscinis, piscaturis et eorum decursibus, cum molendinis aquaticis factis vel fiendis, cum omnibus ac[p] universis usibus, fructibus, utilitatibus, censibus, proventibus, contribucionibus, redditibus, serviciis, laboribus, honoribus et donacionibus quibuslibet pacifice et quiete, libere et perpetue resignamus haben(da), tenen(da), possiden(da), utifruen(da), venden(da), commutan(da), alienan(da) ac in usus suos beneplacitos converten(da), prout sibi et successoribus legitimis melius et utilius videbitur expediri In cuius rei testimonium sigillum meum de consensu pariter et assensu filiorum meorum superius nominatorum est appensum. Actum et datum Vilne, sabbato in crastino sanctorum Thiburcii[q] et Valeriani anno Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo quinto. Presentibus nobilibus dominis Mathia Skyrmuntowycz[r], Michaele Wyelbuthowycz[s], Nicolao, Thoma, Georgio, Alberto curiarum reverendi[t] patris eiusdem domini episcopi Vilnensis tenutariis, Joanne domini lociordinarii curiae marsalco[u], Joanne clavigero, Paulo eiusdem domini[v] lociordinarii notario, et aliis quam pluribus fidedignis.

292.

Rzym, 12 lipca 1475.

Wikarjusz i bracia prowincji polskiej minorytów (bernardynów), mający domy na Litwie i Rusi, upraszają o dopuszczanie schyzmatyków do swoich kościołów na nabożeństwa i niezachowanie interdyktu, jeśli go kościół katedralny lub macierzysty nie zachowuje.

Tekst supliki w Archiwum Watykańskiem, Reg. Suppl. T. 716 (nowa sygnatura 723) k. 281' (nowa sygn. 285). — Na lewym marginesie inną ręką: Sine diocesi, *niżej inną ręką:* Indultum; *na prawym marginesie inną ręką:* Pe(trus) Tiras(on)en(sis).

291. [h] Maguncze *Lib. II i Czart.* [i] *Czart. tak samo, poprawione z* Baszbuth [j] Buteyko *Lib. II i Czart.* [k] Byszkupicze *Lib. II*, Biskupice *Czart.* [l] Litvaniae *Czart.* [m] consuetis *Lib. II* [n] kmethonibus *Lib. II i Czart.* [o] *brak tych dwóch wyrazów w Lib. I* [p] et *Lib. II i Czart.* [q] Tiburtii *Lib. II i Czart.* [r] Styrmuntowycz *Lib. I* [s] Wielbutowicz *Lib. II i Czart.* [t] reverendissimi *Czart.* [u] marschalco *Lib. II i Czart.* [v] *brak w Czart.*

291. [2] *Maguńcze, osada dziś nieistniejąca, nad rzeką Loszą, poboczną Oszmianki, zdaje się ta sama, o której mowa wyżej na str. 332 Nr 285.* [3] *Niewątpliwie Losza, dopływ Oszmianki.*

Beatissime Pater. Provincia Polonie ordinis Minorum secundum morem ipsius ordinis plures habet domos in partibus Lithuanie et Russie inter scismaticos constitutas, et propterea sepe contingit, quod ipsi scismatici fratrum dicte provincie predicacionem audiunt et ad eorundem fratrum ecclesias confluunt divina audientes officia, et sine scandalo ab ipsis ecclesiis eici non possunt, plures quoque heretici interdicti ad ipsam provinciam declinant, propter quos cathedralis seu maternalis ecclesie[a] interdictum non observant. Supplicant S. V. vicarius et fratres dicte provincie, quod eis quoad scismaticos huiusmodi, quando eos sine scandalo eicere non possunt, in divinis vitare, necnon nisi cathedralis seu maternalis ecclesia interdictum observet, interdictum huiusmodi observare non teneantur, concedere dignemini de gracia speciali. Et cum non obstantibus et clausulis opportunis.

Fiat ut petitur in Lithuania. F.

Et cum commissione omnium premissorum fiat ut supra. F.

Datum Rome apud sanctum Petrum, quarto idus julii anno quarto.

293.

(Falsyfikat).

Hruzdowo, 15 października 1475.

Bohdan Andruszkowicz Sakowicz, dziedzic Hruzdowa kościół swój tamże przez ojca swego ku czci św. Trójcy, św. Ducha i Wniebowzięcia NMP. założony i uposażony, z powodu (rzekomej) zatraty przywileju na dobra i dochody tegoż kościoła i plebanji, na prośby księdza Stanisława Rudego plebana w Hruzdowie na nowo eryguje, nadając mu dziesięcinę snopową ze wsi Hruzdowa z dodaniem wszelkich dziesięcin ze swoich dworów Sieliszcza i Ilji w miejsce dziesięcin z Nosiłowa i Wiślecza, które brat jego Jerzy zabrał na rzecz swego kościoła; ludzi Rypczyków koło Sieliszcz z uprawnieniami w rybołostwie, łąkach, lasach i na rzekach; czterech czynszowników z ziemiami i daniną miodową, zwalniając wszystkich poddanych kościoła od powinności względem siebie i zapewniając im obronę; rolę na cztery pługi z dworkiem i wyszczególnionemi łąkami; pięciu robotników wyliczonych imiennie wraz z ich łąkami, daniami i ciężarami na rzecz plebana, jak dotychczas swemu panu; karczmę z prawem propinacji; prawo mlewa w swoim młynie, rybołostwa w swoim stawie z jazem na rzece Brzezinie jak i wypasu na swych łąkach; cztery grzywny z Iży, Daniuszewa i Spiahlicy, których pobór szczegółowo określa.

[illegible] *Dokument w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej na pergaminie grubym 50·3 × 27·7 + 4·7, na zagięciach zbrudzony i zatarty, kilka dziurek od robactwa. — Falsyfikat już na pierwszy rzut oka poznać można z barwy atramentu (żółtego) i z charakteru pisma, pochodzącego z pierwszych dziesiątków w. XVII lub co najwyżej z końca w. XVI, przyczem widać pewne, chociaż niezbyt wytężające usiłowanie, by naśladować pismo z w. XV w częstem użyciu* v *zamiast* u, *tudzież niektórych liter starszego typu jak* δ, *wielkiego* I *na początku niektórych ustępów, wreszcie w systematycznem a dość zręcznem zastosowaniu skróceń.*

292. [a] ecclesia *w tekście*

Mały inicjał prosty na długość siedmiu wierszy, nieudolnie wykonany, nie jest naśladowany, tylko sfingowany. Inwokacja większem pismem. Podkreślenia, poprawki i dopiski późniejsze. — Pieczęć prawdopodobnie oryginalna, bliskoczesna powstaniu aktu, wisi na czarnym plecionym sznurze z podłego jedwabiu. Miseczka bulwiastego kształtu z głębokim wyciskiem okrągłym, średnicy 15 mm.; w tarczy herb Pomian, nad nią litery: B Ą. — *Na odwrociu zapiski: 1) na złożeniu wierzchniem zapisek ruski zielonym atramentem:* ... **на костел грѹздовъский**; *2) poniżej zapiski z w. XVII różnemi a temi samemi rękami co i w autentyku z r. 1443 (ob. wyżej str. 199 Nr 175); pierwszy z nich o dwóch wierszach mocno zatarty, widoczne wyrazy:* fundatione *i t. d. z datą:* 1475. N⁰ 44, *oraz* rescriptum Hruzdowo, descriptum; *3) w ciągu dalszym z w. XVIII różnemi rękami:* A⁰ 1475. Fundusz Bogdana Andruschkowicza Sakowicza dziesięcyny do Hruzdowa w Sedliscza i na Ili tak z dwornych pol iako i pustych; *niżej inną ręką:* Hruzdow; *4) na złożeniu wewnętrznem bocznem zapisek współczesny:* Roku 1762 miesiąca maja piątego dnia stanowszy personaliter patron JPan Jan Onufry z Pierżodow Pierżodowicz skarbnik oszmiański w Trybunale Głownym WXL., ten oryginał funduszu ad acta podał *(własnoręcznie inną ręką):* Jan kniaź Massalski MTG WXL PL mp.; *niżej inną ręką:* Concordatum cum actis, Jelenski ZW ... WXL, PP. mp.; *5) na złożeniu spodniem zapiski dwiema rękami także z w. XVIII, zaznaczające fundusz kościoła hruzdowskiego 1475; 6) na złożeniu wierzchniem u góry przed zapiskiem ruskim współczesna sygnatura:* N⁰ 21.

Kop. 1. Lib. VI k. 62—64' pod tym samym tutaj numerem 44, który jest wypisany na złożeniu wierzchniem tego pergaminu z zapiskiem: Lectum. — *2. Czart. k. 36—37'. — 3. Lib. Magn. k. 28'—29'. — 4. Ekstrakt na luźnym arkuszu folio o 2 kartach w Archiwum Kap. Kat. Wil. z uwagą:* ex actis Archivi diaecesis Vilnensis *z 11 stycznia 1778 pod pieczęcią tegoż Archiwum i z podpisem kanclerza diecezjalnego X. Jacka Miłosza, sporządzony jak i współczesny mu ekstrakt pierwszego przywileju hruzdowskiego z 3 lutego 1443 w dosłownym odpisie z Czart.; na odwrociu w złożeniu wierzchniem zapiski dwóch rąk współczesne:* Fundusz plebanij hruzdowskiey na Rybczyn — do sprawy z Mniszkami *(benedyktynkami wileńskiemi u św. Katarzyny)* 1475 8br. 15, Fundusz Bohdana Andruszkiewicza Sakowicza — na Rybczyn seu Rybczyki do plebanij hruzdowskiey.

Reg. Ks. Kurczewski J., Biskupstwo Wileńskie str. 199.

Uw. Niewątpliwy falsyfikat z w. XVI/XVII ze względów paleograficznych (ob. wyżej) i napuszystości stylistycznej, sporządzony w ramach pierwotnego dokumentu Andrzeja Sakowicza z 3 lutego r. 1443, który się dochował mimo wyraźnej wzmianki o jego zaginięciu (ob. str. 199/201 Nr 175) i z którego powtarza wszystkie nadania, uzupełniając je nowemi. Aczkolwiek redakcja nadań przedstawia stadjum późniejszego rozwoju gospodarczego, przyjąć jednak należy, że istniało rzeczywiście nadanie Bohdana Andruszkowicza, rozszerzające uposażenie jego ojca Andrzeja Sakowicza, chociaż nie w takich rozmiarach i z uwzględnieniem tych dochodów i powinności względem plebana, jak w niniejszym falsyfikacie.

In nomine Domini amen. Actiones humanae, quae geruntur in tempore, pariter cum transitu temporis oblivioni dantur, labuntur et evanescunt. Ita necesse sit, ut munitione litterarum ad memoriam postfuturam firmentur, radicentur et conserventur ad id, quo utilius firmiusque fieri possit. Haud secus censeo, quam per bona opera in fide recta facta et in charitate Optimi Dei habita potissimum, quod eundem Creatorem et Redemptorem Dominum nostrum Ihesum Christum Salvatorem (a quo sumus et omnia naturalia[a] haereditariave nostra ab eo nobis gratis sunt donata et temporaliter concessa) haeredem participemque patrimonii nostri atque eorundem bonorum nostrorum fecerimus et nomini eius sanctissimo aliquam partem bonorum nostrorum vendicamus, offerimus et dedicamus, quo ipse vicissim suo in regno pro ineffabili gratia sua participes et cohaeredes

293. [a] natalia *Lib. VI*

facere dignetur. Quamobrem ego Bohdan Andruszkowicz Sakowicza[1] immediatus ac legitimus haeres et dominus in Hrosdowo[b][2], volens providere, ut ecclesia nostra in Hrusdowo per patrem meum dilectissimum prius erecta et fundata, propter amissionem ipsius fundati seu privilegii ecclesiastici super bona et proventus ad eandem ecclesiam et plebanatum spectantia data et donata, proinde donationibus et proventibus suis ne privetur, aut memoria animarum parentum nostrorum praeteritorum nostraque et postfutura successorum nostrorum neglecta, amissa, oblita ne fuerit, tum insuper allectus existens continuis precibus et dignis postulationibus honorabilis domini Stanislai Rudi nostri sacerdotis et plebani in eadem Hrusdowo eiusque servitia continua, quae[c] in itineribus nostris pro defensione Reipublice nobis fecerat, considerans et in memoria habens: volens igitur et secundum conatus meos desiderans ob amorem summae et sanctissimae Trinitatis et individuae unitatis et Spiritus Sancti atque Assumptionis Genitricis Mariae, quibus titulis et honoribus haec ipsa ecclesia principaliter fuit et nunc est erecta, fundata et dedicata, in eisdem ergo bonis, proventibus et donationibus per patrem meum, aliquibus tamen per me superadditis, fundatum seu privilegium erigere volo, et Domino iuvante erigo et attribuo perpetua et ir(r)evocabili donatione praesenti privilegio perpetuis temporibus inscribo et approprio huic ecclesiae Hrusdoviensi, rectoribusque eius qui temporibus suis extiterint. Inprimis decimas manipulares hic in Hrusdowo, et etiam nunc addo et approprio decimas de Siedliscze[3] et Ila[d][4] de omni grano et de seminibus ortensibus[e] et de terris bojarinum[f] aut subditorum desertatis, quas terras super curias prius nominatas araverint et conseminaverint, videlicet[g] de terris praediorum nostrorum ad curias prius dictas attinentium. Si contigerit incolis nostris aut alienis appretiari campos ad conseminandum, extunc nos et nostri successores ac dicti appretiatores terrarum tenemur et obligamur, tenebuntur et obligabuntur etiam nostri vicesgerentes seu factores sub iuramento perpetuis temporibus decimas dare et retribuere, scilicet strennam super festa Natalis Domini et festum Pascha tenemur et tenebuntur dare et retribuere; quas decimas de Siedliscze et Ila[h] hac ratione ad hanc ecclesiam in Hrusdowo dedi et appropriavi, quia[i] dominus Georgius frater meus germanus ab ista ecclesia in Hrusdowo ademit decimas de curiis suis Nosilowo[j][5] et Wislecz[k][6] et suae ecclesiae appropriavit[7], quas decimas dictas huic ecclesiae in Hrusdowo noster parens olim vendicaverat, inquiens ad me: Frater mi, quilibet nostrum de suis bonis privatis suam ecclesiam provideat. Demum quatuor homines loca sua et terras suas et prata circa[l] Siedliscze habentes cum tributis et servitiis suis: primus Racholka cum Basik, secundus Rypka[m] cum Myskone[n] collega suo, qui viri isti et successores eorum decem lapides senarios seu pudos mellis pro festo Michaelis dare et reddere (tenebuntur); dictis autem incolis Rypczykom, degentibus circa concursum fluminum Wiela[o] et Wiazina, licebit habere obstaculum pisces venari retibus qualibuscunque; prata vero eorundem ad transfretorium alias v p r z e w o z v Kasvczki, unum pratum Nascierthe, alia prata ad quatuor clibanos ibidem in locis suis divisa, aliud pratum in Triscianka in paludibus Nascierthe et ad duos clibanos, aliud pratum w Kolodziscach, aliud pratum ad Antiqua Siedliscza ad duos clibanos, aliud pratum Podbrzeziem ad Rapczowice ad duos clibanos; item habebunt liberum ingressum in sylvas seu boras

293. [b] *Czart. i Lib. M. stale piszą:* Hrusdowo [c] *w tekście* continuaque; *Lib. VI rozdzielił te wyrazy* [d] Ila *Lib. VI* [e] *Lib. VI poprawia z* hortorum *drugą ręką na* ortensibus; hortorum *Czart. i Lib. M.* [f] *tak w tekście i w Czart.;* bojarorum *Lib. VI i Lib. M.* [g] similiter *Lib. VI,* scilicet *Lib M.* [h] *w Lib. VI poprawione z* Ila *na* Ila [i] quod *Czart. i Lib. M.* [j] Nosilo et Wislecz *Czart.* [k] *Lib. VI pierwotnie* Wisliec [l] *brak w Czart.* [m] Rybka *Czart.* [n] Myszkone *Lib. VI poprawia z pierwotnego* Mis.kone [o] Vielya *Czart. i Lib M.*

293. [1] *O Bohdanie synu Andrzeja Sakowicza ob. Semkowicz Wł., O litewskich rodach bojarskich i t. d. (w Roczniku Herald. T. VIII [1926/7] str. 134/5).* [2] *Ob. objaśnienie wyżej str. 200 Nr 175 przyp. 1.* [3] *Sieliszcze, osada położona na pn.-wsch. od Molodeczna na drodze ku Ilji.* [4] *Ilja, dziś miasteczko w pow. wilejskim nad rzeką tejże nazwy ok. 20 km. na płd.-wsch. od m. Wilejki.* [5] *Nasiłowo, wieś położona o milę na pn. od Hruzdowa, tuż pod Mołodecznem.* [6] *Może Isłoczka, dziś dobra nad rzeką Isloczą, dopływem Berezyny niemeńskiej, która zwała się także Wisłoczą (Słown. Geogr. T. XIII str. 603).* [7] *Niewiadomo, o jakim kościele tu jest mowa.*

communes nostras apisteria aut pinos apum locanda sine quavis iniuria aut eorum violentia; item quatuor saepes arborum demittere rippis fluminum ad Vilnam ad necessitatem ecclesiae atque suam per dictos homines Rypczyki et ad fabricationem ecclesiae sive domorum eiusdem plebanatus, quantum opportuerit, de sylvis et boris nostris communibus dicto plebano et eius successoribus educere licebit. Item duo tributarii loca sua circa latibula habentes et etiam tertius tributor Brzescienny cum sua terra Brzesniewo, quartus Zacharca, Wolkores et Elizar fratres cum suis terris et tributo decem lapides senarios seu pudos mellis perpetuis temporibus ad festum S. Michaelis annuatim tenebuntur dare et solvere; si autem non habuerint tributum mellis, pro quolibet pudo viginti grossos solvent, et secundum quod forum eius pro tempore extiterit. Dictos vero tributarios et omnes subditos huius ecclesiae ab omni servitio nostro exemptos et liberos facimus. Item dictos tributarios loca sua circa bona nostra Siedliscze habentes, nostri vicesgerentes et factores tenebuntur pro posse defendere, quemadmodum proprios nostrarum curiarum, propter longam distantiam rectoris eorum, ne aliquam violentiam ab extraneis patiantur. Item terram arabilem ad quatuor sttirfa[p] seu aratra nuncupata Syńakowska[8] cum curiola seu praediolo in dicta Sinakowka constructo, ita latam et longam prout ab antiquo est distincta et limitata, una cum pratis et fluviis et decursibus aquarum et earundem utrisque terminis. Pratum vero unum[q] est positum cognomine Pozegadlowo in concursu alias w z a t h o k a c h fluviorum nomine Brzezina[9] et Chochlanka, aliud supra rippam Brzezina nuncupatum Sinakowka ex opposito Lithwa[r]. Item quinque homines laboratores cum suis terris, donationibus, censibus et tributis: primi duo in Wytrocz, unus Siemion Witrowicz, alter Olexa, et prata eorundem hominum, unum pratum nominatum Lvk, incipiens a silva Witerocz[s] usque ad Mikvline[t], alia prata sunt in metis pessularum eorundem hominum; item terram desertam nuncupatam Brzesniewa ad eandem curiolam Sinakowka est pertinens; item alii tres homines laboratores cum suis locis et terris in Hrusdowo[u] positis: primus Pictus, secundus Bithomicz[v] ex opposito ecclesiae, tertius Petrus Czarny versus decursus aquarum supra prata domum habens. Praedicti vero subditi tributum argenteum et alias dationes dare et solvere tenebuntur; et servitia per se bobus, equis et angaria alias t l o k i cum viis agendis alias w p o d w o d a c h tenebuntur perficere et explere, sicut nostri subditi quoque servitia nobis fideliter explent et nostris posteris explere tenebuntur, ita dicti subditi nunc suo rectori et posteris rectoribus omnia obsequia perficere tenebuntur. Item dicto plebano seu rectori ecclesiae cum suis successoribus do et dono tabernam habere et propinationem omnis potus in eadem meis subditis sub poena demandando, propter conservationem servorum ecclesiae et propter habendam ceram ad laudem ecclesiasticam. Item molire in nostro molendino ad quamlibet necessitatem domesticam sine quovis pretio damus et donamus. Item piscationem piscium qualicunque rethe[w] in nostra piscina, et habere obstaculum in fluvio Brzezina [x]et piscationem piscium in utrisque ripis in eodem fluvio nostro Brzezina[x]. Item pabulationem peccorum, pecudum una cum nostris peccoribus et pecudibus in nostris campis et pascuis. Item quatuor marcas latorum grossorum Lituanicorum in Isza et in aliis tributariis ad Isza[10], Danuszewo[11] et Spialicza[12] servientibus, uti Dubnowicze, Starina, Thalicza et Szyncemięta, et has quatuor marcas tenebuntur dare et solvere ad festum Omnium Sanctorum, quarum peccuniarum exactor erit perpetuus senior eorum de Isza; qui senior exigendo peccuniam quatuor marcarum dicto rectori ecclesiae in Hrusdowo vel servo eius ab eo misso debet reddere et solvere; quod si dicti tributarii temeritate aliqua dictam peccuniam noluerint solvere, extunc vicesgerentes curiarum nostrarum Spialicza et Danivszewo suum visorem mittere debent ad

---

293. [p] *Lib. VI odczytuje* sthrifa, *Czart. zaś* schifa, *Lib. M.* sthifa [q] *poprawione inną ręką na* primum [r] Litua *Lib. VI* [s] *poprawione z* Brzesniewo [t] Mikulina *Czart.* [u] Hnisdowo *Czart.* [v] Buthomicz *Czart.* [w] *Lib. VI pierwotnie* retha [x—x] *brak w Czart.*

293. [8] *Ob. objaśnienie na str. 200 przyp. 2.* [9] *Ob. objaśnienie na str. 201 przyp. 4.* [10] *Iża, dziś miasteczko na płd. od jez. Narocz nad rzeką Naroczą.* [11] *Daniuszewo, dziś miasteczko w pow. święciańskim nad rzeką Wilją na płn. od Smorgoń.* [12] *Spiahlica, rzeka wypływająca z jez. Wiszniew i wpadająca do rz. Naroczy. Tu zapewne jest mowa o osadzie tejże nazwy nad tąż rzeką.*

exigendum hunc[y] tributum et per grossum a quolibet temerario cedet. Igitur haec omnia bona haereditaria donata et tributa superius scripta do, dono, adiungo, approprio et incorporo dictae ecclesiae suae parochiali in Hrusdowo et eius rectori moderno et postea pro tempore futuris rectoribus habenda, tenenda, regenda, pacifice et perpetue possidenda et in usus ecclesiae et proprios convertenda, cum omnibus usibus, fructibus, proventibus ac universis iuribus, utilitatibus, inventis ac postea per rationem humanam inveniendis, adductis vel adducendis, nichil iuris, dominii ac proprietatis in dictis bonis (uti praemissum est ecclesiae dictae datis et donatis)[z] pro me et pro meis successoribus reservando. Acta haec sunt et data in domo nostra in Hrusdowo, idus per se octobris, hoc est quindecima die usuali, anno Natalis Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo quinto. Quarum rerum et actuum in testimonium sigillum meum est appensum. Praesentibus testibus magnifico domino Olechnone Svdzimądtowicz[aa], generosis ac nobilibus domino Bogdan Rakuciewicz[bb] de Radzilowo, Gregorio Pluskone et Joanne Danilowicz, et aliis quam pluribus testibus existentibus specialiter ad hoc rogatis et vocatis. *(Pod zakładką z prawej strony, być może tą samą ręką, ale innym atramentem i innym duktem):* Laurentius Vssynski scriba curiae suae magnificentiae et notarius publicus sst.

294.

Wilno, 3 listopada 1475.

Piotr Gasztowtowicz wraz z żoną Katarzyną i córką zapisują kościołowi franciszkańskiemu NMP. w Wilnie na Piaskach dziesięcinę zbożową z dwóch dworów Byala *i* Szryebna *po trzydzieści beczek rocznie, z obowiązkiem odprawiania trzech mszy cichych tygodniowo o odpuszczenie grzechów, do NMP. i za zmarłych, a po ich śmierci do czynienia za ich dusze wypominków.*

M. A. *Or. Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Dokument pergaminowy, wcale dobrze zachowany, w środku trochę splamiony, 30·5 X 12 + 2 cm. — Nad tekstem w środku krzyżyk, inicjał w kształcie rozszerzonego ozdobnie W. — Na pasku pergaminowym wisi pieczęć, wyciśnięta w czarnym wosku, okrągła śr. 27 mm., wyobraża w tarczy zatarty znak, przypominający herb Lis (strzała ostrzem w słup z połową ramienia krzyża z lewej strony), w otoku napis minuskułą gotycką:* S ◦ petri * heredis * de ◦ byela * — *Na grzbiecie zapiski: 1) na złożeniu wierzchniem zapisek bliskoczesny:* Super magnificum dominum Gastoldum quo tenetur nobis dare…, *niżej napis współczesny, wyblakły, z którego pozostały ślady poszczególnych liter; 2) z wieku XVII:* Fundatio viginti tonnarum siliginis etc. super curiam Biała et Swirzno; *3) na złożeniu wewnętrznem:* Legatio viginti tunnarum siliginis et decem tunnarum *(tu opuszczone miejsce na jeden wyraz)* de curia Byala et de alia curia Szrywna a Dno Petro Gastowtowicz et conthorali eius Catharina A. Dni 1475. *4) sygnatury: a)* A. 66 *(w. XVI), b)* A. 56 *(w. XVII), c)* N⁰ 50[mo] Sub litera MM *(w. XVIII), niżej* Od. 5 *(poprawione z* 4*),* Fas. 1. N⁰ 14 *(poprawione z* 16*).*

✝ Universis et singulis presencium noticiam habituris[a], quod ego Petrus Gastowtowicz[1] una cum contorali mea Katherina | ac filia mea dilecta ad honorem Dei Omnipotentis et Virginis Gloriose Marie, necnon carorumque nostrorum tam vivorum quam |

293. [y] hoc *poprawniej w Czart.* [z] *w Lib. VI nawias dodany ręką poprawiacza* [aa] *Lib. VI poprawia na* Sudzimondowicz; Sudzimądowicz *Czart.* [bb] Bohdan Zakucziewicz *Czart.*

294. [a] *orzeczenia w tekście brak*

294. [1] *Ze względu na odmienny herb w pieczęci nie należy do znanego rodu Gasztołdów h. Awdaniec, jak wskazał Semkowicz Wł., O litewskich rodach bojarskich (Rocznik Herald. T. VI [1921/3] str. 120 przyp. 2).*

mortuorum ob salutem, quod[b] mera[c] et spontanea voluntate ac matura deliberacione duximus decymam dare de curia nostra | Byala[3] et de alia curia Szryebna[4] singulis annis temporibus eviternis viginti tunnas de siliginis[d] et decem tunnas de blado Fratribus Minoribus, in conventu Vilnensi comorantibus in Arena ad Beatam Virginem, tam presentibus quam futuris; cupientes, quod fratres predicti conventus debent legere tres missas omni septimana, primam pro peccatis, secundam Beatae Virginis, terciam pro defunctis, post obitumque nostrum animas nostras recomendent. Ceterum quoque hominibus predictorum Fratrum Minorum, qui fuerint deputati ad missionem pro hac sancta elemosina, decrevimus ex libero animo nostro dare eis expensas, tam eorum equis, quam metipsis ibi et econtra equitantibus. Si quis autem post decessum nostrum predicta ausus temerarie vel nefando violare presumserit vel in aliquo preiudicium fecerit, compareat coram altissimo iudice de iniuria nobis illata responsurus. In cuius rei testimonium sigillum nostrum est appensum. Actum et datum in conventu Vilnensi, anno Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo quinto in crastino post festum Omnium Sanctorum. AMEN.

295.

Rzym, 21 grudnia 1475.

Ksiądz Stanisław z Daugów rektor kościoła parafjalnego w Daugach diec. wileńskiej, przybyły osobiście do Kurji rzymskiej, uprasza o zdjęcie z siebie klątwy oraz innych cenzur i kar jako też nieprawidłowości, iż pełnił nadal obowiązki kapłańskie i pobierał dochody, został bowiem napadnięty i ciężko zraniony przez sześciu złoczyńców, których towarzyszący mu bojarowie, jego parafjanie, na jego rozkaz przytrzymali i uwięzili, lecz on ich na polecenie ordynarjusza, po złożeniu przysięgi, iż ani jego ani kościoła nie napadną, z więzienia wypuścił, a jeden z tych napastników po wyjściu z więzienia w kilka dni umarł. Papież przychyla się do prośby, udziela dyspensy, przywraca do urzędu i zleca dokładniejsze zbadanie tej sprawy.

Tekst supliki w Archiwum Watykańskiem, Reg. Suppl. T. 731 k. 231—232; na początku na prawym marginesie: Pe. Tirason(ensis).

Beatissime Pater. Dum alias devotus orator vester Stanislaus de Dowgy[1] presbiter et rector parrochialis ecclesie in dicto loco Daugy Wilnensis diocesis et cum eo certi nobiles sui parochiani, de predio, in quo frumenta et alia sua necessaria ponuntur, a loco dicte parrochialis ecclesie et domus sue per unum miliare situato, ad domum predictam reversus fuisset, quosdam trufatores numero ses[a] in horreo domus sue ipsum expectantes interficiendi causa, prout idem orator ab eisdem in capite et collo ac corporis sui locis graviter et usque ad mortem lesus et vulneratus fuit, repperit. Quos quidem trufatores seu invasores dicti nobiles, qui cum oratore erant, ad ipsius oratoris enormiter lesi instantiam tenuerunt et incipparunt; quam iniuriam ac incippationem idem orator ordinario suo intimari fecit, eapropter ipse ordinarius prefato oratori expresse mandari fecit, ne sub pena obe-

294. [b] salutemque *w tekście* [c] meam *w tekście* [d] sigilinis *w tekście*

294. [3] *Z kilku osad tej nazwy na Litwie, nie wiadomo, o której tu mowa.* [4] *Miejscowość nieodgadniona.*

295. [a] *tak w tekście*

295. [1] *Daugi, stara osada, dziś miasteczko w pow. olickim na Litwie Kowieńskiej nad jeziorem tej nazwy.*

dientie dictos invasores a carceribus dimitteret, necnon quilibet eorum prestiterit oratori iuramentum, quod nunquam ipsum oratorem prosequi aut ei et ecclesie sue contraire vellent. Quocirca idem orator quinque de invasoribus, recepto primitus a quolibet iuramento predicto, dimisit; sixtus vero nomine Martinus, qui oratorem lesit plurimum tempore licet modico detentus, tamen extra carceres per quinque vel sex dies post extitit vita functus. Verum Pater Sancte, quia dictus defunctus cum sodalibus suis prefatum oratorem gravissime leden(do) interficere conatus fuit, penam pro culpa meruerit, ipseque orator de mandato ordinarii eosdem detinuit in cippis; quare idem orator conscientia motus dubitat irregularitatem tam premissorum occasione, quam eciam quia postquam sanus fuerit, simul tanquam rector et plebanus in die Pasce divinis se immiscuit in altari celebrando, ac fructus eiusdem decime ad valorem decem florenorum ab illo tempore citra percipiendo: quare Sanctitati Vestre pro parte dicti oratoris, qui ad Romanam Curiam pro excommunicatione racione consciencie sue personaliter accessit, quique crucis signo cruciatorum signatus extitit et multa passus ab illis fuit, humiliter supplicatur, quatenus premissis attentis et quod ipse de mandato sui ordinarii eosdem captos detinuit modo premisso ac in lecto gravissime vulneratus languebat, secum misericorditer compacien(tes) dignemini ipsum oratorem, attento quod presbiter et pauper est ac plurima dampna propterea passus fuit, et aliunde victum et vestitum quam ex presbiteratus officio acquirere non possit, ab huiusmodi excessu necnon excommunicacionis aliisque ecclesiasticis sentenciis, censuris et penis, quas premissorum occasione incurrit, de vestra solita clementia ad officii seu sacerdotiorum etiam altaris ministerii executionem absolvere et rehabilitare ac super irregularitate, quam dicta occasione contraxit; quodque parrochialem ecclesiam predictam suam, cuius fructus duarum marcarum argenti secundum communem extimationem valorem annuum non excedunt, necnon quecumque, quodcumque et qualiacunque beneficia ecclesiastica alias sibi invicem[b] compacientes, si sibi alias canonice conferantur, eligatur vel assumatur ad illa cum clausula providendi iterum libere et licite recipere et retinere possit et valeat, dispensare et indulgere, omnemque inhabilitatis et infamie maculam sive notam penitus abolere, ipsumque oratorem in pristinum et in eum statum, in quo ante perpetrata huiusmodi existebat, restituere et reponere, necnon decernere et declarare privationem dicte sue parrochialis ecclesie, per ordinarium forsan vel per quemcumque alium quavis auctoritate factam et inde secutam, quecumque nullius fuisse et esse firmitatis, dictumque oratorem premissorum occasione in iudicio vel extra iudicium, eciam per accusationem, denunciationem, inquisitionem vel alias molestari, inquietari vel quoquomodo turbari non posse nec debere, ac irritum et inane etc., si secus super hiis etc. attemptari premissis ac constitutionibus et ordinationibus apostolicis ceterisque contrariis non obstantibus quibuscumque, cum clausulis oportunis et necessariis.

Concessum ut petitur in presentia domini nostri pape. Pe(trus) Tiraso(nensis).

Et cum inhabilitatione et abolitione prepetitorum ac absolutione.

Et ad officii et sacerdotii etiam altaris ministerii executionem.

Et cum decreto et declaratione premissis.

Et quod maior specificatio premissorum, quandocumque opus sit, fieri possit.

Et quod committatur alicui prelato in Curia, attento quod orator est presens.

Concessum Pe(trus) Tira-s(on)ensis.

Datum Rome apud sanctum Petrum, duodecimo kalendas januarii anno quinto.

295. [b] *lekcja wątpliwa*

296.

Wilno, 22 lutego 1476.

Michał Kieżgajłowicz wojewoda wileński i kanclerz W. Ks. L. kaplicę ku czci Narodzenia NMP., ŚŚ. Jana Chrzciciela i Jana ewangelisty, Mikołaja wyznawcy i Michała archanioła, ufundowaną przez siebie za zezwoleniem króla w kościele katedralnym św. Stanisława w Wilnie uposaża, nadając: połowę daniny miodowej z Lutomli; ustaw miodu z Ilji, darowany sobie przez króla; dwór Bugeysczisk; *na rzece Berezynie z dannikami i ich daniami, tudzież czterech ludzi służebnych przytoczonych imiennie a należących do tego dworu, który to dwór otrzymał był od siostry swej Miłochny; dla rektora tejże kaplicy dom z gruntem i ogrodem nad Wilją oraz dziesięcinę zbożową i ogrodową ze swoich dworów Rakowa i Spudwiliszek, którą mają zwozić jego właśni ludzie; zobowiązuje tegoż rektora do odprawiania dwóch mszy co tydzień za grzechy i za zmarłych; wreszcie zastrzega sobie prawo patronatu tejże kaplicy.*

Or. *brak.*

Kop. *Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Transumpt króla Zygmunta I w Wilnie z dnia 18 października r. 1536 na prośbę Jana Zabrzezińskiego wojewody trockiego i marszałka WXL. tudzież dzierżawcy puńskiego i mereckiego, jako opiekuna dzieci małoletnich po Stanisławie Stanisławowiczu kasztelanie trockim i staroście żmudzkim, który przedłożył królowi* privilegium quoddam in pargameno scriptum *zmarłego Michała Gieżgałowicza wojewody wileńskiego i kanclerza WXL. na fundację i uposażenie ołtarza czyli kapelanji w katedrze wileńskiej pod wezwaniem NMP., uczynione* de consensu ut asseritur serenissimi principis b. m. divi Casimiri regis, *a przedłożył go dlatego, iż* sigillum, quod appensum erat, sive vetustate sive casu quodam aut negligentia demolitum immo abruptum extitit. *Transumpt ten króla Zygmunta, według zapisku na marginesie jego, wpisany został do ksiąg Metryki Litewskiej dnia 27. IV. r. 1632 staraniem ks. Bartłomieja Cieszyńskiego, kanclerza diecezjalnego (i proboszcza tej kaplicy). Zachował się ten transumpt pergaminowy w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej w stanie opłakanym, potargany, z dużemi dziurami, zbrudzony i zatarty, tak że go w w. XVIII podklejono papierem i brakujące oraz wyblakłe miejsca uzupełniono i uwydatniono, prawdopodobnie z ekstraktu urzędowego z 24. XI. r. 1777, dokonanego z powyższej oblaty w księgach Metryki Litewskiej (ob. w następnym tomie pod r. 1536).*

Przekł. *polski tegoż transumptu króla Zygmunta zachował się w temże Archiwum na arkuszu papierowym folio z w. XVII, również zniszczony, potargany i podklejony, na którego odwrociu pod odstającem przyklejeniem znajduje się nota z poł. w. XVII:* a drugi na też kaplice w..*(?)* Cieszyńskiego w dacie 1496. *Na marginesie ręką współczesną wzmianka:* Confirmatie były: 1) Kazimierza króla, 2) Alexandra Xcia, 3) Sigismundi.

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Cum salutaris doctrina beati apostoli nobis [commemorat, quod] omnes stabimus ante tribunal Christi[1] recepturi pro meritis, prout gessimus in corpore, sive bonum sive malum Oportet igitur nos diem venturi extremique iudicii misericordie operibus prevenire ac spe premiorum eterno[rum seminare] in terris, quod prestante Domino cum fructu centuplo recolligemus in celis. Proinde ego Michael Gieszgalowicz[2] palatinus Vilnensis et magni ducatus Lituanie can-

296. [1] *Rzym. 14_{10}.* [2] *Michał Kieżgajłowicz kanclerz WXL. 1446—58, namiestnik smoleński 1451—8 i wojewoda wileński 1458—76 (ob. o nim Semkowicz Wł., O litewskich rodach bojarskich w Miesięczniku Herald. T. VII [1914] str. 9 oraz Boniecki A., Poczet rodów WXL. str. 120).*

cellarius, significo tenore presencium quibus expedit universis, [quod cupiens horrorem] mortis pietatis operibus prevenire et terrena in celestia transitoriaque in eterna felici commercio permutare, meeque et meorum predecessorum et successorum animarum saluti consulere ac in remedium meorum peccaminum co[nstruxi et fundare o]rdinavi capellam [3] ad laudem et honorem Nativitatis Gloriosissime Virginis Marie necnon beatorum Joannis Baptiste, Joannis evangeliste, Nicolai confessoris et sancti Michaelis archangeli in ecclesia cathedrali sancti Stanisla[i in Vilna, quam] pro divino cultu in eadem exequendo et peragendo, de consensu et voluntate domini regis ac auctoritate sue serenitatis, litteris desuper ad id habitis et obtentis [4], doto redditibus infrascriptis. Do igitur, adicio, incorporo, ap[proprio, confero] et donacione perpetua et irrecuperabili temporibus [a] perpetuis et affuturis ascribo eedem capelle et rectori eiusdem pro tempore existenti et aliis qui inpost fuerint: Primo siquidem medium tributum mellis, quod proven[it ex Lutomla [5], videlic]et quadraginta pudos aut quantum ex possibilitate anni excrescat, et reliqum medium quadraginta pvdy cum hominibus de eadem Lutomla manebit circa curiam Zelesznycza [6]; item vstaw mellis de Ila [7], quod mih[i dominus rex do]navit; item curiam Bugeysczyski [b] [8] in fluvio Berezina consistentem una cum tributariis dictis, Heygaloviczy et tributo, videlicet quatuor tenas mellis alias vszaczcze et quatuor kule lipczv ab eisdem annis singulis provenientes, [necnon etiam cum] agricultura, terris, silvis, pratis et aliis universis et singulis obvencionibus ad dictam curiam quomodocumque spectantibus et pertinentibus, et quatuor homines serviles, videlicet Rymosz, Panko, Romeyko et Triczvs [c] dicte curie ad[iunctos [d], quam curi]am cum dictis tributariis et hominibus ex donacione germane Milochne, de voluntate et consensu domini regis perpetue asscriptos, tenui et habui. Item pro habitacione capellarii [e] seu rectoris dicte capelle domum [cum area et or]to fluvio Vigilia contiguam, ex opposito domus domini custodis sitam [f]; ceterum ut rector seu capellarius eiusdem capelle nostris munificenciis suffultus divino cultui operiosius valeat inherere, eidem capellario sive [rectori dec]imas omnis grani, videlicet hiemalis et annonis [g] et eciam de o[rtis, de] curiis meis Rakow [9] et Spudvylysky [10] post agriculturas annis singulis provenientes, quas eciam decimas nostris hominibus conducere et componere et e[ciam] tribulatas reducere tenebitur, easdem eciam damus, approp[riamus], incorporamus et asscribimus temporibus perpetuis valitur(as). Sed quia beneficium datur propter officium, ideo volumus, ut idem capellarius dicte capelle pro tempore existens et alii qui impost fuerint in recompe[nsam vicissi]tudinis salutaris in eadem capella per se vel per alium duas missas singulis dominicis, unam pro peccatis et aliam pro defunctis legere tenebuntur temporibus perpetuis, et pro me ac meorum progenitorum sal[ute Dei Omnipo]tentis clemenciam exorabunt. Cuius capelle iuspatronatus ad me et meos successores legitimos dinoscere spectabitur.

296. [a] temporis *Kop.* [b] Bugejszczysto *Kop.* [c] Ryimosz, Panto, Romeyto et Griczus *Kop.* [d] adiunctis *Kop.* [e] *tak w Trans. i wszędzie poniżej* [f] sittam *Trans.* [g] *tak w Trans., może zamiast* vernalis

296. [3] *Jest to t. zw. kaplica kieżgajłowska w katedrze wileńskiej, o której czyt. ks. Kurczewskiego J., Kościół Zamkowy T. I str. 279.* [4] *Taki dokument nie jest obecnie znany.* [5] *Miejscowości tej nazwy nie znaleziono.* [6] *Kilka osad tej nazwy występuje w Pińszczyźnie, lecz żadna z nich, zdaje się, nie wchodzi tu w rachubę.* [7] *Niewątpliwie Ilja w pow. wilejskim (ob. objaśnienie wyżej str. 343 przyp. 4).* [8] *Osada tej nazwy, dziś nieistniejąca, leżała, jak wynika z tekstu, nad rzeką Berezyną (niemeńską).* [9] *Raków, dziś miasteczko w Wileńszczyźnie nad Isloczą, na samej granicy ku Mińskowi.* [10] *Miejscowość nieodgadniona.*

Ut igitur dicta capella vel nostra premissa donacio eiusdem capelle robur obtineat perpe[tue firmitatis, sigil]lum nostrum presentibus est appensum in fidem et testimonium premissorum. Datum Vilne, feria quinta ante festum beati Mathie apostoli proxima anno Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo s[exto. Presen]tibus reverendissimo in Christo patre necnon magnificis, venerabili et generosis dominis Joanne Dei gracia episcopo Vilnensi, Joanne Giezgalovicz capitaneo Samogitiensi, Stanislao Sanduogii magni ducatus Lituani[e marsalco, Andrea custode ec]clesie cathedralis Vilnensis, Ivasko Hylnycz capitaneo Drohicensi, et aliis quam pluribus fidedignis.

297.

Wilno, 29 lutego 1476.

Michał Kieżgajłowicz wojewoda wileński i kanclerz W. Ks. Litewskiego wraz z bratem swym rodzonym Janem starostą żmudzkim, kościół fundacji swoich przodków we wsi swej Dziewałtów uposażają, nadając: dziesięciny wszelkiego ziarna z trzech swoich dworów, a mianowicie Dziewałtowa, Miłaszun i Kongajliszek; na rzecz plebana cztery ziemie wraz z łąkami imiennie przytoczone a będące w dzierżawie, oraz piątą, kupioną u brata ich Konrada; siedmiu koniuchów osiadłych z ich ziemiami i całą przynależnością, również imiennie przytoczonych; pięć pudów miodu z swoich dóbr Woydanya; *sadzawkę na rzece Starej z jeziorem; wreszcie rektorowi tegoż kościoła danników we wsi Łatyholicze na Rusi ze swego źrebia.*

Or. Archiwum Kurji Arcybiskupiej w Kownie. Dokument pergaminowy wcale dobrze zachowany, 52 × 23·5 + 6 cm., z inicjałem na marginesie do końca tekstu, inwokacja pismem wydłużonem. — Po dwóch pieczęciach pozostały jedynie nacięcia; nie było ich już w r. 1628. — Pod tekstem z lewej strony zapisek następujący: Roku Tysiąc sześćset czterdziestego dziewiątego miesiąca novembra osmego dnia. Jego Mość Xiądz Marcian Rolni Pleban Pleban *(s)* Dziewiałtowski Ten Fundusz Pismem Łacinskim Plebanii Dziewiałtowskiej Fundowanej do Acta podał; *następuje podpis nieczytelny z dodatkiem inną ręką:* Wilkomiriensis. — *Na odwrociu zapiski: 1)* Ecclesie in Dawylto[w] *(zapisek współczesny); 2)* R(egestra)ta *(ręką nieco późniejszą); 3) zatarty i wyblakły zapisek z w. XVI, podający prawdopodobnie datę oblaty do aktów biskupich, przepisaną ręką w. XVII:* 1476; *4) poniżej ręką w. XVIII:* Est in Actis Wiłkom[ir..]; *5) z w. XVII:* Fundusz in Dziewałtow 1476; *6) z w. XVIII większemi literami:* Roku 1476 Fundusz Kościoła Dziewiałtowskiego przez Michała Gieżgałowicza wojewody wilenskiego kanclerza W^{o} X^{a} Litt^{o} uczyniony *(mniejszemi literami:)* y brata iego Jana Starosty Zmuydzkiego, ktorym nadaią temuż Kosciołowi Dziesięcinę z 3ch Dworow idque z Dziewiałtowa, Miłoszun, Kongayliszek; 5 Ziemi z Sianożęciami Nerewierszczyzna, Roszgotowa, Tyszkowa, Pampaczyna *(s.)* zwane y piątą od Brata Konrada przykupną bez uroczyscza; 7miu Poddanych w Wiosce Krowpianach mieszkaiących z gruntami cett. z Dobr Woydaniow 5 Pudow miodu; wstęp do rzeki Stara zwaney; Jezioro Wilnatyszki; Daninę z Dobr ruskich idque z Wioski Latyholicze miodową, woskową.

Kop. Archiwum Kurji Arcybiskupiej w Kownie. Kilka luźnych kopij z w. XVII i późniejszych, niewątpliwie z okazji procesu o zwrot funduszu kościoła z rąk kolatorów wyznania kalwińskiego, o których podaje dokładną wiadomość ks. Przyałgowski W., Żywoty biskupów wil. T. II str. 96.

Wyd. K. Jablonskis, Seniausieji Deltuvos bažnyčios dokumentai w czasopiśmie »Praeities« T. II (1933) oraz w odbitce str. 1—3 (wydanie dość dobre z Or.).

Reg. Dzieje dobroczynności krajowey i zagraniczney R. I (Wilno 1820) str. 364 pod Gieszgołowicz (dokładny regest z Summarjusza funduszów i dokumentów kościołów diecezji wil. z r. 1797, znajdującego się niegdyś w Arch. Diecezjalnem Wil.). Według tego regestu wskazał tę fundację Michała Kieżgajłowicza ks. Jan Fijałek w Uchrześcijanieniu Litwy przez Polskę str. 130/1 w obszernym przypisie o Kieżgajłach i Dziewałtowie, zaznaczając że kościół w Dziewałtowie był jednym z pierwszych kościołów fundacji prywatnej; ob. także Baliński i Lipiński, Starożytna Polska T. III (Warszawa 1846) str. 272, gdzie jest wzmianka o fundacji obu braci z r. 1476.

Uw. Wiadomość o fundacji kościoła w Dziewałtowie w r. 1444 przez Kieżgajłów, a w szczególności że »podobno Michał Kieżgajło starosta żmudzki pierwszym był fundatorem«, podaje z nieznanego źródła ks. W. Przyałgowski, Żywoty biskupów wileńskich T. I str. 49. Za Przyałgowskim przytoczył tę wiadomość ks. J. Fijałek w Uchrześcijanieniu Litwy l. c. Wiadomość ta znajduje potwierdzenie w niniejszym dokumencie, w którym Michał Kieżgajłowicz mówi o kościele dziewałtowskim jako o fundacji swoich przodków.

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Cum inter humane nature comoda nil dignius, quam ut memoria | habeatur[a], oportunum igitur extat, ut actus[b] hominum apicibus literarum et testium annotacione perhennentur. Proinde nos Michael Gyeszgalowycz pa|latinus Vilnensis et magni ducatus Lythwanie cancellarius et Johannes eiusdem Gyeszgali capitaneus Samagitensis, fratres germani[1], significamus | universis quibus expedit presentibus et futuris, presencium noticiam habituris: Quod accensi zelo singulari devocionis et tacti divino spiramine, quibus eclesiam et fabricam fundacionis nostrorum antecessorum in villa nostra Dawylthow[2] prosequimur et continuo prosequi volumus in futurum, cupientes eciam offensam districti iudicis[c], cuius benignam clemenciam nostris malis frequenter offendimus, operibus misericordie prevenire, predictam eclesiam seu fabricam de bonis temporalibus, quibus nos superne provisionis opulenta benignitas liberaliter ac multipliciter ampliavit, dotamus redditibus infrascriptis. Damus igitur, adicimus, incorporamus, appropriamus, conferimus et donacione perpetua et irrecuperabili temporibus perpetuis et affuturis ascribimus eedem[d] eclesie tres decimas de omni grano, videlicet siliginis, tritici, ordei, avene et ciceris alias g r i c z y c h i ex tribus nostris curiis post allodia sive agriculturam in Dawylthow, Myloschvny[3] et Congaylyszky[4] provenientes; item pro predio sive agricultura pro curia plebani quatuor laneos seu terras una cum pratis, quas ante ea nostri homines nominibus hiis nu(n)cupati possidebant et tenebant: primo terram Nyewyerczyna, secundo terram Roszgathowa, terciam Juszkowa, quartam Pampaczywa et quintam terram, quam apud dominum Conradum fratrem nostrum pro octo siclis emimus; item eciam homines septem equorum pabulatores alias c o n y v c h i bene posessionatos cum terris ipsorum ad serviendum plebano dicte eclesie in Croypany[4] villa situatos et hiis nominibus nu(n)cupatos: Praczvs,

297. [a] Cum autem... habeantur *Or.* [b] actibus *Or.* [c] iudicii *Or.* [d] *tak w Or.*

297. [1] *O Michale Kieżgajłowiczu ob. objaśnienie wyżej na str. 348 przyp. 1. — Jan Kieżgajłowicz starosta żmudzki od 1451 i kasztelan wileński 1478—1485, był jego rodzonym bratem (Semkowicz Wł., O litewskich rodach bojarskich w Miesięczniku Herald. T. VII [1914] str. 9 oraz Boniecki A., Poczet rodów WXL. str. 120).* [2] *Dziewałtów ob. objaśnienie wyżej na str. 301 przyp. 1.* [3] *Miłaszuny, osada położona w pobliżu Dziewałtowa o milę na zach. od Wiłkomierza.* [4] *Miejscowość nieodgadniona.*

Maczvs, Yeythwyl, Jabvth, Nothkvs, Downar et Svnczam cum omni iure, dominio, proprietate, necnon laboribus, serviciis, contribucionibus et generaliter cum universis obvencionibus et proventibus, prout soli tenuimus, habuimus et possidebamus, nichil iuris aut dominii pro nobis reservando; item de bonis nostris Woydanya quinque p v d y. de melle; item piscinam dictam Preykunow Prvth in fluvio Stara[5] consistentem et lacum nu(n)cupatum Wylyathyszky. Ceterum ut rector eiusdem eclesie nostris munificenciis suffultus divino cultui valeat operiosius inherere, eedem ecclesie rectori tributarios in villa Lathyholycze[6] in terris Russie consistentes, qui pro nostra sorte inibidem sunt deputati, una cum tributo tam mellis, tam eciam mardurum et cere pro nostra tota parte et sorte ab eisdem tributariis annis singulis proveniente eciam donamus, appropriamus donacione perpetua et irrecuperabili perpetuis (temporibus) valituris. In cuius rei testimonium et maiorem evidenciam sigilla nostra presentibus duximus appendendum. Datum Vilne, feria quinta ante dominicam Invocavit anno Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo sexto, presentibus ibidem magnifico, venerabilibus et nobilibus dominis Stanislao Sandwogy magni ducatus Lythwanie marsalco et tenutario Grodecensi, Stanislao decano, Andrea custode eclesie Vilnensis, Hannvsz thywno et Alberto protunc castri Vilnensis vicesgerente, et aliis quam pluribus fidedignis testibus circa premissa.

298.

Lebiedziów, 15 lipca 1476.

Aleksander książę Holszański, dziedzic Lebiedziowa, kościół w tejże swojej wsi założony i poświęcony ku czci Św. Trójcy, Wniebowzięcia NPM. oraz świętych Mikołaja, Aleksego i Zofji uposaża, nadając mu: trzech ludzi czynszowników przywiedzionych imiennie z określeniem ich czynszów; dziesięciu poddanych z ziemiami również wymienionych; trzy grunty orne oraz trzy łąki; karczmę wolną w Lebiedziowie, zostawiając sobie drugą; dwóch służebnych podanych imiennie; wreszcie rektorowi tegoż kościoła dziesięciny wszelkiego zboża z dworów Lebiedziowa, Starzyn i Wysokiego, z dworów zaś w Hłusku, Dalkowicach i Świrnianach tylko z żyta i hreczki, zobowiązując tegoż rektora i jego następców do odprawiania osobiście lub przez innego księdza trzech mszy tygodniowo o zdrowie, za grzechy i za zmarłych; zastrzega sobie nadto i swoim potomkom prawo patronatu.

Or. brak.

Kop. 1. Lib. VI k. 68—69 N° 49 (sic) z zapiskiem: Lectum Descriptum. — *2. Czart. k. 37'—38. — 3. Lib. Magn. k. 29'—30'. — 4. Luźna kopja z w. XVIII w Archiwum Kurji Arcybiskupiej w Kownie.*

Reg. Ks. Przyałgowski W., Żywoty biskupów wileńskich T. I str. 62 (bez podania daty).

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Cum inter[a] humanae naturae commoda nil dignius, quam ut memoria habeatur, opportunum igitur extat, ut

297. [5] *Dziś Stara, rzeczka wpadająca pod Wilkomierzem do Wilji.* [6] *Łatyholicze w pow. borysowskim nad rz. Essą (Jessą), wpadającą do jez. lepelskiego.*

298. [a] autem *w Kopjarzach*

actus hominum apicibus literarum et testium annotatione perennentur. Proinde nos Alexander dux Olszanensis[b] [1] et haeres de Lebiedziow[c] significamus universis quibus expedit praesentibus et futuris, praesentium notitiam habituris: Quia accensi zelo singulari devotionis et tacti divino spiramine, quibus ecclesiam seu fabricam in villa mea Lebiedziow[2] ad laudem et honorem sanctae et individuae Trinitatis et S. Mariae Assumptionis necnon et beatorum Nicolai, Alexii et S. Zophiae sitam, dotatam et dedicatam prosequimur et in futurum prosequi volumus, cupientes etiam offensam districti iudicis, cuius benignam clementiam nostris malis frequenter offendimus, operibus misericordiae praevenire, praedictam ecclesiam seu fabricam de bonis temporalibus, quibus nos supernae provisionis opulenta benignitas liberaliter ac multipliciter ampliavit, dotamus redditibus infrascriptis. Damus igitur, adicimus, incorporamus, appropriamus, conferimus et donatione perpetua et irrevocabili temporibus perpetuis et affuturis ascribimus eaedem ecclesiae et rectori eiusdem pro tempore existenti et aliis qui in post fuerint: primo tributarios tres cum tributo ab ipsis annis singulis proveniente et etiam servitiis ipsorum, primum siquidem Cumiło, qui solvit duas tunnas mellis et unum pud szesczorny[d], duodecem grossos, tres denarios załosznego[e], unam tunnam alias beczka siliginis et cum unius pabulatione equi, secundum et tertium Didko, Hricz[f] cum fratre germano Tymochphiey, qui solvit duas tunnas mellis et unum pud szesczorny, decem grossos, duos choros avenae et tres denarios załosznego[e]; item praeter dictos tributarios decem homines bene possessionatos serviles cum terris ipsorum his nominibus nuncupatos: primum et secundum Malochphiey cum fratribus, qui duplici servitio serviunt et unam tunnam siliginis solvunt, tertium Lewy, quartum Andream Olszanin[g], quintum Ołowiennik, sextum Hrycz una cum Josyp genero suo, septimum Sidor[h], octavum Cimoszowicz[i], nonum Andrzeiecz et decimum Muszak Sidorzecz; item pro praedio sive agricultura eaedem ecclesiae terras tres, videlicet Lewnowo[j] primam, secundam Skoybułowo[k] et tertiam Drohinlowo cum Ochmicza[l], prout longe, late et circumferentialiter in suis metis et graniciis[m] sunt limitatae et distinctae; item prata, unum hicidem sub ecclesia in Lebiedziow consistens, et alia duo in lutis inter caetera prata nostra consistentia; item tabernam liberam ibidem in Lebiedziow et aliam pro nobis reservamus, et haec duae et non plures tam ex nostra parte, quam etiam plebani ibidem debent fore; item [n]duos famulos obnoxios, unum Moszycy cum uxore et pueris et alium dictum Czartek[n]. Caeterum ut idem rector nostris munificentiis suffultus divino cultui valeat operosius inhaerere, eidem rectori ecclesiae decimas post araturas curiarum nostrarum provenientes, videlicet de Lebiedziow[c], Starzyny[3] et Wysokie[4] de omni grano, de curiis autem Hlu-

298. [b] *Lib. VI poprawia na* Olsnensis, *tak też Czart. i Lib. M.* [c] Liebiedziow *Lib. VI* [d] szescorny *Czart. i Lib. M.* [e] *Lib. VI poprawia z* zakosznego [f] *Lib. VI poprawia na* Hrycz, *tak też Czart. i Lib. M.* [g] *Lib. VI poprawia na* Olszchanin, *Czart. i Lib. M. powtarza toż samo* [h] Sydor *Lib. VI i Lib. M.* [i] Gmoszowicz *Czart.* [j] Lewnono *Czart.* [k] *Lib. VI pierwotnie* Skoybytowo [l] *Lib. VI poprawia drugą ręką na* Ginycza *(raczej ażeli* Girycza*)*, *Czart. i Lib. M.* Ginicza [m] *w Lib. VI poprawione na* greniciis *tak i Lib. M.* [n] *Czart. zamieszcza to zdanie poniżej przed* Nihilominus

298. [1] *Aleksander ks. Holszański, ob. o nim Wolff J., Kniaziowie lit.-ruscy str. 101.* [2] *Lebiedziów, dziś miasteczko w pow. wilejskim o milę na zach. od Mołodeczna* [3] *Starzyn w tych stronach Litwy nie spotykamy; jest natomiast kilkanaście Starzynek, niewiadomo jednak, czy i z którą z nich można utożsamić Starzyny, występujące w niniejszym dokumencie.* [4] *Wysokie, dwór położony o milę na płd.-wsch. od Lebiedziowa.*

sko[5], Dalkowicze[6] et Swirniany[7] tantummodo de siligine et g r y c z y c h a etiam damus, appropriamus donatione perpetua et irrecuperabili perpetuis temporibus valituris. Nihilominus tamen volumus et praesentibus decernimus, ut rector praedictae pro tempore existens ecclesiae et alii omnes qui inpost fuerint, in recompensam vicissitudinis salutaris in eadem ecclesia ad altare quodcunque per se vel per alium presbyterum tres missas singulis dominicis[8], unam pro sanitate, secundam pro peccatis et tertiam pro defunctis perpetuis temporibus pro nobis ac nostrorum successorum legitimorum animarum salute legere sint astricti. Cuius ecclesiae iurispatronatus ad nos et ad nostros successores legitimos pleno iure spectare dignoscetur. Ut igitur dicta nostra donatio robur obtineat perpetuae firmitatis, sigillum meum praesentibus est appensum in fidem et testimonium praemissorum. Actum et datum in Lebiedziow, feria secunda ipso die Divisionis apostolorum anno Domini[o] millesimo quadringentesimo septuagesimo sexto. Praesentibus ibidem reverendissimo, magnifico, generosis et nobilibus dominis Joanne Dei gratia episcopo Vilnensi, Olechno Sudimontowicz regiae maiestatis subpincerna, Petro Szakowicz, Joanne Zabrzezinski[p], Abraam, Jacobo Vilnensis ecclesiae canonicis, et aliis quam pluribus fidedignis.

299.

Poznań, 17 października 1476.

Kazimierz (Jagiellończyk) król polski, wielki książę litewski i t. d., w odpowiedzi na prośbę Michała Kieżgajłowicza wojewody wileńskiego i kanclerza swego, zezwala siostrze jego Miłochnie (wdowie) Sienkowej Giedygołdowiczowej darować kanonikom kapituły katedralnej wileńskiej brzeg rzeki (Udranki) w pobliżu Radoszkowicz, naprzeciw brzegu kanoników, aby mogli sobie na tej rzece „zastawić staw".

Or. Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Papierowy, ćwiartka (1/2 folio), 20·8 × 18·7, lekko poplamiony, u dołu pod pieczęcią trochę naddarty, zresztą doskonale zachowany. — Pieczęć mniejsza litewska w czerwonym wosku, okrągła, średnicy 30 mm., w górnej części i z prawej (heraldycznie) strony wykruszona, przyciśnięta do dokumentu. — Na odwrociu zapiski: 1) na złożeniu zewnętrznem zapisek z w. XVI: Regis Casimiri ad Michaelem Kyezgal palatinum Vilnensem litterae consensus pro rippa ad stagnum circa Radoschkovycze; *ręką w. XVII:* Octobris 17. Indicta 9; *2) na złożeniu wewnętrznem zapisek z połowy w. XVIII ręką ks. Grudzińskiego:* Konsens króla Kazimierza, ażeby panna Giezgaiłowna siostra wojewody wileńskiego mogła brzeg rzeki do Radoszkouicz dobr swoich należący, jako dobrom kapitulnym dla zastawienia jazow potrzebny y cale przyległy, teyze kapitule zapisać.

Uw. Indykt 9 w dacie niniejszego aktu może odpowiadać r. 1461 i 1476, z których to lat daje się tu pierwszeństwo drugiej dacie, a to ze względu na bezpośredni związek tego aktu z dokumentem Miłochny z dnia 15 czerwca r. 1477 (ob. Nr 302), jako wykonaniem zezwolenia królewskiego, tamże powołanego. Pewną trudność sprawia przy tej dacie miejsce wy-

298. [o] *w Lib. VI dopisane inną ręką* [p] *Lib. VI poprawione na* Zabrzezenski, *tak i Czart.*

298. [5] *Hłusk, miasteczko w pow. bobrujskim, nad rzeką Ptyczą, prawobrzeżnym dopływem Prypeci, na Białorusi Sowieckiej.* [6] *Dalkowicze, wieś w pow. borysowskim w połowie drogi między Dokszycami a Łohojskiem, tamże.* [7] *Świrnian nie znajdujemy w dostępnych słownikach i mapach; są jedynie Świrany (w Święciańskiem), tylko wątpliwe, czy można je identyfikować z Świrnianami.* [8] *Niedziela w znaczeniu tygodnia.*

stawienia aktu, gdyż król Kazimierz nie był podówczas w Poznaniu; należy przeto przyjąć, że data aktu odnosi się do momentu spisania nie zaś do czynności, która nastąpiła widocznie wcześniej w Poznaniu, gdzie król mógł bawić w r. 1461, kiedy w jesieni przebywał w Wielkopolsce (ob. Długosz, Hist. Pol. T. V str. 331).

Kazimir Božeju milostoju korol polskij, | welikij knjazь litowskij i ruskij, knjaža pruskoe i žomoitskij i innych. | Woewodě wilenskomu panu Michailu Kezkhailowiczu, kanclěrju naszomu[1], szto pisal | esi k nam ich tam iměnье kapitulskoe blizko sestry twoe iměnьja blizko Radoszkewczi[2] i estь dei tak rzeka ino toe reki odin berehъ kapitulskoho iměnja a druhi berehъ pani Seminowoe Dedikholdowicz[3]. To pak dei kanowniki na toi recě chotjat staw zastawiti a pani Milochna pani Semkowaja choczet imъ zapisat berehъ swoi, szto k eě iměnьju sluszitь, ale dei ne choczetь toho uczyniti bez naszoho prizwolenja. Inokoli ona choczetь swoi berehъ zapisati kotoryižo kъ ee iměnьju sluszit kъ cerkwi swjatomu Stanislawu kanownikom, ino my ei prizwoljaem ne děi zapiszetь, a kanowniki nechai staw stawjatь na toi recě. Pisan u Poznani, ok(tabrja) ζΞ den, indikt Ф.

300.

Rzym, 4 grudnia 1476.

Stanisław syn Piotra kapłan diecezji wileńskiej, komendarz kościoła parafjalnego w Ligelmye *diec. miednickiej, zaocznym wyrokiem biskupa tejże diecezji (Bartłomieja Swirenkowicza) suspendowany jako winny zabójstwa sługi kościelnego, przedstawia szczegółowo przebieg zajścia, wykazując swoją niewinność, i uprasza papieża (Pawła II) o udzielenie absolucji, zwolnienie od nieprawidłowości i przywrócenie do urzędu i beneficjum kościelnego, co też uzyskuje.*

Tekst supliki w Archiwum Watykańskiem, Regesta Supplic. T. 737 k. 156—156'; na lewym marginesie zapisek inną ręką: Absolutio cum dispensatione.

Beatissime Pater. Exponitur Sanctitati Vestre pro parte eiusdem Sanctitati Vestre devoti oratoris Stanislai Petri presbiteri Wilnensis diocesis, quod cum ipse in commenda quandam ecclesiam parrochialem in Ligelmye[1] Mednicensis diocesis habuisset et illam per aliquod temporis spacium rexisset, contigit quod die dominico, cum ipse orator fuisset ad convivium alibi invitatus, advenerunt eo aliunte[a] quidam hospites, tandem domum rediens increpabat servum quendam nomine Messtranis, cur hospitibus non inserviret ipse ecclesie, prout in illis partibus consuetudinis existit, quod ecclesie propriis servis empticiis donate existunt; qui empticius illi oratori verbis superbis et iniuriosis respondens ait: ebrius es vel aliud simile, vadas dormitum. Exnunc ipse orator servum eundem ramo seu fuste quatuor vicibus ad dorsum tetigit, servus autem animo ipsum oratorem

---

299. [1] *Ob. o nim wyżej na str. 348 przyp. 1.* [2] *Radoszkowicze, ob. objaśnienie wyżej str. 212 przyp. 3.* [3] *Miłochna wdowa po Piotrze Sienku (Siemionie) Giedygołdowiczu (Dedygołdowiczu), fundatorze kościoła w Radoszkowiczach (ob. o nich wyżej na str. 212 przyp. 1 i 229 przyp. 1; por. też Semkowicz Wł., O litewskich rodach bojarskich w Mies. Herald. T. V [1913] str. 186).*

300. [a] *tak w Reg.*

300. [1] *Miejscowość nieodgadniona; może Ligumy w pow. szawelskim.*

ledendi, securim arripiens, adversus eum cucurrit; orator arrepta et extracta securi servo manus sibi ligavit, et eum sic ligatum iacere permisit; tandem superveniens quidam Johannes minister ecclesie oratorem dormitum ire iussit et ligatum liberavit Vigebat, Pater Sancte, in illis partibus protunc infirmitas sanguinis fluxus, a qua tamquam peste metuebantur, qua infirmitate idem servus ab unius mensis spacio detinebatur; cui servo die tercio, antequam fuisset per ipsum oratorem verberatus, quidam alter servus empticius in alia terra cubitum brachii sinistri cum securi amputavit et tria vulnera in capite intulit, de quibus ipse orator penitus ignorabat; tertia die post videlicet martis orator ad quendam locum in factis propriis per sedecim leucas equitavit et quasi per mensem ibidem moratus est, eodem servo postea ambulante, bibente et commedente et facta sua disponente; demum vero die veneris, que fuit sexta a die qua vulneratus per oratorem fuit, prefatus servus occubuit. Quidam autem ex emulis dicti oratoris ipsum ad episcopum Mednicensem detulerunt, et quatenus prefatum ecclesie servum interfecisset accusaverunt; (qui) quidem episcopus aliunte[a] dicto oratore, eo nec citato nec vocato, quorundam deposicionem testium in facto predicto recepit, que in ea sententia, ut premissum existit, deposuerant, ipsum oratorem ab officio et divinis suspendit. Cum autem, Pater Sancte, credatur eundem servum magis ex vulneribus ab alio empticio sibi illatis et quam paciebatur infirmitate diem vite sue clausisse extremum, quam ab huiusmodi percussione, que fuit sine sanguinis effusione per oratorem facta; nichilominus ipse orator, eo quod per episcopum prefatum ab officio et divinis suspensus existit, conscientiam sibi aggravat, quia bonarum mencium est timere culpam, ubi culpa minime reperitur. Quare pro parte dicti oratoris Sanctitati Vestre supplicatur humiliter, quatenus sibi specialem gratiam facientes, ipsum ab homicidii reatu, si quod premissorum occasione incurrerit, absolvere secumque super irregularitatis macula sive nota, si quam propterea incurrerit, ac missam et alia divina officia celebrare, quodque beneficium ecclesiasticum cum cura vel sine cura obtinere possit et valeat, misericorditer dispensare dignemini de gratia speciali. Constitutionibus et ordinationibus apostolicis, statutis quoque et consuetudinibus eciam roboratis, ceterisque in contrarium facientibus non obstantibus quibuscumque, cum clausulis oportunis.

Concessum ut petitur in minoribus in presencia domini nostri pape. Jo. Vasu[m].

Et cum absolutione propter omnia (?) quantocies opus sit.
Et cum dispensatione ab irregularitatis macula sive nota.
Et quod veraciter specificatio premissorum fieri possit in litteris.
Concessum Jo. Vasu[m].

Datum Rome apud sanctum Petrum, pridie nonas decembris anno sexto.

301.

Wilno, 1 stycznia 1477.

Jan biskup wileński w odpowiedzi landmistrzowi inflanckiemu donosi o przybyciu króla do Litwy, i że nie odmówi uregulowania granic Litwy z Inflantami.

Kop. współczesna w Archiwum Państwowem w Królewcu.

Reg. 1. Napiersky C. E., Index corporis hist. diplom. Liv. Est. Cur. T. II (Ryga i Dorpat 1835) str. 59 nr 2104(1). — 2. Daniłowicz I., Skarbiec dipl. T. II str. 216 nr 1987. — 3. Lewicki A., Index actorum saec. XV str. 488 nr 4303.

302.

Kamień, 15 czerwca 1477.

Miłochna wdowa po Sienku kasztelanie wileńskim prałatom i kanonikom kapituły wileńskiej nadaje swój brzeg rzeki Udranki, graniczący z Radoszkowiczami, na urządzenie stawu celem nawodnienia sąsiednich gruntów, zezwalając ze swej strony na zbudowanie młynów i wszelkich urządzeń melioracyjnych, a to za wolą i zgodą Kazimierza króla polskiego i w. ks. litewskiego.

Or. brak.

Kop. Lib. I k. XII'—XIII z nagłówkiem: Privilegium domine Srzenkoua *(sic)* super ripam circa Radoszkowycze pro piscina *i z zapiskiem na marginesie inną ręką w. XVI:* Lectum.

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Ego Milochna felicis recordii magnifici domini Sienko[a] castellani Vilnensis[1] consors legittima, significo tenore presencium universis quibus expedit presentibus et futuris, presencium noticiam habituris: Quia pretendens salutem anime mee meorumque successorum, rippam penes et circa limites Radoschkowskye[2], confinam circa fluvium Wra[3] dictum et eidem fluvio contiguam, pro obsistendo et parando stagno seu piscina tam longe lateque, prout aque inundacio ad excursum et recursum circumiectos alveos ac planicies associatos rigare et allinire[b] ac terminos iuxta aggeris ipsius stagni exaltacionem dispaciata attingere poterit, venerabilibus et honorabilibus dominis prelatis et canonicis sancti Stanislai sedis et capituli ecclesie Vilnensis presentibus et futuris dedi, concessi, donavi, assignavi, resignavi et incorporavi, presentibusque do, dono, approprio, incorporo et assigno atque irrevocabiliter perpetuoque et in evum, rite et racionabiliter resigno. In et circa cuius stagni aggerem supradicti domini prelati et canonici, tam ex dicta donacione et concessione mea, quam sue[c] medietatis iure et proprietate, opcionem et libertatem construendi atque edificandi molendina et fer(r)imolas[d] et quavis arte instrumenta pro usucapcione proventuum situandi, levandi et tollendi ac emolumentorum percipiendi et utifruendi perpetuis temporibus, ut predictum est, omnimodam habebunt facultatem, rathihabicione, voluntate et consensu serenissimi principis et domini Casimiri Dei gracia regis Polonie, magni ducis Lythuanie, Russie, Prussie domini et heredis, domini mei graciosissimi, per dictos dominos prelatos et canonicos super premissis omnibus habito, iam de facto et inscriptis, expeditis et obtentis. In cuius rei testimonium sigillum meum presentibus est subappensum. Actum et datum in curia mea Camyen, die dominico sancti Vitti festo anno Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo septimo. Presentibus reverendissimo in Cristo patre necnon honorabilibus generosis et nobilibus dominis Joanne Dei gracia episcopo Vilnensi, Alberto de Radoszkowycze, Joanne Lomza de Camyen plebanis, Nicolao Derslai de Swyrwo, Alberto Moszeykowycz de Ywyenyecz, Joanne terrigena meo, Zeyliga, Nyecrasio, Joanne eiusdem domini episcopi marsalco, et aliis quam pluribus testibus fidedignis.

302. [a] Srenko *w tekście* [b] allimire *w tekście* [c] *wyraz poprawiany* [d] molendinos et fernnolas *w tekście*

302. [1] *Sienko Gedygołdowicz ob. wyżej str. 212 Nr 187, przyp. 1.* [2] *Ob. objaśnienie na str. 212 przyp. 3.* [3] *Zapewne to dawna a może popsuta nazwa dzisiejszej Udry (Udranki), rzeczki, płynącej w pobliżu Radoszkowicz i wpadającej do Wiazynki.*

303.

Zelwa Mała, 17 lipca 1477.

Iwaszko Ginejtowicz dziedzic Zelwy Małej założony w tej wsi swojej kościół p. w. Wniebowzięcia NPM., św. Krzyża i św. Jana Chrzciciela uposaża, nadając: dziesięciu ludzi osiadłych nad rzeką Zelwą w tej wsi, których przytacza imiennie; corocznie dwie beczki miodu z piwnicy swego dworu; kopę groszy ze skrzyni swej dla sługi kościelnego; na światło do kościoła jeden kamień wosku; dwie łąki, jedną na błocie Waszbuty, drugą nad rzeką Zelwą naprzeciw kościoła z gruntem i ogrodami; trzech służebnych na folwark plebański; pole z zagajnikami naprzeciw dworu; rządzcom zaś kościoła dwie dziesięciny z dworów jego Zelwy i Naprzeswodna.

Or. brak.
Kop. Tyszk. k. 36'—37 nr 32.

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Cum inter[a] humane nature commoda nil dignius quam ut memoria habeatur[b], opportunum igitur extat, ut actus hominum apicibus literarum et testium annotacione perhennentur. Proinde ego Ivaschko Gnyeythowicz[1] heres de Minori Zelwa[2] significo universis quibus expedit presentibus et futuris, presencium noticiam habituris: Quod accensus zelo singulari devocionis et tactus divino spiramine, necnon pretendens salutem anime mee et eciam meorum predecessorum et successorum, construxi, fundavi, ordinavi et dedicare disposui[3] ecclesiam in dicta mea villa Zelwa in honorem Assumpcionis Beate Marie Virginis et sancte Crucis necnon et sancti Joannis Baptiste, quam pro cleri nutrimento meliori de bonis temporalibus, quibus me superne provisionis opulenta benignitas liberaliter ac multipiliciter ampliavit, doto redditibus infrascriptis. Do igitur, adiicio[c], incorporo, aproprio, confero et donacione perpetua et irrecuperabili temporibus perpetuis et affuturis presentibus ascribo: imprimis decem homines bene possessionatos in fluvio Zelwa et alias in dicta villa mea consistentes et nominibus hiis nuncupatos: primum siquidem Renba[d] cum filiis tribus et serviciis tribus, quartum Mykvla Markowicz, quintum Ivanyecz Mykrazyn, sextum Ivan Nosthkowicz, septimum Nicolaum Lithvanum, octavum Parchwey, nonum Sthrok, decimum et ultimum Syenykowicz cum ipsorum legittimis successoribus necnon terris, mericis, prat's, serviciis, laboribus et universis obvencionibus, prout solus habui et tenui, nichil in eisdem iuris dominii pro se et meis successoribos penitus reservan(do); item de celario curie mee et eciam successorum annis singulis duas tenas mellis, quelibet tena per quinque pelles; item unam sexagenam grossorum de cista mea et meorum successorum pro ministro ecclesie; et pro luminibus ad ecclesiam unum lapidem cere; item pratum in luto Waszbvthy consistentes[e] pro octo cumulis alias stogy; item aliud pratum incipiendo a molendino pop rutenico ex opposito fluvii Zelwa consistentes[e] cum area et ortis tendencia usque ad plateam versus fluvium eundem et ecclesiam et curiam

303. [a] autem *w tekście* [b] habeantur *w tekście* [c] addicio *Tyszk., zob. dokument Nr 234 z 29. VI 1460, gdzie formularz ten sam* [d] *można czytać* Reuba, *bo* u *pisane tu zwykle jak* n [e] consistentem *w tekście*

303. [1] *Może Ginejtowicz; byłby w tym razie zapewne synem występującego w połowie w. XV. Ginejta, może z rodu Zarębów (Semkowicz Wł., O bojarach litewskich w Roczniku Herald. T. VII str. 213).* [2] *Ob. objaśnienie na str. 308 przyp. 2.* [3] *T. j. jeszcze przed konsekracją kościoła.*

plebani; item duos famulos obnoxios cum uxoribus et tercium absque uxore, pro predio et agricultura curie plebani campum et cum mericis Naprzeswodney [4] ex opposito curiole nostre consistente super sexaginta tunnas alias boczky; ceterum ut rector eiusdem eclesie pro tempore existens [f] meis munificenciis suffulti divino cultui valeant operiosius inherere, eidem rectori et aliis impost existentibus duas decimas post agriculturas curiarum mearum dictarum Zelwa et in Naprzeswodna annis singulis provenientes eciam do, aproprio donacione perpetua et irrecuperabili perpetuis temporibus valiturum. Harum quibus testimonio literarum sigillum meum presentibus est subappensum. Actum et datum in Minori Zelwa, feria quinta ipso die sancti Alexii confessoris anno Domini millesimo quadringe(n)tesimo septuagesimo septimo. Presentibus honorabilibus et nobilibus Laurencio et Joanne canonicis eclesie Wylnensis, Mathia Gasztholthowicz, Stanislao Michalowicz, Michaelle, Joanne reverendissimi in Christo patris et domini Joannis episcopi Wylnensis curie marsalcis, et aliis testibus fidedignis circa premissa.

304.

Wilno, 25 listopada 1477.

(Jan) biskup wileński i (Michał Kieżgajłowicz) wojewoda wileński zapytują landmistrza inflanckiego, kiedy przybędą do nich jego wysłannicy.

Or. Archiwum Państwowe w Królewcu.

Reg. 1. Napiersky C. E., Index corporis hist. diplom. Liv. Est. Cur. T. II str. 60 nr 2109. — 2. Daniłowicz I., Skarbiec dipl. T. II str. 216 nr 1989. — 3. Lewicki A., Index actorum saec. XV str. 490 nr 4327.

Pieczęć Jana Łosowicza biskupa wileńskiego.

305.

Wilno, 1 stycznia 1478.

Jan biskup wileński w odpowiedzi na poselstwo wielkiego mistrza Zakonu donosi, że w wypadku wypowiedzenia wojny przez Polaków Zakonowi panowie litewscy żadnych nieprzyjacielskich nie uczynią kroków i nie wyruszą na pomoc królowi polskiemu.

Or. Archiwum Państwowe w Królewcu.

Reg. 1. Voigt J., Geschichte Preussens, T. IX (Królewiec 1839) str. 103 przyp. 3. — 2. Daniłowicz I., Skarbiec diplom. T. II str. 216 nr 1990. — 3. Lewicki A., Index actorum str. 491 nr 4331.

---

303. [f] *opuszczone widocznie wyrazy* et eius successores

303. [4] *Miejscowość nieodgadniona.*

306.

(Mała) Wawiórka, 8 kwietnia 1478.

Zofja wdowa po Aleksym Dylu, dziedzicu Nowej (Małej) Wawiórki, wobec uproszonych świadków duchownych i świeckich, których wymienia, zapobiegając sporom wyniknąć mogącym po jej śmierci, w myśl woli zmarłego męża mocą testamentu zapisuje kościołowi i rektorowi jego w Nowej Wawiórce, fundacji swego męża: dziesięciny w Grodziszczu, zbożową, ogrodową i z wszelkiego bydła; sadzawkę starą w temże Grodziszczu z młynarzem i ziemią tamże z łąkami; ziemie z łąkami na kilku miejscach; trzy karczmy w Grodziszczu; ludzi w różnych miejscach imiennie wyliczonych wraz z ich ziemiami i wszelkiemi przynależnościami.

Or. brak.

Kop. 1. Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej, odpis z w. XVI/XVII urzędowego wyciągu z aktów biskupich, dokonanego w r. 1561, w formie poszytu folio z 4 kart, gdzie ten akt jest podany na drugiem miejscu z nagłówkiem: Aliae litterae *bezpośrednio po akcie z 22 listopada r. 1460 (ob. wyżej str. 268—70 Nr 237). — 2. Czart. k. 225—6 (z błędną datą 1578).*

In nomine Sanctae Trinitatis et individuae unitatis amen. Universis et singulis, ad quorum notitiam divenerit praesens scriptum[a], notum facio: quod[b] ego Zophia re(licta pi)ae[c] memoriae nobilis ac generosi Alexii alias Dyl[1] haeredis in Noua Wawerka[2], recolens dictum apostoli dicentis: »fratres[d] non habemus hic civitatem manentem, praesentem patriam, sed futuram inquiramus[e 3]«, ego enim hoc advertens, licet corpore infirma ac opressa languoribus, sana tamen mente ac bene compos rationis, in praesentia honorabilium necnon[f] nobilium ceterorumque virorum ad hoc vocatorum et specialiter deprecatorum, primo domino Joanne plebano protunc in Antiqua Wawerka[4], domino Paulo plebano de Noua Wawerka et discretis domino Joanne et domino Mathia presbiteris, necnon nobili ac generoso domino[d] Petro alias Hyndyło[g] de ibidem et domino Stanislao de Gedrothy[h] una cum domino Hywaszko[i] de Thekszyszky[j], omnimodo[k] timens, ne post separationem animae a corpore dissensiones ac lites pro dominio rebusque omnimodis mei dominii ac per me acquistis relictisque orirentur, testamentum finale[l] facio, cum tamen omnis caro subiecta est corruptioni. Inprimis igitur consensum ac ultimam voluntatem mei domini piae memoriae Dyl, testificans pro dote ecclesiae inibidem suae fundationis legare volentis[m], in quibus omnibus eadem confirmando et dando perpetue pro salute animae piae memoriae ipsius et meae: primo inscribo[n] decimam eidem[o] ec-

306. [a] scriptum praesens *Czart.* [b] quia *Czart.* [c] *nieczytelne wskutek plamy Kop. 1;* sic dicta *Czart.* [d] *brak w Czart.* [e] inquirimus *Czart.* [f] ac *Czart.* [g] Hindiło *Czart.* [h] Giedroti *Czart.* [i] Iwasko *Czart.* [j] Heyszyszki *Czart.* [k] omnimode *Czart.* [l] simile *Czart.* [m] volentes *Czart.* [n] describo *Kop. 1.* [o] eiusdem *Czart.*

306. [1] *Występujące tu osoby należą niewątpliwie do rodu, dziedziczącego na Wielkiej czyli Starej Wawiórce (ob. wyżej str. 282—6 Nr 247), jak świadczy powtarzający się tu i tam przydomek Dyl.* [2] *Wawiórka Nowa czyli Mała leży tuż obok Wawiórki Starej czyli Wielkiej (ob. objaśnienie wyżej na str. 284 przyp. 2).* [3] *Por. list św. Pawła do Żydów 13$_{14}$.* [4] *Występuje w dokumencie dla Wielkiej Wawiórki, wydanym między r. 1463 a 1467 (ob. wyżej str. 286 Nr 247).*

ciesiae rectorique eius existenti tunc pro tempore in Grodziscze[p,5] omnis frumenti et omnis grani ortorum[q] de pecudibus et pecoribus omnium animalium domesticorum per me et meos legitimos[r] successores dandam et solvendam[s] perpetuis qui tunc fuerint ad praesens temporibus; item piscinam antiquam[d] in Grodziscze[p] una cum molendinatore nomine Nielubyecz cum terra, terram etiam super quadraginta tunnas alias beczki una cum pratis ex utraque parte piscinae eiusdem in Grodziscze[p] adiacentibus; item circa Czeszutowicz campum super quinquaginta tunnas una cum prato unius styrtae[t]; item terram prope ecclesiam super sexaginta tunnas; item pratum in Narkiszki super duas styrtas[u]; item terram post fluvium alias Siethliscze[v] super quindecem tunnas; item tres tabernas pro utilitate ecclesiae inibidem in Grodziscze[p]; item homines, primus Chodan circa Dzithwa[w,6], secundus Iwaniec alias Glomeczko[x], tertius Triczus[y], quartus Sagan[z], quintus Weyko[aa] cum fratre suo, sextus[d] Bielus, septimus Szimodzin[bb], octavus Monginowicz Jurgis, item circa Bielicza[7] Gołginowczyna[cc] hominem nomine Cluszus[dd], item fabrum super Bobolesczyna[ee]; omnes istos homines praedictos do cum terris, pratis, silvis, mericis, aquis, stagnis, rippis, obstaculis, tributis, cum omnibus attinenciis eorum et successoribus ipsorum. Item quicumque praesens testamentum violaverit seu praeiudicium facere voluerit, exnunc coram altissimo iudice strictam rationem sit redditurus. Haec acta sunt in domo in Noua Wawerka habitationis meae in alba stuba. In cuius rei testimonium sigillum domini mei piae memoriae applicavi, sub anno incarnationis Domini millesimo quadringentesimo[ff] septuagesimo octavo die mercurii quarta post Ambrosii.

307.

Wołpa, 27 kwietnia 1478.

Aleksy (Sudymuntowicz) wojewoda wileński i kanclerz króla Kazimierza wraz z żoną swą Jadwigą i dziećmi uposaża kościół wystawiony przez siebie i konsekrowany przez Jana biskupa wileńskiego w posiadłości swojej Wołpie, darowanej sobie przez tegoż króla Kazimierza, nadając: ludzi roboczych z ich synami imiennie przytoczonych; czynszowników również z synami wymienionych, z określeniem ich dani miodowej; dziesięcinę wszelaką, wyjąwszy ogrodowizny, z dworów Wołpy i Dworca; rolę kościelną czyli poświętne zwaną Mirowszczyną wraz z borem, dąbrową i barciami na rzecz plebana, której granicę wytycza szczegółowo; dwie łąki z oznaczeniem ich położenia; po dwoje służebnych obojga płci wraz z inwentarzem; nakłada na plebana obowiązek odprawiania dwóch mszy co tydzień, jednej za zmarłych przodków a drugą za siebie oraz za żonę i dzieci, i wreszcie zleca mu utrzymywać wikarjusza jako stałego pomocnika.

Or. brak.

306. [p] Grodziscze *Czart.* [q] hortorum *Czart.* [r] *brak w Kop. 1.* [s] dandum et solvendum *Czart.* [t] stertae *Czart.* [u] stertas *Czart.* [v] Sietsliscze *Kop 1.*, Siedliszcze *Czart.* [w] Dzitwa *Czart.* [x] Slonieczko *Czart.* [y] Iurgus *Czart.* [z] Szagan *Czart.* [aa] Werko *Czart.* [bb] Szymodzin *Czart.* [cc] Gonginowczyna *Czart.* [dd] Clussus *Czart.* [ee] Boboloszczyna *Czart.* [ff] quingentesimo *Czart.*

306. [5] *Ob. objaśnienie wyżej na str. 285 przyp. 8 i str. 268/9.* [6] *Ob. objaśnienie wyżej na str. 285 przyp. 7.* [7] *Bielica, miasteczko w pow. lidzkim na prawym brzegu Niemna przy ujściu Mołczadki, na płd. od Lidy (Słownik Geogr. T. I str. 211).*

Kop. 1. Tyszk. k. 43' i 45 w niepełnym tekście lecz w dosłownych wyjątkach, zawierających całe uposażenie, z dopiskiem współczesnym przy końcu: Essentialia ex originali per me Sta(nislaum) Comorovsky notarium scripta. — *2. Lib. VI k. 69'—70' nr 51 z dopiskiem:* Lectum Descriptum. — *3. Czart. k. 39—39'. — 4. Lib. Magn. k. 31—31'. — 5. Muz. Czart. rpis nr 1775 (dawniej 5718/19), Wizyta bisk. Brzostowskiego z r. 1700 str. 2577—2602 (dawna foljacja: k. 1421—33').*

Reg. 1. Ks. Przyałgowski W., Żywoty biskupów wileńskich T. I str. 62 (wzmianka z błędnem oznaczeniem Aleksego, jakoby to był książę Holszański i z podaniem tytułu kościoła NPM. i św. Jana Chrzciciela). — 2. Ks. Kurczewski J., Biskupstwo Wileńskie str. 228 (regest wcale dokładny, ale z tymże samym błędem o Holszańskim).

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Ego Alexius[1] palatinus Vilnensis cancellariusque serenissimi domini nostri Casimiri Dei gratia regis Poloniae, magni ducis magni ducatus terrae Lituaniae[a], Russiae Prussiaeque domini et haeredis etc., una cum Hedvigi contorali mea cara et liberis, huius mundi statum perpendens instabilem, quod ea, quae in praesenti seminaverimus saeculo, haec[b] et in futuro metemus, volens nunc in tempore gratiae positus temporalia et caduca commutare pro aeternis, ut tempore aequitatis vitam merear consequi aeternam, ad universorum notitiam tam praesentium quam futurorum per haec scripta deduco: Quomodo in animo meo de amplitudine laudis divinae revolvendo et cum cara[c] contorali mea pertractando, ut cultus divinus augeatur et salus Christi fidelium procuretur, compatiendo his, qui propter longam distantiam ab ecclesiis existentes eas visitare et frequentare diebus festivis interdum et temporibus congruis non potuerunt, ecclesiam in haereditate seu possessione dicta Wołpa[d] [2], donatione[e] per serenissimum dominum nostrum regem Poloniae etc. gratiose donata, erexi et fundavi, erectam et fundatam per reverendum[f] in Christo patrem et dominum Joannem Dei gratia episcopum Vilnensem consecratam et dedicatam dotavi dotatione infrascripta, ut rector sive plebanus et sui legitimi successores cum ministris ecclesiasticis in eadem Deo servientes, sustentatione congrua supportati[g], Deum pro me, contorali mea et liberis, antecessoribus et successoribus meis eo attentius valeant exorare. Inprimis eidem ecclesiae et plebano eius et successoribus legitimis do, dono, assigno et inscribo homines laboriosos, non tributarios cum filiis ipsorum: primus Lossyk[h] cum filiis duobus, quorum eiusdem Lossyk filiorum[i] unus habet quatuor filios, secundus Philippus Polowkowicz cum filio[j]; item tributarios cum tributo ipsorum et filiis eorundem tributariorum: primus Ivanyecz Olyfferowicz[k] cum filiis quatuor, qui debent dare mediam tunnam mellis crudi alias p o l w s c h a c z c z a[l], secundus tributarius Mynyecz[m] Olichfirowicz[n] cum filio etiam mediam tunnam mellis, tertius tributarius Lanyecz[o] Nabokowicz etiam tunnam mediam mellis dare debent et debebunt; decimam de curia dicta Wolpa de omni grano, solum fructibus hortorum exceptis, aliam decimam de curia

307. [a] Litvaniae *Czart.* [b] *dopisane drugą ręką w Lib. VI* [c] chara *pierwotnie Lib. VI* [d] Wolpa *Lib. VI* [e] *poprawione na* donationis *w Lib. VI, tak i Czart.* [f] reverendissimum *Czart.* [g] supportari *Czart.* [h] Łosik *Lib. VI, Czart. i Lib. M.* [i] filiorum Łosik *pierwotnie w Lib. VI* [j] filiis *pierwotnie w Lib. VI* [k] Iwaniecz Olichfirowicz *Lib. VI, Czart. i Lib. M.* [l] *Lib. VI poprawia na* uschaczcza, *wytarta zaś pierwsza poprawka* ussatch...; puł usaczcza *Czart. i Lib. M.* [m] *Lib. VI poprawia na* Myniecz; Miniecz *Czart. i Lib. M.* [n] *brak w Tyszk.* [o] Łaniecz Nabotowicz *Lib. VI, Czart. i Lib. M.*

307. [1] *Aleksy (Olechno) Sudymontowicz z Chożowa, wojewoda wileński i kanclerz litewski w latach 1477—1490 (ob. o nim Boniecki A., Poczet rodów w WXLit. w w. XVI i XVII [Warszawa 1887] str. 25/6).* [2] *Wołpa, miasteczko w pow. grodzieńskim nad rz. Wołpianką, dopływem Rosi, 24 km. na pn. od Wołkowyska (Słown. Geogr. T. XIII str. 913).*

dicta Dworecz[p] [3] de omni grano, avena et fructibus hortorum exceptis; terram pro agricultura ecclesiastica alias poswyathna[q] dictam Myrowszczyna[r] cum borra, merica et mellificiis ibidem continentibus, quae pronunc sunt et aliis, quas circumspectione sua plebanus et sui successores pro utilitate sua potiori[s] disponere in eadem borra ad ipsam terram pertinente possunt, quae terra dicta Myrowczyna[t] incipiendo a valle lapideo nuncupato tendit usque ad viam magnam, etiam cum[u] sylva[u] et[v] flumine Hluboka[w] dicta, ita longe, late, prout eandem circumcurrendo[x] et signa in arboribus excidendo seu incidendo, eidem ecclesiae adiunxi; duo prata, unum Kvsnyowka[y], secundum sub curia hicidem[z] quantum potest esse spatii, ubi aqua piscinae in quantum contineri possit non inundaverit; famulos illiberos duos, duas mulieres, quatuor boves, duas vaccas, duos equos pro labore, nihil ex eisdem amplius proprietatis et possessionis[aa] pro me et successoribus nostris reservando. Ita tamen quod ipse plebanus et successores sui duas missas pro defunctis antecessorum nostrorum et deinde meae et contoralis meae ac liberorum caeterorumque successorum animarum qualibet in septimana complebit et complebunt. Vicarium pro adiumento[bb] continuo habeat similiter et successores habebunt. In quorum fidem et testimonium sigillum meum praesentibus est subappensum. Datum in Wolpa, feria secunda Rogationum anno Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo octavo. Praesentibus eodem reverendo in Christo patre domino Joanne, necnon venerabilibus et honorabilibus dominis Laurentio et Joanne canonicis ecclesiae Wylnensis, Stanislao de Wolkowysko[cc] plebano, et aliis multis.

308.

(Wilno), 8 maja 1478.

Piotrasz Dawnowicz z synem swym Michałem oświadcza, iż Janowi wikarjuszowi franciszkanów u N. P. M. w Wilnie dał w zastaw łąkę nad Kieną za cztery kopy groszy praskich.

***Or.** brak; istniał on jeszcze w połowie w. XIX w Archiwum oo. franciszkanów wileńskich i miał już wówczas pieczęć oderwaną wedle zapisku ks. M. Herburta na dokonanym przez niego odpisie.*

***Kop.** Archiwum Główne w Warszawie, rpis Varia nr 71 k. 19, odpis ręką ks. M. Herburta zmodernizowany, z zaznaczeniem zasięgu poszczególnych wierszy.*

***Przekł.** polski. Archiwum Kap. Kat. Wil. Fascykuł kopij dokumentów franciszkańskich u Panny Marji w Wilnie, w którym znajduje się ten przekład polski z w. XVIII str. 4 nr 10 z podaną sygnaturą dokumentu:* Sub littera AA. N° 2do *(ob wyżej str. 320 Nr 274) i z nagłówkiem:* A° 1478 Petraszk Dawnowicz.

***Uw.** Niema tego aktu w regestrze nadań franciszkańskich z dnia 5 grudnia 1522.*

---

307. [p] Dworzecz *Czart.* [q] poswiątna *Lib. VI, Czart. i Lib. M.* [r] Mirowczyna *Lib. VI, Czart. i Lib. M.* [s] potiri *Czart.* [t] Mirowczyna *pierwotnie w Lib. VI* [u] *opuszcza Czart. i Lib. M.* [v] *Lib. VI poprawia na* ex, *tak i Czart.* [w] Hlubka *w Lib. VI popr. na* Hluboka; Hluboka *Czart. i Lib. M.* [x] *Lib. VI poprawia na* circuiendo; circumiendo *Czart. i Lib. M.* [y] Kuzniowka *Lib. VI, Czart. i Lib. M.* [z] *w Lib. VI poprawione drugą ręką na* hibidem; ibidem *Czart.* [aa] possessoris *Czart.* [bb] *Lib. VI poprawia na* adiumine; *Czart. i Lib. M. także* [cc] *Lib. VI poprawia na* Wolkowyski; Wolkowyski *Czart.*

307. [3] *Z wielu osad tej nazwy na Litwie, niewiadomo o którą tu chodzi; będzie to prawdopodobnie Stary Dworzec, należący później w w. XVIII do klucza Wołpiańskiego (Słown. Geogr. T. XIII str. 913).*

In nomine Domini amen. Anno eiusdem millesimo quadringentesimo septuagesimo octavo | octava die maii ego Petrasch Dawnowycz una cum filio suo Michaele publice recognosco | per praesentes: Quomodo deliberato animo, spontanea voluntate reverendo patri Joanni | vicario Vilnensi[a] ordinis Minorum apud Beatam Virginem pratum invadiavi unum apud flumen Kyene[1] situatum in quatuor sexagenis Pragensis[b] monetae, testibus coram subscriptis, sicuti nobilibus honestisque viris ac dominis Johanne, Matthia et Mitczus fabro, Vilnensi concive. In cuius rei testimonium maioremque ad evidentiam sigillum meum praesentibus duxi subappendendum. Datum in domo habitationis meae, anno ut supra.

309.

Wilno, 14 maja 1478.

Jan biskup wileński kmieciowi Migusowi, poddanemu swego dworu w Szeszolach i jego synom, za zgodą kapituły oddaje w wieczyste posiadanie ziemię z lasem Helki *naprzeciw jeziora Szeszole wraz z gruntem, na którym dotąd siedział, i jego przynależnościami, z obowiązkiem odbywania posyłek na własnym koniu i własnym kosztem, uwalniając go przytem od innych powinności i danin, którą to posługę mogą, jeżeli zechcą, spełniać jego synowie.*

Or. brak.

Kop. 1. Lib. II str. 328—9 z nagłówkiem: Privilegium Joannis episcopi Vilnensis super collationem terrae cum sylva subdito suo spectantis, ad curiam Szeszole, insertum hic in vim documenti super possessionem Szeszule. — *2. Czart. k. XIV—XV.* — *3. Lib. Magn. k. VIII'—IX.*

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam Nos Joannes Dei gratia episcopus Vilnensis significamus tenore praesentium quibus expedit universis: Quomodo attendentes et in animo nostro revolventes gratam fidei constantiam et diversitatem obsequiorum laboriosi Migus kmethonis et hominis nostri curiae nostrae Scheszule[a] [1], quibus nobis et nostris antecessoribus ex antiquo meruit et adhuc aucto fidelitatis studio mereri intendit, horum et aliorum intuitu volentes ipsum consolari et ad nostra servitia in futurum reddere promptiorem, sibi et suis legitimis pueris[b] terram una cum sylva Helki alias swiati lasz nuncupatam, ex opposito lacus Scheszule[a] consistentem necnon aream et terram, in qua modo residet, una cum hortis, sylvis, pratis effoditis sive inpost effodiendis, de consensu venerabilium fratrum nostrorum dominorum prelatorum et canonicorum nostrae praefatae ecclesiae Vilnensis pariter et assensu dedimus, donavimus damusque et donamus tenore praesentium mediante, per ipsum Migus et pueros suos praefatam terram una cum sylva tenendum, habendum, utifruendum ac pacifice, quiete et libere perpetuis temporibus possidendum[c] cum omnibus et singulis praefatae terrae seu sylvae utilitatibus, proventibus et universis obventionibus, absolventes ipsum et pu-

308. [a] *na marginesie uwaga tą samą ręką:* et conventui [b] Pragensium *Kop.*

308. [1] *Ob. objaśnienie wyżej str. 38 przyp. 3.*

309. [a] Szeszole *Czart.* [b] *następuje powtórzone niepotrzebnie* sibi [c] possidendi *Lib. II*

309. [1] *Szeszole, miasteczko dziś na Litwie Kowieńskiej, 15 km. na płd.-wsch. od Wilkomierza. Parę kilometrów na płn. od Szeszol leży wieś Miguz, zapewne dawna siedziba wspomnianego wyżej służki kapitulnego Migusa.*

eros suos ab omnibus curiae nostrae laboribus, censibus, tributis, dationibus et exactionibus quibuscunque nominibus et vocalibus censeantur. Tali conditione et statuto interposito, quod praefatus Migus et pueri sui legitimi praetextu huiusmodi nostrae donationis nobis et nostris successoribus ad omnia servitia legationum et ad alia, demptis[d] aliis curiae laboribus ubi mittentur aut dum necessitas equitandi depoposcerit, in uno equo bene valenti, totiens quotiens[e] opus fuerit, sine omni tardatione in expensis propriis temporibus perpetuis servire tenebuntur; hoc tamen expresso, si pueri dicti Migus post mortem ipsius ad huiusmodi servitia nobis et nostris successoribus praestanda et peragenda valentes et habiles erunt, extunc eadem libertate et praerogativa gaudebunt et potientur, si autem non, extunc in voluntate nostra et nostrorum successorum hoc ipsum tenendum et servandum ponimus. Harum quibus testimonio literarum sigillum nostrum maius praesentibus est appensum. Actum et datum in capitulo Vilnensi, feria quinta ante festum sanctae Trinitatis anno Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo octavo. Praesentibus venerabilibus et honorabilibus viris dominis Alberto praeposito, Stanislao decano, Andrea decretorum doctore, archidiacono, Andrea custode, Martino, Joanne officiali, Abre[f], Stanislao artium magistro, Stanislao Stawski, Laurentio, Joanne praelatis et canonicis praefatae ecclesiae Vilnensis, et aliis quam pluribus fidedignis.

310.

Wiszniew, 22 maja 1478.

Anna wdowa po Jerzym Gotołtowiczu wraz z synem swoim Jerzym kościołowi NMP. i św. Jana Chrzciciela w Krewie nadają dwóch ludzi imiennie przytoczonych z ziemiami, łąkami, barciami i wszelkiemi powinnościami.

Or. brak.

Kop. 1. Lib. VI k. 293 nr 208 z dopiskiem Lectum Descriptum *i datą* 1470 *poprawianą na* 1480 *a wreszcie na* 1478 *(ob. notkę tekstową). — 2. Czart. k. 39. — 3. Lib. Magn. k. 31.*

Reg. Ks. Kurczewski J., Biskupstwo Wileńskie str. 197 (z przekształceniem nazwiska nadawczyni na Gasztołdową).

Uw. Ob. nadanie tejże Anny na rzecz kościoła w Krewie, uczynione tamże dnia 24 czerwca 1468 (wyżej na str. 292—4 Nr 255).

In nomine Domini amen. Anno Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo octavo[a]. Ego Anna relicta felicis memoriae domini Georgii Gotołtowicz[b] [1] una cum filio meo Georgio dedimus duos homines pro ecclesia Gloriosae Virginis Mariae necnon beati[c] Joannis Baptistae in Crevo[2] constructa; dictos homines Sowostiankowiczy, videlicet Kosciuk et Iwaniec per praesentes ascribimus, damus, conferimus aeviternis temporibus tenendos et gubernandos cum terris, pratis et mellificiis et cum omnibus servitiis, prout nobis servierunt, nihil de eisdem[e] pro nobis usurpando; et si quis praeiudicium fecerit

---

309. [d] *Lib. II poprawia* demptis *(jak w Czart.) na* demtis *(jak w Lib. M.)* [e] toties quoties *Czart.* [f] Abrae *Czart.*

310. [a] millesimo septingentesimo *(przekreślone)* octuagesimo *Lib. VI; na marginesie tąż ręką, co przekreśliła, dopisane* 1478 [b] Botoltowicz *Lib. VI,* Gietoltowicz *Czart. i Lib. M.* [c] *w Lib. VI dopisane drugą ręką* B [d] *Lib. VI poprawia na* Kzosziuk; Koszuk *Czart. i Lib. M.* [e] eidem *Czart.*

310. [1] *Ob. o nim objaśnienie wyżej na str. 293 przyp. 1.* [2] *Ob. objaśnienie wyżej na str. 10 przyp. 5.*

praedictae[f] ecclesiae, portabit in se iudicium Dei quacunque die. In cuius rei testimonium sigillum nostrum praesentibus est appensum. Datum in curia nostra Wisniewo, feria sexta in crastino Corporis Christi anno ut supra. Coram testibus praesentibus, videlicet domino Jacobo altarista inibidem et Joanne duce Romanowicz et Stanislao Talimontowicz et Joanne Pietkowicz de Swir et nobili Jacobo Naczowic[g] et Joanne vicario actore huius privilegii, necnon aliis quam plurimis fide et honore dignis.

311.

Bijuciszki, 18 lipca 1478.

Anna wdowa po Niekraszu Ejrudowiczu, dziedziczka Bijuciszek wraz z synami swymi Bogdanem i Zygmuntem kościołowi parafjalnemu założonemu w tejże wsi ku czci św. Trójcy, Zwiastowania NPM. i św. Mikołaja, nadaje: siedmiu ludzi osiadłych w swym dworze Bijuciszkach, imiennie wyliczonych oraz grunt dla ósmego służebnego na służbę plebanowi, wraz z ich ziemiami i całem uposażeniem; dziewięciu niewolnych, również imiennie przytoczonych; na folwark dla plebana pole orne Siedliszcze naprzeciw kościoła; nadto dwie inne ziemie wszystkie z wysiewem po 30 beczek; dwie łąki, jedną przy kościele, drugą przy wielkiej drodze; gaj zwany Gudów; określoną ilość żywego inwentarza w bydle i trzodzie; dziesięcinę z trzech dworów Bijuciszek, Snowa i Czerniechowa; z piwnicy jedną miarę miodu; dla sługi kościelnego kopę groszy rocznie.

Or. brak.

Kop. 1. Lib. VI k. 342—343 nr 250 z zapiskiem na marginesie Lectum Descriptum. — *2. Czart. k. 38—39. — 3. Lib. Magn. k. 30'—31.*

Reg. Ks. Przyałgowski W., Żywoty biskupów wileńskich T. I str. 63 (nieściśle).

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Cum autem inter humanae naturae commoda nihil[a] dignius quam ut memoria habeatur[b], opportunum igitur extat, ut actus hominum apicibus literarum et testium annotatione perennentur. Proinde nos Anna relicta bonae memoriae Niekraszy[c] Eyrudowicz[1] una cum Bogdano et Sigismundo filiis meis charissimis, haeres de Biucziszki[d][2], unanimi[e] voluntate et consensu significamus universis quibus expedit praesentibus et futuris, praesentium notitiam habituris: Quomodo accensi zelo singulari devotionis et tacti divino spiramine necnon praetendentes salutem animarum nostrarum et etiam nostrorum praedecessorum et successorum, construximus, fundavimus, ordinavimus et dedicare disposuimus ecclesiam parochialem in dicta villa nostra Biuczyszki in honorem sanctae et individuae Trinitatis et Annuntiationis Beatae Mariae Virginis necnon et sancti Nicolai pontificis, quam pro cleri nutrimento meliori[f] de bonis temporalibus, quibus nos supernae provisionis opulenta benignitas liberaliter ac

---

310. [f] *dopisane drugą w Lib. VI* [g] Naczowicz *Czart. i Lib. M.*

311. [a] Cum autem naturae humanae *(drugą ręką przestawione)* commoda nil *Lib. VI i Lib. M.;* inter *jest tylko w Czart., i to dopisane późniejszą ręką* [b] habeantur *Lib. VI i Lib. M.; Czart. ręką późniejszą poprawia na* habeatur [c] Niekrassy *Czart. i Lib. M.* [d] Biuciszki *Czart. i Lib. M.* [e] una cum *Lib. VI* [f] maiori *Czart. i Lib. M.*

311. [1] *O Niekrasach lub Niekrasowiczach ob. Boniecki A., Poczet rodów WXLit. str. 203.* [2] *Bijuciszki, wieś położona 10 km. na pn.-wsch. od Giedrojciów a na północ od Wilna, dziś na Litwie Kowieńskiej.*

multipliciter ampliavit, dotamus redditibus infrascriptis. Damus igitur, adiicimus, incorporamus, appropriamus, conferimus et donatione perpetua et irrecuperabili temporibus perpetuis et affuturis praesentibus ascribimus: inprimis septem homines bene possessionatos ad curiam nostram Biuczyszki ex antiquo spectantes et nominibus his[g] nuncupatos: primum siquidem Sziemieniec[h], secundum Zokusz[i], tertium Iwaniec Climowicz, quartum Kapusta Iwanczelis[j], quintum Mathiam Tinkowicz[k], sextum Ponasiecz[l] et septimum fratrem Oniszko Hrickowicz, pro octavo vero servitio terram nostram propriam ipsis Hrickowicom[j] addidimus, qui cum divisi fuerint inter se, octavo servitio plebano ecclesiae servire tenebuntur et debebunt omnes cum ipsorum legitimis successoribus, necnon terris, pratis, campis, laboribus, servitiis et universis obventionibus, prout eosdem soli tenuimus et possedimus, nihil iuris, dominii aut proprietatis pro nobis ac[m] nostris successoribus penitus reservantes; item de familia illibera novem obnoxios: primum Onosiecz cum uxore et tribus filiis, videlicet Siemieniecz[n], Hinaciec[o] et Wasilecz[n], sextum Iwaniecz[n], septimum Wasilecz[n], octavum Climiecz[n] et nonam ancillam Motruniczam; item pro praedio sive agricultura curiae plebani terram sive campum Siedliscze nuncupatam, ex opposito ecclesiae consisten(tem) super triginta tunnas; item aliam terram sub Chryczko Theleszycz[p] iacentem super triginta tunnas, et tertiam terram, quam Daniłowiczy possidebant et arabant, etiam super triginta tunnas; item pratum contiguum terrae, quae[q] sub ecclesia habetur, nuncupatum Bugonczyszki per fluvium; item aliud pratum pro viginti curribus falcastrandis[r], quod habetur ab Odrine Ryczkowska[s] ex hac parte viae magnae usque ad finem; item gaium dictum Gudow[3]; item boves quatuor pro duobus aratris, item quatuor vaccas cum quatuor vitulis[t], item viginti quinque oves, item septem scrophas; caeterum ut rector praefatae ecclesiae nostris munificentiis suffultus divino cultui operosius valeat inhaerere, sibi tres decimas de curiis nostris[u] annis singulis provenientes, primam decimam de curia Biuciszki[v] de omni grano exceptis hortis et lini, item de Sznow[4] et Czerniechow[5] curiis duabus tantummodo de siligine aliis demptis; item de cellario nostro annis singulis unam pullam mellis[w] piąnczypiądne[x]; pro ministro vero anno quolibet unam sexagenam grossorum etiam damus, appropriamus donatione perpetua et irrecuperabili perpetuis temporibus valiturum. In cuius rei testimonium sigillum nostrum unanime praesentibus est appensum. Actum et datum in curia Biuczyszki, sabbatho ante festum S. Mariae Magdalenae proximo anno Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo octavo. Praesentibus ibidem reverendissimo in Christo patre Joanne Dei gratia episcopo Vilnensi necnon honorabilibus, generosis ac nobilibus Laurentio et Joanne canonicis Vilnensibus, Jadowk Fedko Dagirdowicz, Joanne Wiesztowicz[z], Mathia Naczyna, et aliis quam pluribus fidedignis testibus circa praemissa.

311. [g] hic *Czart.* [h] Szemieniec *Czart. i Lib. M.* [i] *w Lib. VI pierwotne* Iokus *pierwsza ręka poprawia na* Iokusz *a druga na* Zokusz; Zoleusz *Czart.*, Zokusz *Lib. M.* [j] *w Lib. VI pierwszą ręką dodane z po* c [k] Thinkowicz *Czart.* [l] Ponasiec *Czart.* [m] aut *Lib. VI* [n] *w Lib. VI pierwszą ręką dodane na końcu z* [o] Hinaciecz *Czart.* [p] *Lib. VI poprawia na* Chricko *z pierwotnego* Chrydzko Theleszicz; Hricko Theleszycz *Czart. i Lib. M.* [q] *Lib. VI pierwotnie* contiguum quod [r] falcestrandis *Czart.* [s] *w Lib. VI pierwotnie poprawione drugą ręką na*: odrine ryczkowska, *przyczem nad przekreślonem drugiem* i *i wstawionem na miejsce* e *dopisane drugą ręką* spatium *(odstęp)*; odrine spatium Ryczkowska *Czart.* [t] *w Lib. VI poprawione z* et quatuor vitula, *toż Czart.* [u] *Lib. VI opuszcza* [v] Biuczyszki *Czart.* [w] pullam mellis unam *Czart.* [x] *Lib. VI pierwotnie* pięcipiądne [y] *w Lib. VI poprawione z* Wiestowicz, *jak jest i w Czart.*

311. [3] *Są tuż pod Bijuciszkami na płd.-wsch. i płd.-zach. dwie osady o podobnem brzmieniu: Gudańce i Gudejki (mapa 1:300.000).* [4] *Snów, miasteczko nad Snówką dopływem Uszy w pow. nowogródzkim, 17 km. na zach. od Nieświeża.* [5] *Czernichów leży o milę na zach. od Snowa.*

312.

Stara Wawiórka, 29 maja 1479.

Zygmunt wraz z matką swoją Zofją wdową po Michale Goliginowiczu, oraz inni dziedzice Wawiórki z rodów Raczkowiczów, Niemojkowiczów, Rodziewiczów i Butkowiczów nowo zbudowanemu przez siebie kościołowi w Starej Wawiórce ku czci Trójcy Św. i Narodzenia NMP. wznawiają i rozszerzają dawne uposażenie swoich ojców, a mianowicie Michała, Suczka i Andrzeja Dyla Goliginowiczów, Raczka, Niemojka, Butka i Rodziusa, obejmujące ziemie, ludzi, dziesięcinę, wszyscy zaś razem nadają wolną karczmę koło kościoła.

Or. brak; istniał on jeszcze w r. 1522, kiedy odpis jego sporządzono (ob. Kop. 1.).

Kop. Tyszk. k. 47'—48' nr 41; z poprawkami i dopiskami ręką w. XVII. Przy końcu tekstu: Sta: Comorowsky, notarius ex originali transumpsit.

Uw. Akt niniejszy jest wznowieniem dokumentu, wydanego przez tychże wystawców w (Wielkiej) Wawiórce między 10 lipca 1463 a 12 lipca 1467 (ob. wyżej str. 282—6, Nr 247) w obecności Jana biskupa jeszcze naonczas łuckiego i miejscowego duchowieństwa. Jak widać z zestawienia obu tekstów, niniejszy dokument opiera się na poprzednim, powtarzając go z małemi odmianami, tak że się niemal pokrywają. Niestety ściśle tej zależności tekstów nie można wykazać z powodu braku oryginałów aktów, które dochowały się tylko w późniejszych kopjach z wieku XVI, niezupełnie dokładnie oddających tekst pierwotny. Dokument wcześniejszy (Nr 247) dochował się w kopji dziś znacznie uszkodzonej i przepełnionej błędami (ob. wyżej str. 282 Kop.), posiadającej przy końcu luki (str. 285 w. 38); uzupełnia je częściowo i może służyć do poprawienia w nim błędów odpis niniejszego dokumentu w kopjarzu Tyszkiewiczowskim z r. 1522, ale i on zawiera przekręcenia i dość liczne opuszczenia oraz skrócenia, jak to było zwyczajem tego kopisty, Stanisława Komorowskiego, co jednak nie wyklucza przyjęcia odmiennej redakcji stylistycznej. Oba te teksty wzajemnie się uzupełniają i pozwalają odtworzyć tekst oryginalny. — Wznowienie uposażenia kościoła w Starej Wawiórce tłumaczy się dokonanym wówczas aktem konsekracji kościoła, w obecności Jana Łosowicza już jako biskupa wileńskiego i jego kanoników katedralnych. — Pomimo tożsamości tekstu podaje się oba dokumenty osobno pod ich datami ze względu na to, że dotyczą odmiennych czynności prawnych, dokonanych w różnym czasie i w obecności różnych świadków. — Wzmiankę o uposażeniu ołtarza w tejże Starej Wawiórce ob. w dokumencie w. ks. Aleksandra w zatwierdzeniu króla Zygmunta I w Brześciu dnia 4 października r. 1511.

In nomine Domini amen etc.[a] Proinde nos Sigismundus una cum Zophia genitrici sua felicis recordii Michaelis Golgynowicz, Nicolaus et Jondzylo Raczkowicz, Szemyoth Nemoykowicz, Dawgyrd et Olyechno Rodzewicz, Nicolaus, Leonardus et Stanislaus una cum Phyethka genitrici sua bone memorie Bvthkonys, necnon Zophia Dvchna Chvyenka pie memorie Svthkonys[1], heredes de Vavyerka, significamus tenore presencium, quibus expedit universis et singulis: Quod ob salutem animarum nostrarum denuo construximus, fundavimus et ordinavimus ac dedicare disposuimus ecclesiam nostram in Antiqua Vavyerka[2] in honorem Dei Omnipotentis (Patris, Filii)[b] et Spiritus Sancti ac Nativitatis Marie. Quam

---

312. [a] *opuszczona prawdopodobnie arenga:* Ne ea... veridicorum. *(ob. wyżej str. 283 Nr 247 w. 48 i nast.)* [b] *opuszczone w tekście*

312. [1] *Przywiedzione tu osoby i miejscowości występują w dokumencie Wielkiej Wawiórki, wystawionym między 10 lipca 1463 a 12 lipca 1467 (ob. wyżej str. 282—6 Nr 247).* [2] *Ob. objaśnienie na str. 284 przyp. 2 oraz na str. 360 przyp. 1.*

quidem ecclesiam pro cleri et eius ministri[c] nutrimento meliori dotamus redditibus infrascriptis, prout et nostri antecessores. In primis prime eclesie nostre primonominate in fundacione dominus Michael, Svthko[d], Dyl Andreas germani Golgynowicz unanimiter donaverant, dederant et ascripserant de terra Lysgawczysna[e] pro edificio eclesie, cimiterii, plebani curie, ortorum, agriculture eciam apta, (cum) virgultis, pascuis ibidem cum pratis adiacentibus propriorum hominum patrimonii partim Snypowczyssna, Kybowsczyna, Wolnysczyssna, partim Kroxczyssna, longitudinis a fluvio Vaverka medium ad paludium in Slowyena nobilis Czolkonys felicis recordii cum hominibus limites (habente), Bvrnvs Throchym et Ivan Woykowiczy, eciam eiusdem Romeyko et Osyp Nyecrassowyczy. Item primonominatus dominus Michael donavit simul adiungensque dedit eclesie dicte eiusque rectoribus partem de terra Rymkyschky agriculture apta, virgultis et pascuis ibidem terre priori Lyssgaffczysne iuncta[f], a convalle medii in Slowyeno paludii longitudinis ad viam Throcen(sem) generosi Jvschkonys habente granicies cum hominibus Gyrdzewiczy et domini[g] Pothbypyentha homine[h] Nyekrasch, necnon nobilium Jadawgonis et Pvsonys eciam hominibus, latitudinis vero a magna via ibidem de Vasylyssky[3] (gressus)[i] habente in Lydam in toto usque ad aliam (viam), cuius exitus[j] ab eclesia in Slowyenam. Item eciam idem fratres dicti Michael et Svthko, Dyl[k] donaverant et ascripserant de Vaverka et Olzoph[4] curiis propriis decimam omni manipularem de grano, agriculturis camporum et ortorum, et de tributo proprio de celario tenam mellis aut latorum grossorum sexagenam ascripserant et dabant; cuius quidem tributi iam nunc media pars tene sive sexagene co(n)cernit me prefatum Sigismundum dare, et ita volo suis cum succedaneis perpetue tenere et habere. Item sepedicti fratres[l] dederant, ascripserant homines proprios[m] indivisos cum terra eorum, videlicet Molkowczyssna cum singulis omnibus eorum agriculturis, agris, silvis, borris, virgultis, gays possessionibusque, quas pro tempore habebant et possidebant pro se et suis successoribus[n], nichil iuris reservan(tes), quorum quidem nomina Thysszvs, Lucas et Damian, et familiarem Janyecz; qui quidem omnes et singuli homines nostri supra et infrascripti, ceterorumque dominorum infrascriptorum homines eorum cum succedaneis tenebuntur et obligabuntur servicia in perpetuum impendere eclesie nostre supradicte et eius protunc rectoribus. Item iidem sepenominati fratres dominus Michael et Svthko post obitum fratris Andree donaverunt et dederunt eidem eclesie et eius rectoribus perpetue trans prefatam magnam viam de pratis ex utraque parte predicti fluminis Vaverka[5], granicies habentibus cum Mylosch Woyswylowicz[o] pratis et Juschkonis, necnon etiam Rymvczys hominem domini Dyl. Item eciam sepefatus Sigismundus una cum matre sua dedimus ascriben(tes) et donamus proprium hominem Nicolaum alias Bvrdyk super diu fatam terram Rymkyschky et de familia Szdanyesz cum Ruthka, necnon eciam terram Nyemonyszky agriculture aptam cum silvis, gays, virgultis omnibus pratis et singulis pascuibus[p], prout ipse[q] Nyemonyvs una cum suis filiis possidebat et tenebat, nichil eciam iuris et possessionis postea pro se

312. [c] ministris *Tyssk.* [d] Svthkodyl *Tyssk.* [e] Ligauwczizna *w dokumencie z r. 1463/7 str. 284 w. 22* [f] iuncte *Tyssk.* [g] dominum *Tyssk.* [h] hominis *Tyssk.* [i] *tak wyżej na str. 284 w. 33;* Dressul *nadpisała późniejsza ręka w. XVII* [j] *powtarza drugi raz* ad aliam viam [k] Svthkodyl *Tyssk.; opuszcza* Andreas *ob. wyżej str. 284 w. 34* [l] *Tyssk. opuszcza imiona*: Michael, Suthko, Dyl Andreas [m] tres *w dokumencie z r. 1463/7, ob. wyżej str. 285 w. 5; ręka w. XVII dopisała ten wyraz nad* proprios [n] *tak w dokumencie z r. 1463/7 str. 285 w. 7; wyraz ten dopisała tu także ręka z w. XVII* [o] Rodzwilowicz *w dokumencie z r. 1463/7 str. 285 w. 15* [p] *tak Tyssk.* [q] *tych dwóch wyrazów brak w Tyssk.; znajdują się one w dokumencie z r. 1463/7 str. 285 w. 19 i nadpisała je ręka w. XVII.*

312. [3] *Ob. objaśnienia wyżej na str. 284 przyp. 3.* [4] *Ob. objaśnienie wyżej na str. 284 przyp. 4.* [5] *Ob. objaśnienie wyżej na str. 285 przyp. 5.*

suisque posteris relinquen(tes). Item eciam dominus Raczko felicis recordii donaverat homines proprios tres indivisos Rymvthys, Thorvthys et Stanys cum terra; item eciam pratum in Rossochy Savythokoyczyssna[r]; item decimam suam in Vaverka manipularem ceterorumque omni[s] de grano, agriculturis camporum et ortorum omnium. Item Jvndzylo una cum fratre felicis recordii Venceslao Dei gracia episcopo Luceoriensi[t 6] dedimus tres homines proprios in Dzythva Sovyzym, Noszvs et Petrum cum terris eorundem. Item dictus Jvndzylo de curia Pyelasa decimam manipularem de omni grano camporum et ortorum et eciam prata in Dzythva[7]. Item Nyemyeyko[u] unum hominem et decimam omnium in Dzythva. Item Bvthko[u] unum hominem et decimam in Dzythva. Item Rodzvs[v] duos homines et decimam in Dzythva[w]. Item Davgyrth decimam de curia Thakryschky[8]. Item omnes et singuli dedimus tabernam liberam circa eclesiam. In cuius rei testimonium sigilla nostra presentibus sunt appensa. Actum et datum in Antiqua Vaverka, sabato ante festum Penthecosten anno Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo nono. Presentibus ibidem reverendissimo in Christo patre domino Joanne Dei gracia episcopo Wylnensi, Joanne Kvczykovicz, Laurencio Wolczkovicz canonicis eclesie Wylnensis, testibus circa premissa.

313.

(Nowe Troki), 26 września 1479.

Szlachetny Stanisław Marcinowicz z Merecza zapisuje testamentem swej żonie Annie całe swoje mienie, a po swojej i jej śmierci kościołowi N. P. M. przy klasztorze franciszkanów w Wilnie ludzi Zesłowskich, kościołowi św. Jana Chrzciciela dom swój w Wilnie, żonie swej Annie dom w Nowych Trokach do jej rozporządzalności, ks. plebanowi u św. Marcina w Mereczu sadzawkę.

M. A. *Or. Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Pergamin średniej grubości, 33 X 13·2 + 3 cm., splamiony od wilgoci i rdzy, na zagięciu lewem jako też na zakładce wyżarty, miejsce zaś gdzie była pieczęć od nacięcia oderwane; z boku w nowe nacięcie włożony pasek pozostały po pieczęci, z grubego pergaminu, z obu stron zapisany, niewątpliwie wycięty z jakiejś księgi liturgicznej. — Na odwrociu zapiski: 1) na złożeniu spodniem z w. XV/XVI:* Donatio super quatuor homines dictos Zesslowskye; *poniżej ręka z w. XVII dodała:* Prima fundatio Nove Ludze; *2) poniżej ręką w. XVI:* Litterae pro Zaszcziuny alias Novy Liudzye; *3) na złożeniu wierzchniem z w. XVII:* Priviley na Nowe Ludzie *(inna późniejsza ręka dodała)* alias Zasczuny; *4) sygnatury: a) z w. XVI:* A. 61 *przekreślona ręką z w. XVIII, która dopisała wyżej:* N° 1mo Sub litera KK *i datę* A° 1479, *b) z w. XIX:* Odd. 3. Fas. 2. N. 1.

Kop. Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Luźna kopja z w. XVIII w fascykuliku p. t. Dokumenta na Zaszczuny *z zapiskiem z w. XIX na odwrociu:* dom na ulicy S° Jańskiej naprzeciw kościoła zapisał, *z sygnaturą tejże ręki:* Odd. 2. Fas. 1. N. 32.

---

312. [r] *tak w Tyszk. zapewne zamiast* Switkowsczyzna, *jak w dokumencie z r. 1463/7, ob. wyżej na str. 285 w. 25* [s] omnium *Tyszk.* [t] *opuszczone tu prawdopodobnie wyrazy:* genetriceque sua post decessum Joannis fratris similiter, *jak w dokumencie z r. 1463/7, ob. wyżej str. 285 w. 23—24* [u] et *dopisane ręką w. XVII* [v] *poprawione jakby z* Radzvs [w] Dzvytha *Tyszk.*

312. [6] *Ob. objaśnienie wyżej na str. 285 przyp. 6.* [7] *Ob. objaśnienie wyżej na str. 285 przyp. 7.* [8] *Może błąd zamiast Tataryszki (ob. w dokumencie z r. 1463/7 str. 286 w. 10); w takim razie może to jedna z kilku osad tej nazwy w pow. trockim (ob. Słownik Geogr. T. XII str. 228).*

Przekł. pol. z drugiej połowy w. XVIII w dwóch redakcjach znajduje się w temże Archiwum w dwóch fascykulikach równobrzmiących p. t.: Dokumenta na Zaszczuny, *wymieniające wśród innych nadań* na pewny ołtarz nayduiący się u XX. Franciszkanow: cztyrech (ludzi) r. 1479 przez Stanisława Marcinowicza koniuszego wilenskiego, aby msze były odprawowane u onego w Zaszczunach mieszkaiących *(ob. niżej dokument Michała Pietraszowicza z 10 maja r. 1488). Nadto jest tu drugi przekład z późniejszego nieco czasu na luźnej kartce.*

In nomine Domini amen. Anno Domini Mi°CCCC°LXXIX in vigilia Translacionis sancti Stanislai in presencia honorabilium et circumspectorum dominorum, qui infra nominabuntur, ego Stanislaus nobilis Marczynovicz de Merecz[1] compos racione existens, attendens vitam transitoriam ac caducam, testamentum sic facio de omnibus rebus meis michi a Deo datis: Notum facio per presentes, quod in primis ascribo uxori sue Anne wsze ymyenye rvszayącze y leżącze in duobus centis sexagenarum latorum grossorum, quod ipsa Anna ux[o]r mea potest vendere, invediare in eadem peccunia, videlicet in duobus centis sexagenis latorum grossorum. Item ascribo post decessum mei et uxoris mee homines Z[e]slowskye czothyry sledy ad ecclesiam Beate Virginis Marie ad claustrum in Vylna szlvsbvyv y sdanyvyv[a]. Item ascribo post decessum mei et uxoris mee[b] domum meam propriam in Vylna ad ecclesiam sancti Johannis Baptiste in Vylna. Item ascribo uxori sue Anne domum meam propriam, quam habeo in Nowa Throky, quod ipsa Anna eandem potest vendere vel pro se reservare. Item ascribo domino plebano in Merecz piscinam alias vyerchny prvth[c] ad ecclesiam sancti Martini in Merecz. Item coram domino nobili Barthosz Montholthovycz, item coram domino nobili Olechno Hermanovycz, item coram domino Ivaszko tunc existente vicesgerens alias namyeszthnykyem in Nova Throky[d], item coram domino Stanislao tunc existente in Nova Throky alias wrothny, item coram Johanne advocato de ibidem Throky, item coram domino nobili Hrymko Ondreyovycza, item coram domino Jacobo de ibidem Throky alias Herbacz, item coram Thartaro nomine Szeuko[e], necnon aliis ad hoc specialiter vocatis, item coram domino Leonardo vicario tunc existente ibidem in Nova Throky. In signum rei veritatis sigillo meo proprio subappenso.

314.

B. m., 1480.

Helena Polzynowa zapisuje człowieka Jerzego z gruntem czyli śladem konwentowi oo. franciszkanów w Oszmianie.

Wzmianka o tem nadaniu ze wskazaniem, że istniał dokument pergaminowy z pieczęcią r. 1480 pod sygnaturą A. 3., znajduje się w przechowanym w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej Inwentarzu konwentu franciszkańskiego w Oszmianie z 8 marca r. 1585 k. 5', gdzie czyta się: Domina Helena Polzynowa relinquit et legat hominem Georgium cum agro alias Slad. In pargameno cum sigillo anno 1480.

---

313. [a] *we wskazanym wyżej przekładzie polskim z drugiej połowy w. XVIII wyraz* sledy *opuszczony a następnie dodano:* do klasztoru w Wilnie służbą y daniną [b] *te trzy wyrazy tą samą ręką nad wierszem dopisane* [c] *w tymże przekładzie czyta się w pierwszej redakcji*: sadzawkę Wietrzne Młyniszcze, *w drugiej* Sadzawkę imieniem Wietrzne Młyniszcze; *w przekładzie na luźnej kartce*: staw alias wierchny pruth [d] novathroky *w tekście* [e] *można czytać i* Szenko

313. [1] *Merecz, miasteczko na Litwie przy ujściu Mereczanki do Niemna.*

315.

Wilno, 6 lutego 1481.

Hanusz i Chwiedko Dagirdowicze bracia rodzeni uposażają kościół przez siebie fundowany we wsi swojej Widzach, mający być konsekrowanym przez biskupa Jana p. w. Narodzenia NMP., ŚŚ. Jana Chrzciciela, Jakóba apostoła i Katarzyny panny, a mianowicie każdy z nich nadaje: po sześciu ludzi z swojej dziedziny przytoczonych imiennie z dziećmi, ziemiami i całą majętnością, po pięciu służebnych również imiennie przytoczonych, po pięć pudów miodu i po ziemi ornej koło kościoła wraz z łąką dla plebana; ponadto obaj nadają wspólnie dziesięcinę zbożową i ogrodową z ról dworskich w Widzach, tudzież karczmę wolną tamże koło kościoła.

Or. brak; był jeszcze w początkach wieku XIX w Archiwum Dioc. Wileńskiem, jak świadczy zapisek w Liber Magn. (ob. niżej Kop. 4) na k. 33 ręką Jana Połochowskiego dyrektora Archiwum, który go skolacjonował z oryginałem, podając następującą adnotację: In altera parte huius Fundationis adnotatio Judicialis his exprimitur verbis: Roku Tysiecza Szestsot dwadcat tretieho Miesieca Jenwara diesiatoho dnia Jeho miłost kniaz Andrey Okminski Pleban wicki tot Fundusz ku wpisaniu do knih pokładał. Sebestyan Mirski Sędzia Ziemski Brasławski ręką swą. Daniel Tur Podsędek Brasławski. Jan Kostiałkowski Pisarz Ziemski Brasławski.

Kop. 1. Tyszk. k. 7—8 nr 7. — 2. Lib. VI k. 278'—9 z zapiskiem Lectum Descriptum. — *3. Czart. k. 40—41. — 4. Lib. Magn. k. 32'—33 (z zapiskiem jak wyżej Or.).*

Reg. Ks. Przyałgowski W., Żywoty Biskupów Wileńskich T. I str. 63 z objaśnieniem, że majątek Widze znajduje się »na płaszczyźnie i rzece Maruga zwanej«.

Uw. Wydaje się tu ten tekst na podstawie Tyszk., zaznaczając odmiany z innych kopjarzy.

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Cum inter[a] humane nature commoda nichil[b] dignius quam ut memoria habeatur, opportunum igitur extat, ut actus hominum apicibus litterarum et testium annotacione perhennentur. Proinde nos Hannus[c] et Chwyedko Dagirdowiczi[d][1] fratres germani significamus tenore presencium, quibus expedit presentibus et futuris, presencium noticiam habituris: Quod[e] accensi zelo singulari devocionis et tacti divino spiramine necnon animarum nostrarum predecessorumque et successorum nostrorum saluti salubrius occur(r)ere cupien(tes)[f], ec(c)lesiam in villa nostra Wydze[g][2] ad honorem illibatissime Nativitatis[h] Marie Virginis et beatorum Joannis Baptiste[i], Jacobi apostoli necnon et S. Catherine[j] virginis construximus, fundavimus, ordinavimus et per reverendum in Christo patrem[1] dominum Joannem Dei gracia episcopum Wylnensem[k] dedicare disposuimus. Quam quidem pro cleri nutrimento me-

---

315. [a] autem *Lib. VI* [b] nil *inne Kop.* [c] *Lib. VI pierwotnie* Hannus *poprawia na* Hannusz, *jak i inne Kop.* [d] Chwiedko Dagirdowiczy *inne Kop.* [e] Quia *inne Kop.* [f] *Lib. VI pierwotnie* cupiens [g] *Lib. VI drugą ręką poprawia na* Widzye, *tak i Lib. M.*; Widze *Czart.* [h] *w Lib. VI dopisane drugą ręką* [i] *inne Kop. dodają* et [j] Catharinae *Czart.* [k] Vilnensem *inne Kop.*

315. [1] *O tych Dawgirdowiczach ob. Semkowicz W., O litewskich rodach boiarskich i t. d. (w Roczniku Herald. T. VIII [1926/7] str. 138).* [2] *Widze, dziś miasto w pow. brasławskim nad rzeczką tej nazwy i jeziorem Maruga.*

liori de bonis temporalibus, quibus nos superne provisionis opulenta benignitas liberaliter ac multipliciter ampliavit, dotamus redditibus infrascriptis. Damus igitur, addiicimus, incorporamus, ap(p)ropriamus, conferimus et donacione perpetua et irrevocabili[1] temporibus perpetuis ascribimus eedem ec(c)lesie et [m]rectori eiusdem ec(c)lesie[m] pro tempore existenti et aliis qui impost[n] fuerint quilibet nostrum de[o] sorte sua per sex homines. In primis ego Joannes seu Hannus sex homines, primum Stephanum[p], secundum Narko, tercium Maczvs, quartum Paczelys[q] Nareysschowicz[r], quintum Martinum Swyrblovicz[s] et sextum Moystortum[t] cum fratre eiusdem. Deinde ego Chwyedko[u] de sorte mea sex, primum Simonem[v] Putatovicz, secundum Syemyaszko Monvylovicz[w], tercium Janelys[x] Wolossowicz[y], quartum Bogdan Oschmanecz[z], quintum Szethko[aa] et sextum Dawgenys[bb] et hoc cum ipsorum pueris et successoribus[cc] necnon terris, pratis, silvis et cum dominio, iure et proprietate, prout eosdem soli tenuimus, habuimus et possedimus, nichil iuris, dominii et proprietatis in eisdem nobis et nostris successoribus penitus reservantes. Item per quinque famulos obnoxios, ego Hannus quinque, primum Wyeliczko[dd] cum filio suo Joanne, tercium Janelys[ee], quartum Petronellam cum filia Catherina[ff]; item quinque p v d y de melle de tributo Szabassowicze[gg] [3] provenien(te)[hh]; item pro agricultura sive[ii] predio plebanali campum seu terram deprope ec(c)lesiam consistentem; item pratum terre contiguum super tres s t i r t h a s. Item similiter et ego Chwyedko[jj] quinque obnoxios, primus Aulaszonen[kk] cum uxore et pueris tribus, de melle quinque p v d y, pro agricultura autem terram sive campum ec(c)lesie deprope iacentem, super viginti tunnas, prout et frater meus dominus Hannvs; item pratum pro tribus cumulis alias n a t r z y s t e r t y[ll]. Ceterum ut idem rector et alii inpost existentes nostris munificenciis[mm] suffulti divino cultui valeant operosius inherere, eidem rectori ec(c)lesie decimas post araturas curiarum nostrarum, provenientes in dicta Wydze[nn] de omni grano et eciam de ortis cuiuslibet seminis, necnon et tabernam liberam in dicta Vydze deprope ec(c)lesiam situatam, ambo in solidum eciam damus, ap(p)ropriamus donacione perpetua et irrevocabili[oo] perpetuis temporibus valitur(a)[pp]. In cuius rei testimonium sigilla nostra presentibus sunt appensa. Actum et datum Wilne[qq], feria tercia ipso die S.[rr] Dorothee virginis et martiris anno Domini millesimo quadringentesimo octuagesimo primo. Presentibus...[ss]

---

315. [1] irrecuperabili *inne Kop.* [m—m] *wyrazy, znajdujące się w Lib. VI, w Lib. M. dopisane są na marginesie (f. 33) z początkiem w XIX przez J. Połochowskiego, który zrobił następującą uwagę*: Correctum cum originali, Jan Połochowski, Regent Gran. Pttu Wilenskiego, Director Archiw; *w Czart. brak tych wyrazów* [n] *Lib. VI pierwotne* in posterum *poprawia na* impost [o] pro *inne Kop.* [p] *w Lib. VI pierwotnie zdaje się* StepHan; Stepan *Czart. i Lib. M* [q] *Lib. VI* Paczelis *poprawia na* Paczelys, *tak Czart. i Lib. M.* [r] Nareyszowicz *inne Kop.* [s] Swirbłowicz *inne Kop.* [t] Woysztortum *inne Kop.* [u] Hwiedko *Lib. VI*, Chwiedko *Czart. i Lib. M.* [v] Szy̅wuc *Lib. VI tak i Lib. M.*; Szipouc *Czart.* [w] Siemaszko Monwiłowicz *inne Kop.* [x] *w Lib. VI* Janelis *pierwszą ręką poprawione na* Jane isz; *tak Czart. i Lib. M.* [y] Wołoszowicz *inne Kop.* [z] Osmanecz *inne Kop.* [aa] Szedko *inne Kop.* [bb] Daugenis *inne Kop* [cc] *inne Kop. dodają* ipsorum [dd] Wieliczko *inne Kop* [ee] Janelis *Lib. VI*, Jonelis *Czart.* [ff] Catharina *Czart.* [gg] Szabaszowicze *inne Kop.* [hh] *Lib. VI poprawia na* provenientes; provenientes *Czart. i Lib. M.* [ii] seu *inne Kop.* [jj] Chwiedko *inne Kop.* [kk] Aulaszonen̄. *Tyszk.*; *Lib. VI pierwotnie* Dilaszo-*(litera nieczytelna)*nem; Dulaszonem *Czart.* [ll] *tak Lib. VI i Czart*; nathrzysthy *Tyszk.* [mm] munificiis *Czart.* [nn] *Lib. VI poprawia* Widze *na* Widzye, *tak też ma Czart. i Lib. M* [oo] irrecuperabili *Lib. VI* [pp] valituą *Tyszk.*; *Lib. VI pierwotnie* valiturum [qq] Vilnae *inne Kop.* [rr] *opuszcza Tyszk* [ss] *brak w Tyszk.*; *w Lib. VI ręką korektora dopisany ten wyraz, tak jak w Lib. M.*

315. [3] *Miejscowość nieodgadniona.*

316.

Wilno, 5 marca 1481.

Jan Dagirdowicz dzierżawca Merecza, czując się chorym, wzmacnia uposażenie kościoła we wsi swojej Widzach, nowowybudowanego i już konsekrowanego, nadając dwóch ludzi osiadłych z ich potomstwem, posiadłościami, daninami i powinnościami; garniec miodu z Szabasowic; dziesięcinę wszelkich zwierząt domowych, wyjąwszy koni.

Or. brak.
Kop. Tyszk. k. 8—8' nr 8.

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Ego Joannes Dagirdowicz[1] tenutarius in Myeracz[2], licet tunc langwens corpore tamen compos racione, significo tenore presencium quibus expedit universis presentibus et futuris, presencium noticiam habituris: Quomodo considerans et in animo meo revolvens ec(c)lesiam parrochialem et eius rectorem in villa mea Wydzie[3], noviter per me constructam et dedicatam, ex donacione mea privilegiali priori non esse contentos neque debite dotatos, volens insuper eam cum suo rectore et ministris ipsius in presenti prosequi favoribus, eedem ęc(c)lesie et rectori nunc et inpost existentibus damus, adicimus, incorporamus, appropriamus, confirmamus et donacione perpetua et irrecuperabili temporibus affuturis duos homines possessionatos cognominibus hiis nominatos, primum Sthepanowicz, secundum Sewrykowicz cum ipsorum posteris necnon terris, campis, pratis, silvis, censibus, laboribus et aliis quibusvis dacionibus, solucionibus et obvencionibus universis, prout eosdem solus tenui, habui, nichil pro me et successoribus meis iuris, dominii et proprietatis penitus reservan(tes); item pullam de melle, de tributo de Szabasszowicze[4] provenien(te); item et decimam de omnibus pecoribus et pecudibus que generantur, equis duntaxat exceptis, eciam damus, appropriamus donacione perpetua et irrevocabili temporibus perpetuis valitur(a). In cuius rei testimonium sigillum meum presentibus est appensum. Datum Wylne, feria secunda Carnisprivii anno Domini millesimo quadringentesimo octuagesimo primo.

317.

Rzym, 27 sierpnia 1481.

Prekonizacja Andrzeja na biskupstwo wileńskie, dokonana na konsystorzu tajnym na przedstawienie arcybiskupa Rouen.

Zapisek w Archiwum Watykańskiem, Oblig. et Solut. T. 82 k. 102' z zapiskiem na lewym marginesie: Wilnen(sis).

Reg. Abraham, Sprawozdanie (III) str. 32.

Die lune XXVII augusti[a] idem sanctissimus dominus noster in suo consistorio secreto ad relationem reverendissimi domini Rothomagensis[1] providit ecclesie Wilnensi

316. [1] *O tym Janie (Hanuszu) Dowgirdowiczu ob. wyżej str. 372 przyp. 1.* [2] *Merecz, (ob. wyżej str. 371 przyp. 1).* [3] *Ob. objaśnienie wyżej str. 372 przyp. 2.* [4] *Miejscowość nieodgadniona.*

317. [a] Agusti *Or.*

317. [1] *Wilhelm de Estouteville benedyktyn, kardynałem mianowany 18 grudnia r. 1439 (razem z Oleśnickim), arcybiskup Rouen 1453—1483 i camerarius S. Collegii (Eubel, Hierarchia Catholica T. II² str. 8, 58 i 225).*

de persona reverendi patris domini Andree ..[b], preficiendo eum in episcopum et pastorem, vacanti per obitum ultimi episcopi extra Romanam Curiam defuncti.

318.

Rzym, 27 sierpnia 1481.

Papież Sykstus IV Andrzejowi elektowi wileńskiemu, mianowanemu przez siebie biskupem wileńskim, zezwala na jego prośbę przyjąć sakrę biskupią od biskupa katolickiego, którego sobie wybierze w obecności dwóch lub trzech innych biskupów po złożeniu zwykłej przysięgi wierności papieżowi i Kościołowi Rzymskiemu, której też formułę zamieszcza, z nakazem odesłania jej odpisu pod własną pieczęcią przez osobnego wysłańca do Rzymu. Przysięgę tę ma złożyć pod zagrożeniem kar kościelnych a nie ma ona naruszać praw arcybiskupa gnieźnieńskiego, któremu kościół wileński podlega jako swemu metropolicie.

Or. Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Dokument pergaminowy pięknie zachowany, pergamin średniej grubości 54 × 32·5 + 7·5. — Po pieczęci pozostał tylko sznurek konopny. — Wiersze tekstu ponumerowane z lewej jego strony w wieku XIX, oczywiście przez M. Herburta. — Pod tekstem A) zapiski kancelaryjne: 1) z prawej strony ręką pisarza Concordat; *2) obok na marginesie bocznym z prawej strony znak kancelaryjny w kształcie wydłużonego* R; *3) z lewej strony pod zakładką* Aug(ustus), *obok na prawo pod samym tekstem* XXVIII G. bonidies, *niżej* N. de Tongues; *4) na zakładce z prawej strony:* pro B. de Maffeis fert. 1, pro Consalio fert. 1, residui pro Ricardo*(?)*; *5) poniżej ręką pisarza* Sinolfus. *Na odwrociu zapiski kancelaryjne: 1) na środkowem złożeniu:* R(egestrata), *w tej literze u góry tą samą ręką litera* L; *2) u dołu zapisek zdaje się inną ręką* de Restis pro A. de Petra; *3) niżej odwrócone inną ręką* A. de Urbino; *4) na lewem dolnem złożeniu* G. de la Fiera*(?)*. *B) zapiski archiwalne: 1)* Bulla consecrationis et iuramenti forma Andreae episcopi Vilnensis *(wiek XVI); 2) poniżej powtórzone to samo w w. XVII z dołożeniem daty* 1481, n° 19. I; *3) nadto sygnatura* N° 6to *(w. XVIII).*

Reg. Ks. Przyałgowski W., Żywoty biskupów wileńskich T. I str. 64 (z Archiwum Diecezjalnego).

Sixtus episcopus, servus servorum Dei, dilecto filio Andree electo Vilnensi, salutem et apostolicam benedictionem. Cum nos hodie ecclesie | Vilnensi pastoris regimine destitute de persona tua nobis et fratribus nostris ob tuorum exigentiam meritorum accepta de fratrum eorundem consilio auctoritate apostolica duxerimus providendum, preficiendo te illi | in episcopum et pastorem, prout in nostris inde confectis litteris plenius continetur[1], nos igitur ad ea, que ad tue commoditatis augmentum cedere valeant, favorabiliter intendentes, tuis in hac parte supplicationibus | inclinati, tibi, ut a quocunque malueris catholico antistite gratiam et communionem apostolice Sedis habente, ascitis et in hoc sibi assistentibus duobus vel tribus aliis catholicis episcopis, similem gratiam et communionem habentibus, munus consecrationis recipere valeas ac eidem antistiti, ut recepto prius per eum nostro et Romane Ecclesie nomine a te fidelitatis debite solito iuramento iuxta formam presentibus annotatam, munus predictum auctoritate nostra im-

317. [b] *miejsce próżne na jeden wyraz*

318. [1] *Bulla ta prowizyjna papieża Sykstusa IV nie jest znana.*

pendere tibi possit, plenam et liberam concedimus earundem presentium tenore facultatem. Volumus autem et auctoritate predicta statuimus et decernimus, quod si, non recepto a te per ipsum episcopum dicto iuramento, idem antistes munus ipsum tibi impendere et tu illud suscipere presumpseritis, dictus antistes a pontificalis officii exercitio et tam ipse quam tu ab administratione tam spiritualium quam temporalium ecclesiarum nostrarum suspensi sitis eo ipso. Preterea volumus, quod formam huiusmodi a te tunc prestiti iuramenti nobis, de verbo ad verbum per tuas patentes litteras tuo sigillo signatas, per proprium nuntium quantocius destinare procures, quodque per hoc venerabili fratri nostro archiepiscopo Gnesnensi, cui prefata ecclesia metropolitico iure subesse dinoscitur, nullum imposterum preiudicium generetur. Forma autem iuramenti, quod prestabis, hec est:

»Ego Andreas electus Vilnensis ab hac hora inantea fidelis et oboediens ero beato Petro sancteque apostolice Romane Ecclesie et domino nostro domino Sixto pape IIII suisque successoribus canonice intrantibus. Non ero in consilio aut consensu vel facto, ut vitam perdant aut membrum, seu capiantur, aut in eos violenter manus quomodolibet ingerantur, vel iniurie alique inferantur quovis quesito colore; consilium vero, quod michi credituri sunt, per se aut nuntios seu litteras ad eorum damnum me sciente nemini pandam. Papatum Romanum et regalia sancti Petri adiutor eis ero ad retinendum et defendendum contra omnem hominem. Legatum apostolice Sedis in eundo vel redeundo honorifice tractabo et in suis necessitatibus adiuvabo. Iura, honores, privilegia et auctoritatem Romane Ecclesie, domini nostri pape et successorum predictorum conservare, defendere, augere et promovere curabo; nec ero in consilio vel in facto seu in tractatu, in quibus contra ipsum dominum nostrum vel eandem Romanam Ecclesiam aliqua sinistra vel preiudicalia personarum, iuris, honoris, status et potestatis eorum machinentur; et si talia a quibuscunque tractari novero vel procurari, impediam hoc pro posse et quantocitius potero commode, significabo eidem domino nostro vel alteri, per quem ad ipsius notitiam possit pervenire. Regulas sanctorum patrum, decreta, ordinationes, sententias, dispositiones, reservationes, provisiones et mandata apostolica totis viribus observabo, et faciam ab aliis observari Hereticos, scismaticos et rebelles domino nostro et successoribus predictis pro posse persequar et impugnabo. Vocatus ad sinodum veniam, nisi prepeditus fuero canonica prepeditione. Apostolorum limina Romana Curia existente citra singulis bienniis, ultra vero montes singulis trienniis per me ipsum visitabo; et si post primam visitationem personaliter factam aliquo legitimo impedimento prepeditus personaliter venire non potero, per aliquem fidum nuntium de gremio mee Vilnensis ecclesie aut alium in dignitate constitutum seu alias personatum habentem et de statu ecclesie bene instructum, qui vice mea apostolico conspectui se presentare et de legitimo impedimento huiusmodi saltem per iuramentum legitimum fidem facere teneatur, id adimplebo. Possessiones vero ad mensam meam pertinentes non vendam, neque donabo, neque impignorabo, neque de novo infeudabo vel aliquomodo alienabo etiam cum consensu capituli ecclesie mee, inconsulto Romano pontifice. Sic me Deus adiuvet et hec sancta Dei Evangelia«.

Datum Rome apud sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominice millesimo quadringentesimo octuagesimo primo, sexto kalendas septembris, pontificatus nostri anno undecimo.

319.

Rzym, 31 sierpnia 1481.

Papież Sykstus IV wikarjuszowi generalnemu bernardynów prowincji polskiej (Marjanowi z Jeziorka) i przez niego delegowanym tegoż zakonu nadaje

władzę przyjmowania na łono Kościoła Greków, Rusinów, Wołochów, Ormian, wszystkich schyzmatyków i heretyków oraz innych niewiernych na Litwie, Żmudzi, Rusi, Wołoszczyźnie, w Scytji, Tartarji i we wszystkich ziemiach pogańskich według bulli florenckiej papieża Eugenjusza IV, tudzież rozgrzeszania ich od wszelkich cenzur i kar kościelnych, dyspensowania ich duchownych od nieprawidłowości i przywracania ich do urzędów, nadając im te same przywileje i łaski, jakie bracia tegoż zakonu w Ziemi Św. i Bośni byli otrzymali od poprzednich papieży.

Or. brak.

Kop. 1. Biblioteca Nazionale w Florencji, rękopis II, III 256, zawierający Sixti IV Epistolae 1481—2 *(t. j. minuty brewjów), k. 7'—8. Na lewym marginesie tą samą ręką:* L. Grifus, *niżej inną ręką:* Datur facultas fratribus infideles recipiendi ad unitatem fidei, absolvendi etc. — *2. Transumpt w bulli pap. Innocentego VIII z 19 czerwca r. 1487 dla bernardynów prowincji polskiej* »Ea que per predecessores nostros«, *z opuszczeniem tylko ustępu o bulli florenckiej (ob. niżej pod tą datą).*

Wyd. Wadding L., Annales Minorum T. XIV ed. 2-da str. 369 z uwagą: Ex Mon. Mss. Prov. Pol.

Reg. Jana z Komorowa Memoriale ord. Fratrum Minorum w Mon. Pol. Hist. T. V str. 230, gdzie czyta się: ...pater Marianus, finito capitulo generali, perrexit Romam et obtinuit a Sixto quarto binum breve pro reconciliandis et suscipiendis hereticis et scismaticis. In quibus etiam continetur, quod fratres Polonie in partibus scismaticorum et paganorum gaudent privilegiis Terre Sancte et Boznensium et concilium Florentinum de suscipiendis prefatis et baptismo Grecorum cum sigillo pape transsumserat, que privilegia in locis Littwanie et precipue in Vilna habentur *(ob. nadto tamże str. 259/60).*

Vicario generali ordinis Minorum de observantia provincie Polonie.

Dilecte fili. Salutem etc. Cupientes pro pastorali officio nostro barbaras omnes nationes et a christiana religione abhorrentes, relicto pravitatis et infidelitatis errore, quem sectantur, ad fidei catholice unitatem converti, ac considerantes, quod tu et alii a te deputandi tui ordinis fratres hoc melius facere et sanctum hoc opus exequi poteritis, quo maiori ad id fueritis facultate suffulti, tenore presentium tibi et quibuscunque aliis idoneis personis a te deputandis ceterisque tui tantum ordinis et observantie, qui sponte inter infideles ire voluerint, necnon confessoribus inter scismaticos aut alios infideles constitutis, utputa in Lituania, Samogethia[a], Russia, Valachia, Scythia, in Tartaria ac in omnibus terris scismaticorum, paganorum et quorumcunque infidelium permanentibus facultatem damus recipiendi (ad) unitatem fidei sancteque Ecclesie gremium Grecos, Ruthenos, Valacchos, Armenos et omnes scismaticos, hereticos et apostatas aliosque infideles, et eosdem, postquam ad fidei unitatem iuxta formam litterarum per fe(licis) re(cordationis) Eugenium IIII papam, predecessorem nostrum, in concilio Florentino traditarum conversi erunt, absolvendi ab omni vinculo excom(m)unicationis tam maioris quam minoris ac suspensionis, interdicti aliisque censuris et penis ecclesiasticis, necnon a simonia et quocunque perpetrato homicidio ac ab omnibus aliis criminibus, excessibus et delictis, etiam si talia essent, per que Sedes apostolica merito veniret consulenda; preterea cum presbiteris clericisque omnibus id humiliter petentibus dispensandi super omni irregularitate, exceptis voluntario homicidio, bigamia et mutilatione membrorum; preterea etiam reponendi et restituendi eos ad officia, beneficia, honores ac dignitates. Decernentes ac de-

319. [a] Gamogethia *Kop. 1*

clarantes, quod tam tu, quam alii fratres provincie Polonie in terris et dominiis prefatis existentes tui ordinis omnibus et singulis privilegiis, gratiis et indultis, per nos et predecessores nostros R(omanos) Pont(ifices) aut alias quomodolibet locis et fratribus ordinis Mi(norum) in Terra Sancta et in provincia Bosne concessis frui, uti et gaudere possitis et valeatis, ac si vobis specialiter et expresse concessa essent; eorum tenores et continentias, ac si de verbo ad verbum presentibus inserti essent, pro sufficienter expressis habendo, constitutionibus et ordinationibus apostolicis ceterisque in contrarium facientibus non obstantibus quibuscunque. Datum Rome apud sanctum Petrum, sub annulo Piscatoris, die ultima augusti 1481, anno XI^{mo}.

320.

Rzym, 31 sierpnia 1481.

Wydanie bull prekonizacyjnych biskupa wileńskiego Andrzeja z daty 27 sierpnia r. 1481 na ręce Piotra z Wilna kanonika wileńskiego, po uiszczeniu przez niego należnych kwot.

Zapisek w Archiwum Watykańskiem, Oblig. et Solut. T. 84 A. (308) k. 74' z zapiskiem na lewym marginesie inną ręką: Vilnen(sis), *a poniżej tą samą ręką:* solvit; *na prawym zaś marginesie:* Cardinales XIIII.

Reg. Abraham, Sprawozdanie (III) str. 33.

Die ultima augusti dominus Petrus de Vilna canonicus Vilnensis, ut principalis et privata persona, obtulit Camere apostolice et sacro Collegio reverendissimorum dominorum cardinalium nomine reverendi patris domini Andree electi Vilnensis, pro communi servitio dicte Vilnensis ecclesie, ratione prefectionis de persona ipsius electi ad ipsam ecclesiam Vilnensem auctoritate apostolica per bullas domini Sixti sub data VI^{to} kalendas septembris anno undecimo facte, florenos auri de camera quinquaginta, ad quos dicta ecclesia taxata referitur, et quinque minuta servitia consueta. Eorundem autem etc.

Dicta die bulle dicte ecclesie date fuerunt dicto domino Petro pro eo, quia docuit per cedulas depositarum solvisse eadem minuta et omnia alia iura debita etc.

321.

(Rzym), 3 września 1481.

Wykaz taks kancelarji apostolskiej za bulle prowizyjne Andrzeja biskupa wileńskiego.

Tekst w Archiwum Watykańskiem, Archivio di Stato (Skarbowe), C. Miscell. Libri compositionum T. III (nowa sygnatura T. 1898) k. 98' z zapiskiem na lewym marginesie tą samą ręką: pro Electo Vilnensi *i podpisem przy końcu spisu:* Marinus.

Reg. Abraham, Sprawozdanie (II) str. 159.

Expense facte in bullis ecclesie Vilnensis pro domino Andrea electo.

In primis abreviatori, qui fuit in turno	d.	2 gr.	—
Alteri abbreviatori, qui propter infirmitatem turnalis expedivit et pro minuta	d.	1 gr.	—
Scriptori	d.	14 gr.	3

Abbreviatoribus de parco minori	d. — gr. 7
Concordanti	d. — gr. 1
In taxa abbreviatorum	d. 10 gr. —
Prothonotariis	d. 4 gr. —
Custodi	d. 3 gr. 3
Ostiario	d. — gr. 5
Famulo custodis pro cordula	d. — gr. 2
Pro altera cordula	d. — gr. 4
In plumbo	d. 9 gr. 2
Familiaribus	d. — gr. 5
Magistris	d — gr. 7
In registro	d. 13 gr. 2
Registratori	d. 1 gr. 4
Pro minuta S. Collegii et minutis servitiis	d. 64 gr. 5
Pro obligatione	d. 1 gr. 1

Pro sollicitatore nihil.

Die III septembris dominus Petrus canonicus Vilnensis sollicitator iuravit etc.

322.

Wilno, 30 maja 1482.

Anna córka ś. p. Jana Wiazowicza wojewody trockiego, a żona Piotra Janowicza z Iwia marszałka królewskiego i starosty bracławskiego, zapisuje kaplicy św. Trójcy w kościele (katedralnym) wileńskim, ufundowanej i uposażonej przez zmarłego jej wuja Stanisława Sędziwojowicza z Dziewałtowa wojewodę trockiego, który w niej leży, a mającej sześciu kapelanów: dwanaście kamieni wosku corocznie na światło; na stałą fabrykę kaplicy oraz domu jej kapelanów ludzi do roboty zarówno z dóbr swoich jak i wielkoksiążęcych, poddając ich pod zupełną władzę biskupa.

Or. brak.

M. A. *Kop. Lib. VI k. 131'—132 w transumpcie króla Zygmunta I z 28 czerwca r. 1535.*

Reg. Ks. Przyałgowski W., Żywoty biskupów wileńskich T. I str. 65.

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Nos Anna filia olim magnifici Joannis Wiazowicz[1] palatini Trocensis, consors vero magnifici domini Petri Janowicz de Iwie[2] marschalci et capitanei in Braclaw, significamus tenore praesentium quibus expedit universis praesentibus et futuris, harum notitiam habituris: Quod dum olim magnificus Stanislaus Sandziwoiewicz de Dauiltowo palatinus Trocensis[3], avunculus noster adhuc agens in humanis, volens bonorum suorum mobilium et immobilium quae possederat[a] debitum ordinem facere, ut post mortem ex eis fructum animae suae consequen-

322. [a] *pierwotnie* possiderat

322. [1] *Iwaszko Wiażewicz namiestnik smoleński 1459—1466, a następnie wojewoda trocki (ob. o nim Semkowicz Wł., O litewskich rodach bojarskich i t. d. w Mies. Herald. T. VI [1913] str. 189 oraz Wolff J., Senatorowie WXL.. str. 50).* [2] *Piotr Janowicz Montygierdowicz marszałek król. i namiestnik brasławski już w r. 1480 (ob. o nim Wolff J., Senatorowie str. 175).* [3] *Ob. o nim wyżej na str. 301 przyp. 2.*

tur salutarem, salubri fretus deliberatione suos vero legitimos et indubitatos testamenti et ultimae voluntatis fidei commissarios fecit, constituit et ordinavit, videlicet serenissimum principem et dominum dominum Cazimirum Dei gratia regem Poloniae, magnum ducem Lituaniae, Russiae, Prussiae Samogitiaeque etc. dominum et heredem, et olim reverendissimum in Christo patrem dominum Joannem episcopum Vilnensem tunc vivum, qui quidem fidei commissarii volentes oneri eius credito et dicti Stanislai Sandziwoiewicz ultimae voluntati satisfacere, in capella Sanctae Trinitatis in ecclesia Vilnensi [4] per dictum dominum Stanislaum testatorem a fundamentis erecta, versus meridiem sita et iacente, ubi etiam eius corpus humatum, nostro et consortis nostrae consensu accedente sex presbyteros seu capellanos perpetuo erexerunt et dotaverunt, prout in literis originalibus [5] desuper confectis plenius continetur. Ultra tamen illam dotationem pro capellae praefatae necessitatibus et ipsorum capellanorum sustentatione nos Anna praefata de certa nostra scientia et matura nostra deliberatione, freti nostrorum amicorum consilio, de bonis nostris, villis et possessionibus, quorum nomina volumus habere pro expressis, tanquam de verbo ad verbum fuissent hic descripta, in quae post mortem praefati olim domini Stanislai Sandziwoiewicz avunculi nostri successimus, pro dictae capellae luminibus tenebimur nos et nostri successores, huiusmodi bonorum possessores, duodecem lapides cerae purificatae librae Vilnensis quolibet festo Purificationis Beatae Mariae Virginis dare effective et in manus praedictorum capellanorum reponere perpetuis temporibus et in aevum Item tenebimur et obligabimur et successores nostri, possessores huiusmodi bonorum, quae [b] in sortem nostram cesserunt, pro reformandis ruinis, structuris et aedificiis, toties quoties opus fuerit et necessarium, tam dictae capellae quam etiam domus ipsorum capellanorum homines nostros ad laborandum una cum hominibus serenissimi principis regis Poloniae et magni ducis Lituaniae, qui in sortem suae serenissimae maiestatis cesserunt, quorum etiam nomina volumus hic habere pro expressis, dare et necessaria pro huiusmodi reformationibus ministrare et impensis propriis ordinare. Quae omnia suprascripta tenere, servare et implere promittimus et pollicemur perpetuo et in aevum; submittentes sponte et libere nos et nostros successores bonorum huiusmodi quacunque ratione possessores futuros et incolas bonorum praedictorum ecclesiasticis censuris et poenis per lociordinarium Vilnensem ferendis usque ad sententiam interdicti inclusive, a quibus nec nobis nec successoribus nostris licebit appellare, cuius appellationis et omni iuris remedio exnunc renuntiamus pro nobis et successoribus nostris perpetuo et in aevum. In cuius rei testimonium sigillum nostrum est praesentibus subappensum. Actum et datum Vilnae, feria quinta ante festum Sanctae Trinitatis proxima anno Domini millesimo quadringentesimo octuagesimo secundo. Praesentibus reverendissimo in Christo patre domino Andrea episcopo, necnon magnificis et generosis Olechno Schudzimentowicz palatino Vilnensi et magni ducatus Lituaniae cancellario, Nicolao Radziwilowicz tenutario in Smolensko et Petro Janowic curiae serenissimi principis domini Cazimiri regis Poloniae et magni ducis Lituaniae marschalco, marito nostro, et aliis fidedignis testibus ad praemissa.

Ausculta(ta) et diligenter collationata haec copia per me Leonardum Gregorii Vir-

---

322. [b] *poprawione z* qui

322. [4] *Prawdopodobnie kaplica ta znajdowała się w ówczesnej katedrze na miejscu dzisiejszego wejścia od strony południowej. Kaplicę pod wezwaniem św. Trójcy, leżącą na tem samem miejscu, wskazuje ks. J. Kurczewski, Kościół Zamkowy I str. 277.* [5] *Przywilej tej fundacji, jeszcze za życia biskupa Jana Łosowicza dokonanej, nie jest znany.*

censti(?) clericum dioecesis Luceoriensis, sacra apostolica auctoritate notarium publicum, et concordat cum suo originali in toto et per omnia, de quo facio fidem hac manu mea propria.

323.

Rzym, 10 lipca 1482.

Papież Sykstus IV do biskupa wileńskiego: ustanawia go wraz z arcybiskupem gnieźnieńskim i biskupem lubeckim wykonawcą bulli swojej, wzywającej biskupów sufraganów kościoła ryskiego oraz wielkiego mistrza wraz z całym Zakonem o danie pomocy przeciwko Bernardowi de Borch landmistrzowi inflanckiemu i przy oddaniu dóbr stołu biskupiego Stefanowi arcybiskupowi ryskiemu.

Wyd. *Theiner A., Vetera Monumenta Poloniae et Lithuaniae T. II str. 217/8 nr 237 (ex Reg. Orig. An. XI. Bull. Tom. LXXV fol. 135). W zakończeniu bulli czyta się:* Et nichilominus venerabilibus fratribus archiepiscopo Gnesnensi et Lubicensi ac Vilnensi episcopis per apostolica scripta mandamus, quatenus *i t. d.*

Reg. *1. Napiersky C. E., Index corporis hist. diplom. Liv. Est. Cur. T. II str. 77 nr 2181 (w liście do arcybiskupa Stefana pod datą 14 lipca). — 2. Lewicki A., Index actorum saec. XV str. 501 nr 4420 (z datą 10 lipca) i 4422 (w liście do arcyb. Stefana z datą 14 lipca).*

324.

Upniki, 15 października 1482.

Mikołaj Radziwiłłowicz dziedzic Upnik uposaża kościół, ufundowany tamże przez jego ś. p. rodzica, zapisując: dziesięcinę wszelkiego zboża z wyjątkiem owsa z dworów swoich w Upnikach i Biguszkach oraz dziesięcinę wszelkiego zboża i ogrodowizny ze Żmujdek i z dworu Szemye*; ośmiu ludzi do służby rządcy tegoż kościoła; pięć kóp groszy litewskich czynszu z karczem; dwie beczki chmielu z swego miasta Kiejdan na rzecz kościoła w Upnikach i jedną beczkę soli; dziesięć pudów miodu z dani w Dubinkach; rolę w Upnikach i cztery łąki; grosz co tydzień z jatek w Upnikach i dziesiątą rybę z jazu tamże; zobowiązuje do odprawiania mszy śpiewanej o Matce Boskiej co sobotę, a w poniedziałek za jego przodków, tudzież aniwersarzy w każde suchedni.*

Or. *brak.*

Kop. *Tyszk. k. 3—3' nr 2 z nagłówkiem:* Privilegium eclesie in Vpnyky.

Reg. *Ks. Mamerta Herburta szczegółowe streszczenie polskie w Cod. Czart. 3516 przy końcu tomu z mylną datą r. 1484 (z* **Kop.** *Tyszk.).*

In nomine Domini amen. Cum nichil sit cercius morte et nichil incercius hora mortis, et unicuique iuxta opera sua eadem mensura, qua mensus fuerit, remecietur, proinde ego Nicolaus Radiuilowicz [1] heres in Wpnyky [2] cum veris heredibus meis cupiens ipsam

324. [1] *Mikołaj Radziwiłłowicz syn Radziwiłła Ościkowicza, w latach 1482—6 namiestnik smoleński, 1488 kasztelan trocki, namiestnik nowogrodzki i bielski, w końcu 1491 wojewoda wileński i kanclerz litewski (ob. Boniecki A., Poczet rodów w WXL. str. 270).* [2] *Upniki nad rzeką Świętą niedaleko jej ujścia do Wilji, 24 km. na płd.-zach. od Wilkomierza.*

horam mortis prevenire piis operibus iudicisque universalis, qui modo mitis est, irrevocabiliter (sententie) operibus misericordie obviare, meique et predecessorum meorum saluti consulere, quod tunc sane et indubitanter credo consequi, cum pro cultu divino et sacris edibus eorumque ministris manus extenderim adiutrices, considerans igitur ec(c)lesiam per genitorem meum dive memorie in Wpnyky fundatam, nondumque ratificatam sive donatam, ego Nicolaus Radiuilowicz de novo do, dono, affirmo ascriboque ec(c)lesie me(e) prefate in Wpnyki: primo decimam de Wpnyky ex omni grano avena tantum excepta, secundam decimam de Szemoythky[3] .etiam de omni grano et de ortis nichil excipiendo, terciam decimam de Bygvszky[4] etiam de omni grano excepta avena, quartam decimam de Szemye[5] etiam de omni grano et de ortis, hec omnia in predictis quatuor curiis do, dono, affirmo et ascribo ec(c)lesie mee in Vpnyki; insuper ibidem in Wpnyky do, dono, affirmo ascriboque ec(c)lesie prefate octo homines ad servicia rectoris eiusdem ec(c)lesie cum omnibus attinenciis ad servicia spectantibus; eciam do, dono, affirmo ascriboque ec(c)lesie prefate in Wpnyky quinque sexagenas grossorum censum sive com(m)unis pecunie in terra Littvanie cur(r)entis super tabernis; eciam do, dono, affirmo ascriboque ibidem de Keydany[6] de opido meo duas tunnas humuli pro ec(c)lesia prefata in Wpnyky et unam tunnam salis; eciam do, dono, affirmo ascriboque ec(c)lesie prefate in Wpnyky dacie mee in Dvbingi[7] decem pudos mellis wlgariter dziesyencz pudow myodv; eciam do, dono, affirmo ascriboque ec(c)lesie prefate in Wpnyky terram super quatuor aratra wlgariter na czothiri sochi ad seminandum et quatuor prata super tres posiciones feni wlgariter na trzy sthirthi syana. Hec omnia suprascripta do, dono, affirmo ascriboque ecclesie prefate in Wpnyky perpetue et eviterne, volens etiam habere, ut pro sanitate mea genitorumque meorum quolibet sabativo die una missa de Beata Virgine cantabitur et qualibet feria secunda una missa pro animabus predecessorum meorum etiam cantabitur et quolibet quatuor tempore vigilie per rectorem eiusdem ec(c)lesie altaristamque meum ec(c)lesie ac ministros cantabuntur. Eciam do, dono, affirmo ascriboque ec(c)lesie prefate in Wpnyky qualibet septimana de maccellis unum grossum et decimam piscem de obstaculo meo ibidem in Wpnyky habito. Ut igitur hec omnia robur ac firmitatem donacionis, dacionis, affirmacionis ascripcionisque prefate ec(c)lesie in Wpnyky habeant, iussimus sigillo nostro appenso com(m)uniri. Anno Domini millesimo quadringentesimo octuagesimo secundo. Datum Wylne, quintadecima die mensis octobris.

325.

Rzym, 7 listopada 1482.

Papież Sykstus IV między innymi dostojnikami duchownymi i świeckimi w Koronie i na Litwie zwraca się i do Andrzeja biskupa wileńskiego z żądaniem udzielenia poparcia ogłoszonej przez siebie bulli krzyżowej przeciwko Turkom, której egzekutorem był Bartłomiej z Camerino, domownik i komisarz papieski.

Wyd. Theiner A., Vetera Monumenta Poloniae et Lithuaniae T. II str. 219 nr 240 (ex Reg. orig. An. XII Brev. Tom. II f. 232).

---

324. [3] *Żmujdki, miasteczko w pow. wiłkomierskim 15 km. na pn.-wsch. od Wiłkomierza.* [4] *Biguszki, wieś w pow. wiłkomierskim nad jeziorem Ołomsza, o milę na wsch. od Uszpola (nad rzeką Świętą).* [5] *Może Żemianka, dwór w par. Traszkuny w pow. wiłkomierskim (Słown. Geogr. T. XIV str. 774), lub pobliskie Żemejtele w tymże powiecie (tamże).* [6] *Kiejdany, miasto powiatowe nad rz. Niewiażą, dawna posiadłość Radziwiłłów.* [7] *Dubinki, dziś miasteczko w pow. wileńskim, nad jeziorem Oświe, 45 km. na pn. od Wilna.*

326.

B. m., 1482.

Iwaszko Świrbłowicz franciszkańskiemu konwentowi NPM. na Piaskach w Wilnie sprzedaje łąkę nad rzeką Kieną.

Or. Muzeum ks. Czartoryskich, Vol. X str. 46 nr 1214. Dokument pergaminowy, dobrze zachowany, 21·7 × 10·4 + 1·2. — Jeszcze w połowie w. XIX znajdował się on w Archiwum oo. franciszkanów w Wilnie (ob. Kop.). Po pieczęci przywieszonej niegdyś na sznurku z białego jedwabiu (ob. Kop.) pozostało jako ślad tylko nacięcie w pergaminie. — Na odwrociu zapiski: 1) na złożeniu środkowem z wieku XVIII: N⁰ *(numer wytarty), poniżej:* Venditio prati circa fluvium Kiena Conventui Vilnensi a Domino Iwaszko Oziemplowicz Anno Domini 1482. N⁰ 3 ttio, *niżej:* Sub Litera A; *2) na złożeniu bocznem lewem:* Od. 2, Fas. 1, N. 3; *3) na złożeniu bocznem prawem:* Ludovicus *(nazwisko wytarte, została tylko końcówka* ski*)* 10 junii A. D. 1879. Varsoviae.

Kop. Archiwum Główne w Warszawie, rpis Varia nr 71 k. 18 odpis z połowy w. XIX z dopiskiem: Z oryginału Archiwum OO. Franciszkanów wileńskich na pergaminie, pieczęć oderwana na sznurku jedwabiu białego.

Przekł. polski. Archiwum Kapituły Kat. Wileńskiej. Fascykuł kopij dokumentów franciszkańskich P. Marji w Wilnie w przekładzie polskim z w. XVIII na str. 8 nr 21 z sygnaturą dokumentu: Sub litera AA. N⁰ 3 tio A. 1482. *Wystawca w tym przekładzie nazywa się Iwaszko Oziemplowicz.*

Reg. niedatowany mieści się jako 25 z kolei w ogólnem zatwierdzeniu darowizn i zapisów dóbr klasztoru franciszkańskiego NMP. w Wilnie przez króla Zygmunta I w Wilnie 5 grudnia 1522, przechowanym w oryginale w Bibljotece Polskiej Akademji Umiejętności (ob. o nim wyżej str. 37 Nr 22). Brzmi ten regest: Item literas Iwasko Syerplowycz[a], quibus recognovit pratum circa fluvium Kyani sittum eidem conventui vendidisse.

Sub anno Domini M⁰CCCC⁰ octogesimo secundo noverint singuli et universi, quod ego dominus ac nobilis Iwaszko Szwirplowicz[1], veniens ad conventum ad Sanctam Virginem in Arena, existens sane mentis, vendidi pratum conventui Vilnensi circa fluvium Kena[2] coram testibus nobili domino Nicolao Dorgeuicz et coram ecciam carpenthario Bartholomeo serenissimi regis. Sub meo sigillo.

327.

Wilno, 30 czerwca 1483.

Stefan (Grube) arcybiskup ryski i Stolicy apostolskiej legat de latere na Prusy, Litwę i Inflanty udziela odpustu stu dni wszystkim pokutującym i spowiadającym się, którzy nawiedzą kościół NPM. franciszkanów w mieście Wilnie w święta NPM. (Nawiedzenia, Wniebowzięcia, Narodzenia i Zwiastowania) oraz św. Franciszka, przyczyniając się jałmużną na potrzeby tegoż kościoła, tudzież wezmą udział w wystawieniu i procesji z Najśw. Sakramentem ze świecą w ręku i odmówią ku czci męki Pańskiej pięć „Ojcze nasz" i tyleż „Zdrowaś".

---

326. [a] Szyerplowicz *Metr.*, Syrpłowicz *Trans. 1672*

326. [1] *Niewątpliwie identyczny z Iwaszką Świrbkowiczem, który dnia 15 listopada 1471 nadał franciszkanom wileńskim ziemię nad rzeką Kieną (ob. wyżej str. 320 Nr 274), jako zmarły dnia 26 września 1483 (ob. niżej str. 385 Nr 329).* [2] *Ob. objaśnienie wyżej na str. 38 przyp. 3.*

Or. Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Dokument pergaminowy cienki nieco poplamiony, zresztą dobrze zachowany, 43·5 × 27·5 + 8 cm. — Inicjał wychodzi na margines, pierwszy wyraz wysoką frakturą. — Na sznurku jedwabnym amarantowej barwy wisi pieczęć oprawna współcześnie w drewnianą miseczkę, przez którą przewleczony sznurek; okrągła, średnicy 38 mm., pęknięta na dwoje, zresztą w całości dość dobrze dochowana, wyciśnięta w czerwonym wosku, wyobraża pod gotyckiem podniebiem siedzącą postać Matki Boskiej z koroną na głowie z dzieciątkiem Jezus na prawem ręku, u stóp tarcza herbowa czterodzielna: w pierwszem (prawem górnem) polu krzyż heraldyczny, w drugiem i trzeciem dwa pasy w słup, w czwartem pastorał i krzyż; w otoku napis minuskułą gotycką: Steffanus + d. g. + scte + rig|cñ + ecclē + archiepūs + ‡‡. — *Na odwrociu zapiski: A) kancelaryjna: na złożeniu wewnętrznem* R(egestrata), *w literę tę wpisano u góry literę* Z, *u dołu* ZM. *B) archiwalne: 1) współczesny zapisek tamże:* Indultum pro solennitate cum processione; *2) na złożeniu zewnętrznem z w. XVII:* Indulgentia pro processionibus in festis Annuntiationis, Visitationis, Assumptionis, Nativitatis B. M. Virginis, Sti Francisci. Pro conventu Vilnensi; *3) ręką w. XVIII:* Manus adiutrices; *4)* Nie należy do praw teyszey prow. ruskiey ale do litewskiey ut patet ex suprainscripto *(z przed r. 1819); 5) sygnatury: a) z w. XVI* B. 13; *b) z w. XIX na kartce przymocowanej szpilką:* fasc. 1. 5.

Stephanus[1] miseracione divina alme Rigensis ecclesie archiepiscopus, necnon sancte Sedis apostolice cum potestate | legati de latere per Prussiam, Lituaniam Liuoniamque etc. legatus, universis et singulis utriusque sexus christifidelibus salutem in Domino | sempiternam. Ineffabilia Gloriose Virginis Dei Genitricis Marie meritorum insignia devote consideracionis indagine perscrutantes et | intra nostre mentis archana revolventes, quod ipsa castissimo eius utero, prout nostri status exigebat necessitas, humane salutis auctorem protulit et apud eum, quem maternis lactavit uberibus, sedulas pro nostre fragilitatis expiracione preces effundit, dignum, quynymo pocius debitum reputamus, ut in honorem sui nominis dedicatas capellas et loca alia graciose remissionum prosequamur impendiis et indulgenciarum muneribus decoremus. Cupientes igitur, ut ecclesia Beate Marie Virginis conventus Fratrum Minorum Vilnensis civitatis in suis structuris et edificiis debitis reparetur, conservetur et manuteneatur ac libris, calicibus, luminariis et aliis ornamentis ecclesiasticis pro divino cultu magis decenter muniatur et a christifidelibus iugiter veneretur, co(n)gruis quoque frequentetur honoribus, et ut christifideles eo libencius causa devocionis confluant ad eandem et ad reparacionem, conservacionem, manutencionem et municionem huiusmodi prompcius manus porrigant adiutrices, quo ex hoc dono celestis gracie uberius conspexerint se refectos: de Omnipotentis Dei misericordia et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius auctoritate confisi, omnibus et singulis christifidelibus prefatis vere penitentibus et confessis, qui ecclesiam huiusmodi in Christifere Marie Virginis Visitacionis, Assumpcionis[a], Nativitatis, Annunciacionis et Sti Francisci festivitatum diebus a primis vesperis usque ad secundas vesperas inclusive devote visitaverint annuatim et ad premissa manus porrexerint adiutrices; et ut omnes utriusque sexus

327. [a] *nad tym wyrazem jak i obok na marginesie lewym krzyżyk bliskoczesny, oznaczający wezwanie tegoż kościoła franciszkańskiego, którem rzeczywiście było Zwiastowanie NMP.*

327. [1] *Stefan von Grube arcybiskup ryski, przedtem biskup w Troja (w Neapolitańskiem), mianowany w r. 1479, przyszedł do Rygi dopiero 29 lipca 1483 i umarł rychło potem 21 grudnia tegoż roku (por. Napiersky C. E., Index corporis hist. dipl. Liv. Est. Cur. T. II str. 357). O pobycie jego na Litwie w sprawach granicznych między Zakonem a Litwą zob. Daniłowicza I., Skarbiec dipl. T. II str. 221 nr 216 i 217 pod r. 1483, tudzież Lewickiego A., Index actorum saec. XV, pod tymże rokiem str. 503/4 nry 4436—4451.*

christifideles ad huiusmodi graciam et remissionem suscipiendam toto mentis affectu se preparare studeant, instituimus et volumus per presentes auctoritate nostre legacionis qua fungimur, quod hiis singulis diebus festivitatum predictarum venerabile sacramentum Eukaristie corporis et sanguinis Domini nostri Ihesu Christi, qui de hoc mundo transiturus ad Patrem ad passionis sue et mortis memoriam carnem suam in cibum et sangwinem suum in poculum exhibuit populo christiano, quo nos spiritualiter reficit, in quadam monstrancia, accensis candelis, cum processione, cantu ac debitis reverencia et honore de ciborio per circuitum ecclesie predicte honorifice portatur, exinde in altari usque ad finem misse ab omnibus christifidelibus adorandum collocatur, et post finem misse ad ciborium seu sanctuarium predictum ipsum gloriosum Sacramentum cum magno honore reportatur, quicumque extunc circuitu huiusmodi interfuerint, candelam accensam in manibus portaverint ac ob reverenciam passionis Domini nostri Ihesu Christi quinque »Pater noster« et totidem »Ave Maria« devote oraverint, pro singulis festivitatum earundem diebus, quibus hoc fecerint, centum dies de iniunctis eis poenitenciis misericorditer in Domino auctoritate predicta relaxamus, presentibus perpetuis futuris temporibus duraturis. Constitucionibus et consuetudinibus in contrarium facientibus non obstantibus quibuscumque. Datum in civita(te) Vylnensi, ultima die junii anno Domini millesimo quadringentesimo octuagesimo tercio, pontificatus sanctissimi domini nostri domini Sixti divina providencia pape quarti anno duodecimo, nostro subappenso sigillo.

Pod zakładką z lewej strony własnoręcznie: Ad mandatum reverendissimi domini archiepiscopi et legati venerabilis Thomas[b] M...[c] secretarius manu propria subscripsit.

328.

Rzym, 1 września 1483.

Marcin syn Jana kleryk diecezji wileńskiej uprasza papieża Sykstusa IV o prowizję na kapelanję czyli altarję NMP. w kolegjacie św. Mikołaja w Kaliszu, wakującej po śmierci Stanisława z Wielunia, której patronat należy do rady miasta Kalisza, na co papież udziela swej zgody.

Kop. Archiwum Watykańskie, Reg. Supplicationum T. 821 k. 25 nr 2.

(Ekscerpt:) Supplicat... Martinus Johannis clericus Wilnensis diocesis, quatenus sibi... de capellania seu altari tituli Beate Marie Virginis in ecclesia S. Nicolai collegiata in civitate Calisch... Gnesnensis diocesis, cuius fructus etc. trium marcarum argenti non excedunt, per obitum... Stanislai de Wyelun... in Romana Curia defuncti, vacante, que de iure patronatus prefate civitatis Calisch proconsulis et consulum... existit,... providere... dignemini...

Concessum ut petitur.

Datum Rome apud S. Petrum, kalendis septembris anno XIII.

329.

Wilno, 26 września 1483.

Zofja inaczej Sońka, z polecenia swego zmarłego męża Iwaszka Świrbłowicza, za jego duszę i za swoją po swej śmierci oraz wszystkich przodków obojga,

327. [b] Thomae *w tekście* [c] *tak w tekście*

zapisuje ojcom franciszkanom w Wilnie u NPM. na Piaskach dziesięcinę płodów z swego dworu Dubnik.

Or. Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Dokument pergaminowy, cienki, małego formatu 17 × 12 + 1·3 cm. — Inwokacja grubą frakturą z inicjałem na wysokość całego tekstu. — Na pasku pergaminowym wisi pieczęć wyciśnięta w zwykłym wosku, okrągła, średnicy 21 mm., wyobraża jakoby twarz ludzką w profilu zwróconą w prawo, w otoku napis nieczytelny. — Na odwrociu zapiski: 1) na złożeniu wierzchniem zapisek współczesny, wyblakły i w w. XVIII na nowo przeciągnięty: Littera super decimam de buyniky *(sic); 2) na złożeniu spodniem z w. XVII:* A⁰ 1483 Literae a Zofia pro curiola dicta Dubniki; *tąże ręką podkreślona w tekście nazwa* Dubniki *i data roczna z dodatkiem na marginesie cyfry* 1483; *3) sygnatury: a)* A. 71 *(jedynka niepewna) przekreślone (w. XVI); b)* Sub N⁰ 27 *(w. XVIII); c)* N⁰ 65tto *(w. XVIII); d)* Sub littera Nn *(w. XVIII); e)* Od: 5 *(poprawione z 4)*, Fas: 1, N: 16 *(poprawione z 17) (początek w. XIX).*

Kop. Tamże transumpt króla Zygmunta III w Krakowie 2 czerwca 1595, dochowany w oryginale oraz w transumpcie Jana Kazimierza w Grodnie 20 lipca 1653, w obu z przekształconem imieniem Nobilis Zophiae alias Gonyka *i pisownią nazw* Szwirblowicz, Dubniki, Dubniky.

In nomine Domini amen Noverint universi et singuli presencium noticiam habituri, lecturi et audituri, quod ego nobilis Zophia alias Sonyka ea, que habui in co(m)mis(s)o vivente nobili marito meo dicto Ywaschko Szwyrblowycz [1] facere pro anima sua, et demum, me decedente de hoc ergastulo carnis, simul animabus nostris duximus equali animo, ut pro animabus nostris sit perpetua memoria et post vitam nostram merces ab Omnipotenti Deo collata in celis, videlicet asscribi decimam frugum de curia nostra dicta Dvbnyky [2] perpetuis temporibus duraturis fratribus ordinis Minorum Vylne ad Sanctam Mariam in Arena Domino famulantibus, similiter et pro animabus omnium nostrorum predecessorum. Ipsi vero fratres tam presentes quam futuri tenentur pro nostris animabus exorare Deum Omnipotentem temporibus eviternis. Datum et actum in conventu Vylne ad Beatam Virginem in Arena, sub anno Domini millesimo quadringentesimo octoagesimo tercio Presentibus pluribus viris fidedignis, in cuius rei testimonium sigillum presentibus est subappensum. Fratres vero debent decantare duas missas in ebdomada, unam pro sanitate et aliam pro animabus demum nostris et pro animabus nostrorum predecessorum. Datum Vylne, anno Domini ut supra feria sexta in vigilia Translationis sancti Stanislai gloriosissimi martyris etc.

330.

(Rzym), 9 listopada 1483.

Papież Sykstus IV ustanawia szlachetnego Stanisława kanonika wileńskiego biskupem łuckim po śmierci Marcina.

Zapisek w Archiwum Watykańskiem, Oblig. et Solut. T. 82 k. 116 (nowa folj. 144); na lewym marginesie tą samą ręką Luceorien.

Reg. Abraham, Sprawozdanie (III) str. 32.

Die VIIII^a^ novembris idem sanctissimus dominus noster ad relacionem rev^mi^ domini Agriensis providit ecclesie Luceoriensi de persona reverendi patris domini Stanislai

329. [1] *Ob. o nim wyżej str. 383 Nr 326.* [2] *Dubniki, wieś i dwór pod Wornianami, 41 km. na wsch. od Wilna.*

canonici Vilnnensis[1] de nobili genere procreati, vacanti per obitum domini Martini ultimi episcopi extra Romanam Curiam deffuncti etc.

331.

(Uszakowo), 1483.

Radziwiłł Jadogowicz ufundowany przez siebie ołtarz w swoim kościele w Uszakowie uposaża na rzecz rządców tegoż ołtarza, nadając: ziemię, obejmującą cztery pola wyszczególnione wraz z łąką; dziesięciny wszelkiego zboża, bydła, drobiu i nabiału z dworu Narocz; ośmiu ludzi imiennie przytoczonych z ich robocizną i daninami szczegółowo określonemi; ze służby kobietę ze synem a po śmierci swej żony czworo sług; zobowiązuje plebana lub wikarego do odprawiania co tydzień dwóch mszy, jednej za zmarłych, drugiej o odpuszczenie grzechów.

Or. brak.

Kop. Tyszk. k. 13'—14 nr 15 z nagłówkiem Wschakowo.

Uw. Nadanie tegoż Radziwiłła Jadogowicza na kościół w Uszakowie z 13 stycznia 1460 ob. wyżej na str. 259 Nr 232 w ustępach 3 i 5. W tym to dokumencie występują jako nadawcy niektórzy przywiedzeni tutaj świadkowie.

In nomine Domini (amen). Ad perpetuam rei memoriam. Cum nichil cercius morte et nichil incercius hora mortis, in qua unicuique eadem mensura, qua mensus fuerit, remecietur, proinde ego nobilis Radiuil Jadogowicz, predecessorum nostrorum successorumque salubrius saluti occur(r)ere cupiens et a Deo Omnipotenti mercedem consequi volens, altare in ecclesia dicta Wschakow[1] hereditatis et collacionis mee ad laudem et honorem Dei Omnipotentis erexi et fundavi. Volens autem, ut predictum altare certis donetur et dotetur stipendiis, rectoresque pro tempore existentes propriis gaudeant emolimentis quibus potiri valeant, et primo eidem altari et rectori eius pro tempore existenti do, inscribo, assigno, attribuo, ap(p)roprio, incorporo et irrevocabiliter et perpetue ascribo terram ad decem boczkas et pratum w Maslyesyanyathacz[a] ubi stabat pvnya[b], primum agrum sive campum circa ec(c)lesiam iacentem ubi dvorzecz; secundum campum w Dvbrowach, tercium campum circa sosyenka; quartum campum penes curiam meam alias syedlyschcze una cum prato hactenus et hucusque, prout solus habui, tenui, possedi. Decimam vero in curia mea videlicet Norocz[2] eciam subscribo et do de omni grano, quod in terra seminatur, et de omnibus pecoribus et pecudibus et eciam perworodne srzebye in duabus curiis, caseis, butiro, de pullis autem et de avibus quotcunque venari possunt. Deinde vero octo homines, videlicet villanos nominatim, primum Danylo Syemyenowicz ibidem cum ipso Bohdanyecz in Swyrany cum omni labore et proventibus et dominio et successoribus, prout solus habui et tenui, de melle pud; secundum nomine Stanislaum Alexeyovicz et legittimis ipsius cum proventibus, videlicet

---

330. [1] *Stanisław kanonik wileński (ob. X. Fijałek J., Uchrześcijanienie Litwy przez Polskę str. 166 przyp. 1).*

331. [a] *tak w tekście* [b] *glossa przytem na marginesie ręką ks. Herburta:* gumno

331. [1] *Uszakowo ob. objaśnienie wyżej str. 258 przyp. 1.* [2] *Narocz ob. objaśnienie str. 259 przyp. 5.*

dwa besmyany mellis, dvye daklye siliginis, centum lini, tres grossos et laboribus; tercium Ankas cum omni labore et legittimis eorum; quartum Mylonowicz cum legittimis ipsius et proventibus, videlicet thry besmyany mellis, centum lini, dwye dzaklye siliginis, dimidium quintum grossum; quintum Lvpko cum legittimis ipsius, labore proventibusque tres grossos, dvye dzaklye siliginis, centum lini, thrzy besmyany mellis; sextum Hrycz cum legit(t)imis ipsius, labore et proventibus, videlicet quinque pudos mellis, centum lini, dvye dzaklye siliginis; septimum Nicolaum w Dochosyemyathach cum omni labore et servicio; octavum Oweczka cum legittimis ipsius, labore et servicio, nichil in eis reservando legittimis et successoribus meis. De familia obnoxia do et inscribo mulierem cum filio suo Lvkyriam; post decessum uxoris mee quatuor de patrimonio meo proprio. Ita tamen quod exinde et propter premissa qualibet septimana singulis annis per plebanum pro tempore existentem aut viccarium due misse legantur, una pro defunctis, alia pro peccatis. Coram testibus ad hoc vocatis: primum Andream fratrem germanum, nobilem Jacobum Raczovicz, honorabilem Mathiam plebanum in Danyschewo, ducem Domunth, Jacobum fratrem germanum de Swyr, nobilem Stanislaum Thrzczyen, Joannem Jurgyowicz, et aliis quam pluribus fidedignis. In cuius rei testimonium sigillum meum est presentibus appensum. Datum et actum in curia mea, anno Domini millesimo quadringentesimo octuagesimo tercio.

332.

B. m., ok. 1483.

Marcin (II) biskup miednicki konsekruje kościół franciszkański NMP. w Wilnie na Piaskach.

Or. brak.

Uw. Że dokument tejże konsekracji przez biskupa żmudzkiego Marcina był wydany, należy wnosić ze wzmianki ks. Antoniego Grzybowskiego w dziełku »Skarb nieoszacowany OO. Franciszkanów Litewskich« wyd. I b. d. (1740) str. 134/5: »jest dokument, że (kościół ten) od Marcina biskupa miednickiego to jest żmuydzkiego był konsekrowany, który był biskupem po roku 1421«. Trzech było biskupów miednickich imieniem Marcin w w. XV: 1) Marcin I w połowie w. XV, znany jedynie z Kojałowicza »Miscellanea rerum ad Statum Ecclesiasticum in M. L. D. pertinentium« (Wilno 1650) str. 84 a za nim ks. Wołłonczewski, Biskupstwo Żmujdzkie str. 32 § 42; miał zasiadać na biskupstwie pół roku, zresztą o działalności jego nic niewiadomo; 2) Marcin II »ze Żmudzi« został biskupem 21 lutego 1483, zmarł przed 8 paźdz. 1492 (Eubel, Hierarchia Cath. T. II² str. 188); 3) Marcin III syn Jana z Wilna, bezpośredni jego następca w latach 1492—1515 (tamże) poprzednio archidiakon wileński od r. 1481 (ob. ks. Fijałek J., Uchrześcijanienie Litwy str. 164/5), znana wybitna osobistość w dziejach Litwy. Z uwagi, że w r. 1483 sypią się nadania na rzecz kościoła franciszkańskiego, wolno przypuszczać, iż spowodowane one były z okazji uroczystości konsekracyjnych.

333.

Wilno, 1483.

Aleksy inaczej Olechno Wołczkowicz wraz z żoną swą Barbarą O. Janowi wikarjuszowi i braciom konwentu franciszkańskiego NMP. w Wilnie, pole swoje nad rzeką Kieną częścią sprzedaje za półczwarta kopy groszy a częścią daro-

wuje, z obowiązkiem modłów o zdrowie swoje a po śmierci za duszę swoją i swoich drogich.

Or. *brak; istniał on jeszcze w połowie w. XIX w Archiwum franciszkańskiem w Wilnie, był na pergaminie »z pieczęcią na takiejże taśmie oderwaną« (ob.* **Kop.***).*

Kop. *Archiwum Główne w Warszawie, rpis Varia nr 71 k. 20; odpis M. Malinowskiego z oryginału, zmodernizowany lecz z zaznaczeniem wymiaru poszczególnych wierszy.*

Przekł. *polski z drugiej połowy w. XVIII (ok. r. 1772) w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej w fascykule kopij dokumentów franciszkańskich u N. P. Marji na Piaskach w Wilnie str. 1 nr 1 z sygnaturą dokumentu:* Sub. lit. AA. N⁰ 5to A⁰ 1483 *z dopiskiem obok na marginesie inną współczesną ręką:* Zapisano tym dokumentem pole nad rzeczko Kijano.

Reg. *w przywileju króla Zygmunta I w Wilnie dnia 5 grudnia 1522, zachowanym w oryginale (w Bibljotece Polskiej Akad. Umiej.), tudzież w jego transumptach z 20 lipca 1636, 3 lutego 1653 i 20 lipca 1672 (ob. wyżej str. 37 Nr 22). Regest ten brzmi następująco: (9)* Allexius item Olechno Wolczkowycz[a] recognoscit litteris suis campum suum penes fluvium Kyana[b] iacentem, pro tribus sexagenis cum media eidem monasterio vendidisse perpetuo, reliquum donando pro salute anime sue.

In nomine Domini amen. Noverint universi et singuli praesentes literas inspecturi, lecturi | et audituri, quod ego nobilis Alexius alias Olechno Wolczkowycz una cum consorte | mea Barbara, una manu et intentione vendidimus campum nostrum legitimum patri Johanni | vicario una cum fratribus in conventu Sanctae Mariae Virginis Vilnae degentibus pro media quarta sexagena latorum grossorum, ita tamen: partem eiusdem campi vendens et partem pro sanitate nostra et demum pro animabus nostris nostrorumque carorum ascribimus, damus et conferimus perpetuis temporibus duraturis. Qui quidem campus adiacet fluvio sic dicto Kyena[1], nihil iuris et proprietatis pro nobis ac nostris successoribus reservantes, sed quiete pacificeque possidendum et in usus suos beneplacitos patri vicario et fratribus protunc existentibus (prout) melius videbitur convertendum. In cuius rei testimonium sigillum meum praesentibus est appensum. Datum in conventu Fratrum Minorum Vilnae, anno millesimo quadringentesimo octoagesimo tertio.

334.

Wilno, 1483.

Bogdan Bytołtowicz O. Janowi wikarjuszowi konwentu franciszkańskiego NMP. w Wilnie łąkę swoją nad rzeką Kieną częścią sprzedaje za jedną kopę groszy a częścią darowuje, z obowiązkiem modłów o zdrowie swoje i swoich drogich a po śmierci o zbawienie swoje.

Or. *brak; znajdował się on jeszcze w połowie w. XIX w Archiwum franciszkanów wileńskich na pergaminie z pieczęcią oderwaną (ob.* **Kop.***).*

Kop. *Archiwum Główne w Warszawie, rpis Varia nr 71 k. 27' z uwagą przepisującego ten akt, M. Malinowskiego:* wyrazy opuszczone do wyczytania niepodobne, bo litery przez dawność zupełnie zanikły; *niektóre jednak wyrazy później odczytał i uzupełnił.*

---

333. [a] Wolczkowicz *Trans. 1636*, Wolczkowicz *Trans. 1653; Trans z r. 1672 ma z tego zapisku tylko siedm ostatnich wyrazów, poprzednie opuszczone* [b] Kiana *Trans.*

333. [1] *Ob. objaśnienie wyżej na str. 38 przyp. 3.*

Przekł. polski z drugiej połowy w. XVIII (ok. r. 1772) w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej w fascykule kopij dokumentów franciszkańskich na str. 8 nr 22 z sygnaturą dokumentu: Sub Litt. AA. N⁰ 4to A. 1483.

Reg. w przywileju króla Zygmunta I w Wilnie dnia 5 grudnia 1522 (oryg. w Bibljotece Pol. Akad. Umiej.) oraz w jego transumptach (ob. wyżej str. 37 Nr 22). Regest ten brzmi: Item litteras Bogdan Bytholthowycz[a], quibus recognovit pratum suum penes Kyani situm pro una sexagena[b] vendidisse, et reliquum eiusdem prati pro salute anime sue donasse predicto monasterio.

In nomine Domini amen. Noverint universi et | singuli praesentes literas inspecturi, lecturi et audituri, quod ego nobilis Bogdan Bytho|lthowicz vendidi patri Johanni ad Sanctam Mariam Virginem vicario pratum | meum situm penes Kyeny[1] pro una sexagena latorum grossorum temporibus aeviternis possidendam: partem videlicet eiusdem vendens et residuum pro sanitate mea meorumque carorum, item post vitam meam pro salute mea. Ideo quicunque ex meis consanguineis haec ausu temerario praesumpserit sive infringere sive convertere voluerit, extunc iram et indignationem ab altissimo Deo se noverit incursurum. Haec autem facta sunt praesentibus circumspectis viris, videlicet Adamo tabernatore conventus, Lyersthano[c] Kuzmycz, Stephano vyllano de Kyeny, et aliis pluribus viris fidedignis. Datum Vilnae in domo Adae ...[d] ad portas cimoeterii Sanctae Virginis, sub anno Domini millesimo quadringentesimo octuagesimo tertio. In cuius rei evidens testimonium sigillum meum praesentibus est appensum.

335.

(Podrobiony).

B. m., 1483.

Jerzy inaczej Gotołtowicz ze swoją matką Ludmiłą i żoną Małgorzatą przy przyjęciu do bractwa franciszkańskiego w Wilnie u NMP. na Piaskach, zapisując siebie i wszystkich swoich następców, nakazuje oddawać tymże braciom 10 beczek żyta, jednego wieprza i beczkę grochu corocznie ze swego dworu Wyrnow, z obowiązkiem śpiewania dwóch mszy co tydzień, jednej o odpuszczenie grzechów, drugiej za zmarłych.

Or. brak.

Kop. Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Tekst poniższego nadania pojawia się dopiero w transumpcie Zygmunta III w Krakowie 2 czerwca 1595 z zaznaczeniem, że franciszkanie przedłożyli królowi do zatwierdzenia litteras Georgii alias Gothołtowicz, sigillo eiusdem obsignatas, sanas, salvas, integras omnique suspicione carentes.

Uw. Dokument niniejszy jest niewątpliwie sfałszowany nie tylko ze względu na niezwykłe zobowiązanie wszystkich bez wyjątku następców ofiarodawców do wpisania się do bractwa, ale także ze względu na niejasną stylizację oraz odmienne imię matki i żony wystawcy (ob. wyżej str. 365 Nr 310 oraz niżej str. 394 Nr 340).

---

334. [a] Bytdtowycz *dok. z r. 1522*, Bohdan Bitołtowicz *Metr.*, Bydtowicz *Trans. 1636 i 1672* [b] sexagesima *Trans. 1636, 1653 i 1672* [c] *zapewne błąd zamiast* Kyersthano [d] *luka w tekście*

334. [1] *Ob. objaśnienie na str. 38 przyp. 3.*

Universis et singulis praesentia habituris: quod ego Georgius alias Gotholtowicz una cum genitrice mea Ludomilla necnon et consorte mea Margaretha[1], assumentes inscriptionem sacrosanctae fraternitatis Fratrum Minorum in Vilna ad Beatam Virginem in Arena commorantium, nosmetipsos et nostros successores asscribendo eis et eorum successorum successoribus orationibus continuis, ipsis animo puro propter Deum ac eorum sic assiduam continuationem asscribimus et asscribendo rate firmamus per praesentes per nos et nostros successores daturos singulis annis aeviternis temporibus decem tunnas siliginis, porcum unum et tunnam de piso de curia nostra Wyrnow. Ipsi autem fratres obligantur duas missas in qualibet hebdomada cantare, unam pro peccatis aliam pro defunctis temporibus perpetuis duraturas. In cuius rei testimonium sigillum nostrum est subappensum. Acta et facta anno sub Domini millesimo quadringentesimo[a] octuagesimo tertio.

336.

(Połonka), 1483.

Piotr Chotko Zybort wraz z synami zapisuje dziesięcinę wszelkiego zboża z swojej dziedziny na kościół ŚŚ. Piotra i Pawła w Połonce i nakazuje ododdawać ją ówczesnemu plebanowi Piotrowi i jego następcom.

Zapisek oryginalny o tem nadaniu wpisany na wielkim dokumencie kościoła w Połonce z r. 1502 na głównej jego stronie.

Kop. 1. Lib. VI k. 305'—306. — 2. Czart. k. 48'. — 3. Lib. Magn. k. 40.

In nomine Domini amen. Anno Domini 1483. Ego quidem[a] nobilis Petrus Chothko Zyborth[b], existens sane mentis et compos racionis, cum omnibus filiis meis ob salutem animarum nostrarum legavi decimam de hereditate mea de omni grano ad ec(c)lesiam SS. Petri et Pauli ad Polonka[c] [1]. Coram testibus, coram Holechno Rymszycz, coram Andrea et Nyekrasz fratribus germanis et coram Gutholth[d] Stanislao, et ea de re signetum meum litere aplicavi sub tali forma x [2] vide in cera infra et in missalibus huius ecclesie. perpetualiter dare, solvere plebano domino Petro et eius successoribus protunc existentibus.

337.

(Połonka), 1483.

Stanisław Gutolt dziedzic Skrobowa zapisuje kościołowi parafjalnemu ŚŚ. Piotra i Pawła w Połonce oraz jego plebanowi Piotrowi i jego następcom dziesięcinę wszelkiego zboża ze swej dziedziny za duszę swoją i swej żony.

Zapisek oryginalny o tem nadaniu wpisany na dokumencie pergaminowym kościoła w Połonce z r. 1502 na głównej jego stronie.

Kop. 1. Lib. VI k. 306. — 2. Czart. k. 48'. — 3. Lib. Magn. k. 40.

Uw. W dokumencie połonieckim z r. 1502 data 1473 jest niewątpliwie błędna, jak wskazuje porównanie jego z innemi dokumentami tegoż kościoła z r. 1483, na których wy-

335. [a] *w tekście po* quadringentesimo *następuje wyraz* septingentesimo

335. [1] *Ob. wyżej na poprzedniej stronie Uw.*

336. [a] *Lib. VI poprawia* quidam *na* quidem; *tak też Czart. i Lib. M.* [b] Chotko Zybort *Lib. VI, Czart. i Lib. M.* [c] Polonka *Lib. VI, Czart. i Lib. M.* [d] Olechno Rimszycz, Niekrasz, Gutholt *Lib. VI, Czart. i Lib. M.*

336. [1] *Ob. objaśnienie na str. 170 przyp. 1.* [2] *Znak w kształcie litery x w pośrodku przekrzyżowanej.*

stępują te same osoby wśród wystawców i świadków. Powtarza za nim tę datę Lib. VI, natomiast Czart. i Lib. Magn. mają poprawną datę 1483.

In nomine Domini amen Anno salutis 1483[a]. Ego quidem Stanislaus Gutholth[b] heres de Skrobovo sane mentis et compos racionis, ob salutem anime mee et uxoris mee legavi et inscripsi decimam de hereditate mea de omni grano ad ec(c)lesiam parochialem SS. Petri et Pauli ad Polonka domino Petro (plebano)[c] protunc existenti et eius successoribus perpetualiter dare, solvere et omnes, qui post me tenebunt hanc hereditatem meam, id est terram. Coram testibus, coram Chothkone Zyborth et coram Holechno Rym szycz et coram Andrea et fratre Nyekrasz Michaylovyczy fratribus germanis et coram Malyna et Szyenyko et Mythrosz Tharaszevyczy[d], et aliis protunc astantibus.

338.

(Połonka), 1483.

Jan inaczej Niekras Michajłowicz kościołowi ŚŚ. Piotra i Pawła w Połonce nadaje dziesięcinę z swojej dziedziny, na zbawienie duszy swojej, żony, dzieci i dalszych następców.

Zapisek ten wypisany jest na wielkim dokumencie pergaminowym kościoła w Połonce z r. 1502 na głównej jego stronie.

Kop. 1. Lib. VI k. 306. — 2. Czart. k. 49. — 3. Lib. Magn. k. 40.

In nomine Domini amen. Sub anno Domini 1483. Ego Joannes alias Nyekrasz Mychaylovycz[a] existens sane mentis et compos racionis, ob salutem anime mee ac uxoris mee et puerorum meorum ac suc(c)essorum meorum legavi et inscripsi decimam de hereditate mea de omni grano ad ec(c)lesiam SS. Petri et Pauli ad Polonka[1] perpetualiter dare ac solvere. Coram testibus, coram Holechno Rymszycz et coram domino Martino plebano de Nyedzvyedzycze[b] et coram alio domino plebano, domino Petro de Polonka protunc existenti et coram Zyborth et coram fratre meo germano. In cuius rei testimonium signetum meum est appensum huic litere sub tali forma Y[2], ut in cera vide.

339.

B. m., 15 lutego 1484.

Katarzyna Montuszówna, czyniąc testament z dóbr swoich własnych, zapisuje franciszkanom u NPM. w konwencie wileńskim dwie łąki kupione za cztery kopy groszy swoich pieniędzy, z obowiązkiem modłów za swą duszę i z zastrzeżeniem prawa wykupu tejże łąki wyłącznie przez jej męża.

Or. brak; istniał on jeszcze w połowie w. XIX, kiedy sporządzono zeń odpis w rpsie Varia 71 (ob. Kop.).

---

337. [a] *1473 Or.*, millesimo quadringentesimo septuagesimo tertio *Lib. VI; w Czart. data roku 1483 wypisana słowami* [b] Gutholt... de Skrobowo *Lib. VI, Czart. i Lib. M.* [c] *wyraz opuszczony, ob. akt poprzedni* [d] Chodkone Zyborth, Holechno Rimszycz... Niekrasz Michayłowiczy... Malina... Szieniko... Mitrosz Tharaszewiczy *Lib. VI, Czart. i Lib. M.*

338. [a] Niekras Michayłowicz *Lib. VI, Czart. i Lib. M.* [b] Rimszycz... Niedzwiedzicze *Lib. VI*, Niedzwiedzice *Czart.* [c] Y *Lib. VI i Czart.*

338. [1] *Ob. objaśnienie wyżej na str. 170 przyp. 1.* [2] *Dolna laska znaku w kształcie litery Y przekrzyżowana.*

Kop. 1. Archiwum Główne w Warszawie, rpis Varia nr 71 k. 21—21' w odpisie z połowy w. XIX z oryginału (jak wskazuje uwydatnienie poszczególnych wierszy), dosyć błędny i z opuszczeniem ostatnich świadków. — 2. Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Kopja również dość błędna z drugiej połowy w. XVIII wśród papierów franciszkańskich, dotyczących Kijan, na odwrociu drugiej karty folio, z ekstraktem z aktów konsystorskich biskupstwa wileńskiego z 17 września 1672 w sprawie sporu granicznego o łąkę wsi Jarmoliszek konwentu wileńskiego oo. franciszkanów wileńskich, z nagłówkiem inną ręką współczesną: Te łąki dwie pr(z)y gruncie pana Burnaka *(pierwotne* Kłoczki *przekreślone)* maią naydowac (się) przy rzece Jodopis przy łące Bernardynskiey y Dominikanskiey pod folwarkiem X. Plebana Vilęskiego. *Cały akt jest przekreślony.*

Przekł. polski tegoż aktu z drugiej połowy w. XVIII w temże Archiwum w dwóch współczesnych odpisach p. t. Przywiley na dwie łąki w Cziundziach Katarzyny Montuszowny, *z uwagą tej samej ręki przy końcu pierwszego odpisu:* Te łąki dominikanskie dokumenta wspominaią.

In nomine Domini amen. Noverint universi praesentium notitiam habituri, | lecturi et audituri: Quod ego nobilis Katharina Monthuschowna[a][1] adhuc corpore sana necnon matura | deliberatione duxi et disposui cum bonis meis, illis praecipue, quae me concernebant et non alium, volens, | quatenus illa bona, quae mihi Altissimus in hac vita labili concesserat possidenda, ne demum mei mariti post huius vitae finem fratres et alii affines sui vellint in bonis meis me impedire, idcirco ad salutem animae meae do et adscribo duo prata mea, quae ego mea propria pro pecunia, videlicet quatuor sexagenis emeram, Fratribus ordinis Minorum ad Sanctam Mariam in conventu Wylnensi[b] Domino famulantibus temporibus aeviternis; cupiens, quatenus fratres praedicti post decessum mei[c] Deum exorent[d] pro anima mea, duntaxat excepto, si maritus meus et non alter pro praedictis pratis fratribus iamdictis praetactam pecuniam voluerit ponere, videlicet[e] quatuor sexagenas, extunc fratres ipsi prata restituere e converso debent sibi[f]; si autem noluerit[g] aut non praevaluerit tantam pecuniam fratribus ponere, ipsis fratribus decetero[h] committo possidenda, vendenda[f] et in alios suos usus convertenda. Quod[i] si aliquis sive propinquorum meorum sive aliorum quorumcunque[j] praesens[k] testamentum meum ausu temerario violare praesumpserit, extunc pro his coram altissimo iudice mihi sciat se responsurum. Datum et actum in domo curiae meae[l], die dominica qua decantatur in Ecclesia Dei »Circumdederunt me«[m] etc. anno Domini millesimo quadringentesimo octuagesimo quarto. Praesentibus testibus nobili viro domino Barthossio tenutario Rudominensi[n], Mąckone Hanczowicz, Stankone Hermanowicz, Hliebone et Radwil germanis mariti mei dicti Miczko, et aliis plurimis fidedignis. Et propter maius et evidens testimonium sigillo meo praesentes roborari[o] subappenso iussi etc.

---

339. [a] Catharina Manthuszowna *Kop. 2* [b] Vilnensi *Kop. 2* [c] *tak w obu tekstach* [d] exorarent *Kop. 1* [e] dictos *Kop. 2* [f] *brak w Kop. 1* [g] noluerint *Kop. 2* [h] dictis *Kop. 1* [i] Et *Kop. 1* [j] quibuscunque *w obu kopjach* [k] hunc *Kop. 2* [l] meae curiae *Kop. 2* [m] *w przekładzie polskim z drugiej połowy w. XVIII:* w niedziele przedmięsopustno [n] *tu w Kop. 1 tekst się urywa* [o] roboravi *Kop. 2*

339. [1] *Jako Katarzyna Montuszowa sprzedaje ona w Wilnie dnia 30 września r. 1471 Janowi biskupowi wileńskiemu dwóch ludzi (ob. wyżej str. 319 Nr 273).* [2] *Na marginesie Kop. 1 ręką M. Malinowskiego zapisano:* Septuagesima: moja ks(iążka) do naboż(eństwa) str. 240.

340.

Wilno, 24 marca 1484.

Jerzy Gotołtowicz za zgodą swej matki Miłochny i żony Maryny dziedzinę swoją wraz z ludźmi zwanymi Golczuncy w dystrykcie wileńskim sprzedaje Andrzejowi biskupowi wileńskiemu i jego następcom za pożyczoną u niego sumę na wyprawę i leczenie się, przyczem określa szczegółowo daniny i powinności tychże ludzi i zobowiązuje się bronić biskupa w posiadaniu tych dóbr, gdyby była tego potrzeba.

Or. Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Pergamin cienki, 30·2 × 33·8 + 3 cm., na zagięciach starty i w dwóch miejscach nadgryziony przez myszy, zresztą dobrze zachowany. — Po pieczęci, wiszącej niegdyś na czerwonym sznurze, którego odrobina zachowała się na pergaminie, pozostały tylko dwie dziurki i odciski czerwone na zakładce. — Inwokacja przez cały pierwszy wiersz pismem wydłużonem, z dość ozdobnym inicjałem do połowy tekstu. — Na odwrociu zapiski: 1) na złożeniu spodniem zapisek współczesny: Super homines Golczunczy penes Gyervathy degentes; *2) poniżej ręką wieku XVIII:* Biskupowi wileńskiemu; *3) na złożeniu wierzchniem ręką wieku XVII:* 1584 — Venditio bonorum Golczuny districtus Vilnensis Reverendissimo Andreae episcopo et successoribus serviens *(z datą* 1484 *z w. XVIII); 4) sygnatury: a) na temże złożeniu* M *(z w. XVI); b) późniejsze:* Num. XIII *(przekreślone i znowu później dodane):* XVI.

Kop. 1. Lib. I 2 k. CXIX'—CXXI' z nagłówkiem: Littere super homines Golczvnczy penes Gyewarti degentes emptos per Andream episcopum Vilnensem. — *2. Lib. II str. 330—332 pod nrem 108 z zapiskiem* Lectum Correctum *i z nagłówkiem:* Venditio Georgii Gotołtowicz bonorum haereditariorum cum subditis duodecim Golczuny nuncupatis in districtu Vilnensi Andreae episcopo Vilnensi. — *3. Czart. k. XV—XVI, brak końca (z datą na marginesie ołówkiem w niedawnych czasach dołożoną). — 4. Lib. Magn. k. IX'.*

Reg. Ks. Przyałgowski W., Żywoty biskupów wileńskich T. I str. 65/6 (z mylną datą 1485).

In nomine Sancte Trinitatis et individue unitatis amen. | Quoniam humana memoria eternitati non commensuratur, expedit igitur, ut ea que fiunt[a] in humanis negociis ad perpetuitatis | ratitudinem deducantur proborum testimonio et sigillorum munimento. Ego igitur Georgius Gotholtowycz[b 1] univer|sis et singulis presencium noticiam habituris publice recognoscens profiteor: Quod[c] non coactus nec compulsus, sed mera ac spontanea voluntate maturaque deliberacione prehabita, una cum consensu matris nomine Mylochna[d] ac consortis nomine Marine mee, hereditatem meam seu patrimonium meum legittimum cum hominibus et kmethonibus[e] duodecim Golczvncy[f 2] nuncupatis[g], in districtu Vylnensi[h] situm[i], vendidi et presentibus vendo reverendissimo in Cristo patri et

340. [a] fiunt *poprawia z* sunt *Lib. II* [b] Gotholtowicz *Lib. II* [c] quia *Lib. II* [d] Milochna *Lib. I* [e] cmetonibus *Lib. I* [f] Golczvnczy *Lib. I* [g] nuncupatum *Lib. II* [h] Vilnensi *Lib. I* [i] sitis *Lib. I*

340. [1] *Jerzy Gotołtowicz, zapewne syn Jerzego, o którym wyżej str. 292 Nr 255 i str. 365 Nr 310, gdzie jednak matka jego nosi imię Anna; przyjąć zatem trzeba, że wymieniona w niniejszym dokumencie Miłochna jest drugiem jej imieniem obok Anny, albo też że wystawca jest inną osobistością aniżeli Jerzy Gotołtowicz syn Jerzego Gotołtowicza i Anny z lat 1468 i 1478.* [2] *Dziś Galczuny, wieś tuż pod Gierwianami w pow. wileńskim, 60 km. na wsch. od Wilna. To położenie tej osady stwierdza zapisek na odwrociu dokumentu, który wyraźnie określa je:* penes Gyervathy.

domino domino Andree Dei gracia episcopo Vylnensi suisque heredibus et successoribus legitimis, pro centum sexagenis grossorum latorum monete Bohemicalis numeri in terra currentis, cum omni iure, dominio, iudicio, potestate et libertate, quibus ipsam hactenus possidebam et possedi, et hoc urgente necessitate mea permaxima, tum propter expedicionem itineris et servitutis regialis et terrestris, tum propter infirmitatem in me supervenientem et alias pro utilitate mea, integre et complete a dicto domino episcopo Vylnensi receptis et manulevatis; ita tamen, quod homines supradicti singulis annis domino episcopo dicto superius et eius posteris legitimis dare tenebuntur et per presentes tenentur tributum viginti grossos latorum grossorum; item unum pud lini septennarium; item duo fumigalia alias przeswyethy[j]; item unum eq(u)um equestrem[k] sub famulum domini episcopi pro aliquo itinere missum ac dispositum, tempore vero estatis pro frumentorum trituracione continua superseminando semine exire obligantur et tenentur; item fenum falcastrare tempore suo et agricultura qualicunque necessaria, prout et homines ac kmethones[l] in Gyerwacy[m] degentes ad omnes et singulos labores exire, venire et condescendere[n] tenebuntur et debebunt; item pro adventu domini episcopi et eius successorum[o] stacionem dare et ministrare obligabuntur[p], quem si abesse anno qualicunque ipsis contingat, ad mandatum ipsius stacionem predictam cuicunque curie sue[q] ducere eos oportebit. Quos quidem homines et hereditaria cum omnibus et singulis agris cultis seu colendis, locatis seu locandis, arwis, argulis, silvis, nemoribus, indaginibus, sareptis, rubetis, borris, mericis, mellificiis, venacionibus, pratis, pascuis inventis et inveniendis, constructis et construendis, stagnis, lacubus, paludibus, vallibus, collibus, montibus, antris, aquis, fluminibus, vadis, piscinis et eorum decursibus, cum molendinis aquaticis factis vel faciendis, cum omnibus et universis usibus, fructibus, utilitatibus, censibus, provencionibus, contribucionibus, redditibus, honoribus et donacionibus quibuscunque pacifice[r] et quiete, libere et perpetue resignamus habendum, possidendum, tenendum utifruendum, vendendum, commutandum, alienandum ac in usus suos beneplacitos convertendum, uti ipsi[s] domino episcopo vel eius posteris legitimis melius et utilius videbitur ordinari. Insuper dum et si que cause contrarie aut dissensiones vel impedimenta nonnulla sibi domino episcopo sepememorato et suis successoribus ex et pro parte hereditatis et hominum dictorum emerserint atque advenerint undecunque, me adhuc vivente, extunc ego bona cum hominibus eisdem tenebor et per presentes teneor domino episcopo et suis posteris legitimis ut prefertur emendare, protegere et tueri, totiens quotiens opus fuerit, atque reddere indempnem promitto et polliceor. Presentibus ibidem venerabilibus, nobilibus, circumspectis viris et dominis Johanne[t] archidiacono et officiali, Abraham, Georgio artium liberalium magistro, ecclesie Vilnensis cathedralis prelatis et canonicis, Alberto ad Sanctum Spiritum in Oschmana preposito, marsalco Petro, cubiculario Simone, magistro coquine Hannus olim in Starzyny tenutario, Luca Pugtho[u] honorabilique domino Jacobo castri minoris Trocensis altarista et capellario, domini episcopi Vylnensis predicti fidelibus dilectis, necnon Stanislao cive Vylnensi, Sancothya[v], Tugwyd[w], Stanislao, Nicolao, domini Georgii servis carissimis, et me Martino de Pozn(ania)[x] huius gesti scriba ac imperiali auctoritate notario publico, aliisque pluribus fidedignis.

340. [j] przeswiety *Lib. II* [k] *w tekście Or. następuje wyraz* equestrem *podkropkowany; Lib. I i II podają ten wyraz* [l] *pisownia w Lib. I jak wyżej pod* [e] [m] Geruati *Lib. II* [n] conscendere *Lib. I* [o] successoribus *Lib. II* [p] *Lib. I dodaje przedtem* obligantur et *mimo że przez pomyłkę zaraz niżej po* stationem *przepisując te wyrazy napisał*: dare et ministrare obligabuntur, *co oczywiście przekreślił* [q] *opuszcza Lib. I* [r] *tu się urywa tekst Czart.* [s] ipso *Lib. I* [t] Joanne *Lib. I i II* [u] Pukto *Lib. I* [v] Samogittia *Lib. I*, Samcothya *Lib. II* [w] Tugwid *Lib. II* [x] Poznan *Lib. II*

Datum et actum Vylne[y], feria quarta in vigilia Annunciacionis Marie anno Domini millesimo quadringentesimo octuagesimo quarto. In cuius rei testimonium sigillum meum presentibus est subappensum[z].

341.

Wilno, 17 lipca 1484.

Kazimierz (Jagiellończyk) król polski i wielki książę litewski za duszę swego syna Kazimierza funduje w kościele katedralnym wileńskim św. Stanisława wieczysty aniwersarz, mający być śpiewany przez samych prałatów i kanoników tegoż kościoła co czwartek po Popielcu; zapisuje na ten cel półtora grzywny, którą ma wypłacać horodniczy wileński z karczem królewskiego miasta Wilna, a w razie niemożności tej wypłaty, ze skarbu wielkoksiążęcego, przyczem pobór tej kwoty oddaje w moc i pod władzę wyłączną Kościoła.

Or. brak.

Kop. Lib. I k. XIII—XIV' z zapiskiem lectum *i nagłówkiem:* Privilegium super marcam (*poprawione z* mericam) cum media pro anniversario illustris Casimiri, regis Poloniae secundogeniti.

Wyd. Ks. Kurczewski J., Kościół Zamkowy T. II str. 111/2 (nieściśle).

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Ne actus hominum, qui sub tempore fiunt, temporis successu oblivione deleantur, sagax humana condicio eos instituit litterarum testimonio et testimonii annotacione perhennare. Proinde nos Casimirus Dei gracia rex Polonie, magnus dux Lithuanie, Russie, Prussie, Samagittie etc. dominus et heres, significamus tenore presencium quibus expedit universis presentibus et futuris, horum noticiam habituris: Quomodo illustri Casimiro colende memorie secundogenito nostro, qui sicut Deo placuit humanis rebus nuper exutus est[1], paternum morem gerere et anime ipsius defuncti of(f)icium impendere caritatis, cum id a nobis exigat et vis nature et sanguinis ydemptitas expostulet, unde in ecclesia sancti Stanislai Vilnensi cathedrali pro eius anima anniversarium annu(u)m et perpetuum statuimus et fundavimus, per prelatos et canonicos eiusdem ecclesie pro tempore existentes perpetue decantandum atque peragendum; ita videlicet, quod singulis annis et qualibet feria quinta ante dominicam »Invocavit« ad decantandas vigilias cum earum vesperis integraliter et in toto, incipiendo ab invitatorio[a] »Venite« et cum tribus nocturnis consequentibus et laudibus, necnon cum omnibus psalmis et oracionibus, ad integritatem vigiliarum et ipsarum vesperarum pertinentibus, item et unam pro defunctis missam, que incipit »Si enim«, in perpetuum decantabunt et decantare per seipsos sine omni negligencia sint adstricti[b]. Racione cuiusquidem anniversarii et in vim dotacionis eiusdem prefatis prelatis et canonicis, ad decantanda et peragenda defunctorum of(f)icia alias obligatis, unam marcam cum media latorum grossorum, quadraginta octo grossos in marcam[c] computando, in tabernis civi-

340. [y] Vilnae *Lib. II* [z] appensum *Lib. I*

341. [a] *w tekście niepotrzebnie dodane* et [b] *pierwotnie* abstricti, *drugą ręką poprawione na* astricti [c] *w tem miejscu znak ręką rubrycysty (monogram ze złączonych liter* I *i* S)

341. [1] *Św. Kazimierz zmarł w Grodnie 4 marca r. 1484, t. j. w pierwszy czwartek wielkiego postu (ob. Papée F., Studja i szkice z czasów Kazimierza Jagiellończyka, Warszawa 1907 str. 150/I), dlatego na ten dzień wyznaczono aniwersarz.*

tatis nostre Vilnensis dedimus, deputavimus damusque et deputamus et demonstramus tenore presencium mediante, per eosdem prelatos et canonicos predictam marcam cum media de manibus procuratoris castri Vilnensis alias hrodnyczy tollendas, levandas et percipiendas perpetue et in ewum; quodsi dicta marca cum media ex aliquo infausto casu[d] et eventu in ipsis thabernis Vilnensibus pro aliquo tempore solvi non possit, extunc de thezauro nostro et successorum nostrorum penitus solvi debet. Ut autem presens nostra dotacio anniversarii memorati tanto maiori certitudine et firmitate roboretur, ipsam marcam cum media pro prenominatis prelatis et canonicis, sic ut premittitur deputatam, de iurisdicione[e] et potestate seculari in iurisdicionem, sortem et libertatem ecclesiasticam transponimus et transferimus tenore presencium mediante, eandemque marcam cum media iurisdicioni, sorti et libertati ecclesiastice subicimus, supponimus et incorporamus perpetuis temporibus duraturis; ita videlicet, ut loci ordinarius[f] habeat potestatem contra non solventes eandem marcam cum media censuras ecclesiasticas et alia iuris remedia, quociens fuerit requisitus[g], extradendi et fulminandi, tamdiu donec predicti prelati et canonici per eosdem ad quos pertinet in predicta marca cum media exolvantur presentibus perpetuo et temporibus eviternis duraturis. Harum quibus sigillum nostrum magni ducatus Lythuanie est subappensum testimonio litterarum. Actum et datum in Vilna, sabbato post festum Divisionis apostolorum proximo anno Domini millesimo quadringentesimo octuagesimo quarto. Presentibus ibidem reverendo in Cristo patre domino Andrea episcopo Vilnensi et magnificis Joanne Grzelgalowycz[1] castellano Vilnensi et capitaneo Samagittie, Olechno Sudymvnthowycz de Chozowa palatino Vilnensi et cancellario magni ducatus Lythuanie, Michaele Mvntolthowycz castellano Trocensi et capitaneo in Nouogrodek et Bogdąn Andrzeyowycz marschalko terrestri magni ducatus prefati Lythuanie et capitaneo in Poloczko.

342.

Podbrzezie, 31 października 1484.

Jerzy syn Pawła pleban w Mejszagole, notarjusz publiczny, spisuje testament Jacka Wiesztortowicza, który zapisuje kościołowi w Mejszagole dwóch ludzi; zobowiązując plebana do odprawiania pięciu mszy cichych rocznie, tudzież 14 kóp groszy praskich na budowę tegoż kościoła; żonie swojej Annie zapisuje: dwa dwory w Podbrzeziu i Baksztach, zlecając ściągnąć wszystkie swoje wierzytelności, które ma u ludzi i szczegółowo je wylicza; czeladź, spośród której jednego sługę uwalnia; konie; zobowiązuje żonę, aby długi jego spłaciła a resztę ofiarowała za jego duszę; wreszcie ustanawia czterech egzekutorów, między nimi wspomnianego plebana Jerzego z Mejszagoły.

Or. brak. Miał ten akt znak notarjalny w kształcie monogramu imienia Marji z krzyżem na wierzchu, wspierającego się na dwóch stopniach, na których ślady liter: ...cls *(ob. Kop. 3).*

---

341. [d] causu *w tekście* [e] *obok na marginesie ręką w. XVII:* iurisdictio spiritualis [f] *tą samą ręką na marginesie:* in episcopum confertur [g] *pierwotnie było* equisitus, *inną ręką poprawione dwukrotnie na* requisitus

341. [1] *T. j. Kieżgajłowicz.*

Kop. 1. Lib. VI k. 267'—268 nr 178 z dopiskiem Lectum Descriptum. — *2. Czart. k. 42'—43. — 3. Lib. Magn. k. 34—35 (z rysunkiem znaku notarjalnego przy końcu aktu).*
Reg. Ks. Kurczewski J., Biskupstwo Wileńskie str. 184 (wzmianka).

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Sub anno Nativitatis eiusdem millesimo quadringentesimo octuagesimo quarto, indictione secunda, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini domini nostri Sixti papae quarti anno ipsius tredecimo, die vero ultima mensis octobris, hora tertiarum vel quasi, in curia Poberszy [1] in stuba maiori coram me Georgio Pauli plebano ibidem, imperiali (authoritate) notario publico, testiumque infrascriptorum [a] specialiter rogatorum praesentia, nobilis Jacko [b] Wiestortowicz [2] clam confessus, ut moris (est) boni christiani, palamque vocatis testibus, sanus mente, quanquam aeger corpore tamen compos rationis, salubri praemeditatione diem extremum [c] suae peregrinationis volens praevenire, humanam conditionem esse in hac vita perpendens caducam, tanquam florem agri cito decidentem, et mortis tempus inscius, nolens intestatus de hac luce decedere, ne dominium suum et bona a Deo Omnipotenti sibi collata, concessa et haereditario iure iamdiu possessa et plurima alia mobilia et immobilia, per industriam empta et conquesita, ad distrahendum et diripiendum (:ut fit hoc tempore:) relinquere, sed ut cuilibet in extremis posita ex consuetudine laudata et iure approbata circa rerum suarum dispositionem liberam debeat esse voluntas, praesens testamentum suum [d] seu ultimam voluntatem suam ita fecit, condidit et ordinavit ac [e] literis mandari petiit: Inprimis animam suam Deo Omnipotenti et eius Genitrici Sanctisque omnibus commendavit. Item ecclesiae in Miszogoła [f 3] legavit hominem nomine Seredzus cum fratre Steczus et eorum successores temporibus aeviternis, et quod plebanus legat quinque missas annuatim; item pro structura eiusdem ecclesiae legat quatuordecem sexagenas latorum grossorum monetae Pragensis, quas quatuordecem sexagenas invadiando homines scripsit domina Elizabeth [g] Andruszkowna contoralis domini Alberti Iwaskowicz. Item legat dominae Annae uxori suae duas [h] curias Ponberieczio [4] et Baxty [i 5] in centum sexagenis pro dote hominibus, agris et stagnis; item legat dominae suae omnia debita exigere: Bartko Butkowicz debet solvere dominae meae quatuor sexagenas et tres indulsit; Stecus Peitkonis [j 6] duas sexagenas et tertiam dimisit; item tenetur quinque sexagenas władika [k] Branski [k 7], illas solvat uxori; dominus Jacobus Niemierowicz [8] tenetur duas sexagenas, illas det uxori meae; item Juchno Juskowicz duas sexagenas et viginti

---

342. [a] *Lib. VI dodaje* petitorum [b] *Lib. VI poprawia na* Iaczko; *tak Czart. i Lib. M.* [c] extremam *Czart. i Lib. M.* [d] *w Lib. VI drugą ręką przekreślone, Czart. i Lib. M. opuszcza* [e] et *Czart.* [f] *Lib. VI poprawia na* Myszogola, *tak Czart. i Lib. M.* [g] Elisabeth *Czart.*, Elizabet *Lib. M.* [h] dictas *Czart.* [i] *Lib. VI poprawia na* Baczty; *tak Czart. i Lib. M.* [j] Pietkonis *Czart. i Lib. M.* [k] *Lib. VI poprawia na* Władyka Branszki; *tak Czart. i Lib. M.*

342. [1] *Podbrzeż (Podbrzezie, Podberezie), dziś miasteczko przy drodze z Wilna do Giedrojciów, 29 km. na pn. od Wilna.* [2] *Jacko Wiesztortowicz występuje jako świadek dokumentu Sienka Romanowicza w Świrze dnia 1 sierpnia 1472 (ob. wyżej str. 325 Nr 278 oraz Semkowicz Wł., O litewskich rodach bojarskich w Roczn. Herald. T. IX [1928/9] str. 252).* [3] *Mejszagoła ob. objaśnienie na str. 10 przyp. 2.* [4] *Podbrzeż j. w. przyp. 1.* [5] *Z licznych miejscowości tej nazwy na Litwie, z których część zaginęła, nie wiadomo, której dotyczy nazwa wspomnianego tu dworu; związek z Podbrzeżem wskazywałby okolicę Mejszagoły na pn. od Wilna.* [6] *Prawdopodobnie Petkowicz Świrski (ob. Wolff J., Kniaziowie lit.-ruscy str. 505).* [7] *T. j. biskup wschodni w Brańsku nad Desną w ziemi czernihowskiej, podówczas w granicach WXLitewskiego.* [8] *Jakób Iwanowicz Niemirowicz, ob. o nim Semkowicz Wł., O litewskich rodach bojarskich w Mies. Herald. T. VII (1914) str. 99.*

grossos, illas reddat dominae meae; Januszko[l] Zastawtowicz[m] tenetur duas saxagenas et viginti grossos, illas reddat uxori meae; item Fiedko triginta grossos; Prorusko[n] reddat tres sexagenas et vadat quo vult; Naruszis[o] homo emptus reddat dominae meae tres sexagenas; Miczus nonaginta grossos det dominae meae; d i a k Niger siclum tenetur[p], reddat medium dominae; Januszko Janowicz[q] siclum det dominae; Dauczus[r] septuaginta tenetur grossos, quos fideiussit, idem Dauczus[r] invadiavit aream in media tertia sexagena; Rimszelis septuaginta grossos; item Petko[s] Daukintowicz invadiaverat in septuaginta grossis, quinquaginta fecit recipere et viginti dimisit; Narbuth viginti grossos; Woytko Kuraczka[t] in septuaginta grossis invadiat pratum[u], quadraginta dimisit et triginta fecit supponere; et alia omnia mea debita exigere committo uxori meae; Juszecko[v], Potrecz Andruszic[v] quinque sexagenas tenentur, tres dimisit et duas fecit sumere dominae; Climiecz servum libertavit; familiam comparatam ex servitio meo lego pro domina mea; equos etiam lego dominae meae, et praedictas pecunias debitorum exigendo solvat debita, quae ego tenebar et residuum det pro anima mea. Eiusdemque testamenti seu ultimae voluntatis suae fecit, constituit et ordinavit ac petiit esse executores dominum Daumunt Butwidowicz[w], Jacobum Cristinum[x] et Michaiło[y] Michałowicz et me Georgium praedictum plebanum, dans et concedens eis omnimodam potestatem et plenum mandatum omnia et singula agendi et disponendi etiam praedicta debita tollendi et exigendi et pro anima eius convertendi tanquam suis, veris ac legitimis executoribus. Super quibus omnibus et singulis petiit sibi fieri a me publico notario infrascripto unum vel plura publicum vel publica instrumentum vel instrumenta. Praesentibus ibidem nobilibus Siedbor et Olechno Tautim[z] Petraszowicz, et aliis quoque pluribus fidedignis. Harum quibus ego Georgius plebanus in Moiszogoła[aa], publicus imperiali authoritate notarius, signum quo[bb] in talibus utor descripsi[cc]. Datum anno, mense, tempore, loco quo supra, et sigillum idem dominus proprium fecit appendi manu propria.

343.

Radoszkowicze, 8 marca 1485.

Miłochna wdowa po Sienku Giedygołdowiczu, dla zbawienia duszy swojej, swoich przodków i następców, kościołowi we wsi swojej Radoszkowiczach pod wezwaniem św. Trójcy dodaje ziemię wraz z sadzawką i młynem nad rzeką Wiaszyną, drugą ziemię koło tej rzeki, źreb księdza Telenowskiego, wreszcie karczmę.

Or. brak.

Kop. w transumpcie króla Aleksandra z dnia 2 czerwca r. 1503 (zob. niżej pod tą datą): 1. Czart. k. 22. — 2. Lib. Magn. k. 15'. — 3. Luźna kopja w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej w inwentarzu kościoła radoszkowickiego z 23 marca r. 1720 (zob. wspomniany dokument z 2 czerwca r. 1503).

---

342. [l] Janusko *Czart.* [m] *Lib. VI poprawia na* Zasztawtowicz; Zastawłowicz *Czart. i Lib. M.* [n] *w Lib. VI między* s *a* k *wykreślone prawdopodobnie* n; Pronisko *Czart.* [o] *Lib. VI poprawia na* Naruszys, *tak Czart. i Lib. M.* [p] *Lib. VI pierwotnie* tenet [q] Janawicz *Lib. VI* [r] *Lib. VI poprawia na* Dawczus; *Czart. i Lib. M. tak samo* [s] *Lib. VI poprawia na* Pyetko, *tak Czart. i Lib. M.* [t] *Lib. VI poprawia na* Curaczka, *tak Czart. i Lib. M.* [u] *Lib. VI poprawia drugą ręką na* prata, *tak Czart. i Lib. M.* [v] *Lib. VI poprawia na* Iuszeczko Potrecz Andruszycz, *tak Czart. i Lib. M.* [w] Butuidowicz *Lib. VI* [x] *Lib. VI poprawia na* Crystinum, *tak Czart. i Lib. M.* [y] Michaylo *Czart. i Lib. M.* [z] *Lib. VI poprawia na* Tautym, *tak Czart. i Lib. M.* [aa] Moyszogola *Czart. i Lib. M.* [bb] *w Lib. VI dopisane drugą ręką; Czart. i Lib. M opuszcza* [cc] *w Lib. VI dopisane drugą ręką*

Reg. 1. Ks. Przyałgowski W., Żywoty biskupów wileńskich T. I str. 49 (nieściśle). — 2. Ks. Kurczewski J., Biskupstwo Wileńskie str. 215.

Uw. Pierwsze nadanie przy fundacji kościoła w Radoszkowiczach ob. wyżej str. 211/2 Nr 187.

In nomine Domini amen. Quoniam humana memoria aeternitati non commensuratur, expedit igitur, ut ea quae in humanis fiunt negotiis, ad perpetuitatis ratitudinem[a] deducantur proborum testimonio et sigillorum munimento. Ego igitur Milochna relicta olim piae memoriae domini Senko Giedigołdowicz[1], non coacta, non compulsa, sed mea spontanea deliberatione amicorumque meorum[b] freta consilio, ad honorem Omnipotentis Dei et Gloriosae Virginis Mariae, et ob salutem animae meae et meorum antecessorum et successorum, meliorans dotationem ecclesiae in Radoszkowice[c 2] villae meae, ad honorem Sanctae Trinitatis fundatae, addidi terram dictam Kopaczewska cum omnibus pratis, rubetis, silvis, arvis, rivulis et cum omnibus usibus ad praedictam ecclesiam servientibus, et piscinam cum molendino in fluvio Wiaszyna factam; item terram na płoskom łohu dictam Łuczki alias Szylwy[d] circa fluvium dictum Wiaszyna[3] et torrentem Wiaty ruczay[e]; item sortem sacerdotis Thelenowski[f] dicti, Pauli nomine; item tabernam[g] addidi et per praesentes addo, inscribo et dono in perpetuum. Praesentibus specialiter vocatis et rogatis generoso et nobili domino Olechno Anczewicz protunc tenutario in Krasnowola[h], necnon domino Bogdano Oynarowicz et generoso domino Georgio filio domini Iwaszko Ilinicz et nobili Andrea Nieczkowicz et nobili Paulo Giazorowski[i] servitore magnifici domini Joannis castellani Vilnensis, et aliis quam pluribus fidedignis in praesentia protunc constitutis In cuius testimonium sigillum meum praesentibus est subappensum. Datum in Radoszkowicze, feria tertia post dominicam Oculi[j] anno Domini millesimo quadringentesimo octuagesimo quinto.

344.

(Wawiórka Nowa), 1485.

Zofja Sutkówna z Nowej Wawiórki inaczej Grodziszcza zapisuje kościołowi św. Trójcy tamże, za dusze swoich rodziców i zdrowie swoje, z dziedziny przypadłej sobie przy podziale z siostrami: dwóch ludzi imiennie podanych z ich ziemiami i służebnościami; dwie ziemie tymże ludziom przyległe, z obowiązkiem odprawiania przez rektora jednej mszy w tygodniu.

A. A. *Or. Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Pergamin średniej grubości 41·7 × 18·1 + 4·2 cm., nieco zatłuszczony z prawej strony, połowa zakładki z lewej strony wycięta bez naruszenia pieczęci, wiszącej na plecionym sznurze jedwabnym wiśniowej barwy i wyłuskanej zupełnie. — Pismo grube, duże, inwokacja frakturą zwiększonych rozmiarów z inicjałem przez całą prawie wysokość tekstu. — Na odwrociu zapiski: 1) na złożeniu wierzchniem*

343. [a] rectitudinem *Czart.* [b] meorumque amicorum *Lib. M. i Kop. z w. XVIII* [c] Radoszkowicze *Lib. M. i Kop. z w. XVIII* [d] Luczki alias Szylvyna *Kop. z w. XVIII* [e] ruczan *Czart.* [f] Telenowski *Kop. z w. XVIII* [g] in Radoszkowicze *dodaje Kop. z w. XVIII* [h] Crasne Siolo *Kop. z w. XVIII* [i] Giaroszowski *Kop. z w. XVIII* [j] dominicam prima octobris *Kop. z w. XVIII*

343. [1] *Ob. dokument tejże Miłochny dla Kapituły wileńskiej wydany w Kamieniu 15 VI r. 1477 oraz objaśnienie tamże na str. 357 Nr 302.* [2] *Ob. wyżej objaśnienie na str. 212 przyp. 3.* [3] *Wiazynka, lewy dopływ Hujki, do której wpada pod Radoszkowiczami.*

w górnej części zapisek z w. XVI późniejszą ręką uwydatniony: 1561 die Lune XXIII Junij oblata et ingrossata est >< actorum notarius subscripsit, *ten sam, co na odwrociu dokumentu dla kościoła w Wawiórce z r. 1460 (ob. wyżej str. 268 Nr 237); 2) powyżej temi samemi rękami, co i na wspomnianym dopiero co dokumencie, pierwotny zapisek później uwydatniony:* Litterae parochialis ecclesiae in Minori Wawerka *(z datą)* 1485; *obok niej zapisek ręką XVII/XVIII:* rescriptum *(silnie przekreślony); 3) również i reszta zapisków temi samemi rękami, co w wspomnianym dokumencie:* Wawerka; *4) na złożeniu wierzchniem w dolnej części z w. XVIII:* 1485. Litterae fundationis parochiae Minoris Vawiorcae alias Grodziscze a Zophia Sudkowna, quae duos subditos patrimonio suo concernentes cum omnibus eorum servitiis et attinentiis inscribit; *5) jedyna sygnatura na złożeniu wierzchniem* 3 *(prawdopodobnie wypisana w r. 1561).*

Kop. 1. Tyszk. k. 50 nr 43; bezpośrednio z oryginału, jak wskazuje zapisek przy końcu tekstu: Sta(nislaus) Comorowsky notarius ex originalibus transsumpsit. — *2. Lib. VI k. 277—277' nr 189 z zapiskiem* Descriptum. — *3. Czart. k. 43.* — *4. Lib. Magn. k. 35.*

In nomine Sancte Trinitatis et individue unitatis[a]. | Notum sit omnibus tam presentibus quam futuris, quod[b] sub anno Domini M⁰CCCC⁰ octoagesimo[c] quinto ego Zophia | Suthkowna[d] in Nova Vawyerka alias Grodzyscze[e] [1], non compulsa nec coacta nulloque dolo seducta, sed sana mente, | compos racione[f] animoque maturo ac deliberato zeloque devocionis accensa do, delego[g] ascriboque Deo Omnipotenti ad ecclesiam Sancte Trinitatis in Nova Vawyerka hereditatis mee proprie, divise a sororibus meis, patrimoniique mei, pro salute parentum meorum, patris mei ac matris mee animarum, pro sanitateque ac salute anime mee, duos homines nomine appropriato[h] cognominatos Stanislaum Stroczewicz[i] una cum fratribus suis Chpheczyvm[j] cum terris, pratis, gagys, nemoribus omnibusque attinenciis ac serviciis, uti michi sole[k] servierunt, eodem servicio[l] serviant ecclesie Sancte Trinitatis in prefata Nova Vawyerka[m] rectorique ecclesie eiusdem[n] protunc existenti honorabili domino Paulo successoribusque[o] ipsius, terramque prope istos homines super decem tunnas cognominatam Podstroczewiczi[p] ascribo; item loco alio in area super octo tunnas[q] vocato Goczowsczyna[r] terram culture aptam[s] perpetuis temporibus duraturam. Rector[t] quilibet ac pastor ecclesie prefate tenetur unam missam in septimana legere pro animabus suprascriptis perpetue duraturam[t]. Testibus protunc existentibus discreto presbitero domino Gotardo vicario inibidem, Laurencio presbitero, Petro servo domine Jvndylowa[u], aliisque quam pluribus fidedignis.

Innym, bardzo już wyblakłym atramentem, zdaje się tą samą ręką:

In cuius rei testimonium sigillum meum presentibus est subappensum.

344. [a] In nomine Sancte et individue Trinitatis *Tyszk.*; *Lib. VI, Czart. i Lib. M. dodają* amen [b] quia *Lib. VI, Czart. i Lib. M.* [c] octuagesimo *Lib. VI, Czart. i Lib. M.* [d] Svthkowna *Tyszk.*, Sudkowna *Lib. VI, Czart. i Lib. M.* [e] Vaverka *Tyszk.*, Wawerka alias Grodziscze *Lib. VI, Czart. i Lib. M.* [f] racionis *Tyszk.* [g] et lego *Lib. VI, Czart. i Lib. M.* [h] appretiatos *Czart.* [i] Sthroczewicz *Tyszk.* [j] Chvyedzyvm *Tyszk.*; Chweczium *Lib. VI, Czart. i Lib. M.* [k] *tak w Or.* [l] *Tyszk. opuszcza te dwa wyrazy* [m] Vavyerka *Tyszk.*, Wawierka *Lib. M.* [n] eiusdem ecclesiae *Czart. i Lib. M.* [o] successorumque *Or.* [p] Padsthroczeviczy *Tyszk.* [q] *Lib. M.* alio super dicto *poprawia na* octo tunnas in area; *Lib. VI* octo *poprawia na* dicto; super dicto *Czart.* [r] Goczewsczyna *Tyszk.*, Buczowczyna *Czart.*, Boczowczyna *Lib. VI i Lib. M.* [s] apertam *Lib. VI Czart. i Lib. M.* [t—t] *opuszcza Tyszk.* [u] Jundiłowa *Czart. i Lib. M.*, Jundylowa *Tyszk.*

344. [1] *Wawiórka Nowa czyli Mała koło Lidy ob. objaśnienie na str. 269 przyp. 1.*

345.

Wilno, 15 marca (1486).

Kazimierz (Jagiellończyk) król polski i wielki książę litewski, w sporze między kapitułą katedralną św. Stanisława w Wilnie a panem Wilczkiem Romanowiczem namiestnikiem owruckim o ziemię, zakupioną przez niego u Hryćka Abramowicza, a sąsiadującą z wsią kapitulną Mazurowiczami, na której to ziemi tenże Wilczek zaczął osadzać ludzi i przydzielać barcie, wydaje wyrok, unieważniający tę sprzedaż i zabraniający Hryćkowi wszelkiej lokacji.

Or. brak.

Kop. Lib. I k. LXXVIII—LXXVIII' z nagłówkiem: Inhibicio, ne Hryczko locaret homines circa homines capitulares. *Inna ręka w. XVI, powtarzając na marginesie ten napis, dodaje zapytanie:* ad que bona?

Uw. Z trzech dat rocznych, które za panowania króla Kazimierza Jagiellończyka odpowiadają indykcji czwartej, t. j. 1456, 1471 i 1486, należy wybrać tę ostatnią, a to ze względu na zgodność jej z itinerarzem tegoż króla, który w marcu 1486 rzeczywiście przebywał na Litwie, w szczególności tegoż dnia był w Trokach (ob. Papée F., Polska i Litwa na przełomie wieków średnich str. 391).

Casimirz s Bozei lasky krol polsky wyelky xyadz Lythewsky etc. Vbaczylysmy s pany rady naszey: Prawowaly szyą przed namy proboscz Vilensky y diacon y ardzyacon y canonici swyentego Stanislawa s namyesnykyem bruczkym[1] s panem Vilczkyem, ysz Vylczko Romanowycz zakupil szyąmyą w Gryczka Auramowycza podle caplanskyego syola w Mazorewyczach[2] y począl byl na tey zyąmy sadzycz ludzy na syrom korzenyv y borti poczal byl novo przedzalawacz. Y canonici przed namy powyadaly, ysz sdawna w tey syąmy telko yedna nywka byla stara a obyczay sdawna byl nyeprzedzalawacz nouego drzewa bartnego y nywya nye przypachawaczy, telko snacz nywa stara a barcz tesz stara. Y my opytaly Gryczka Abramowycza, yako Volczekv thą syemyą zaprzedal. Y Gryczko przed namy powyadal, yze sdawna yedna tylko nywka stara w tey syąmy byla, a ludze tam sdawna nye syedzely any drzewa bartnego nye przydzalawano y syąmye daley nyerospachywano, telko na thy nywa stara y barcz stara a nowey nyeprzydzalawacz, takem panv Vylczku przedal. Y my przysądzyly tak, czo panv Vylczku ludzy swoye o to swyescz a thą zyąmyą Gryczku zassyą oddacz a pyąnyądze swoye wsyącz, a Hryczku Abramowyczv swoyą szyąmyą v nyego wsyącz a pyąnyądze yemv oddacz, y nyetrzeba Hryczku w tey zyąmy ludzy ssadzycz any rospachywacz tey syąmye any barczy przydzalawacz nowo, telko yemv snacz yedna nywa stara a barcz stara yako sdawna bylo a nowego nyeprzydzalawacz. Pyssan Vilnye, marcza pyącznastego dnya, indiciey czwartey.

346.

Wilno, 10 kwietnia 1486.

Wacław Mongirdowicz z bratem swoim Aleksandrem, swoim bratankiem Stanisławem Budyłowiczem i tegoż synem Andrzejem i swojemi dziećmi konwen-

345. [1] *T. j. wruczkym = owruckim.* [2] *Możarowicze (Możary) w Kamieńszczyźnie, włości kapitulnej w powiecie wówczas mozyrskim a województwie kijowskiem (ob. ks. Kurczewski J., Kościół Zamkowy T. II str. 163, 192).*

towi braci mniejszych u NPM. w Wilnie nadają dwóch ludzi, jeden uszatek miodu, trzy wieprzki, dziewięć beczek żyta jako dań roczną, z obowiązkiem odprawiania przez braci tegoż konwentu dwóch mszy o zdrowie ofiarodawców i za dusze ich przodków.

Or. Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Dokument pergaminowy, zbrudzony i w kilku miejscach rdzą poplamiony, 24·5 × 15 + 2 cm; zakładka z lewej strony naderwana. — Inicjał sięgający aż do zakładki na lewym marginesie. — Z trzech pieczęci, niegdyś przywieszonych do dokumentu, pozostał po pierwszej szczątek paska w zakładce, po dwóch tylko nacięcie. — Na odwrociu zapiski: 1) na złożeniu wierzchniem zapisek współczesny Kudry, *znacznie późniejszą ręką uzupełniony:* pro conventu Vilnensi; *2) na temże złożeniu współczesny zapisek konsystorza wileńskiego:* X *(= decima).* Anno Domini millesimo quingentesimo trigesimo primo, die vero Jovis vigesima mensis aprilis, ut in actis domini in spiritualibus viccarii et officialis Vilnensis generalis oblate; *3) na temże złożeniu ręką z wieku XVI/XVII:* Donatio unius hominis nomine Petrus cum filio eius et 9 tunnas silliginis, duorum *(s)* porcorum eviternis temporibus; *4) na temże złożeniu ręką w. XVII:* N° 24 Donatio duorum hominum et novem tunnarum siliginis, trium porcorum, unius vasis mellis a domino Venceslao Mongirdowicz anno Domini 1486; non expressum de quibus bonis; in altera tamen parte notatio antiqua demonstrat Kudry; *5) sygnatury luźne różnemi rękami: a)* A. 68. 1486; *b)* N° 58ro; *c)* N° 29 *(przekreślona); d)* Sub littera MM; *e)* Od: 5 *(przerobiona z* 4*)*, Fas. 1. N° 17 *(poprawiona z* 18*).*

In nomine Domini amen. Noverint universi et singuli presencium noticiam habituri, lecturi et audituri, tam | presentes quam futuri, ad quos presens scriptum pervenerit, quod nos domini nobiles videlicet Venczeslaus | Mongirdowycz una cum fratre suo germano Allexandro et domino Stanislao Budylowycz filiastro et cum | filio suo Andrea ac liberis nostris ad honorem Dei Omnipotentis et Virginis Gloriose, ob nostram karorumque nostrorum, tam vivorum quam mortuorum salutem, mera et spontanea deliberacione cum Dei adiutorio duximus Fratribus Minoribus in conventu Vilnensi apud Sanctam Mariam commorantibus, presentibus et futuris, elemosinam sanctam singulis annis largiendam[a] temporibus eviternis pure propter Deum duos homines, unum nomine Petrum cum filio suo germano, et de melle unum vas alias vszatek et tres porcos et novem tunnas siliginis cum aliis, que Altissimi gracia inspiraverit nobis; cupientes, quod fratres predicti conventus singulis annis per ebdomadas duas missas pro sanitate nostra ac pro animabus antecessorum nostrorum preteritorum defunctorum et futurorum in suis oracionibus nos atque illos recommendatos habeant. Si quis autem post decessum nostrum predicta ausu temerario vel nefando violare presumpserit, vel in aliquo preiudicium fecerit, compareat nobis coram altissimo iudice de iniuria illata responsurus. Actum et datum in conventu Vilnensi ad Sanctam Mariam, feria secunda ante festum sanctorum martyrum Tyburcii et Valeriani, anno Domini M°CCCC° octuagesimo sexto. Presentibus discretis nobilibus viris, videlicet domino Alberto Narwszowicz et coram domino Jacobo Jwszkowicz, et aliis quam pluribus fidedignis in premissis constitutis. In quorum rei testimonium sigilla nostra duximus subimpressa.

346. [a] largiandam *Or.*

347.

B. m., 10 lipca 1486.

Michał Piotraszkowicz wraz z swoją żoną Ludmiłą sprzedaje pole czyli dąbrowę koło Gudojciów ojcu Janowi wikarjuszowi u NPM. w Wilnie na Piaskach za cztery kopy groszy w gotowiźnie z całem prawem na wieczność.

Or. *dziś nieznany; znajdował się on jeszcze w połowie w. XIX w Archiwum oo. franciszkanów wileńskich »na pargaminie, pieczęć przywiesista na taśmie pargaminowej, na wosku żółtym, wyobraża drzewo z wielu gałęziami, wokoło napis niezgrabny:* Пєчл......ковнуъ«. *(Ob. Kop. 1.).*

Kop. *1. Archiwum Główne w Warszawie, rpis Varia 71 k. 22, odpis z w. XIX dokonany i zmodernizowany przez Mikołaja Malinowskiego z oryginału w Archiwum franciszkańskiem w Wilnie (ob. Or.). — 2. Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej, tekst łaciński w dwóch marnych współczesnych sobie odpisach z połowy w. XVIII na luźnych ćwiartkach, z których obie podają sygnaturę dokumentu łacińskiego:* Sub Litt. AA. N. 8vo, *jedna z nich ma dopisane przed tekstem inną ręką:* Przy autentyku iest tego kopia druga, *a na odwrociu w streszczeniu:* nowiny wpolezyach *(acz w tekście pisanym inną ręką:* w Połczyach*), inną ręką* zgodna, *sygnatura z w. XIX:* Od. 2. Fas. 1. N. 8., *druga zaś na swem odwrociu w streszczeniu:* nowiny w Polesiach niedaleko Grodoyciow, *z sygnaturą w. XIX:* N. 68.

Przekł. *polski tamże w fascykuliku kopij franciszkańskich u PMarji na Piaskach w Wilnie z połowy w. XVIII na str. 6 Nr 17 z sygnaturą dokumentu:* Sub. Litt. AA. N⁰ 8vo A. 1486, *obok na marginesie inną ręką z w. XVIII:* Pole Neryki przy Brodoyciach. *Wspomina je memorjał prawny tychże xx. franciszkanów z r. 1772 p. t.:* Na Kiiany służące obżałowania, *na str. 8:* dąbrowa Michała Pietraszkowicza, nie grunta iakie, ale nowiny powytrzebiane przy brodzie na gościńcu oszmiańskim, taka w łacińskim prawie danym głosi sonancia: Vendidi pratum seu Nericam alias nowiny penes Brodyczow. Te słowa naiduią się w dokumencie Michała Pietraszkowicza w r. 1486 zapisane y ten autentyk nie spomina drogi oszmianskiey.

Reg. *w przywileju zatwierdzającym darowizny i zapisy na rzecz klasztoru franciszkanów wileńskich przez króla Zygmunta I w Wilnie 5 grudnia r. 1522, przechowanym w oryginale w Bibljotece Pol. Akad. Umiejętn. (ob. o nim wyżej str. 37 Nr 22). Brzmi ten regest, jako 8 z rzędu, jak następuje:* Item literas, quibus Michael Piotraskowicz campum seu mericas alias n o w y n y w p o l c z i a c h penes Gwdoyczow pro quatuor sexagenis eidem monasterio vendidisse recognoscit.

In nomine Domini amen. Noverint universi tam praesentes quam futuri, lecturi et audituri praesentem | paginam inspecturi, quod ego Michael Pyotraschkowycz[a] una cum consorte sua Lludi|milla[b] necnon suis legitimis successoribus, non coactus nec compulsus, sed animo delibe|rato et amicorum suorum maturo consilio vendo et vendidi campum seu mericam alias n o u i n i w p o l c z y a c h penes Gwdoyczow[c][1] patri Johanni vicario ad Sanctam Mariam in Vilna protunc et pronunc existenti et eorum successoribus pro quatuor sexagenis grossorum in paratis[d] receptorum, et hoc omni[e] iure et

347. [a] Piotraskowicz *Trans. 1522,* Pietraszkowicz *i* Piotraszkowicz *Kopje z w. XVIII,* Pietraszkowicz *Przekł. pol.* [b] Ludomilla *Kopje z w. XVIII* [c] nouyny w polcziach penes Gwdoyczow *w Trans. 1522,* w Połczyach penes Brodoyczow *w jednej Kopji,* w Polcziach penes Brodoyciow *w drugiej Kopji z w. XVIII,* pole czyli Neryke lub nowiny w Palezyach przy Brodoyczow *w Przekł. pol.,* w polezyach penes Rindoyczow *w Kop. z w. XIX* [d] paratam *w jednej,* paratum *w drugiej Kopji* [e] cum *Kop. z w. XIX*

347. [1] *Może Gudojcie, wieś w pow. szawelskim koło Podubisia.*

dominio prout solus tenui et possedi perpetue et in aevum[f]. Et haec acta sunt in conventu habitationis nostrae, praesentibus ibidem[g] nobilibus in testimonium specialiter vocatis Mathia Wysznarowycz[h], Olechno Wolczkowycz[i], Andrea villico de Kyenny[j], et aliis quam pluribus fidedignis. Anno Domini millesimo quadringentesimo octoagesimo sexto[k], feria secunda ante festum[l] sanctae Margarethae. In cuius rei testimonium sigillum suum est subappensum.

348.

Wilno, 22 września 1486.

Krzesław z Kurozwęk dziekan gnieźnieński i kantor krakowski, kanclerz i Grzegorz z Lubrańca proboszcz św.-florjański i szkalmierski, archidiakon krakowski, podkanclerzy Królestwa Polskiego, powołani z woli króla jako arbitrzy w sporze między Andrzejem biskupem wileńskim i jego kościołem a kapitułą tegoż kościoła katedralnego w Wilnie (której pełny skład jest wymieniony) o podział ofiar mszalnych i pogrzebowych wogóle, a w szczególności: a) o łupy należne z odprawionego w katedrze wileńskiej pogrzebu ś. p. Kazimierza, drugiego syna króla Kazimierza, b) toż po zmarłym bez testamentu członku kapituły, wreszcie c) o pozostałość rozdrapaną po zmarłym Andrzeju kustoszu wileńskim, — wydają wyrok rozjemczy, obszernie uzasadniony, w kurji rzeczonego biskupa Andrzeja a w obecności Jana Łaskiego kantora katedry poznańskiej, pisarza królewskiego tudzież sprawy niniejszej; wyrok ten, wydany na podstawie i w myśl statutów tejże kapituły, załatwiał spory i określał na przyszłość podział między biskupa a kapitułę ofertorjów i łupów pogrzebowych, jak również po zmarłych kanonikach i innych duchownych diecezji wileńskiej; który to wyrok obie strony przyjęły i stosować się do niego we wszystkiem na przyszłość zobowiązały.

Or. dziś zaginiony. Na pergaminie bez pieczęci przechowywał się on w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej jeszcze w r. 1830, o czem świadczy katalog jej z owego roku na str. 19 w dziale Przywilejów tejże kapituły (N⁰ 3⁰) w pozycji 6. Według niego na tymże oryginale znajdował się przy końcu następujący zapisek z oblatą z d. 15 października r. 1520: Anno Domini millesimo quingentesimo vigesimo, quindecima die octobris, Vilne in domo providi Mek civis Vilnensis, hora vesperorum, per venerabiles dominos Joannem Albinum et Joannem Siluium Amatum decretorum doctores, canonicos Vilnenses et nomine omnium canonicorum Vilnensium in suplementum probacionis coram reverendissimo domino legato[1] oblata.

Kop. Lib. I k. XXVI—XXXIII z nagłówkiem: Littere concordie capituli habite cum Andrea episcopo. *Przy końcu na k. XXXIII zapisek o oblacie z r. 1520; parę glos*

---

347. [f] aeternum *Kop. z w. XIX* [g] *brak w Kopjach z w. XVIII* [h] Woysznarowicz, Verisznarowicz *Kop. z w. XVIII* [i] Wolszkowicz, Volczkowicz *Kop. z w. XVIII* [j] de Hyenijs *jedna z Kop. w. XVIII,* Andrzeja Wiellika de Kijeny albo z Kijan *Przekł. pol.* [k] *data rzymskiemi cyframi w Kop. z w. XVIII* [l] *w jednej Kop. z w. XVIII zamiast* secunda *próżne miejsce, w drugiej* 2-da; w poniedziałek przed św. Małgorzatą *Przekł. pol.*, die sanctae Margarethae *Kop. z w. XIX*

348. [1] *Zacharjasz Ferreri z Wicenzy biskup g(w)ardyjski, nuncjusz apostolski do Polski i Litwy z mocą legata a latere (ob. ks. dr Jan Fijałek, Pierwszy synod diecezji wileńskiej w katedrze św. Stanisława r. 1520/21 w Kwartalniku Teolog. Wileńskim R. I [1923] str. 81—3).*

rzeczowych, jedna współczesna, inne z w. XVII, nadto ręką ks. Kurczewskiego przy nagłówku dopisane: Szeliga; *sam odpis dość niedbały.*

Uw. Cenny ten akt ugody między biskupem wileńskim a kapitułą jego do dziejów wzajemnych między nimi stosunków i niektórych zwyczajów kościelnych, zawiera między innemi pierwszą wzmiankę o kilku luźnych statutach, któremi się rządziła kapituła wileńska, a które nas nie doszły. Redakcja całości statutów tejże kapituły, jeszcze dotychczas niewydanych, nastąpiła dopiero w r. 1515 i w niej w rozdziale De intestatis *znajduje się powołanie na ugodę niniejszą z r. 1486:* Si quispiam prelatorum aut canonicorum ab hac luce intestatus, quod absit, decesserit, statuimus et ordinamus: Quod bona eorundem ab intestato derelicta iuxta continenciam concordie, per pie memorie Andream episcopum Vilnensem, predecessorem nostrum, cum suo capitulo facte, in hunc qui sequitur dispensari:. inprimis quod bona huiusmodi intestati per nos aut nostrum in spiritualibus viccarium in absencia nostri et per venerabile insimul capitulum conscribi et fideliter dispensari debent. Ad eamque dispensacionem factores sive dispensatores... *i t. d.*

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Inter ceteras deordinaciones, quibus pax leditur Ecclesie, scandalaque inter clerum exoriencia illud discrecionis humane sensum af(f)ligit vehemencius, dum inter personas ecclesiasticas, tam pontificali dignitate preditas, quam inter alias in clero prelaciores, emulacio adversa dif(f)erencieque et iurgia succrescunt. Quis enim nexus spiritualis concordie servari possit in subiectis, si carnaliter per contenciones molestacionesque dissiderent presidentes? Non ab re itaque hec ipsa humana discrecio, velut omnium magistra discrepacionum et discordiarum fomitem et occasionem ademptura abrogaturaque, composiciones, ordinaciones constitucionesque singulas inter personas, quantecunque eminencie fuerint, adinvenit perpetuoque observandas litterarum apicibus commendare consuevit, ut in futuris cautelam parerent et posteritati rei geste indicium memoriamque referrent[a]. Proinde nos Creslaus de Kurozuanki decanus Gneznensis et cantor Cracoviensis, cancellarius (regni Polonie) et Gregorius de Lubrancz sancti Floriani et Skarbimiriensis prepositus, eiusdem vero Cracoviensis archidiaconus ecclesiarum, vicecancellarius eiusdem regni Polonie, arbitri, arbitratores et amicabiles compositores, per partes infrascriptas unanimiter concorditerque assumpti, electi, recepti et deputati, per hoc presens publicum instrumentum, nostram sentenciam arbitralem in se continens, significamus quibus expedit universis: Quomodo, dum inter reverendum in Christo patrem dominum Dei gracia episcopum Vilnensem et ipsius ecclesiam et eius nomine ex una, et inter venerabilem capitulum ecclesie cathedralis Vilnensis eiusdem similiter et ecclesie nomine partibus ex altera, de et super oblacionibus seu of(f)ertorio[b] ab intestato de gremio capituli necnon spoliis, purpuris et pannis sericeis funeralium, ad funus illustrissimi olim principis domini Casimiri Dei gracia serenissimi principis et domini domini Kazimiri eadem gracia regis Polonie, magni ducis Lythuanie, Russie Prussieque domini et heredis etc.[c] secundogeniti, in ecclesia ipsa Vilnensi celebratorum, demum eciam super rebus derelictis venerabilis olim domini Andree custodis Vilnensis discerptis et melle certo non(n)ullisque aliis causis, rebus, iniuriis et disceptacionibus, super quibus parcium quelibet se ad iusticiam et iuris cognicionem decisionemque referre videbatur, prout ad intencionem partis utriusque articuli dif(f)erenciarum ipsarum in prolacione sentencie nostre infrascripte sigillatim deducti sunt plenis-

348. [a] referrant *w tekście* [b] *kopista przepisał się w tem miejscu, zamieszczając tu późniejszy ustęp:* denique (*zamiast* demum eciam) super rebus derelictis... *aż do* iuris cognicionem, *któryto ustęp sam później wykreślił minją, ale dopiero od* derelictis [c] *tu w tekście zbędne słówko* et

sime, questionis materia necnon differencie, rancores et displicencie suborirentur, partibus utrisque ad se of(f)ertoria et spolia, generaliter resque derelictas post intestatum spectare pretendentibus; tandem ipse partes, volentes sumptibus et impensis in iuris prosecucione faciendis parcere, amfractus contencionum liciumque amputare et extinguere ac ad finem pacis et concordie devenire, et differencias ipsas per viam et modum composicionis amicabilis terminare, dirimere et complanare, considerantes, quod ex ipsis differenciis damna et iacture succerscunt sepenumero, super omnibus et singulis controversiis, differenciis, iniuriis, litibus, questionibus, provocacionibus, molestacionibus, iniuriis et dissensionibus, occasione premissorum vel alia quacunque causa inter eas subortis et suscitatis, non compulse, non coacte, sed matura intra se deliberacione prehabita, concordi voto de consensu prefati serenissimi domini et patroni ecclesie parciumque ipsarum, in nos, tanquam amicabiles compositores et arbitros, onus huiusmodi compromissi de certa sciencia et deliberacione speciali, ex commissione predicte magestatis regie in se sponte suscipien(tes), in venerabilis domini Joannis de Lasko cantoris ecclesie cathedralis Posnaniensis, sue magestatis et presencium scribe subscripti, testiumque infrascriptorum presencia, omnibus iure, stilo, causa, forma et ordine, quibus melius potuerunt et debuerunt de alto et basso, die et loco inferius annotata compromiserunt et compromissum fecerunt: dominus videlicet episcopus pro se et ecclesia suo et ecclesie nomine et venerabiles domini Stanislaus de Nyemyenczyna decanus, Joannes de Pisdry archidiaconus, Nicolaus de Wyelvn custos, Abraham Pyrzchala, magister Stanislaus et Johannes Andryschewycz alias Pudelko de Vilna, Joannes de Warschovia, magister Georgius de Voloszyna et Albertus Sossna de Buk prelati et canonici predicte ecclesie cathedralis Vilnensis similiter pro se et capitulo suo et capituli nomine, dantes et concedentes partes ipse utreque nobis plenariam et omnimodam potestatem et facultatem ac licenciam super premissis omnibus et singulis et aliis, quibus invicem deferre cognovimus, arbitrandi, sentenciandi, pronunciandi, laudandi, dicendi, declarandi et decernendi, die feriata vel non feriata, stando vel sedendo, scripto vel vive vocis oraculo, summarie, simpliciter et de plano, sine strepitu et figura iudicii, ubi, quando et quociens nobis placuerit sive videbitur expedire, renuncian(tes) omnibus excepcionibus vis, doli, fraudis, metus, compromissi non sic habiti, non sic contractus celebrati, necnon litibus, ap(p)ellacionibus omnibus, iuribus canonicis et civilibus, litteris apostolicis, regiis et cuiuscunque principis, presertim magni ducis Lythuanie pro tempore existentis, quibus se contra premissa tueri et defendere vellent, et que nostre sentencie arbitrali obesse possent; compromitten(tes) eciam dicte partes sub pena mille florenorum Hungaricalium, per nos in prolacione sentencie statuta et interposita, velle omnia et singula per nos arbitranda, ferenda, pronuncianda, dicenda, declaranda, sentencianda et decernenda, rata, grata atque firma tenere, habere et observare inviolabiter et inconcusse imperpetuum; postea vero partes ipse coram nobis personaliter die, hora et loco eisdem alias infrascriptis, dum premissa et infrascripta agerentur, omnia ipsorum huiusmodi compromissum in nos sic ut premittitur factum approbantes, ratificantes, gratificantes nos suppliciter postulaverunt, quattinus in vim compromissi eiusdem ad nostram sentenciam arbitralem procedere dignaremur. Nos demum onere compromissi sic ut premittitur assumpto illudque sub pena predicta, lacius in prolacione sentencie descripta, a partibus utrisque teneri decernentes, auditis primitus parcium earundem propositis, responsis, allegacionibus et deduccionibus, consuetudinibus et statutis ecclesie iuribusque revisis et recensitis, habita intra nos super his deliberacione sufficienti et tractatu inter utramque parcium per modum fori habito et premisso ac singulis equa iusticie lance discussis, ad nostram arbitralem amicabilemque sentenciam duximus pro-

cedendum et processimus; quam per expressionem et pronunciacionem nostram, videlicet Creslai arbitri de consensu nostro, videlicet Gregorii coarbitri sub presencia parcium ipsarum, tulimus et promulgavimus huiusmodi qui sequitur sub tenore:

Cristi nomine invocato nos Creslaus de Kurozwanky decanus Gnesnensis, cancellarius et Gregorius de Lubrancz Cracoviensis archidiaconus ecclesiarum, vicecancellarius regni Polonie, arbitri, arbitratores et amicabiles compositores, per reverendum in Cristo patrem dominum Andream Dei gracia episcopum, suo, ecclesie sue ex una, et venerabile capitulum ecclesie cathedralis Vilnensis suo similiter et ecclesie nominibus partibus ex altera, sponte et libere ad infrascripta declaranda, difinienda et arbitranda, de consensu magestatis regie, ecclesie predicte Vilnensis et parcium ipsarum patroni, electi et assumpti, per hanc nostram sentenciam arbitralem, quam per ea, que ex novorum et antiquorum iurium sanccionibus et aliquibus statutis ecclesie Vilnensis predicte ac ex eiusdem et sancte Gneznensis provincie consuetudinibus, necnon ex allegatis et propositis per partes ipsas hincinde coram nobis recepimus, vidimus et cognovimus, ferimus in his scriptis, dicimus promulgamusque, decernimus, declaramus, sentenciamus et difinimus ante omnia penam mille florenorum Hungaricalium auri et ponderis de camera inter partes predictas vallandam et interponendam fore, prout presentibus vallamus et interponimus, sic quod eius medietatem parti tenenti et ecclesie cathedrali Vilnensi unam et aliam nobis arbitris pars sentencie nostre contraveniens solvere teneatur. Demum dicimus, difinimus et arbitramur communes et singulas littes, iurgia, causaciones, controversias, differencias, dissensiones, displicencias, rancores et odia inter partes utrasque occasione infrascriptarum rerum vel alia quacumque causa exortas, factas et suscitatas, mortificandas, extinguendas, sopiendas, dirimendas et complanandas fore mortificarique, extingui, sopiri, dirimi et complanari debere, quas et nos presenti nostra arbitrali sentencia mortificamus, extinguimus, sopimus, dirimimus et complanamus in toto, sic quod per ullam parcium sub pena predicta parti altere[d] ex causa omnium et singulorum infrascriptorum nihil reminisci, obici vel refricari debeat, sed se hincinde dignis favoribus, amiciciis, graciis et honoribus, prout ad cuiuslibet statum et condicionem pertinet, prosequantur in perpetuum. (Quo)ad controversiam inter partes super medietate of(f)ertorii[e] domino episcopo dandi mella, quam quidem medietatem domini capitulares domino episcopo dandam recusaverunt, difinimus et arbitramur of(f)ertorii medietatem domino episcopo solenniter, id est in sacris infulis celebrante, dandam et assignandam iuxta statutum, per olim dominum Mathiam episcopum ad id editum[1], quomodo in suo robore decrevimus conservandum et conservamus presentibus. Item instar statuti super distribucionibus infirmis canonicis dandis confecti[2] vim illius statuti redolentis super of(f)ertorii medietate domino episcopo, ipso solenniter celebrante, danda difinimus et sentenciamus presentibus: quod domino episcopo ecclesie Vilnensis moderno et alio pro tempore feliciter existenti, egrotante et ad ecclesiam in curia saltem residencie solite decumbente illis diebus, quibus consuevit solenniter celebrare, of(f)ertorii medietas per dominos capitulares dari debeat integre et perpetuo. Item super of(f)ertoriis altarium et capellarum ecclesie predicte decernimus statutum super eisdem factum dudum et observari solitum[3], in suo robore conservandum et conservamus presentibus. Item (de) antiquo ecclesie statuto super purpuris auro intextis dandis ecclesie, dudum in ecclesia ipsa edito[4], quod in-

348. [d] *tak w Lib I* [e] *tu na marginesie ręką w. XVII:* medietas offertorii

348. [1] *Nieznany jest ten statut kapitulny.* [2] *Również i ten statut jest nieznany.* [3] *Nieznane jest brzmienie tego statutu.* [4] *I ten statut kapitulny, jak poprzedni, jest nieznany.*

tuiti sumus ad controversiam ex spoliis et offertoriis funeralium exortam, arbitramur et difinimus: Omnes purpuras auro illitas et pannos auro intextos pro decore, ornamento et necessitate ecclesie predicte ap(p)licandos et convertendos, reliqua vero omnia et singula spolia inferiora et simplicia sine auro cuiuscumque generis et materiei[f] per capitulum sive dominos capitulares percipienda integraliter, offertorii tamen medietate pro domino episcopo racione solennis celebracionis sue, si erit sive in casu predicto ad ecclesiam decumbente, plenarie reservata, quod quidem ad omnia funeralia quarumcumque personarum intelligi decernimus patrono ecclesie et eius illustrissima prole exceptis, quod quia rarius contingit, difinimus, declaramus et decernimus, ut tempore funeralium eiusdem spolia omnia in quibuscumque rebus sint, necnon panni et purpure cum auro et sine auro in tres partes dividentur[g], quarum pars una domino episcopo, altera capitulo et tercia ecclesie dari perpetuo, quibus partibus domino episcopo et capitulo provenientibus parcium quelibet prout melius videbitur utatur; sed partem ecclesiam concernentem decernimus pro necessitate ecclesie cum domini episcopi et capituli[h] intelligencia dispensandam, et in ornatus, si eorum defectus esset sive illis subhabundantibus, in supellectilem auri vel argenti vel quodcumque dignum ornamentum ecclesie convertendum. Offertorium vero funeralium patroni predicti et prolis sue inter dominum episcopum et capitulum in duas partes equaliter dividendum et parciendum domino episcopo, ut supra diximus, vel solemniter celebrante vel in casu egritudinis tunc ad ecclesiam decumbente in curia residencie solite. Item super derelictis[i] ab intestato de gremio capituli cathedralis Vilnensis ecclesie prelato aut canonico obeunte, quia hactenus parcium utraque derelictarum rerum dispensacionem ad se pertinere pretendit, sic quod dominus episcopus, iure communi in clericos sue diocesis intestatos conscripto et per provinciam observari solito, dispensacionem ipsam derelictarum rerum intestatorum dominorum capitularium[j] ad se et ecclesiam suam, et similiter capitulum ad se racione congregacionis clericalis in iuribus expresse spectare pertinereque existimaverunt: nos iurium novorum et antiquorum sanccionibus revolutis, quamvis ecclesiam in episcopo et capitulum in ecclesia intelligi non dubitemus, cuiusquidem ecclesie nomine parcium quelibet of(f)icium dispensacionis super derelictis ipsis habere nitebatur, tamen quia congregacio cleri episcopum, ecclesiam et capitulum significans, utramque partem in se comprehendere videatur, arbitramur, difinimus et sentenciamus omnes et singulares intestati prelati et canonici domino episcopo presente per suam paternitatem vel in absencia ipsius per viccarium in spiritualibus vel oficialem eius et capitulum conscribendas et dispensandas, ad eamque dispensacionem factores sive executores duos, unum videlicet nomine domini episcopi, alium nomine capituli sive per partem utramque unum constituendum et deputandum, per eosdemque duos factores seu factorem de rebus derelictis debita intestati principaliter solvenda, rebus ipsis ad solucionem debitorum ipsorum conversis, superexcrescentes vero res, si libri fuerint, tunc notabiliores ad ecclesie predicte librariam dandos, et hoc, si tales non habeantur in eadem, qui si in libraria fuerint, extunc cum rebus aliis quecumque fuerint ad pia opera et consolacionem amicorum iuxta descriptam a iure consuetudinem, circa res clericorum intestatorum per dominum episcopum servari et exequi solitam, convertendos et disponendos; ceterorum vero clericorum dioecesis Vilnensis intestatorum derelicta disposicioni domini episcopi, prout iure est, reservan(da) et reservamus presentibus[k]. Item ad controversiam super derelictis rebus venerabilis olim

348. [f] maneriei *w tekście* [g] dividebr̄ *Lib. I* [h] domini capituli et episcopi *Lib. I* [i] *tu na marginesie ręką w. XVII (co i wyżej)*: intestati capitulares [j] *końcówka* rium *dopisana ręką ks. Kurczewskiego* [k] *od* ceterorum *do* presentibus *ołówkiem dzisiejszą ręką podkreślone, częściowo zaś przekreślone*

domini Andree custodis Vilnensis per dominos capitulares domino episcopo irrequisito et nesciente discerptis et dispensatis, per quam controversiam dominus episcopus predictus ob neglectam sue paternitatis requisicionem statuerat, res ipsas repetendum: nos recensitis in rebus ad eum articulum applicatis, difinimus et arbitramur racionem suf(f)icientem et plenariam, iuramentis corporaliter prestitis, per dispensatorem seu dispensatores rerum derelictarum domini custodis predicti predicto domino episcopo et capitulo faciendam et quicquam rerum ipsarum derelictarum ad(h)uc superfuerit, id iuxta supradictam difinicionem declaracionemque nostram ad intestatos de capitulo factam et promulgatam erogand(um) et dispensand(um). Item ad articulum controversie[l] inter partes predictas pro of(f)ertorio et spoliis, ad funus illustrissimi principis et domini olim Casimiri, predicti serenissimi principis et domini regis secundogeniti, per easdem partes descriptis, quia domini capitulares of(f)ertorio integre recepto pretendebant eciam ad se spolia pertinere, domino episcopo similiter ayente: nos attendentes partibus utrisque ius in his omnibus communiter competiisse, quamvis medietas of(f)ertorii eiusdem ad dominum episcopum et pars spoliorum ad capitulum ex consuetudine per ipsos allegata pertinuerit, tamen quia spoliorum medietas dominis capitularibus per dominum episcopum reddita est, of(f)ertorium vero iam dudum per dominos capitulares expensum et distributum, nulla equitate de eodem domino episcopo ministrata, difinimus, declaramus et sentenciamus dominis capitularibus alias capitulo super controversia occasione spoliorum eorumdem principis olim Casimiri predicti domino episcopo mota et intenta, silencium perpetuum imponendum fore et imponi debere, quod et nos presentibus imponimus. Decetero vero iuxta declaracionem nostram superius ad patroni[m] factam, decrevimus spolia et of(f)ertorium parciendum. Et quia dominus ipse episcopus talionem capitulo pro of(f)ertorii eiusdem recepcione redditurus, mella per biennium acceperit tributaria ad capitulum spectancia, quibus domini capitulares victum ipsis ministrare consueverunt, licetque istud in vim compensacionis a iure faciende fecerit, tamen quia mella ipsa biennii medietate of(f)ertorii domino episcopo recepti longe excedunt in valore: itaque difinimus, decernimus et arbitramur mella anni unius per dominum episcopum recepta dominis capitularibus reponenda, reddenda et restituenda propter victum ipsis et ecclesie residenciam ministran(dam), alterius vero anni mella per dominum episcopum recepta pro medietate predicta of(f)ertorii sue paternitati recepti compensanda et defalcanda, que eciam compensamus et defalcamus dominisque capitularibus super eoipso melle et domino episcopo super of(f)ertorio taliter compensatis silencium imponendum fore et imponi debere, quod eciam imponimus; deceteroque retencionem mellium ipsorum ad capitulum spectancium eidem domino episcopo prohibendam, quam et nos prohibemus presentibus. Et ne unquam in posterum inter partes ipsas compromittentes vel aliquam earum aliqua odia, rancores aut displicencie tam occasione processuum, cittacionum et excommunicacionum per predictum dominum episcopum modernum hactenus in partem alteram communiter et divisim latarum et emissarum, quam etiam racione appellacionum a processibus et excommunicacionibus domini episcopi interpositorum et interiectorum succrescerent et suborirentur, neque aliquid, super quo partes ipsas diferre cognovimus, indifinitum relinqueremus, arbitramur, difinimus et sentenciamus omnes processus, excommunicacionum sentencias in se continentes, per dominum episcopum in partem adversarii et presertim in venerabilem magistrum Stanislaum de Vylna canonicum Vilnensem pro restitucione derelictarum rerum domini Andree custodis decretos et promulgatos cas-

348. [l] controversia *w tekście* [m] *tak w tekście*

sandos, ipsumque magistrum Stanislaum per dominum Andream episcopum ab eisdem excommunicacionum sentenciis ad cautelam absolvendum fore et absolvi debere, et appellaciones provocacionesque ab eisdem per magistrum Stanislaum predictum interpositas et interiectas, cassandas, annullandas et irritandas fore cassarique, irritari et annullari debere, quas et presentibus nos cassamus, irritamus et an(n)ullamus hac nostra arbitrali sentencia ad premissa mediante. Lecta, lata et in scriptis pronunciata est presens sentencia arbitralis per nos Creslaum de Kurozvanki decanum Gneznensem et cancellarium regni Polonie, arbitrum, de consensu venerabilis domini Gregorii de Lubrancz prepositi Scarbimiriensis, vicecancellarii Regni eiusdem, coarbitri nostri, in curia prefati domini Andree episcopi Vilne sita et in sala media domus maioris paternitatis sue, hora terciarum, die vero Veneris vicesima secunda mensis septembris anno Domini millesimo quadringentesimo octuagesimo sexto, indicione quarta, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri domini Innocencii divina providencia pape octavi anno eius...[n].

Quamquidem nostram arbitralem sentenciam, sic ut premittitur, pronunciatam prefati domini dominus Andreas episcopus suo et ecclesie nomine ex una et Stanislaus de Nyemyenczyna decanus, Joannes de Pysdri archidiaconus, Nicolaus de Wyelun custos, Abraham Pyrzchala, magister Stanislaus, Johannes Andrisszewycz alias Pudelko de Vylna, Joannes de Varschouia, magister Georgius de Woleszyna et Albertus Sosna de Buk, prelati et canonici suo similiter et ecclesie ac absencium dominorum prelatorum et canonicorum nominibus, caventes sub pena prescripta de ratihabicione absencium eorundem concapitularium dominorum partibus ex altera, per expressum emologarunt, eidemque[o] acquieverunt et in futurum acquiescere omniaque arbitrata in sentencia ipsa contenta rata, grata atque firma promiserunt tenere imperpetuum. In cuius rei testimonium presentes litteras seu instrumentum publicum, nostram sentenciam arbitralem in se continens, scribi et subscribi sigillorumque nostrorum appensione communiri iussimus. Actum et datum in civitate Vilnensi, anno, indicione, pontificatu, die, mense, hora et loco quibus supra. Presentibus ibidem generosis, honorabilibus et nobilibus dominis Nicolao marschalco de Brzezye, Bernhardo Wylczek de Boczow curiensibus, Mathia canonico Chelmensi notario maiestatis regie, Jacobo altarista Throcen(sis) castri tabellione, Petro de Nyessyebandi, Paulo de Buk domini episcopi predicti capellanis et Martino Joannis de Poznania publico notario consistorii Vilnensis scriba, testibus ad premissa vocatis.

349.

Łyntupy, 9 października 1486.

Anna Dolgirdowiczówna żona Iwaszka Ilinicza, ołtarz w kościele swoim w Łyntupach pod wezwaniem Wniebowzięcia NMP., św. Andrzeja i św. Jerzego przez Andrzeja biskupa wileńskiego konsekrowany uposaża, nadając mu sześciu ludzi imiennie przywiedzionych z podaniem ich powinności; mąż jej zaś, rzeczony Iwaszko Ilinicz daje dziesięcinę zbożową i ogrodową ze swoich dworów Komorowa i Markowskiego, z samych zaś Łyntup pieniężną, prócz tego ziemię przy polu plebana w granicach swoich opisaną i dwoje ludzi czeladnych; zobowiązuje

348. [n] *rok nie podany* [o] eedemque acquiescere *w tekście*

do odprawiania przez każdorazowego rektora ołtarza dwóch mszy tygodniowo, o odpuszczenie grzechów i za zmarłych.

Or. brak.
Kop. Tyszk. k. 10—10' nr 10.

In nomine Domini amen. Ne ea que fuerint in tempore evanescant cum tempore, necesse est, ut eternitatis munimine confirmentur. Proinde ego Anna Dolgyrdowicz[1] consors magnifici domini Iwaschko Ilynicz[2] una cum eodem viro meo, volens diem extreme messis piis operibus prevenire, salutique anime mee nostrorumque predecessorum et successorum salubrius occurere cupiens, consideratoque operacionis bonorum operum amore[a], altare in ecclesia nostra Lynthopa[3] in laudem et honorem Dei Omnipotentis, Assumpcionis Virginis Marie, sancti Andree apostoli, sancti Georgii militis, per reverendum in Christo patrem dominum Andream episcopum Wylnensem consecratum[b] altare fundavi et erexi. Pro (quo) altari do et ascribo sex homines: primus Mylosch, secundus Howyen, tercius Danylo, quartus Bogdan, quintus Myloth, quintus[c] Bogdan, sextus Chaczko Jacvbovicz cum melle duobus pudy mellis et duobus grossis et cum omnibus attinenciis, que spectant ad dictos homines cum omni iure, proprietate et dominio et cum successoribus, tributis, dationibus et aliis quibuscunque proventibus do et ascribo, nichil pro nobis et successoribus nostris reservan(do), perpetue et in ewm. Item ego Ivaschko Ilynycz do decimam de curia mea empta dicta Komorowo[4] et de alia curiola mea dicta Markowskye[5] decimam de omni grano in predictis curiis, excepta avena, de ortis de quolibet semine; item de curia dicta Lynthvpa siclum alias rvbl latorum grossorum poddanych et dzyakelnych; item terram sittam penes campum plebani a via dicta Swyanczyanska[6] usque ad ultimum broth, et a broth usque ad viam Sthrvnaczska[7], et ab hac via usque ad granicies Zastholthowicz, videlicet Joannis Casper et Pvthylowsky; item do familiam feminam et ribaldum obnoxios. Et quicunque erit rector huius altaris, tenebitur missas legere duas, unam pro peccatis et aliam pro defunctis qualibet hebdomada perpetue et in ewum. Actum et datum in Lynthvpa, feria secunda ipso die Dyonisii, coram testibus honorabili Leone plebano de ibidem, Michaele Snythko et Stanislao Passer. In cuius rei testimonium sigilla nostra sunt appensa. Anno Domini millesimo quadringentesimo octuagesimo sexto.

350.

(Połonka), 1486.

Sienko Traczewicz zapisuje kościołowi parafjalnemu w Połonce oraz jego kuratowi Piotrowi i tegoż następcom ze swej dziedziny dziesięcinę wszelkiego ziarna, dla zbawienia duszy.

---

349. [a] *zredagowane krócej przez pisarza, albo też przez nieuwagę reszta opuszczona (por. dokument Andrzeja Dowgirdowicza dla kościoła w Łyntupach z 14 stycznia r. 1459 na str. 254 Nr 227).* [b] consecratam *w tekście* [c] *tak w tekście*

349. [1] *Córka Andrzeja Dowgirdowicza, fundatora kościoła w Łyntupach, o którym ob. wyżej na str. 254 przyp. 1.* [2] *Iwaszko Ilinicz, pierwszy znany protoplasta tej rodziny z namiestnika drohiczyńskiego w r. 1482 namiestnik witebski, później w latach 1487—9 smoleński. Żona jego Anna, wdowa po Juszku Gojcewiczu zapisała mu w r. 1481 dobra Łyntupy i inne (ob. Boniecki A., Poczet rodów WXL. str. 96 z Metr Lit.).* [3] *Ob. objaśnienie wyżej na str. 254 przyp. 2.* [4] *Może dzisiejszy folwark Komarowszczyzna, położony 18 km. na pd.-wsch. od Łyntup.* [5] *Miejscowość nieodgadniona.* [6] *T. j. droga, wiodąca na pn.-zach. do Święcian.* [7] *T. j. droga, wiodąca na zach. do Strunojc.*

Zapisek w dokumencie pergaminowym dla kościoła w Połonce z r. 1502 w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej.

Kop. 1. Lib. VI k. 306. — 2. Czart. k. 49. — 3. Lib. Magn. k. 41.

Uw. Data 1406 w zapisku oryginalnym jako też poprawki tejże w Lib. VI i Lib. Magn. na 1480 nie zgadzają się ze świadkami i z osobą kurata Piotra, tak że przyjąć trzeba, podobnie jak dla szeregu następnych aktów, rok 1486.

Sub anno Domini millesimo CCCC⁰ (octuagesimo) 6⁰ [a]. Ego Szyenyko Thraczevycz [b] non compulsus nec coactus, sed ob salutem anime mee legavi et inscripsi decimam de omni grano de hereditate mea ad ec(c)lesiam SS. Petri et Pauli ad Poloncam perpetualiter dare, solvere domino Petro curato protunc existenti et eius successoribus. Coram testibus, coram Malyna, coram Mytrosz et coram Gutholth et Stanislao Szlysz [c] et eodem curato.

351.

(Połonka), 1486.

Malina Taraszewicz z synami swymi zapisuje kościołowi parafjalnemu w Połonce oraz jego kuratowi Piotrowi i tegoż następcom dziesięcinę z dziedziny swej za duszę swoją, swoich przodków i następców.

Zapisek w dokumencie pergaminowym dla kościoła w Połonce z r. 1502 w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej.

Kop. 1. Lib. VI k. 306. — 2. Czart. k. 49. — 3. Lib. Magn. k. 41.

Uw. Data 1406 jest w zapisku oczywiście błędna; ze względu na świadków i kurata Piotra należy ją poprawić na 1486.

In nomine Domini amen. Sub anno Domini millesimo CCCC⁰ (octuagesimo) sexto [a]. Ego quidem [b] Malyna [c] Tharaszevycz [d] una cum filiis meis, ob salutem antecessorum nostrorum et animarum nostrarum et successorum meorum legavi et inscripsi decimam de hereditate mea de omni grano ad ec(c)lesiam SS. Petri et Pauli ad Polonca perpetualiter dare, solvere domino Petro curato protunc existenti et eius successoribus. Coram testibus, coram Holechno Rymszycz, coram Chothko Zyborth, coram Stanislao Gutholth et Andrea et Joanne alias Nyekrasz Mychayłovyczy [e], et aliis quam pluribus et coram eodem plebano.

352.

(Połonka), 1486.

Mitrosz zapisuje kościołowi parafjalnemu w Połonce oraz jego plebanowi i tegoż następcom ze swej dziedziny dziesięcinę wszelkiego ziarna za duszę swoją, swej żony i następców.

---

350. [a] *Lib. VI pierwotnie wypisał słowami* millesimo quadringentesimo quinquagesimo, *co poprawiano kilkakrotnie, w końcu na* octuagesimo; *Czart. i Lib. M. słowami:* millesimo quadringentesimo octuagesimo [b] *w Or. następuje* 9 (con), *które Lib. VI a za nim Czart. czytają* $\overline{\text{ga}}$ (gratia); Sieniko Traczewicz *Lib. VI* [c] Malina, Mytrosz, Guthold Slisz *Lib. VI i inne Kopjarze*

351. [a] millesimo quadringentesimo sexto *Lib. VI i Czart.* [b] quidem *Lib. M.*; *Lib. VI* quidam *poprawia na* quidem [c] *w Or. bliskoczesną ręką i innym atramentem dopisane nad Maliną:* Andreas [d] Andreas Malina Tharaszewicz *Lib. VI* [e] Olechno Rimszycz, Chothko, Guthold; Niekrasz Michayłowiczy *Lib. VI i inne Kopjarze.*

Zapisek znajduje się w dokumencie pergaminowym dla kościoła w Połonce z r. 1502 w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej.

Kop. 1. Lib. VI k. 306'. — 2. Czart. k. 49. — 3. Lib. Magn. k. 41.

Uw. Data w dokumencie połonieckim, rok 1406, nie jest możliwa i należy ją ze względu na osobę plebana Piotra oraz świadków poprawić na 1486.

Anno salutis millesimo CCCC⁰ (octuagesimo) sexto[a]. Ego quidem[b] nobilis Mythrosz[c] non compulsus nec coactus, existens sane mentis et compos racionis, ob salutem anime mee ac successorum meorum et uxoris mee legavi et ascripsi decimam de hereditate mea de omni grano ad ec(c)lesiam SS. Petri et Pauli ad Polonca perpetualiter dare, solvere domino Petro et eius successoribus. Coram testibus, coram Holechno Rymszycz et Stanislao Gutholth et Chothkone Zyborth et Malyna fratre meo et Kulak filiastro meo et coram Nicolao Nartholth et Arczymy et Prony Vyszadovyczy[d] etc.

353.

(Połonka), 1486.

Wojdziwił Jatyłowicz Choniewicz zapisuje kościołowi parafjalnemu w Połonce oraz jego kuratowi Piotrowi i tegoż następcom jako dziesięcinę ze swej dziedziny tylko trzy snopy za duszę swoją i swych następców.

Zapisek o tem nadaniu znajduje się w dokumencie pergaminowym dla kościoła w Połonce z r. 1502 w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej.

Kop. 1. Lib. VI k. 306'. — 2. Czart. k. 49'. — 3. Lib. Magn. k. 41.

Uw. Data 1406 w dokumencie połonieckim z r. 1502 jest oczywiście błędna; niemożliwą jest także poprawka tej daty w Lib. VI na 1460, którą to datę przejął Czart. i Lib. Magn. Osoba plebana Piotra i imiona przytoczonych świadków każą spostować tę datę na r. 1486.

In nomine Domini amen. Anno salutis millesimo CCCC⁰ (octuagesimo) sexto[a]. Ego quidem[b] nobilis Voydzyvyl Jathylovycz Chonyevycz[c] legavi et ascripsi decimam de hereditate mea tantum tres casulas ad ec(c)lesiam SS. Patri et Pauli ad Polonka perpetualiter dare, solvere. Coram testibus, coram Szyenko Vyszadovycz, coram Arczymy et Prony, Jacobo et Malysz[d] de ibidem, ob salutem anime mee et successorum meorum domino Petro curato protunc existenti et eius successoribus.

354.

Uszakowo, 1486.

Fundatorowie kościoła w Uszakowie i jego kolatorowie w liczbie piętnastu z rodzin Wojdziłowiczów, Jadogowiczów, Myszkowiczów, Aleksandrowiczów, Rymowidowiczów, Talwoszewiczów, Paszkowiczów i Sudzimontowiczów oraz inni

352. [a] millesimo quadringentesimo sexto *Lib. VI i Czart.* [b] quidam *Kopjarze* [c] Mytrosz *Lib. VI popr. z* Mitros [d] Rimszyc, Guthold Chodkone, Malina, Kulak, Narthold Arczymi, Wysadowiczy *Lib. VI i inne Kopjarze.*

353. [a] millesimo quadringentesimo sexto *poprawione na* sexagesimo *Lib. VI; Czart. i Lib. M. słowami* ... sexagesimo [b] quidam *Kopjarze* [c] Woydziwił Jathułowicz Choniewicz *Lib. VI i inne Kop.* [d] Sienko Wisadowicz, Arczimy, Malisz *Lib. VI i inne Kop.*

nadają karczmę Andrzejowi kuratowi i jego następcom na wieczną i niepodzielną własność.

Or. sporządzonego w formie aktu notarjalnego brak.

Kop. Tyszk. k. 15 nr 17 z nagłówkiem: Privilegium ecclesie in Vschakowo, *z odpisu uwierzytelnionego przez Pawła z Grodna notarjusza publicznego, z następującym widymatem przy końcu tekstu:* Auscultatum et collacionatum hoc privilegium per me Paulum de Grodna auctoritate apostolica notarium publicum, et concordat cum suo originali de verbo ad verbum, de quo ego qui supra facio fidem manu sua propria.

In nomine Domini amen. Universis et singulis presentibus et futuris, lecturis et audituris notum sit, quod nos nobiles videlicet Bogdan Andreas Woydzylowyczy, Andreas Jadogowicz, Mordas Myskowycz, Stanislaus et Barthosch germani Alexandrowyczy, Nyemyera Rymowydowycz, Jacobus, Stheczko germani Thalwoschewyczy, Lawryn, Andreas, Bernardus, Gaspar germani Paschkowyczy, Johannes, Barthko germani Svdzymonthowyczy et alii fundatores ecclesie in Wschakowo [1], existentes veri et legittimi collatores, dedimus et ascripsimus tabernam honorabili Andree curato in Wschakowo et successoribus ipsius tenen(dam), haben(dam) et possiden(dam), ad usus suos converti et hoc perpetue et in ewum, quia consideravimus et vidimus defectum ecclesie nostre. Ex nobis vero predictis nullus debet habere aut propinare tabernam, nec homines nostri et alii parrochiani in dicta Wschakowo. In cuius rei testimonium sigilla nostra propria apposuimus. Anno Domini millesimo quadringentesimo octuagesimo sexto.

355.

(Wilno), 1486.

Maciej Wojsznarowicz z żoną Miłochną i dziećmi swemi ojcu wikarjuszowi Janowi z braćmi w konwencie franciszkanów wileńskich u NPM. na Piaskach sprzedają dwa pola z wszystkiemi przynależnościami za ośm kóp w groszach szerokich i półgroszkach.

Or. brak.

Kop. 1. Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej, wśród papierów franciszkańskich konwentu PMarji na Piaskach, odpis z połowy w. XVIII na arkuszu: Kopij dokumentow ex parte JXX. Franciszkanow wileń. JW. JX. Horainowi biskupowi Hiren., archidiakonowi wileń., na sądy podkomorskie oddanych *(str. 1 na pierwszem miejscu z uwagą innej ręki:* autentyk ieden co y W. Czyzowi). — *2. Tamże na luźnej ćwiartce z w. XVIII z zapiskiem innej ręki na dole:* Przy autentyku po polsku tegoż kopia, *a na odwrociu po przytoczonem jego streszczeniu sygnatura dokumentu:* N^{ro} 6to sub Litt. AA. in Kijany, *z dodatkiem inną wówczas ręką* zgodna *i sygnaturą z w. XIX:* Od. 2. Fas. 1. N. 7.

Przekł. polski. 1. Tamże z tego samego czasu (drugiej połowy w. XVIII) w dwóch egzemplarzach: a) w fascykule kopij dokumentów tychże franciszkanów w przekładzie polskim z tegoż czasu na str. 7 Nr 19 z sygnaturą dokumentu: Sub Litt. AA. N° 6to A. 1486. — *2. Tamże na luźnej ćwiartce z zapiskami na odwrociu w złożeniu środkowem poza jego streszczeniem:* 1mo 3. Numero 6to do duktu z Wielm. Czyżem (prezydentem ziemi wileńskiej o Kijany) y Rykoyniami. Ten dokument służy z Czyżem y Rykoniami od

354. [1] *Uszaków, późniejszy Wojstom, dziś miasteczko w Święciańskiem na prawym brzegu rzeki Naroczy.*

goscinca miednickiego nad Royston, gdzie się zaczyna rzeczka Kijanka, *inną ręką z w. XVIII:* zgodna z autentykiem *i sygnatura z w. XIX:* Od. 2. Fas. 1. N. 7.

Reg. w przywileju króla Zygmunta I w Wilnie z 5 grudnia 1522, zatwierdzającym wszystkie darowizny, sprzedaże i zapisy dóbr klasztoru franciszkańskiego w Wilnie (ob. o nim wyżej str. 37 Nr 22). Regest ten brzmi jak następuje: (12) Item litteras Mathie Voysnyarowycz, quibus testatur duos campos nowyny cum pratis, silvis, nemoribus etc. pro [octo] sexagenis eidem monasterio perpetuo vendidisse.

In nomine Sanctae Trinitatis et individuae unitatis amen. Noverint universi et singuli praesentem litteram inspecturi et audituri, quod ego nobilis Mathias Woysznarowicz una cum consorte sua Mylochna[a] necnon legitimis suis una manu et intentione, non coacti nec compulsi, sed animo deliberato et consanguineorum maturo consilio vendimus et vendidimus duos campos alias nowiny cum omnibus attinentiis, nemoribus, pratis, silvis, rubetis, aquis[b] et cum earum decursibus, ad eosdem campos spectantibus[1], patri vicario Joanni una cum fratribus in conventu Vilnensi ad Sanctam Mariam Virginem in Arena degentibus, pro octo sexagenis media sexta latis et media tertia minutis et hoc perpetuo et in aevum, nihil pro nobis retinentes neque pro nostris successoribus. Et acta sunt in eodem conventu coram nobilibus, nobili Petro patruo alias Dznaczko[c], fratre Joanne germano, Andruszko Hanoszewicz[d], Holechno Wolczkowicz[e], Joanne Haygydowicz[f], Joanne Myschowicz[g], et aliis quam pluribus fidedignis, sub anno Domini MCCCCLXXXVI. In cuius rei testimonium sigillum meum est appensum. Actum et datum ut supra. L. S.

356.

Rzym, 19 czerwca 1487.

Papież Innocenty VIII na prośbę przybyłych do Rzymu wysłanników bernardynów polskich, Stanisława Slapi *komisarza ojca wikarjusza i Jana* Vitreatoris[1] *mistrza sztuk wyzwolonych, zatwierdza motu proprio breve Sykstusa IV do wikarjusza generalnego braci mniejszych od obserwy w prowincji polskiej z 31 sierpnia 1481 o przyjmowaniu przez nich schyzmatyków i innych niewiernych na Litwie, Żmudzi, Rusi i t. d. (ob. wyżej str. 376—8 Nr 319).*

---

355. [a] Milohna *Kop. 2* [b] agris *Kop. 2* [c] Drnoczko *i* Dznoczka *Przekł. 1 i 2* [d] Kanmoszewicz *Kop. 1*, Honmoszewicz *poprawione z* Konmoszewicz *Kop. 2*, Hanoszewicza *i* Hanuszewicza *Przekł. 1 i 2* [e] Welczkowicz *Kop. 1*, Lholechna Wołczkowicza *i* Lholechno Wolczkowicza *Przekł. 1 i 2* [f] Hugydowicz *Kop. 1*, Hagilowicza *Przekł. 1*, Jana Jagiłowicza *Przekł. 2* [g] *w Kop. dopisany ten świadek drugą ręką;* Wyschowicza, Woyschowicza *Przekł. 1 i 2*

355. [1] *W wywodzie prawnym tychże franciszkanów z r. 1772 p. t.* Na Kiiany służące obżałowania *na str. 9 na dole w ciągu dalszym wywodu* od Rykoń jakie krzywdy cierpio Kiiany *po wymienieniu pierwszych dwóch pól pod Rykoniami, sprzedanych temuż konwentowi w latach 1487 i 1489 przez Jana Wojsznarowicza (ob. niżej pod temi datami) czyta się:* Trzecie y czwarte pole wraz że przy polach Jana Wojsznarowicza zbyte dwa pola razem od Macieja Wojsznarowicza (*tą samą ręką dodane nad wierszem:* brata) w r. 1486, także nazwane nowiny niedawne pola uczynione z pasiek w Dorzach... *Wspomina te dokumenty Macieja i Jana Wojsznarowiczów* Dukt JXX. Franciszkanów wileń. z JWJX. Horainem biskupem horonen.(!) archidyakonem wileń. dobr Rykoń possesorem *na luźnym arkuszu z tegoż czasu wśród papierów franciszkańskich w Arch. Kap. Kat. Wileńskiej.*

356. [1] *Patronimicum od Vitreator (t. j. hutarz), w latach późniejszych obierany kilkakrotnie wikarjuszem prowincji polskiej.*

Or. brak (ob. Reg.).

Kop. Archiwum Watykańskie, Armarium XXXII T. 21 (zawierający materjał legacyjny biskupa E. Ciołka) k. 37'.

Wyd. Kutrzeba St. i X. Fijałek J., Kopiarz rzymski Erazma Ciołka z pocz. w. XVI (Archiwum Komisji Historycznej Ser. II T. I [Kraków 1923] str. 76/7).

Reg. Jana z Komorowa Memoriale ordinis Fratrum Minorum w Mon. Pol. Hist. T. V str. 249/50 z uwagą tegoż, iż oryginał włożył do skrzyni dokumentów w Wilnie za czasów swego przełożeństwa w konwencie.

357.

(Rzym), 19 czerwca 1487.

Papież Innocenty VIII brewem do wikarjusza bernardynów polskich Sacre vestre religionis *w różnych sprawach, na pierwszem miejscu dozwala na zmianę miejsca konwentu w Kownie:* concessit mutacionem loci Coffnensis.

Or. brak (ob. Reg.).

Reg. Jana z Komorowa Memoriale ordinis Fratrum Minorum w Mon. Pol. Hist. T. V str. 250 z uwagą o oryginale, jak wyżej pod Nrem bezpośrednio poprzednim (ob. Reg.).

358.

Oszmiana, 8 lipca 1487.

Jan zwany Zadorog dziedzic Barowiec zapisuje wieś tę bratankom swoim, synom Niekrasza z Bijuciszek, po śmierci swojej i swojej żony na wieczną własność.

Or. brak.

Kop. Czart. k. 43'.

In nomine Sanctae Trinitatis et individuae unitatis amen. Quoniam humana memoria aeternitati non commensuratur, expedit igitur, ut ea quae in humanis fuerint negotiis, ad perpetuitatis latitudinem deducantur proborum testimonio et monumento. Nos igitur Joannes cognomine Zadorog haeres de Barewo[1] universis et singulis praesentium notitiam lecturis vel audituris vel habituris, publice recognoscentes, profitemur: Quod non coacti nec compulsi, sed animo deliberato nostrorum amicorum maturo consilio praehabito, Barewo villam nostram, iure haereditario a nobis possessam, resignamus et vigore praesentium resignavimus post mortem nostram ac uxoris meae nobilibus dominis Bohdano, Sigismundo magnifici domini Niekrasz de Bijuciszki[2] fratris mei germani filiis et eorum legitimis successoribus, quae villa iure haereditario ad eos spectare dignoscitur, cum omni iure et dominio, iudicio, potestate et libertate, quibus ipsam hactenus possidebamus, cum omnibus agris cultis seu colendis, locatis seu locandis, arvis, argulis, sylvis, nemoribus, indaginibus, sareptis, rubetis, borris, mericis[a], mellificiis, venationibus, pratis, pascuis inventis et inveniendis, constructis et construendis, paludinibus, vallibus, collibus,

358. [a] mericiis *w tekście*

358. [1] *Dziś Barowce, wieś w pow. wilejskim, 10 km. na pn.-zach. od Wilejki (Słown. Geogr. T. I str. 109). W okręgu wiejskim Barowiec położone Zadroździe założone zostały niewątpliwie przez Zadoroga (Zadroga).* [2] *Bijuciszki ob. objaśnienie wyżej str. 366 Nr 311 przyp. 2.*

montibus, antris traconibus[b], aquis, fluminibus, vadis, piscinis et eorum decursibus, cum molendinis aquaticis[c] factis seu faciendis, cum universis fructibus, utilitatibus, censibus, proventibus, tributionibus, reditibus, honoribus et dationibus pacifice et quiete, libere et perpetue resignamus habendam, tenendam, possidendam, fruendam, vendendam, commutandam, alienandam, ut ipsis et suis liberis successoribus legitimis melius et utilius videbitur ordinare. In cuius rei testimonium sigillum nostrum praesentibus est appensum. Dictum et datum in Oszmiani, die dominico infra octavas Visitationis Mariae, protunc celebrante[d] dieta in dicta Oszmiani per magnificos dominos palatinos, capitaneos magni ducatus Littuaniae, anno Domini millesimo quadringentesimo octuagesimo septimo. Praesentibus venerabilibus et nobilibus dominis domino Gaspar praeposito Vilnensi, magistro Alberto praeposito in Oszmiani, Johanne de Troki altarista ibidem, Bartholomaeo Thaborowicz, Stanislao Peczkowicz, Olechno Maliszkowicz, Cherubino, Seraphino fratribus germanis, filiis Szarysza Gudgierdowicz, Nicolao Buthkiewicz, et aliis quam pluribus fidedignis ad hoc specialiter vocatis.

359.

Wilno, 4 września (?) 1487.

Jan Wojsznarowicz sprzedaje klasztorowi franciszkańskiemu NPM. w Wilnie na Piaskach na ręce wikarjusza Jana ziemię z krzakami, wodami i pagórkami w miejscu zwanem Nowiny za dwie kopy (groszy), z prawem swobodnego pozbycia.

Or. brak; znajdował się on jeszcze w połowie w. XIX w Archiwum franciszkańskiem w Wilnie, kiedy odpisał go tam Mikołaj Malinowski (ob. Kop.); już wtedy nie miał pieczęci, po której została tylko taśma pargaminowa.

Kop. 1. Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Kopja z drugiej połowy w. XVIII na małej karteczce wśród papierów franciszkańskich, z wskazaniem na odwrociu sygnatury dokumentu Sub Litt. AA. A. 1487 *i dopiskiem inną ręką* »niepotrzebny«. — *2. Tamże kopja bardzo błędna na luźnym arkuszu:* Kopij dokumentow ex parte JXX. Franciszkanow wileńskich JW. IK. Horainowi biskupowi Hiren. archidiakonowi wileńskiemu oddanych *(str. 2). — 3. Archiwum Główne w Warszawie, rpis Varia 71 k. 24; jest to odpis z oryginału, sporządzony w połowie w. XIX przez Mikołaja Malinowskiego.*

Przekł. polski w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej ręką w. XVIII w fascykule kopij dokumentów P. Marji na Piaskach w Wilnie na str. 5 nr 12 z sygnaturą dokumentu: Sub. Litt. AA. N⁰ 7mo A⁰ 1487.

Reg. niedatowany mieści się w zatwierdzeniu nadań i zapisów klasztoru franciszkańskiego przez króla Zygmunta I w Wilnie 5 grudnia 1522 i w jego transumptach (ob. o nich wyżej na str. 37 Nr 22). Regest ten brzmi tak: (23) Litteras item Joannis Woshnarowicz, quibus recognoscit terram cum rubetis et aquis in loco, qui dicitur Novini, pro duabus sexagenis eidem monasterio perpetuo vendidisse.

In nomine Domini amen. Noverint praesentes et singuli audituri, lecturi, quod ego Johannes[a] | nobilis Wosthnarowicz[b], veniens ad conventum Wilnensem ad Beatam Virginem

358. [b] *w tekście wyraz ten jest w sposób niezrozumiany przez pisarza wypisany* tracoamnibus *(por. wyżej str. 340 w. 16)* [c] aquaticiis *w tekście* [d] *po tym wyrazie przecinek w tekście*

359. [a] Joannes *Kop. 1* [b] Woythnarowicz *Kop. 1*, Wosthowrowicz *Kop. 2*; *w przekładzie polskim brzmi to nazwisko* Woytsznarowicz, *w regeście z r. 1522* Woschnarowicz, *z czego można wnosić, że w Or. mogło być* Woyschnarowicz *(od znanego imienia* Wojsznar)

in Are|na, vendidi terram cum rubetis et aquis et collis in loco, qui dicitur Nouiny[c] [1], Fratri|bus Minoribus pro conventu[d] vicario[e] Johanni pro duabus sexagenis; vicarius potest vendere et mutare secundum placitum eorum. Coram testibus nobilibus et coram fratre suo germano Matthia[f] et domino Stanislao Hanuszowicz[g]. In cuius rei testimonium sigillum meum appendo[h]. Sub anno Domini M°CCCC° octuagesimo VII° ipso die sancti Marcelli martyris.

360.

Wilno, 10 maja 1488.

Michał Pietraszowicz darowuje klasztorowi franciszkańskiemu NPM. w Wilnie na Piaskach grunt, pole i las-dąbrowę, z obowiązkiem wspominania w modłach duszy swoich przodków i odprawiania po swej śmierci nabożeństw za swoją duszę.

Or. brak; znajdował się on jeszcze w połowie w. XIX w Archiwum franciszkanów wileńskich, kiedy sporządzony zeń został odpis (ob. Kop.*). Nie było już wówczas pieczęci, po której pozostała tylko* taśma pargaminowa przez dokument przewleczona.

Kop. *Archiwum Główne w Warszawie, rpis Varia 71 k. 24; jest to odpis, sporządzony z oryginału przez Mikołaja Malinowskiego (zmodernizowany).*

Przekł. *polski w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej w dwóch egzemplarzach różnemi rękami z drugiej połowy w. XVIII w fascykulikach równobrzmiących o dwóch arkuszach folio p. t.:* Dokumenta na Zaszczuny, *zawierające między innemi w przekładzie polskim poniższe nadanie Michała Pietraszowicza z nagłówkiem:* Legacya Pana Pietraszkowicza, ktorą wyżey J. Pani Skiłądzina namieniła *(w swoim testamencie z r. 1509).* Michał Pietraschowicz zapisuje y daruje dwor czyli pole y las Dąbrowa. *Oba fascykuliki mają na złożeniu swem wierzchniem ręką w. XIX sygnaturę Archiwum franciszkańskiego:* Odd: 3 Fas: 2. N. 1 *(a drugi)* N. 2.

Reg. *niedatowany mieści się w zatwierdzeniu wszystkich darowizn, sprzedaży i zapisów dóbr klasztoru franciszkańskiego przez króla Zygmunta I w Wilnie 5 grudnia 1522 (oryginał w Bibljotece Polskiej Akademji Umiejętności) oraz w jego późniejszych transumptach z lat 1636 i 1653 (ob. wyżej str. 37 Nr 22). Brzmi on następująco: (28)* Item litteras Michaelis Pyetrashowicz quibus confessus est se donasse perpetuo conventui Vilnensi predicto predium, campum ac silvam alias Dambrowa.

In nomine Domini amen. Anno Domini millesimo quadringentesimo octuagesimo octavo | decima die mensis maii, ego Michael Petraschowicz [1] publice recognosco per praesentes, | quod ob memoriam parentum meorum et aliorum amicorum meorum felicis memoriae | lego et do unum praedium aut campum, sylwam alias d o m b r o w a conventui Wilnensi Fratrum Minorum apud Beatam Virginem in Arena, et ut ipsi animas praedictorum in suis habeant orationibus devote, nihilominus post felicem obitum meum,

359. [c] Nowiny *Kop. 1* [d] conventualibus *Kop. 1; w Przekładzie polskim* konwentuałom [e] patri vicario Joanne *Kop. 1*, preventa vicario Joanne *Kop. 2* [f] Mathia *Kop. 1* [g] Hanuszewicz *Kop. 1*, Hanusowicz *Kop. 2* [h] suum appensum *Kop. 2*

359. [1] *Zapewne zaścianek Nowiny koło Oszmianki Murowanej (Słown. Geogr. T. VII str. 239).*

360. [1] *Niewątpliwie identyczny z Michałem Piotraszkowiczem, który uczynił nadanie na rzecz franciszkanów wileńskich 10 lipca r. 1486 (ob. wyżej str. 404 Nr 347).*

obsequiis, vigiliis, missarum solemniis animae meae dignabunt subvenire, sicut eorum expostulat modus. Datum Vilnae, anno, die ut supra. In cuius rei testimonium signetum meum personale duxi subappendi.

361.

Łosk, 9 lipca 1489.

Anna księżna na Łosku, wdowa po księciu Januszu a córka księcia Chwiedora dziedzica Łoska, zapisuje kościołowi parafjalnemu w Łosku część dziedziny swojej, mianowicie wieś Krzywsk z wszystkimi ludźmi i z wszelkiemi przynależnościami, jakoteż cztery ziemie orne z wymienieniem posiadających je ludzi; w Gorodecznie trzech kmieci i cały szereg ludzi przytoczonych imiennie wraz z ich rodzinami; trzy beczki soli ze swego dworu za życia, a po śmierci drugie trzy; mięso targowe od rzeźników na rzecz dworu; wolność rybołostwa plebanowi we wszystkich jeziorach na rzece Brzezinie; wyrąb drzewa w lesie osinowickim; dań miodową z Kormysza z dwoma kamieniami wosku; dziesięcinę ze dworu a drugą zbożową z Subkowa; wolne mlewo bez ograniczenia miary; wreszcie karczmę koło kościoła; zobowiązując rektora kościoła do utrzymywania zawsze wikarjusza i ministra.

Or. obecnie w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej (przed rokiem 1921 w Archiwum Konsystorskiem w Wilnie). Dokument pergaminowy, na zagięciach zwłaszcza wzdłuż górnego popękany, kilka dziurek od robactwa, 34·2 × 21 + 35. — Pismo na zagięciach mocno zatarte. — Pieczęć na sznurku jedwabnym koloru zielonego, okrągła, średnicy 23 mm, w czarnym wosku, z herbem zagniecionym i napisem ruskim w otoku, z których ledwie kilka liter można rozpoznać: (печ)ат кна... — *Na odwrociu na złożeniu wierzchniem zapisek z w. XV:* Fundacio eclesie in loszko; *ten i inne zapiski z czasów późniejszych powtarzają się na innych złożeniach.*

Kop. 1. Czart. k. 43'—44'. — 2. Lib. Magn. k. 35'—36.

Reg. 1. Ks. Przyałgowski W., Żywoty biskupów wil. T. I str. 67 (obszerne streszczenie bez wskazania roku). — 2. Semkowicz Wł., Łosk i wygaśnięcie Korybutowiczów (Rocznik Heraldyczny T. VII [1924/5] str. 202).

Uw. Ob. wyżej str. 212/3 Nr 189.

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Sanctissimi Corporis et Sangwinis Domini nostri Jhesu Christi | eiusque sanctorum appostolorum Petri et Pauli ac sancte Anne electe memoriam et in eorum honorem dedicatas eclesias atque loca cuncta[a], | Christi titulo insignita[b], pro illius amore, cum idem appostoli ac eclesia Dei regnant in celis, venerari debent in terris, ut ipsius sanctissime passionis | recolentes memoriam et appostolorum ipsorum electeque[c] eius suffulti presidio apud eum, quod suis meritis non valeant impetrare, sanctorum eorundem[d] mereantur. Proinde ego Anna ducissa[1] de Loszko[2] consors pye recordii ducis Janush[e], filia ducis Chwyedori heredis

361. [a] cuncta *Or.; wyraz poprawiany w początkowych literach* [b] insigniti *Or.*, insigni *Czart. i Lib. M.* [c] atque *Czart. i Lib. M.* [d] eerundem *Or.* [e] Janussii *Czart. i Lib. M.*

361. [1] *O księżnej Annie z Łoska, córce ks. Fedora Korybutowicza czyt. Semkowicz Wł., Łosk i wygaśnięcie Korybutowiczów w Roczniku Heraldycznym T. VII (1924/5) str. 202.*
[2] *Ob. objaśnienie na str. 213 Nr 189 przyp. 1.*

de Loszko, ad universorum scitum volo quod perveniat presens scriptum, per quod preceden(do) salutem animarum omnium parentum et benefactorum meorum, in[f] remissionem peccatorum ipsorum necnon pro[prio]rum[g] et omnium amicorum meorum vivencium et mortuorum, necnon cupiens thezauros anime sue in astris thezaurisare, partem hereditatis mee[h], que hereditario iure est a me possessa, do et confero necnon [presentibus resi][i]gno eclesie parrochiali in Loszko: Primo villam Chrywszko[j 3] cum omnibus hominibus in eadem sedentibus cum campis, pratis[k], gagiis, mericis, rubetis ad eandem spectantibus, et tres terras arabiles: primam kmethonis mei dicti Dolhy, secundam Juszkonis[l] qui fuit auriga meus, terciam Lachowczyna[m] et quartam, que fuit[n] nobilis mei dicti Jaczko[o], eciam cum omnibus pratis, gagiis, mericis, rubetis, prout ipsi soli tenebant[p]; item in Grodzeczno[4] tres kmethones Chrycz, Owszyeyecz, Sydor, Wowaczyczy, Malyeyecz cum fratre Chrynyecz, Wdowycz, Sthepanyecz, Mykythka, Chrythko, Audzyeyecz, Climdewycz, Szyerkowycz, Vclyeyczy et eciam familiam obnoxiam Vaszylyecz cum sua uxore et liberis eorum Haurilo filio, Anycza et Chrysczynycza filiabus, Oxymka cum pueris Clymyątha filio, Vlyana Poladzycza, Thaczyanycza et Anycza filiabus et cum Koszyey marito Vlyane prefate ac cum Chrysczyanycza filia eorum[q]; item duas tunnas salis in vita mea et post vitam meam tres adicio de curia mea Loszko singulis annis; item forenses carnes, que in wlgari c h r u d z y n y nuncupantur, in quolibet foro a carnificibus exigendas pro curia; item in fluvio Brzeszyna[5] in lacubus omnibus meis, in quo seu in quibus sagene mee aut rethe trahuntur, omnem plebano conferro et committo piscandi cum rethe aut sagena libertatem; in sylva mea Oszynowycza cognominata ligna excidendi et ad edificandum robora recipiendi seu pro usibus eius tollendi do et dono facultatem; tributum mellis de Cormysz[r], tres pullas, unam que vocatur v s t a w, aliam s e s c z y p y ą d e k et aliam [p]a c z y p y a d e k et cum grossibus, que solent homines tributanarii omni anno solvere, et duos lapides de cera; item decimam de curia, que fuit nobilis mei dicti Szecz, et aliam de Szvbkowo[s] de omni grano; item in molendinis mollere absque omni mensura et solucione. Hecque omnia prescripta predicte eclesie in Loszko totaliter do, conferro necnon vigore presencium resigno cum omni iure, potestate, libertate, labore et cum omnibus proventibus, utilitatibus, fructibus inventis aut inveniendis, constructis aut construendis, prout hec pretaxata omnia sunt a me iure hereditario posessa, nichil in eisdem pro me aut meis reservando legittimis perpetueque robore presencium resigno habenda, tenenda, possidenda, ad proprios usus ecclesiasticos et ad ministros eclesie predicte convertenda; sic tamen presentibus in ewm confirmo et volo, quod rector prefate eclesie de hiis prescriptis bonis viccarium et ministrum omni tempore foveat. Item thabernam, que est sita prope eclesiam, eciam eclesie conferro. Actum et datum in Loszko[t], feria quinta infra octavam Visitacionis Virginis Marie anno Domini millesimo quadringentesimo octuagesimo nono. Presentibus honorabili domino

331. [f] *brak w Czart. i Lib. M.* [g] propinquorum *Czart. i Lib. M.* [h] *pierwsza litera na dziurze* [i] *na zagięciu rozdarte i prawie całkiem zatarte* [j] *druga litera zatarta* [k] pratis, campis *Czart. i Lib. M.* [l] Jusztonis *Czart. i Lib. M.* [m] Lachowiczyna *Czart. i Lib. M.* [n] *Czart. i Lib. M. opuszcza te dwa wyrazy* [o] Saczko *Czart. i Lib. M.* [p] tenebantur *(może zamiast* utebantur*) Or., ale już w Czart. popr. na* tenebant [q] Hrycz, Nowaczycy, Malecz, Audzieyecz, Chritko, Klimdewicz, Klyeyczy, Wassylyecz, Haurylo, Chrysczynica, Okymka, Climiotka, Uliana, Poladzydza, Thaczanycza, Anicza, Chryszczynycza *Czart.*, Mykytha, Malyecz, Chrithto, Chryszczynicza, Climiątka *Lib. M.* [r] Kormysz *Czart. i Lib. M.* [s] Szubkowo *Czart. i Lib. M.* [t] Łosko *Czart. i Lib. M. (jak i powyżej)*

361. [3] *Krzywsk, wieś w pow. oszmiańskim, 5 km. na zach. od Łoska.* [4] *Gorodeczna, wieś w Oszmiańskiem, 6 km. na płd. od Łoska.* [5] *Berezyna, dopływ prawobrzeżny Niemna.*

Boguslao plebano de Wszyelup[u] et domino Alberto de Radzylowo et domino Johanne de Chozowa altaristis, necnon nobilibus Petro Januszkovycz et domino Gabriele Cunrado Iwaszkowycz, Martino Jaczkyewycz, et circumspectis Mythkone Dzyadzycz, Paszkone Radzywonowycz, Paszkone Lyenydowycz de Loszko civibus, et quam pluribus[u] fidedignis. In cuius rei testimonium est appensum[v] sigillum meum. Actum et datum anno, die, loco, quibus supra.

362.

(Podrobiony).

Łosk, 9 lipca 1489.

Anna księżna na Łosku, wdowa po księciu Januszu a córka księcia Chwiedora dziedzica Łoska, zapisuje kościołowi w Łosku p. w. Bożego Ciała, św. Piotra i św. Anny część dziedziny swojej, mianowicie dworek swój w Krywsku z ludźmi tam osiadłymi zwanymi Niemczynowiczami i wszelkiemi przynależnościami, jakoteż cztery ziemie orne z wymienieniem posiadających je niegdyś ludzi; ludzi roboczych też imiennie przytoczonych oraz trzech w Gorodecznie; karczmę koło kościoła; dań miodową ze wsi Kormysz z dwoma kamieniami wosku; dziesięcinę zbożową ze swego dworu a drugą z Subkowa; zobowiązując rządcę kościoła do utrzymywania wikarjusza i ministra, tudzież do śpiewania mszy w każdy czwartek i piątek.

Pierwowzoru tego falsyfikatu brak.

Kop. 1. Tyszk. k. 69—69' nr 62 z zapiskiem przy końcu: Sta: Comorowsky ex originali transsumpsit. — *2. Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej (przed rokiem 1921 Archiwum Konsystorskie w Wilnie). Transumpt Pawła biskupa łuckiego i księcia Olszańskiego w Lebiedziowie 16 listopada 1524, dokonany na prośbę Ambrożego plebana łoskiego w potwierdzeniu notarjalnem Stanisława duchownego diecezji krakowskiej, notarjusza publicznego mocą apostolską. — 3. Czart. k. 140—140' (w transumpcie jak pod 2). — 4. Lib. Magn. k. 129.*

Reg. Ks. Kurczewski J., Biskupstwo Wileńskie str. 201.

Uw. Poza tekstem autentycznym, dochowanym w oryginale (ob. Nr poprzedni), istnieje to samo nadanie w poniższym tekście nieco odmiennym, który nas doszedł w kopji dopiero z r. 1522 (Tyszk.), oraz w transumpcie wkrótce potem (1524) wystawionym, atoli dochowanym jedynie w poświadczeniu notarjalnem (widymacie) Stanisława notarjusza publicznego, najprawdopodobniej identycznego ze Stanisławem Komorowskim, autorem wspomnianego kopjarza z r. 1522. Ta okoliczność budzi podejrzenie, że tekst dokumentu księżnej Anny został przeredagowany po 30 maja r. 1493, t. j. po dokonanej konsekracji kościoła (ob. niżej pod tą datą), w przystosowaniu do zmienionych już warunków gospodarczych, przez Komorowskiego za sprawą i na rzecz plebana Ambrożego, który przedłożył ten dokument do zatwierdzenia biskupowi łuckiemu Pawłowi w r. 1524. Wobec tego podaje się tu ten ciekawy falsyfikat po tekście oryginalnym z opuszczeniem jedynie miejsc dosłownie powtórzonych z oryginału. Za podstawę wydania niniejszego przyjęto transumpt z r. 1524.

In nomine sancte et individue Trinitatis, Patris et Filii et Spiritus Sancti amen[a]. Operum presencia[b] cicius ab hominum labuntur memoria, necesse ergo est, ut ea, que

---

361. [u] Wsielub, Joanne de Hozowa, Muthtone, Radziwonowicz, Lyemydowycz de Llosko omnibus et quamplurimis *Czart. i Lib. M.* [v] est *dodaje Or.*

362. [a] In nomine Domini amen *Tyszk.* [b] principia *Czart.*

futurorum respicere debeant cognicionem et precipue que ad nostrarum animarum salutem spectant, dirigenda sunt[c] perpetuis temporibus hominum et testimonio literarum confirmentur. Ego vero Anna ducissa de Loszko[c] [1] consors pye recordii ducis Janussii, filia ducis Chwyedori heredis de Loszko[d] >< thezaurizare, partem hereditatis sue, que hereditarie[e] est a me possessa, do et conferro[f] Omnipotenti Deo et Beate Virgini Marie, specialiter sacro Corpori Christi, beato Petro apostolo et sancte Anne ad laudem et honorem ec(c)lesie[g] sancte in Loszko[c]: Primo curiolam in Crywsko[1] cum omnibus hominibus ibidem sedentibus Nyemczinowiczy[h] sic dictis, cum campis cultis aut colendis, pratis, gaiis, mericis, rubetis ad eandem spectantibus et eciam[i] totam terram arabilem, que condam fuit nostri hominis dicti Vasyl Dolhi[j] et aliam terram que fuit nostri nobilis dicti Jaczko et aliam dictam Lachowczina[k] cum pratis, gaiis, mericis, rubetis; homines ad laborandum Vclyeiczi, Danilo, Wowacziczi, Malecz cum fratre Chryniecz, Wdowycz, Stepanyecz, Mikithka, Chrithko, in Grodzieczno[1] Chrycz, Owsyeycz, Szydor[l]; thabernam unam, que est sita[m] prope ec(c)lesiam; tributum mellis post mortem meam, prout sola utebar de villa Cormysz[n], tres pullas, unam que vocatur v s t a w[o], aliam s z i e t h m y p i ą d e k[p], terciam s z y e s c z i p i ą d e k[q] et cum aliis proventibus tres sexagenas latorum grossorum et duos[r] lapides de cera; decimam de curia nostra, que condam[s] fuit nostri nobilis dicti Szecz de omni grano, aliam in Szvbkowo[t] eciam de omni grano. Hecque omnia prescripta >< presentibus et in ewm confirmo et volo, quod rector prefate ecclesie de hiis prescriptis bonis vicarium[u] et ministrum foveat, necnon missas[v] de die quintis[v] et sextis feriis ebdomadatim[w] decantare non negligat. Datum in Losko, feria quinta infra octavam Visitacionis Virginis Gloriose anno Domini millesimo quadringentesimo octuagesimo nono. In cuius rei testimonium sigillum nostrum[x] est appensum. Presentibus honorabili domino Boguslao[y] plebano in Wszielu(b)[z] necnon domino Alberto de Radzilowo[aa] et Joanne de Chozowa[bb] altaristis et domino Dokurno[cc] protunc procuratore in Crewo[dd], Gabriele et Petro Januszkiwycz, Cunrado Iwaskowicz, Martino Jaczkyewicz nobilibus; Mythko, Pasko Radzivonowycz, Pasko Lyenidowicz, Jacobo Mysko de Losko civibus, et quam pluribus fidedignis.

363.

Wilno, 15 sierpnia 1489.

Albert Juszkowicz zapisuje żonie swojej Annie Talkowiczównie wioskę Wiluszyszki z dworem oraz z dwudziestu kmieciami imiennie wyliczonymi wraz z całą do nich przynależytością, zobowiązując ją i jej następców, gdyby wcześniej umarł, do pamięci o swojej duszy. Za dobra zaś otrzymane od niej w posagu daje jej jako wiano siedmnastu czynszowników ze wskazaniem ich osiedli, których mogą wykupić jego bracia i krewni za dwieście kóp groszy; resztę dóbr dziedzicznych zapisuje jej w dożywocie; jeżeli zaś wyjdzie za mąż, ma zatrzymać sobie ową wioskę z dwudziestu kmieciami i siedmnastu czynszowników; wreszcie siostrze jego, osobie zakonnej, ma dawać utrzymanie.

---

362. [c] *tak niezrozumiale w tekstach* [d] Losko *Tyszk. i Czart.* [e] hereditario *Tyszk.* [f] confero *Tyszk.* [g] ecclesie *Tyszk.* [h] Nyemczynovicze *Tyszk.* [i] etiam *Tyszk.* [j] Dolhy *Tyszk.* [k] Lyachowczyna *Tyszk.* [l] Wklyeyczy, Danylo, Movacziczi, Malyecz cum fratre, Hrynyecz, Wdowycz, Sthephanyecz, Mylythka, Fyethko in Grodzeczno, Chrycz Owsyeyecz, Sydor *Tyszk.* [m] sitta *Tyszk.* [n] Kormysch *Tyszk.* [o] Wsthaw *Tyszk.* [p] Syedmypyadek *Tyszk* [q] Szesczypyadek *Tyszk.* [r] duas *Tyszk.* [s] tandem *Trans.* [t] Svbkowo *Tyszk.* [u] viccarium *Tyszk.* [v—v] duas missas quintis *Tyszk.* [w] hebdomadatim *Tyszk.* [x] *Tyszk. dodaje* presentibus [y] Bogvslao *Tyszk.* [z] Wsyelyvb *Tyszk.* [aa] Radzyvylowo *Tyszk.* [bb] Chozowo *Tyszk.* [cc] Dokvrno *Tyszk.* [dd] *Tyszk. kończy tu*; et aliis multis fidedignis

362. [1] *Ob. objaśnienie w poprzednim Nrze.*

Or. Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Pergamin gruby, 35·7 × 23 + 3·8, na zagięciach nieco starty. — Po pięciu pieczęciach pozostały tylko nacięcia, po cztery u każdej, z których po drugiej z rzędu tkwią jeszcze drobne resztki sznurków koloru zielonego i fioletowego. — Inwokacja większemi literami z inicjałem do połowy tekstu i z zapiskiem na marginesie w górnej części inicjału przez X. M. Herburta: NB. Jam transscriptum. — *Na odwrociu zapiski: 1) na złożeniu wierzchniem ślad współczesnego zapisku:* Donatio... *(reszta zatarta); 2) na złożeniu wewnętrznem ręką w. XVI:* Litterae Alberti Juschkonis donationis uxori Annae Talkonis; *3) na złożeniu bocznem z w. XVIII:* 1489. Die vero Assumptionis Beatae prawo wieczysto darowne od Alberta Suphkonia dla swoiey żony na wioskę z dwadziesta poddanymi, Unkrystyszki nazwaną; *4) sygnatury:* 12; jedynasta; Miscellanea *(zatarte). Nadto czerwonym atramentem niedawną ręką:* N⁰ 11.

Kop. Lib. I 2 k. CXI—CXIII z nagłówkiem: Litere Alberti Iuaskowycz donacionis uxori Anne Talkonis.

In nomine Domini amen. Quoniam humana memoria eternitati non commensuratur, quia omnia facta terrestria | ab humana cito labuntur memoria, unde dignum est, ut scripturarum munimine proborumque testimonio ad ewm deducantur. Hinc | est, quod ego Albertus Jvschkonis [1] non compulsus nec coactus, neque aliquo devio seductus, mente sanus et corpore, matura deliberacione | prehabitis do, lego et ascribo perpetua et irrevocabili donatione Anne Talkonis coniugi mee villulam dictam Vyluschyschky [a 2] cum viginti hominibus glebe ascripticiis, quorum duo videlicet Nyekrasch et Pvzosz [b] circa dictam villulam habitant, tres videlicet Szokos, Stanyvs, Romyk in Szvobyschky [c], reliqui vero, videlicet Petrus cum tribus aliis Vilyathovyczy dictis fratribus germanis, Szvdyvs, Szmoylvs, Makovycz [d], Jacobus Moszelis, Paczus Thyvyvydovycz [e], Myloschovycz, Szoveyko cum filiis nondum divisis, Praveyko cum filiis similiter nondum divisis, Nicolaus Szodyvthovycz [f], Mythyvs terras [g] Gedroythy [3] incolunt cum tribus eciam famulis equestribus, hoc est equo duntaxat servientibus, quorum duo videlicet Dythko [h] Vyleykovycz et Mykolayecz in Ovyle [4], tercius vero videlicet Spycza Cozme in Gedroythi [i] habitat, cum omnibus terris, fructibus, redditibus censibus, utilitatibus, agris, pratis, campis, silvis, nemoribus, gaiis, rubetis, quercetis, virgultis, piscinis, piscaturis, stagnis, lacubus, fluviis, borris, mellificiis, pascuis, venacionibus, aucupacionibus, molendinis, obstaculis, navigiis, aquis et earum decursibus, pertinenciis et appendiis universis, prout ipsemet dictam villulam seu curiam et predictos homines glebe ascripticios et famulos equestres tenui et possedi; ita do, tribuo et lego predicte consorti mee cum omni iure, dominio et proprietate ac donacione, ut predixi, perpetua et irrevocabili assigno per ipsam coniugem meam tenendum, habendum, utifruendum, vendendum, commutandum et pro utilitate eius convertendum ac futuris et perpetuis temporibus possidendum, computando predicta bona pro tercia parte hereditatis mee; et hoc tali condicione, quod predicta coniunx [j] mea racione bonorum sibi taliter, ut pretactum est, donatorum, casu quo me

336. [a] Vyluschyschki *Lib. I* [b] Nyekrasz et Puzossz *Lib. I* [c] Szwobyschki; *i nadal pisze w zamiast v Lib. I* [d] a *podobne do* i *lub* r *Or.*, Mykowycz *Lib. I* [e] Paczvs *poprawia z* Paczys Thywydowycz *Lib. I* [f] Szodyvtowycz *Lib. I* [g] Theyras *Lib. I* [h] Dytko *Lib. I* [i] Gyedroyty *Lib. I* [j] coniux *Lib. I.*

363. [1] *Sądząc z posiadania przezeń ziemi giedrojckiej, należał on do rodu Giedrojciów.* [2] *Wiluszyszki, zaścianek w pow. jezioroskim, dwie mile na płd.-zach. od Jezioros.* [3] *Zapewne Giedrojcie, miasteczko w pow. wileńskim, 43 km. na pn. od Wilna, własność rodziny bojarsko-kniaziowskiej Giedrojciów (ob. o nich Semkowicz Wł. w Roczniku Heraldycznym T. V [1920] str. 51—3).* [4] *Owile, miasteczko nad jeziorem tej nazwy w pow. jezioroskim, dwie mile na zach. od Jezioros (Słown. Geogr. T. VII str. 770).*

Dominus priusquam ipsam de medio tulerit, curam anime mee et meorum predecessorum quoad vixerit gerere tenebitur, similiter et sui successores, ad quos predicta bona devolventur, super quo eorum consciencias oneratas esse volo. Item do, lego et confero eidem coniugi mee racione bonorum, que ad me attulit, dum eandem superduxi, vicem sibi reddere volens in vim dotalicii, decemseptem tributarios, quorum unus in Oschvakschthi[k], duo in Kothavycze, duo in Braczlaw, tres in Budnyczy et reliqui in Musczyszy et Szmyelovyczy, et hoc in ducentis sexagenis latorum grossorum Pragensis monete; quod si fratres et consanguinei mei predictos habere voluerint, ducentis sexagenis sibi pro dote repositis habere poterint. Preterea cetera bona hereditaria ad me pertinencia, preter eciam predicta omnia et singula quibuscunque nominibus censeantur, iam dicte uxori mee mobilia videlicet et immobilia committo et ad vitam suam confero; ita tamen, si in viduitate permanserit nec alium virum superduxerit, sin autem, extunc predicta villula cum supradictis viginti cmethonibus et decemseptem tributariis racione tercie partis bonorum meorum et racione dotalicii sibi datis duntaxat gaudebit; et quod de his bonis omnia debita mea persolvat et sororem meam regularem[5] in vite necessariis sustentet. Datum Vilne, die sabbathi[l] ipso videlicet die Assumpcionis Virginis Gloriose, anno Domini millesimo quadringentesimo octuagesimo nono. Presentibus venerabili viro maystro[m] Stanislao canonico Vilnensi, necnon generosis et nobilibus Alberto Yvaschkovycz[n], Szdan[o] Alberti vicegerente Vilnensi, Nicolao Pyethkonis, ceterisque fidedignis testibus ad premissa vocatis et rogatis, quorum[p] sigilla presentibus sunt subappensa.

364.

Wilno, 21 sierpnia 1489.

Wojciech Iwaszkowicz zapisuje żonie swej Elżbiecie Sakowiczowej tytułem wiana tysiąc kóp szerokich groszy praskich na dworze swym Łosokini, jako odwzajemnienie za takąż sumę zapisaną sobie przez żonę na dwóch swoich dworach: Theykenyany *i* Szmoyly. *Prócz tego taż Elżbieta zapisuje swemu mężowi przypadającą sobie trzecią część dóbr dworu Glinciszek z należącymi do niego przypisańcami; ponadto piętnastu przypisańców tego dworu, zbywających z powyższej trzeciej części jej dóbr, przekazuje kościołowi, jaki zamierza wystawić obok tego swego dworu Glinciszek. Kościołowi parafjalnemu w Łosokini zapisuje dwie dziesięciny zbożowe z obu pierwszych dworów, a trzecią również zbożową ze swego dworu Deksznian.*

Or. brak.

Kop. 1. Lib. I 2 k. LXIX'—LXXI' z nagłówkiem: Privilegium super curiam Lossokynya. — *2. Lib. II str. 333—5 nr 109 z uwagą na marginesie ręką nieco późniejszą:* Non huc pertinet *(dlatego nie został skolacjonowany). — 3. Czart. k. 44'—45. — 4. Lib. Magn. 36—7.*

In nomine Domini amen. Quoniam humana memoria eternitati non commensuratur, quia omnia facta terrestria[a] ab humana cito labuntur memoria, unde dignum est, ut

363. [k] Oschwakschty *Lib. I* [l] sabbati *Lib. I* [m] magistro *Lib. I* [n] Ivaszkowycz *Lib. I* [o] Sdan *Lib. I* [p] quarum *Lib. I*

363. [5] *Zapewne trzeciego zakonu św. Franciszka, bernardynka.*

364. [a] terrena *Czart. i Lib. M.*

scripturarum[b] munimine proborumque testimonio ad ewm[c] deducantur. Hinc est, quod ego Albertus Ivaschkowycz[d 1] non compulsus nec[e] coactus nec[f] aliquo devio seductus, mente sanus et corpore, amicorum fretus consilio maturaque deliberacione prehabitis do, dono et ascribo coniugi mee Helizabeth[g 2] in vim dotalicii curiam meam Lossokynya[h 3] dictam cum omnibus iuribus, censibus, fructibus, proventibus et utilitatibus, eo iure quo solus habui, tenui et[i] possedi, in mille sexagenis latorum grossorum Pragensis monete habendam, tenendam et possidendam, dandam, donandam, cui[j] voluerit vendendam, commutandam ac in usus beneplacitos libere convertendam, post mortemque suam cui placuerit legandam; si autem consanguinei quicunque seu propinqui dictam curiam iure quocunque repetere contendant[k], extunc soluta predicta summa racione dotalicii dicte coniugi mee retrahere[l] poterint. — Quia tamen dicimur[m] ingrati et reddimur[n] infelices, si beneficiis susceptis, maxime cum[o] facultates suppetunt, vices dignas non referrimus, proinde ego Helizabet Sakowycz[p] marito meo, domino Alberto iam dicto, vicem reddere volens, non coacta, non[q] compulsa nec aliquo fraudis colore circumventa, sed matura deliberacione et amicorum consilio prehabitis, de mera voluntate do, dono et presentibus in vim dotis confero in mille saxagenis latorum grossorum Pragensis monetae duas curias Theykenyany[r] et Szmoyly[s 4] cum omnibus earum iuribus, censibus, proventibus, obvencionibus quibuscunque ac aliis utilitatibus universis et singulis quomodolibet ad dictas curias pertinentibus, prout sola tenui, habui et possedi, nihil pro suis[t] consanguineis penitus excipiendo, habendas, tenendas et possidendas, dandas, donandas, cui voluerit vendendas, commutandas ac in usus[u] beneplacitos libere convertendas, post mortemque suam cui placuerit legandas; consanguinei autem mei, si[v] repetere voluerint[v], predicta summa predicto[w] marito meo reposita, obtinere poterint. Preterea do, lego et ascribo eidem marito meo prenominato in vim tercie partis bonorum curiam Glythyschki[x 5] dictam, que ut dicitur[y] est[z] pars hereditatis mee, quam iuxta sanctiones iuris utriusque libere possum donare et legare[aa], presertim marito meo, non obstantibus quibusvis contradictionibus propinquorum et consanguineorum meorum, non vi, dolo aut aliquo fraudis colore seducta aut quovis errore circumventa, sed pura ac libera

---

364. [b] scriptarum *Czart.* [c] eum *Czart.* [d] Iwaskowicz *Lib. II*, Iwaschkowycz *Lib. M.*, Iwaschkowicz *Czart.* [e] non *Czart. i Lib. M.* [f] neque *Lib. II, Czart. i Lib. M.* [g] Elizabethae *Lib. II*, Elisabeth *Czart*, Elizabeth *Lib. M.* [h] Łosokinia *Lib. II i Lib. M.*, Łossookinia *Czart.* [i] ac *Lib. II* [j] uti *Czart.* [k] contenderint *Lib. II, Czart. i Lib. M.* [l] rehabere *Lib. II, Czart. i Lib. M.* [m] *opuszcza Lib. I* [n] rediuiui *Lib. II* [o] dum *Lib. II, Czart. i Lib. M.* [p] Elizabeth Sakowicz *Lib. II*, Sakowycz *Czart. i Lib. M.* [q] nec *Lib. II, Czart. i Lib. M.* [r] Tekienany *Lib. II* [s] Szmoyki *Lib. I*, Szmoyly *Lib. II, Czart. i Lib. M.* [t] prorsus *Czart. i Lib. M.* [u] suos *dodają Czart. i Lib. M.* [v—v] si qui repetere volent *Czart. i Lib. M.*, si qui repetere vellent (*poprawia z* volent) *Lib. II* [w] supradicto *Lib. II, Czart. i Lib. M.* [x] Blitiszki *Lib. II*, Glythyszhky *Czart. i Lib. M.* [y] dicunt *Lib. II* [z] tertia *dodają Lib. II, Czart. i Lib. M.* [aa] legare et donare *Czart. i Lib. M.*

364. [1] *Niewątpliwie syn Iwaszka Moniwidowicza a wnuk Wojciecha Moniwida, po którym odziedziczył imię oraz rodzinne Dekszniany (ob. Semkowicz Wł., O litewskich rodach bojarskich w Mies. Herald. T. VI [1913] str. 183 oraz tegoż autora, Przywileje Witołda dla Moniwida w Ateneum Wileńskiem T. X [1923] str. 260 i nast.).* [2] *Zapewne córka Bohdana Andrzejewicza Sakowicza, która wyszła powtórnie za mąż za Mikołaja Mikołajewicza Radziwiłła wojewodę wileńskiego (Boniecki A., Poczet rodów WXL. str. 291).* [3] *Nazwa dziś nie istniejąca; wedle objaśnień ks. J. Kurczewskiego w Biskupstwie Wileńskiem str. 233 i 528 Łosokinią zwał się dawniej dzisiejszy Łososin, wieś w par. Różana nad Różanką w pow. słonimskim.* [4] *Miejscowości nieodgadnione.* [5] *Może Glinciszki, dobra w pow. wileńskim nad jeziorem Mussą, 40 km. na pn. od Wilna.*

spontaneaque[bb] voluntate, matura deliberacione sanoque amicorum consilio prehabitis, cum omnibus glebe[cc] ascripticiis necnon cum omnibus iuribus, censibus, exactionibus, fructibus, proventibus, utilitatibus, agris, pratis, campis, silvis, nemoribus, piscinis, lacubus, fluviis, borris, mellificiis, pascuis, venacionibus et presertim olany[dd] dictis et quibuscunque aliis universis et singulis ad dictam curiam Glytyschki[ee] pertinentibus, eo iure et dominio, prout sola tenui et possedi, nihil iuris aut dominii pro suis consanguineis relinquendo. Quam curiam iure hereditario meis[ff] maximis impensis, fatigis[gg] et expensis necnon[hh] mariti[ii] mei eciam prescripto[ii] coram serenissimo domino nostro[jj] Casimiro[kk] rege Polonie, magno duce Lythuanie[ll] etc. omnique suo Magni[ll] Ducatus consilio lucrata sum, tenendam, habendam, possidendam, dandam, donandam, commutandam, vendendam ac in usus beneplacitos convertendam, post obitumque suum cui voluerit legandam; insuper quindecim[mm] homines glebe[nn] ascripticios, ad predictam curiam pertinentes, si[oo] qui ultra terciam partem bonorum meorum hereditariorum supererunt[pp], pro ecclesia iuxta dictam curiam Glythyschki[qq] ex voto meo fundanda[rr] cum omni iure etc. do, lego et ascribo; et decimas de supradictis curiis duabus videlicet Szmoyly[ss] et Theykyenyany[tt] de omni grano et de ortis[uu] assigno, et eum suosque successores ad id obligo. Item do, lego et ascribo terciam[vv] decimam similiter de omni grano de curia mea Dyexnyany[xx] [6] dicta ad ecclesiam parrochialem in Lossokinya[yy]. Datum Vilne[zz], feria sexta infra octavam Assumpcionis, anno Domini millesimo quadringentesimo octuagesimo nono. Presentibus venerabilibus, generosis et nobilibus viris et[aaa] dominis Abraham magistro[bbb], Stanislao et Joanne[ccc] canonicis cathedralis ecclesie Vilnensis, Nicolao Pyethkowycz, Zdan[ddd] vicesgerente Vilnensi, Georgio Woydathowycz[eee], Martino Jacobi[fff], ceterisque fidedignis ad hoc specialiter deputatis[ggg] et rogatis, quorum[hhh] sigilla sunt presentibus[iii] subappensa.

365.

Wilno, 1489.

Jan Wojsznarowicz, za zgodą i wolą małżonki swej oraz dzieci, sprzedaje Janowi wikarjuszowi i kustoszowi kustodji franciszkańskiej oraz braciom tegoż konwentu u NPM. w Wilnie łąkę swoją ojczystą w ziemi zwanej Dargiliszki, położonej obok Rukojn wsi archidiakona katedralnego, wraz z wszystkiemi przynależnościami.

---

364. [bb] et libera ac spontanea *Lib. II*, libera et spontanea *Czart. i Lib. M.* [cc] globe *Lib. I* [dd] olani *Lib. II* [ee] Blityszki *Lib. II*, Glithyszky *Czart. i Lib. M.* [ff] in eis *Czart.* [gg] fatigys *Lib. II* [hh] etiam *dodają Czart. i Lib. M.* [ii—ii] ex mariti mei praescripto *Lib. II* [jj] domino *dodają Czart. i Lib. M.* [kk] Casimyro *Lib. II*, Kazimiro *Czart. i Lib. M.* [ll] Litvaniae *Czart.* [mm] quindecem *Lib. II* [nn] glebę *Lib. II* [oo] *brak w Czart. i Lib. M.* [pp] supeterunt *Czart.*, supererreverint *Lib. II* [qq] Glitiszki *poprawia z* Blitiszki *Lib. II*, Glytyschky *Czart. i Lib. M.* [rr] fundandam *Czart. i Lib. M.* [ss] Szmoyly *Lib. II* [tt] Teykieniany *Lib. II* [uu] hortis *Lib. II* [vv] tercia *Lib. I* [xx] Diexmiany *Lib. II*, Dyexmiany *Czart. i Lib. M.* [yy] Łosokinia *Lib. II*, Łossokynya *Czart. i Lib. M.* [zz] Vilna *Lib. II* [aaa] ac *Lib. II*, *Czart. i Lib. M.* [bbb] Abrahamo magistro *Lib. II*, Abraham maystro *Czart. i Lib. M.* [ccc] Johanne *Czart. i Lib. M.* [ddd] Pietkowicz idem *Lib. II* [eee] Woydatowicz *Lib. II*, Woydathowycz *Czart. i Lib. M.* [fff] Jacobo *Lib. II* [ggg] vocatis *Lib. II*, *Czart. i Lib. M.* [hhh] quo *Czart. i Lib. M.* [iii] *opuszcza Lib. II*

364. [6] *Deksznany, osada położona niegdyś zapewne w okolicy Żupran, dawna posiadłość Moniwidów (ob. wyżej przypis 1).*

Or. dziś brak; znajdował się on jeszcze dobrze zachowany w połowie w. XIX w Archiwum oo. franciszkanów wileńskich, gdzie sporządził zeń odpis Mikołaj Malinowski (ob. niżej ***Kop.*** *1.); była jeszcze wówczas* pieczęć na wosku żółtym na taśmie pargaminowej, ale tak zatarta, że odgadnąć jej niepodobna. *Herb na pieczęci objaśnia Malinowski w ten sposób:* Niesiecki T. II str. 673 opisując herb Kot i T. IV str. 605 pod nazwiskiem Wojsznar utrzymuje, że Wojsznarowiczowie byli herbu Kot morski, ale na pieczęci przy powyższym dokumencie nie ma śladu Kota i owszem jest koło, z którego obwodu wychodzą przeciwległe zakrzywienia, tak jakby dwa nawiasy w pewnej odległości od siebie kołem były przecięte *(tu rysunek)*; kilka liter zatartych świadczą o napisie około pieczęci.

Kop. *1. Archiwum Główne w Warszawie, rpis Varia 71 k. 25—25'; jest to odpis z oryginału, dokonany przez Mikołaja Malinowskiego w połowie w. XIX (ob. wyżej* ***Or.****). — 2. Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej, w fascykule kopij dokumentów franciszkańskich na str. 2—3 odpis z drugiej połowy w. XVIII, inną współczesną ręką przekreślony z jej dopiskiem w końcu tekstu:* wyż wspomniony dokument granicy nie wspiera.

Przekł. *polski z drugiej połowy w. XVIII w temże Archiwum we wspomnianym fascykule papierów franciszkańskich na str. 5 nr 13 z sygnaturą dokumentu:* Sub litt. AA. N⁰ 29 no *(inną ręką dopisane przed tym numerem:* N⁰ 10*)* A. 1489.

Reg. *1. niedatowany w przywileju zatwierdzającym nadania franciszkańskie przez króla Zygmunta I w Wilnie 5 grudnia 1522 (i w jego transumptach z lat 1636, 1653 i 1672, ob. wyżej str. 37 Nr 22 w w. 30—33). Brzmi ten regest następująco: (27)* Item litteras Joannis Woshnarowicz, quibus confitetur se vendidisse perpetuo pratum patrimonii sui in terra seu agro Dorgilisky prope villam archidiaconi Vilnensis pro tribus sexagenis eisdem fratribus. — *2. W wywodzie procesualnym z r. 1772 w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej p. t.* Na Kiiany służące obżałowania *na str. 9 mieści się następująca wzmianka o tym dokumencie:* I nie tylko na to mamy inventarz tego Benignego w r. 1585, ale i dokumęta naiduio zaczynaiące sie od Swierpliszek roli alias pole. Pierwszy przedał pole iedne z łonkami pod Rykoniami nazwane Dorżeliszki Jan Woisznarowicz r. 1489, na to ukaz dokumęt.

In nomine Domini amen. Noverint universi praesentes literas lecturi et | audituri, quod ego nobilis Joannes Woschnarowycz[a 1] non coactus nec compulsus nec quovis dolo seductus | manifeste me fateor vendidisse pratum legitimi patrimonii mei, situm in terra sive in agro dicto Dor|gylyschky[b 2] prope villam domini archidiaconi ecclesie cathedralis Vilnensis pro tribus sexagenis communis pecuniae venerando[c] patri fratri Johanni vicario et custodiae Lithuaniae custodi ordinis Minorum, necnon fratribus eiusdem ordinis tam praesentibus quam futuris ad Beatam Mariam Virginem Vilnae Domino famulantibus, prope uti praemissum est villam dictam Rukoyni[3], cum omnibus et singulis circumferentiis ad praedictum pratum concernentibus. Unde si quis ex meis legittimis post decessum meum hoc praesens privilegium ausu temerario, sive quavis propinquitate attentare sive infringere voluerit, de hoc coram altissimo iudice in die extremi iudicii noverit se responsurum. Actum et datum in conventu Vilnensi, praesentibus testibus nobilibus viris Olechnone[d] Wolszkowicz[e], Andrea villico de Kyeni[f], anno

365. [a] Woschnarowicz *Kop. 2* [b] Dargylyschky *Kop. 1* [c] venerabili *Kop. 2* [d] *w Kop. 1 brak tego wyrazu* [e] Wolątowicz *Kop. 1* [f] Lycin *Kop. 1*

365. [1] *Może syn Michała Wojsznarowicza (ob. Semkowicz Wł., O litewskich rodach bojarskich w Roczn. Herald. T. VII [1924/5] str. 220).* [2] *Miejscowość dziś nie istniejąca koło Rukojn (ob. przyp. 3).* [3] *Rukojnie, miasteczko 19 km. na płd.-wsch. od Wilna, beneficjum archidiakona wileńskiego (ob. wyżej str. 156 Nr 139).*

Domini millesimo quadringentesimo octuagesimo nono. In cuius rei testimonium sigillum meum praesentibus est subappensum. Haec vero omnia supranotata cum consensu et voluntate contoralis meae legitime necnon meorum carorum legitimorum feci etc.

366.

Wilno, 10 lipca 1490.

Kniaź Jan Romanowicz ze Świru wraz z żoną swoją Anną córką szlachetnego Strumki zapisuje księdzu Marcinowi, altaryście w Świrze i jego następcom na ich własny użytek za odprawianie mszy za dusze swoich rodziców, przyjaciół i krewnych dwunastu ludzi, których podaje imiennie, a na służbę swego sługę wraz z synem i córką; dwie dziesięciny żyta ze Sporów i Siermierza, co roku zaś po jednym wieprzku i jednym pudzie masła, tudzież 90 łokci płótna na koszule, zobowiązując swoją żonę do tych dani, jak i do oddania temuż altaryście swego dworu, który od męża otrzymała.

Or. brak.

Kop. 1. Lib. VI k. 314'—315' nr 224 z zapiskiem Descriptum. — *2. Czart. k. 45—45'. — 3. Lib. Magn. k. 37—37'.*

Reg. Ks. Kurczewski J., Biskupstwo Wileńskie str. 205.

In nomine Domini amen. Operationis sanctae propositum nulla debet occasione praepediri. Ego ea de re dux Joannes Romanowicz de Swir[1] una cum consorte mea Anna legitima, nobilis Strumko[a] nata, recognosco et notum facio tenore praesentium universis et singulis tam praesentibus quam futuris, praesentium rotitiam habituris, lecturis aut quomodolibet audituris, quibus expedit: Quia non coactus nec[b] compulsus neque aliquo devio errore seductus, sed rationis plenae existens, maturo amicorum et consanguineorum meorum consilio in hoc habito, divina gratia inflammatus, ut ferventius divino officio insisteret et animarum parentum, amicorum[c], consanguineorum meorum generaliter omnium memoriam in missarum celebratione honorabilis dominus Martinus modernus altarista in Swir altaris recoleret, ut sui successores qui protunc erunt hanc eandem reducent, do, lego, ascribo aeviterne, etiam incorporo eidem altaristae dicti altaris in Swir et suis successoribus protunc existentibus duodecem homines in usum suum et subsidium suorum defectuum: primum Anebros nomine, secundum Howienowicz, tertium Przybitkowicz[d], quartum Przybitkowicz Wasko, quintum Stepanowicz, sextum Kunczyc, septimum Lubko, octavum Naniko Trebwiczowicz, nonum Joannem Trebwiczowicz, decimum Sielata Niedoszowicz, undecimum Domiko Sczoba, duodecimum Protasch Juriowicz cum omnibus et singulis quibuscunque nominibus specialibus vel generalibus nominentur, prout illos solus tenui et possidebam nihil excipiendo; item Hleba obnoxium meum cum filio et filia Anastasia eidem domino Jacobo[e][2] moderno altaristae in Swir altaris et

366. [a] Struniko *Lib. M.* [b] neque *Czart.* [c] amicorum et *Czart. i Lib. M.* [d] Przibytkowicz *Lib. M.* [e] *tak w tekście*

366. [1] *Jan syn Romana a brat Sienka Świrski (ob. o nim Semkowicz Wł., O litewskich rodach bojarskich w Mies. Herald. T. VII (1914) str. 57 oraz Wolff J., Kniaziowie litewsko-ruscy str. 507); por. wyżej str. 202 Nr 176 i 325 Nr 278.* [2] *Niewątpliwie mowa o tym samym altaryście, nazwanym wyżej Marcinem.*

suis successoribus in servitium do, lego, aeviterneque inscribo; decimas duas tantum siliginis, primam de Spori[f], secundam de Siermierze[3], unum porcum saginatum quolibet anno do et lego, unum pud butiri quolibet anno do et lego, nonaginta cubitos telae bonae pro camisiis dicto altaristae et suis successoribus. Quae omnia supradicta Anna contoralis mea legitima quoad vixerit solvere tenebitur, ipsa autem de hac vita decedente curiam, quam possidet et tenet per me datam, legatam, ascriptam, quicunque tenebit et possidebit, omnia et singula prius expressa et nominata dicto altaristae et suis successoribus in Swir anno quolibet solvere et reddere tenebitur. Secus facturi stabunt mecum coram omnium iudicum iudice aequissimo horrendissimo in iudicio, qui reddet unicuique iuxta opera sua. Ut igitur praefatorum omnium ac singulorum gratiosa ac libera donatio perpetuis temporibus maneat incorrupta, praesentem meam literam mei sigilli appensione communivi. Datum Vilnae, die sabbatho immediate proximo ante festum S. Margaritae virginis anno Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo. Praesentibus honorabili domino Joanne regiae maiestatis mansionario nobilibusque dominis Buiwid, Martino Luca Pietkowicz[g], Alberto Naruszowicz, Juracha Wazgielowicz, et aliis pluribus protunc existentibus fidedignis circa praemissa testibus.

367.

(Połonka), 1490.

Olechno Rymszycz dziedzic (Połonki) postanowieniem ostatniej woli zapisuje kościołowi ŚŚ. Piotra i Pawła i jego kuratowi Piotrowi dziesięcinę wszelkiego zboża za dusze przodków, swoją, swej żony i swych następców.

Tekst tego nadania spisany jest na wielkim dokumencie pergaminowym kościoła w Połonce z r. 1502 w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej.

Kop. 1. Lib. VI k. 41. — 2. Czart. k. 49'. — 3. Lib. Magn. k. 306'.

In nomine Domini amen. Sub anno Domini millesimo 49°[a]. Ego quidem Holechno Rymszycz[b] heres in suo patrimonio, existens sane mentis et compos racionis, non compulsus nec coactus, sed ob salutem animarum antecessorum meorum parentorum[c] et ob salutem anime mee et uxoris mee et successorum meorum legavi et inscripsi decimam de omni grano ad ec(c)lesiam S. Petri et Pauli domino Petro curato protunc existenti et eius successoribus perpetualiter dare, solvere. Coram testibus, coram Jacobo Jaczkovycz, coram discreto Mathia Koth, coram Bogdan Vonyenthovycz et coram Andrea et Nyekrasz germanis fratribus Michaylovyczy de hereditate mea de Pynczyno[d]; et ea de re sigillum meum huic litere est subappensum sub tali forma ϶†Є ut habetur in cera infra.

366. [f] Spory *Czart.* [g] *Lib. VI poprawia na* Pieckowicz

366. [3] *Objaśnienie tych miejscowości na str. 325 Nr 278 przyp. 4 i 5.*

367. [a] millesimo quadringentesimo nono *poprawiają na* nonagesimo *Lib. VI i Lib. M.* [b] Rimszycz *Lib. VI* [c] *tak w tekście* [d] Jaczkowicz, Wonientowicz, Niekrasz, Michayłowiczy, Pinczyno *Lib. VI*

368.

(Polonka), 1490.

Piotr kurat w Polonce aktem ostatniej woli oddaje na ręce Olechny Rymszyca, egzekutora testamentu, swoją argenterję z pieniądzmi na sprawienie kielicha do kościoła św. Piotra i Pawła w tejże Polonce; prócz tego zapisuje temuż kościołowi mszał z graduałem oraz aparat kościelny z prośbą o wspomnienie za swoją duszę.

Tekst tego nadania spisany jest na marginesie wielkiego dokumentu pergaminowego kościoła w Polonce z r. 1502 w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej, z dopiskiem późniejszym, bardzo spłowiałym, drobnem pismem: Idem dominus Holechno Rymszycz satisfecit ecclesiae in Polonka pro his quinque coclearibus et pro sexagena latorum grossorum quinque membranas comparavit anno Domini 1530.

Kop. 1. Lib. VI k. 310'. — 2. Czart. k. 53. — 3. Lib. Magn. k. 44.

Sub anno Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo. Ego quidem dominus Petrus olim curatus existens in Polonka, videns iam terminum vite sue, ob salutem anime mee legavi et dedi et inscripsi quinque coclearia[a] argentea et sexagenam latorum grossorum ad comparacionem calicis ad ec(c)lesiam dictam tituli Sanctorum Petri et Pauli ad Polonka et missale cum gradale comunale, eciam et ornatum valentem pro duabus sexagenis eciam ad eandem ec(c)lesiam legavi et dedi; et istud argentum, id est ista coclearia cum dicta sexagena dedi et comisi in manus suo executtori nobili domino Holechno Rymszycz. Coram testibus, coram domino Nicolao curato de Kroszyno, coram Zyborth Chothko ...[b] [et] coram filiis eius et coram Andrea et Joanne Nyekrasz de Szkrobovo et coram Stanislao curato de Iszkolka et coram tota parochia in dicta Polonka; ut sit memoria pro anima mea in dicta ecclesia suprascripta perpetualiter et in ewm, ideo oro literam per presentem. Orate pro me et miseramini mei.

369.

Wilno, 7 stycznia 1491.

Narbut Ginwiłowicz sprzedaje Andrzejowi biskupowi wileńskiemu i następcom jego za ośmnaście kóp szerokich groszy monety praskiej a liczby litewskiej dziedzinę swoją, składającą się z człowieka z dwoma jego synami podanymi imiennie, tudzież dwie ziemie, z których jedna leży koło jeziora Styrnie a druga koło jeziora Gajluny w dystrykcie wileńskim, ze wszystkiemi prawami i przynależnościami.

M. 4. *Or. Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Pergamin cienki, 31·9 × 18·1 + 3·3 cm, dość zbrudzony, w kilku miejscach splamiony i zmięty, popękany i zwłaszcza na lewym górnym rogu nadgryziony przez myszy. — Inwokacja pismem grubszem, z inicjałem wcale ozdobnym na całą wysokość tekstu, z zapiskiem na marginesie wzdłuż niego przez X. M. Herburta:* NB. Jam transscriptum. — *Na odwrociu zapiski: 1) na złożeniu spodniem pierwotny*

368. [a] cochlearia *poprawia z* coclearia *Lib. VI, tak też i Lib. M.* [b] *w tekście zatarte 1—2 wyrazy*

zapisek zatarty i wygryziony; 2) niżej zapisek bliskoczesny: Penes lacum Stirno et lacum alium Goylvny in districtu Lobonari; *3) późniejszy z w. XVII:* Venditio Narbuta Ginwilowicza certorum bonorum episcopo Vilnensi; *4) na złożeniu bocznem z w. XVIII:* JW. Biskupowi Wilenskiemu; *5) sygnatury: a) na złożeniu wierzchniem ślad pierwotnej sygnatury:* XX... *z datą* 1491; *b) z w. XVII:* 39; *c) z w. XVIII:* Num XIII *przekreślany i przepisywany.*

Kop. 1. Lib. I 2 k. CXVIII—CXIX' z nagłówkiem: Empcio hominis dicti Paczusz cum duobus filiis Andrusz videlicet et Meylvs per Andream episcopum Vilnensem. — *2. Lib. II str. 335—337 z nagłówkiem:* Venditio Narbuth Ginuilowicz subditi cum ipsorum terris circa lacum Scirny *(poprawione na* Sczyrny*)* et Goylony in districtu Vilnensi Andreae episcopo Vilnensi. — *3. Lib. Magn. k. X—X' z nagłówkiem jak Lib. II.*

Reg. Ks. Przyałgowski W., Żywoty bisk. wil. T. I str. 66.

In nomine Sancte Trinitatis et individue unitatis[a] amen. Quoniam humana memoria | eternitati non commensuratur, expedit igitur, ut ea quę fiunt in humanis negociis ad perpetuitatis certitudinem dedu|cantur proborum testimonio et sigilorum munimento. Ego igitur Narbuth Gynuilovicz[b 1] universis et singulis, presencium | noticiam habituris publice recognosco et profiteor, quod non coactus nec compulsus, sed animo deliberato meorumque amicorum et consanguineorum maturo consilio prehabito, hominem dictum Paczusz[c] cum[d] duobus filiis Andrusz et Meylusz[e] nominibus et cognominibus his vocatos et appelatos, una cum uxoribus et pueris ipsorum et duabus terris, una circa lacum Sczyrny et alia circa lacum Goylony[2] in districtu Vilnensi sita, vendidi et presentibus vendo reverendissimo in Cristo patri et domino domino Andree Dei gracia[f] episcopo Vilnensi suisque legitimis successoribus ceteris episcopis pro decimocto sexagenis latorum grossorum monete Pragensi(s) et numeri in magno ducatu Lythuanie consueti, ad utilitatem meam et meorum successorum integre et complete receptorum. Que quidem bona hereditaria cum dictis hominibus prefato domino episcopo et suis successoribus cum omni iure, dominio, iudicio, potestate, libertate, quibus ipse possidebam hactenus, cum omnibus agris cultis sive colendis, locatis sive[g] locandis, areis, argultis, silvis, nemoribus, indaginibus, sareptis, rubetis, borris, mericis, mellifici(i)s, venacionibus, pratis, pascuis inventis et inveniendis, constructis et construendis, stagnis, lacubus, paludibus, vallibus, montibus, aquis fluentibus, piscinis, piscaturis et earum[h] decursibus, cum omnibus ac universis usibus, fructibus, utilitatibus, censibus, proventibus, contribucionibus, redditibus, serviciis, laboribus, honoribus et donacionibus quibuslibet pacifice et quiete, libere[i] et perpetue resigno habendum, tenendum, possidendum, utifruendum, vendendum, com(m)utandum, alienandum ac[j] in usus suos beneplacitos convertendum, prout sibi et suis successoribus melius et utilius videbitur expediri. In cuius rei testimonium sigillum meum est appensum. Actum et datum Vilne, feria sexta in crastino Trium Regum anno Domini millesimo quadricentessimo nonagesimo primo. Presentibus honorabilibus magistro Adam capellano in superiori arce Vilnensi[3] et magistro Bernardo domini Jachno advo-

369. [a] In nomine Domini amen *Lib. I* [b] Naburch Gynnylowycz *Lib. I* [c] Paczussz *Lib. I* [d] et *Or. i kopje* [e] Andrussz et Meylussz *Lib. I* [f] *tych dwóch wyrazów w Lib. I brak* [g] seu *Lib. I* [h] eorum *Or. i Lib. I* [i] *w Lib. I brak tego wyrazu* [j] hac *Or.*

369. [1] *Pochodzi zapewne z rodu Nacza Ginwiłowicza h. Doliwa, o którym ob. Semkowicz Wł., O litewskich rodach bojarskich w Roczniku Herald. T. VIII (1926/7) str. 138 i nast.* [2] *Styrnie i Gajłuny, jeziora w pow. wileńskim, 67 km. na pn. od Wilna, między Malatami a Łabonarami* [3] *T. j. w kościele św. Marcina na górnym zamku wileńskim.*

cati Vilnensis filio et Jacobo altarista[k] in Troki, Petro mansionario Sancte Trinitatis Vilnensis et nobilibus Bogdan Andreyevycz[k] et Petro fratre eius et Johanne Malevycz, Venczeslao Olechnovycz, Benedicto Sknyathowycz, et aliis quam plurimis fidedignis etc.

370.

Uszakowo inaczej Wojstom, 30 maja 1491.

Stefan Andruszkowicz Jado(ł)gowicz inaczej Radziwiłł z Uszakowa, bezdzietny, zapisuje nowy swój dwór wraz z ludźmi braciom, a kościołowi św. Jerzego w Uszakowie inaczej Wojstomiu kolacji swojej i braci nadaje: ludzi swoich poddanych w Oszmiańskiem zwanych oddawna Bojarskimi i Łubkami, przytoczonych po imieniu z osobna; własnych poddanych zwanych Owiatczyszy, *również imiennie wyliczonych wraz ich posiadłościami i obowiązkami; ziemię swoją, gdzie był stary dwór, szczegółowo umiejscowiony; zobowiązując parocha Wacława Kraseczkę i jego następców do odprawiania co miesiąc mszy św. za duszę swoją w tymże kościele przed własnym ołtarzem.*

Or. brak.

Kop. 1. Czart. k. 45'—46. — 2. Lib. Magn. k. 37.

Reg. 1. Ks. Przyałgowski W., Żywoty bisk. wil. T. I str. 85 (mówi o fundacji altarji w kościele wojstomskim). — 2. Ks. Kurczewski J., Biskupstwo Wileńskie str. 206.

In nomine Domini amen. Sub anno Nativitatis Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo primo. Notum sit universis et singulis notitiam habituris, has praesentes literas audituris aut lecturis: Quod ego nobilis Stefanus Andruszkowicz Jatolgowicz alias Radziwiłł[1] in Uszakowo[2], in provecta aetate mea videns me Dei praedestinatione prole in hoc saeculo carere, quae decessum meum in bonis meis haereditaret, diligenter hoc considerabam, quo mihi misericordiam Dei consequerer. Ita nunc cum sim sanus corpore et mente, non invitus neque fraude aliqua deceptus, sed mera et bona voluntate mea volens lucrari salutem animae meae, relicta fratribus meis aula mea in Uszakowo noviter aedificata hominesque na Rusi et Oszmiana, do et ascribo ecclesiae S. Georgii in Uszakowo alias Ffoystom collationis meae fratrumque meorum certos homines subditos meos, qui pertinebant ad hanc meam aulam, quam aedificatam ego teneo et possideo residentem in Uszakowo alias Ffoystom, et hi homines manentes prope fluvium Viliae, qui vocantur ab antiquis annis Boiarscy et Lubki[a], et nominando quemlibet eorum proprio nomine, primum Michaiło Lubkowicz, secundum Allekszey Lubkowicz, tertium Lubko Pawlukowicz, quartum Sczepul Ihriszko Odziereyki cum filiis et nepotibus et posteris eorum, qui modo vivi extant[b] et futuri erunt, cum omnibus terris, campis, tributis et laboribus omnique debito officio, quod mihi exequebantur; item alios homi-

369. [k] altaristae *Or.* [1] *Lib. I końcówkę pisze* wycz

370. [a] Zubki *Czart.* [b] erunt *Czart.*

370. [1] *Niewątpliwie syn Andruszka Jadogowicza, jednego z fundatorów kościoła w Uszakowie (ob. wyżej str. 259 Nr 232 w. 6 i nast.). Imię Radziwiłł nosił brat Andruszka (ob. tamże w. 31 oraz str. 387 Nr 331).* [2] *Objaśnienie tej miejscowości ob. wyżej str. 258 Nr 232 przyp. 1.*

nes meos subditos proprios, qui manent cum hominibus subditis consanguinei mei nobilis domini Nicolai Szymonidowicz Niemiera pod Daniszowem[3] et vocantur antiquitus Owiatczyszy nomine, primum Ffasko Woronowicz, secundum Alekszey Czyzyk, tertium Hryszko Szoika Offiedczycz, quartum Waszil Lubkowicz cum filiis et nepotibus eorum, qui modo vivi extant et futuri erunt, cum omnibus terris, campis, tributis et laboribus omnique debito officio, quod mihi exequebantur; item do et lego terram meam propriam Siedliscze, in qua sita fuerat aula mea antiqua podle drogi, tendentem ab aula mea mimo koszczell nass ad Horkolle[4] y do Dubotollkoff[5], cuius latitudo et longitudo est ad quinquaginta tunnas, absque piscinis, pratis et silvis, quae adiacent eidem terrae alias Szedliscze. Hunc campum et agrum cum praedictis hominibus, cum piscinis, pratis et silvis do per praesentes et ascribo perpetuis temporibus huic ecclesiae praedictae in Vszakowo alias Ffoistom positae et parocho nostrae parochialis venerabili Venceslao Kraseczka et successoribus aliis parochis, ad quam hanc legationem meam omnes fratres mei neque ullus consanguineorum meorum aliquid iuris habere, neque post mortem meam voluntati meae contradicere possunt. Parochus autem in hoc templo S. Georgii tenetur et tenebitur ad altare meum positum ad latus templi huius in dextera parte pro anima mea na cazdym miesiącu mszy S. Chrystyny odprawować. Actum est coram fidedignis, hoc est in praesentia nobilium Stanislai Michałowicz Butwillowicz, nobili Adamo Wołodkowicz, nobili Szebestiano Stankowicz et nobili Szteczko Szymkowicz, qui propter corroborationem et confirmationem huius voluntatis meae spontaneae me rogante sigilla sua ad has literas meas affigi iusserunt. Ego quoque praedictus Radivill Jadollgowicz in Uszakowo ad maius testimonium sigillum meum affixi. Datum in aula mea Uszakow Ffoistom, feria secunda post festum S. Trinitatis hamen.

371.

Rzym, 2 grudnia 1491.

Papież Innocenty (VIII) powiadamia kapitułę kościoła łuckiego o obsadzeniu przez siebie tegoż kościoła osobą Jana elekta łuckiego po śmierci biskupa Stanisława, nakazując przyjąć go z posłuszeństwem i uszanowaniem.

Or. Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Dokument pergaminowy, pięknie zachowany, 42 × 25 + 6 cm. — Na sznurze jedwabnym wisi bulla papieża Innocentego VIII, dobrze zachowana. — Inicjał I(nnocencius) *na lewym marginesie. — A. Zapiski kancelaryjne: 1) pod zakładką z lewej strony na marginesie:* de(cember), *obok pod tekstem* ×× Scriano, *pod tem inną ręką:* Ach. de Maffeis; *2) niżej na zakładce od wewnątrz:* D. Galletus. Ad e*(?)* palosus*(?)* pro comput.; *3) w środku trzy własnoręczne podpisy jeden pod drugim:* B. de Maffeis, A. de Piccolominibus, Ste. Caramellus; *4) na zakładce z prawej strony ręką pisarza:* P. de Piccolominibus, *nieco wyżej przy brzegu:* pro turchis; *5) na odwrociu na złożeniu wierzchniem: litera* R(egestrata), *u jej spodu:* tractus prothon. *a w górnym jej brzuszku wpisane* L; *6) poniżej:* P. de Vallcoletiis*(?). — B. Zapiski archiwalne: 1)* Provisio episcopatus Luceoriensis *(w. XVII); 2) sygnatura z w. XVI:* 34; *3) między nacięciami bulli zapisek wyskrobany.*

370. [3] *Daniszewo (Daniuszewo), dziś miasteczko nad Wiljią na wsch. od Wojstomia.* [4] *Folwark Horkol (Gorkol) leży 5 km. na pn.-zach. od Wojstomia (Uszakowa).* [5] *Dubatówka, miasteczko o milę na pn.-zach. od Wojstomia.*

Reg. 1. Korzeniowski J., Excerpta ex libris manu scriptis Archivi Consistorialis Romani (w Scriptores Rer. Pol. T. XV [1894] str. 79 nr 19 z Acta Camer. I, gdzie jest podany jako Johannes Nicolai *i archidiakon wileński). — 2. Abraham W., Sprawozdanie (II) str. 157 (z Arch. Watykańskiego, Oblig. et Soluc. T. X f. 106 przy dacie 7 grudnia jako dniu złożenia opłaty).*

Innocencius episcopus, servus servorum Dei. Dilectis filiis capitulo ecclesie Luceoriensis salutem et apostolicam benedictionem. Hodie ecclesie vestre | tunc per obitum bone memorie Stanislai olim episcopi Luceoriensis[1] extra Romanam curiam defuncti pastore carenti, de persona dilecti | filii Johannis electi Luceoriensis[2] nobis et fratribus nostris ob suorum exigentiam meritorum accepta, de eorundem fratrum consilio duximus | apostolica auctoritate providendum, preficiendo eum dicte ecclesie in episcopum et pastorem ac curam et administrationem ipsius ecclesie sibi in spiritualibus et temporalibus plenarie committendo, prout in nostris inde confectis litteris plenius continetur. Quocirca discretioni vestre per apostolica scripta mandamus, quatinus prefato Johanni electo tamquam patri et pastori animarum nostrarum humiliter intendentes ac exhibentes ei obedientiam et reverentiam debitas et devotas, eius salubria monita et mandata suscipiatis humiliter et efficaciter adimplere curetis. Alioquin sententiam sive penam, quam idem Johannes electus rite tulerit in rebelles, ratam habebimus et faciemus auctore Domino usque ad satisfactionem condignam inviolabiliter observari. Datum Rome apud sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominice millesimo quadringentesimo nonagesimo primo quarto nonas Decembris[a], pontificatus nostri anno octavo[b].

372.

Wilno, 29 czerwca 1477—1491.

Olechno Sudymuntowicz wojewoda wileński do Waśka Ljubicza pisarza królewskiego i dzierżawcy lubeckiego, aby nie budował jazu na rzece Dnieprze przy Strzeszynie na szkodę kanoników wileńskich, a to w myśl wyroku sądu, który się odbył w tej sprawie.

List oryginalny w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Papierowy, na karteczce 21·8 × 9·4, na brzegach zwłaszcza w zagięciach nieznacznie naddarty, zresztą doskonale zachowany. List pierwotnie zamknięty na złożeniu spodniem pieczątką z zielonego wosku, okrągłą, średnicy 25 mm, która przy otwarciu została skruszona niemal zupełnie, tak że tylko plama w tem miejscu i ledwie ślady wosku pozostały. Po obu stronach pieczątki dwa nacięcia w papierze na wskroś, przez które przeciągnięty był niegdyś pasek, którego ślad do dziś widoczny. Na odwrociu na złożeniu wierzchniem adres ruski ręką tekstu: + Prijatelju naszomu panu Wasku Ljubiczu pisarju hospodarja naszoho naměstniku Ljubetckomu. *Niżej zapisek blisko-*

371. [a] *te trzy wyrazy wpisane współcześnie inną ręką bledszym atramentem* [b] *ten wyraz wpisany współcześnie bledszym atramentem j. w.*

371. [1] *Stanisław syn Jakóba ze Stawu kanonik wileński, »nobilis«, prekonizowany na stolicę biskupią w Łucku d. 9 listopada 1483 (ob. Eubel C., Hierarchia catholica m. ae. T. II² str. 181 oraz Abraham W., Sprawozdanie (III) str. 32 i 33); czyt. o nim X. Fijałka J., Uchrześcijanienie Litwy przez Polskę (Polska i Litwa w dziejowym stosunku str. 166 z przyp. 1).* [2] *Jan syn Mikołaja z Wilna, archidiakon wileński, † przed 30. V. 1502 (ob. Eubel, l. c. oraz Korzeniowski J., Excerpta... str. 79 i 81 nr 19 i 27); czyt. o nim X. Fijałek l. c.*

czesny: Litterae Sudzymundi pallatini Vylnensis ad notarium regni factorem in Lyvbyecz, ne obstaculum in Borystene alias Nyepr haberet *(ręka w. XVII dopisała:)* Juni 29. *Poniżej w w. XVIII ręką ks. Grudzińskiego:* List od woiewody wilenskiego do Waśka Lubicza namiestnika Lubeckiego, aby jaz na rzece Dnieprze nie zabijał in praeiudicium dobr Strzeszyna kapipituły wileńskiej.

Ot Olechna Sudymontowicza[1] woewody wilenskoho prijatelju moemu panu Wasku pisarju hospodarja naszoho korolja eho miłosti, naměstniku | Ljubetckomu[2], poklon i prijaznь. Zděs nam howorili kanowniki wilenskii na twoju milostь sztoż děi twoja milost u ich | zemli u[a] Strěszině[3] zabil jezъ sobě na bondu na Dnebrě, a tomu wżo děi sudь byl; sudili obczii ljudi Horwolci[4], naszlii tam kanownickich ljudei wo wsem prawych, i listъ sudowyi zděs pered nami kanowniki klali. Ino twoei milosti powědalbych prawa, ino sam twoja milostь praw znaet, i pisywal twoja milostь prawa, hdě wżo obczoě prawo bylo tut, by twoja milost dal u pokon, kotoraja twoei milosti korystь, szto twoja milostь cerkowъ Bożiju kriwditь. Pisan u Wilni, junija 29.

373.

(Wilno), 1491.

Mikołaj Niekrasz i Bogdan bracia sprzedają ks. Janowi wikaremu konwentu franciszkańskiego NMP. w Wilnie sianożęć swoją i las za trzy kopy i dwadzieścia groszy litewskich.

Or. i Kop. brak.

Przekł. polski na dwóch luźnych kartkach w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej: 1. z w. XVIII z wskazaniem sygnatury dokumentu: Sub Litt. AA. N° 32 do A°. 1491; *sygnatura przekładu:* str. 2 Nr 4; *regest na marginesie inną ręką:* Kupny las y sianożęć. — *2. z początku w. XIX z sygnaturą na odwrociu:* Od. 2. Fas. 1. N. 2 *i regest ręką tekstu:* R[o] 1491 Przedaż na Sianożęc y Las od Bohdana y Mikołaia y Niekrasza, *poniżej:* do Rykoń.

Reg. w przywileju króla Zygmunta I w Wilnie z 5 grudnia 1522 (ob. wyżej str. 37 Nr 22) w słowach: (19) Alias item litteras quibus Nicolaus Nekrass, Bogdan fratres pratum suum pro tribus sexagenis eiusdem monasterii fratribus se vendidisse fatentur.

W imie Panskie amen. Ponieważ wszytkie czynności ludzkie w niepamięć iść zwykły, potrzeba jest, aby one wyraźnym pismem na wieki bywały[a] utwierdzane. Dlatego my bracia, to jest Mikołaj Niekrasz i Bogdan przedajemy sianożęć naszą y las wielebnemu xiędzu Janowi wikaremu wileńskiemu zakonu Braci Mniejszych u Panny Marii za trzy kopy y groszy litewskich dwadzieście bez zadnej przeszkody. Ktore nasze własne dziedzictwoześmy przedali, na tey rzeczy przyświadczenie byli uczciwi panowie, jako to Juszko Tunkowicz, pan Mikołay Jucewicz[b], Marcin Bierba i innych dość wiele w roku 1491. I prosiliśmy pana Jerzego, aby zawiesił swoją pieczęć dla utwierdzenia prawdy. L. S.

372. [a] *poprawione tą samą ręką z* na

372. [1] *Ob. o nim objaśnienie na str. 362 Nr 307 przyp. 1.* [2] *Lubecz, dawny gród i siedziba starostwa nad Dnieprem w dawnem województwie czernihowskiem.* [3] *Strzeszyn ob. objaśnienie na str. 35 Nr 20 przyp. 1.* [4] *Horwal, dawny gród i miasto w województwie mińskiem, nieopodal ujścia Berezyny do Dniepru.*

373. [a] były *Przekł. z w. XIX* [b] Jusewicz *Przekł. z w. XIX*

374.

B. m., 20 stycznia 1492.

Kazimierz (Jagiellończyk) król polski i wielki książę litewski odnawia swoje nadanie uczynione w Wilnie 3 stycznia 1441 dla kościoła w Pobojskach.

Or. brak.

Kop. 1. Czart. k. 20. — 2. Lib. Magn. k. 13'—14.

Kazimirus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Littuaniae, Russiae Prussiaeque dominus et haeres *(następuje tekst dokumentu wydanego w Wilnie 3 stycznia 1441, ob. wyżej str. 191 Nr 168).* Anno eiusdem Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo secundo ipso die sancti Phabiani renovatum, ad relationem magnifici Nicolai Radywil palatini Vilnensis et magni ducis Littvaniae cancellarii.

375.

Wilno, 1 lutego 1492.

Wojciech Tabor elekt i administrator wileński czasu wakansu stolicy wileńskiej, na żądanie Kazimierza króla polskiego i wielkiego księcia litewskiego tudzież rady jego wielkoksiążęcej, zleca swemu notarjuszowi transumować w formie aktu publicznego tekst pokoju melneńskiego (akt Zakonu Niemieckiego) z 27 września 1422, na co przykłada własną swoją pieczęć.

Or. brak.

Kop. Lib. I 2 k. LXXI'—LXXX' z nagłówkiem: Privilegium et inscriptiones inter Vladislaum regem Polonie et magistrum generalem Prussie.

In nomine Domini amen. Universis et singulis cristifidelibus cuiuscunque status, gradus ac eminencie fuerint, presentes literas sive presens transsumpti publicum instrumentum inspecturis, visuris, lecturis et audituris, seu quibus hoc ipsum transsumpti publicum instrumentum exhiberi contingerit, Albertus Tabor electus et administrator Vilnensis sede vacante salutem in Domino ac humilem com(m)endacionem cum oracionibus in Christo devotis et presentibus fidem indubiam adhibere. Noveritis, quod nos vidimus, tenuimus, legimus et diligenter inspeximus litteras privilegii et inscripcionis tenoris infrascripti magnifici et venerabilis domini fratris Pauli de Russdorff ordinis Hospitalis Beate Marie Theutonicorum Iherosolimitani magistri generalis et venerabilis ac religiosi viri fratris Sifridi[a] Landere de Spanheim dicti ordinis per Liuoniam preceptoris generalis et prelatorum ac dominorum ordinis prefati sigillis maioribus in cedulis de pargameno appensis sigillatas, veras, sanas et integras, non viciatas, non cancellatas nec in aliqua sui parte suspectas, sed omni prorsus vicio et suspicione carentes, per serenissimum ac illustrissimum principem et dominum dominum Casimirum Dei gracia regem Polonie, magnum ducem Lythuanie, Russie, Prussie Samogittieque dominum et heredem etc. sueque serenitatis dominos de consilio magni ducatus Lythuanie nobis concessas. Quarum quidem litterarum tenor sequitur successive et est talis:

Tu na k. LXXIX'—LXXX' następuje tekst traktatu, zawartego między w. mistrzem Zakonu Niemieckiego Pawłem de Rusdorf a królem Władysławem Jagiełłą i w. ks. Wi-

375. [a] Lifridi *Lib. I*

tołdem nad jeziorem Melnem d. 27 września 1422 (jest to akt ze strony Zakonu, ob. Raczyński, Codex dipl. Lithuaniae str. 255—92).

Quibus quidem litteris diligenter inspectis, ad requisicionem ipsius serenissimi principis et domini domini Casimiri Dei gracia regis Polonie et magni ducis Lythuanie etc. et suae serenitatis dominorum de consilio Magni Ducatus prefatorum, per notarium nostrum publicum infrascriptum ipsas exemplari mandavimus et transsumi ac in publicam formam redigi; decernentes et volentes, ut huic presenti transsumpto publico sive exemplo plena fides deinceps adhibeatur ubilibet in locis omnibus et singulis, quibus fuerit oportunum ipsumque transsumptum fidem faciat et illi stetur ac si originales[b] ipse littere apparerent. Quibus omnibus et singulis auctoritatem ordinariam interposuimus et decretum, et ad ampliorem evidenciam premissorum omnium et singulorum sigillum nostrum presentibus duximus appen(dend)um. Datum et actum Vilne, anno Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo secundo, indicione secunda, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri domini Innocencii divina providencia pape octavi anno ipsius octavo, die vero Mercurii prima mensis februarii. Presentibus ibidem venerabilibus et honorabilibus viris dominis Joanne de Tworkouo of(f)iciali, Georgio de Volozyna et Alberto de Buk canonicis Vilnensibus, Mathia de Cholchlo curato, Joanne de Oszmana et Stanislao de Syelub in ecclesia cathedrali Vilnensi altaristis, necnon legali Thilemano Soffran apostolica auctoritate notario publico Hildesemensis diocesis apostolico, testibus circa premissa.

376.

Wilno, 24 lutego 1492.

Kazimierz (Jagiellończyk) król polski i wielki książę litewski na prośbę ks. Stanisława plebana w Nieświeżu zatwierdza i wznawia przywilej, już zaginiony, ale zachowany w odpisie, fundacji i uposażenia tegoż kościoła niegdy przez Mikołaja Niemirowicza; uposażenie to kościoła i jego rektorów obejmuje: trzech ludzi do wszelkiej posługi i pracy, plac Ostrów, na którym stoi kościół wraz z plebanją i wszelkiemi łąkami; karczmę wolną w Nieświeżu i jednego kmiecia w Kukowiczach, z wszelką jego powinnością; dań miodową od ludzi wymienionych i dziesięcinę zbożową z obu dworów, Nieświeża i Dworca; po dwa woły i jednym koniu do orania corocznie, opłatę pieniężną „kunicę“ i „jałowicę“ od ludzi tegoż dystryktu nieświeskiego; wolne rybołostwo w stawie i jego rzece; wreszcie za plac opuszczony zw. Dąbrową, dany sobie za zgodą biskupa Wojciecha, nadaje kościołowi plac inny, dogodniejszy zw. Tywonowizną.

Or. brak. Istniał on jeszcze w r. 1522 (ob. niżej Kop. 1).

Kop. 1. Tyszk. k. 1'—2 nr 1 z dopiskiem przy końcu tą samą ręką: Sta: Comorowsky ex originali transumpsit. — *2. Rpis Czart. nr 1775 (5718/19) Wizyta Brzostowskiego z r. 1700 raz na str. 1603/4 (dawniej k. 830) i drugi raz str. 1653/4 (dawniej 856), odpisy bezpośrednie z Kop. 1, jak zaznaczono w tych kopjach.*

Reg. 1. X. Fijałek Jan, Uchrześcijanienie Litwy przez Polskę str. 162 przyp. 2. — 2. Jakubowski Jan, Czy istnieli kniaziowie Nieświescy, w Ateneum Wileńskiem R. I z. 1 (Wilno 1923) str. 2.

375. [b] originales *Lib. I*

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Ne actus hominum, qui sub tempore fiunt, successu temporis e memoria hominum labentur, neccessarium est easdem litterarum apicibus cum testium fidedignorum annotacione ac sigilli ap(p)ensione perhennari. Proinde nos Casimirus Dei gracia rex Polonie, magnus dux Lithvanie, Russie Prussieque dominus et heres, universis et singulis presentibus et futuris, harum noticiam habituris, tenore presencium significamus: Quomodo veniens honorabilis Stanislaus plebanus in Nyeswysch[1] suplicavit nobis, quatinus fundacionem ac dotacionem ecclesie in eadem Nyeswysch, per generosum olim Nicolaum Nyemirowicz[2] factam, confirmare privilegiumque eiusdem renovare et aprobare dignaremur. Cuius quidem fundacionis hoc idem privilegium, licet sit perditum, nos tamen indempnitati ecclesiastice providere cupientes, visa illius copia, fidem habentes de validitate et integritate illius, tanquam illud sub sigillis et ceteris munimentis ad id pertinentibus videremus, eandem dotacionem sive privilegium renovavimus et aprobavimus ac denuo dotavimus renovamusque, aprobamus et denuo dotamus per presentes, eidem ecclesie et suis rectoribus tres homines ad quodlibet servicium et laborem obligatos, duos videlicet in Kolczyanoviczi[3], Ivan et Procopium dictos, tercium vero in eadem villa Nyeswysch citra curiam nostram degentem Kvnaczovicz dictum; ac aream dictam Osthrow, in qua prefata ecclesia ac eiusdem plebani curia sitta est, cum omnibus pratis, ita quod nullus se in eandem intromittere debet; et tabernam ibidem in Nyeswysch voluntariam, ita quod nulla alia taberna illuc in detrimentum ac dampnum ipsius statui et propinari debet; et unum kmethonem in Cvczoviczi[4] dictum Sydorzecz cum omni dacione, censu ac proventu per ipsum solvend(is); ac dacionem mellis super hominibus de Woynyloviczi[5], Vczdenys et Thymoszkoviczi dictis; ac decimam utriusque curie tam Nyeswyssz quam Dworzecz tocius grani, duntaxat excepta avena, ac de ortis tocius sementi ac olerum; insuper per duos boves et unum equum pro aratro valen(tes) singulis annis, pecuniasque mardurum alias c v n y c z e alias pecudum j a l o w i c z e ex hominibus eius districtus Nyeswyzensis; etiam piscacionem voluntariam in stagno per prefatum olim Nyemyrowicz factam et in fluvio eiusdem stagni superius ascendendo v a t h y s, obstaculis et aliis retibus minoribus duntaxat faciendo; item quia necessitate nostra exigente quandam aream desertam Dvbrova dictam, quam ipse Nyemyrowicz ecclesie prefate dotaverat, cum reverendi patris domini Alberti consensu ad id legittime facto recepimus, pro ipsaque area aliam aream ipsi ec(c)lesie commodiorem Thywonowyssna dictam per commutacionem dedimus et inscripsimus realiter in effectu, damusque et dotamus et inscribimus prefatam aream cum omnibus superius descriptis ecclesie et suis rectoribus tenendum, habendum, utifruendum, pacifice et quiete possidendum perpetuo et in ewm; eciam idem rectores potentes in molendinis nostris molere omnia frumenta, mensura minime salva. Datum Wylne, in vigilia beati Mathie apostoli[a] anno Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo secundo. Presentibus ibidem reverendissimo patre domino Alberto electo Wylnensi, Nicolao Radiuil palatino Wylnensi et magni ducatus Lithvanie cancellario, Georgio Pacz Nowogrodensi ac Joanne Zabrzesynsky Polocensi tenutariis, et aliis quam pluri(mis) fide-

376. [a] *ręka w. XVIII rozwiązała tę datę na marginesie mylnie na* 23 februarii 1498

376. [1] *Nieśwież, dziś miasto powiatowe w Nowogródzkiem nad rzeką Uszą, dawna rezydencja Radziwiłłów.* [2] *Ob. o nim objaśnienie wyżej na str. 315 Nr 271 przyp. 1.* [3] *Koczanowicze, wieś położona o 6 km. na pd.-wsch. od Nieświeża.* [4] *Kukowicze, wieś położona o dwie mile na pd.-wsch. od Nieświeża.* [5] *Wojniłowicze, wieś 5 km. na pd. od Nieświeża.*

dignis circa premissa. Relacio eiusdem magnifici Nicolai Radiuil palatini Wylnensis et magni ducatus Lythvanie cancellarii.

377.

B. m. i d. (przed 7 czerwca 1492)[1].

Kazimierz Jagiellończyk król polski i wielki książę litewski kościołowi parafjalnemu pod wezwaniem P. Marji w Grodnie, założonemu i uposażonemu przez Witołda, zatwierdza uposażenie w następującej pod ten czas rozciągłości: w mieście Grodnie plac z domem plebańskim, z zagrodnikami, wyrobnikami i komornikami; dwie wolne karczmy przy tymże kościele; z zamku grodzieńskiego rocznie po cztery miary miodu i wosku, tudzież na Wielkanoc szereg świec do nabożeństwa; dziesięciny snopowe prócz prosa w trzech miejscach; wreszcie dwór Czolkodowo *z całą przynależnością; dziewięć jezior, których położenie i nazwy wymienia.*

Dokumentu brak; zaginął on wedle wzmianki zatwierdzającego i uzupełniającego to nadanie dokumentu Aleksandra wielkiego księcia litewskiego z d. 28 lutego r. 1494 (ob. niżej pod tą datą), który to dokument jedynie przechował treść uposażenia dwóch poprzednich książąt, niewątpliwie na podstawie przekazu dokumentu Kazimierzowego nieznanej daty. Przytoczyło się już wyżej ustęp z dokumentu Aleksandra z r. 1494, gdzie mowa jest o dawniejszych uposażeniach (ob. wyżej str. 140 Nr 115).

378.

B. m. i d. (przed 7 czerwca 1492).

Kazimierz Jagiellończyk król polski i wielki książę litewski nadaje kapitule katedralnej wileńskiej przywilej na ziemię Dokurniszki.

Or. *(ruski) istniał jeszcze w r. 1830, jak świadczy katalog Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej z tegoż roku na str. 19, gdzie w dziale Przywilejów pod N⁰ 3⁰ w pozycji 8 znajduje się zregestowany:* Przywilej krola Polskiego WXL. Kazimierza na małej ćwiartce dawnym ruskim charakterem pisany na ziemie Dokurniszki[1] Kapitule Wileńskiej do kościoła katedralnego wileńskiego wydany w autentyku.

Reg. *1. Ob. pod* **Or.** — *2. Opisanije rukop. otd. Wilenskoj Publ. Biblioteki, Wyp. I (Wilno 1895), priloż. § II str. 18 (streszczenie krótkie, jak wyżej w nagłówku).*

379.

B. m. i d. (przed 7 czerwca 1492).

Kazimierz Jagiellończyk czyni pewne nadanie na rzecz kościoła parafjalnego w Porozowie[1].

377. [1] *T. j. dniem śmierci króla Kazimierza Jagiellończyka.*

378. [1] *Dokurniszki, dobra w pow. oszmiańskim, należące do gminy Soły, 18 km. na pn.-wsch. od Oszmiany (Słown. Geogr. T. XV 424).*

379. [1] *Ob. objaśnienie tej miejscowości wyżej str. 264 Nr 234 przyp. 2.*

Tekstu brak. Wzmianka o przedłożeniu takiego dokumentu Zygmuntowi I znajduje się w dokumencie tegoż króla wydanym w Brześciu (Litewskim) d. 16 lipca r. 1511, zatwierdzającym nadania poprzedników i transumującym akt fundacyjny Jana Jagintowicza Rymowida dla tegoż kościoła z 29 czerwca r. 1460 (ob. wyżej str. 263/4 Nr 234 Kop. 1).

380.

B. m. i d. (przed 7 czerwca 1492).

Kazimierz Jagiellończyk nadaje kościołowi parafjalnemu w Puniach[1] *dwie kopy groszy litewskich ze swych poborów książęcych, zwanych kapszczyzną*[2].

Tekstu brak. Wiadomość o tym ruskim dokumencie jednego z niewymienionych przodków Aleksandra Jagiellończyka znajduje się w akcie tegoż króla dla kościoła parafjalnego w Puniach, wydanym w Wilnie d. 5 lipca r. 1503 (ob. niżej pod tą datą); można przypuszczać, że nadawcą tym był król Kazimierz Jagiellończyk, a to na podstawie dalszej wzmianki w tymże dokumencie, iż ruskie to nadanie przedłożył królowi poprzedni pleban.

381.

B. m. i d. (przed 7 czerwca 1492).

Kazimierz Jagiellończyk czyni szereg nadań w posiadłościach i dochodach na rzecz kościoła parafjalnego pod wezwaniem św. Andrzeja apostoła i Marji Magdaleny w Słonimie[1].

Tekstu brak. Wiadomość o dokumentach po rusku pisanych, tyczących się tych nadań, mieści się w zatwierdzeniu uposażenia wspomnianego kościoła przez króla Aleksandra w Wilnie z d. 2 maja r. 1493 (ob. niżej pod tą datą).

382.

B. m. i d. (przed 7 czerwca 1492).

Kazimierz Jagiellończyk uposaża kościół parafjalny pod wezwaniem Ś. Piotra w Hoży[1].

Tekstu brak. Wspomina o tem nadaniu, spisanem na papierze w języku ruskim, zatwierdzenie tegoż przez króla Aleksandra z d. 3 czerwca r. 1494 (ob. niżej pod tą datą), któremu przedłożył je wówczas pleban hoski.

383.

B. m. i d. (przed 7 czerwca 1492).

Kazimierz Jagiellończyk uposaża kościół parafjalny w Odelsku[1] *pod wezwaniem Wniebowzięcia NPM. pewnemi dobrami i daniną miodową.*

---

380. [1] *Punie, dziś miasteczko w pow. olickim w dzisiejszej Litwie nad Niemnem na zachód od Trok.* [2] *Kapszczyzna, opłata skarbowa z karczem.*

381. [1] *Słonim, miasto w Nowogródzkiem nad Szczarą.*

382. [1] *Hoża, wieś nad Niemnem po prawym brzegu, dwie mile na pn. od Grodna.*

383. [1] *Odelsk, dziś miasteczko na Podlasiu w Białostockiem, dwie mile na wsch. od Sokółki.*

Tekstu brak. Wzmianka o tem uposażeniu mieści się w przywileju króla Zygmunta Starego dla kościoła odelskiego, wydanym w Krakowie d. 12 września r. 1515, podającym wiadomość, że dokument ten spłonął w pożarze tegoż kościoła: et licet ipse (plebanus) sit in possessione pacifica bonorum, que contulit dicte ecclesie felicis recordationis genitor noster divus rex Casimirus... *a w drugiem miejscu:* ...pro duabus vero tunnis mellis alias wschathky, quod mel ex privilegio Casimiri parentis nostri... singulis annis dabantur *i t. d.*

384.

B. m. i d. (przed 7 czerwca 1492).

Kazimierz Jagiellończyk zatwierdza uposażenie Myszki na rzecz kościoła parafjalnego św. Mikołaja w Wołkowysku [1] *w postaci dziesięciny zbożowej i ogrodowej z dóbr Probojowa* [2].

Tekstu brak. Wspomniane jest to nadanie Myszki i jego zatwierdzenie przez króla Kazimierza w przywileju króla Zygmunta I dla kościoła w Wołkowysku, wydanym w Brześciu (Litewskim) d. 9 sierpnia r. 1511 (ob. w Tomie II pod tą datą).

385.

B. m. i d. (między 22 lutego 1476 a 7 czerwca 1492).

Kazimierz Jagiellończyk zatwierdza fundację altarji kieżgajłowskiej w kościele katedralnym wileńskim, dokonaną przez Michała Kieżgajłowicza wojewodę wileńskiego w Wilnie d. 22 lutego 1476.

Tekstu brak. Wzmianka o istnieniu tego zatwierdzenia mieści się 1) w przywileju króla Aleksandra dla Stanisława Janowicza starosty żmudzkiego z d. 1 września r. 1496, gdzie mowa jest o zapisie Michała Kieżgajłowicza cum consensu speciali divi genitoris nostri *(ob. niżej pod tą datą); 2) na marginesie przekładu polskiego transumptu króla Zygmunta I, zatwierdzającego akt fundacyjny wojewody Michała, w Wilnie d. 18 października r. 1536, z wieku XVII, gdzie czytamy:* Confirmatie były: Kazimierza Króla etc. *(ob. wyżej str. 348 Nr 296); możliwe jednak, że wzmianka ta o konfirmacji Kazimierza dotyczy zgody królewskiej na fundację, zawartej w zaginionym dziś dokumencie, o którym wspomina akt wojewody Michała (ob. str. 349 Nr 296 w. 8—9).*

386.

B. m. i d. (między 4 marca 1484 a 7 czerwca 1492).

Kazimierz Jagiellończyk funduje i uposaża kaplicę w katedrze wileńskiej pod wezwaniem NMP., ŚŚ. Andrzeja i Stanisława [1], *w której pochowany został syn jego św. Kazimierz.*

---

384. [1] *Ob. objaśnienie wyżej na str. 141 Nr 118 przyp. 1.* [2] *Miejscowość nieodgadniona, niegdyś widocznie pod Wołkowyskiem.*

386. [1] *Kaplica ta, zwana także Królewską, była kaplicą grobową Jagiellonów; topografję jej i charakter objaśnia ks. J. Fijałek w Opisach Wilna w Ateneum Wileńskiem zesz. 5/6, Wilno 1924 str. 131/2 (ze wskazaniem zapisku Jana z Targowiska).*

Tekst przywileju nieznany. Wiadomość o tej fundacji mieści się w bulli odpustowej papieża Aleksandra VI z d. 10 maja r. 1501 dla tejże kaplicy, uzyskanej przez Erazma Ciołka proboszcza wileńskiego (ob. niżej pod tą datą), a także w zapisku Jana z Targowiska w MPH. T. III str. 237).

387.

Grodno, 7 czerwca 1492.

Stanisław Janowicz starosta żmudzki uposaża kościół w mieście swojem Mścibowie, ufundowany przez swego ojca Jana pod wezwaniem św. Jana Chrzciciela, Michała archanioła i św. Barbary panny a nadany przez siebie Albertowi z Pietrykowa plebanowi diecezji łuckiej, zapisując kościołowi i jego rządcom: dziewięciu ludzi podanych imiennie; czynsz dwóch kóp groszy rocznie z dwóch karczem w Mścibowie i tyleż z dworu w Mścibowie; pola, dąbrowy i łąki w okolicy Mścibowa z granicami szczegółowo podanemi; dziesięcinę wszelkiego zboża z dworu mścibowskiego; kamień wosku z beczką miodu nieprzaśnego od danników z Polyescze.

Or. brak.

Kop. Tyszk. k. 32'—33' nr 30.

Reg. 1. Ks. Mamerta Herburta obszerne streszczenie w języku polskim w rpsie Czart. 3516 przy końcu tomu II (B) k. 32 z datą 4 przed Penthec. (z Kop.). — 2. X. Fijałek J., Uchrześcijanienie Litwy przez Polskę str. 162 przyp. 2.

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Cum humana opera in se multum sunt labilia[a] et a memoria hominum, que multum labilis[b] est et caduca, evanescant, necesse est, ut literarum apicibus et testimonio fidedignorum roborentur. Proinde nos Stanislaus Janowicz[1] capitaneus Samogithiensis, huius mundi fragilitatem perpendentes, volentesque terrena in eterna felici comercio commutare salutique anime dum in humanis existimus[c] salubriter providere, speran(tes) post huius vite occasum ad eternam transferri vitam, ec(c)lesiam parochialem in oppido nostro Msczybow[2] nostre collacionis in honorem sanctorum Joannis Baptiste, Michaelis archangeli ac Barbare virginis per magnificum et generosum dominum Joannem Kyeschgalowicz[3] patrem nostrum dive memorie erectam, fundatam et edificatam, ad quam honorabilem dominum Albertum de Pyethrykova[4] plebanum Luceoriensis diocesis elegimus, nominavimus et presentavimus regendam, tenendam et possidendam, eidemque ec(c)lesie sic erecte, fundate et edificate prefatoque Alberto rectori eiusdem suisque successoribus legittimis pro dotacione eiusdem novem homines in hereditate nostra in prefato Msczybow, videlicet Rodz Mychalowicz, Jvschko Chodorovicz, Thalko Andreyowicz, Thrvchanyecz Romanowicz, Supron Dzerszkowicz, Olyechno, Martinum Nanyeszowczysnye, Kolanko, pro nono vero homine

---

387. [a] labia *w tekście* [b] labis *w tekście* [c] existens *w tekście*

387. [1] *Ks. M. Herburt (Reg. 1) mylnie objaśnia, że to Gasztołd starosta żmudzki i kasztelan trocki † 1499.* [2] *Mścibów, dziś miasteczko nad rz. Gniezną, 2 mile na pł.-zach. od Wołkowyska.* [3] *Jan Kieżgajłowicz starosta żmudzki 1451 i kasztelan trocki a następnie wileński 1451—1485 (ob. o nim Semkowicz Wł., O litewskich rodach bojarskich w Mies. Herald. T. VII [1914] str. 9).* [4] *Zapewne Petryków, miasteczko nad Prypecią w pow. mozyrskim.*

terram ad serviendum sufficientem ad laborandum, prout et nobis ante donacionem huiusmodi laborare consveverunt; ac in iam dicto oppido nostro Msczybow duas tabernas, unam penes curiam plebani ante ec(c)lesiam sittam, aliam versus ec(c)lesiam in acie platee que tendit ad Wolkowysky, de qualibet duas sexagenas annuatim percipien(dum), prout et nos ante ea singulis annis recepimus et recipere consuevimus; et eciam de curia nostra in prefato Msczybow duas sexagenas grossorum latorum annuatim ac quatuor ortulanos in dicto Msczybow; campum sub dicto oppido Msczybow iacentem inter duas vias, quarum una tendit ad vyllam dictam Szydlowycze[5] et alia ad pontem sub Rzyczewicz ac mericam, que sitta est inter viam que vadit ad Szydlowicze et aliam viam, que vadit ad Gerylo usque ad pratum nostrum dictum Lochwynowo, sittum in semita recta, ad stagnum in fluvio Msczybowka cum prato, campo et merica ex una parte fluvii per magnam silvam et graniciem Ryczyewycz dictam alias Doroschkowicz absque lesione et destructione silve magne prefate; campum antiquum, quem homines in dicta magna silva[c] degentes ab antiquo tenuerunt et tenent sine omni impedimento laborandum; ac pratum magnum ad stirthas penes nostra prata dicta Napoprzecznym; item pratum dictum Postayscza a nostris pratis cum alio prato ex alia parte a graniciis, quas limitavit dominus Joannes Dowoynowicz cum hominibus regie maiestatis Othbabicz; ac decimam manipularem omnis grani seminati de curia nostra in dicto Msczybow ac circulo alias sdworcza; lapidem cere cum tunna mellis azimi de tributariis nostris in Polyescze dedimus, donavimus, inscripsimus et perpetuo largiti sumus, damusque, donamus, inscribimus et perpetuo largimur cum omnibus et singulis redditibus, proventibus, usibus, utilitatibus, pascuis, pratis et borris in prefatis bonis, que nunc sunt et in futurum fieri possunt industria hominum ac provisione meliori mediante, nichil pro nobis aut successoribus nostris in bonis superius expressis iuris, dominii vel proprietatis penitus reservan(tes), tenendum, habendum, utifruendum et in usus ipsius ec(c)lesie et rectoribus eiusdem, prout eis melius, utilius et commodius videbitur expedire, convertendum et perpetuis[d] temporibus possidendum. Harum quibus sigillum nostrum presentibus est appensum testimonio literarum. Datum Grodne, feria quinta ante Penthecosten sub anno Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo secundo. Presentibus ibidem reverendo patre, magnificis et generosis dominis Alberto electo et administratore sede vaccante Wylnensi, Nicolao Radwylowicz Wylnensi, Petro Janowicz Throczensi palatinis et Stanislao Kosczyewicz tenutario Rownensi, ceterisque testibus pluribus fidedignis.

388.

(Wilno, w początkach lipca 1492).

Wojciech (Tabor) biskup-elekt wileński na czele panów rady litewskiej do kniaziów i panów ziemi wołyńskiej: zawiadamia o śmierci króla Kazimierza i wyborze Aleksandra na wielkiego księcia Litwy.

Or. (ruskiego) brak.

Kop. Metryka Litewska, Ks. zapisów T. VI str. 126—7 w dziale p. t. Acta Magni Ducatus Lituaniae.

---

387. [c] *tu w tekście powtórzone* magna [d] *brak w tekście*

387. [5] *Szyłowicze, wieś o milę na pn. od Mścibowa.*

Wyd. Akty otnos. sja k'istorji Zapadnoj Rossji T. I (Petersburg 1846) str. 115/6 nr 100, II.

Reg. Daniłowicz I., Skarbiec dipl. T. II str. 225 nr 2039.

389.

Wilno, 28 sierpnia 1492.

Aleksander wielki książę litewski, na prośbę Wojciecha elekta i zatwierdzonego biskupa wileńskiego oraz kapituły jego, potwierdza w całej rozciągłości i wznawia wszystkie kościołowi katedralnemu wileńskiemu i jego kapitule udzielone przez królów polskich Władysława (Jagiełłę) i Kazimierza rodzica swego tudzież wielkich książąt litewskich Witołda i Zygmunta nadania dóbr i posiadłości, jakie rzeczony biskup elekt, kapituła i słudzy (ministri) *kościoła posiadają obecnie i w przyszłości będą posiadali, zwalniając ich od wszystkich danin, czynszów, opłat, ciężarów i powinności, spełnianych i płaconych według prawa i zwyczaju na ziemiach Litwy.*

Or. brak; istniał on jeszcze w r. 1830, acz już bez pieczęci, jak zaznacza katalog Kap. Kat. Wil. z tegoż roku na str. 19 w dziale Przywilejów (N⁰ 30) w pozycji 7, w słowach: na pargaminie w autentyku na czerwonym jedwabnym sznurze byłej pieczęci.

Kop. 1. Muzeum Czartoryskich w Krakowie, dokument nr 627 (Vol. III k. 24). Pergamin średniej grubości, 64 × 24 cm, bez zakładki i pieczęci, nieco zabrudzony, zresztą dobrze zachowany. — Pismo z początku w. XVI, brak inicjału, inwokacja pismem zwiększonem ale nieozdobnem, jakie występuje na współczesnych oryginałach Aleksandra. — Jest to kopja oryginału, przechowywanego niegdy w Archiwum Kapituły Katedralnej Wileńskiej, jak świadczy podany niżej zapisek dorsalny. Pod tekstem z prawej strony zapisek notarjalny z 18 września r. 1578, widymujący tę kopję: Anno Domini millesimo quingentesimo septuagesimo octavo die vero decima octava Septembris auscultata et collationata praesens privilegii copia per me Baltasarum Stephani Crassowsky clericum dioecesis Luceoriensis, sacra auctoritate apostolica notarium publicum, quę concordat cum suo originali de verbo ad verbum. In cuius rei testimonium presentem copiam manu mea subscripsi, signoque ac nomine meis consuetis tanquam super hoc requisitus communivi et obsignavi etc.; *obok tego zapisku z lewej strony znak notarjalny, wyrysowany tą samą ręką a przedstawiający na trzech stopniach gałązkę z trzema kwiatami kielichowemi oraz z literami, pod gałązką:* B. C., *w pierwszym stopniu:* i. n. r. i., *w drugim i trzecim werset:* Laudans inuocabo | Dominum et ab inimicis meis | saluus ero *(Ps. 17₄). — Na odwrociu zapiski: 1) na złożeniu środkowem zapisek ręką tekstu:* Copia privilegii Magni Ducis Alexandri confirmationis Episcopatus et Ecclesiae Cathedralis Vilnensis, cuius origionale *(sic)* habetur in Scriniis Venerabilis Capituli eiusdem Ecclesiae, *poniżej* Num⁰ 13, *ręka znacznie późniejsza dopisała po* et *wyraz* capituli, *inna późniejsza ręka (w. XVI/XVII) dopisała:* cum exemptione ab omni onere et jurisdicione, *poniżej bliskoczesna sygnatura:* II 1492; *2) tamże zapisek z w. XVII/XVIII:* Episcopus Viln(ensis) et V(enerabile) C(apitulum); *3) tamże późny zapisek zatarty zupełnie, z którego widoczna tylko początkowa data:* 1494; *4) na złożeniu spodniem ręką w. XVIII:* 1492, *poniżej inną ręką i bledszym atramentem:* Kopia Przywileju. — *2. Lib. I 2 k. XCV'—XCVII z nagłówkiem:* Confirmacio Allexandri super bona ecclesiastica *i z zapiskiem na początku:* Lectum *(prawdopodobnie z oryginału). — 3. Lib. II str. 340—342 z nagłówkiem:* Libertatio Alexandri seu exemptio ab omni iurisdictione et oneribus saecularibus omnium bonorum episcopalium et ca-

pituli Vilnensis habitis et in posterum habendis. *Tekst posiada zapisek notarjalny z r. 1578, co świadczy, że odpis ten pochodzi z Kop. 1, nie zaś z oryginału, którego wówczas w Wilnie nie było, gdyż go zabrał z sobą archidiakon wileński ks. Kasper Zaliwski na synod prowincjonalny, odprawiony przez arcybiskupa Łubieńskiego w Warszawie d. 8 listopada 1643, o czem świadczy zapisek na marginesie Lib. II ręką ks. Mocarskiego obok nagłówka kopji:* non confrontatum ex eo, quod dominus archidiaconus accepit pro synodo; *zapisek* Lectum Correctum *obok tekstu kopji nie dozwala się domyślać, czy został on skolacjonowany z oryginałem, czy raczej z autoryzowaną kopją.*

Wyd. Ks. Kurczewski J., Kościół Zamkowy T. II str. 38—39 (z Kop. 3).

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Nos Alexander[a] Dei gratia magnus dux Lituaniae[b], Russiae Semogitiaeque[c] dominus et haeres, ad universorum noticiam praesentium et futurorum deducimus per praesentes quibus expedit: Quia[d] inter alias[e] Reipub(licae) curas, quibus cor nostrum quotidiana[f] solicitudine pro subditorum salute distrahitur, ad illud praesertim aciem mentis nostrae convertimus, ad id sedulum destinamus affectum, qualiter venerandas[g] ecclesias caelestis imperatoris mancipatas obsequiis piis protegamus praesidiis, et libertates ac immunitates[h] earum continuis nostrae benignitatis favoribus foveamus, nunc[i] novas eis libertates et gratias largiendo, pro qualitate temporum et rerum exigentia veteres renovando. Sanę pro parte reverendi patris domini Alberti electi Vilnensis confirmati suique capituli[e] devoti syncere nobis dilecti[j] nobis oblata peticio continebat, quatenus omnia et singula bona, dominia, haereditates, possessiones, districtus et villas literasque ac privilegia, gratias, libertates necnon immunitates[k] eorundem per serenissimos dominos[l] olim Vladislaum et Cazimirum[m] genitorem nostrum charissimum, Poloniae reges ac illustrissimos et praeclaros eiusdem Lituaniae magnos duces Vitoudum[n] et Sigismundum venerabili ecclesiae Vilnensi cathedrali et suo capitulo datas, donatas et concessas ratificare, confirmare, gratificare, approbare et innovare dignaremur. Nos vero peticionibus ipsorum tanquam iustis et rationabilibus de innatę nobis charitatis[o] clementia benigniter annuen(tes), eadem bona, dominia, haereditates, possessiones, districtus et villas, quae et quas dicta ecclesia Vilnensis, electus episcopus, capitulum et ministri in praesenti obtinent et in posterum faelici successu[p] temporum obtinebunt, prout in suis metis et limitibus longe, late et circumferentialiter sunt distinctę et limitatę, cum omnibus et singulis eorum utilitatibus, fructibus, censibus, redditibus, proventibus, agris, pratis, campis, pascuis, sylvis, borris, mericis, rubetis, gaiis, mellificiis, venationibus, aucupationibus, stagnis, lacubus, paludibus, rivis, aquis aquarumque decursibus, piscinis, piscaturis, molendinis et ipsorum emolumentis, tributis, censuum exactionibus, contributionibus, solutionibus, iuribus, consuetudinibus, dominiis, proprietatibus, laboribus, vecturis, p o d u o d i s, stationibus aut quibuscunque pensionibus in terris Lituaniae dari et solvi consuetis, a quibus dictum dominum[e] electum episcopum, capitulum, ecclesiam et ministros eximimus ac[q] perpetuo libertamus[r], generaliterque omnes et singulas litteras, privilegia, gratias, libertates et immunitates[h] prefatas eorundem bonorum, dominiorum, haereditatum, districtuum et villarum praedictarum ratificamus, confirmamus, gratificamus, approbamus et de novo innovamus; decernentes ea omnia et singula supradicta robur obtinere perpetuae firmitatis, facien(tes) et constituen(tes) prae-

389. [a] Allexander *Lib. I* [b] Lythuanie *Lib. I* [c] Samagitthieque *Lib. I*, Samogitięque *Lib. II* [d] quod *Lib. I* [e] *brak w Lib. I* [f] cotidiana *Lib. II* [g] venerandis *Lib. I* [h] emunitates *Lib. II* [i] Nunc *po kropce Kop. 1* [j] nobis sincere dilecti *Lib. I* [k] *poprawione tą samą ręką z* emunitates [l] olim dominos *Lib. I* [m] Wladislaum et Kazimirum *Lib. I* [n] Wythowdum *Lib. I*, Witowdum *Lib. II* [o] claritatis *Lib. II* [p] successu felici *Lib. I* [q] et *Lib. I i II* [r] liberamus *Lib. I*

fatos dominum electum episcopum, capitulum[s], ecclesiam et ministros veros dominos, haeredes et perpetuos eorundem bonorum, dominiorum, haereditatum et[s] possessionum, districtuum et villarum praesentium et futurorum possessores. Harum quibus sigillum nostrum est subappensum[t] testimonio literarum. Datum Vilnae, feria tertia post Bartholomei proxima, anno Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo secundo. Praesentibus ibidem magnificis, generosis, strenuis et nobilibus dominis Nicolao Radziuilouicz Vilnensi et magni ducatus Lituaniae cancellario, Petro Janovicz Trocensi palatinis, Joanne Zabrzezinski Polocensi, Stanislao Janovicz Semogitiensi, duce Alexandro Grodnensi, Stanislao Chotkievicz Cownensi, Georgio Paczewicz Nouogrodiensi et Stanislao Hlebouicz Merecensi[u], Joanne Dowoinovicz Volkouiensi, Stanislao Ivaskovicz capitaneis, tenutariis et marsalcis[v] nostris, testibus circa praemissa.

390.

Wilno, 26 września 1492.

Jakób Hanuszowicz dzierżawca w Ejszyszkach i marszałek nadworny w. ks. Aleksandra ostatnią swą wolą zarządza pochować się w kościele św. Bernardyna braci mniejszych od obserwy, wykonawcą zaś tego swego testamentu mianuje Wojciecha biskupa elekta wileńskiego już zatwierdzonego; zapisuje temuż biskupowi dwory swoje dziedziczne Widze i Pierszaje, stanowiące trzecią część dóbr swoich z wszystkiemi ich przynależnościami do dowolnego rozporządzenia, przyczem zwraca pewne pole w Pierszajach, nabyte od dzierżawcy króla nieboszczyka; przekazuje temuż biskupowi w posiadanie dwory swoje i dobra w Oszmianie i Olizarowskiem oraz czynszowników w Bożynie, Zabożewiczach, Stepach i Jacynce, wydając w sprawie spłaty swoich długów szczegółowe postanowienia, a na wypadek śmierci biskupa wyznaczając egzekutorem jego następcę.

Or. brak.

Kop. 1. Lib. I 2, k. CVII—CX z nagłówkiem: Testamentum Jacobi Hanussowycz super bona Wydzy et Perszaya. — *2. Lib. II str. 337—40 z nagłówkiem:* Testamentum Jacobi Hanuszewicz tenutarii in Eixiski super donationem Alberto episcopo Vilnensi bonorum Widzy et Pierszaje, curiam Osmena et Olizarowskie cum tributariis in Bozyn, Zaboszewice, Stepy et Lacynka *(s); jest to odpis zdaje się z Kop. 1, poprawiany niewątpliwie wedle oryginału. — 3. Lib. Magn. k. X' tylko początek bez końca spowodu wyrwania karty, z nagłówkiem jak w Kop. 2.*

Reg. 1. Ks. Przyałgowski W., Żywoty biskupów wileńskich T. I str. 75 przyp. 92. — 2. Ks. Kurczewski J., Kościół Zamkowy T. II str. 345.

In nomine Domini amen. Quia nemo in carne positus viam potest ultimi iudicii evitare, in quo quilibet eciam de factis propriis redditurus est racionem, proinde ego

389. [s] et *dodaje Lib. I* [t] appensum *Lib. I* [u] *w Lib. I brak tych 4 wyrazów* [v] Raduylowycz, Janowycz, Zabrzezynski, Janowycz Samogittiensi, Cosczyewwycz, Paczewycz, Nowogrodensi, Dowoynowycz Wolkoviensi, Iwaskowycz... marszalcis *Lib. I;* Radywyłowicz, Janowicz, Coscyewicz, Nouogrodensi, Dowoynowicz, Iwaskowicz, marszalcis *Lib. II*

Jacobus Hannussowycz[a][1] tenutarius in Eyxyszki[b][2] ac illustrissimi domini et domini Allexandri Dei gracia magni ducis Lythuanie[c], Russie Semogittieque domini et heredis marszalcus[d], per graciam Jhesu Christi sanus mente, licet eger corpore, animadvertens, quod vita hominis super terram more florum marcescit et quod[e] homo quottidie[f] ad finem vite sue properat, quodque[g] mors quottidie[f] hominem insequitur, ac alias considerans, quod nil cercius morte et nil mortis hora incercius, eventum huiusmodi hore timens volensque eundem precavere, dum adhuc racio viget in mei corporis membris et regit mentem, nolens intestatus ab hac vita decedere, sed sue anime saluti providere, ne post obitum meum super bonis per me derelictis aliqua valeat discordia exoriri, huiusmodi meum ordino, conficio et facio presens nuncupatum testamentum seu meam ultimam voluntatem in hunc qui sequitur modum: Imprimis quidem, quoniam anima melior et preciosior est[h] corpore et rebus humanis, de eterni regis misericordia plene confidens, quod[i] cor contritum et humiliatum Deus non despiciet, animam meam Omnipotenti Deo et Beate Virgini Marie totique celesti curie commendo et lego; et si me de infirmitate, qua de presenti laboro, decedere contingat ab hac luce, corpori meo eligo sepulturam ad ecclesiam sancti Bernhardini Fratrum Minorum de observancia, ubi secundum honestum meum[j] modum volo sepelliri[k]; item eligo, facio et ore proprio nomino atque esse volo reverendum patrem dominum Albertum electum Vilnensem ecclesie cathedralis confirmatum, huiusmodi mei testamenti seu ultime[l] voluntatis verum, certum et legittimum executorem, dispensatorem et procuratorem; item lego et inscribo et relinquo Wydzy[3] et Perszaya[4][m] curias meas meri et legittimi patrimonii mei in tercia parte omnium bonorum meorum memorato reverendo domino Alberto electo Vilnensi cum omnibus iuribus, dominiis, iudiciis, potestate, libertate, agris cultis seu colendis, locatis seu locandis, arvis, argultis[n], silvis, nemoribus, indaginibus, sareptis, rubetis, boris, mellificiis, venacionibus omnium ferarum et fugacionibus alias g o n y castorum, pratis, pascuis inventis et inveniendis, stagnis, lacubus, paludibus, vallis, collibus, montibus, aquis[o], fluminibus, vadis, piscinis et earum decursibus, cum molendinis factis et faciendis, cum omnibus et singulis usibus, fructibus, utilitatibus, censibus, proventibus, contribucionibus, redditibus, honoribus et donacionibus quibuslibet, perpetue habendum, possidendum, tenendum, utifruendum, vendendum, commutandum, alienandum, donandum prefatas curias et ipsa bona mea, prout ipsi domino electo melius et eficacius pro salute anime mee videbitur ordinare[p]; item quendam campum in Pyerszaya[q] a tenutario olim domini regis iure lucrifactum restituo et restitui volo; item lego, inscribo et relinquo

390. [a] Hanuszewicz *Lib. II*, Hannuszewicz *Lib. M.* [b] Eyxyszky *Lib. II*, Eykszyszky *Lib. M.* [c] Lituaniae *Lib. II i Lib. M.* [d] marschalcus *Lib. II i Lib. M.* [e] quia *Lib. II i Lib. M.* [f] cotidie *Lib. II*, cuotidie *Lib. M.* [g] quia que *Lib. II i Lib. M.* [h] *tu urywa się tekst Lib. M. spowodu wyrwania karty jeszcze w w. XVIII, co zaznaczyła ręka owego czasu:* NB. desunt folia [i] quia *Lib. II* [j] *Lib. II pierwotnie* meum honestum *poprawione jak w Lib. I* [k] sepilliri *Lib. I* [l] *Lib. II dodaje* mee *poprawione na* me [m] Perszaia *Lib. II poprawia z* Pierszaie [n] argultis *Lib. II poprawia z* virgultis [o] quis *Lib. I* [p] ordinari *Lib. II poprawia z* ordinare [q] Pyerszaia *Lib. II poprawia z* Pierszaie

390. [1] *Jakób Hanuszowicz był synem Hanusza Dagirdowicza, który wraz z bratem swym rodzonym Chwiedkiem fundował i uposażył w r. 1481 kościół we wsi swej Widzach (ob. wyżej str. 372 Nr 315; o Hanuszowiczach por. nadto Boniecki A., Poczet rodów WXL. str. 70).* [2] *Ejszyszki, miasto w pow. lidzkim, 39 km. na pn.-zach. od Lidy.* [3] *Ob. objaśnienie wyżej na str. 372 Nr 315 przyp. 2.* [4] *Pierszaje, dziś miasteczko koło Wołożyna w Mińszczyźnie po polskiej stronie.*

curias meas et bona mea videlicet Oszmena[5] et Olyzarowskye[r][6] necnon tributarios in Bozyn[7], Zabozewyczy[s], Stepy et Jacynka[8] sortem meam contingentes, cum omnibus ipsorum iuribus, dominiis, iudiciis, potestatibus, libertatibus, censibus, proventibus, contribucionibus et universis obvencionibus, cum omnibus graniciis limitibusque ita late, prout ea solus ipse tenui et habui longeque et ut ipsa in suis circumferenciis sunt distincta, prefato domino electo tenendum, habendum et possidendum. Ex quibus quidem curiis, bonis, tributariis prefatis omnia debita cum creditoribus meis per me contracta, que difusius in regestro meo Rutenico[t] sunt deducta et specificata, memoratus dominus electus executor eisdem creditoribus meis legittime probata exolvet, factaque[u] ipsis plenaria et totali solucione dicte curie Oszmenensis et Olyzarowskye necnon tributarii et bona prefata ad propinquos meos iure propinquitatis devoluentur; et si ipsas curias proxime predictas bonaque et tributarios dicti propinqui mei nollent ad dominum electum pro tempore devolvi, extunc in manus eiusdem solucionem illorum debitorum et sepulture mee ac familie, que mihi serviebat, expedicionem reponant. Quam sepulturam et familie expedicionem per ipsum dominum electum de eisdem curiis Oszmanensi et Olyzarowskye[v] et tributariis preinsertis honorifice fieri mihi volo et lego. Ubi vero prefatum dominum non expedita execucione testamentaria mea mori contingat, successori suo huiusmodi testamenti et ultime voluntatis mee[w] execucionem eo quidem modo ut domino electo committo, eumque de presenti executorem meum facio et eligo. Quod equidem testamentum meum seu ipsam ultimam voluntatem valere volo et tenere iure testamenti et si iure testamenti non valeret racione obmissionis, petericionis et alterius cuiuscumque solennitatis, volui et volo ipsam meam voluntatem ultimam valere iure codicillorum seu donacionis causa mortis aut inter vivos et tanquam iure ultime voluntatis, quo melius valere poterit, et tenere. In cuius rei testimonium sigillum meum est presentibus subappensum. Datum Vilne, feria quarta ante Stanislai de septembre proxima anno Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo secundo. Presentibus ibidem venerabilibus, nobilibus et circumspectis viris dominis Caspar preposito, Joanne de Thworkow[x] oficiali generali, Alberto de Buk[y], Bernardo de Vilna canonicis Vilnensibus ac discreto Joanne de Troki in ecclesia Vilnensi cathedrali et in Oszmana[z] altarista, Joanne eiusdem prefati domini electi marsalco[aa], Jachno advocato, Nicolao Dambrowyeyski[bb] castrifice et Marco Goszewycz[cc] consule Vilnensibus, necnon legali ac discreto Martino de Poznanya[dd] Joannis clerico eiusdem diocesis[ee], sacris apostolica et imperiali auctoritate notario publico et coram memorato domino Alberto[ff] electo Vilnensi causarum et actorum factique presentis scriba, ac aliis quam pluribus fidedignis ad hoc vocatis et rogatis.

390. [r] Olizarowskie *Lib. II* [s] Zaboszewiczy *Lib. II* [t] Ruthenico *Lib. II* [u] facta *Lib. I* [v] Oszań Olizarowicze *Lib. II poprawia z* Osmena et Olizarowskie [w] *brak w Lib. I* [x] Tworków *Lib. II* [y] Bug *Lib. II* [z] Oszmań *Lib. II* [aa] marschalco *Lib. II* [bb] Dambrowieyski *Lib. II* [cc] Goszewicz *Lib. II* [dd] Posnania *Lib. II* [ee] dioecesis *Lib. II* [ff] et *dodaje Lib. I*

390. [5] *Czyżby Oszmianka Murowana (pod Oszmianą), która była we władaniu bojarskiem?* [6] *Miejscowość nieodgadniona; może Olizarowszczyzna, dobra w Nowogródzkiem nad Serweczą pod Horodyszczem.* [7] *Może Bożyn w Ihumeńskiem nad Berezyną (Dnieprową), tuż na płd. od miasta Berezyny.* [8] *Miejscowości nieodgadnione.*

391.

Troki, 4 grudnia 1492.

Aleksander wielki książę litewski, z uwagi na liche uposażenie pierwotne kościoła parafjalnego swojego patronatu w Dorsuniszkach pod wezwaniem Wniebowzięcia NMP., św. Andrzeja apostoła i św. Gertrudy, przychylając się do prośby Mikołaja rektora tegoż kościoła, daje mu i jego następcom przywilej na karczmę wolną i dziesięcinę zbożową z pól dworu swego w Jeznie, należącego do Dorsuniszek.

Or. *brak; istniał on jeszcze w r. 1898, lecz był w kilku miejscach podarty i papierem podklejony, pismo zaś bardzo wyblakło; znajdował się wówczas w Bibljotece Publ. w Wilnie (ob. **Reg.** 3), skąd w r. 1915 został wywieziony do Rosji.*

Kop. *1. Lib. VI k. 230—230' w transumpcie króla Zygmunta III wydanym w Warszawie d. 25 lutego 1601. — 2. Czart. k. 46—46' w transumpcie j. w. — 3. Lib. Magn. k. 38—38' w transumpcie j. w. — 4 a. Rpis Bibl. Czart. nr 1775 (5718/19), Wizyta Brzostowskiego z r. 1716 str. 471—2 w transumpcie j. w. (z mylną datą 1661 wyrażoną słowami). — **b.** Tamże str. 499—500 w transumpcie j. w. (z mylną datą 161 sic) z nagłówkiem:* Copia privilegii decimae Jeznensis et tabernae pro rectore eiusdem ecclesiae Dorsunensis. — ***c.** Tamże str. 811—2 w transumpcie j. w. (z datą poprawną 1601) z nagłówkiem:* Litterae privilegii pro decima ex curia Jeznensi ad ecclesiam Dorsuniscensem et pro taberna libera Dorsuniscensi. — ***d.** Tamże str. 813—4 w transumpcie j. w.*

Reg. *1. Ks. Kurczewski J., Biskupstwo Wileńskie str. 190/1. — 2. Ks. Fijałek J., Dorsuniszki, w Kwartalniku Historycznym T. 44 (1930) str. 338. — 3. Opisanije rukop. otd. Wilen. Publ. Bibl. Wypusk V str. 1.*

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Nos Alexander Dei gratia magnus dux Lituaniae[a], Russiae Samogitiaeque dominus et haeres etc., significamus tenore praesentium quibus expedit universis et singulis tam praesentibus quam futuris, harum notitiam habituris: Quomodo considerantes ecclesiam parochialem in Dorsuniszki[b][1] tituli Assumptionis Virginis Gloriosae dominae nostrae sanctique Andreae apostoli et S. Elizabeth[c] iuris patronatus nostri ex prima sui fundatione quodammodo exiliter esse dotatam, ita quod rectores eiusdem pro sua conditione competentem[d] victum et statum habere non possunt nec officia divini cultus debite exercere, pro tanto rector ecclesiae praefatae honorabilis Nicolaus humiliter supplicavit nobis, quatenus dignaremur eandem ecclesiam de nostra gratia liberarius dotare et amplificare. Nos vero pro ea reverentia, quam ad Sanctam[e] Virginem et etiam ad sanctos patronos dictae ecclesiae habemus, pro incremento cultus divini sacrorumque officiorum in ipsa ecclesia iugi et assidua celebratione pro sanitate nostra et pro salute animarum praedecessorum nostrorum, ex nostra bona voluntate et etiam ad petitiones nostrorum consiliariorum, ad eandem ecclesiam rectori pro tempore existenti et suis (successoribus) rite intrantibus in curia nostra nomine Dorsuniszki[b] dedimus, concessimus damusque, concedimus et perpetuo inscribimus tabernam liberam statuendi et construendi in solo et area ecclesiastica censumque et omnes utilitates ex ipsa taberna provenientes pacifice et sine quovis impedimento reci-

391. [a] Litvaniae *Czart.* [b] *Lib. VI pierwotnie* Dorszuniski *poprawia na* Dorssuniski [c] Elisabeth *Czart.* [d] *Lib. VI poprawia na* competenti, *jak ma Czart.* [e] sanctissimam *Czart. i Lib. M.*

391. [1] *Ob. objaśnienie wyżej na str. 326 Nr 279 przyp. 1.*

piendi et in suos beneplacitos usus convertendi, prout ipsi rectori pro tempore existenti et successoribus utilius videbitur expedire. Damus insuper eidem ecclesiae et perpetuo inscribimus in curia nostra dicta Gezno[2], spectante ad Dorsuniszki[h], post culturas agrorum nostrorum et post novalia facta et fienda decimas tritici, siliginis, hordei et medicae in vulgari g r y k a. Idcirco[f] tenutario, qui nunc est et qui postea erunt, eorum(que) vicesgerentibus mandamus in nostris firmis mandatis, quatenus id quod S. Ecclesiae Dei deputavimus et perpetuo ac in aevum ascripsimus, integre absque ulla exceptione et absque ulla difficultate suo tempore detis et extradatis. In quorum fidem et testimonium praesentibus literis sigillum nostrum est subappensum. Datum in Troki, feria tertia ipso die S. Barbarae anno Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo secundo: Praesentibus ibidem reverendo in Christo patre domino Alberto episcopo Vilnensi magnificisque[g] generosis Petro Janowicz palatino Trocensi et marschalco terrestri magni ducatus nostri Lituaniae, Joanne Zabrzezinski castellano Trocensi et tenutario in Połocko, Stanislao Janowicz capitaneo nostro Samogitiae, Stanislao Kostiewicz[h] tenutario in Cawno, Joanne Litaor, Gregorio Ostikowicz[i] marschalcis nostris, et aliis quam plurimis[j] curiensibus nostris, testibus circa praemissa. Datum per manus honorabilis Adae Jakubowicz de Kotra notarii in cancellaria, fidelis[k] nostri[l] dilecti. — Relatio magnifici Nicolai Rodwiłowicz palatini Vilnensis magni ducatus L. cancellarii.

392.

Łosk, 15 (bez miesiąca) 1492.

Kniahini Hanna Januszowa zapisuje ojcowiznę i dziedzinę swoją Łosk Piotrowi Janowiczowi wojewodzie trockiemu i marszałkowi ziemskiemu oraz dzieciom jego na wieczność, w zamian za co zobowiązał się dożywotnio nią opiekować, od krzywd jej bronić a po jej śmierci dbać o duszę, i jako dał wyprawę ze skarbu swego jej siostrom, tak ma wyprawić siostrzenicę jej Marję, gdy będzie wychodziła zamąż.

Or. (ruski). Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Papierowy na ćwiartce większego formatu 21 × 24·4 cm, na zagięciach nieco popękany, zresztą dobrze zachowany. — Pod tekstem pieczęć wyciśnięta przez papier w czarnym wosku, okrągła, średnicy 25 mm, wyobraża w polu pieczęci znak w postaci jakoby dwóch haków łukami na zewnątrz odwróconych, w otoku napis ruski: + ПѴТЬ КНГН ѤНШОВОН. — *Na odwrociu zapiski: 1) na złożeniu wierzchniem ręką bliskoczesną:* лист на Лоско; *2) tamże u góry zapisek ręką w. XVII:* List od x. Anny Januszowey zapisuie ymienie Łosk panu Piotrowi Janowiczoui woiewodzie Trockiemu pod datą w Łosku ЄЄ Є днꙗ индикта ї; *3) sygnatury (temiż samemi rękami co i na dokumencie z r. 1489): a) bliskoczesny:* 2, *b)* Б *(takaż sama nad tekstem u góry), c)* B, *d)* 2, *e)* Łosk, Fascykuł 1. N. 2. Lit. A. *(te ostatnie sygnatury z w. XVIII).*

Reg. Semkowicz Wl., Łosk i wygaśnięcie Korybutowiczów w Roczniku Heraldycznym T. VII (1924/5) str. 203.

---

391. [f] *Lib. VI poprawia na* iccirco, *tak i Lib. M.* [g] magnificis et *Czart. i Lib. M.* [h] *Lib. VI poprawia na* Kostyewicz, *tak Czart. i Lib. M.* [i] Ostykowicz *Czart. i Lib. M.* [j] pluribus *Lib. M.* [k] *Lib. VI pierwotne* fideliter *skraca na* fid; fide *Czart. i Lib. M.* [l] nobis *Czart.*

391. [2] *Jezno, wieś w pow. trockim, położona 2 mile na płd. od Dorsuniszek.*

Uw. Datę dokumentu podaną w formie indykcji 10 można ustalić na rok 1492 ze względu na związek jego z dwoma innemi datowanemi dokumentami, a to z daty 9 lipca 1489 i 30 maja 1493 (ob. pod temi datami).

+ Ja Hanna knjahini Januszowaja[1] zapisuju i polecaju i daju imĕnьe swoe otcziznu | i dĕdinu Losko[1] so wsĕmъ pro wse, tak kak esmi i sama deržala, panu Petru Janowi|czu woewode Trockomu marszalku zĕmskomu[2], wĕczne i neporuszne i dĕtem eho |. A pan Petrь Janowicz zljubil mnĕ do moiho žiwota mnoju sja opekatь i ot kriwdъ boronitь, a po moem životĕ maet opekatis duszeju moeju, tak kak i matki swoe wlostnoe. A tom uczynila dljatoho, otcziznu i dĕdinu moju zapisala i polecala i dala panu Petru Januwiczu wĕczne, sztož pan Petrasz Montikhirdowicz[3] czinil lasku swoju nad sestrami moimi, dawal im wyprawu s skarbu swoeho perly, pĕnjazmi, szatami, konmi, czeljadju, inszimi rĕczmi. A pan Petrь Janowicz maetь wyprawu dati za sestricznoju moeju za knjaznoju Marьeju[4], koli ei Bohъ milyi obljublenca dastь, za muž poiti uschoczet. A na to esmi i listь moi dala za moeju peczatju. Pisan u Losku, Єє *(15)* denь, indikt î *(10)*.

393.

(Wiłkomierz), 1492.

Władysław inaczej Włodko wraz z żoną swoją Elżbietą zapisuje ostatnią wolą altarji ŚŚ. Mikołaja, Władysława, Katarzyny i Elżbiety w Wiłkomierzu dworek Wolniki z całą przynależnością, sześciu ludźmi i dwojgiem służby, których przywodzi imiennie.

Or. brak.

Kop. 1. Lib. VI k. 280 z dopiskiem Descriptum. — *2. Czart. k. 47. — 3. Lib. Magn. k. 38'—39.*

In nomine Domini amen. Sub anno Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo secundo. Ego Vladislaus alias Vlotko[a], existens animo sano licet corpore languens tamen ratione bona, sciens quod nihil certius morte et incertius hora mortis, in primis do et ascribo pro salute animae meae et parentum meorum, ut esset memoria perpetualis in Wilkomiria[1], ad altare primo et principaliter in honorem Dei Omnipotentis et Beatissimae Virginis Mariae, in honorem S. Nicolai, Vladislai, sanctae Catherinae[b], sanctae Elizabeth[c]; ego Vladislaus alias Vlotko una cum consorte mea Elizabeth[c] primo et principaliter lego curiolam Wolniki[2] cum terra et pratis, cum lacu suae partis, prata, rubeta, campum cum omnibus attinentiis, sex homines: primus Albertus cum sua terra et familia et cum omnibus suis attinentiis, secundus Petrus[d] Mieleyszanis cum fratribus

392. [1] *Ob. objaśnienie wyżej na str. 420 Nr 361 przyp. 1.* [2] *O Piotrze Janowiczu ob. Semkowicz Wł., Łosk i wygaśnięcie Korybutowiczów w Roczniku Heraldycznym T. VII (1924/5) str. 206.* [3] *Piotr Montygierdowicz marszałek nadworny Witolda, starosta nowogrodzki, kopylski, wreszcie marszałek ziemski litewski 1436—1452 (ob. o nim Semkowicz Wł., O litewskich rodach bojarskich w Roczniku Herald. T. V [1920] str. 56).* [4] *Marja córka kniazia Lwa Bujnickiego i Teodozji Fedorówny, żona Konrada Iwaszkowicza (ob. o niej Wolff J., Kniaziowie lit.-ruscy str. 13).*

393. [a] Wlotko *Czart.*, Vlotko *Lib. M.* [b] Catherinae *Lib. M.* [c] Elisabeth *Czart.* [d] Pietrus *Czart.*

393. [1] *Ob. objaśnienie wyżej na str. 10 Nr 4 przyp. 1.* [2] *Miejscowość nieodgadniona.*

suis et cum omnibus suis attinentiis, tertius Notunin[e] cum filiis suis, quartus Judrus cum filiis suis, quintus Stanelis[f] cum filiis suis, sextus Szedeyko cum filiis suis; item familia quae est in curia: primus Moniko cum pueris[g] suis, secundus Likucis[h] cum pueris et uxore sua. Et penes hoc fuerunt testes fidedigni: discretus Stanislaus vicarius in Wilkomirza[i], discretus[j] Joannes in Wilkomierza[j], nobilis Stanislaus Jurgiewicz tenutarius in Wilkomiria, nobilis Andreas Rimowicz, nobilis Sorgołt[k] Jurgiewicz, nobilis Bogusz Anuszowicz, Urbanus Woytkowicz decimam in Dziawiłtowo. Et qui voluerit hoc testamentum movere, ipse videbitur mecum coram Deo. Et penes hoc fuerunt quam plurimi testes fidedigni. In cuius rei testimonium sigillum meum est appensum.

394.

B. m. i d. (Łosk, 1492/3).

Kniahini Anna Januszowa do wielkiego księcia (Aleksandra): donosi, że będąc w sędziwym wieku a mając jedynego opiekuna w osobie Piotra (Janowicza) wojewody trockiego, zapisała mu Łosk po swojej śmierci i prosi wielkiego księcia, aby go w posiadaniu tego majątku zachował, gdyż dziad Piotra a mąż jej Piotrasz (Montygirdowicz) wydał i wyposażył jej dwie siostry, wspomniany zaś Piotr opiekuje się jej siostrzenicą.

Or. (ruski). Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Papierowy, na dużej ćwiartce 21·5 × 22 cm, pożółkły i na zagięciach zwłaszcza u dołu popękany i naddarty. Znak wodny w postaci Baranka Bożego z chorągiewką, zwróconego w lewo (heraldycznie). — Pod tekstem w środkowem złożeniu ślad przyciśniętej pieczęci okrągłej, średnicy 26 mm, z której pozostały tylko okruszyny wosku czarnego i zarys godła herbowego, odpowiadającego herbowi kniahini na pieczęci u listu z d. 15 (bez miesiąca) 1492 (ob. wyżej Nr 392). — Na odwrociu, na złożeniu wierzchniem zapiski temi samemi rękami, co w innych listach kniahini Anny: 1) z wieku XVII: List od Xięzny Anny Januszowey do Xiązecia Litewskiego Alexandra pisany, w ktorym prosi, aby pana Piotra Janowicza, ktorego naden przyrodzonego sobie niemiała po iey zywocie od imienia Łoska nieoddaliał, *(inną ręką)* bez daty; *2) sygnatury: a)* 4 *(bliskoczesny), b)* Г *(taż sama sygnatura nad tekstem w lewym górnym rogu), c)* 3, *d)* B, *e) z w. XVIII:* Łosk, Fascykuł 1. N⁰ 3. Lit. A.

Reg. Semkowicz Wł., Łosk i wygaśnięcie Korybutowiczów w Roczniku Heraldycznym T. VII (1924/5) str. 203.

Uw. Ze względu na związek tego listu z listami kniahini Anny Januszowej z dnia 15 (bez miesiąca) 1492 oraz z 30 maja 1493 (ob. pod temi datami), określa się tu w przybliżeniu ten niedatowany list na czas około r. 1492/3; w każdym razie pochodzi on z czasu po 20 lipca r. 1492 jako dacie wyboru Aleksandra na wielkiego księcia.

Ospodarju naszomu milostiwomu knjazju Aleksandru welikomu knjazju litowskomu. Ja ubohaja wdowa knjahini | Januszowaja Anna[1] Twoej milosti ospodarju naszemu czelom bьju. Także milostywyj ospodarju ty|mi czasy wże esmi pri starosti, a szto milostywyj Bohь nad mnoju zmyslit, někomu sja moeju duszeju | peczalowat ne maju, żadnoho priroženoho sobie lisze pana Petra woewody Trockoho[2], polecaju emu toe iměne Lo-

393. [e] Notuniri *Czart.* [f] Stanelus *Czart. i Lib. M.* [g] filiis *Czart. i Lib. M.* [h] Likucis *Czart.* [i] Wilkomierza *Czart.* [j—j] *brak w Czart. i Lib. M, natomiast te kopjarze dają na początku świadków:* Janus [k] Sorgolt *Czart. i Lib. M.*

394. [1] *Ob. objaśnienie wyżej na str. 420 Nr 361 przyp. 1.* [2] *Piotr Janowicz wojewoda trocki (ob. o nim objaśnienie wyżej na str. 452 Nr 392 przyp. 2).*

szeskъ[1] po moem žiwotě, a twoja milostь milostiwyj ospodarju ne otdal eho ot toho iměnьja, ażby on toe iměne mělъ po moem žiwotě, ażby po moej duszi pamjatka byla, bo milostiwyj ospodarju pered tym, kak esmie byla za panom Petraszom za dědom eho, i pan Petrasz moich dwě sestrě wydal za mużь sь swoich iměnej i swoich skarbow, a dlja toho iměnьja ażbych toho iměnьja neotdalila ot eho detej. A teperь milostiwyj ospodarju sestricznu maju pri sobě děwku, někomu sja eju peczalowat, tolko panu Petruż eju sja peczalowat o wsem. A twoja milostь milostiwyj ospodarju dlja milostiwoho Boha w tem prozby toe neostaw, ażby toe twoe milosti żalowane bylo do mene ubohoe siroty, a ja bohomolca twoe milosti ospodarja naszoho do moe smerti, bo niwkomu żadnoe naděj ne maju tylko w Bozej, w twoej milosti ospodari moem.

(Pod tekstem z prawej strony ręką pisarza:) Służebnica twoe milosti knjahini Januszowaja Anna twoej milosti ospodarju naszemu czelom biet.

395.

B. m. i d. (Łosk. 1492/93).

Księżna Anna Januszowa do wielkiego księcia (Aleksandra): donosi, że zapisała Łosk po swojej śmierci krewnemu swemu, Piotrowi Janowiczowi wojewodzie trockiemu i prosi, aby mu tej majętności nie odebrał, przypominając wielkiemu księciu zobowiązanie opiekowania się nią i jej siostrzenicą.

***Or.** (ruski). Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. List papierowy na dużej ćwiartce, 20·8 × 24·5 cm, znak wodny jak na poprzednim akcie, na lewym marginesie w środku i u dołu na podpisie żółte plamy od wilgoci, zresztą dobrze zachowany. — Pierwotnie był zamknięty na złożeniu spodniem pieczęcią okrągłą, średnicy 26 mm, z czarnego wosku, po której pozostał tylko ślad w postaci plamy z wyraźnie odciśniętym paskiem, przewleczonym niegdyś przez dwa nacięcia, przechodzące na wskroś przez papier po obu stronach pieczęci. — Na złożeniu wierzchniem ręką pisarza adres:* Г(о)спод(а)рю наш(о)му милостивому великому кн(я)зю литовъскому; *pod adresem inną bliskoczesną ręką:* на Лоско; *poniżej tą samą ręką co wyżej zapisek z w. XVII:* List od Xięzny Anny Januszowey do Xiązęcia litewskiego, oznaimuiący iz panu Piotrowi Janouiczowi woiewodzie Trockiemu poleciła Łosk po swym zywocie, aby od niego oddalony oddalony *(s)* nie był, *(inną ręką)* bez daty; *tamże sygnatury: a)* 3 *(pierwotna), b) tą samą ręką co wyżej* К *(taka sama sygnatura nad początkiem tekstu), c)* B, *d)* 4, *e)* Łosk, Fascykuł 1. No 4. Lit. A. *(z w. XVIII).*

***Reg.** Semkowicz Wł., Łosk i wygaśnięcie Korybutowiczów (Rocznik Tow. Heraldycznego T. VII [1924/5] str. 203).*

***Uw.** O dacie tego listu ob. uwagę przy poprzednim akcie.*

+ Hospodarju naszomu milostiwomu, welikomu knjazju litowskomu.

Także milostiwyi ospodarju uzьjawljaju to twoej milosti ospodarju moemu, sztoż esmi polecila toe iměnьe Losko[1], na kotoromże teperь ja sama meszkaju, bliżnemu swoemu panu Petru Janowiczu woewode trockomu[2] po moem žiwotě. A twoe milosti ospodarja swoeho proszu i czolom bьju, twoja milostь milostiwyi ospodarju ne otdal pana Petra ot toho iměnja po moem žiwotě, kotoroeż esmi emu polecila pri swoem žiwotě, bo nebożczik pan moi a eho dědь pan Petrъ Montihkirdowicz sestry moi wyprawjal

395. [1] *Ob. objaśnienie wyżej na str. 420 Nr 361 przyp. 1.* [2] *Ob. o nim objaśnienie wyżej na str. 452 Nr 392 przyp. 2.*

za muż sь swoiho skarbu hroszmi, perly, szatami, konmi, inszimi rěczmi dljaż toho iměnьja, ażby toe iměnьe ne otyszlo ot eho bliżnich, a nemaju w krowi bliższeho nikoho, tolko lisze eho milosti pana Petra. Bo pri moem żiwotě maet sja eho milostь mnoju peklowat, a po moem żiwotě maet sja eho milostь peklowat o duszi moei. A maju w sebe milostiwyi ospodarju sestricznu swoju wbohuju děwku, ino eju někomuż sja peczalowat, tolko ehoż milosti sja i toju děwkuju peczalowat. On maetь ee i za muż wyprawit, tak sja mi eho milostь sam podpisal. Proto milostiwyi ospodarju w tem twoja milostь moe prozby ne ostaw, na moju prozbu twoja milostь jako ospodarь moi wczini, a ja twoe milosti służebnica ospodarju swoemu nizko czolom bьju.

(Pod tekstem z prawej strony ręką pisarza:) Służebnica namenszaja twoe milosti knjahini Januszowaja Anna[3] nizko czolom biet.

396.

Wilno, 6 lutego 1493.

Aleksander wielki książę litewski zapisuje stolicy biskupiej wileńskiej jako dobro jej stołu na ręce biskupa Wojciecha dwór swój książęcy Pierszaje wraz z służbą jego, wszystkiemi wsiami i ich mieszkańcami, powinnościami, dochodami i przynależnościami, z wyłączeniem jedynie bojarów i ziemian, mających służyć księciu i jego następcom.

M. A. *Or. Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Pergamin średniej grubości, 39 X 24·3 + 7·2 cm, wilgocią silnie zaciekły, wyżarty w kilku miejscach przez robactwo a w górnej części przez myszy. — Po pieczęci pozostał cały sznur, spleciony z jedwabiu wiśniowej barwy; pieczęci tej nie było już w r. 1830, według zapisku w katalogu Archiwum tejże kapituły na str. 19 w dziale Przywilejów (N. 3º) pod pozycją 9:* na pargaminie z sznurem karmazynowym od pieczęci. — *Inwokacja większem pismem z inicjałem przez całą wysokość tekstu. Obok niego w środku marginesu lewego zapisek kancelaryjny współczesny: litera* M *i tą samą ręką na zakładce z prawej strony w rogu wypisana data* 1493. — *Na odwrociu na złożeniu wierzchniem zapiski: 1)* Privilegium super Per(schaye)... *(reszta zupełnie wyblakła i nieczytelna); 2) poniżej zapisek z w. XVII:* Donatio bonorum Pierszaie Alexandri Ducis Lit. ad episcopalis Vilnensis mensam Aº 1493; *3) na złożeniu spodniem ręką w. XVIII:* 1mo Originał daniny albo Przywileiu na maiętnosc Pierszaie danego, od JW. Imci Pana *(poprawione z* Xięcia*)* Alexandra S-tey pamięci Xiążencia Littewskiego Imci Xiędzu Woyciechowi Biskupowi Wilenskiemu roku 1493 *(niżej tą samą ręką)* Pierszaie; *4) sygnatury: na złożeniu spodniem a)* Nº 1mo A, *poniżej inną ręką:* 17, *b) na złożeniu wierzchniem z w. XVII:* Num. XVIII *(przekreślone i poprawione na* XVII*)* Num. I.

Kop. 1. Lib. I 2. k. XC—XCI' z nagłówkiem: Privilegium super Perscheya. — *2. Lib. II str. 343—4 z nagłówkiem:* Privilegium Alexandri ducis Lituaniae super curiam Pierszaie *(poprawione na* Pierscheia*)* Alberto episcopo Vilnensi *oraz z zapiskiem* Lectum Correctum *(jest to odpis z Lib. I, skorygowany także w pisowni według oryginału). — 3. Lib. Magn. k. XI—XII z nagłówkiem jak Lib. II.*

In nomine San[ct]e et individue Trinitatis[a] amen. Ad perpetuam rei memoriam. Nos | Alexander Dei gracia mag[nus du]x Lithuanie, Russie Semogithieque[b] dominus

395. [3] *Ob. o niej wyżej na str. 420 Nr 361 przyp. 1.*

396. [a] In nomine Domini *Lib. I* [b] Semogittieque *Lib. I*

et heres etc., significamus tenore presencium quibus expedit universis | et singulis tam presentibus quam [futu]ris, harum noticiam habituris: Quia licet sedes[c] episcopalis maioris ecclesie Vilnensis tituli sancti | Stanislai per antecessores [nostro]s magnos duces Lithuanie satis honorifice dotata sit, tamen quando[d] de gracia Omnipotentis Dei in solium paternum et avitum super magnum ducatum Lithuanie feliciter successimus, dignum visum erat, ut tanti muneris grati ac memores, velud quasdam primicias Maximo Optimo Deo ac Intemerate Virgini eius Genitrici Marie domine nostre et beato Stanislao patrono cum Sanctis omnibus pye religioseque offerremus[e] ad laudem sue sanctissime divine maiestatis, sacrosancte fidei catholice augmentum et in spem beatitudinis eterne, id in animo pre seque ferentes, predicte sedi episcopatus Vilnensi et antistiti sedis eiusdem pastorique moderno reverendo in Christo patri domino Alberto sincere nobis dilecto et successoribus ipsius rite intrantibus bona nostra ducalia curiam Perscheya[f1] dedimus, donavimus, inscripsimus presentibusque damus, donamus et perpetuo inscribimus cum familia curie, cum agazonibus wlgariter konyvschky[g] et omnibus villis earumque incolis, kmethonibus et laboribus ac serviciis iuxta consuetudinem terre Lithuanie, cum omnibus censibus, fructibus, daciis, proventibus, agris, prediis[h], horreis, campis, pratis[i], pascuis, silvis, borris, nemoribus, aucupacionibus, venacionibus castorum et quarumlibet ferarum, cum mellificiis mellisque, argenti et mardurum, si que sunt, ex antiquo tributis et tributariis, cum fluviis, lacubus, stagnis, piscaturis, molendinis ceterisque utilitatibus, que nunc sunt et que successu temporis bona provisione poterunt parari et augmentari, cum omni dominio et proprietate singulisque pertinenciis, ad ipsam curiam Perscheya[1] spectantibus ita longe, late et[j] circumferencialiter, prout in suis metis et graniciis et terris villisque ex antiquo distincta est et limitata, nichil ibi iuris nobis aut successoribus nostris vel quibuscumque aliis reservan(do), exceptis boyaris et terrigenis, qui nobis et successoribus nostris servire tenebuntur. Alia vero omnia, prout superius descriptum est, sedes episcopatus Vilnensis pro mensa antistitis pro tempore existentis et successorum rite intrancium tenebit, habebit perpetuoque et in ewm possidebit. In cuius rei fidem ac testimonium sigillum nostrum presentibus est appensum. Datum in Vilna, feria quarta ipso die sancte Dorothee virginis et martiris anno Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo tercio. Presentibus magnificis et generosis Nicolao Roduilouicz[k] palatino Vilnensi et cancellario nostro, Petro Janouicz[l] palatino Trocensi et marschalco terrestri, Stanislao Janouicz[l] capitaneo terre Semogithie[m], Alberto Iwaschkouicz[n], Johanne Littaor Chreptouicz[o], Alberto Kuczuk, Gregorio Ostikouicz[p] marschalcis ac tenutariis nostris, ceterisque quam pluribus officialibus et curiensibus, testibus circa premissa. Datum per honorabilem Adam Jakubouicz[q] de Cothra notarium nostrum, qui presencia habuit in commissis.

(Inną ręką z prawej strony pod zakładką:) Relacio magnifici Nicolai Roduilouicz palatini Vilnensis et magni (duca)tus Lithuanie cancellarii[r].

396. [c] sede *Lib. I* [d] quia *Lib. I* [e] oferimus *Lib. I* [f] *w Lib. II pierwotnie napisane* Pierszaie, *później poprawione wedle Or. na* Perscheya [g] Koñyvszki *Lib. I* [h] pratis *Lib. I* [i] prediis *Lib. I* [j] *w Lib. I brak* [k] Radwylovicz *Lib. I* [l] Janowycz *Lib. I* [m] Semogittie *Lib. I* [n] Iwaschkowycz *Lib. I* [o] Lithaor Chreptowycz *Lib. I* [p] Osticowycz *Lib. I* [q] Jacubowycz *Lib. I* [r] *Lib. I niema tej relacji*

396. [1] *Ob. objaśnienie wyżej na str. 448 Nr 390 przyp. 4.*

397.

Berszty, 19 marca 1493.

Aleksander wielki książę litewski rektorowi kościoła parafjalnego w Mereczu daje przywilej na własną karczmę wolną z obowiązkiem śpiewania mszy św. o NMP. co sobotę.

Or. brak.

Kop. 1. Bibljoteka XX. Czartoryskich w Krakowie, dypl. nr 1230, w transumpcie króla Zygmunta III, wydanym na sejmie warszawskim d. 5 lipca r. 1593. — 2. Czart. k. 48 (prawdopodobnie z oryginału, gdyż nie ma wzmianki o transumpcie). — 3. Lib. Magn. k. 39 (jak Kop. 2).

Alexander Dei gratia magnus dux Lituaniae, Russiae Samogitiaeque dominus et haeres etc. Ad perpetuam rei memoriam. Significamus praesentium tenore[a], quibus expedit universis et singulis tam praesentibus quam futuris, harum notitiam habituris, quia rectori ecclesiae parochialis in Merecz[1] admisimus in domo super area eiusdem ecclesiae aedificata vel aedificanda habere tabernam liberam, omnesque census et utilitates ex ipsa taberna provenientes damus et inscribimus pro plebano pro tempore existenti et pro successoribus exigendos et tollendos. Ratione cuius rector et plebanus pro tempore existens et etiam successores quolibet sabbato missam de Beatissima Virgine Maria celebrare et cantare tenebuntur. In cuius rei testimonium sigillum nostrum praesentibus est appensum. Datum in Berszty[b], feria tertia post dominicam Letare anno Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo tertio. — Ad mandatum domini magni ducis.

398.

Berszty, 20 marca 1493.

Aleksander wielki książę litewski oznajmia, iż powiadomiony od biskupa wileńskiego Wojciecha (Tabora) o niedostatecznem uposażeniu kościoła parafjalnego w Połonce pod wezwaniem ŚŚ. Piotra i Pawła oraz Ś. Jerzego, które zresztą nie było spisane w dokumencie, nadaje mu dziesięciny wszelkiego zboża i ogrodowizn; plac na dom plebański z ogrodami, polem ornem i sianożęciami; wolną karczmę na ziemi kościelnej; sześciu kmieci imiennie przytoczonych i wreszcie z osobliwej swej łaski dodaje dwie kopy groszy szerokich z czynszu swoich karczem w Cyrynie.

Or. brak.

Kop. 1. Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej, w odpisie z początku w. XVI na odwrotnej stronie wielkiego dokumentu pergaminowego kościoła w Połonce z r. 1502, w górnem złożeniu. — 2. Lib. VI k. 305. — 3. Czart. k. 48—48'. — 4. Lib. Magn. k. 40.

Reg. Ks. Przyałgowski W., Żywoty biskupów wileńskich T. I str. 79 (bez daty).

---

397. [a] tenore praesentium *Czart. i Lib. M.* [b] Berchti *Czart. i Lib. M.*

397. *Ob. objaśnienie wyżej na str. 371 Nr 313 przyp. 1.*

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Allexander Dei gracia magnus dux Lythphanie[a], Russie Zemothieque[b] dominus et heres[c], signifficamus tenore presencium quibus expedit universis et singulis tam presentibus quam futuris, harum noticiam habituris: Qualiter intelleximus a reverendissimo[d] in Christo patre domino Alberto episcopo Vilnensi sincere[e] nobis dilecto, quod[f] ec(c)lesia parochialis in Polonka tituli sanctorum[g] Petri et Pauli et sancti[h] Georgii martiris paucis admodum dotata sit, cuius quidem dotacionis, quamquam certa bona ec(c)lesia habuit, privilegium tamen non extabat; nos itaque pro laude Omnipotentis Dei et Sanctissime eiusque[i] Genitricis Gloriose Virginis Marie domine nostre, necnon pro incremento fidei katholice[j] et salute animarum prefate ec(c)lesie in Polonka[k] tituli dictorum sanctorum patronorum rectorique[l] pro tempore existenti et successoribus ritte intrantibus tenore presencium damus ac[m]perpetuo inscribimus: In primis in predicta Polonka post omnes araturas curie decimas de omni et[n] de quolibet grano et eciam et[o] de ortis[p]; item aream pro domo plebani cum ortis et campo pro agricollacione in fine pontis, eundo ab ec(c)lesia versus occidentem, ad quadraginta mensuras wlgariter dzyakla[q], et mericam cum pratis adiacentibus eidem, campo pro quinque acervis feni wlgariter stogy[r] de pratis paratis et totidem de non paratis; item tabernam liberam in terra ec(c)lesie construendam et habendam, sic quod[s] nulla alia taberna in dicta Polonka habeatur neque aliqua privata propinacio pro pecunia; preterea homines seu kmethones[t] ex nomine Oszony cum Tharasz fratre, secundus Chanyecz Navmkovycz cum fratribus, tercius Ivanyecz Pyethuch[u], et agrum desolatum wlgariter pusthowczyszną[v], ubi sedebat Moysyey[w], cum pueris et successoribus ipsorum serviciisque et laboribus et contribucionibus, sicut fuit ex antiquo; preterea de speciali gracia nostra dicte ecclesie in Polonka et rectori pro tempore existenti ac successoribus addimus et ascribimus ex pensione et (ex)accione[x] tabernarum nostrarum in Czyryn[y 1] singulis annis duas sexagenas lattorum grossorum. Omnia itaque sic descripta et nominata ipsa ec(c)lesia in Polonka plebanusque pro tempore existens et successores tenebunt, habebunt et in perpetuo possidebunt. Harum quibus sigillum nostrum est impressum testimonio literarum. Datum in Berszthy[z], feria quarta post dominicam Letare anno Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo tercio. Presentibus venerando[aa] in Christo patre domino Alberto episcopo Vilnensi, magnificis et generosis Nicolao Rodvylovicz pallatino Vilnensi, Petro Janovycz pallatino Troczensi, Stanislao Janovycz capitaneo Zemothiensi, Joanne Lythaor, Alberto Kuczyk marszalczys[bb] nostris, testibusque[cc] officialibus et curiensibus nostris circa premissa. — Ad mandatum[dd] magni ducis.

---

398. [a] Litvaniae *Czart.*, Lituaniae *Lib. M.* [b] Samogitiaeque *Czart. i Lib. M.* [c] etc. *dodaje Lib. M.* [d] reverendo *Czart. i Lib. M.* [e] syncere *Lib. M.* [f] quia *Czart. i Lib. M.* [g] apostolorum *dodają Czart. i Lib. M.* [h] *dwa razy powtarza te dwa wyrazy Lib. M.* [i] eius *Lib. VI, Czart. i Lib. M.* [j] catholicae *Lib. VI, Czart. i Lib. M.* [k] Połonka *stale Czart. i Lib. M.* [l] rectori *Czart. i Lib. M.* [m] et *Czart. i Lib. M.* [n] *Lib. VI, Czart. i Lib. M. opuszczają te trzy wyrazy.* [o] *brak w Lib. VI, Czart. i Lib. M.* [p] hortis *Lib. VI, Czart. i Lib. M.* [q] Diakła *Lib. VI, Czart. i Lib. M.* [r] Stohi *poprawione z* Stogi *w Lib. VI,* Stohy *Czart. i Lib. M.* [s] sicque *Lib. VI, Czart. i Lib. M.* [t] kmetones *Lib. VI, Czart. i Lib. M.* [u] Oszon cum Taras... Chaniecz Naumkowicz... Iwaniecz Pietuch *Lib. VI,* Osson *Czart. i Lib. M.* [v] pustowczyzna *Lib. VI, Czart. i Lib. M.* [w] Moysey *Lib. VI, Czart. i Lib. M.* [x] exactione *Lib. VI, Czart. i Lib. M.* [y] Cirin *Lib. VI, Czart. i Lib. M.* [z] Berschty *Lib. VI, Czart. i Lib. M.* [aa] Reverendo *Lib. VI, Czart. i Lib. M.* [bb] pallatinus Vilnensio *Kop. 1,* Rodwiłowicz palatino... Janowicz palatino Trocensi, Stanislao Janowicz capitaneo Samogitiensi, Joanne Litaor, Alberto Kuczuk marschalcis *Lib. VI, Czart. i Lib. M.* [cc] caeterisque *Lib. VI, Czart. i Lib. M.* [dd] *Lib. VI, Czart. i Lib. M. dodają* domini

398. [1] *Cyryn, miasteczko w pow. nowogródzkim nad rz. Serweczem, 30 km. na pd.-wsch. od Nowogródka.*

399.

Wilno na zamku, 13 kwietnia 1493.

Aleksander wielki książę litewski zapisuje kantorji kościoła katedralnego w Wilnie dwie kopy groszy szerokich z czynszu swoich karczem, co rok na święta Bożego Narodzenia pobierać się mających.

Or. znajdował się w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej jeszcze w r. 1641 (a może nawet w r. 1715); wspomina go Spisanie przywilejów kapituły z r. 1641 (na k. 1' poz. 7) jako niewielki, na pargaminie po łacinie pisany, z pieczęcią zawiesistą pod datą r. 1493 sub signo ˄Y˄; *spisanie z r. 1715 znaku tego nie przywodzi.*

Kop. 1. Lib. I k. LXXXVIII z nagłówkiem: Census duarum sexagenarum pro cantore chori ex thabernis *i z zapiskiem* Lectum. — *2. Lib. III str. 79 nr 35.*

Allexander Dei gracia magnus dux Lythuanie[a], Russie Semogittieque dominus et heres etc., dedimus et perpetuo inscripsimus super cantoriam ecclesie cathedralis Vilnensis sancti Stanislai duas sexagenas latorum grossorum de exaccione thabernarum ibidem in Vilna. Quas quidem duas sexagenas procurator et exactor huiusmodi pensionis nostre tabernarie et alii postea futuri singulis annis et perpetuis temporibus pro festo Nativitatis Domini Cristi cantori predictae[b] ecclesie sancti Stanislai, quicunque pro tempore exstiterit, sine quavis dilacione et excusacione dare et solvere tenebuntur ac debebunt. Harum quibus sigillum nostrum est appensum testimonio litterarum. Datum in castro nostro Vilnensi, sabbato[c] Conductus Pasce anno Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo tercio. — Relacio[d] magnifici Nicolai Radziwilowicz[f] palatini Vilnensis et magni ducatus Littuaniae cancellarii.

400.

(Podrobiony).

Wilno, 14 kwietnia 1493.

Aleksander wielki książę litewski kościołowi parafjalnemu w mieście swojem Goniądzu pod wezwaniem Wniebowzięcia NMP., św. Jana Chrzciciela i św. Agnieszki panny, założonemu przez dziada swego Witołda w. księcia litewskiego, po zamianowaniu rządcą tegoż księdza Marcina, zatwierdza uposażenie i szczegółowo je określa, a mianowicie wieś Krzeczkową z dokładnem wyznaczeniem jej granic, jakoteż wszelakie dziesięciny i opłaty w mieście i w całej parafji, ponadto nadaje wspomnianemu rządcy tegoż kościoła i następcom jego cztery danie miodu z dystryktu goniądzkiego.

Or. brak.

Kop. 1. Lib. VI k. 328'—329' z zapiskiem Lectum Descriptum, *w transumpcie króla Zygmunta III z d. 12 marca r. 1618. — 2. Czart. k. 41'—2, w transumpcie jak wyżej. — 3. Lib. Magn. k. 33—4, w transumpcie jak wyżej.*

Reg. 1. Ks. Przyałgowski W., Żywoty biskupów wileńskich T. I str. 96. — 2. Ks. Kurczewski J., Biskupstwo Wileńskie str. 238.

---

399. [a] Lithuaniae *Lib. III* [b] praedicto *Lib. III* [c] sabbatho *Lib. III* [d] Pasce *Lib. I* [e] *relacja ta tylko w Lib. III* [f] Radziwilowicz *Lib. III*

Uw. Przywilej niniejszy nie jest autentyczny. Świadczą przeciwko niemu, poza późnym przekazem jego tekstu, dopiero z w. XVII, zbyt drobnostkowe oznaczenie uposażenia kościoła a w szczególności jego plebana, niedbała a nawet niegramatyczna redakcja (brak orzeczenia w pierwszej połowie dokumentu) i notorycznie fałszywa datacja (1484).

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Cum humana opera in se sint[a] labilia et memoria hominum, quae labilis est et caduca, evanescant[b], necesse est, ut literarum apicibus et testimonio fidedignorum roborentur. Proinde nos Alexander Dei gratia magnus dux Lituaniae[c], Russiae Samogitiaeque dominus et haeres etc., huius mundi fragilitatem perpendentes[d], volentesque[d] terrena[e] in aeterna felici commertio commutare salutique nostrae providere, sperantes in Domino post huius vitae occasum ad aeternam vitam pervenire, ecclesiam parochialem in oppido nostro Goniądz[f 1] in honorem Assumptionis Beatissimae Virginis Mariae, sancti Joannis Baptistae et Agnetis sanctae virginis patronorum, per praeclarum et illustrem principem dominum Vitoldum piae memoriae, avum nostrum, magnum ducem Lituaniae[c], praedecessorem nostrum, erectam, fundatam et aedificatam, ad quam nos venerabilem virum dominum Martinum elegimus nominamusque et praesentamus[g] regendam[h], tenendam et possidendam, eidemque[i] ecclesiae dictae erectae, fundatae et aedificatae ab antiquis, praefatoque domino Martino rectori eiusdem suisque successoribus legitimis pro dotatione eiusdem ecclesiae villam nuncupatam Krzeczkowo[2] in longum et latum a limitibus Szpakowo[j 3] circa fluvium Nereszla[k 4] sitam, a rivulo[l] Kownatka[m] dicta ex utraque parte fluvii bona sua continentem, inter limites Przytulanka[n 5] atque ex Dobotholki[o] aliisque ex diuturno tempore eidem adhaerentibus, nil eidem ecclesiae diminuendo, cum omnibus et singulis usibus, utilitatibus, pascuis, pratis, aquis et eorum decursibus ac sylvis, arboribus, mellificiis[p] ad praefatam villam spectantibus et campis, quae nunc sunt et in futurum fieri possunt industria hominum ac provisione meliori mediante, nihil pro nobis aut successoribus nostris in bonis superius expressis iuris, dominii aut proprietatis penitus reservantes, habendum, tenendum, utifruendum et augendum, possidendum ac in usus ipsius ecclesiae et rectoris eiusdem, prout eis melius videbitur et magis commodum expedire, convertendum et augendum, perpetuis temporibus possidendum, cum decimis manipularibus omnis grani de praediis nostris necnon terrigenarum nostrorum in parochia eadem Goniądzensi, ab antiquo ad eandem ecclesiam attinentium et contentorum; de incolis vero atque quibusvis nobilium et totius communis populi ecclesia parochialis nostrae Goniądz[q], ut ex more antiquo habita[r] ratione decimarum proventum ad dictam ecclesiam m e s z n e[s] per quinque grossos pro festo[t] S. Martini tenebuntur solvere a laneis, a domibus vero et areis per medium quartum grossum specialiter debent dare singulis annis, praeter illos quinque grossos a laneis dictis; extra vero civitatem Goniądz oppidani[u] alias o k o l n i tenebuntur dare decimam manipularem totius grani eidem plebano et eius successoribus, a kmetonibus autem nostris communis populi in tota parochia dictae ecclesiae videlicet Rutheni[v] et Lituani[v] per quatuor grossos Lituanicales[w] tenebuntur solvere eidem ecclesiae nostrae, inquilinus vero per grossum pro tempore superius assignato. Insuper praesentibus attribuimus, damus ac inscribimus perpetuis tem-

400. [a] sunt *Czart. i Lib. M.* [b] evanescunt *Czart. i Lib. M* [c] Litvaniae *Czart.* [d] perpendens volensque *Czart.* [e] terranea *Czart.* [f] Goniądz nostro *Czart.* [g] *Lib. VI poprawia na* praesentavimus; nominavimusque et praesentavimus *Czart. i Lib. M.* [h] regendi *Lib. VI* [i] eidem *Czart.* [j] Spakowo *Czart. i Lib. M.* [k] Veresla *Czart.*, Neresla *Lib. M.* [l] Riwko *Czart. i Lib. M.* [m] Kownathka *Lib. M.* [n] Przithulanka *Czart. i Lib. M.* [o] Dobotholki *Czart. i Lib. M.* [p] mellicidiis *Lib. VI i Lib. M.* [q] *Lib. VI w pierwotnem* Goniądze e *wytarte* [r] habitam *Lib. VI* [s] mesne *Czart. i Lib. M.* [t] *w Lib. VI te dwa wyrazy dopisane drugą ręką* [u] oppidiani *Czart. i Lib. M.* [v] Rutini et Litvani *Czart.*, Rutini et Lithuani *Lib. M.* [w] Litvanicales *Czart.*, Lithwanicales *Lib. M.*

400. [1] *Ob. objaśnienie wyżej na str. 140 Nr 114 przyp. 1.* [2] *Krzeczkowa, wieś na Podlasiu nad rzeczką Nereślą, w połowie drogi między Knyszynem a Goniądzem (ob. mapę sztabową).* [3] *Szpakowo, tamże.* [4] *Nereśl, prawobrzeżny dopływ Narwi, do której uchodzi zaraz poniżej Tykocina.* [5] *Przytulanka tamże.*

poribus eidem ecclesiae et eius rectori praefato domino Martino suaeque posteritati, quo diligentius ac frequentius in eadem cultus Dei ac sacra officia agantur, quatuor manualia mellis crudi mensurae nostrae alias danei[x] de tributo seu datia nostra districtus Goniądzensis; quod mel debet dari et extradi per haiewnik Goniądzensem pro tempore, quo tributa nostra exiguntur[y]. Quae omnia et singula approbamus et per praesentes ratificamus eundem dominum praedictum Martinum et eius omnes et singulos successores, quicunque per nos aut nostros successores quoscunque et qui ius praesentandi eiusdem ecclesiae habuerint, in his omnibus ut praedictum est ecclesiae eiusdem usibus, attinentiis omnibus ex antiquo fieri consuetis. In quorum robur sigillum nostrum praesentibus applicavimus applicarique iussimus. Datum Vilnae, quarta decima die mensis aprilis anno Domini millesimo quadringentesimo octuagesimo quarto[z]. Praesentibus ibidem reverendo patre ac magnificis et generosis dominis Alberto electo et administratore Vilnensi vacante sede, Nicolao Radziwil[aa] Vilnensi palatino, Petro Janowicz[bb] Trocensi palatino ac Soltano[cc] marchione ac tenutario in Bielsko, caeterisque praesentibus fidedignis, ad hoc specialiter vocatis et rogatis.

401.

Wilno. 2 maja 1493.

Aleksander wielki książę litewski, na prośbę Gniewosza plebana kościoła parafjalnego w Słonimie pod wezwaniem św. Andrzeja i św. Marji Magdaleny, według przedłożonych sobie przez tegoż wielu listów nadawczych papierowych ruskich swego ojca króla Kazimierza na ten kościół, zapisuje mu: plac na którym stoi kościół z domami plebańskim, wikarjuszów, służby i zagrodników; młyn koło kościoła a łąki przy Horodyszczu; dwie karczmy; dwa postawniki na wielki ołtarz; dziesięciny wszelkiego zboża w Słonimie i Dworcu a soli z cła słonimskiego; ziemię koło rzeki Wolobrzyn *z łąkami; ponadto folwark* Turowice*; ludzi pięciu rodzin wymienionych z wszystkiemi ich daninami, opłatami, robocizną i służebnościami.*

Or. brak.

Kop. 1. Lib. VI k. 46'—47 z zapiskiem Lectum Descriptum. — *2. Czart. k. 55—56'. — 3. Lib. Magn. k. 46'—47.*

Reg. Ks. Przyałgowski W., Żywoty biskupów wileńskich str. 68.

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Nos Alexander Dei gratia magnus dux Lituaniae[a], Russiae Samogitiaeque dominus et haeres etc., significamus tenore praesentium quibus expedit universis et singulis tam praesentibus quam futuris, harum notitiam habituris: Retulit coram nobis honorabilis Gniewosius plebanus ecclesiae parochialis in Słonim[1] tituli S. Andreae apostoli et S. Mariae Magdalenae, quod licet ecclesia Słonimensis iamdudum per serenissimum olim dominum regem Cazimirum[b] patrem nostrum honestis possessionibus ac stipendiis dotata sit, super quae omnia quam plures literas patris nostri coram nobis ponebat, quae in papiro et ruthenice erant

400. [x] *w Lib. VI poprawione zdaje się drugą ręką na* danci [y] exigentur *Czart. i Lib. M.* [z] *data niemożliwa ze względu na początek rządów biskupa Tabora* [aa] Radziwil *Czart.* [bb] Zanoniwicz *Czart. i Lib. M.* [cc] Soltano *Czart.*

401. [a] Litvaniae *Czart.* [b] Casimirum *Czart. i Lib. M., Lib. VI dodaje inną ręką* etc. *co powtarza Czart. i Lib. M.*

401. [1] *Słonim, miasto w Nowogródzkiem nad rz. Szczarą.*

scriptae, ideo supplicavit nobis, ut paternam dotationem nostris novis literis confirmaremus. Nos vero pro ea religione et pietate, quam ad summum Deum gerimus et etiam ad sanctos patronos, quibus praefata ecclesia dicata est, pro augmento laudis divinae sanctaque fide catholica divulganda, iuxta dotationem serenissimi domini regis etc. patris[c] nostri[c], secundum quod literae suae serenitatis continebant, praefatae ecclesiae in Słonim rectorique pro tempore existenti et successoribus rite intrantibus dedimus, donavimus praesentibusque damus ac perpetuo inscribimus bona, possessiones, terras hominesque, prout hic enumerantur: In primis aream seu campum, ubi ecclesia cum domo plebani et vicariorum et cum aliis domibus servitorum et hortulanorum eiusdem ecclesiae; molendinum super fluvium[d] Isoroka[2] prope ecclesiam, cum omnibus utilitatibus et prata circumcirca eundem fluvium Isoroka penes Horodiscze[e]; item duas tabernas liberas, unam in civitate Słonim, aliam prope ecclesiam cum censibus et omnibus proventibus; duas candellas vulgariter p o s t a w n i k i super magnum altare, quas sine intermissione[f] perpetuis temporibus tenutarius Słonimensis extradere tenebitur ac debebit; decimas post culturam agrorum et novalium de omni grano in Słonim et in Dworzecz[g 3], et decimam salis ex theloneo Słonimensi; terram Chriłowici[h] circa fluvium Wołobrzyn[i 4] cum pratis pro duobus acervis foeni vulgariter s t e r t y[j]; praeterea praedium Turowice[5] cum terris, pratis, agris cultis et excolendis et cum aliis pertinentiis, ad ipsum praedium quomodolibet spectantibus; item homines Rachowiczy, Kosciłowiczy[k], Listowicy, Deschołowicz, Diakowiczy, qui omnes et singuli cum suis successoribus ad praedictam ecclesiam pro rectore et successoribus omnia tributa mellis, grossorum, frumenti, videlicet[l] d z i a k l a[m], p i s c z e, s r e p s c z y z n a et alias omnes exactiones tenebuntur pendere et solvere, omnes labores et servitia facere ac deferre secundum consuetudinem et praescriptionem in districtu Słonimensi et in Magno Ducatu nostro dudum observatam; postremo et generaliter omnes homines, domos, terras, proventus, utilitates quibuscunque nominibus censeantur iuxta priorem fundationem, ad ipsam ecclesiam pertinentem, eidem sicut et superiora damus et perpetuo inscribimus. In quorum omnium fidem et testimonium sigillum nostrum est appensum. Datum Vilnae, feria quinta in crastino sanctorum apostolorum Philippi et Jacobi anno Incarnationis Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo tertio, praesentibus reverendo[n] in Christo patre domino Alberto episcopo Vilnensi necnon magnificis et generosis Nicolao Rodwiłowicz Vilnensi et Petro Janowicz Trocensi palatinis, Joanne Zabrzezinski castellano Trocensi, Stanislao Chlebowicz, Gregorio Ostikowicz marschalcis ac tenutariis nostris et aliis compluribus fidedignis, per honorabilem Adam Jakubowicz de Cotra notarium nostrum. — Relatio magnifici Nicolai Rodwiłowicz palatini Vilnensis et magni ducatus Lituaniae cancellarii[o].

---

401. [c] *w Lib. VI dopisane drugą ręką* [d] *Lib. VI drugą ręką poprawia na* fluvio *jak w Lib. M.* [e] *Lib. VI poprawia na* Horodyscze *tak i Czart.* [f] intromissione *Czart.* [g] *Lib. VI poprawia na* Dworecz, *toż Czart. i Lib. M.* [h] Chryłowici *Czart.*, Chriłowici *Lib. M.* [i] Wołobrzyn *Czart.* [j] *Lib. VI poprawia na* stirty, *toż Czart. i Lib. M.* [k] *w Lib. VI poprawione z* Toscilowiczy; Koschcilowiczy *Czart.*, Descholowiczy *Lib. M.* [l] *Lib. VI drugą ręką poprawia na* vulgariter, *tak Czart. i Lib. M.* [m] dziakła *Czart.* [n] *w Lib. VI* reverendissimo *pierwszą ręką poprawione na* reverendo, reverendissimo *Czart. i Lib. M.* [o] cancellarius *pierwotnie Lib. VI*

401. [2] *Zapewne dawniejsza nazwa rzeki Issy, pobocznej Szczary, uchodzącej do niej pod Słonimem.* [3] *Dworzec; miasteczko w Słonimskiem nad rz. Mołczadką, 38 km. na pn.-wsch. od Słonima.* [4] *Rzeka nieodgadniona, może koło Dereczyna, gdzie w pobliżu jest osada Wołoba (Sł. Geogr. T. XIII str. 881).* [5] *Miejscowość nieodgadniona.*

402.

Łosk, 30 maja 1493.

Księżna Anna Januszowa ufundowanemu przez siebie kościołowi parafjalnemu w Łosku pod wezwaniem Bożego Ciała, ŚŚ. apostołów Piotra i Pawła, św. Anny i św. Jerzego męcz., a przez Wojciecha biskupa wileńskiego poświęconemu, nadaje: trzy kopy szerokich groszy ze wsi Kormysz na wikarego i ministra; miarę miodu z rzeczonej wsi Kormysz; dwa kamienie wosku na tenże kościół; karczmę koło plebanji; dziesięcinę zbożową w Łosku temuż kościołowi i jego rektorowi; po śmierci trzy miary daniny miodowej z tej wsi na rzecz rządców kościoła w myśl przywileju Piotra z Iwia wojewody trockiego; plac po starym dworcu plebana; mięso wieprzowe z targu tygodniowego; soli dwie beczki za życia a pięć po swojej śmierci na rzecz obecnego plebana Stanisława i jego następców.

Or. brak.

Kop. 1. Czart. k. 47—47'. — 2. Lib. Magn. k. 39.

Reg. 1. Ks. Przyałgowski W., Żywoty biskupów wileńskich T. I str. 67 (tylko wzmianka o dokumencie z mylną datą dzienną). — 2. Ks. Kurczewski J., Biskupstwo Wileńskie str. 201.

Uw. W związku z tym dokumentem pozostaje przytoczony wyżej na str. 422—3 Nr 362 falsyfikat jakoby z 9 lipca r. 1489 a ukazujący się dopiero w r. 1522.

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Quia praesens aevi lubrica conditio cunctas hominum actiones plerumque in oblivionis abyssum demergere consuevit, nisi apicibus literarum et testimonio fidelium fuerint roboratae, eatenus ego Anna ducissa Januschowa[1], perpendens huius mundi statum fore mortalem, volensque caduca et mortalia pro aeternis commutare, speransque post vitae praesentis occasum ad vitam transferri aeternam, significo tenore praesentium omnibus quibus expedit universis: Quod ad laudem et honorem Omnipotentis Dei et Beatissimae Virginis Mariae, specialiter tamen Corporis Jesu Christi et gloriosorum Petri et Pauli apostolorum necnon sanctae Annae matris Mariae Virginis, item et S. Georgii martyris, pro remedio praedecessorum meorumque vero peccaminum salutari, fundavi et erexi ecclesiam parochialem in Łyostko[2] per r^mum^ in Christo patrem et dominum dominum Dei et apostolicae Sedis gratia Albertum episcopum Vilnensem dedicatam, cui quidem ecclesiae dedi, assignavi, adiunxi, incorporavi et in perpetuum contuli praesentibusque do, confero, assigno, adiungo, incorporo perpetue et in aevum: In primis tres sexagenas latorum grossorum de villa nostra Kormysz[3] pro vicario et ministro ecclesiae praefatae; item pullam mellis de praefata villa Kormysz alias s c h e s z c z y p i e n d z y; item duos lapides de cera ad dictam ecclesiam in Łostko; unam tabernam penes curiam plebani versus orientem sitam, quam coram dicto r^mo^ patre Alberto Dei gratia episcopo Vilnensi eo tempore, dum ecclesiam consecrare debuerat, caeterisque fidedignis ampliare et dilatare promisi et praesentibus promitto; item decimam in Łoschko ecclesiae meae dictae parochiali de omni

402. [1] *Ob. objaśnienie wyżej na str. 420 Nr 361 przyp. 1.* [2] *Ob. objaśnienie na str. 213 Nr 189 przyp. 1.* [3] *Miejscowość nieodgadniona.*

grano et suo rectori qui pro tempore extiterit et suis legitimis successoribus dedi et in perpetuum ascripsi; item praefatum tributum mellis de villa nostra Kormysz in vita nostra singulis annis unam pullam mellis alias schesczypyendek, sed meam post mortem tres pullas[a] mellis de praefata villa nostra tributaria rectoribus praefatae ecclesiae nostrae in Łoschko dedimus et in perpetuum ascripsimus, prout latius in privilegio magnifici domini Petri de Iwe haeredis, palatini Trocensis[4], mellis ascriptio ad praefatam ecclesiam habetur[5]; item aream, ubi antiqua plebani curia fuerat; item tertiam pectoralem carnium porcovensium alias trecza hrudzyna, quae datur ex foro septimanatim; item quinque tunnas salis meam post mortem singulis annis, sed in vita me durante duntaxat duas salis tunnas rectoribus praefatae ecclesiae do in aevum et ascribo nunc per plebanum Stanislaum nomine nuncupatum et suos legitimos successores omnia supradicta et specifice consignata tenendum, habendum, utifruendum, quiete et pacifice in perpetuum possidendum, nihil iuris et dominii in praedictis donatis et ecclesiae taliter ascriptis mihi et meis successoribus reservando. In cuius rei testimonium sigillum nostrum praesentibus est subappensum. Actum et datum in Łyoschko, feria quinta ante Trinitatem anno Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo tertio. Praesentibus ibidem r^{mo} in Christo patre et domino domino Alberto Dei gratia episcopo Vilnensi necnon venerabilibus domino Joanne de Tworkowo canonico et officiali Vilnensi, magistro Bernardo de Vilna canonico Vilnensi necnon honorabilibus Joanne de Troki mansionario cathedralis ecclesiae Vilnensis et altarista in Nowa Oschmany, Jacobo altarista in Nowa Troki, Stanislao artium baccalaureo Narkuschki, Paulo Venceslao de Vylkumyrya capellanis dicti r^{mi}, item generosis et nobilibus duce Siemion Czorthoryski, Petro Januszchowicz, Nicolao Buthkowicz et Petro Swyechli marchione protunc dicti r^{mi}, et quam pluribus testibus fidedignis.

403.

Rzym, 6 października 1493.

Kardynałowie Kościoła rzymskiego w liczbie dwunastu wszystkich trzech stopni, biskupi podmiejscy, prezbiterzy i diakoni nadają kościołowi parafjalnemu pod wezwaniem św. Piotra w mieście Kownie, na prośbę plebana jego Stanisława z Kowna, odpust stu dni wszystkim pokutującym i wyspowiadanym za nawiedzenie pobożne tegoż kościoła na każdy raz w uroczystości Wniebowzięcia NMP., św. Jerzego, św. Trójcy, św. Piotra i Pawła apostołów i na Poświęcenie tegoż kościoła.

Or. brak.

***Kop.** Bibljoteka XX. Czartoryskich w Krakowie, rpis nr 1775 (5718/19) str. 1093/4 nr 3.*

(Oliverius) Sabinensis, Johannes Michael Portuensis, Georgius Albanensis, Jeronimus Prenestinensis[a] episcopi, Dominicus ecclesie sancti Clementis, Johannes ecclesie sancti Vitalis, Johannes Jacobus tituli sancti Stephani in Celiomonte, Baptista tituli sanctorum

402. [a] *te dwa wyrazy wpisane inną późniejszą ręką w miejscu pustem*

402. [4] *Piotr Janowicz wojewodą trocki (ob. o nim wyżej na str. 452 Nr 392 przyp. 2).* [5] *Dokument z tym zapisem nie jest znany.*

403. [a] Penestrinensis *mylnie Kop.; ob. niżej przyp. 1*

Johannis et Pauli, Johannes tituli sanctae Susannae presbyteri, Raphael sancti Georgii ad Velum aureum, Johannes sanctae Mariae in Aquiro[b], Fidericus sancti Theodori diaconi miseratione divina sanctae Romanae Ecclesiae cardinales[1], universis et singulis Christi fidelibus, praesentes literas inspecturis, salutem in Domino sempiternam. Quanto frequentius fidelium mentes ad opera devotionis inducimus, tanto salubrius animarum suarum saluti providemus. Cupientes igitur, ut parochialis ecclesia sancti Petri opidi Cauna Vilnensis diocesis, ad quam, sicut accepimus, dilectus nobis in Christo Stanislaus de Cawna dictae ecclesiae modernus plebanus singularem gerit devotionis affectum, congruis frequentetur honoribus et a Christi fidelibus iugiter veneretur ac in singulis structuris et aedificiis debite reparetur, conservetur et manuteneatur, necnon libris, calicibus, luminaribus, ornamentis ecclesiasticis et rebus aliis divino cultui necessariis decenter muniatur, in ea quoque divinis augmentetur, utque Christi fideles[c] eo libentius devotionis causa ad eandem ecclesiam confluant et ad munitionem, reparationem, conservationem, manutentionem et alia praemissa manus promptius porrigant adiutrices, quo ex hoc ibidem dono celestis gratiae uberius conspexerint se refectos, supplicationibus praefati Stanislai nobis super hoc humiliter porrectis inclinati, nos cardinales praefati videlicet quilibet nostrum de Omnipotentis Dei misericordia ac beatorum Petri et Pauli apostolorum eius auctoritate confisi, omnibus et singulis Christi fidelibus utriusque sexus vere poenitentibus et confessis, qui dictam ecclesiam in Assumptionis Beatae Mariae Virginis, sancti Georgii militis et dominicae Sanctissimae Trinitatis ac eorundem sanctorum Petri et Pauli apostolorum ipsiusque ecclesiae Dedicationis festivitatibus et diebus a primis vesperis usque ad secundas vesperas inclusive devote visitaverint annuatim et ad praemissa manus porrexerint adiutrices, pro singulis festivitatum diebus praedictis, quibus id fecerint, centum dies de iniunctis eis poenitentiis misericorditer in Domino relaxamus praesentibus perpetuis futuris temporibus duraturis. In quorum omnium et singulorum praemissorum (fidem et testimonium) praesentes literas fieri nostrorumque solitorum sigillorum iussimus appensione communiri. Datum Romae in domibus nostris, sub anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo tertio, die vero sexta mensis octobris, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri domini Alexandri divina providentia papae sexti anno secundo.

---

403. [b] Quiro *Kop.* [c] *w Kop. następuje* in

403. [1] *Kardynałowie wystawcy: A) Biskupi podmiejscy: 1) Sabinen.: Oliverius Carafa 31. I. 1483 — 29. XI. 1503 (Eubel, Hierarchia Catholica T. II² str. 61); 2) Portuen. tt. S. Rufinae: Joannes de Michaelis 31. VIII. 1492 † 10. V. 1503 (ibid. 60); 3) Alban.: Georgius Costa 10. X. 1491 — 14. V. 1501 (ibid. 59); 4) Praenestin.: Hieronymus Bassus de Ruvere 31. VIII. 1492 — 29. XI. 1503 (ibid. 60). — B) Kaplani: 1) S. Clementis: Dominicus de Ruvere 13. VIII. 1479 † 22. IV. 1501 (ibid. 62); 2) S. Vitalis: Johannes de Comitibus 9. III. 1489 † 20. X. 1493 (ibid. 65); 3) S. Stephani in Coelio Monte: Joannes Jacobus Salafenatus, biskup parmeński, 15. XI. 1483 (ibid. 63 i 19, gdzie podano, że przeniesiony stąd do św. Cecylji 17. XI. 1487, ale następny kardynał św. Szczepana dopiero w r. 1501 występuje); 4) SS. Joannis et Pauli: Joannes Baptista de Ursinis 27. II. 1493 † 22. II. 1503 (ibid. 63); 5) S. Susannae: Joannes Borja archiep. Montisregalis 31. VIII. 1492 † 1. VIII. 1503 (ibid. 65). — C) Diakoni: 1) S. Georgii ad Velum aureum: Raphael (Sansonus) Riario, protonot. apost. 10. XII. 1477 transl. postmodum ad tt. S. Sabinae (ibid. 66, nie podano kiedy); 2) S. Mariae in Aquiro: Joannes de Columna, proton. apost. 15. V. 1480 † 26. IX. 1508 (ibid. 66); 3) S. Theodori: Federicus de S. Severino, proton. apost. 9. III. 1489, publ. a. 1492, transl. ad tt. S. Angeli 1513 (ibid. 67).*

404.

Wilno, 17 września, 10 listopada i 13 grudnia 1493.

A. Wojciech biskup wileński wszystkim wiernym skruszonym i spowiadającym się za każdorazowe nawiedzenie ołtarza Wniebowzięcia NPMarji, św. Andrzeja apostoła, Michała archanioła, Stanisława i Jerzego męczenników, Marcina wyznawcy, Jana ewangelisty i św. Barbary panny w kościele NPMarji braci mniejszych w Wilnie, z odmówieniem jednego Ojcze nasz, Zdrowaś Marjo i Wierzę przed jego obrazami (posągami) albo też złożenie jakiejś jałmużny na rzecz tegoż ołtarza, udziela dni czterdzieści odpustu.

B. Toż Marcin biskup miednicki d. 10. XI. 1493.

C. Toż Jan biskup łucki d. 13. XII. 1493.

D. Fryderyk kardynał, arcybiskup gnieźnieński i biskup krakowski, udziela odpustu dni sto d. 18. III. 1495.

Or. *Bibljoteka Polskiej Akademji Umiejętności w Krakowie rpis nr 1243 (fascykul). Dokument pergaminowy, bardzo zniszczony, zmięty, zbrudzony i w wielu miejscach zwłaszcza na dole inkaustem splamiony, z prawej strony wielka dziura częścią wycięta a częścią przez myszy wygryziona, 59 × 37'5 + 7'3 cm. — Pismo, szczególnie w dopisanych później odpustach silnie wyblakłe i miejscami ledwie czytelne; pierwszy wyraz wypisany frakturą z ozdobnym inicjałem* A, *takiż skromniejszy inicjał* E *na początku drugiego odpustu (biskupa Marcina). Tekst trzech pierwszych odpustów spisany jest przez całą długość pergaminu, z tych trzeci (bisk. łuckiego Jana) inną ręką, czwarty (kardyn. Fryderyka) jeszcze inną ręką u dołu po lewej stronie. — Cztery nacięcia po dwóch odpadłych pieczęciach pierwszych obu wystawców po lewej stronie zakładki. — Na odwrociu zapiski: 1) na złożeniu wierzchniem z w. XVI:* Indulgencie concesse ab uno archiepiscopo et tribus episcopis Conventui Wy(l)nensi, *poniżej inną ręką w. XVI:* Pro festo Assumptionis; *2) na złożeniu spodniem z w. XVII:* Indulgenciae concessae a tribus episcopis certo altari in ecclesia nostra S. Mariae Vilnensi, quod iam est sublatum et indulgentiae etiam, quia concessae manus adiutrices porrigentibus; *3) wpoprzek z w. XVIII:* Stare rzeczy, non valent nisi pro informatione de antiquitatibus, ab uno Archiepiscopo et a tribus Episcopis pro festo Assumptionis indulgentiae concessae A⁰ 1493; *4) na złożeniu wewnętrznem z w. XVIII:* N⁰ 11 [In]dulgentiae concessae Ecclesiae nostrae [Viln]ensi a tribus Episcopis pro certo Altari Anno Domini 1493, *poniżej:* NB non valent istae indulgentiae, quia erant concessae ob manus adjutrices, et altare sublatum; *5) wreszcie luźna notatka na złożeniu spodniem z w. XVII:* Olgierda żona unitka; *6) sygnatura na złożeniu spodniem:* D. 16 *(w. XVI).*

A. Albertus Dei et apostolice Sedis gracia episcopus Vilnensis universis et singulis sexus utriusque cristifidelibus, ad quos presentes littere nostre pervenerint, salutem in Domino sempiternam. Licet Is, de cuius munere | venit, ut sibi a fidelibus suis digne et laudabiliter serviatur, de abundancia sue pietatis, que merita supplicum excedit[a] et vota bene servientibus sibi multo maiora retribuat quam valeant promereri, nichilominus tamen | desiderantes Domino populum reddere acceptabilem et bonorum operum sectatorem, fideles ipsos ad complacendum et quasi quibusdam allectivis muneribus, indulgenciis videlicet et remissionibus invitamus, ut exinde reddantur divine | gracie aptiores. Cupientes igitur, ut altare in ecclesia Beate Marie Virginis ordinis Fratrum Minorum in

404. [a] exaudit *błędnie w tekście*

Vilna, in honorem Assumpcionis eiusdem Virginis Intemerate Marie, beatorumque Andree apostoli, Michaelis archangeli, Stanislai et Georgii martirum, Martini confessoris, Johannis ewangeliste ac Barbare virginis dedicatum et consecratum, a cristifidelibus congruis laudibus et honoribus frequentetur, et ut ipsi cristifideles eo libencius devocionis causa confluant ad hoc ipsum, quo ibidem uberius dono celestis gracie conspexerint se refectos, omnibus cristifidelibus contritis et confessis, quicumque dictum altare visitaverint et unum »Pater noster« ac »Ave Maria« cum Simbolo coram imaginibus ipsius altaris devote decantaverint, aut pro reformacione ornamentorum eiusdem de suis bonis a Deo ipsis collatis manus porrexerint adiutrices aliaque pia opera fecerint, tociens quociens id exercuerint, de Omnipotentis Dei misericordia et beatorum Petri et Pauli apostolorum auctoritate confisi, contritis et confessis quadraginta dies indulgenciarum de iniunctis eis penitenciis in Domino misericorditer relaxamus atque impartimur presentibus perpetuis temporibus duraturis. Harum quibus sigillum nostrum presentibus est subappensum testimonio litterarum. Datum Vilne, decima septima mensis septembris anno Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo tercio.

B. Et nos Martinus Dei et apostolice eiusdem Sedis gracia episcopus Mednicensis[1], premissis se parifacien(do) omnibus cristifidelibus contritis et confessis, qui sic ut premittitur fecerint ad et ante altare predictum, de Omnipotentis Dei misericordia et beatorum Petri et Pauli apostolorum auctoritate confisi, quadraginta dies indulgenciarum de iniunctis eis penitenciis in Domino misericorditer relaxamus per presentes perpetuis temporibus duraturis. Datum Vilne, decima mensis novembris anno Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo tercio, nostro sub sigillo presentibus subappenso.

C. (inną ręką:) Ego Johannes Dei gracia episcopus Luceoriensis[2], licet indignus officium pastorale gerens, thezaurum militantis Ecclesie larga Salvatoris nostri Domini Ihesu Christi[b] sanguinis ex misericordia, qua sum[us...][c] tit effus[ione...][d] tra abscondere sed christifidelibus salubriter dispensare cupiens, omnibus christifidelibus sexus utriusque contritis et confessis, qui premissa in litteris presentibus contenta fecerint, de Omnipoten[tis Dei...][e] confisi, quadraginta dies indulgenciarum de iniunctis eis penitenciis in Domino relaxamus per presentes temporibus perpetuis duraturis. Datum in Vilna, die veneris tredecimo mensis d[ecembris...][f][3].

D. Dopisany tu na boku przywilej odpustowy kardynała Fryderyka z d. 18. III. 1495 ob. niżej pod tą datą.

405.

Perewołha, 10 grudnia 1493.

Aleksander wielki książę litewski zapisuje kościołowi w mieście swojem Mereczu jezioro zwane Gelanino *rozciągłości na dwie „tonie", z obowiązkiem odprawiania jednej mszy św. o NMP. co miesiąc, jak i drugiej za otrzymaną wolność karczmy.*

Or. brak.

Kop. 1. Bibljoteka XX. Czartoryskich w Krakowie, dypl. nr 1230 w transumpcie króla

---

404. [b] ihu xpi *Or.* [c] *czterech do pięciu wyrazów brak* [d] *pięć do sześciu wyrazów brak* [e] *około ośmiu wyrazów brak* [f] *około sześciu wyrazów brak*

404. [1] *Marcin syn Jana z Wilna, archidiakon wileński, biskup żmudzki prekon. 8. X. 1492 † 1514 (ob. X. Fijałek J., Uchrześcijanienie str. 164/5 przyp. 1).* [2] *Ob. o nim objaśnienie wyżej na str. 435 Nr 371 przyp. 2.* [3] *Brakuje tu data roku 1493, w którym dzień 13 grudnia przypadał w piątek.*

Zygmunta III wydany na sejmie warszawskim d. 5 lipca r. 1593. — 2. Czart. k. 47' (prawdopodobnie z Or., gdyż nie ma wzmianki o transumpcie, a tekst wykazuje pewne różnice). — 3. Lib. Magn. k. 39 (jak Kop. 2).

Alexander[a] magnus dux Lituaniae, Russiae Samogitiaeque[b] dominus et haeres[c], significamus tenore praesentium, quibus expedit universis tam praesentibus quam futuris, quia ad ecclesiam parochialem in oppido nostro Merecz[1] dedimus et perpetuo inscripsimus lacum nostrum dictum Gelanino[d], continentem duos iactus sagenae vulgariter[e] t o n i e[f], ratione cuius rector modernus praefatae ecclesiae et successores obligati sunt et obligabuntur ad unam missam de Sancta Maria quolibet mense singulis annis et perpetuis temporibus, praeter illam missam, quam similiter de Sancta Maria ratione libertatis tabernae ipse modernus rector dictae ecclesiae et eius successores tenentur implere. In cuius rei testimonium sigillum nostrum praesentibus est appensum. Datum[g] in Perewołha, feria tertia post Conceptionis Gloriosae Virginis[g] anno Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo tertio, principatus nostri anno secundo. — Ad mandatum proprium domini magni ducis.

406.

B. m., (Połonka) 1493.

Tomasz niegdyś kurat w Połonce podaje do wiadomości, że wyjednał u wielkiego księcia, biskupa wileńskiego Wojciecha i starosty trockiego Piotra z Iwia dla kościoła w Połonce czterech ludzi imiennie podanych oraz dochód z karczmy w Cyrynie.

Zapisek ten wypisany jest na marginesie wielkiego dokumentu kościoła w Połonce z r. 1502.

Kop. 1. Lib. VI k. 310. — 2. Czart. k. 52'. — 3. Lib. Magn. k. 44.

Sub anno Domini millesimo quadricentesimo nonagesimo tercio. Ego quidem Thomas olim curatus in Polonka existens rogavi et impetravi et expedivi apud serenissimum magnum ducem Lithuphanie[a] per reverendissimum in Christo patrem dominum et dominum Albertum episcopum Vilnensem necnon et per generosum dominum Petrum de Givye[b 1] capitaneum Throczky[c] quatuor homines in Polonka pro ecclesia eadem et tabernam in Czyryn[d 2] alias duas sexagenas de pensione tabernarum de Czirino[e] quolibet anno. Oretur eciam oro pro anima mea. Homines vero dicti in Polonka: Tharasz[f], Philipus, Chany, Nahumkovycz[g] ...[h] et p u s t o [w] c z y z n a Wysyeg...w.sz..[i].

---

405. [a] Dei gratia *dodają Czart. i Lib. M.* [b] Samogitiae *Czart. i Lib. M.* [c] etc. Ad perpetuam rei memoriam *dodają Czart. i Lib. M.* [d] Belavino *Czart. i Lib. M.* [e] vulgo *Czart. i Lib. M.* [f] thonye *Czart. i Lib. M.* [g—g] *brak w Czart. i Lib. M.*

405. [1] *Ob. objaśnienie wyżej na str. 371 Nr 313 przyp. 1.*

406. [a] *tak w w tekście zapisku,* Lituaniae *Lib. VI* [b] Giwie *Lib. VI* [c] Troczkin *Lib. VI* [d] Czyrin *Lib. VI* [e] Czyryno *Lib. VI* [f] Taras *Lib. VI* [g] *wyraz zatarty;* Nahuntowicz *Lib. VI* [h] *jeden lub dwa wyrazy zupełnie zatarte* [i] *koniec wyrazu zatarty i nieczytelny;* Wysiegicowczyna *Lib. VI*

406. [1] *Ob. o nim wyżej na str. 452 Nr 392 przyp. 2.* [2] *Cyryn, miasteczko w Nowogródzkiem, o milę na pn.-zach. od Połonieczki (Połonki).*

407.

Uszakowo, 11 stycznia 1494.

Zofja żona Mikołaja Butwiłowicza z Uszakowa, złożona chorobą, rozporządzeniem ostatniej woli zapisuje kościołowi św. Jerzego tamże czynszownika w Izie lub Świranach oraz „zastawki aksamitne“, za co Andrzej pleban uszakowski ma odprawiać jedną mszę corocznie za jej duszę; mężowi swemu zaś zapisuje: dwie służebne i jednego człowieka będącego w zastawie, zeznając własność swoją i męża w bydle i pieniądzach; córce Annie zapisuje jedną służebną a jej mężowi Jakóbowi Talwoszewiczowi trzecią część swej dziedziny w ludziach, ziemi i czeladzi oraz ludzi, wykupionych u Andruszka Wojdyłowicza za pieniądze matki swojej.

Or. brak. Testament ten oddano w dwa lata później do zatwierdzenia Wojciechowi biskupowi wileńskiemu, jak świadczy następujący zapisek, przekazany przez kopjarze a pochodzący z aktów biskupich: Anno Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo sexto Vilnae die veneris prima mensis julii *(1. VII. 1496)* reverendissimus in Christo pater et dominus dominus Albertus Dei gratia episcopus Vilnensis, viso et audito praesenti testamento legittimo, ipsum in omnibus suis punctis et clausulis ad instantiam petientis honorabilis Andreae Plebani in Vschakowo confirmavit, approbavit et ratificavit, robur[a] perpetuae firmitatis habere decernens auctoritate ordinaria, executionemque debite fieri demandavit. Praesentibus ibidem venerabilibus viris magistris Joanne decretorum doctore et Bernardo de Vilna canonicis Vilnensibus, Laurentio et Georgio capellanis, praefati domini reverendissimi episcopi testibus circa praemissa. Et me Nicolao de Zukowo notario publico et coram paternitate sua reverendissima actorum et facti praesentis scriba.

Kop. 1. Czart. k. 58—58'. — 2. Lib. Magn. k. 49'—50.

Reg. X. Fijałek J., Uchrześcijanienie Litwy przez Polskę str. 270 przyp. 1 d.

Uw. Akt niniejszy może budzić podejrzenia spowodu, że tekst jego zawiera pewne sprzeczności i bałamuctwa, a mianowicie testatorka nazwana jest wdową (olim uxor) *Mikołaja Butwiłowicza, na rzecz którego jednak, jako jeszcze żyjącego, czyni zapisy. Również i córka jej Anna występuje tu jako* olim uxor *Jakóba Talwoszewicza, któremu testatorka także część spadku wydziela; przy końcu znowuż aktu żona jego ma imię Katarzyna a on sam określenie* piae memoriae, *czemu sprzeciwia się jednak fakt, że jeszcze d. 25 maja tegoż roku 1494 czyni on zapis na rzecz kościoła w Uszakowie (ob. niżej Nr 414). Sprzeczności te dają się jednak wyjaśnić w ten sposób, że owe słówka* olim *i* piae memoriae *dostały się do tekstu testamentu Zofji Butwiłowiczowej przy sposobności zatwierdzenia tegoż przez Wojciecha biskupa wileńskiego w r. 1496 (ob. wyżej pod Or.), kiedy zarówno mąż jej Mikołaj, jak i zięć Jakób Talwoszewicz już nie żyli, za czem przynajmniej co się tyczy tego ostatniego przemawia charakter wspomnianego zapisu z 25 maja jako ostatniej jego woli. Pomieszanie zaś imion córki Zofji Anny z Katarzyną można chyba złożyć na karb zwyczajnej pomyłki.*

In nomine Domini amen. Sub anno Nativitatis Dei millesimo quadringentesimo nonagesimo quarto: Quod ego nobilis Zophia[b] uxor domini Nicolai Buthwiłowicz[1] in Vszakow[2] in lecto aegritudinis suae decumbens, sed sana mente et compos rationis bonae, sed languens corpore, timens tamen[c] inevitabilem mortis eventum, quem nullus

407. [a] robore *kopjarze* [b] *w zatwierdzeniu testamentu z r. 1496, z którego pochodzi jego jedyny przekaz w obu kopjarzach, dodano widocznie słówko* olim [c] carnem *kopjarze*

407. [1] *Bojar nieznany.* [2] *Ob. objaśnienie wyżej na str. 258 Nr 232 przyp. 1.*

rescire potest et considerans, quod nihil certius quam mors et nihil incertius nisi hora mortis, nolens quod intestata decederem, sed volens de bonis suis tam mobilibus quam immobilibus ac quibuscunque bonis a Deo mihi collatis animae meae saluti providere et disponere de ipsis, quod exprimetur sententia ultimae voluntatis meae, (ne)[d] post decessum meum inter parentes proximos et amicos super eisdem bonis lis seu quaevis discordia et alia generentur[e] seu valeant exoriri, meum testamentum seu ultimam voluntatem feci, disposui et distribui in hunc modum: Primo et ante omnia animam meam altissimo Creatori et Gloriosae Virgini Mariae totique choro coelestis patriae commendavi; item legavi hominem tributarium meliorem in Iza[3] aut in Swyrany[4], et hoc cum omnibus legitimis ipsius et proventibus, utilitatibus servitiisque[f], prout sola ipsum tenui et habui; item etiam legavi alias saszthawky axamitne ibidem pro ecclesia; item familiam meam obnoxiam primam Malvitam[g] et secundam Pyotruszkam legavi viro meo, item etiam legavi ancillam nomine Margaretham Annae filiae[h], uxori nobilis Jacobi Thalwoszewicz[5]; item etiam legavi viro suo tertiam partem[i] haereditatis meae tam in hominibus quam in terra et in familia obnoxia; item etiam legavi sibi homines ...[j], quos exemerunt pro duodecem sexagenis apud Andruszko Woydilowicz pro pecunia matris meae et istos homines pater piae memoriae invadiaverat; item etiam legavi hominem nomine Pyetruszko Gimoltowicz[k] viro meo, qui etiam fuit invadiatus in quatuor sexagenis et istum hominem mater piae memoriae etiam sibi legaverat pro munere ipsius; item etiam recognovi, quod tantum duo boves et una vacca erat haereditatis meae et tota pecora est ipsius Nicolai. Et honorabilis dominus Andreas plebanus in Vszakowo obligatus est singulis annis unam missam pro anima mea legere pro isto homine, quem legavi ad ecclesiam s. Georgii. Item etiam recognovi, quod nullum florenum remansi viro meo, quos[l] florenos receperat centum, quia istis florenis debita matris meae persolvit. Et actum est coram testibus ad hoc vocatis, primo coram honorabili domino Andrea plebano in Vszakowo, secundo discreto Alberto vicario protunc moranti in Vszakowo, tertio nobili Bartholomaeo Alexandrowicz, quarto nobili Bernardo Paszkowicz, quinto nobili Catharina uxore[m] Jacobi Thalwoszewicz[n], necnon coram me Jacobo actu presbytero. Actum et datum die sabbatho in octavo[o] Trium Regum in curia mea in alba stuba, anno quibus ut supra. In cuius rei testimonium praefatos testes petii, ut sua sigilla apponerent.

408.

(Podejrzany).

Mały Miadzioł, 8 lutego 1494.

Piotr Michałowicz kniaź świrski zapisuje kościołowi parafjalnemu św. Andrzeja w Małym Miadziole pięć pustkowi na różnych miejscach tamże położonych; następnie trzech mieszczan w swojem tem mieście przy ulicy Narockiej; z myta

---

407. [d] *brak tego wyrazu w tekście* [e] generantur *Czart. i Lib. M.* [f] servitio *Czart.* [g] Maliutam *Lib. M.* [h] *w zatwierdzeniu testamentu dodano tu słówko* olim [i] partis *Lib. M.* [j] hominem medium *w obu kopjach, tekst widocznie zepsuty, w każdym razie mowa jest tutaj o ludziach w liczbie mnogiej, zapewne* homines meos [k] Gimolthowicz *Lib. M.* [l] *tak w tekście* [m] Catharinae uxori *w obu kopjach* [n] piae memoriae Jacobi Thalwoszewicz *w przekazie zatwierdzenia testamentu z r. 1496* [o] *tak w obu kopjach zamiast* infra octavam, *widocznie polonizm*

407. [3] *Ob. objaśnienie na str. 344 Nr 293 przyp. 10.* [4] *Ob. objaśnienie na str. 274 Nr 242 przyp. 4.* [5] *Ob. o nim niżej w jego dokumencie z d. 25 maja r. 1494 (Nr 414).*

swojej dzielnicy część drugą na każdą sobotę, według dawnej fundacji na rzecz plebana tegoż kościoła jak i altarysty w nim ołtarza Wniebowzięcia NMP., założonego niegdyś przez Jana Talimontowicza i Michała Petkowicza, z obowiązkiem odmawiania kolekty o Męce Pańskiej, której tekst przytacza.

Or. brak.

Kop: 1. Czart. k. 13'—14' (w transumpcie króla Zygmunta III, wydanym w Krakowie d. 25 lipca 1608). — 2. Lib. Magn. k. 8'—9 (w transumpcie j. w.).

Uw. Dokument poniższy, dochowany jedynie w późnym i to skażonym transumpcie, nie jest wolny od podejrzenia tak ze względu na redakcję, jak i na drobnostkowe szczegóły uposażenia starej fundacji altarji w Małym Miadziole, którego inne dokumenty są albo podrobione albo podejrzane.

In nomine Domini amen. Universis et singulis praesentibus et futuris, harum notitiam habituris, visuris, lecturis pariter et audituris. Ego Petrus Michalowicz dux Swirensis[1], licet aeger corpore, sanus tamen mente et compos rationis existens, memor verbi Domini »nihil coinquinatum intrabit in regnum coelorum« et iterum »quid prodest homini, si universum mundum lucretur, animae vero suae detrimentum patiatur«, ego vero timore Dei et conscientia ductus, atendens huius mundi blandimenta, volensque antecessorum meorum olim Michaelis Pieckowicz[2] et animae meae et uxoris meae salubre remedium dare ac facere ac successorum meorum, cum deliberatione animi mei ac amicorum meorum usus consilio, notum facio per praesentes, quia per hanc meam bonam voluntatem, non coactus nec compulsus lego, do, ascribo, largior ad sempiternam memoriam ad ecclesiam parochialem S. Andreae in Minori Medalo[3] quinque terras desertas vulgariter pustowsczizny in Medalo iacentes in variis locis, quarum una Pustarzewczizna, alia Samowczizna, tertia Priszkowczizna, quarta Parsułowczizna, quinta Mamunowczizna cum earum pratis, gaiis, sylvis, rubetis, aquis, fluviis, generaliter cum omnibus et singulis proventibus, utilitatibus exquisitis et exquiren(dis) perpetue et in aevum; deinde tres cives in oppido nostro Minori Medalo in platea dicta Narocka nominibus Stanislaum Liczik, Martinum Panko, Stephanum Szlachta perpetue et in aevum inscribo; deinde mitha alias targowe de dzielnica mea secundam partem quolibet sabbatho perpetue inscribo, ut in fundatione plebano praedictae ecclesiae et altaristae nostro nostrorum antecessorum est latius subscriptum. Quae fundatio pertinet ad minus altare Assumptionis Beatae Mariae Virginis, quod est in minori choro in capella a dextra parte, quae fundata est ab antecessoribus nostris olim Joanne Talimontowicz et Michaele Pieckowicz ducibus Swirensibus[4] pro una collecta de Passione Domini nostri Jesu Christi a rectore praefatae ecclesiae aut vicario eius aut altarista, qui eandem tenebitur legere tempore opportuno: »Domine Jesu Christe, qui de coelo ad terram de sinu Patris descendisti et sanguinem tuum pretiosum in remissionem peccatorum nostrorum effundisti,

408. [1] *Piotr syn Michała Petkowicza kniaź świrski (ob. Wolff J., Kniaziowie lit.-rus. str. 512 n.).* [2] *Michał Petkowicz Świrski, 1464—1503 (ob. Wolff J., l. c. str. 508 i 512).* [3] *Mały czyli Nowy Miadziol alias Kobylnik (ob. objaśnienie na str. 148 Nr 131 przyp. 2).* [4] *Taki dokument nie jest znany; istnieje natomiast dokument podrobiony Andrzeja Petkowicza, księcia świrskiego, kanonika wileńskiego i plebana w Wornianach, wystawiony w Małym Miadziole rzekomo d. 22 czerwca 1463 wespół z innymi kniaziami świrskimi, między którymi są również wspomniani tu kniaziowie Michał Petkowicz i Jan Talimontowicz, w przedmiocie fundacji i uposażenia kościoła św. Andrzeja w Małym Miadziole (ob. wyżej str. 276—9 Nr 244). Być może jednak, że pod tą datą wydany był zaginiony dziś dokument fundacyjny Michała Petkowicza i Jana Talimontowicza dla tegoż kościoła.*

te humiliter deprecamur, ut in die iudicii ad dexteram tuam audire mereamur: 'Venite benedicti'‹. Quae omnia et singula subscripta plebanus pro tempore existens et sui successores ordinarie instituti cum omni iure, proprietate debent tenere et possidere in aevum et perpetuo. In cuius rei testimonium sigillum meum praesentibus est subappensum. Actum et datum in Minori Medalo in curia olim Andreae Pieckowicz ducis Swirensis canonici Vilnensis, patrui mei et successoris eius, in domo Stanislai Wesołowski plebani Minoris Medalo, sabbatho ante dominicam Quinquagesimae anno Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo quarto. Praesentibus ibidem honorabilibus et nobilibus domino Joanne Olszewski plebano Maioris Medalo, domino Juchno Alexandrowicz duce Swirensi, Stanislao Czizewicz, Alberto Krzewski, Hlosch necnon Hoich Matthia altarista Swirensi, Gregorio Budwidowicz et me Stanislao Wesołowski plebano in Minori Medalo.

409.

Grodno, 15 lutego 1494.

Aleksander wielki książę litewski ojcom bernardynom nadaje plac i miejsce swego starego dworu książęcego w mieście Grodnie z ogrodem i sadem nad rzeką Niemnem na założenie i budowę klasztoru i kościoła, zakazując surowo komukolwiek im w tem przeszkadzać.

Or. brak; znajdował się on jeszcze w r. 1858 w Muzeum Starożytności w Wilnie (ob. niżej Wyd.), a w r. 1898 w Bibljotece Publicznej Wileńskiej (ob. niżej Reg.) Była to ›pargaminowa ćwiartka, na której pisany, długa 10 cali ang. 6·5 linji, szeroka 6 cali 8·5 linji. Pieczęć, która była wyciśnięta na kustodji (zakładce) na czerwonej massie odpadła. Na odwrotnej stronie nadpis współczesny: Allex(ander) Dux pro area antiquae curiae in Grodno ut claustrum aedific(aretur)‹ *(ob. niżej Wyd.).*

Wyd. Krupowicz M., Zbiór dyplomatów rządowych i aktów prywatnych cz. I (Wilno 1858) str. 25—6 nr XXII (z Or.).

Reg. 1. Opisanije Wil. Publ. Bibl. Wypusk III (1898) str. 3 nr 28 (z Or. przechowanego wówczas tamże w sali B, szafie 1 pod nrem 26). — 2. Ks. Kantak K., Bernardyni polscy T. I str. 29 (wzmianka o tem nadaniu na podstawie Wyd.).

Uw. W braku oryginału, wywiezionego r. 1915 przez Rosjan z Wilna, wydaje się tu ten dokument z Wyd.

Alexander Dei gratia magnus dux Lithuanie, Russie, Samogitie dominus et heres etc. Pro honore Omnipotentis Dei, salute et profectu hominum sancteque fidei catholice in terris dominio nostro subiectis incremento, in civitate nostra Grodno aream seu locum antique curie nostre ducalis[1] cum horto et pomario in valle versus fluvium Niemen deputavimus dedimusque patribus ordinis sancti Francisci Minorum de observantia beati Bernardini, pro fundatione ac edificatione templi et claustri eorundem fratrum. Quo vero facilius et cicius res ista procedat, claustrumque edificetur, prohibemus districte precipientes, ne quis nostrorum subditorum secularium vel spiritualium, cuiuscunque conditionis existant, eosdem patres in predicta area et in edificatione monasterii quovismodo[a] audeat impedire. In quorum fidem et robur sigillum nostrum presentibus est

409. [a] quotusmodo *błędnie Wyd.*

409. [1] *Krupowicz objaśnia, że ›dziś na tem miejscu stoi kościół i klasztor XX. Bernardynów‹ i że ›dawnego zamku ani śladu‹ (ob. Wyd.).*

impressum. Datum ibidem in Grodno, sabbato ante dominicam Invocavit anno Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo quarto. — Dominus magnus dux per se.

410.

Grodno, 28 lutego 1494.

Aleksander wielki książę litewski, na prośbę Andrzeja plebana kościoła P. Marji w Grodnie, spowodu utraty przywileju tegoż przez jego poprzedników a za świadectwem księcia Aleksandra Holszańskiego dzierżawcy grodzieńskiego i urzędników jego, zatwierdza w spokojnem posiadaniu tegoż plebana zostające dawne uposażenie z nadania w. ks. Witołda i króla-ojca Kazimierza, które szczegółowo wymienia, przydając od siebie kościołowi i plebanowi po dwie kopy groszy rocznie z poboru dochodów karczmy wielkoksiążęcej w Grodnie, plebanowi zaś wolny przywóz drzewa na własny opał i budulec w lasach wielkoksiążęcych; w zamian zobowiązuje do odprawiania jednej mszy tygodniowo za duszę swego ojca króla Kazimierza.

Or. brak.

Kop. 1. Tyszk. 25'—26' (nr 25). — 2. Kopja z w. XVII dosyć uszkodzona w wizycie z r. 1662, z której wydał ten akt Ks. J. K. (ob. niżei pod Wyd.*) nie podając miejsca jej przechowania.*

Wyd. Ks. J(an) K(urczewski) w Przeglądzie Katolickim (warszawskim) z 20 kwietnia r. 1905 Nº 16 str. 244—6 z kopji w wizycie z r. 1662, zaopatrując obszernym regestem polskim tekst, który miejscami wskutek uszkodzenia kopji zawiera luki i niedokładności, pozatem wydawca go skraca.

Reg. 1. Obszerny i wyczerpujący, nieraz w formie przekładu sporządzony przez X. Mamerta Herburta w Cod. Czart. nr 3516 k. 26. — 2. Wzmiankowany jest ten dokument Aleksandra u ks. W. Przyałgowskiego w Żywotach biskupów wileńskich T. I str. 39 (z »Archiwum Dyec.«, niewiadomo, czy z Kop. *1 czy też z* Reg. *1).*

Uw. Niniejszy przywilej w. ks. Aleksandra cenny jest z tego względu, że nam przechował treść uposażenia kościoła P. Marji w Grodnie przez Witołda i Kazimierza Jagiellończyka (ob. wyżej na str. 140 Nr 115 oraz str. 440 Nr 377).

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Alexander Dei gracia magnus dux Lithvanie, Russie Samogithieque dominus et heres, significamus tenore presencium quibus expedit universis et singulis,[a] presencium noticiam habituris[a]: Quomodo retulit coram nobis honorabilis Andreas plebanus[b] sancte Marie in Grodno, quod privilegium eiusdem ec(c)lesie adhuc[c] antecessores ipsius ammiserunt, et nunc licet ipse sit in reali et pacifica possessione omnium bonorum, que predicte ec(c)lesie collata sunt, volentes tamen in posterum sibi et suis successoribus providere de meliori certitudine, suplicavit, ut istam dotacionem nostris[d] novis literis confirmaremus. Nos itaque rescien(tes) bene de hac re a duce Alexandro de Holszany protunc tenutario in Grodno et ab aliis officialibus, quod ita est sicut nobis referebat honorabilis Andreas in prefata

---

410. a—a tam praesentibus quam futuris... dotationem habituris *Wyd.* b ecclesiae *dodaje Wyd.* c adhunc *Tyszk.* d suis *Tyszk.*

Grodno plebanus, pro laude Omnipotentis Dei Intemerateque Virginis Marie Genitricis, Domine nostre ac hominum profectu et in spe premii celestis, iuxta dotacionem predecessorum nostrorum magni ducis Wythowdy[1] et serenissimi regis Casimiri parentis nostri[2], predicte ec(c)lesie et moderno plebano successoribusque ipsius omnia inferius expressa et enumerata dedimus et inscripsimus damusque et inscribimus presentibus perpetuo et irrevocabiliter: Primo in civitate Grodnensi aream, ubi domus plebanalis incipiendo a cimeterio cum orto, qui est retro domum, ortulanisque et inquilinis usque ad plateam, que vadit a Judeis versus ec(c)lesiam claustralem sancte Trinitatis[3] in longum, a lateribus vero ex[e] utraque parte ad convalles[4] secundum antiquam limitacionem; item prope ec(c)lesiam sancte Marie duas tabernas liberas cum domibus et censu utilitatibusque, que inde proveniunt; item singulis annis de castro Grodnensi a claviatore nostro quatuor tunnas[f] alias wszathcze mellis et quatuor lapides cere, et pro festo Pasche ad matutina tenebrosa[g] tredecem candelas fusas alias posthawnyky et duas super candelabra magni altaris alias duas magnas circumvolutas super longas phalanges[h] pro accensione circa elevacionem sanctissimi Corporis Christi; item tres decimas manipulares, primam in Grodno ex utraque parte fluvii Nyemyen, secundam in Labno[5], terciam in Skydel[6], ubique de omni grano excepta avena; preterea curiam Czolkodowo[7] dictam cum hominibus, kmethonibus et cum agris, pratis, silvis, rubetis, gays, boris, mellificiis, fluviis, rivis, aquarum decursibus, stagno seu piscina, molendino et emolumentis, singulis pertinenciis ad predictam curiam spectantibus longe, late et in ambitu, prout in suis terris singulisque metis et limitibus ex antiquo distincta est et limitata; item novem lacus, duos circa curiam predictam et septem post fluvium Nyemyen et prope Servy[8] post fluvium Wolkvscha[9], quorum ista sunt nomina Pyawyczne, Thoczylowo, Orlye, Panyewo, Poboyne, Krzywe, Okrvhle, Mvkoschewo[i], Parva et Thobolowo[10] cum fluviis, rivis, orificiis et obstaculis eorundem; item borram mellificiorum post fluvium Byebra Jamyny[11] dictam; item decem homines in Lyeschnycza[12] cum terris, pueris et successoribus ipsorum, cum tributo mellis, dacia alias dzakla siliginis et avene, laboribusque et serviciis iuxta consuetudinem terre Lithvanie. Ista sunt bona, que predicta ec(c)lesia Sancte Marie in Grodno sicut ex prima sui fundacione habuit et possedit, ita et nunc et perpetuis temporibus cum omni iure, dominio et proprietate, nullis exceptis aut pro aliquo vel pro nobis quovismodo reservatis tenebit, habebit pacificeque possidebit pro utilitate moderni plebani et omnium successorum legitime ritteque intrancium. Nos eciam eidem ec(c)lesie et rectori successoribusque addimus duas sexagenas grossorum de exactione thabernali ibidem in Grodno singulis annis pro festo sancti Martini a procuratore alias grodnyczy seu exactore pensionis thabernarie quicunque pro tempore extiterit

410. [e] et *Tyszk.* [f] tynnas *Tyszk.* [g] matutinas tenebrosas *Tyszk. (rozumie się* horas *= ciemne jutrznie)* [h] longis falangis *Tyszk.* [i] Nvkoschewo *Tyszk.*

410. [1] *Ob. wyżej str. 140 Nr 115.* [2] *Ob. wyżej str. 440 Nr 377.* [3] *Był to prawdopodobnie kościół franciszkański.* [4] *X. M. Herburt tłómaczy ten wyraz jako* »rozdoły«. [5] *Łabno, wieś w Grodzieńskiem, 12 km. na zach. od Grodna.* [6] *Skidel, miasteczko w Grodzieńskiem, 29 km. na płd.-wsch. od Grodna.* [7] *Miejscowośc nieodgadniona.* [8] *Serwy, wieś nad jeziorem tej nazwy w Augustowskiem, 16 km. na pn.-wsch. od Augustowa.* [9] *Wołkusz czyli Wołkuszanka, prawy dopływ rzeki Czarnej Hańczy.* [10] *Jeziora te leżą w Augustowskiem w grupie jezior Wigierskich, dziś jednak mają przeważnie inne już nazwy; większość jednak z wymienionych tutaj tych jezior, jak Panicwo, Tobolowo, Orle, Krzywe, Okrągłe, Mikaszewo, Małe zachowało pierwotną nazwę.* [11] *Jaminy, wieś w Augustowskiem, 20 km. na pd. od Augustowa.* [12] *Leśnica, osada położona dwie mile na pn. od Grodna, niedaleko Niemna.*

recipien(das); racione cuius modernus plebanus et successores preter solita missarum officia in qualibet septimana obligabuntur implere unam missam pro anima parentis nostri regis Casimiri et antecessorum nostrorum. Item moderno plebano et eius successoribus admittimus libertatemque damus pro sua domestica necessitate pro foco et fornace recipere ligna in silvis et borris nostris, ubi comodius propiusque fuerit, et ducere per suos kmethones et alios quoscunque non alibi, solum ad suum predium vel domum in civitate, sed pro edificiis robora accipiantur cum scitu et voluntate tenutarii Grodnensis pro tempore existentis. In quorum omnium fidem, robur et testimonium sigillum nostrum presentibus est appensum. Datum in Grodno, feria sexta ante dominicam Oculi anno Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo quarto. Presentibus magnificis et generosis Nicolao Radiuilovicz palatino Wylnensi et cancellario nostro, duce Alexandro de Holszany castellano Wylnensi ac tenutario Grodnensi, Georgio Hlebowicz tenutario in Smolensko, Jacobo Dowoynovicz capitaneo Drohyczensi, Stanislao Ivaszkowicz, Gregorio Osthykovicz tenutariis et marsalcis, ceterisque dignitariis ac curiensibus nostris. — Per manus honorabilis Ade Jacubowicz de Cothra, qui presencia habuit in commissis. — Relacio magnifici Nicolai Vylnensis et magni ducatus Lythvanie cancellarii.

411.

Wilno, 2 maja 1494.

Aleksander wielki książę litewski zatwierdza przedłożony sobie przez Wojciecha biskupa wileńskiego testament Jakóba Hanuszowicza, niegdyś marszałka swego, który zapisał temuż biskupowi dwa dwory swe Widze i Pierszaje z wszystkiemi przynależnościami, zabraniając wszelkiego niepokojenia ze strony krewnych.

Or. brak.

Kop. 1. Lib. I 2 k. CX—CXI z nagłówkiem: Privilegium Vydzy et Perschaya. — *2. Lib. II str. 345—7 z nagłówkiem:* Confirmatio Alexandri ducis Lituanie testamenti per Jacobum Hanuszewicz super donationem Widzy et Pierszaie Alberto episcopo Vilnensi facti; *odpis zgodny z Kop. 1 lecz skolacjonowany zapewne z oryginałem.*

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Alexander Dei gracia magnus dux Lythuanie[a], Russie Semogittieque[b] dominus et heres etc., significamus tenore presencium quibus expedit universis et singulis tam presentibus quam futuris, harum noticiam habituris: Quomodo reverendus in Cristo[c] pater dominus Albertus episcopus Vilnensis sincere nobis dilectus coram nobis et consiliariis nostris ponebat litteras testamenti generosi Jacobi Hanussowycz[d] [1] quondam marsalci[e] nostri, quo testamento ille Jacobus pro moderno episcopo Vilnensi domino[f] Alberto et successoribus eius dedit, legavit et perpetuo inscripsit sui patrimonii duas curias ex nomine Vydzy et Perszaya[g] cum omnibus prediis, horreis, villis, cmetonibus[h], servitoribus singulisque utilitatibus et

411. [a] Lituaniae *Lib. II* [b] Semogitiaeque *Lib. II* [c] Christo *Lib. II* [d] Hanussowicz *Lib. II* [e] marschalci *Lib. II* [f] *brak w Lib. I* [g] Wydzy et Perszeya *Lib. II* [h] kmethonibus *Lib. II*

411. [1] *Jakóba Hanuszowicza zapis dla biskupa wileńskiego (ob. wyżej str. 447 Nr 390; tamże objaśnienia dotyczące przywiedzionych tu osób i miejscowości).*

pertinenciis earundem in tercia parte bonorum suorum hereditariorum, racione quorum ipse dominus Albertus episcopus ob memoriam et salutem anime illius Jacobi et maiorum parentumque eius certa sacra (officia)[i] et ministeria cultus divini in ecclesia cathedrali Vilnensi sancti Stanislai instituere debuit, prout iam re et efectu ordinavit ac instituit. Sed ne in predicta bona Wydzy et Perscheya[j] consanguinei et propinqui memorati Jacobi vel quicunque alii intromittere se audeant et ordinacionem ultime voluntatis eius quovismodo impedire, ad omnia, que continentur in testamento, graciosum consensum dedimus damusque, recipiendo[k] ea in proteccionem nostram et successorum nostrorum. In cuius rei testimonium et robur sigillum nostrum presentibus est appensum. Datum in Vilno, feria sexta in crastino sanctorum apostolorum Philippi[l] et Jacobi anno Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo quarto. Presentibus magnificis et generosis Nicolao Raduilowycz palatino Vilnensi et cancellario nostro, Alexandro de Holschani[m] castellano Vilnensi et tenutario Grodnensi, Petro Janowycz palatino Trocensi et marsalco generali, Joanne Zabrzezynski castellano Trocensi et tenutario in Poloczko, Stanislao Janowycz capitaneo terre Semogittie, Georgio Hlebowycz tenutario in Smolensko, Joanne Lythaor, Gregorio Ostikowycz, Alberto Kuczvk[n] marschalcis et tenutariis, ceterisque dignitariis et curiensibus nostris circa premissa. — Relatio[o] magnifici Nicolai Roduilouicz palatini Vilnensis et magni ducatus Lituaniae cancellarii[o].

412.

Wilno, 12 maja 1494.

Aleksander wielki książę litewski kościołowi parafjalnemu św. Trójcy w mieście swojem Witebsku i jego plebanowi Stanisławowi Kucharskiemu oraz następcom tegoż, do dawnej fundacji przydaje i zapisuje z swojego grodu witebskiego: czynszownika nad jeziorem Ostrowno wraz z tem jeziorem i rzeką Czarnohostem aż po jej ujście do Dźwiny; pustkowie Maksymowszczyzna; dziesięciny z wszelkich dworów z przydaniem także owsa i ogrodów; wolną karczmę w mieście Witebsku.

A. A., *Or. Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Pergamin gruby, 27 X 17·9 + 5·4 cm, wzdłuż lewego zagięcia a głównie u góry splamiony i zapleśniały, miejscami zaś butwiejący; dwa pęknięcia na zagięciach i mała dziurka od robactwa. — Imię króla wypisane większem pismem z przedłużoną w dół laską litery* A. — *Pieczęci brak, pozostał po niej przeciągnięty przez nacięcia i na zakładce związany kawałek splecionego sznura jedwabnego wiśniowej barwy. — Obok na zakładce z lewej strony zapisek ręką owoczesną:* Anno Dni 1642 die 5 mensis Augusti oblatae ad Acta Cancellariae M. D. L. a venerabili Capitulo Vilnensi *(własnoręcznie zielonym atramentem:)* Albertus Stanislaus Radziwił Cancellarius M. D. L-ae mp. — *Na odwrociu zapiski: 1) na złożeniu spodniem pierwotny zapisek zalany plamą a zresztą zupełnie wyblakły; 2) poniżej zapisek z w. XVII później uwydatniony:* Litterae donationis factae ab Allexandro; *3) na złożeniu bocznem zapisek bardzo zatarty i trudno czytelny:* Roku 1643 Juni dziewięt... ten fundusz Wielebny *(?)* Xiądz *(?)* Woyciech Żabinski wikariusz y officiał wilenski imieniem Przewielebney Capituły Wilen-

411. [i] *brak w kopjarzach* [j] Perscheia *Lib. II* [k] recipientes *Lib. II* [l] Philipi *Lib. II* [m] Holstani *Lib. I*, Holsthani *Lib. II* [n] Raduiłouicz, Holsthani, Janowicz, Zabrezinski, Semogitiae, Hlebowicz, Littaor, Ostikowicz, Kuczuk *Lib. II* [o—o] *tej formuły brak w Lib. I*

skiey do aktykowania na urzędzie (podał). Stachowsky Mikołay podstarości Wilenski sst; *4) na złożeniu wierzchniem dawniejszy zapisek z w. XVII, uwydatniony później:* Parochiali Witebscen. lacuum et servitiorum *(dalej z dawniejszego zapisku wyrazy:)* intus nominatorum et super decimas; *rok* 1494 *dawnego zapisku uwydatniony w w. XVIII; 5) poniżej dawniejszy jeszcze zapisek zatarty; 6) sygnatury: a) na złożeniu spodniem:* 1mo, *b) na wierzchniem* 80, *c)* N⁰ 8, 6, *d)* A. 16.

Kop. 1. Lib. II str. 112—3 (nr 34). — 2. Lib. III str. 125—6 (nr 63).

Reg. Zregestowany jest dokument ten w dwóch wypisach dokumentów na dobra Strzeszyn z w. XVIII na luźnych arkuszach w Archiwum tejże kapituły. W pierwszym z nich po r. 1772 w drugiej pozycji (ob. dokument z r. 1391 na włość strzeszyńską, wyżej str. 33 Nr 20): Serenissimus Alexander haereditarius princeps Litvaniae pro ecclesia parochiali in Witepsk, praeter decimas de omnibus curiis castri Vitebscensis assignat et elargitur tabernam unam in tota civitate Vitebscensi, ultra quam nulla alia tam in civitate quam extra in circumferentia duorum milliarum haberi possit. *W drugim wypisie z r. 1794 w pozycji Fasc. I na miejscu drugiem regest tegoż dokumentu po polsku ze wzmianką o karczmie:* procz ktorey na mil dwie około szynkow zakazuię.

Alexander Dei gracia magnus dux Lithuanie [Russie Samogitieque dominus et heres etc., significamus tenore][a] presencium | quibus expedit universis et singulis tam presentibus quam futuris, [harum noticiam habituris: Quomodo volentes, ut cultus divinus et][a] sancta | fides Cristi in terris dominio nostro subiectis crescat ac multiplicetur, [ad ecclesiam parochialem Sancte Trinitatis in][a] civitate nostra | Vytepsko[b 1], quo diligencius et frequencius in eadem sacra officia [et ministeria agantur, pro utilitate et conso][a]lacione moderni plebani honorabilis Stanislai Kucharsky et successorum ipsius preter [illa, que dudum ex prima fundacione eidem][a] ecclesie sunt legata et inscripta, dedimus et inscripsimus, presentibusque damus et perpetu[o ac immobiliter[c] inscribimus: In primis hominem][a] tributarium nomine Medwyadek[d], qui sedet seu domicilium habet super lacum Ostrowno[2] [cum pueris][a] successoribus et omnibus terris ipsius et eciam cum serviciis, prout servivit castro nostro, similiter et ipsum lacum Ostrowno[e] eidem ecclesie perpetuo dedimus cum lacu et fluvio Czarnohosth[f] usque ad hostia, ubi incidit in fluvium Dwyna[g] cum obstaculis, venacionibus castorum et aliis utilitatibus, sicut pertinebat ad castrum nostrum Vytepsko[b]; item ibidem prope terram desertam alias p u s t o w s c z i n a[h] dictam Maximowsczina[i] cum agris cultis et incultis, silvis, borris, mellificiis, pratis, pascuis, paludibus, aquis omnibusque pertinenciis et utilitatibus, que nunc sunt et in futuro bona provisione aptari et haberi poterunt, nemini quicquam iuris vel dominii ibidem reservan(tes); item decimas[j] de omnibus curiis pertinentibus ad castrum nostrum Vytepsko[b] de omni fruge sicut fuit ex antiquo, et nos addimus de avena et de ortis; preterea thabernam liberam in civitate nostra Vytepsko[b] cum censu et omnibus utilitatibus, que ex eadem thaberna provenient et haberi poterunt in usum et subsidium moderno rectori honorabili Stanislao et ipsius successoribus. Et hec omnia su-

---

412. [a] *wyrazy te ujęte klamrą w dokumencie zupełnie nieczytelne od zalania* [b] Vitepsko *Lib. II*, Witebsko *Lib. III* [c] irevocabiliter *Lib. II* [d] Medwiadek *Lib. II*, Miedwiadek *Lib. III* [e] Ostrowo *Lib. III* [f] Czarnochost *Lib. II i III* [g] Dwina *Lib. II i III* [h] pustowscyzna *Lib. II*, pustowczyzna *Lib. III* [i] Maximowczyna *Lib. II*, Maximowsszczyzna *Lib. III* [j] *podkreślone ręką w. XVII i dopisane obok na marginesie:* decimae fundat(ionis); *inną ręką wyżej:* NB

412. [1] *Witebsk, zamek i miasto nad Dźwiną, stolica udzielnego niegdyś księstwa, później województwa.* [2] *Ostrowno, jezioro położone niedaleko Dźwiny tuż w pobliżu osady tej nazwy, dwie mile na płd.-wsch. od Witebska przy drodze do Bieszenkowicz.*

perius expressa predicte ecclesie dedimus et inscripsimus perpetuo et in ewm, cum omni iure et proprietate per ipsum honorabilem Stanislaum et successores eius tenendum, habendum et quiete possidendum. In q[uorum] fidem et robur testimonii sigillum [nostrum] presentibus est appensum. Datum in Vilna[k], feria secunda infra octavas Ascensionis Domini anno a Nativitate millesimo quadringentesimo nonagesimo quarto. — Relacio [magnifici] Nicolai[l] Roduilowicz[m] palatini Vilnensis et magni ducatus Lithuanie cancellarii.

413.

Wilno, 12 maja 1494.

Aleksander wielki książę litewski, na skargę Macieja plebana słuckiego o krzywdach, jakie księżna Michałowa ze swym synem Siemianem wyrządza kościołowi św. Jana Chrzciciela i Michała, na podstawie przedłożonych sobie przez tegoż plebana a powtórzonych przez siebie w treści istotnej przywilejów fundacyjnych 1° Michała (Zygmuntowicza) księcia litewskiego (z 28. X. 1439), oraz 2° księcia Aleksandra Wołodimirowicza pana na Słucku, tudzież 3° przyrzeczenia swojego o zachowaniu przywilejów i praw kościołów w Wielkiem Księstwie Litewskiem (z 6. VIII. 1492), nakazuje księżnej Michałowej i jej synowi płacić dziesięciny temuż kościołowi a ludzi jego nie krzywdzić, powyższe zaś oba przywileje zatwierdza.

Or. brak.

Kop. 1. Lib. VI k. 60—61 (nr 40) z dopiskiem Lectum. — *2. Czart. k. 19—20 (w transumpcie Zygmunta III, wydanym w Warszawie d. 22 stycznia r. 1632). — 3. Lib. Magn. k. 13—13' (j. w.).*

Reg. Wzmianka o tym przywileju u ks. W. Przyałgowskiego, Żywoty biskupów wileńskich T. I str. 49.

Alexander Dei gratia magnus dux Lithvaniae, Russiae, Samogitiae dominus et haeres. In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Significamus tenore praesentium, quibus expedit universis et singulis tam praesentibus quam futuris, harum notitiam habituris: Quomodo conquestus est coram nobis honorabilis Mathias[1] plebanus ecclesiae S. Joannis Baptistae et S. Michaelis[2] in Słucko, quia ducissa Michałowa et filius eius dux Siemion[3] dictae ecclesiae iniurias et damna inferunt, decimas quae de iure debent dari non dant, homines ecclesiae ad servitia ad quae non tenentur compellunt et angariant Et ponebat coram nobis ipse Mathias plebanus munimenta et privilegia principis Michaelis quondam ducis Lituaniae, primi fundatoris dictae ecclesiae, ad

---

412. [k] *poprawione przez pisarza z* Vilno [l] *opuszcza Lib. II* [m] Radziwiłowicz *Lib. III*

413. [1] *Jako pierwszego fary słuckiej plebana z r. 1439 ks. Szantyr kładzie tego Macieja w Dziejach Dobroczynności R. 1821 str. 815 Nr 21.* [2] *W przywileju ks. litewskiego Michała z 28. X. 1439 drugim tytułem tego kościoła jest św. Mikołaj (ob. wyżej str. 178 Nr 158).* [3] *Siemion syn Michała Olelkowicza ks. słucki 1489 † 1505 i matka jego Anna (ob. Wolff J., Kniaziowie lit.-ruscy str. 327—30).*

quam ille dux Michael, sicut continetur in eius literis[4], dedit et perpetuo inscripsit cum omni iure et dominio, nil sibi vel successoribus reservando: In primis sex homines tributarios cum successoribus et terris eorum, primus Siemion, secundus frater eius Malisch, tertius Timosz Tabuszowicz[a], quartus Ichnat[b] frater eius, quintus Zeleszkowicz Jereszko[c], isti omnes dant quatuor tunnas[d] mellis, quorum tres videlicet Ichnat[e], Siemion et Malisch[f] dant quadraginta grossos latos et[g] solus Thimosz[h] triginta, item Jeresch triginta, item sextum hominem dictum Malisch Ihnati[i]; item decimas, primam[j] in Iwanie[5], secundam in Ostrow, tertiam in Pochoscze[k], quartam in Mchouiczy[l], ubique de omni grano et de hortis[m]; item terram pro aratura Odinczowo; item terram mellificiorum alias p o d ł a z n e[n] ipsius Sawae Odinczowicz[o] cum agris, pratis, borris, nemoribus, aquis et aliis utilitatibus; item liberam tabernam in Słucko[p]. Praeterea dux Alexander Wołodimirowicz, existens dominus in Słucko[p] [6], id quod est donatum per ducem Michaelem, integrum[q] ecclesiae conservando et ipse alia addidit et similiter perpetuo inscripsit, prout ex eius literis, quae etiam coram nobis fuerunt praesentatae[r] patet[s]: In primis villam, quam tenuit Odiniec[t] cum agris, pratis[u], silvis, aquis, prout Odyniec[v] possidebat, et duos homines, qui pertinent et serviunt ad eandem villam, ex nomine Borotka[w] et Supron[w]; item tributarios in Oszowiec[x] [7] et in Pasieka[x], ex nomine Ichnat[y] Peszka[z], Timosch[aa] Siemion, Szestak[bb], Wolasch[cc], Nieresch[dd] cum tributis[ee], servitiis omnibus utilitatibus et cum pueris ac successoribus eorundem; item de curia Staricza[ff] [8] decimam ex omni fruge, et in civitate Słucko[p] a carnificibus datiam carnium alias h r o s c h o w n i k i. Quae cum ita sint et privilegia ac literae super omnibus his descriptis coram nobis lectae fuissent, habentes in memoria promissa nostra, sicut polliciti sumus, in dominio[gg] et terris magni ducatus nostri Lituaniae sanctas ecclesias Dei in earum libertate et iuribus tueri inviolateque conservari sub gratia nostra[9], mandamus prefatae ducissae Michałowa et filio eius duci Siemion, ut secundum privilegia responderent de omnibus, quae eidem[hh] ecclesiae data sunt et inscripta: decimas plene solvant et extradant et homines ecclesiae ne molestent, nec de eis penitus se intromittant. Quo vero diligentius et firmius etiam[ii] a posteris ea[g] omnia tenerentur, huius dotationis munimenta et literas, quae sunt hic[jj] lectae, duximus acceptandas et approbandas prae-

---

413. [a] *Lib. VI poprawia na* Thymosch Tabushowicz; Thimosz Thabuschowicz *Czart.* [b] Ihnat *Czart.* [c] *Lib. VI poprawia na* Iereschko [d] tinas *Czart.* [e] Ihnath *Czart.* [f] Malysch *Lib. VI* [g] *brak w Czart.* [h] Thimosch *Lib. VI* [i] Ihnath *Czart.* [j] prima, secunda i t. d. *Czart.* [k] Pohoszcze *Czart.* [l] *Lib. VI poprawia na* Mhowiczy, *tak i Czart.* [m] ortis *Czart.* [n] *Lib. VI poprawia tak z pierwotnego* Podlasno; Podlasnia *Czart.* [o] Sawe *Lib. VI*, Savae Odinczewicz *Czart.* [p] Słuczko *Lib. VI* [q] *w Lib. VI dodane drugą ręką* in integrum [r] lectae *Czart.* [s] *brak w Lib. VI* [t] *Lib. VI drugą ręką poprawia na* Odyniecz; Odiniecz *Czart.* [u] *Lib. VI dodaje* et [v] *Lib. VI poprawia na* Odyniecz [w] Borahta et Suprun *Czart.* [x] *Lib. VI poprawia na* Oszowecz; Osowecz et in Passieka *Czart.* [y] Ihath *Czart.* [z] *Lib. VI poprawia na* Peschka; Pestcha *Czart.* [aa] Thimosz *Czart.* [bb] *Lib. VI poprawia na* Schestak, *tak też Czart.* [cc] Volasch *Czart.* [dd] Ieresch *Czart.* [ee] tribus *Czart.* [ff] Staricze *Czart.* [gg] Domino *Lib. VI* [hh] *w Lib. VI dopisane drugą ręką* [ii] etiam *po* vero *w Czart.* [jj] hic sunt *Czart.*

413. [4] *Ob. wyżej str. 178/9 Nr 158, dat. w Slucku 28 października 1439.* [5] *Objaśnienie tej i następnych miejscowości ob. wyżej na str. 179 Nr 158 przyp. 2—4.* [6] *Kniaź Aleksander (Olelko) Włodzimierzowicz wnuk Olgierda, jest protoplastą ks. słuckich (Olelkowiczów), książę kijowski 1441, ożeniony z Nastazją moskiewską, zmarł 1454 (Wolff J., Kniaziowie lit.-ruscy str. 327); wzmiankę o tym jego przywileju ob. wyżej na str. 241 Nr 214.* [7] *Zapewne Osowo i Pasieki dziś folwarki położone 1—2 mil na pn.-wsch. od Nieświeża.* [8] *Starzyca, wieś nad rzeczką tej nazwy, 30 km. na pn.-zach. od Słucka.* [9] *Mowa tu o przywileju ziemskim Aleksandra z d. 6 sierpnia 1492, ob. Cod. dipl. Pol. ed. Rzyszcz. et Muczk. T. I str. 345—52 nr 194.*

sentibusque acceptamus in protectionem nostram et approbamus, decernentes[kk] eas in omnibus valere et perpetuae firmitatis robur obtinere. Harum quibus nostrum sigillum est appensum testimonio literarum. Datum in Wilno[ll], feria secunda infra octavas Ascensionis Domini[mm] anno a Nativitate millesimo quadringentesimo nonagesimo quarto. — Relatio magnifici Nicolai Rodwiłowicz[nn] palatini Vilnensis et magni ducatus Lituaniae cancellarii.

414.

(Uszaków), 25 maja 1494.

Jakób Talwoszewicz dla zbawienia duszy swojej i brata Jerzego oraz swoich następców zapisuje kościołowi parafjalnemu swojej kolacji w Uszakowie dwóch ludzi wraz z ich dochodami i obowiązkami, w szczególności daniami miodu, zobowiązując plebana do odprawiania osobiście lub przez jego wikarego corocznie ośmiu mszy za zmarłych.

Or. brak.
Kop. 1. Czart. k. 58. — 2. Lib. Magn. 49.

In nomine Domini amen. Universis et singulis praesentium notitiam habituris, lecturis et audituris. Ego nobilis Jacobus Talwoszewicz[1] sanus mente et compos rationis existens, non compulsus neque aliquo fraudis dolo seductus, sed sua mera et spontanea voluntate, ob salutem animae meae necnon fratris Georgii successorumque nostrorum dedi, legavi et ascripsi pro ecclesia parochiali collationis meae in Uszakowo[2] duos homines, primum hominem nomine Szycliwon cum legitimis ipsius et successoribus cum omni terra et pratis, rubetis, silvis, labore, proventibus et utilitatibus, hoc est dani[a] bezmien miodu in Szczana[3], ubi solus habui et tenui; item secundum hominem nomine Mylan cum legitimis et successoribus eius, cum omni terra et additionibus, pratis, silvis, rubetis, labore, proventibus et utilitatibus, hoc est dani dwa bezmieny de melle crudo[b] ...[c] dono et in perpetuum et in aevum. Plebanus ut pro tempore existens per se aut per vicarium singulis annis octo missas pro defunctis debet legere. Coram testibus infrascriptis: primo et principaliter honorabilem dominum Andream plebanum inibidem existentem, discretum Albertum vicarium protunc temporis existentem, nobilem Jacobum Wolthkowicz, Stanislaum Olechnowicz alias Krowa, nobilem Andruszko Paszkowicz, nobilem Nicolaum Szungolowicz, nobilem Nicolaum Buthwiłowicz cum fratre Georgio germano et uxore ipsius nomine Catharina petii[d]. Actum et datum in curia mea, ipso die Sanctae Trinitatis anno Domini 1494. In cuius rei testimonium sigillum meum est infra pressum etc.

---

413. [kk] decernimus *Lib. VI* [ll] Vilno *Czart.* [mm] *Lib. VI pierwotnie po* anno [nn] *Lib. VI pierwotne* Radziwil *poprawia na* Rodwiłowicz, *także Czart.*

414. [a] ego ascribo *błędnie w Czart., gdzie wyraz* ascribo *dopisany ręką w. XVIII w miejscu wolnem* [b] *ten wyraz dopisany ręką w. XVIII, tą samą co wyżej* ascribo [c] *miejsce wolne na 2—3 wyrazy* [d] *dopisane ręką w. XVIII; accusativus w przytoczeniu świadków może być błędem kopisty*

414. [1] *Jakób Talwoszewicz z rodu Gasztołda (ob. o nim Semkowicz Wł., O litewskich rodach bojarskich w Roczniku Heraldycznym T. VI [1921/3] str. 119).* [2] *Ob. objaśnienie wyżej na str. 258 Nr 232 przyp. 1.* [3] *Szczany, osada tuż pod Wojstomiem (Uszakowem) na pn.*

415.

Wilno, 3 czerwca 1494.

Aleksander wielki książę litewski, przedłożony sobie przez Jana plebana kościoła parafjalnego św. Piotra w Hoży przywilej ojca swego króla Kazimierza, pisany po rusku i na papierze, temuż kościołowi zatwierdza, przytaczając nadanie jego w dwu dziesięcinach i daninie miodowej oraz wosku, dwu małych jeziorach; ponadto przydaje od siebie siedmiu ludzi ze swego dworu w tymże dystrykcie imiennie przytoczonych, dwie sadzawki z młynami, tudzież wolną karczmę.

Or. brak.

Kop. 1. Tyszk. k. 25—25'. — 2. Lib. VI k. 76'—77. — 3. Czart. k. 57'—58. — 4. Lib. Magn. k. 49—49'.

Reg. 1. Ks. Przyałgowski W., Żywoty bisk. wil. T. I 79 (tylko wzmianka). — 2. Ks. Kurczewski J., Biskupstwo Wileńskie str. 225 (bez wyróżnienia obu nadań jako zatwierdzenie).

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Alexander[a 1] magnus dux Lithvanie, Russie Samogithieque dominus[b] et heres[c], significamus tenore presencium quibus expedit universis et singulis[d] tam presentibus quam futuris, presencium notitiam habituris: Quia etsi ec(c)lesia parochialis S. Petri in Oszsza[e 1] per serenissimum dominum regem Casimirum[f] patrem nostrum sufficienter provisa est ac dotata, super qua dotacione modernus plebanus dicte ec(c)lesie honorabilis Joannes[g] literas patris nostri coram nobis ponebat, tamen quod[h] eedem litere scripte fuerunt lingua Rutenica[i] et in papiro, pro maiori certitudine et firmitate habenda suplicavit nobis ipse Joannes plebanus pro innovacione per literas nostras et roboracione omnium eorum, que sunt predicte ec(c)lesie legata et inscripta. Nos itaque visis et intellectis literis paternis[j] plebani peticioni[k] graciose annuentes, pro honore Omnipotentis Dei et ob spem eterne retribucionis iuxta continentiam literarum patris nostri[l] iussimus omnia innovari[m] et presentibus literis nostris in ewm roborari[n], prout hic inferius descripta sunt: In primis decima de curia Oszsza[e] de omni fruge et eciam de ortis nichil excipien(do), alia decima de Perelom[o 2] eciam de omni fruge, excepta avena; item de clave Grodnensi a claviatore[p] quicunque pro tempore[q] extiterit singulis annis due tunne alias vszathky[r] mellis et duo[s] lapides cere; item duo lacus parvi, ubi nunquam ibat sagena[t] magni ducis propter parvitatem,

415. [a] *Lib. VI przekreśla* Nos *na początku* [b] *Czart. powtarza* dominus [c] *Lib. VI i Lib. M. dodają* etc. [d] *tak Tyszk., w innych kopjarzach brak* [e] *Lib. VI* Oza *poprawione drugą ręką na* Ozya, *jak też w Lib. M.;* Oza *Czart.* [f] Cazimirum *Lib. VI i Czart.* [g] *tak Tyszk., inne kopjarze dodają* et [h] *Lib. VI* quia *drugą ręką poprawia na* quod [i] *tak Tyszk., inne kopjarze* Ruthenica [j] *Tyszk. po* literis *pierwotne* primis *przekreślił i położył właściwą lekcję* paternis; *Lib. VI* paternis literis *i dodaje drugą ręką* primis; *Czart. i Lib. M.* paternis literis primis [k] *tak Tyszk., inne kopjarze* petitioni plebani [l] *Lib. VI* paternarum *drugą ręką poprawia na* primarum; *Czart. i Lib. M.* primarum [m] *Lib. VI* renovare *poprawia na* renovari, *jak w Czart. i Lib. M.* [n] *Lib. VI* roborare *poprawia na* roborari; *Czart. i Lib. M. mają* roborari in aevum [o] *Lib. VI poprawia drugą ręką z* Pireloni; Perelom *Czart. i Lib. M.* [p] altaviatore *Czart.* [q] *Lib. VI drugą ręką poprawia na* parte, *toż Czart. i Lib. M.* [r] uszadki *Czart. i Lib. M.,* vszadki *Lib. VI* [s] *Lib. VI pierwotnie* duos [t] sagina *Lib. VI*

415. [1] *Ob. objaśnienie wyżej na str. 441 Nr 382 przyp. 1.* [2] *Przełom, osada nad Niemnem o milę na pn. od Hoży.*

ex nomine unus lacus Vyazoviecz[u], alter Czesczyno[v 3] et cum fluvio, qui ex uno lacuum predictorum in alium influit. Preterea septem homines cum terris, serviciis, pueris et successoribus ipsorum ibidem in districtu Oszsza[e], ex nomine Dowoyno[w], Awnyaly[x], Rymovyd[y], Olyenyvs[z], Krzeczko[aa] cum fratre Lyvpkvs[bb] et septimus Kvthys[cc], qui vel sui successores pronunc serviunt ad curiam nostram Oszsza[e] et pro eo, sicut intelleximus a generoso Andrea Olyechnowicz[dd] tenutario in[ee] Oszsza[e], dati sunt ec(c)lesie Monthvlyczy[ff], quos et cum eorum successoribus nos[gg] predicte ec(c)lesie damus et perpetuo inscribimus tenore presencium mediante; item piscinam cum molendino super fluvio[hh] Lyeschnycza[ii 4]; item aliam piscinam similiter cum molendino super fluvio[hh] Byelycza[5] post Nyemyen[jj]. Damus eciam et inscribimus omnes terras, agros, prata, rubeta ex utraque parte[kk] fluvii Nyemyen[jj], quecunque ex prima fundacione predicte ec(c)lesie sunt data et inscripta, que et nunc rector eiusdem ec(c)lesie in pace tenet[ll] et possidet; item ibidem in Oszsza[mm] in domo pertinente[nn] ad ec(c)lesiam pro subsidio moderni plebani et successorum de nostra speciali gracia dedimus damusque et perpetuo inscribimus liberam tabernam cum censu et singulis utilitatibus ex[kk] eadem provenientibus[kk]. In quorum omnium testimonium et robur sigillum nostrum presentibus est appensum. Datum Vylno[oo], feria tercia infra octavas Corporis Christi anno a Nativitate millesimo quadringentesimo nonagesimo[pp] quarto. — Commissio propria domini magni ducis.

416.

(Podrobiony).

Bijuciszki, 12 września 1494.

Anna wdowa po Niekrasie z swymi synami Bogdanem i Zygmuntem zapisuje kościołowi w Bijuciszkach pod wezwaniem św. Trójcy, Zwiastowania NPM., św. Mikołaja i Podwyższenia św. Krzyża karczmę swoją na utrzymanie przez każdego plebana wikarjusza za dwie kopy groszy rocznie i na odprawianie dwóch mszy, jednej o zdrowie, drugiej za umarłych, w końcu zastrzega prawo patronatu swoim następcom.

Or. brak.

Kop. 1. Lib. VI k. 343—343' *z zapiskiem* Lectum Descriptum. — *2. Czart. k. 55'.* — *3. Lib. Magn. k. 47—47'.*

---

415. [u] *Lib. VI* Wiazowicz *poprawia na* Wiazowecz, *jak w Czart. i Lib. M.* [v] Czasczyno *Lib. VI,* Czaszczyno *Czart. i Lib. M.* [w] Dowoyna *Czart. i Lib. M.* [x] *Lib. VI* Awaniczek *poprawia na* Aniczyk, *jak Czart. i Lib. M.* [y] Ronowid *Lib. VI, Czart. i Lib. M.* [z] Monius *Lib. VI,* Atonius *Czart. i Lib. M.* [aa] *Lib. VI pierwotne* Hricko *poprawia na* Hriczko, *jak w Czart. i Lib. M.* [bb] *Lib. VI pierwotne* cum Sieluplus *poprawia na* cum fratre Lupkus, *jak w Czart. i Lib. M.* [cc] Lutis *Lib. VI, Czart. i Lib. M.* [dd] *tak Tyszk., inne kopjarze* Olechnowicz [ee] *tak Tyszk., inne kopjarze* de [ff] *tak Tyszk., inne kopjarze* Montoliczy [gg] *tak Tyszk., inne kopjarze dodają* etiam [hh] *Lib. VI* fluvium *poprawia na* fluvio, *tak w Czart. i Lib. M.* [ii] *Lib. VI* Lesnicza *poprawia na* Leshnicza; Leschnicza *Czart. i Lib. M.* [jj] Bielicza, Niemen *Lib. VI, Czart. i Lib. M.* [kk] *opuszcza Tyszk.* [ll] *opuszcza Tyszk. te dwa wyrazy* [mm] *Lib. VI poprawia na* Ozsza; Osza *Czart. i Lib. M.* [nn] *Lib. VI drugą ręką po* Osza *dodaje* in domo pertinente, *co trzecią ręką przekreślone i na marginesie dodane po* »plebani« in domo pertinentem; in domo pertinentem *Czart. i Lib. M.* [oo] *Lib. VI* Vylnae *poprawia drugą ręką na* in Vilno, *jak w Czart. i Lib. M.* [pp] *Tyszk. ma* nangesimo, *poczem luka na jeden wyraz, po której kropka*

415. [3] *Jeziora nieznane.* [4] *Leśnica, rzeczka wpadająca z prawego brzegu do Niemna pod Hożą.* [5] *Bielica, rzeczka wpadająca z lewego brzegu do Niemna naprzeciw Hoży.*

Uw. Przeciw autentyczności świadczy szumna, niewątpliwie późniejszej redakcji arenga, dołączenie nowego tytułu kościoła, stylizacja zapisu wielomówna i niezręczna, cały zaś tekst poczynając od arengi idzie za dokumentem fundacyjnym tychże wystawców z r. 1478 (ob. wyżej str. 366 Nr 311); wyznaczenie sumy pieniężnej dla wikarego, którą się winien zadowolić, wskazuje oczywiście interes plebana i późniejsze jego z wikarymi zatargi. Zwraca także uwagę brak świadków, niezwykły w owym czasie w tego rodzaju dokumentach.

In nomine Domini amen. Dator[a] omnium rerum, cuius oculus penetrat universa secreta[b], nunquam extinguitur in rebus humanis, quas oblivionis[c] constat subiacere caducis momentis, ut memoria earum remaneat, apices literarum alti consilii providentia ordinavit, quarum praesidio rerum ordinationes ad perpetuitatem ordinatae, ne[d] vetustate aut oblivione corruant[e], conservantur. Proinde ego Anna relicta olim Niekrasy[f 1] cum filiis meis charissimis, videlicet Bogdan (et) Sigismundo, Spiritu Sancto ducti, non coacti nec compulsi, sed ex bona voluntate fundamus[g] et affirmamus tabernam eidem ecclesiae tituli Sacrosanctae[h] et individuae Trinitatis et Gloriosissimae Annuntiationis Virginis Mariae et sancti Nicolai pontificis necnon sanctae Crucis Exaltationis[2], de qua quidem taberna quilibet successor seu plebanus debet fovere et contentare vicarium in duabus sexagenis annuatim et complere duas missas, unam pro salute et aliam pro defunctis, extra quam praedictam tabernam nulla fundari debet neque haberi, tantum ecclesiastica, quam fundamus et ascribimus et perpetuis temporibus confirmamus ac[i] incorporamus dictaeque ecclesiae quibuslibet rectoribus protunc[j] existentibus, sub conscientia quos obligamus, quatenus singulis septimanis in dicta ecclesia compleant et agant. Nos supradicti ad nostrae vitae terminos tanquam principales fundatores sumus, nobis autem decedentibus de hac luce nostros successores legitimos dictae ecclesiae constituimus et decernimus collatores et patronos[k]. In rei testimonium nos Anna relicta generosi Niekras pariter[k] cum filiis meis supradictis Bohdano[l] et Sigismundo sigillum nostrum generale appendimus. Datum et actum in curia nostra Biuczyszki, indictione duodecima, die septima septembris sub anno Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo quarto[m].

417.

(Podrobiony).

Horodyszcze, 28 października 1494.

Niekras Wołodkowicz dzierżawca Bielicy i dziedzic Horodyszcza uposaża założony tutaj przez siebie kościół pod wezwaniem Wniebowzięcia NPM., ŚŚ. Jakóba, Andrzeja, Mikołaja i Jadwigi, za zgodą i wolą biskupa wileńskiego Wojciecha (Tabora), nadając mu: trzy dziesięciny zbożowe z dworów swoich Horodyszcza, Droszyłowa i Zabyerewa *z wyznaczeniem ich miary, tudzież dziesięcinę ze stada końskiego i bydlęcego; miodu cztery piędzie; wolną karczmę plebanowi na utrzymanie wikarjusza i sługi kościelnego; pasznię i dwa pola wraz*

---

416. [a] *Lib. VI pierwotnie* lator *co ma też Czart. i Lib. M.* [b] *Lib. VI pierwotne* universam terrestria *poprawione na* universa secreta [c] *Lib. VI pierwotnie* oblivio omnis [d] *Lib. VI poprawione z* in [e] ne corruant *Lib. VI i Lib. M.* [f] Niekrassy *Czart. i Lib. M.* [g] *Lib. VI poprawia na* fundavimus, *toż zostawia Czart. i Lib. M.* [h] *Lib. VI poprawia z* sacri sanctae, *Czart. i Lib. M. tak zostawia* [i] *w Lib. VI dodane drugą ręką* [j] *Lib. VI poprawia drugą ręką z* pro tempore, *jak w Czart. i Lib. M.* [k] *opuszcza Czart. i Lib. M.* [l] Bogdano *Czart. i Lib. M.* [m] *w Lib. VI poprawione drugą ręką z pierwotnego* quingentesimo nonagesimo quinto

416. [1] *O Niekrasach ob. Boniecki, Poczet rodów WXL. str. 203.* [2] *Mowa niewątpliwie o kościele w Bijuciszkach, osadzie położonej w Święciańskiem koło miasteczka Dubinki.*

z łąkami; sześciu ludzi imiennie przytoczonych, toż siedmiu służebnych na rzecz plebana; świece woskowe ile potrzeba; wreszcie ryby ze stawu i sadzawki dziedzica w Horodyszczu; zastrzega przytem sobie i swoim następcom prawo patronatu i prezenty jako też nienaruszalność dóbr tegoż kościoła pod grozą cenzur kościelnych; wkońcu nadaje ten kościół księdzu Janowi, zobowiązując go jak i jego następców do odprawiania dwóch mszy, jednej za żywych, drugiej za umarłych a raz w rok śpiewanej wraz z wiljami.

Or. *brak; istniał ten dokument jeszcze w r. 1898 i był na pergaminie z pieczęcią oderwaną, przechowywany w Bibljotece Publicznej w Wilnie (ob. Opisanije Bibl. Publ. Wil. Wypusk II str. 18 nr 69).*

Kop. *1. Czart. k. 56'—57'. — 2. Lib. Magn. k. 48—49. — 3. Luźna kopja z w. XVII w Arch. Kap. Kat. Wil.*

Reg. *Ks. Przyałgowski W., Żywoty biskupów wil. T. I str. 83 z datą »27 listopada 1494« i wzmianką, że biskup Tabor kościół ten konsekrował.*

Uw. *Za autentyczny uznawał zrazu ten dokument X. J. Fijałek w Uchrześcijanieniu (str. 270 w przyp. b) a za fabrykat takiż akt Janowiczów (ob. Nr następny). Tymczasem przy bliższem rozpatrzeniu się w ich tekstach i zestawieniu ich ze sobą należy sąd ten odwrócić i nadanie Janowiczów uznać za autentyczne: pleban rozszerza zawsze nadanie na rzecz swoją i na utrzymanie kościoła. Miejsca powtórzone z aktu Janowiczów zaznacza się klamrą <>.*

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Nos Niekrasch Wołodzkowic[1] tenutarius in Bieliczya[a] <iugi praemeditatione considerans, quod de hac vita caduca et momentanea ad futuram aeternam pergimus, proinde inter alia cordis nostri desiderabilia ad hoc praecipue nostra suspirat intentio, ut in hac vita misera (fructum) piis operibus divino auxilio suffulti faciamus, quo in futurum iudicis aeterni nobis vultum placabilem, utcunque poterimus, sentiamus. Eam ob rem nos> Niekrasch praefatus universis et singulis praesentibus et futuris, notitiam praesentium habituris, tenore praesentium significamus: Quod pro nanciscenda olim nostrorum parentum, propinquorum, praedecessorum iam defunctorum, necnon etiam nostra et nostrorum successorum salute, ad honorem Omnipotentis Dei totiusque coelestis militiae praeconium et decorem, specialiter ad laudem Beatissimae Virginis Assumptionis, S. Jacobi, S. Andreae, S. Nicolai et S. Hedwigis, <de consensu et voluntate reverendissimi in Christo patris et domini domini Alberti Dei gratia episcopi Vilnensis, parochialem ecclesiam> in bonis nostris Horodziscze[2] <duximus erigendum et fundandum, prout erigimus et fundamus, decimasque et caeteros proventus inferius conscriptos eidem pro posse nostro dandum et dotandum duximus, prout damus, dotamus, attribuimus,> incorporamus et perpetue et in aevum ascribimus. In primis et ante omnia dictae ecclesiae et suis rectoribus pro tempore existentibus tres decimas manipulares omnis grani et seminis de tribus curiis nostris Horodzyscze[b], Droczyłowo[4] et Zabyerewo[5], duntaxat excepta avena, quae tamen dabitur in Horodzyszczye[c] quindecem tunnae annuatim, in aliis autem duabus curiis non; item decimas de equirea, pecoribus et pecudibus universis in dictis tribus nostris curiis existentibus dictae

417. [a] Niekrasz Wołodzkowicz *Lib. M.* [b] Horodzisczye *Lib. M.* [c] Horodziszczye *Czart.*

417. [1] *Niekras Wołodkowicz namiestnik bielicki 1499 (ob. o nim Boniecki A., Poczet rodów WXL. str. 381, gdzie mylnie bełżycki zamiast bielicki).* [2] *Bielica, dziś miasteczko w Lidzkiem na prawym brzegu Niemna przy ujściu Mołczadki i Niemenka, niegdyś starostwo z zamkiem bardzo dawnym (Słown. Geogr. T. I str. 211/2).* [3] *Horodyszcze, dziś miasteczko w Nowogródzkiem przy drodze ze Stołowicz do Nowogródka.* [4] *Droczyłowo, wieś o milę na zach. od Nowogródka.* [5] *Może Zaberdowo, osada położona 18 km. na pd.-wsch. od Nowogródka.*

ecclesiae et suo rectori damus et ascribimus; item mellis crudi pullam ad quatuor palmas alias czyotyry pyadzy existentem longitudine et latitudine; item damus et ascribimus eidem rectori et suis successoribus tabernam liberam pro vicario et ministro ecclesiae servando; item campum alias paschnya Klunysthczye sic nuncupatum cum omnibus gaiis, rubetis, mericis, pratis et pascuis, fluviis et eorum decursibus ad dictum campum quomodolibet pertinentibus, prout soli tenuimus, damus et ascribimus, campumque secundum sub villa Mykulyczye iacentem damus et ascribimus, tertium campum penes ecclesiam post curiam nostram, incipiendo a familia nostra illibera ad limitem alias do mieszy Johannis Jakubowicz et a Jakubowicz limite alias od mieszy ad limitem dyak nomine Oleszko alias Doyewo myeszy, quem campum alias terram una cum pratis, ortis damus et ascribimus; item aliud pratum sub familia nostra illibera iacentem dictae ecclesiae et suis successoribus damus et ascribimus; item sex homines in Horodzysczye[c] sic nominatos Syelko, Stanyecz, Czyernyuk, Mykołayecz, Mylunycz, Chwyedzyuk cum eorum fratribus[d], uxoribus, filiis daciisque et laboribus uti soli tenuimus, damus et ascribimus; item famulos obnoxios in domum plebani septem sic nuncupatos: Jakubyecz, Jaczyna, Borycczz, Jankowycz, Annuschyczya, Markuczya, Douha cum filio et filia; item candelas cereas, quantum necesse fuerit ad ecclesiam nos et nostri successores legitimi debebimus et debebunt extradere perpetuo et in aevum; item plebanus pro tempore existens de stagno nostro et de piscina nostra curiae nostrae Horodzysczye[c], coram nostro et successorum nostrorum tenutario aut villico[e] nostro praesente, tribus diebus in septimana feria quarta, sexta et sabbatho pisces prandere poterit. <Quae omnia et singula superius praeinserta dictae ecclesiae et suo rectori> pro tempore existenti damus, <donamus> et ascribimus, <attribuimus et incorporamus> perpetue et in aevum, <nihil iuris, proprietatis et dominii nobis et nostris successoribus in eisdem reservan(do) praeter ipsius ecclesiae ius[f] patronatus> et praesentandi, <quod nobis et nostris successoribus reservamus. Nosque et nostros successores legitimos sub censuris ecclesiasticis usque ad superaggravationem per reverendissimum dominum episcopum Vilnensem pro tempore existentem fulminandis[g] obligamus, quod de supradictis bonis per nos dictae ecclesiae collatis in aevum (se) non intromittemus. Quod si nos aut nostri successores alienare procuraverimus et procuraverint, reverendissimus dominus episcopus Vilnensis de hoc proviso nos et nostros successores legitimos censura ecclesiastica mediante alienata restituere compellat. Cui quidem> venerabili viro domino Joanni plebano moderno dictam ecclesiam dandam et co(m)mittendam duximus et committimus, <qui et omnes sui successores> legitimi per nos aut nostros successores praesentandi <singulis septimanis duas missas, unam pro sanitate> (nostra)[h] et successorum nostrorum <ac pro peccatis et secundam pro animabus> una cum vigiliis <semel in anno> decantandis infra octavas Dedicationis eiusdem ecclesiae <explere debebit> debebuntque. <Quem> dictum plebanum Joannem <et suos successores legitimos ad hoc sub conscientia eorum et[i] poena trium marcarum irremissibiliter reverendissimo domino episcopo Vilnensi persolvenda> obligamus. In quorum omnium testimonium et fidem sigillum nostrum praesentibus est subappensum. Datum in Horodzysczye[c], die martis[6] <vigesima nona mensis octobris anno Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo quarto. Praesentibus ibidem reverendissimo in Christo patre domino et domino Alberto Dei gratia episcopo Vilnensi et venerabilibus> honorabilibusque <viris magistro Andrea Swirski, Bernardo canonicis Vilnensibus ac Stanislao Obolecz> magistro artium ac Joanne De(r)skowicz[j] artium baccalaureo, actu presbytero et <Joanne vicethesaurario reverendissimi domini> episcopi Vilnensis et plebano in Słonim nomine Gniewossyo et marschalco Seraphin eiusdem reverendissimi, et aliis fidedignis ad hoc vocatis et rogatis.

---

417. [d] *w Czart. i Lib. M. skrócone jakoby* fratrum [e] villano *Czart.* [f] iuris *Czart.* [g] fulminandam *w kopjach* [h] *brak w kopjarzach* [i] sub *dodaje Czart.* [j] Deskowicz *w kopjarzach, co jest błędnie zamiast* Derskowicz, *gdyż chodzi tu o Jana syna Dziersława czyli Dzierzka ze Świerzna (ob. X. Fijałek J., Uchrześcijanienie str. 270 przyp. b)*

417. [6] *Jeśli wtorek, to nie 29 lecz 28 października, chyba żeby przypuścic, że to istotnie był wtorek ale wieczorem, czasu nieszpornego, kiedy się rozpoczynało w oficjum kościelnem święto dnia następnego.*

418.

Horodyszcze, 29 października 1494.

Jan z młodszymi swoimi braćmi Janowiczami uposaża założony przez siebie w dobrach swoich Horodyszczach kościół pod wezwaniem Nawiedzenia NPM. oraz ŚŚ. Jakóba, Jana, Mikołaja i Praksedy, za zgodą i wolą biskupa wileńskiego Wojciecha (Tabora), nadając mu: trzy dziesięciny zbożowe z dworów swoich Horodyszcza, Ruty i Klecka; trzy miary miodu ze swojej dani; dwie kopy groszy rocznie na rzecz wikarjusza i sługi kościelnego; wolną karczmę gdziekolwiek położoną; pasznię koło kościoła wraz z łąką do niej należącą oraz ziemią na dziesięć beczek; dziewięciu ludzi imiennie przytoczonych, sześciu w Horodyszczu a trzech w Polesiu i dwóch niewolnych; przyczem zastrzega sobie i swoim następcom prawo patronatu jakoteż nienaruszalność nadanych dóbr tegoż kościoła pod grozą cenzur kościelnych; wreszcie ustanawia księdza Jana głównym plebanem tego kościoła, zobowiązując go jak i następców jego do odprawiania dwóch mszy, jednej o zdrowie i za grzechy, drugiej za umarłych a raz w rok śpiewanej wraz z wiljami.

Or. brak; istniał ten dokument jeszcze w r. 1898 i był na pergaminie z oderwaną pieczęcią, przechowany w Bibljotece Publ. Wileńskiej (ob. Opisanije Bibl. Publ. Wil. Wypusk II str. 18 nr 70).

Kop. 1. Lib. VI k. 75'—76' z zapiskiem Lectum Descriptum *i (inną ręką)* sine sigillo. — *2. Czart. k. 56—56'. — 3. Lib. Magn. k. 44'—47.*

Uw. Za falsyfikat uważał ten niewątpliwy autentyk X. J. Fijałek, Uchrześcijanienie str. 270 w przyp. 6 (ob. Nr poprzedni Uw.).

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Nos Joannes una cum fratribus nostris iunioribus Janowiczy[1] iugi praemeditatione considerantes[a], quod de hac vita caduca et momentanea ad futuram aeternam pergimus, proinde inter alia cordis nostri desiderabilia[b] ad haec praecipue nostra suspirat intentio, ut in hac vita misera fructum piis operibus divino suffulti auxilio faciamus, quo in futurum iudicis aeterni[c] vultum placabilem, utcumque poterimus, sentiamus Eam ob rem nos Joannes una cum fratribus iunioribus universis et singulis praesentibus et futuris, praesentium notitiam habituris significamus: Quod pro nanciscenda olim nostrorum parentum, propinquorum, praedecessorum iam defunctorum, necnon etiam nostra et nostrorum successorum (salute), ad honorem Omnipotentis Dei totiusque coelestis militiae praeconium et decorem, specialiter ad laudem Beatissimae Nativitatis Virginis Mariae, S. Jacobi, S. Joannis, S. Nicolai et S. Praxedis, de consensu et voluntate reverendissimi in Christo patris et domini domini Alberti Dei gratia episcopi Vilnensis, parochialem ecclesiam in Horodziscze[d][2] nostra du-

418. [a] *Lib. VI poprawia drugą ręką (wedle Lib. M.) na* considerantibus, *jak ma Czart. i Lib. M.* [b] desideria *Czart. i Lib. M.* [c] *Lib. VI dodaje drugą ręką* nobis, *co też ma Czart. i Lib. M.* [d] Chorodziscze *Lib. VI,* Horodziszcze *Czart. i Lib. M.*

418. [1] *Zapewne Kieżgajłowicze, pochodzący od Jana Kieżgajłowicza kasztelana wileńskiego (ob. Boniecki A., Poczet rodów WXL. str. 121).* [2] *Ob. objaśnienie w poprzednim Nrze w przyp. 3.*

ximus erigendum et fundandum, prout erigimus et fundamus, decimasque et caeteros proventus inferius conscriptos eidem[e] pro posse nostro dandum et donandum duximus, prout damus, donamus, attribuimus et perpetuo ascribimus. In primis tres decimas manipulares omnis grani et seminis de tribus nostris curiis Horodziscze[f], Ruta[g 3] et Kleczko[4] provenientes; item tres tunnas mellis crudi alias vszadki de nostro proprio tributo; item duas sexagenas latorum grossorum pro vicario et ministro ecclesiae singulis annis solvendas de tributo nostro; item tabernam liberam ubicunque situandam; item campum alias pasznia[h] circum ecclesiam iacentem una cum prato ad dictum campum pertinente; item terram pro decem tunnis dicto campo addimus; item novem homines taliter nuncupatos: Czepowiczy[i], Oreszko[j], Iwan Lolesko, Zachariam Bielik in Horodziscze morantes, et tres residuos in Polesie[5] taliter nuncupatos: Koszel, Hunkowicz[k] et tertia vidua; item duos illiberos obnoxios cum eorum uxoribus et pueris. Quae omnia et singula superius praeinserta dictae ecclesiae et suo rectori moderno et eius legitimis successoribus donamus, attribuimus et incorporamus et perpetue ascribimus, nihil iuris, proprietatis, dominii nobis aut nostris successoribus reservan(do)[l] praeter ius patronatus ipsius ecclesiae, quod nobis et nostris successoribus reservamus. Nosque etiam et nostros successores legitimos sub censuris ecclesiasticis usque ad superaggravationem[m] per reverendissimum dominum episcopum Vilnensem pro tempore existentem fulminandis obligavimus, quod de praedictis bonis per nos ecclesiae nostrae in aevum collatis se non intromittemus. Quod si nos aut nostri successores legitimi alienare procuraverint, reverendissimus dominus episcopus Vilnensis protunc existens de hoc proviso nos et nostros successores[n] (censura) ecclesiastica mediante alienata restituere compellat. Cui quidem ecclesiae honorabilem Joannem plebanum principalem praefecimus, qui et omnes sui successores singulis septimanis duas missas explere debebit, primam pro sanitate et peccatis[o] et secundam pro animabus, et etiam anniversarium semel in anno, videlicet »Requiem« una cum vigiliis decantando explere debebit. Quem et omnes suos successores ad hoc sub conscientia et poena trium marcarum reverendissimo domino episcopo Vilnensi irremissibiliter persolvenda (obligamus). In cuius rei testimonium sigillum nostrum praesentibus est subappensum. Datum in Horodziscze, die mercurii vigesimo nono[p] mensis octobris anno Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo quarto. Praesentibus ibidem reverendissimo in Christo patre domino Alberto Dei gratia episcopo Vilnensi et venerabilibus viris magistris[q] Andrea Swirski et Bernardo canonicis Vilnensibus, Stanislao[r] in Obolec[s] curato, Joanne vicethesaurario reverendissimi domini ac magnifico domino Kiezgal et Niecrassio tenutario in Bielicza, et quam plurimis aliis fidedignis testibus ad praemissa.

418. [e] *Lib. VI pierwotnie* eaedem [f] Horodziszcze *Czart. i Lib. M.* [g] Rutta *Czart. i Lib. M.* [h] *Lib. VI pierwotnie* pasnia [i] *Lib. VI poprawia na* Czrepowiczy, *jak też ma Czart. i Lib. M.* [j] *Lib. VI poprawia drugą ręką na* Oresko, *z niedającego się odczytać wyrazu* Ole.sko; Oreszko *Czart. i Lib. M.* [k] *w Lib. M. możnaby czytać* Hrinkowicz [l] *Lib. VI drugą ręką przekreśla i nadpisuje* penitus, *jak ma Czart. i Lib. M.* [m] *Lib. VI drugą ręką dopisuje* re *do wyrazu* aggravationem, *jak ma Czart. i Lib. M.* [n] *Czart. dodaje* legitimos [o] sanctis *Czart.* [p] *Lib. VI drugą ręką przekreśla i poprawia fałszywie na* 7[mo], *jak ma Czart. i Lib. M.* [q] *w Lib. VI* viris *dodane jedną ręką a* magistris *inną* [r] *Lib. VI drugą ręką dopisuje dwa razy* curato *nad* Obolec *i obok na marginesie* [s] *Lib. VI dopisuje na końcu* Stanislao curato in Obolecz curato Ioanne i t. d., *jak ma Czart. i Lib. M.*

418. [3] *Ruta, wieś o dwie mile na wsch. od Nowogródka.* [4] *Zapewne Kleck, dawna stolica księstwa, późniejsze gniazdo Radziwiłłów.* [5] *Miejscowość nieodgadniona.*

419.

Grodno, 1494.

Król Aleksander (Jagiellończyk) zatwierdza nadanie swojego ojca króla Kazimierza dla kościoła NPM. w Odelsku[1].

Or. brak; wzmianka o tym dokumencie mieści się w przywileju króla Zygmunta I, wydanym w Krakowie 12 września r. 1515 dla kościoła w Odelsku (ob. w Tomie II-gim pod tą datą), w którym czyta się o tym dokumencie króla Aleksandra jak następuje: regis Alexandri privilegio, cuius transumptum sub data Grodne anno Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo quarto habebat in regestris suis venerabilis Adam Jacobi de Cothra Wylnensis et Sandomiriensis ecclesiarum canonicus secretariusque noster, protunc notarius dicti Alexandri.

Kop. nadania Aleksandrowego mieści się w ekscerpcie w wspomnianym wyżej dokumencie króla Zygmunta I z r. 1515, którego tekst przekazały następujące kopjarze: 1. Tyszk. k. 27—28. — 2. Czart. k. 99'—100'. — 3. Lib. Magn. k. 89—90.

Uw. Podaje się poniżej ten ekscerpt z opuszczeniem tych części tekstu dokumentu Zygmunta I, które dotyczą nadań poaleksandrowych.

...In primis villam et curiam Thryczowsczyna[a][2] nuncupatam cum hominibus ad dictam curiam spectantibus, serviciis eorundem et cum agris, pratis, campis, silvis, mericis, rubetis, gaiis, fluviis, fluminibus et aquarum decursionibus, piscinis, stagnis, piscaturis, molendinis factis et fiendis et omnibus aliis, sicut erat[b] ex antiquo; item homines in Odolsko, qui tunc fuerunt, cum successoribus eorundem, primus Denys Sczyeblak, secundus Moldus, tercius Thys Klymovicz, quartus Dmythr, quintus Nyesztha Dvblyanyn, sextus Naczvs Sedelnyk[c] et successores eorundem cum omnibus terris et serviciis, secundum consuetudinem regionis illius; item duas decimas manipulares de curiis nostris sicut fuit ex antiquo una cum Zyoraslawka[d] ex utraque parte fluvii Nyemyen et parimodo altari[e] in Dubdo; item terras desertas dictas Sadvczyna et Panyowczyna[f]; item de castro Grodnensi a claviatore[g] nostro quicunque pro tempore extiterit[h] singulis annis duos lapides cere pro candelis fusilibus alias postawnyky[i] pro festo S. Martini dandos; pro duabus[j] vero tunnis mellis alias wschathky[k] quod mel ex privilegio Casimiri parentis nostri et eciam germani nostri regis Alexandri singulis annis dabantur a claviatore[g] Grodnensi...; item arbores mellificiorum paratas et parandas in nemoribus et borris nostris[l] Sloy, sicut emit[m] predecessor[n] honorabilis[o] Mathias plebanus ab hominibus dictis nostris Zdzyeplkowye[p]; item ibidem in Odolsko quinque tabernas cum propinacione cervisie et medonis et omnibus utilitatibus ex eisdem provenientibus...

---

419 [a] Triczowsczyzna *Czart.* [b] fuit *Czart.* [c] Denis, Sczychlak, This, Klymowycz, Dimitr, Nyeszther Dublanyn, Naczus, Syedelnyk *Czart.* [d] Zyasłowya *Czart.* [e] alteram *Czart.* [f] Nyemen, Schedowsczyzna, Paniowsczyzna *Czart.* [g] clamatore *Tyszk. i Czart.* [h] existerit *Tyszk.* [i] postawnyki *Czart.* [j] duobus *Czart.* [k] vstawki *Czart.* [l] in *dodaje Czart.* [m] tenuit *Czart.* [n] predecessor emit *Tyszk.* [o] honorabilibus *Tyszk* [p] Zdzyeplkowicz *Czart.*

419. [1] *Ob. objaśnienie tej miejscowości na str. 441 Nr 383 przyp. 1.* [2] *Może Tryczówka, osada 20 km. na pd. od Białegostoku.*

420.

(Oszmiana), 1494.

Albert Haruszewicz zapisuje konwentowi franciszkańskiemu w Oszmianie miarę miodu w Ossowcu i dziesięcinę snopową wszelkiego zboża z dworu oszmiańskiego.

Or. pergaminowy z pieczęcią istniał jeszcze w r. 1585 (ob. Reg.).

Reg. Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej, Inventarium franciszkanów oszmiańskich z 8 marca r. 1585 k. 5' z podaniem sygnatury dokumentu A. 5 w osnowie jego następującej: Dominus Albertus Harvschewycz legat unum vschaczecz mellis septuaginta quinque grossos monetae Pragensis in Ossowyecz[1] et decimam manipularem cuiuslibet grani de dawyasz*(s)* post curiam Ossmianensem. In pargameno cum sigillo, anno 1494.

421.

(Oszmiana), 1494.

Niejaki Wacław zapisuje konwentowi franciszkańskiemu w Oszmianie trzy kopy na jednym poddanym swoim i dziesięciny ze swego dworu w Oszmianie.

Or. papierowy istniał jeszcze w r. 1585, ale już bez pieczęci (ob. Reg.).

Reg. Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej, Inventarium tegoż konwentu w Oszmianie z 8 marca r. 1585 z sygnaturą dokumentu A. 20 treści następującej: Dominus Venceslaus legat tres sexagenas super uno subdito et decimas de sua curia Ossmiana. In papyro, sigillum cecidit, anno 1494.

422.

Wilno, 26 stycznia 1495.

Aleksander wielki książę litewski do dworzan Michała Basy i Kostiuszki pisze na skutek skargi kanoników wileńskich w sprawie grabieży w ich dobrach poza wyznaczonemi stacjami, których zakazuje.

Or. dziś nieznany, pochodzący jednak niewątpliwie z Kapituły Wileńskiej, papierowy z wyciśniętą przez papier pieczęcią wielkoksiążęcą Aleksandra, istniał jeszcze za czasów J. Lelewela (ob. Wyd.).

Wyd. Lelewel J. w Dzienniku Warszawskim T. VI (1826) nr 19 str. 230—1 p. t. »List Alexandra o nadużycie stacji r. 1495« w tekście ruskim (literami łacińskiemi) z przekładem obok polskim i dołączeniem podobizny miedziorytowej aktu wraz z pieczęcią wielkiego księcia.

Reg. z opisem pieczęci w I. Daniłowicza Skarbcu dipl. T. II str. 237 nr 2079 (z Wyd.).

Aleksandr Božju milostju welikii knjaź litowskii, ruskii, žomoitskii i inych.

Dworjanom naszim Michailu Base a Kostjuszku. Žalowali nam kanowniki swiatoho Stanislawa wilenskii, sztož dei wy ljudech ich hrabite za stacei, ty Basa k Wiazyni[1] a ty Kostjuszku s tym stanom, szto esmo to prikazali sprawljati. I powědili pered nami, sztož dei ljudi ich tuju staceju kъ stanom dali, szto esmo na ich ljudi položyli. Ino estli budut

420. [1] *Miejscowość nieodgadniona.*

422. [1] *Wiazyń nad Iliją, 2 mile na pd.-wsch. od Wilejki.*

oni tuju staceju dali, szto my na nich položili, i wy by w žonach i ljudech bolszi toho stacei ne prawili i ne hrabili by este ich, dali by este im w pokoi, bo nadeważem sja, sztož i tych stacei budet dosyt, szto esmo na nich položili. Pisan u Wilni, hen(warja) 26 den, indikt 13.

423.

Wilno, 7 marca 1495.

Aleksander wielki książę litewski, w wynagrodzeniu zasług Wojciecha Taborowicza biskupa wileńskiego około Rzeczypospolitej, zapisuje mu na pełną i wieczną własność dobra swoje książęce w dystrykcie borysowskim z czynszownikami, zwącymi się Szypiany, w całej rozciągłości i z wszystkiemi dotyczącemi ich powinnościami.

Or. brak.

Kop. 1. Lib. II str. 373—5 z nagłówkiem: Privilegium Alexandri Ducis Litt(uan)iae super donatione bonorum cum tributariis dictis Szypiany Alberto Thabor episcopo Vilnensi. — *2. Lib. Magn. k. XIX'—XX.*

Reg. 1. Ks. Przyałgowski W., Żywoty bisk. wil. T. I str. 73/4. — 2. X. Fijałek J., Uchrześcijanienie Litwy przez Polskę str. 162/3 w końcu przypisu.

In nomine Domini amen. Cum omnia, quae sub tempore fiunt, cito in oblivionem transeunt, si literarum testimonio diuturnitati memoriaeque posteritatis non fuerint prodita atque commendata, proinde nos Alexander Dei gratia magnus dux Lituaniae, Russiae Samogitiaeque[a] dominus et haeres etc., significamus tenore praesentium quibus expedit universis et singulis tam praesentibus quam futuris, harum notitiam habituris: Quomodo animadvertentes constantiam et merita reverendi in Christo patris domini Alberti Thaborowicz episcopi Vilnensis, qui in his, quae statum Reipublicae nostrae[b] concernunt, recte semper et sentit et consulit, volentes ipsum in ea sententia et voluntate efficere accuratum ac diligentiorem, de speciali gratia dedimus ei et inscripsimus pro meritis personae suae, praesentibusque damus et perpetuo inscribimus bona nostra ducalia in districtu Borisoviensi, tributarios dictos Schipyany[c 1] cum successoribus eorundem necnon cum omnibus utilitatibus, proventibus, redditibus, censibus, servitiis, prout nobis et antecessoribus nostris servierunt, cum tributis mellis, argenti, mardurum, agris cultis et excolendis, pratis, paludibus, sylvis, gays, rubetis, borris, insulis, introitibus in nemora iuxta protensionem suorum mellificiorum, aquis, fluminibus, molendinis, littoribus, castorum, fibrorum et aliarum ferarum secundum antiquam consuetudinem venationibus, cum omni denique iure, dominio et proprietate singulisque pertinentiis, prout agri et omnes[d] terrae dictorum tributariorum Schipyany[c] in suis limitibus singulisque metis ab antiquo sunt distinctae et limitatae, per ipsum reverendum patrem dominum Albertum episcopum habendum, utifruendum, quiete perpetuoque possidendum cum potestate vendendi, condonandi, commutandi, alienandi, pro anima legandi et in suos quoscunque beneplacitos

423. [a] Semogitiaeque *Lib. II i Lib. M. (pierwszy poprawia z* Samogitiaeque*)* [b] concernunt nostrae *Lib. M.* [c] *Lib. II poprawia z pierwotnego* Schipiany [d] *Lib. II poprawia pierwotne* eius *na* omnis *zamiast* omnes

423. [1] *Szypiany, dziś folwark nad rzeką Mianą w pow. ihumeńskim (Słownik Geogr. T. XII str. 124).*

usus convertendi, prout ipsi reverendo patri domino Alberto episcopo melius, utilius et consultius videbitur expedire. In cuius rei testimonium et robur sigillum nostrum praesentibus est appensum. Datum in Vilno, septima die mensis martii anno Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo quinto. Praesentibus reverendis et magnificis dominis consiliariis Joanne Luceoriensi, Martino Mednicensi episcopis, necnon Nicolao Roduiłowicz Vilnensi, Petro Janowicz Trocensi palatinis, duce Alexandro castellano Vilnensi et capitaneo Grodnensi, Joanne Zabrzezinski castellano Trocensi et capitaneo Połocensi, Stanislao Janowicz capitaneo terrae Samogitiensis, Stanislao Kostyewicz[e] capitaneo Chawnensi, caeterisque dignitariis et curiensibus nostris circa praemissa. Per manus notarii Adae Jakubowicz de Cothra, qui praesentia habuit in commissis. — Relatio magnifici domini[f] Nicolai Roduiłowicz palatini Vilnensis et magni ducatus Lituaniae cancellarii.

424.

Wilno, 9 marca 1495.

Fryderyk (Jagiellończyk) kardynał, arcybiskup gnieźnieński i prymas oraz biskup krakowski, udziela odpustu dni sto wszystkim wiernym pod zwykłemi warunkami (za nawiedzenie kościoła parafjalnego św. Piotra w Kownie).

Zapisku orvg. brak (ob. Uw.).

Kop. Bibljoteka XX. Czartoryskich w Krakowie, rpis nr 1775 (5718/19) str. 1094 pod nrem 3.

Uw. Nadanie to odpustowe kardynała Fryderyka Jagiellończyka znajdowało się najniewątpliwiej pod tekstem oryginału nadania odpustu dwunastu kardynałów kościołowi św. Piotra w Kownie z 6 października r. 1493 (ob. wyżej str. 464/5 Nr 403), dlatego też nie jest w tym zapisku wyrażony kościół, który otrzymuje odpust ten i ze strony kardynała polskiego; ponadto następuje on i w Kop. bezpośrednio po przywileju odpustowym kardynałów rzymskich pod nrem 3, po nim zaś zapisek o odpuście udzielonym przez biskupa ordynarjusza (ob. Nr następny).

Nos Fridericus misericordia divina sacrosanctae Romanae Ecclesiae tituli (S. Lucie) in Septem(soliis presbyter)[a] cardinalis, archiepiscopus Gnesnensis et primas et episcopus Cracoviensis, omnibus et singulis sexus utriusque Christi fidelibus contenta in...[a] Christo devote adimplentibus, contritis et confessis, de iniunctis eis poenitentiis, de misericordia Omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius auctoritate confisi, centum dies indulgentiarum misericorditer in Domino relaxamus et impartimur praesentibus perpetuis duraturis. In cuius rei testimonium sigillum nostrum praesentibus est appensum. Datum Vilnae, die nona mensis martii anno Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo quinto[1].

---

423. [e] *Lib. II poprawia z pierwotnego* Costyewicz [f] *Lib. II przekreśla za Lib. M.*

424. [a] *luka w Kop.*

424. [1] *Nadanie to odpustowe, jak i następne podane niżej akty kościelne kardynała Fryderyka z czasu od 9 do 18 marca r. 1495, rzucają nieznane światło na chronologję pobytu kardynała Fryderyka na Litwie po weselu w. ks. Aleksandra z Heleną, prostując chronologję Kroniki Stryjkowskiego (wydanie I-sze królewieckie z r. 1582 str. 670):* Tegoż lata *(1495)* po Wielkiejnocy *(19. IV.)* matka kniazia Aleksandra Elżbieta z synem Friderikiem, ktory był kardynałem i z dwiema corkami krolewnami Barbarą i Elżbietą przyjechali do Aleksandra do Wilna... gdzie czas niemały w Wilnie mieszkali, potym z wielką czcią i z wielkimi dary odpuścił ich do Polski; *por. też Kraszewski J. I., Wilno T. I str. 176 i 386 (z powołaniem się na Kojałowicza).*

425.

Wilno, 9 marca 1495.

Wojciech (Tabor) biskup wileński wszystkie powyższe odpusty (nadane kościołowi parafjalnemu św. Piotra w Kownie, ob. wyżej Nr 403 i Nr bezpośrednio poprzedni) przyjmuje, a sam od siebie pod zwykłemi warunkami udziela odpustu dni czterdzieści.

Zapisku oryginalnego brak.

***Kop.** Bibljoteka XX. Czartoryskich w Krakowie rpis nr 1775 (5718/19) str. 1095 pod nrem 3, bezpośrednio po Nrze poprzednim.*

Nos Albertus Dei et apostolicae Sedis gratia episcopus Vilnensis praesentes indulgentias suprascriptas admisimus omnibus(que) et singulis sexus utriusque in Christo fidelibus ...[a] devote adimplentibus, contritis et confessis, de iniunctis eis poenitentiis, de misericordia Omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius auctoritate confisi, quadraginta dies indulgentiarum misericorditer in Domino relaxamus et impartimur praesentibus perpetuo duraturis. Datum Vilnae, die nona mensis[b] martii anno Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo quinto.

426.

Wilno, 14 i 18 marca 1495.

A. Fryderyk kardynał, arcybiskup gnieźnieński i prymas oraz biskup krakowski, udziela odpustu dni sto wszystkim wiernym, którzy ze skruchą spowiadając się nawiedzą pobożnie kościół św. Mikołaja przy klasztorze braci mniejszych w mieście Wilnie w dzień jego Poświęcenia i przez oktawę, w uroczystości św. Trójcy, Znalezienia i Podwyższenia św. Krzyża, tudzież św. Mikołaja wyznawcy, będąc wtedy na nabożeństwie odśpiewają modlitwę Pańską z Zdrowaś Marjo albo pomodlą się o pokój w czasie dzwonienia i dadzą wreszcie jałmużnę na potrzeby tegoż kościoła; utrzymuje również w mocy i inne odpusty już udzielone lub udzielić się mające przez jakichkolwiek arcybiskupów i biskupów, ale tylko za zezwoleniem ordynarjusza.

B. Wojciech (Tabor) biskup wileński udziela odpustu dni czterdzieści za nawiedzenie tegoż kościoła przy dopełnieniu tych samych warunków.

C. Marcin biskup miednicki, archidiakon i kanonik wileński, udziela odpustu dni czterdzieści za nawiedzenie tegoż kościoła z dopełnieniem tych samych warunków.

***Or.** obecnie w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej (do r. 1921 w Archiwum Kurji biskupiej). Dokument średniej grubości, 52 × 22·5 + 11 cm, zbrudzony, na środkowem zagięciu wyżarty w dwóch miejscach przez myszy, plama od rdzy w jednem miejscu. — Pismo duże*

425. [a] *luka na jeden lub dwa wyrazy* [b] undecima *Kop.*

i piękne, lecz miejscami zupełnie wytarte i wyblakłe, ledwie czytelne pod światło. Inicjał ozdobny na całą wysokość tekstu, imię wystawcy pismem zwiększonem, w tekście późniejsze podkreślenia tytułu kościoła i przynależności franciszkańskiej z notą na marginesie prawym NB. *Pod zakładką dwa dopiski obu biskupów, wileńskiego i żmudzkiego innemi rękami. — Pieczęć wystawcy nie istnieje, pozostały po niej na środku dokumentu dwie okrągłe dziurki, na prawo od tychże wisiały dwie pieczęcie, z której po pierwszej pozostał tylko ślad w nacięciu, druga zachowana wisi na pasku pergaminowym, w czerwonym wosku średnicy 22 mm, przedstawia tarczę herbową, nad którą insygnja biskupie, t. j. pastorał (z prawej) i infuła (z lewej), tarcza podzielona na dwie połowy, w górnem polu głowa psa w prawo z otwartą paszczą, z której zwisa język, w dolnem polu gwiazda sześciopromienna; z napisu, obiegającego na wstęgach, dość zatartego, tylko słowo* martini *daje się odczytać. Jest to przeto pieczęć biskupa żmudzkiego Marcina herbu Merawa*[1]. — *Zapisek najstarszy na zakładce w środkowem złożeniu, bliskoczesny:* ✝ Sancti Michaelis Archangeli, Sancte Helene, Sancte Zophie *(taki sam krzyżyk w tekście po* Nicolai confessoris*). Na odwrociu zapiski: 1) na złożeniu wierzchniem ręką współczesną:* Indulgencie ad S. Nicolaum, *pod nim z w. XVII:* Quia ista particula apposita »manus porrexerint adiutrices« ideo canone Tridentino sublatae, *niżej data* 1495; *2) na złożeniu spodniem z w. XVIII (znanem grubem pismem):* N⁰ 12, *niżej* Indulgentiae pro ecclesia S. Nicolai concessae a Friderico S. R. E. Cardinali Presbytero Archiepiscopo Gnesnensi et primate Regni Anno Domini, *niżej* 1495 mart. 14., *niżej tą samą ręką:* (non) valent propter manus adiutrices, *niżej inną ręką:* more solito pro tunc | Hae indulgentiae acquisitae | Posteriori tempore non conceduntur similes; *3) na kartce przypiętej szpilką z w. XIX:* N. 6 fasc. 1go.

A. Fredericus miseracione divina sacrosancte Romane Eclesie tituli sancte Lucie in Septemsoli(i)s presbiter cardinalis, archiepiscopus Gneznensis et primas, episcopusque Cracouiensis, universis et singulis sexus utriusque christifidelibus presentes litteras visuris, lecturis et audituris salutem in Domino sempiternam. Splendor paterne glorie, qui sua mundum illuminat ineffabili claritate, pia vota fidelium de ipsorum clementissima maiestate sperancium tunc precipue benigno favore prosequitur, cum devota ipsorum humilitas Sanctorum precibus et meritis adiuvatur. Cupientes igitur, ut eclesia sancti Nicolai confessoris gloriosi in civitate Wilnensi diocesis eiusdem ordinis Fratrum Minorum congruis frequentetur honoribus et a christifidelibus iugiter veneretur et devote a Domino imploretur in ipsa venia peccatorum, omnibus christifidelibus sexus utriusque contritis et confessis, qui ad dictam eclesiam monasterii prefati causa devocionis, oracionis aut peregrinacionis accesserint, vel qui in anniversario Dedicacionis eiusdem et per octo dies se immediate sequentes, necnon in festivitatibus videlicet sancte Trinitatis, Invencionis et Exaltacionis sancte Crucis et sancti Nicolai confessoris devote dictam eclesiam visitaverint divinaque officia audierint vel Dominicam oracionem cum Ave Maria devote decantaverint aut ad sonum campane pro pace oraverint, denique pro fabrica eiusdem eclesie ornatibus, libris, calicibus et aliis apparatibus divino cultui necessariis ex donis ipsis a Deo collatis in manus ipsoru[m ...[a] manus] porrexerint adiutrices ...[b] premissa aut aliquid premissorum devote fecerint, de Omnipotentis Dei misericordia et [beatorum] Petri et Pauli apostolorum eius auctoritate confisi, centum dies indulgenciarum de iniunctis eis penitenciis misericorditer [in Do]mino relaxamus et largimur per presentes perpetuis temporibus duraturis. Et nihilominus tenore presencium concedimus, ut alie indulgencie per quoscumque reverendos patres dominos archiepiscopos et episcopos ei-

426. [a] *brak 1—2 wyrazów, może* suas [b] *brak dwóch do trzech wyrazów*

426. [1] *Opis tego herbu w akcie nobilitacji Żyda Stanisława przez biskupa Marcina z 13. V. 1499 (Arch. Kom. Hist. III 351—3 nr 202).*

dem eclesie concesse vel concedende robur habeant perpetue firmitatis, licencia ordinarii ad id accedente. In cuius rei testimonium sigillum nostrum est presentibus subappensum. Datum Wilne, die quartadecima marcii anno domini millesimo quadringentesimo nonagesimo quinto.

Pod tekstem inną ręką drobnem pismem:

B. Et nos Albertus Dei et apostolicae Sedis gracia episcopus Vilnensis omnibus et singulis utriusque sexus christifidelibus, qui premissa iuxta continenciam literarum adimpleverint, de (Omnipotentis Dei) misericordia (et) beatorum Petri et Pauli apostolorum eius auctoritate confisi, quadraginta dies indulgenciarum de iniunctis eis penitenciis in Domino relaxamus et impartimur perpetuis temporibus duraturis. In cuius rei testimonium sigillum nostrum presentibus est subappensum. Datum Vilne, die decimaoctava marcii anno Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo quinto.

Obok inną ręką, również drobnem pismem:

C. Nos Martinus Dei et apostolice Sedis gracia episcopus Mednicensis[1], necnon archidiaconus et canonicus Vilnensis, omnibus et singulis sexus utriusque christifidelibus, iuxta superiorum litterarum premissa adimplentibus, ex Omnipotentis Dei misericordia et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius auctoritate confissi, quadraginta dies indulgenciarum misericorditer in Domino relaxamus et largimur presentibus perpetuis temporibus robur habituris. Datum Vilne etc. In cuius rei testimonium sigillum nostrum presentibus est subappensum, anno Domini 1495.

427.

Wilno, 16 marca 1495.

A. Fryderyk kardynał, arcybiskup gnieźnieński i prymas oraz biskup krakowski, udziela odpustu dni sto wszystkim wiernym spowiadającym się, pokutującym i dającym jałmużnę za nawiedzenie pobożne nowowybudowanego ołtarza ku czci św. Trójcy i innych Świętych w kościele parafjalnym w Mejszagole w uroczystości św. Trójcy, Nawiedzenia, Zwiastowania NPM., Bożego Ciała i św. Anny.

B. Marcin biskup miednicki, archidiakon i kanonik wileński, za nawiedzenie tegoż ołtarza, przy dopełnieniu tych samych warunków, nadaje odpustu dni czterdzieści.

Or. Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Pergamin średniej grubości 52·5 × 24·8 + 9 cm, nieco poplamiony. — Inicjał przez całą prawie wysokość tekstu, imię wystawcy wypisane większemi literami. — Z obu pieczęci, kardynała wiszącej w środku i Marcina biskupa miednickiego z prawej strony przy tekście jego, pozostały tylko paski pergaminowe. — Na odwrociu zapiski: 1) na złożeniu wierzchniem z w. XVII różnemi rękami: Indulgentiae pro altari Meszogoliensi S^{mae} Trinitatis. Anno 1495 Marti: 16, *w w. XVIII dodane* Indulgentiae; *2) na złożeniu spodniem z w. XVIII:* 1495 martii 11; *3) na złożeniu wierzchniem u góry:* Sto dni odpustu, *na wewnętrznem z w. XIX:* 1495 marca 16. Bulla na sto dni odpustow ołtarzowi Swiętey Troycy w kosciele Meyszgolskim służąca, w oryginale, *inną ręką:* Do kościoła Moyszygolskiego; *4) sygnatura na złożeniu wierzchniem na samym dole z w. XVIII:* 35 *(z poprawioną* 3 *na* 4 *inną ręką)* M Plik 3.

426. [1] *Ob. wyżej str. 467 Nr 404 przyp. 1.*

A. Fredericus miseracione divina sacrosancte Romane Ecclesie et sancte Lucie in Septemsoliis presbiter | cardinalis, archiepiscopus Gneznensis et primas episcopusque Cracouiensis, universis et singulis sexus utriusque christifide|libus salutem in Domino sempiternam. Quanto frequencius fidelium mentes ad opera devocionis inducimus, tanto salu|brius eorum animarum saluti providemus. Cupientes igitur, ut altare in ecclesia parrochiali in Moyszogoli situm, nuper ad laudem Omnipotentis Dei et in honorem sancte Trinitatis et aliorum Sanctorum noviter fundatum et erectum diocesis Wilnensis, peramplius decoretur, ornetur et a christifidelibus iugiter veneretur, necnon in suis structuris debite reparetur, conservetur et manuteneatur ac libris, calicibus, luminaribus et rebus aliis divino cultui necessariis decenter muniatur, atque christifideles ipsi eo libencius devocionis causa ad ipsum altare confluant et ad reparacionem, conservacionem, manutencionem et municionem huiusmodi manus prompcius porrigant adiutrices, quo ex hoc ibidem dono celestis gracie uberius aspexerint se refectos, omnibus et singulis sexus utriusque christifidelibus confessis et vere penitentibus, qui altare ipsum in festis videlicet Trinitatis, Visitationis et Assumpcionis Sanctissime[a] Virginis Marie, Corporis Christi et sancte Anne devote visitaverint annuatim et ad premissa manus quomodolibet porrexerint adiutrices, pro singulis dictarum festivitatum diebus, quibus id fecerint, de Omnipotentis Dei misericordia et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius auctoritate confisi, centum dies indulgenciarum[b] de iniunctis eis penitenciis in Domino misericorditer relaxamus et largimur per presentes presentibus perpetuis futuris temporibus duraturis. In cuius rei testimonium sigillum nostrum est presentibus subappensum. Datum Wilne, die sedecima marcii anno Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo quinto.

Z prawej strony pod zakładką inną ręką:

B. Nos Marthinus Dei et apostolice Sedis gracia episcopus Mednicensis[1], necnon archidiaconus et canonicus Vilnensis, omnibus et singulis sexus utriusque christifidelibus vere penitentibus et confessis, iuxta superiorum litterarum premissa adimplentibus, de Omnipotentis Dei misericordia et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius auctoritate confissi, de iniunctis ipsis penitenciis quadraginta dies indulgenciarum misericorditer in Domino relaxamus et largimur presentibus perpetuis temporibus robur habituris. In cuius rei testimonium sigillum nostrum presentibus est subappensum. Datum Vilne etc., anno Domini 149^{mo}v.

428.

Wilno, 16 marca 1495.

A. Fryderyk kardynał kościoła rzymskiego, arcybiskup gnieźnieński i prymas oraz biskup krakowski, zatwierdza przedłożony sobie przez wymienionych duchownych altarystów diecezji wileńskiej tudzież świeckich płci obojga statut bractwa związku jedności, z którego przytacza tekst o obowiązkach religijnych jego członków, zatwierdza go w całej rozciągłości a nadto i późniejsze jego słuszne dodatki, wszystkim zaś braciom i siostrom jego jakoteż innym skruszo-

427. [a] *pięć ostatnich wyrazów podkreślonych w w. XVII* [b] *trzy ostatnie wyrazy podkreślone tą samą ręką, która dopisała obok na marginesie* 100 dies

427. [1] *Ob. objaśnienie w poprzednim dokumencie.*

nym i spowiadającym się udziela sto dni odpustu, i pozwala arcybiskupom i biskupom za zezwoleniem ordynarjusza podobnych udzielać odpustów.

B. Marcin biskup żmudzki, archidiakon i kanonik wileński, pod temiż warunkami wszystkim wiernym obojga płci członkom tego bractwa udziela odpustu dni czterdzieści.

Or. Bibljoteka XX. Czartoryskich w Krakowie, dypl. 639, Vol. III 25. Dokument pergaminowy, 45 X 32 + 10 cm, zabrudzony, w kilku miejscach plamy od wilgoci i rdzy, która wyżarła parę małych dziurek, nie uszkadzając wszakże tekstu. — Po pieczęci pozostały dwie okrągłe dziurki i odcisk sznura. — Na odwrociu zapiski: 1) na złożeniu spodniem z w. XVII: 1495. Indulgentiae Romanae; *2) na złożeniu bocznem z w. XVII:* Fraternitas; *3) na drugiem złożeniu bocznem z w. XVIII:* Indulgentiae Romanae *(ten wyraz później przekreślony); 4) na złożeniu wierzchniem z w. XVIII:* 1495. Litterae Confraternitatis *(inną ręką:)* pro variis Ecclesiis; *niżej sygnatura* 35.

A. Fredericus miseracione divina sacrosancte Romane Eclesie tituli sancte Lucie in Septem|soliis presbiter cardinalis, archiepiscopus Gneznensis et primas episcopusque Cracouiensis, ad perpetuam rei memoriam. Salva|tor humani generis homo Christus Ihesus[a] pro redempcione nostra crucis patibulum et mortis amarissime supplicium ad Patrem transi|turus ex mundo pro nostra salute dignatus sua miseracione subire, nos omnes suos futuros fideles in apostolorum personis ad mutuam conservandam caritatem et vinculum unitatis hortatus est ore sacratissimo, aiens »Mandatum nowm do vobis, ut diligatis invicem sicut dilexi vos«[1]. Quod quidem salutiferum tamque meritorium Dominicum preceptum nonnulli christifideles et presertim honorabiles viri Stanislaus in Sigismundi[2], Mathias in Munita[b][3], Jacobus in Moniwidy Gyeranonii[c][4], Johannes in Grovzysky[5], Petrus[d] in Surwilisky[6], Marcus[e] in Iwye[7], Jacobus[f] in Lothwa[8] ac Conradus[g] in Dzyewyenisky[9] curator, necnon Michael Nicolaus in Superiori Monividi Gyeranony[4] ac Michael in Vzyelub[h][10] et Johannes in prefata Iwye[7] altariste, magnificus quoque et generosus ac nobiles persone sexus utriusque christifideles sequi et amplecti cupientes, fraternitatis vinculum elegerunt in diocesi Wilnensi pro augmento cultus divini animarumque salute tenendum et observandum in hunc qui sequitur modum: Quod videlicet omnes et singuli presbiteri ac alii christifideles eiusdem fraternitatis confratres, socii et consortes presentes et futuri ad quelibet Quatuortempora de anno in annum in aliqua parrochia seu eclesia sub eadem fraternitate degentes, secundum ordinem debent personaliter con-

---

428. [a] xpūs ihūs *Or.* [b] inmunita *Or.* [c] Gyeranowii *błędnie w Or.* [d] *poprawione przez pisarza z* Petri *w Or.* [e] *poprawione przez pisarza z* Marci *w Or.* [f] *poprawione przez pisarza z* Jacobi *w Or.* [g] *poprawione przez pisarza z* Conradi *w Or.* [h] *pierwsza litera zalana, jakby* I *zamiast* V

428. [1] *Jan 13₃₄.* [2] *T. j. Gieranony Zygmuntowe, późniejsze Zygmunciszki, położone w Oszmiańskiem w par. Lipniszki, o milę na pd.-wsch. od Gieranon (Murowanych).* [3] *T. j. Gieranony Murowane czyli Gasztołdowe (ob. o nich Semkowicza Wł., O litewskich rodach bojarskich w Roczniku Herald. T. VI [1921/3] str. 125—7).* [4] *T. j. Gieranony Moniwidowe czyli Stare lub Subotniki (ob. tamże str. 124).* [5] *Graużyszki, dziś miasteczko w Oszmiańskiem, 12 km. na pd.-zach. od Oszmiany.* [6] *Surwiliszki, dziś miasteczko w Oszmiańskiem, 28 km. na pd. od Oszmiany.* [7] *Ob. objaśnienie na str. 213 Nr 189 przyp. 2.* [8] *Łotwa, dziś Łotewka nad Niemnem zaraz poniżej ujścia Berezyny w parafji Łazduny.* [9] *Ob. objaśnienie na str. 318 Nr 272 przyp. 2.* [10] *Ob. objaśnienie na str. 315 Nr 271 przyp. 2.*

venire; ac tandem per presbiteros confrat(r)es Dominico die Quatuor post temporum[1] vesperas mortuorum cum processione circuitum facien(do) dictis vesperis inmediate peractis, in crastinum quoque priorem Deigenitricis Marie pro ipsorum fratrum voluntate, demum defunctorum sequentem, terciamque de die summam missas decantare et in eisdem missis pro ipsorum confratrum posse offerre. Et his taliter finitis missis ultimo »Te Deum laudamus« canticum iubilare cum conclusione oracionis solenniter et reverenter ipsa fraternitas perpetuo, ut accepimus ex eisdem, laudavit atque statuit ad communem cistam unusquisque confratrum unum grossum pro cereis et aliis eiusdem fraternitatis necessitatibus licitis et honestis contribuere tenebitur, tociens quociens huiusmodi convencio per eos fuerit celebrata. Unde si contingat divina voluntate dictorum fratrum aliquem pauperem ab hac luce decedere, extunc fraternitas eidem de peccunia comuni sepulturam debebit procurare; hoc insuper addito, quod idem rector eclesie aut frater quem ordo tanget pro tali convencione servan(da) ipsi fraternitati victualia necessaria iuxta facultatem suam ministrabit. Super quo quidem fraternitatis vinculo prefati fratres et sorores confirmacionis et rathificacionis nostre litteras cum indulgenciarum largicione a nobis debita cum instancia postularunt. Nos vero, peticionibus ipsorum paterna pietate annuentes, predicte fraternitatis vinculum omniaque et singula in eo contenta, et si que per eos racionabiliter adiungentur, in omnibus eorum punctis, clausulis et condicionibus ratha et grata habentes, presentis scripti serie ratificamus et conservamus confirmamusque. Et ut celebracio dicte fraternitatis fervenciori devocione et attenciori desiderio valeat exerceri, ipsis fratribus et sororibus omnibusque aliis et singulis, qui compunccione cordis celebracioni fraternitatis huiusmodi interfuerint, vere tamen penitentibus, contritis et confessis, de misericordia Omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius auctoritate confisi, centum dies indulgenciarum de iniunctis eis penitenciis in Domino misericorditer[J] relaxamus et largimur per presentes, presentibus perpetuis futuris temporibus duraturis. Similes quoque indulgencias reveren(dis) patribus, dominis archiepiscopis et episcopis dicte fraternitati dan(dum) plenam concedimus facultatem, licencia ordinarii ad id accedente. Datum Wilne, die sedecima marcii anno Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo quinto. In cuius rei testimonium sigillum nostrum est presentibus subappensum.

Poniżej z prawej strony inną ręką:

B. Nos Martinus Dei et apostolice Sedis gracia episcopus Mednicensis, necnon archidiaconus et canonicus Vilnensis, omnibus christifidelibus sexus utriusque dicte confraternitati adherentibus et iuxta superiorum litterarum continenciam adimplen(tibus), videlicet penitentibus et confessis, de Omnipotentis Dei misericordią et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius auctoritate conffissi, de iniunctis ipsis penitenciis quadraginta dies indulgenciarum misericorditer in Domino relaxamus et largimur, presentibus perpetuis temporibus robur habituris. Datum Vilne, XVI mensis marcii anno Domini millesimo ꝯ9v.

429.

Wilno, 18 marca 1495.

Fryderyk kardynał, arcybiskup gnieźnieński i prymas oraz biskup krakowski, udziela odpustu dni sto wszystkim wiernym pod zwykłemi warunkami za

428. [1] *pisarz uzupełnił z* Quatuortemporum *przez dopisanie na marginesie* post   [J] *powtarza tu* in Domino

nawiedzenie ołtarza Wniebowzięcia NPM. i innych Świętych w kościele NPM. braci mniejszych w Wilnie.

Zapisek ten odpustowy mieści się pod tekstem oryginalnego takiegoż przywileju Wojciecha biskupa wileńskiego dla franciszkanów wileńskich z d. 17 września r. 1493 (ob. wyżej str. 466/7 Nr 404), na którym dopisano kolejno różnemi rękami nadania odpustów: Marcina biskupa miednickiego, Jana biskupa łuckiego i wkońcu u dołu po lewej stronie poniższe nadanie kardynała Fryderyka.

Nos Fredericus miseracione divina sacrosancte Romane Ecclesie tituli sancte Lucie in Septemsoliis presbiter cardinalis, archiepiscopus Gneznensis et primas et episcopus Cracouiensis, omnibus et singulis sexus utriusque christifidelibus, ea que in hiis litteris continentur devote adimplentibus, contritis et confessis, de iniunctis ipsis penitenciis, de misericordia Omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius auctoritate confisi, centum dies indulgenciarum misericorditer in Domino relaxamus ac pro altari suprascripto adiicimus et elargimur, presentibus perpetuo duraturis. In quorum fidem[a] sigillum nostrum est subappensum. Datum Vilne, die XVIII mensis marcii anno Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo quinto.

430.

Wilno, 23 czerwca 1495.

Anna Bohdana Korej(w)ówna wdowa po Naczku Ginwiłowiczu ostatnią swą wolą nakazuje pochować się w kościele parafjalnym w Kiernowie, gdzie ustanawia fundację altarji, dając jej altaryście na uposażenie: dwóch ludzi przytoczonych imiennie z ich rolami, służbą i dziećmi oraz trzech niewolnych; dwie kopy groszy rocznie ze skarbu swego, synów i ich następców; ośm łokci sukna mechlińskiego i futerko lisie albo cztery złote na sprawienie futra; wreszcie dwie dziesięciny zbożowe z dóbr dziedzicznych Kiernowa i Muśnik; zobowiązuje zato każdorazowego altarystę do odprawiania trzech mszy tygodniowo za duszę swoją, męża, synów i wszystkich przodków swoich. Testament ten sporządzony został w formie aktu notarjalnego przez notarjusza Mikołaja z Żukowa.

Or. brak.

Kop. 1. Czart. k. 74'—75 (w transumpcie Wojciecha Radziwiłła biskupa wileńskiego z d. 27 marca r. 1508). — 2. Lib. Magn. k. 65 (w transumpcie j. w.).

In nomine Domini amen. Sub anno Nativitatis eiusdem millesimo quadringentesimo nonagesimo quinto, indictione tredecima, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri domini Alexandri divina providentia papae sexti anno eius tertio, in mei notarii publici et testium infrascriptorum ad hoc vocatorum specialiter et rogatorum praesentia, personaliter constituta generosa Anna Bohdana Correiowna relicta olim domini Naczko[a] Gynwyłowicz[1] Vilnensis dioecesis, sana corpore et compos discretaeque

---

429. [a] quidem *w tekście*

430. [a] Maczko *niewątpliwie błędnie Czart.*

430. [1] *Naczko Ginwiłowicz może syn lub wnuk Naczka Ginwiłowicza kasztelana trockiego, żyjącego w pierwszej połowie w. XV (ob. Semkowicz Wł., O litewskich rodach bojarskich w Roczniku Herald. T. VIII [1926/7] str. 138/9).*

rationis existens, considerans se in senio constitutam et animadvertens finem vitae suae in brevi venturum, nolensque intestata decedere, ne post mortem suam bonis eidem Annae testatrici ab altissimo Domino Deo collatis et ex successione parentum ipsius devolutis aliquae discordiae contentionis vel dissensionis oriantur, in suo bono sensu, memoria et loquela, iure omnibus melioribus, imo stylo, forma et ordinatione sive dispositione, quibus melius, efficacius potuit et debuit, fecit, condidit, ordinavit, opposuit et reliquit suam ultimam in scriptis conditionem, testamentum et ultimam suam voluntatem et dispositionem testatoriamque ordinationem, hanc videlicet quae sequitur: In primis et ante omnia testatrix animam suam commendavit et commendari exoravit altissimo Domino suo creatori, Sacratissimae Beatae Mariae Virgini et toti curiae militiaeque coelesti. Secundo elegit sepulturam corpori suo in ecclesia parochiali in Kiernowo[2], in qua quidem ecclesia parochiali Kiernow altare eligendum et fundandum instituit et voluit: pro altarista vero dicto altari praesidente duos homines, videlicet Stephanum et Clauszuczia inibidem cum omnibus agris, terris, servitiis, contributionibus et pueris ipsorum, item homines tres obnoxios, videlicet Jurgielis marem et Helethac ac Sobotha dictas mulieres; item duas sexagenas grossorum de thesauro per eam, filios et successores suos singulis annis perpetue praefato altaristae pro tempore existenti solvendas; item eidem altaristae in duobus annis octo ulnas panni m a h e l e n et peliceam de dorsis vulpinam, alias quatuor florenos in auro vel in moneta currenti pro eadem pelicea comparanda dandi et extradendi; item duas decimas manipulares omnis grani et seminis, excepto lino, in bonis haereditariis Kiernowo et Musznyki pro eodem altari et altarista dari voluit et designavit, nominavit et legavit de consensu nobilium dominorum Jacobi et Nicolai filiorum suorum hicidem praesentium et inscripsit perpetue et in aevum. Altaristam vero pro tempore existentem qualibet hebdomada tres missas, primam de Beata Maria Virgine, secundam pro peccatis et tertiam pro sua, viri, filiorum et omnium praedecessorum suorum animabus legendam et habendam perpetuis temporibus obligavit. Alia[b] ulterius posita ad hoc non pertinent, ideo omittuntur; circa decimas hic positas volumus ius commune servetur canonicum[b].

Acta praedicti testamenti sunt haec die martis XXIII mensis iunii (circa) horam tertiarum, Vilnae in domo habitationis praefatae Annae testatricis, ex opposito lapideae famosi Joannis Filipowicz sita, anno, indictione et pontificatu quibus supra. Praesentibus ibidem honorabilibus, generosis et nobilibus Joanne altarista, baccalaureo, notario publico Simone de Soleczniyky, Nicolao de Zukow, Croschnie ecclesiarum parochialis curati et Thoma de Shiasty presbytero, Miczko Byuwilewicz, Jurha et Alberto fratre suo Juszkowiczy, Steszko Gregorowicz, Seraphin Zamschicz marschalco reverendissimi episcopi Vilnensis Alberti, tenutario praefati domini episcopi in Scheschuły, Boguslao Maczkowycz, Gabriele Buthphilowycz, Nicolao Miczkowicz et Juszko Jurkowicz clericis et laicis Plocensis et Vilnensis dioecesis, testibus ad praemissa vocatis specialiter et rogatis. Subscriptio dicti testamenti notarii domini Nicolai Zukowski[3].

---

430. [b—b] *ustęp ten wstawiony jest w tekst przez notarjusza biskupiego Mikołaja z Żukowa, który ten testament sporządził*

430. [2] *Kiernów nad Wiliją, dziś miasteczko, dawne gniazdo Ościkowiczów, 35 km. na pn.-zach. od Wilna.* [3] *Ob. o nim X. Fijałka J., Uchrześcijanienie Litwy przez Polskę str. 272/3 z przypisem.*

431.

Wilno, 24 czerwca (1495).

Aleksander wielki książę litewski zleca kniaziowi Michałowi Iwanowiczowi, by wyjechawszy osobiscie naprawił krzywdę poddanych kościelnych.

Or. i Kop. brak.

Reg. Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. W regestrze spraw z xiązeciem Imcią Panem Samuelem Sanguszką woiewody witepskim... r. 1645 d. 25 aprilis, *znajdującym się w temże Archiwum w formie dutki na str. 3 mieszczą się dwa zapiski:* List K. I. M. Alexandra do kniazia Michała Ywanowicza[1] o krzywdy poddanych cerkownych, aby sam wyiachawszy na granicy naprawił, a data w Wilnie iunii 24 *i zaraz poniżej inną ręką:* List Krola Iego M. Alexandra do kniazia Michała Ywanowicza o krzywdy poddanych pod datą *(*roku *przekreślone tą samą ręką)* indicta 13 iunia 24.

432.

Wilno, 21 lipca 1495.

Wojciech (Tabor) biskup wileński zakłada i uposaża ku czci Wniebowzięcia NPM. mansjonarję przy ołtarzu Wniebowzięcia NPM., św. Wojciecha i Mikołaja, św. Katarzyny i Anny, znajdującym się w kaplicy biskupiej katedry wileńskiej św. Stanisława w stronie południowej między kaplicą Gasztołdową a wieżą wyższą, ustanawiając przy nim ośmiu kapłanów i jednego kleryka (także kapłana) do posługi przy sprawowanem przez nich nabożeństwie, które to nabożeństwo szczegółowo oznacza; na uposażenie wyznacza im: sześć miar wielkich miodu surowego rocznie wartości siedmiu kóp groszy szerokich z czynszu Szypiańców w powiecie borysowskim, darowanych sobie przez Aleksandra w. księcia litewskiego; daninę dziesięciu syklów od tychże, wyjąwszy siana przynależnego do dworu w Pierszajach; resztę pieniędzy od tychże czynszowników każdorazowy biskup ma obracać na potrzeby i naprawę kaplicy i obu w niej ołtarzy; dziesięć skórek bobrowych wraz z ogonami jadalnemi albo też wartość ich po czterdzieści groszy za każdą corocznie od wspomnianych Szypiańców tymże kapłanom a klerykowi piętnaście skórek wiewiórczych po ośm groszy każda. — Ponadto funduje i uposaża z dóbr swoich dziedzicznych Widze i Pierszaje Małe, przekazanych sobie testamentem przez zmarłego Jakóba Hanuszowicza, drugi ołtarz w tejże kaplicy z obowiązkiem śpiewania przy nim oficjum za zmarłych przez tychże ośmiu księży, zapisując im z obu tych dworów swoich: po trzydzieści beczek żyta a po pięć pszenicy i jęczmienia; ośm kamieni wosku oczyszczonego na świece obu ołtarzy w rzeczonej kaplicy na każde święto uroczyste; wina ile potrzeba do kaplicy; na drzewo pół kopy groszy księżom mansjonarzom; wreszcie drugie pół kopy na pranie bielizny kościelnej tejże kaplicy.

---

431. [1] *Może Michał Iwanowicz Hliński (ob. Wolff J., Kniaziowie lit.-rus. str. 89).*

Przywilej ten sporządzono dla pewniejszego zachowania w dwóch egzemplarzach, z których jeden (Or. 1) przeznaczony był dla Kapituły, drugi (Or. 2) dla mansjonarzy. Dochował się w oryginale tylko drugi egzemplarz, różniący się od pierwszego, poza drobnemi odmiankami w tekście, inną redakcją koroboracji, w której wskazano jako odbiorcę mansjonarję.

Or. 1. brak; był on przeznaczony dla Kapituły Katedralnej Wileńskiej.

Kop. 1. Lib. I 2 k. LXXXI'—XC z nagłówkiem: Privilegium ereccionis mansionarie in capella episcopali *(z licznemi mylkami i opuszczeniami). — 2. Lib. II str. 233—7 N⁰ 67 z nagłówkiem:* Privilegium erectionis Mansionar(iae) in capella episcopali Assumptionis BMV. *i z zapiskiem:* Lectum correctum *(ręką ks. Mocarskiego).*

Wyd. Ks. Kurczewski J., Kościół Zamkowy T. II str. 53—6 (z Lib. II).

Or. 2. Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej, przeznaczony dla mansjonarzy. Pergamin średniej grubości, 49·8 × 60·5 + 4·2 cm (mierzony nad pieczęcią), w dolnej części nieco splamiony, na zagięciach wytarty oraz w kilku miejscach przez robactwo a w jednem miejscu przez myszy wyżarty. — Pieczęć biskupia, okrągła, średnicy 30 mm, wyobraża herb Bawola głowa w tarczy, podtrzymywanej z obu stron przez dwóch skrzydlatych aniołków twarzą wprzód zwróconych, którzy drugą ręką trzymają umieszczone nad tarczą insygnja biskupie: z lewej infułę, z prawej pastorał; na wstędze wijącej się dokoła napis minuskułą gotycką: s a|lberti||epi| v.*; pieczęć wisi na sznurze splecionym z jedwabiu amarantowego koloru, przeciągniętym przez nadmiernie duże trójkątne otwory, wycięte w zakładce i pergaminie na tekście w drugim wierszu od dołu, już po jego napisaniu. — Inwokacja frakturą wydłużoną z dużym inicjałem na 16 wierszy. — Zapiski: A) aktykacyjny: na marginesie lewym pod inicjałem ręką w. XVII:* Roku MDCXLII dnia V miesiąca augusta do Act Cancellariey Więtszey WXL-go od Wielebney Capituły Wilenskiey ten list podany *(własnoręcznie zielonkawym atramentem:)* Albrycht Stanisław Radziwiłł, cancellarius mp. sst.; *B) na odwrociu archiwalne: 1) na złożeniu wierzchniem dwa zapiski bliskoczesne: kapitałą renesansową z w. XVI:* PRIVILEGIVM, *poniżej minuskułą gotycką:* Privilegium erectionis mansionar(iae) in capella episcopali *(w ciągu dalszym uzupełnione w w. XVII:)* per Albertum episcopum A⁰ 1495, *ze znakiem archiwalnym w kształcie dwóch splecionych z sobą liter* S, *często pojawiającym się na dokumentach; (tą samą ręką wyżej;)* Capella Gaudeamus; *2) na złożeniu spodniem z w. XVII:* Do wilen(skich)*(?)* przywilej(ow) *z podpisem pod tem* C; *3) z w. XVIII:* Przywiley na kaplice Gaudeamus w Zamku roku 1495 przez Tabora Biskupa; *4) Sygnatury: a) na złożeniu wewnętrznem sygnatura z w. XVI:* 7 *obok daty współczesnej* Anno 1495, *b) na złożeniu wierzchniem pod znakiem wspomnianym z w. XVII:* dwadziescia szesc, 24 litera Z *(w. XVII/XVIII), c) wyżej* N⁰ 14, *d) na złożeniu spodniem* N⁰ 77 *(w. XVIII).*

Kop. 1. Bibljoteka Pol. Akad. Umiej. (sygn. tymcz. 56); rpis papierowy 4⁰ z w. XVI bez tytułu i początku k. 94'—99' z nagłówkiem: Copia auscultata Privilegii fundationis Mansionariorum Capelle Episcopalis in Ecclesia Cathedrali Vilnensi; *w zakończeniu widymat notarjalny:* Auscultatae et collationatae praesentes privilegii transsumpti copiae per me Balthasarum Stephani Crassowski clericum *(na tem się urywa) z r. około 1578 (ob. wyżej str. 445 Nr 389 w. 26 i nast.). — 2. Lib. III k. 112—15 nr 57 (tekst skażony opuszczeniami i mylkami).*

Reg. 1. W rejestrze dokumentów pergaminowych Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej z połowy w. XVIII znajduje się obszerna treść tego aktu na str. 7—9 pod pozycją 14: Litterae Alberti episcopi Vilnensis in pargameno latino idiomate scriptae, quibus continetur fundatio Mansionariorum capellae episcopalis dedicationis Bssmae Virginis Assumtae in ecclesia cathedrali Vilnensi sitae. Officium mansionariorum, qui numero debent esse octo, tale est... *i t. d. — 2. W Katalogu tegoż Archiwum z roku 1830 znajdują się następujące regesty, niewiadomo którego z tych egzemplarzy dotyczące: a) na str. 20 w dziale Przywilejów (N. 3⁰) a pozycji 10, treść tegoż przywileju z powyższego rejestru zwięźle w kilku*

słowach przytoczona w autentyku na wielkim pargaminie pisany z kopią; *b) na str. 118 w dziale Przywilejów i praw na altarje (N. 8⁰ Lit. K. na altarję Gaudeamus) zaznaczony jest przywilej tegoż biskupa na altarję Gaudeamus z ustanowieniem ks. mansjonarzów w katedrze wileńskiej* na pargaminie z pieczęcią wiszącą *(niewątpliwie przywilej powyższy); c) na str. 117 w tym samym dziale (N. 6⁰ Lit. H. na altarję imienia PM. Wniebowzięcia) pod r. 1498:* Transumptum erectionis mansionariae in capella episcopali Assumptionis BVMariae concordans cum suo originali de verbo ad verbum; dawna kopia *(data transumptu niepodana i wspomnianej tutaj dawnej kopji niema). — 3. Ks. Przyałgowski W., Żywoty biskupów wileńskich T. I str. 74 (z powołaniem się na Lib. III). — 4. Opisanije rukop. otd. Wil. Publ. Bibl. Wypusk I, Priłożenije str. 29 nr 28 (»na kaplicę Pocieszenia«). — 5. Ks. Kurczewski J., Kościół Zamkowy T. II str. 269—70.*

Uw. Podaje się tu tekst wedle dochowanego oryginału (Or. 2), a odmianki egzemplarza zaginionego (Or. 1) umieszcza się w przypisach z Lib. I i Lib. II. Odmienne koroboracje zestawia się obok siebie w dwóch kolumnach.

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Nos Albertus Dei et apostolice Sedis gracia episcopus | Vilnensis ad universorum noticiam deducimus per presentes: Quod cum propheta dicente Dominum in Sanctis eius laudari [1] deceat, precipue per quam huma|no generi eterna salus apparuit Beata videlicet Maria semper Virgine [a] Matre Ihesu Christi Deum collaudari et benedici celerius convenit ac loca seu | altaria ad honorem ipsius Virginis dedicata devocius venerari, que eciam meruit in celis pre ceteris Sanctis sublimius honorari et super choros angelorum exaltari; cupientes igitur sue Sanctissime [b] Assumpcionis quamquam minus meriti memoriam continuare et eam in terris, prout possumus, congruis laudibus frequentare, ac ex his et aliis piis operibus suffragio suo implorato salutem nostram Domino commendare, dignum [c] eapropter duximus mansionariam in capella episcopali ad altare tituli sue Beatissime Assumpcionis ac sanctorum et sanctarum Alberti, Nicolai confessoris episcoporum, Katherine virginis martirisque et Annae matris Marie, electe Domini [d 2], versus meridiem inter capellam domini Gastoldi et turrim alciorem in medio sita, in ecclesia cathedrali nostra beati Stanislai episcopi et martiris Vilnensi erigendam [d], fundandam atque dotandam de nostro dominio proprio infrascripto, ac in eadem presbiteros octo et unum clericum eciam presbiterum [3] ad divina superpiliciatum ministrantem constituendos constituimusque. Qui quidem presbiteri quolibet dierum integrum officium nocturnum atque diurnum, videlicet matutinum ab Invitatorio et »Venite« inchoando et ad psalmos continuando, postque psalmos consuetos prima die incipiant primum nocturnum, secunda secundum, tertiaque tertium, lectiones, responsoria et antiphonas ordinatim quolibet dierum ad eosdem nocturnos mutando, incipiendo et finiendo; laudes, primam, tertiam, sextam et nonam horas eciam cum antiphonis et

---

432. [a] Beata Virgine Maria *Lib. I i II* [b] gloriosissime *Lib. I i II* [c] dignetur *Krassowski* [d] *w Lib. I i II ten ustęp brzmi:* Domini in ecclesia nostra cathedrali Vilnensi beati Stanislai episcopi et martyris versus meridiem inter capellam domini Gastoldi et turrim alciorem eiusdem ecclesie in medio sita erigendam *i t. d.*

432. [1] *Psalm 150₁.* [2] *Kaplica dziś Imienia Marji albo św. Jana Nepomucena, dawniej MB. Częstochowskiej a pierwotnie biskupia (gdzie też były groby biskupów) (ob. Ks. Kurczewski J., Kościół Zamkowy T. I str. 277/8 oraz tegoż Biskupstwo Wileńskie str. 158; por. też X. Fijałek J., Opisy Wilna w Ateneum Wileńskiem R. I [1923] nr 3—4 str. 330 w przyp. 1). Mansjonarska ta kaplica nazywała się dawniej »Gaudeamus« od mszy ku czci NPM., zaczynającej się od tych słów, i tak ją nazywa Ks. Kurczewski w swej edycji (ob. Wyd.).* [3] *Rozumiec to tak należy, iż posługujący duchowny, zwyczajnie kleryk, mógł być także księdzem.*

ympnis[e] Assumpcionis propriis, ac in instanti officium misse defunctorum, quod incipit ab introitu suo[f] »Requiem eternam etc.« cum collectis, prima »Inclina Domine aurem tuam ad preces nostras[g], ut animam famuli tui[1] et famule tue etc.«, secunda pro episcopis et tercia »Fidelium Deus omnium etc.«; quatuor una ebdomada, alia vero reliqui quatuor presbiteri mansionarii predicti, quos ordo tanget usque ad eius conclusionem; qua sic peracta in continenti missam Assumpcionis omnes presbiteri octo cum collectis et oracionibus, prima de Assumpcione, secunda pro parentibus et tercia pro peccatis ad finem eius, ita quidem quod huiusmodi fundatorem mansionarie in humanis agentem in memoria virorum defunctumque in memoria mortuorum in utrisque missis idem octo presbiteri habeant; post hec vesperas et completorium in proprio cantu, qui specialis de ipso festo et die Assumpcionis habetur nichil de Domina aut de communi addendo, neque dictum cantum seu officium Assumpcionis in aliquo variando, tempore et hora ad hoc consuetis; necnon anniversarium anno quolibet et vesperas mortuorum cum vigiliis singulis Quatuortemporibus pro fundatoribus et parentibus eorundem antedicti[h] mansionar(ii) de anno in annum perpetuo decantare sint astricti et tenebuntur[i]. Quorum quippe officiorum taliter peragendorum racione et respectu ac in vim dotacionis presbiterorum predictorum ipsis et cuilibet eorum singillatim per septem sexagenas grossorum latorum in quamlibet sexagenam sexaginta grossos computando dedimus, inscripsimus et[j] dotavimus damusque, inscribimus et dotamus presentibus perpetuo in tributariis Szypyancy[k 4] nuncupatis in districtu Boryssowiensi[l] sitis, quos illustrissimus dominus et dominus Allexander Dei gracia magnus dux Lithwanie[m], Russie Semogithieque dominus et heres etc., meritorum nostrorum intuitu persone nostre specialiter perpetue dedit atque donavit[5] eo quidem modo, quod ipsi tributarii prefati pro huiusmodi censu seu solucione annua dictis presbiteris octo imprimis sex pullas magnas alias s z e s c z v s t h a w o w[n] mellis crudi integras et plenas, quamlibet pullam seorsum taxando, prout et nos tunc taxavimus per quinque sexagenas, que tamen pulle seu mel sunt ultra dictam taxam nostram pluris ac maioris precii et valoris; ut autem quivis tenutarius seu f[actor][o] dictorum Szypyancy [tributariorum][o] affectum et operam gerat [maiores][o] in pronunciando et defendendo commodum et utilitatem eorundem, duximus adeo ipsimet duntaxat totum mel crudum, quodcumque ultra seu supra dictas sex pullas prescriptas superest aut supererit, relinquendum donandumque; deinde decem siclos grossorum latorum in unumquemque siclum centum grossos numerando, quos ipsi tributarii et censite predicti contribuebant atque solvebant ob redempcionem et liberacionem laborum, quos quidem labores in agricultura et cum securribus ad Maiorem Perszaya[p 6] venientes supplebant solvere et contribuere debent tenenturque, falcastracione quippe foeni tantummodo excepta, quam pro eadem curia Perschaya[p] in predictis tributariis reservamus. Item omnes pecunias, ultra dictos tributum et censum residuas in eisdem tributariis quovis anno provenientes, accumulandas et reservandas per successores nostros

432. [e] hymnis *kopjarze* [f] *brak u Krassowskiego* [g] ad preces nostras aurem tuam *Krassowski* [h] antedicte mansionarie *Lib. III i Krassowski* [i] antedicte mansionarie... sint astricti et teneantur *Lib. I; Lib. II pierwotne* antedicte mansionarie *poprawione przez korektora na* antedicti mansionarii; *również pierwotne* sunt *poprawia na* sint [j] ac *Krassowski* [k] Szypyanczy *Lib. I*, Szypianczy *Krassowski* [l] Borysouiensi *Krassowski* [m] Lithuanię *Krassowski* [n] szesc vstawow *Krassowski* [o] *w tekście zatarte* [p] Pierszaia *Krassowski*

432. [4] *T. j. mieszkańcy Szypian, o których ob. objaśnienie wyżej na str. 490 Nr 423 przyp. 1.* [5] *Ob. wyżej dokument w. ks. Aleksandra z d. 7 marca r. 1495 na str. 490 Nr 423.* [6] *Ob. objaśnienie wyżej na str. 448 Nr 390 przyp. 4.*

dominos episcopos pro tempore existentes et in casu, quo aliqua instaret necessitas, ipsam capellam et eius duo altaria reficiendi, extunc dominus episcopus presens ex eisdem accumulatis pecuniis dictam capellam et altaria predicta reficiet. Itemque decem pelles castorinas cum earum caudis edibilibus nigras et benevalentes idem tributarii prefatis presbiteris dare annuatim debent tenenturque; si vero dicte pelles et caude hiisdem presbiteris non placeant, tunc loco earundem pellium et caudarum seu pro qualibet ipsarum memoratis presbiteris ipsi Szypyancy[k] per quadraginta grossos seorsum dabunt et exolvent. Rursus pro clerico ministrante quindecem mardures in sepedictis Szypyancy[k] provenientes, unumquemque mardurem per octo grossos taxando ut et nos protunc taxavimus, qui faciunt duas sexagenas, quas equidem duas sexagenas pro predicto clerico damus et inscribimus. — Ac insuper ereximus, fundavimus et dotavimus erigimusque, fundamus et dotamus tenore presencium in capella eadem episcopali de bonis hereditariis Wydzy [7] et Perszaya Minori[q], per generosum dominum olim Jacobum Hannvssewycz testamento et ultima voluntate persone nostre legatis[8], aliud altare, ad quod officium mortuorum idem presbiteri ut prefertur in cantu supplebunt. Quibus octo presbiteris predictis de villis seu curiis Wydzy et Perschaya Minori sexaginta tunnas siliginis puri grani de qualibet earum per triginta et de tritic(e)o ac ordeaceo braseis viginti, videlicet de unaquaque curiarum predictarum per quinque triticei et ordeacei braseorum tunnas in minori mensura vulgo solony beczky[r] dictas; necnon octo lapides cere purgate pro altaribus eiusdem capelle de supradicta curia et villa Wydzy per premencionatos dominos successores nostros episcopos Vilnenses dandos assignamus et deputamus, utque candele seu cerei huiusmodi cere ad quevis festa mobilia seu solennia in eiusdem duobus altaribus, incipiendo a primis [vespe]ris[s] per omnia divina officia usque [post comple]torium[t] in secundis vesperis [consumati]m[u] ardeant accense[v], quorum cereorum residua relicta clerico ministranti ad curiam [episcopalem][w] deportari et dari decrevimus[x]; item vinum sufficiens pro ipsa capella [ac etiam][y] pro lignis mediam sexagenam dictis presbiteris in commune; postremoque pro apparatu [altarium][z] sive vestibus sacris ad peragenda missarum officia deputatis abluendis mediam sexagenam grossorum in dictis Szypyancy damus et presentibus inscribimus, successoribus nostris dominis episcopis Vilnensibus premissa omnia et singula supplenda committen(tes). Quos quidem dominos episcopos memoratos earundem villarum et curiarum tributariorumque predictorum veros ac legitimos heredes post mortem nostram harum vigore substituimus et ordinamus, dantes et concedentes eisdem predictas villas, curias et tributarios Szypyancy antedictos cum omnibus et singulis iuribus, dominiis, potestatibus, iudiciis, libertatibus, utilitatibus, censibus, fructibus, proventibus, redditibus, agris, pratis, campis, pascuis, silvis, borris, mericis, rubetis, gaiis, mellificiis, venacionibus, aucupacionibus, stagnis, lacubus, paludibus, rivis, aquis et earum decursibus, piscinis, piscaturis, molendinis, tributis, contributionibus, consuetudinibus, laboribus, vecturis, podwodis, stacionibus, donacionibus quibuscunque, prout nos ipsi easdem villas, curias et tributarios tenuimus, habuimus et possedimus pacifice et quiete, libere et perpetue habendum, tenendum, pos-

432. [q] Widzy et Pierszaia Maiori *Lib. II i Krassowski*, Widzy et Perszaia Maiori *Lib. III* [r] solione beczki *Krassowski* [s] a principiis *Lib. III* [t] usque ad vesperas et completorium *Lib. III* [u] *opuszcza Lib. III* [v] accensi *Lib. III* [w] nostram *Lib. III* [x] decernimus *Lib. III* [y] *dopisuje ten wyraz Lib. I* [z] *w Lib. III luka w miejscu dziury oryginału, poczem* seu

432. [7] *Ob. objaśnienie wyżej na str. 372 Nr 315 przyp. 2.* [8] *Testament Jakóba Hanuszowicza dzierżawcy w Ejszyszkach i marszałka nadwornego w. ks. Aleksandra ob. wyżej na str. 447—9 Nr 390.*

sidendum, utifruendum ac in usus suos beneplacitos convertendum, prefatis proventibus capelle duntaxat exceptis, prout ipsis dominis successoribus nostris melius et utilius videbitur ordinari[aa]. Quibus preterea dominis episcopis iuspatronatus et collacionem dicte mansionarie damus et presentibus conferimus, qui memoratos presbiteros[bb] clericumque sicut premittitur stipendiare tenebunt[cc] per ewm.

Tekst 1 (Lib. I i II).

In cuius rei testimonium sigillum nostrum presentibus est subappensum.

Tekst 2 (Or. 2).

Utque presenti transsumpto privilegii mansionar(ie) preinserte[dd], quod de verbo ad verbum ob aliquem eventum infortuitum[ee] iussimus sub eadem manu notarii privilegii transsumi, plena[ff] fides adhibeatur, duximus[gg] eapropter hoc ipsum transsumptum sigillo privilegii nostro communiendum roborandumque atque mansionarie relinquendum[hh].

Datum Vilne, feria tercia in profesto dive Marie Magdalene anno Domini millesimo nonagesimo quinto. Presentibus ibidem venerabilibus, honorabilibus, generosis et nobilibus viris dominis[ii] Martino de Radom, Johanne de Thworkowo[jj] oficiali generali, magistro Georgio de Wolozyna et Bartholomeo alias Raczko canonicis Vilnensibus, Nicolao de Vilna et Petro in Wornyany curatis, Georgio de Cowno presbitero[kk] necnon[ll] Bartholomeo Thaborowycz[mm] memorati illustrissimi domini magni ducis Lituanie etc. marszalco[mm] et Martino Johannis de Poznania clerico eiusdem civitatis, sacra apostolica et imperiali auctoritatibus notario publico huiusquemodi facti scriba, ac ceteris pluribus fidedignis testibus circa premissa.

433.

Wilno, 21 lipca 1495.

Jachno Ławrynowicz wójt wileński, wraz z synami swoimi mistrzem Bernardem kanonikiem katedry wileńskiej, Mikołajem, Andrzejem i Jakóbem oraz córkami Zofją, Małgorzatą i Anną, sprzedaje ogród swój, będący jego ojcowizną a położony przy ulicy zwanej Glinianą Górą wśród domów rajców wileńskich podanych imiennie, O. Janowi wikarjuszowi konwentu wileńskiego u NPM. i braciom jego zakonnym za dwadzieścia groszy szerokich monety praskiej a liczby polskiej, zapewniając im obronę prawną w razie roszczeń ze strony swoich krewnych.

Or. Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Dokument pergaminowy, 35 × 24 + 5 cm, rdzą splamiony i w środkowem zagięciu nią przeżarty. — Inicjał, sięgający aż do zakładki z wplecionemi literami SS; *inwokacja oraz następna litera* Q *wypisane dużą frakturą. —*

432. [aa] ordinare *Krassowski* [bb] *Lib. I dodaje* mansionar(ie) [cc] tenebimur *Krassowski* [dd] *ostatnia litera w Or. 2 zatarta;* preinserte *Krassowski* [ee] fortuitum *Krassowski* [ff] plenaria *Krassowski* [gg] dignius *Lib. III* [hh] incorporandum relinquendo *Lib. III* [ii] domino *Krassowski* [jj] Chworkowo *Krassowski* [kk] *Lib. I i II dodaje tu:* chorique Vilnensis cathedralis rectore [ll] ntro *Lib. III* [mm—mm] Thaborowycz illustrissimi principis ac domini Alexandri magni ducis Lithuanie etc. memorati marschalco *Lib. I*

Na paskach pergaminowych były przywieszone dwie pieczęcie, z których pierwsza, okrągła, średnicy 25 mm, wyciśnięta w zwykłym wosku, wyobraża w tarczy strzałę u dołu pierzastą w słup (przypominającą herb Niesobia), napis otokowy zatarty, po drugiej, odpadłej jeszcze przed w. XIX (ob. Reg.), pozostał tylko ślad w nacięciach na zakładce. — Na odwrociu zapiski: 1) na złożeniu wierzchniem zapisek bliskoczesny silnie wypełzły, tak że miejscami jest nieczytelny: Vendicio aree in civitate Vilnensi inter cerdones et Georgium Juriovicz 1495, A. 57; *2) na złożeniu spodniem zapisek z tegoż czasu ledwie czytelny:* ad ortum sub monte, quem tenet D. Marsalcus Rmi D. episcopi Vilnensis; *3) tamże zapisek późniejszy z w. XVI:* teras ten ogroth trzema hâptekarz Stanislaw tameze ziednego Jurgis Grazelis y dom Rogielow haptekarz dostal za konia od woyta supra, *poniżej:* vide literas si habet Jurgis Grazelis pro anno 1573 solvit grossos 30, plâcy po 30 grossos na rok: ot pyua y gorzalky po kopie; *4) na złożeniu wewnętrznem z w. XVII:* Jakuba Ławrynowicza ogrodu między Kozemiakami konwentowi Wilenskiemu Anno 1478 *(sic); 5) z w. XVIII:* N⁰ 26. Venditio areae seu horti inter cerdones a domino Jachno Ławrynowicz advocato Vilnensi A⁰ Dni 1495; *6) inne sygnatury: a)* N⁰ 60mo, *b)* Sub littera NN *(w. XVIII), c)* Odd. 1. Fas. 2. N. 1 *(w. XIX).*

Kop. Arch. Kap. Kat. Wil., odpis z w. XVIII/XIX na luźnej karcie dołączony do Or.

Reg. Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej, w »Raptularzu na regestr wszystkich dokumentow Xiężom Franciszkanom konwentu Wileńskiego służących« z r. 1804 za gwardjaństwa ks. Józefa Lubowidzkiego założonym, w pierwszej pozycji obok regestu tegoż dokumentu zanotowano: Na pargaminie przeszmulane, z zawieszoną iedną na wosku wyciśniętą pieczęcią y z znakami od drugiey. Po łacinie. Ni razu nie aktykowane. Napis na nim roku 1573 taki *(ob. wyżej Or. zapisek na odwrociu ad 3)*: Dziś zaś ogrod klasztorny zdaje się być na tym mieyscu. A jamy Gory Glinianey (:co pod Wizytkami:) zawalone gnoiem, na paszny grunt używać zaczynaią.

In nomine Domini amen. Quoniam humana memoria eternitati non com|mensuratur, expedit igitur, ut ea que fiunt in humanis ad perpetuitatis ratitudinem deducantur. Proinde ego | Jachno Lawrinowycz advocatus Vilnensis[1] una cum filiis meis, videlicet magistro Bernardo[2] eclesie kathedra|lis Vilnensis canonico et aliis filiis meis Nicolao, Andrea et Jacobo filiabusque meis Zophia, Margaretha et Anna, notum facio universis et singulis presencium noticiam habituris, lecturis et audituris, quia ego cum consensu filiorum et filiarum mearum predictarum deliberato animo vendidi aream sive ortum mei veri et legittimi patrimonii, situm secus plateam maiorem decurrentem ex parte domus Massani inter cerdones et ex parte domus Jacobi Szvroszycz, necnon penes plateam currentem versus montem, qui dicitur wlgariter Hlynyana Hora[3], et inter ortum Marci Markowycz preconsulis ex una, et ortum Stanislai Jvrgyowycz pellificis et consulis civitatis Vilnensis partibus ex altera, ultra sive penes p l y t h n y c z a m Niklasszy aurifabri, venerabili patri Johanni protunc conventus Vilnensis ad Beatam Virginem viccario et fratribus in eodem conventu commorantibus presentibus et futuris, pro viginti sexagenis latorum grossorum monete Pragensis numeri vero Polonicalis tenendum, possidendum, vendendum et commutandum et ad alios usus suos beneplacitos convertendum, cum omnibus et singulis suis utilitatibus, nichil penitus in prefato orto pro me et meis successoribus legittimis reservando, tam longe quam late et circumferencialiter, prout ego Jachno advocatus Vilnensis prefatum ortum ab antiquo quiete tenui et possedi; ita tamen, quod si quis ex meis successoribus legittimis

433. [1] *Ob. o nim Baliński M., Historya miasta Wilna T. II str. 126; pierwszy to u niego znany wójt wileński od r. 1485 (por. też X. Fijałka J., Uchrześcijanienie Litwy przez Polskę str. 317).* [2] *O tym mistrzu Bernardzie kanoniku wileńskim ob. X. Fijałka J., Uchrześcijanienie str. 180 i nast. oraz 269 w przyp. i nast.* [3] *Ob. wyżej pod Reg. (przy końcu).*

aut alter quispiam ortum prelatum a patre vicario sive a fratribus conventus Vilnensis iure propinquitatis aut quovis alio dolositatis modo exquirere voluerit, extunc ego Jachno advocatus Vilnensis patrem viccarium et fratres iamdicti conventus in omnibus et singulis eorum insultibus et iniuriis promittimus defendere atque ubique protegere pollicemur. In cuius rei testimonium sigillum meum et sigillum filii mei magistri Bernardi canonici in maius robur et evidenciam presentibus sunt subappensa. Datum et actum Vilne, feria tercia in vigilia sancte Marie Magdalene anno Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo quinto, presentibus testibus ydoneis et fidedignis [a].

434.

Łyntupy, 25 lipca 1495.

Mikołaj Ilinicz dziedzic wsi Bolbrzek *uposaża ołtarz, założony przez swego ojca w kościele w Łyntupach i konsekrowany już przez biskupa wileńskiego pod wezwaniem ŚŚ. Andrzeja apostoła i Jerzego, nadając mu: sześciu ludzi koło Serenczan imiennie przytoczonych wraz z całą przynależytością, czynszami i daniami; sześć funtów miodu, cztery chmielu i pół wosku z dworu swego w Łyntupach; plac przy stodole plebańskiej, pole na dziesięć beczek i dwie łąki w Łyntupach; dwoje służby; każdy rządca tego ołtarza winien zato odprawiać msze przy nim wedle brzmienia pierwszego przywileju (z 9 października 1486), t. j. dwie msze, jedną o odpuszczenie grzechów, drugą za umarłych.*

Or. brak.
Kop. Tyszk. k. 9'—10 nr 10.

In nomine Domini amen. Ne ea que fuerint in tempore evanescant cum tempore, necesse est, ut eternitatis munimine confirmentur. Proinde ego Nicolaus Ilynicz [1] heres de Bolbrzek [2], volens diem extreme messis piis operibus prevenire, salutique mee meorumque charorum predecessorum et successorum salubrius occurere cupiens, considerataque [a] cooperacionis bonorum operum amore Dei exibito in terris multiplici fructu recompensa [b] in celis ab ipso creatore Domino, omnium bonorum largitore, altare in ec(c)lesia nostra Lynthvpa [3], quod altare pater meus fundavit [4] in laudem et honorem Dei Omnipotentis, Assumpcionis Beatissime Virginis Marie sanctique Andree apostoli gloriosi et sancti Georgii militis Christi, per reverendum in Christo patrem dominum Andream episcopum Wylnensem consecratum [c 5] erexit; pro quo altari do et ascribo sex homines penes Syryncze [6] in districtu Lynthupyensi, primus [d] Rvkszys [e], secundus Romvczys filius

433. [a] *świadkowie nie są przytoczeni*

434. [a] consideratoque *w tekście* [b] recompensam *w tekście* [c] consecratam *w tekście* [d] *w tekście:* primum, *chyba że użyte przysłówkowo* [e] *poprawione z* Bvkszys

434. [1] *Mikołaj Iwanowicz Ilinicz w l. 1494—8 namiestnik miński, w r. 1495 marszałek litewski (ob. o nim Boniecki A., Poczet rodów WXL. str. 96).* [2] *Miejscowość nieodgadniona; może to popsuta nazwa zamiast Bołduk, taka bowiem osada istniała w parafji Łyntupy (ob. biskupa J. Zienkowicza, Synodus dioec. Viln. 1744 str. 56).* [3] *Ob. objaśnienie na str. 254 Nr 227 przyp. 2.* [4] *Dokument fundacyjny Anny z Dolgirdowiczów i Iwaszka Iliniczów z 9 października 1486 dla tegoż ołtarza w kościele ich w Łyntupach (ob. wyżej na str. 411/2 Nr 349.* [5] *Andrzej biskup wileński 1481—91.* [6] *Ob. objaśnienie na str. 274 Nr 242 przyp. 6.*

eius, tercius Paschko frater eius, quartus Peczko frater suus, quintus Vasko, sextus Dokszy cum omnibus eorum attinenciis, que spectant ad predictos homines, cum omni iure, proprietate et dominio et cum eorum successoribus, tributis, dacionibus et aliis quibuscunque aut quibusvis proventibus do et asscribo dictos homines, nobis nichil reservan(do) in eisdem, perpetue et in ewm; item dono et inscribo sex pvnthodos mellis et quatuor braseos, medium pvnth cere de curia nostra Lynthvpiensi; item dono et inscribo penes horeum plebani area(m) antiqua(m) et in quolibet agro parato super decem tunnas agrum paratum et pratum penes mosthek currenti fluvio Lynthvp ex utraque fluvii donavi et dedi usque ad silvam et alium pratum penes area(m) antiqua(m); eciam famulum et famulam obnoxios. Et quicunque erit rector huius altaris, tenebitur missas legere iuxta scriptum primi privilegii[7] perpetue et in ewm. Actum et datum in curia nostra Lynthvpyensi, sabato in vigilia gloriosi Jacobi apostoli. Presentibus testibus Leone plebano inibidem, Stanislao presbitero curie et nobili Mathia de Oszwakthy, anno Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo quinto. In cuius rei testimonium sigillum meum est appensum.

435.

Wasiliszki, 27 sierpnia 1495.

Elżbieta Andrzejówna Sołohubówna dziedziczka Iwieńca zapisuje biskupowi Wojciechowi jako też następcom jego wileńskim wszystkie łąki i chmielniki z dóbr swoich dziedzicznych koło swojego dworu leżących aż po młyn w takiej rozciągłości, jak daleko staw tegoż biskupa w Starzynach (Wołmie) może wylac i zalać, z tem jednem tylko zastrzeżeniem, iż do końca życia będzie miała prawo mleć zboże dla siebie w tym młynie a w stawie łowić ryby na mały więcierz.

Or. brak.

Kop. 1. Lib. I 2 k. CXXI'—CXXII' z nagłówkiem; Littere donacionis Helizabeth Solohubowa episcopo Thabor pratorum circa Starini *(z mylną datą* 1485*). — 2. Lib. II str. 346—7 z nagłówkiem:* Donatio ab Elizabetha Sołohubowna pratorum pro inundatione stagni in bonis Starzynki Alberto episcopo Vilnensi. — *3. Lib. Magn. k. XII.*

In nomine Domini amen. Universis et singulis presentibus et futuris quibus expedit harum noticiam habituris notum sit: Quod ego Helisabeth Andreyowna Solohubowna[1] heres in Iwyenyecz[2], non compulsa nec coacta neque aliquo erore devio seducta, sed mera et spontanea voluntate maturaque deliberacione prehabita et amicorum salubri freta consilio, ad postulacionem reverendissimi in Christo patris et domini domini Alberti Dei gracia episcopi Vilnensis, omnia prata et humuletos alias chmyelnyky[b] usque ad molendinum prope curiam meam, in bonis meis hereditariis maternis inclusive sitis et consistentibus, et alias tam longe et late, prout et quemadmodum stagnum seu piscina

434. [7] *T. j. z d. 9 października 1486 (ob. wyżej w przyp. 4).*

435. [a] Elizabeth Andreiowna Sołochubowna... Iwieniecz *Lib. II* [b] chmielniki *Lib. II*

435. [1] *Córka Andrzeja Sołłohuba, o którym ob. Boniecki A., Poczet rodow WXL. str. 326.* [2] *Iwieniec, miasteczko w Mińskiem nad rzeką Wołmą, 55 km. na zach. od Mińska, dziś w Polsce.*

memorati reverendissimi domini[c] episcopi in Starini[3] inundare, profluere et difundere[d] poterit, eidem reverendissimo in Christo patri[e] domino Alberto et suis successoribus episcopis Vilnensibus do, dono, assigno et presentibus perpetuo inscribo, per ipsum eiusque successores tenendum, habendum, utifruendum et possidendum perpetue et in ewm, nihil pro pueris et meis successoribus legittimis in eisdem reservantes[f]; eo tamen excepto, quod in molendino in Starini[g] prefata sine metreta et aliqua exaccione frumenta pro me molire et in stagno seu piscina eadem pisces cuiuslibet generis cum rethe minori alias[h] vatan[i] vel drgubycza[j] pro necessitate mea, quociens et quando opus fuerit prandere, piscari et venari liberum sit ad tempora duntaxat[k] vite mee, aliis vero successoribus non. In cuius rei testimonium sigillum meum presentibus apposui. Actum et datum in Vasilyschky[l] curia mea, feria quinta post festum sancti Bartholomei apostoli anno Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo[m] quinto. Presentibus ibidem venerabili, honorabilibus[n] nobilibusque viris dominis magistro Bernardo de Vilna canonico Vilnensi, Joanne de Troki in ecclesia Vilnensi requista et in Oschmana altarista, Joanne de Volozina baccalario[o], Nicolao de Lukowe et Laurencio de Laskowyecz[p] presbiteris[q] curie memorati reverendissimi domini Alberti episcopi, Georgio Solohubowycz de Iwyenyecz[r] fratre meo, Stanislao Dukurnowycz[s], Seraphin marschalco et Bohdano Hronostay curiensi eiusdem domini episcopi, necnon legali Nicolao de Zhukowo[t] baccalario[u], clerico diocesis Posnaniensis[v], apostolica et imperiali auctoritatibus[h] notario factique presentis scriba, et aliis quam pluribus fidedignis ad[w] hoc testibus vocatis et rogatis.

436.

Wilno, 26 lutego 1496.

Bracia Bohusław, Jacko i Juszko Lonszczynyczy *sprzedają O. Janowi wikarjuszowi u NPM. w Wilnie i jego następcom łąkę swoją dziedziczną przy rzece Kienie za dwie kopy groszy.*

Or. brak; istniał on jeszcze w połowie w. XIX w Archiwum oo. franciszkanów wileńskich, gdzie sporządził zeń odpis Mikołaj Malinowski z uwagą: na pargaminie z pieczęcią na wosku czarnym, zawieszoną na taśmie pargaminowej, ślady liter wokoło pieczęci pozostały, herb zatarty *(ob. Kop.).*

Kop. Archiwum Główne w Warszawie, rpis Varia 71 k. 18'.

Przekł. polski w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. W fascykule kopij dokumentów franciszkańskich P. Marji w Wilnie z w. XVIII na str. 8/9 nr 23 z sygnaturą dokumentu: Sub Litera AA. N° 10mo A° 1496.

Reg. niedatowany mieści się w zatwierdzeniu nadań i zapisów klasztoru franciszkańskiego przez króla Zygmunta I w Wilnie 5 grudnia 1522 i w jego transumptach (ob. o nich wyżej na str. 37 Nr 22). Regest ten brzmi tak: (23) Alias vero litteras Bo-

435. [c] domini reverendissimi *Lib. II* [d] diffundere *Lib. II* [e] *brak tych 3 wyrazów w Lib. II* [f] reservando *Lib. II* [g] Staim *Lib. I* [h] *brak w Lib. I* [i] vathą *Lib. II* [j] drchubicza *Lib. II* [k] dumtaxat *Lib. II* [l] Wasszyschki *Lib. II* [m] *Lib. I błędnie* octuagesimo [n] *Lib. II dodaje* et generosis [o] Wołozina baccalaureo *Lib. II* [p] Laskowiec *Lib. II* [q] praesbyteris *Lib. II* [r] Sołohubowicz de Iwieniec *Lib. II* [s] Dukurnowicz *Lib. II* [t] Zukowo *Lib. II* [u] baccalaureo *Lib. II* [v] Posnaniensis dioecaesis *Lib. II* [w] ac *Lib. I*

435. [3] *Dawna to nazwa osady Wołmy, jak świadczy dokument z d. 10 sierpnia r. 1474 (ob. wyżej na str. 334 Nr 286 przyp. 3).*

guslai, Jaczko, Jvsko dictorum Lonsczinyczy, quibus fatentur pratum patrimonii sui, situm penes fluvium Kijany, pro duabus sexagenis eisdem fratribus perpetuo vendidisse.

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Nos fratres | Bohuslaus, Jaczko, Jusko dicti Lonszczynyczy facimus manifeste universis et | singulis praesentes literas inspecturis, lecturis sive audituris, quia non compulsi | nec coacti nec aliquo dolo seducti, sed spontanea deliberatione ac unanimi voluntate et consensu vendi(di)mus pratum nostri legitimi patrimonii, situm penes fluvium dictum Kyena [1], pro duabus sexagenis latorum grossorum venerabili patri Johanni, vicario ad Beatam Virginem Vilnae et eius successoribus legitimis in perpetuum et in aeternum possidendum quieteque fruendum, sine quovis nostrorum successorum impedimento tam longe, quam late et circumferentialiter, prout ipsum pratum nos ipsi ex antiquo tenuimus. Datum et actum Vilnae, feria sexta proxima ante dominicam Reminiscere anno salutis millesimo quadringentesimo nonagesimo sexto. In cuius rei testimonium sigillum nostrorum proximorum praesentibus est subappensum.

437.

Wilno, 12 marca 1496.

Michał Myszowicz z dystryktu Kijany sprzedaje ojcom i braciom zakonu braci mniejszych u NPM. w Wilnie na Piaskach, za zgodą swych krewnych, łąkę koło rzeki Kieny za siedmdziesiąt groszy szerokich.

Or. brak; istniał on jeszcze w połowie w. XIX w Archiwum oo. franciszkanów wileńskich, gdzie sporządził zeń odpis Mikołaj Malinowski (ob. niżej Kop. 1), stwierdziwszy, że pieczęć przylepiona na wosku czerwonym odpadła.

Kop. 1. Archiwum Główne w Warszawie, rpis Varia 71 k. 18—18' (ob. wyżej Or.). — 2. Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej, wśród papierów franciszkańskich z drugiej połowy w. XVIII kopja łacińska na luźnej małej podłużnej karteczce z zapiskiem na odwrociu zgodna *i nazwiskiem w regestrze wystawcy* Myscowicz, *obok inną późniejszą ręką:* N. 1°.

Przekł. polski z drugiej połowy w. XVIII w temże Archiwum w fascykule kopij dokumentów franciszkańskich na str. 6 nr 15 z sygnaturą dokumentu: Sub. Litt. AA. N° 11mo A. 1496.

Reg. niedatowany w przywileju, zatwierdzającym nadania franciszkańskie przez króla Zygmunta I w Wilnie 5 grudnia 1522 (i w jego transumptach z lat 1636, 1653 i 1672, ob. wyżej str. 37 Nr 22). Brzmi ten regest jak następuje: (29) Item litteras Michaelis Mysshowycz de districtu Kyany, quibus profitetur pratum patrimonii sui penes fluvium Kyany situm pro septuaginta grossis eisdem fratribus perpetuo vendidisse.

In nomine Sanctae Trinitatis amen. | Ad perpetuam rei memoriam. Ego Michael Mysz|szowicz [a] de districtu dicto Kyeny [1] recognosco tenore | praesentium universis et singulis quibus expedit, quomodo meorum proximorum legitimorum cum consensu et consilio con(n)iventibus [b] fratribus maturo, vendidi pratum meum mei legitimi patrimonii,

436. [1] *Ob. objaśnienie na str. 38 przyp. 3.*

437. [a] Myszczowicz *kopja z w. XVIII i przekład polski* [b] convenientibus *kopja z w. XVIII,* eorum *Varia*

437. [1] *Ob. objaśnienie wyżej na str. 38 przyp. 3.*

situm penes fluvium dictum Kyena, venerabilibus patribus et fratribus ad Beatam Virginem Vilnae commorantibus ordinis Minorum praesentibus et futuris pro septuaginta grossis latorum grossorum tenendum, fruendum, vendendum, commutandum ac[c] in suos usus beneplacitos convertendum[c]. Datum et actum Vilnae, sabbato ipso die divi Gregorii[d] anno Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo sexto. In cuius rei testimonium sigillum meum praesentibus est subappensum.

438.

B. m., 18 marca 1496.

Mikołaj Petkowicz wobec Wojciecha Taborowicza biskupa wileńskiego przekazuje kościołowi parafjalnemu w Sołokach trzech ludzi imiennie podanych wraz z wszelką ich przynależnością, z obowiązkiem czynienia pamięci przez każdorazowego plebana i wikarjusza za żywych o odpuszczenie grzechów i za zmarłych przodków i następców.

Or. brak.

Kop. Lib. I k. CIV w transumpcie Adama de Cotra z d. 10 grudnia r. 1512, spisanym ręką z w. XVI (po r. 1534) z widymatem notarjusza Mikołaja Żukowskiego.

Anno Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo sexto, indictione quartadecima, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri domini Alexandri pape sexti (anno quarto), die veneris decima octava mensis marcii, comparens personaliter nobilis dominus Nicolaus Pieczkowicz[1] coram reverendissimo in Christo patre et domino domino Alberto Taborowicz episcopo[a] Vilnensi, sponte et propter Deum post mortem suam dedit, donavit et legavit ad ec(c)lesiam parochialem in Solok[2] tres homines videlicet Jaczko Vyliasowicz, Milus Kurouicz et Michno Vilnouicz cum omnibus utilitatibus, fructibus, censibus, serviciis, terris, nihil sibi et suis successoribus ibidem reservando, per plebanos pro tempore existentes tenendum, habendum et possidendum pacifice perpetue et in evum; ita tamen quod plebanus et vicarius pro tempore existen(tes) in memoria vivorum pro peccatis et mortuorum pro defunctis predecessoribus et successoribus suis singulis missis memoriam tenebuntur habere in perpetuum, in quo conscientias eorum oneravit. Presentibus ibidem generosis et nobilibus viris Stanislao Dalewnowicz, Nicolao Buczkowicz, et aliis multis curiensibus reverendissimi domini episcopi prefati et Nicolao Abrae de Zukow actorum et presentis facti notario.

439.

Merecz, 2 maja 1496.

Aleksander wielki książę litewski, iżby kościół ŚŚ. Piotra i Pawła apostołów we wsi jego Trzcianne nie miał uszczerbku w dochodach przez osadzenie

---

437. [c]—[c] *brak w kopji z w. XVIII* [d] decimo octobris *kopja z w. XVIII*

438. [a] episcopi *w tekście*

438. [1] *Mikołaj Petkowicz lub Pietkowicz albo Pietkiewicz, o którego potomstwie ob. Boniecki A., Poczet rodów WXL. str. 246.* [2] *Sołoki, miasteczko w pow. jezioroskim nad jeziorem Łodzią, 22 km. na płd. od Jezioros.*

kmieci na polach folwarku książęcego, z którego dziesięcina szła do tegoż kościoła, nadaje mu: czynsz zwany meszne po cztery grosze z każdej włóki, wybierany corocznie przez wójta wielkoksiążęcego na Narodzenie MB. od osadzonych kmieci we wsiach Trzciannem i Niewierowie, zarówno Rusinów jak i katolików, t. j. Polaków i Litwinów, nie mają go zaś dawać Rusini ze wsi Przytulanki i Boguszewa jako osadzeni na nowym korzeniu, chyba żeby się zechcieli przyznać do obrządku Kościoła rzymskiego; dwa łany opustoszałe w Trzciannem i z daniny swej goniądzkiej na świece do tegoż kościoła trzy rączki miodu, wybierane corocznie przez gajowego książęcego.

Or. *brak.*

Kop. *Tyszk. k. 30—30' nr 28.*

Reg. *Ks. M. Herburta obszerne streszczenie polskie w rpsie Czart. 3516 k. 30.*

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Alexander[a] magnus dux Lithvanie, Russie Samogitieque dominus et heres etc., significamus tenore presencium universis et singulis presentibus et futuris, harum noticiam habituris: Quomodo volentes providere ut ec(c)lesia sanctorum apostolorum Petri et Pauli in villa nostra Thrczyana[1] in suis proventibus non diminueretur neque defectum paciatur, ex eo quia terre et agri, ubi erat predium nostrum, unde ad ipsam ec(c)lesiam decime dabantur, pro locacione kmethonum super censum nostrum divisi sunt in mansos alias wloky per villas Thrsczyana et Nyewyerovo[2], propterea loco decimarum statuimus censum in predictis villis, ita quod omnes kmethones et incole earundem tam Rutheni quam catholici, hoc est Poloni et Lithvani, singulis annis et perpetuis temporibus pro festo Nativitatis Sancte Marie ad predictam ec(c)lesiam sancti Petri tenebuntur solvere et reddere censum vel daciam in wlgari meschne nuncupatam de quolibet manso quatuor grossos secundum numerum illius regionis conputando, quem censum debet exigere advocatus predictarum villarum et sui successores pro termino superius memorato, videlicet pro die Nativitatis Sancte Marie singulis annis et reddere in manus moderni plebani honorabilis Nicolai et ipsius successorum; in villis vero Przythvlyanka et Bogvszewo[3] a dacia missalium alias meschne excipimus tantum Rut(h)enos, qui illic ab inicio locacionis in cruda radice consederunt, nisi forte aliqui ritum Ecclesie Romane voluerint profiteri, qui cum successoribus more aliorum per eundem exactorem ad reddendam daciam huiusmodi prefate ec(c)lesie erunt obligati. Dedimus eciam ad eandem ec(c)lesiam sancti Petri, presentibusque damus et perpetuo inscribimus ibidem in Thrzczyana duos mansos desertatos; item de tributo nostro Gonyądzensi[4] tria manualia alias rączky mellis, quod mel plebano moderno et successoribus singulis annis pro tempore, quo tributa nostra exiguntur, debet extradere hayewnyk Gonyądzensis vel exactor, quicunque per[b] nos in districtu Gonyądzensi tributa mellis exiget, plebanus vero modernus et successores eius ceram de isto melle debent convertere pro candelis ad ec(c)lesiam predictam. In quorum omnium fidem et robur sigillum nostrum presentibus est appensum. Datum in Merecz, secunda die mensis may anno Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo sexto. — Ad mandatum proprium domini magni ducis.

439. [a] *Tyszk. dodaje* Dei gracia rex Polonie [b] super *Tyszk.*

439. [1] *Trzcianne, miasteczko w pow. białostockim, 51 km. na pn.-zach. od Białegostoku.* [2] *Niewierowo, wieś tuż na wsch. od Trzciannego.* [3] *Przytulanka i Boguszewo, osady w tej okolicy, na wsch. od Trzciannego.* [4] *Ob. objaśnienie na 140 Nr 114 przyp. 1.*

440.

(*Mocno podejrzany*).

Merecz, 3 maja 1496.

Aleksander wielki książę litewski, celem podniesienia dochodów kapelana-plebana parafjalnego swego kościoła pod wezwaniem NPM. w Mereczu, zapisuje mu i następcom jego: dziesięcinę snopową owsa ze wszystkich dworów i folwarków, należących do tej parafji: dwa pola puste w okręgu (decimatu) Lituiniecz; *miejscowość* Buiacow *nad rzeką Mereczanką; wolną karczmę z wszelkim trunkiem przy kościele, nabytą własnym kosztem przez kurata Stanisława, z obowiązkiem oddawania z niej wosku plebanowi, który pobierał dzierżawca merecki; w zamian kuraci i ich wikarjusze mają śpiewać co piątek mszę św. o św. Krzyżu w kancie choralnym.*

Or. brak.

Kop. Bibljoteka XX. Czartoryskich w Krakowie, dypl. nr 1230 w transumpcie króla Zygmunta III, wydanym na sejmie warszawskim d. 5 lipca r. 1593 (przekaz błędny).

Uw. Sztuczna stylizacja, niepowszednia w tym czasie, a przytem niejednolita nomenklatura nie pozwalają uznać tego aktu bezwzględnie za autentyczny.

In nomine Domini amen. Cum tempus edax nihil praeter virtutes et scripta paciatur aeviternum, convenit, ut actus hominum, qui sub tempore sunt, testimonio sufficienti literarum posteritatis innotescerent noticiae. Ad perpetuam proinde rei memoriam, nos Alexander Dei gratia magnus dux Lituaniae, Russiae Samogitiaeque etc. dominus et haeres, significamus tenore praesentium, quibus expedierit universis: Quomodo consideratis[a] paucis proventibus ecclesiae nostrae parochialis in Merecz[1] tituli S. Mariae, quibus cappellanus ibidem vix potuit sustentari, volentes eiusdem plebanatum efficere copiosiorem, ut divinus cultus in ecclesia dicta diligentius ac ordine meliori peragatur, ecclesiae eidem ipsiusque moderno et caeteris successoribus curatis decimam avenae manipularem ex omnibus curiis et praediis nostris, eidem parochiae ex antiquo pertinentibus, singulis annis per cappellanum dictae ecclesiae tollendam; duos etiam agros desertos in decimatu Lituiniecz[2] sitos, Dołkunciszki[2] videlicet et Rodzisty[2] dictos tam late, longe et circumferencialiter, prout per ipsos Rodzisty et Dołkunciszki...[b] quondam possessores sunt tenti et ab antiquo limitati, nihil proventus, census aut servicii ex eisdem [possessori]bus[c] vel successoribus nostris penitus reservantes; Buiacow[d] [2] penes fluvium Merecz[3] iacens perpetuo et in aevum, cum omni iure, dominio et proprietate dedimus, donavimus, inscripsimus, damusque, donamus et inscribimus tenore praesentium mediante, per ipsos videlicet modernum et successores eiusdem ecclesiae curatos tenendum, habendum, utifruendum pacifice et quiete possidendum, ab ipsa tamen ecclesia nullo pacto alienandum. Concedimus demum cappellano eidem et successoribus tabernam habere liberam pro quacumque potu braxando et libere propinando absque ulla nostra exactione [de][c] domo aciali ecclesiae propria, versus plagam meridionalem sita, quam curatus protunc Stani-

440. [a] considerantes *błędnie w tekście* [b] *jednego wyrazu brak* [c] *wyraz zatarty* [d] *lekcja wątpliwa, wyraz zatarty*

440. [1] *Ob. objaśnienie wyżej na str. 371 Nr 313 przyp. 1.* [2] *Miejscowość nieodgadniona.* [3] *Mereczanka, prawobrzeżny dopływ Niemna, uchodzący doń pod Mereczem.*

slaus suo sumptu comparavit, ita tamen ut ex taberna eadem ceram hanc, quam tenutarius noster Merecensis dictae ecclesiae dare consueverat, iam deinceps cappellanus idem procuret irrecuse. Volumus propterea, ut intuitu eiusmodi dacionis et inscriptionis nostrae missae officium in ecclesia praefata singulis feriis sextis in honorem sanctae Crucis per eosdem curatos et eorum vicarios cantu chorali perpetuis celebretur temporibus, in quo eorum conscientias oneramus. Pro quorum firmitudine maiori sigillum nostrum presentibus est subappensum. Actum et datum in Merecz, feria tercia festi sanctae Crucis anno a Natali Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo sexto. Per manus magistri Erasmi notarii nostri, qui praesentia habuit in commissis.

441.

Wilno, 8 maja 1496.

Bogdan Bytołtowicz dziedzic z włości (districtu) *Kieny, za zgodą synów swych Januszka i Marcina, sprzedaje ojcom i braciom konwentu franciszkańskiego u NPM. w Wilnie, kiedy wikarjuszem był O. Jan, szereg swoich wieśniaków z nad rzeki Kieny, których przytacza imiennie, wraz z ich rolami, czynszami i wszelką przynależnością, za piętnaście kóp groszy, z której to kwoty połowę klasztorowi darowuje z obowiązkiem modłów o zbawienie swoje i swoich przodków.*

Or. *brak; znajdował się on jeszcze w połowie w. XIX w Archiwum oo. franciszkanów wileńskich, »na pergaminie, pismo wyraźne, kształtne; na złożeniu dolnem zapisano: Sigillum Satyrus, jakoteż w istocie na sznurze jedwabnym amarantowym, czarnym, przeplatanym, pieczęć okrągła woskowa, wyobrażająca mytologicznego satyra, trzymającego gałąź drzewa, wokoło napis do wyczytania trudny« (ob.* **Kop.** *1).*

Kop. *1. Archiwum Główne w Warszawie, rpis Varia nr 71 k. 26—7 (odpis M. Malinowskiego wprost z oryginału, ob. Or.). — 2. Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej, kopja łacińska z drugiej połowy w. XVIII na luźnej karcie folio w fascykule kopij dokumentów franciszkańskich z zapiskiem pod tekstem inną ręką:* Concordatum cum originali Truchnowski R(egent) Sądu Podkomorskiego Smolenskiego *i tąż ręką na marginesie obok tekstu dwukrotnie:* L. T. R.; *z lewej strony marginesu wpoprzek zapisek:* Kopie dla JWJX. Horaina ad XX. Franciszkanow.

Przekł. *polski z drugiej połowy w. XVIII tamże z sygnaturą dokumentu:* Sub Litt. AA. N° 4to.

Reg. *w przywileju króla Zygmunta I w Wilnie dnia 5 grudnia 1522, zatwierdzającym nadania na rzecz oo. franciszkanów wileńskich (oryg. w Bibljotece Pol. Akad. Umiej.) oraz w jego transumptach (ob. wyżej str. 37 Nr 22). Regest ten brzmi:* Item literas Bogdan Bytoltowycz de Kyana heredis, quibus fatetur sex homines suos in litteris expressos supra fluvium Kyana commorantes pro quindecim sexagenis, medietate videlicet precii, reliquam medietatem eidem monasterio donando, se vendidisse perpetuo monasterii predicti fratribus.

In nomine Domini amen. Quoniam humana memoria aeternitati non commensuratur, | expedit igitur, ut ea quae fiunt in humanis negociis, ad perpetuitatis ratitudinem deducantur proborum testimonio et | sigillorum munimento. Proinde ego Bogdan Bytolthowycz[a] haeres de districtu dicto[b] Kyena[c] [1], una cum consilio et | assensu filiorum

---

441. [a] *w Kop. 2* Bytholdowicz *poprawione ręką współczesną z pierwotnego* Bytolchowicz; Bytholdowicz *Przekł.* [b] *brak w Kop. 2* [c] *w Kop. 2* j *przekreślone;* Kyana *Przekł.*

441. [1] *Ob. objaśnienie wyżej na str. 37 przyp. 3.*

meorum nobilium Januschkonis[d] et Martini, non compulsus nec coactus neque aliquo dolo seductus, sed spontanea voluntate et matura animi deliberatione villanos meos fratres germanos nomine Strzyszelis, carpentarium Martinum, Woytkonem Staschulum, Janulum Lukaschum Eywylthowyczow[e] super fluvium Kyena[f] commorantes, a me iure haereditario possessos, vendidi praesentium vigore venerabilibus patribus et fratribus ordinis beati Francisci ad Beatam Virginem Vilnae commorantibus praesentibus et futuris in conventu praefato Virginis Gloriosae Domino famulantibus et eorum successoribus legitimis, pro quindecim sexagenis latorum grossorum monetae Pragensis numeri vero Polonicalis. Quos quidem villanos praefatos venerando[g] patri fratri Johanni protunc eiusdem ordinis vicario et eius successoribus legitimis in prefato conventu manentibus sive post hoc mansuris, vendidi cum omni iure et dominio, iudicio, potestate et libertate, quibus ipsos villanos hactenus possidebam, cum omnibus et singulis agris cultis et incultis et colendis, locatis sive locandis, uti arvis sive agellis, silvis, nemoribus, indaginibus sive g a y s z[h], rubetis, mericis, mellificiis, venationibus, pratis, pascuis, pomariis[i], hortis inventis et inveniendis, constructis et construendis, aquis, fluviis, piscinis et aquarum decursibus, molendinis et eorum emolumentis, cum omnibus et singulis fructibus, utilitatibus et[b] censibus, serviciis, p o d w o d i s, proventibus, contributionibus, dationibus, honoribus pacifice et quiete, libere et perpetue[j] resigno habenda, tenenda, possidenda, fruenda, vendenda, commutanda, alienanda et ad suos usus[k] beneplacitos convertenda, prout ipsi[l] patri vicario et eius successoribus legitimis eiudem ordinis melius videbitur ordinanda[m]. Ego vero suprafatus[n] Bogdan Bytholtowycz[a] conditione tali vendidi praefatos homines, videlicet medium pro praetio superius dicto, reliquam vero partem pro salute mea, meorumque carorum praedecessorum pro ecclesia Beatae Virginis dedi; pro quo fratres una cum patre vicario submiserunt se Deum exorare[p]. Si quis autem[p] ex meis successoribus legitimis praesens privilegium infringere voluerit iure propinquitatis, extunc prius patri vicario aut eius successoribus triginta sexagenas reponere censeatur[q]. Datum et actum in conventu Vilnensi, die dominico in festo sancti Stanislai anno Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo sexto[r]. Praesentibus nobilibus viris Olyechnone Wolczkowycz, Johanne Wylyczysz, Michaele Wyschowycz, Alberto Jagelowycz, Simone Myschowycz, Rodzywylo Koneykowycz, Juskone Janowycz[s], ceterisque fidedignis ad haec specialiter vocatis et rogatis. In cuius maiorem evidentiam et testimonium sigillum meum praesentibus est subappensum.

442.

Wilno, 1 lipca 1496.

Wojciech biskup wileński zatwierdza przedłożony sobie testament Zofji zmarłej żony Mikołaja Butwiłowicza z Uszakowa z d. 11 stycznia 1494.

---

441. [d] Januszczkonis *Kop. 2;* Januszkonisa *lub może* Januszkowisa *Przekł.* [e] Czyszelys... Stasichulum... Łukaschum Cywylthowyczow *Kop. 2;* Woyłona, Stanisława Janula Łukasza Eywythowiczow *Przekł.* [f] Kyane *Kop. 2, gdzie* i *przekreślone* [g] vendidi *Kop. 2* [h] gaiis *Kop. 2* [i] pomeriis *Kop. 2* [j] perpetuo *Kop. 2* [k] usus suos *Kop. 2* [l] ipso *Kop. 1* [m] ordinavi *Kop. 2* [n] suprapraefatus *Kop. 2* [o] orare *Kop. 2* [p] aut *Kop. 2* [q] censeat *Kop. 2* [r] MCCCCLXXXVI *Kop. 2* [s] Wolczkowicz... Wyschorowicz... Jagellowycz... Myschowicz... Konieykowicz, Jusskone Janowicz *Kop. 2;* Olichnona Wołkowicza, Jana Wyliczysa, Michała Wyskowicza, Wojciecha Jagiełłowicza, Szymona Myszkowicza, Radziwiła Romeykowicza, Juskona Janowicza *Przekł.*

Zapisek na odwrociu testamentu w oryginalnym dokumencie, dochowany w poniższych kopjach (ob. tekst tego zatwierdzenia wyżej na str. 469 Nr 407 Or.).

Kop. 1. Czart. k. 58'. — 2. Lib. Magn. k. 50.

Reg. X. Fijałek Jan, Uchrześcijanienie Litwy przez Polskę str. 270 przyp. 1 d.

443.

Wilno, 1 września 1496.

Aleksander wielki książę litewski, na prośbę Stanisława Janowicza starosty żmudzkiego, zatwierdza przedłożoną sobie przez tegoż darowiznę dworku Bukieysczyszki *z czterema ludźmi, który od rodzica swego (króla Kazimierza) otrzymał był Michał Kieżgajłowicz wojewoda wileński i zapisał kaplicy swojej w katedrze wileńskiej, dodając czterech innych czynszowników z roczną daniną miodową tudzież inną dań miodową ze wsi* Vla, *która przeszła na tegoż Kieżgajłowicza po Siemionie Gedygołdowiczu.*

Or. brak.

Kop. Lib. II s. 221—2 nr 63.

Alexander magnus dux Lituaniae, Russiae Samogitiaeque dominus et haeres. Ad perpetuam rei memoriam. Significamus tenore praesentium, quibus expedit universis: Quia veniens ad nostri praesentiam generosus Stanislaus Janowicz capitaneus noster Samogitiensis [1] supplicavit nobis pro roboratione quorundam censuum super capellam suam, in ecclesia cathedrali [a] Vilnensi ad latus sinistrum sitam, per antecessores eius dotatorum, obtulitque litteras divae recordationis genitoris nostri [2], quibus fueramus edocti, quomodo idem genitor noster donaverat perpetue magnifico Michaeli Kiezgałowicz [3] protunc palatino Vilnensi curiolam quandam Bukieysczyszki [4] dictam, cum quatuor hominibus laboratoriis et libertate totalique consensu curiam praefatam et dictos homines eidem capellae ascribendos. Quam curiolam praefatus Michael cum hominibus eisdem quatuor pro capella sua praefata ascripsit et devote legavit cum aliis etiam quatuor hominibus, vicinis tributariis, qui singulis annis quatuor urceolos mellis alias vszatki [b] pro dicta capella solvere obligantur. Ex quibus etiam literis intelleximus, quia idem genitor noster donaverat cuidam Schemon Dzieiedzigoldowicz [5] unam pullam mellis alias vstaw ex Vla [6] villa perpetuo accipiendam, quae tandem pulla mellis tributaria in praefatum Michaelem Kiezgałowicz pure et legitime fuit devoluta, et tandem pro capella eadem data et testamentaliter per eundem Michaelem Kiezgalowicz legata cum consensu speciali divi genitoris nostri. Quae [c] omnia et singula supradicta praesentibus literis nostris roborantes, rata fieri volumus et perpetuitatis vigorem obtinere. In quorum testimonium et firmitudinem maiorem sigillum nostrum praesentibus est appensum. Datum Vilnae, feria quinta ipso die Egidii sancti anno a Natali Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo sexto. — Ad mandatum proprium domini magni ducis.

443. [a] catholica *w tekście* [b] *pierwotne* Vszadki *poprawione przez korektora na* Vszatki [c] Qui *w tekście*

443. [1] *Ob. objaśnienie wyżej na str. 443 Nr 387 przyp. 1.* [2] *Taki dokument nie jest obecnie znany (ob. wyżej str. 442 Nr 385).* [3] *Ob. objaśnienie wyżej na str. 348 Nr 296 przyp. 2.* [4] *Ob. objaśnienie wyżej na str. 349 Nr 296 przyp. 8.* [5] *Siemion Giedygołgowicz, ob. objaśnienie wyżej na str. 212 Nr 187 przyp. 1.* [6] *Zapewne Ilja, jak wynika z dokumentu str. 349 Nr 296 przyp. 7.*

444.

B. m. i d., (około r. 1496).

Bogdan Bytołtowicz sprzedaje klasztorowi franciszkanów wileńskich kmiecia swojego Mateusza Maczowicza we wsi Mienczykowiczach.

Or. brak; jedyną wiadomość o tym akcie przekazał regest w przywileju króla Zygmunta I w Wilnie d. 5 grudnia r. 1522, zatwierdzającym nadania na rzecz franciszkanów wileńskich (oryginał w Bibljotece Polskiej Akademji Umiej.) oraz w jego transumptach (ob. wyżej str. 37 Nr 22). Regest ten brzmi: (6) Item alias litteras, quibus nobilis Bochdan Bytholtowycz hominem kmethonem nostrum dictum Matheum Maczowicz in villa Myenczykowicz perpetuo vendidisse et donasse eidem monasterio recognovit.

445.

(Mocno podejrzany).

Wilno, 15 marca 1497.

Bogdan Andrzejowicz z Poniżan uposaża kościół parafjalny w Niestaniszkach ku czci Ś. Trójcy, NPMarji oraz ŚŚ. Bartłomieja apostoła i Michała archanioła przez siebie założony z woli Wojciecha biskupa wileńskiego, na który prezentuje Pawła z Błonia, kapłana diecezji poznańskiej, nadając: dwór Miadzioł wraz z czternastu kmieciami, imiennie przytoczonymi i całą ich służbą, wyjąwszy ośmioro ludzi niewolnych również imiennie podanych, jak i ziemię nową Wronie, daje też dwanaścioro służby płci obojga wraz z ich dziećmi; dziesięć stawów należących do tegoż dworu, wyliczonych imiennie; pięć pudów miodu surowego od wspomnianych kmieci z zastrzeżeniem sobie od nich reszty takowego; dwa kamienie wosku na światło do rąk plebana z dworu Niestaniszki; część ziemi zwanej Siedliszcze na dwadzieścia beczek wysiewu wszelkiego ziarna wraz z łąką obok leżącą; dziesięcinę wszelkiego ziarna z pól dworskich w Lipieliszkach i Arszwiętach; wreszcie dwie karczmy wolne którykolwiek pleban może sobie zbudować.

Or. brak.

Kop. 1. Lib. VI k. 316—317' z dopiskiem Lectum descriptum. — *2. Czart. k. 59—59'. — 3. Lib. Magn. k. 50—51.*

Reg. 1. Dzieje Dobroczynności R. I (Wilno 1820) str. 255 z błędną datą 1491. — 2. Ks. Przyałgowski W., Żywoty biskupów wileńskich T. I str. 83. — 3. Ks. Kurczewski J., Biskupstwo Wileńskie str. 206/7 (z Lib. Magn.). — 4. X. Fijałek J., Uchrześcianienie Litwy str. 177 w przyp. i 270/1 w przyp. (z Czart. lecz z mylną wskazówką, jakoby oryginał znajdował się w Archiwum Kap. Wileńskiej).

Uw. O ile świadkowie są lub mogą być prawdziwi, hojność i szczegółowość nadania oraz przejawiająca się stylizacja potrydencka czynią tekst tegoż conajmniej podejrzanym lub interpolowanym. Wątpliwe też jest, czy Bogdan Andrzejowicz (Sakowicz) żył jeszcze w r. 1497 (ob. niżej w objaśnieniu).

In nomine Domini amen. Etsi cunctae orbis ecclesiae, sub Sanctorum fundatae vocabulis, pia sunt devotione fidelium venerandae, illas tamen, quae in honorem sanctissimae et individuae Trinitatis erectae noscuntur, eo excellentiori convenit memoria venerari, quo ipsa Trinitas sanctissima immediatius perfectiusque vota fidelium dirigit et ad exauditionis gratiam[a] benignius admittit. Proinde ego Bogdanus Andreiowicz[1] de Punizany[2] districtus terrigena Vilnensis, Dei fretus iuvamine, ecclesiam parochialem in Niestaniszki[b 3] in honorem excellentissimae ac individuae Trinitatis Virginisque Mariae Sanctissimae necnon sanctorum Bartholomaei apostoli et Michaelis archangeli funditus erexi de consensu et voluntate speciali reverendissimi patris et domini domini Alberti Dei gratia episcopi Vilnensis, ad quam ecclesiam honorabilem[c] Paulum de Błonie presbyterum Posnaniensis dioecesis clericum de facto realiter praesento. Cupiens itaque in spem praemii aeterni meae ac maiorum, Helene consortis meae successorumque animabus meorum, toto mentis affectu in praesidium de nique fultus deliberatione et consilio maturis, ut dominus Paulus praesentatus et alii, qui postea ad regimen ecclesiae parochialis in Niestaniszki[d] futuris succedaneis deputabuntur temporibus, merita potiantur mercede certisque provisionibus et stipendiis, decrevi donandam, ditandam[e] et roborandam. In primis praedictae ecclesiae in Niestaniszki[f] et eiusdem rectori praesentato ac aliis rectoribus pro tempore existentibus lego, do, assigno, incorporo perpetue et irrevocabiliter ascribo curiam Miediało[4] nuncupatam cum cmetonibus ac eorum filiis et[g] successoribus, primus cmeto Howien, secundus Bielus Dzieniwiczy, tertius Jakub Dreniewicz[h], quartus Pitko Mesilowicz[i], quintus Sienko Horaczka, sextus Chodoth Dobielczyc[j], septimus Pietko Przynien[k], octavus Pasko Laskowicz[l], nonus Ochwieyko Laskowicz, decimus Pilus Laskiewicz[m], undecimus Misko[n] Kunikowicz, duodecimus Belata Kunielowicz, tredecimus Deubszis[o] Sielkowicz, Iwan Daskowicz ultimus, isti et eorum successores cum uxoribus et pueris, famulis[p] et servis illiberis dictae ecclesiae parochiali per me erectae[q] et constructae et eius rectori et succedaneis legitimis iuxta consuetudinem in M. D. Lituaniae circa cmetones ex antiquo praesentatam[r] et praescriptam servire et laborare debebunt et tenebuntur, exceptis dumtaxat octo hominibus servilibus lorica alias p a n c e r n i k i[s] occasione servitii terrae, videlicet Jachimi[t] Nie-

---

445. [a] *Lib. VI poprawia drugą ręką z* gloriam [b] *Lib. VI poprawia drugą ręką z* Niestawyski; Niestaniszki *Czart. i Lib. M.* [c] patrem *dodaje Czart.* [d] *Lib. VI poprawia drugą ręką z* Niestawyski; Niestaniszki *Czart.*, Niestanyszki *Lib. M.* [e] decrevi ditandam dotandam *Czart.* [f] *Lib. VI poprawia drugą ręką z* Niestawiszki; Niestanyszki *Czart.*, Niestanyski *Lib. M.* [g] ac *Czart.* [h] Dremewicz *Czart.* [i] *Lib. VI drugą ręką poprawia na* Pytko Meszylowicz; Pytko Meszyłowycz *Czart. i Lib. M.* [j] *Lib. VI drugą ręką poprawia na* Dobielczycz, *takoż Czart. i Lib. M.* [k] *Lib. VI drugą ręką poprawia na* Przymien, *toż Czart. i Lib. M.* [l] *Lib. VI poprawia drugą ręką na* Laskowycz, *tak Czart. i Lib. M.* [m] *Lib. VI poprawia drugą ręką na* Pylus Laskowycz, *takoż Czart. i Lib. M.* [n] *Lib. VI poprawia na* Myssko; Mysko *Czart. i Lib. M.* [o] *Lib. VI poprawia na* Deubszys, *toż Czart. i Lib. M.* [p] *Lib. VI poprawia na* familiis; uxoribus et filiis, familiis *Czart. i Lib. M.* [q] creatae *Czart.* [r] praeservatam *Lib. M.* [s] *Lib. VI poprawia na* pancernyki, *takoż Czart. i Lib. M.* [t] *Lib. VI poprawia drugą ręką* Jakim, *jak też Czart. i Lib. M.*

445. [1] *Czyby był to Bogdan Andrzejewicz Sakowicz wojewoda trocki (1484—1490), dziedzic Hruzdowa, nie jest pewnem, gdyż tenże po r. 1490 znika ze źródeł (ob. Semkowicz Wł., O litewskich rodach bojarskich w Roczniku Herald. T. VIII [1926/7] str. 134/5). Za przynależnością do rodu Sakowiczów mogłoby przemawiać posiadanie Miadzioła, który był istotnie dawnym majątkiem tego rodu (ob. wyżej str. 252 Nr 226), potwierdzonym Bogdanowi Andruszkowiczowi przez Kazimierza Jagiellończyka w r. 1484 (ob. Semkowicz Wł., l. c. str. 137).* [2] *Poniżany, wieś w pow. święciańskim na płd. od jeziora Świr w bliskości brzegów Wilji.* [3] *Niestaniszki, dziś miasteczko w pow. święciańskim na zach. od jeziora Świr, w pobliżu brzegów Wilji.* [4] *Ob. objaśnienie na str. 252 Nr 226 przyp. 2.*

wierowicz, Paulus Niewierowicz, Jakaniecz Rotkowicz[u], Hilko Waskowicz, Andreas Paskowicz, Iwaniecz Ratkowicz[v], omnes pro me et successoribus meis et terram novam alias Wroncze reservo. Item duodecem famulos utriusque sexus illiberos cum filiis et filiabus natis et nascentibus, et generaliter cum universis et singulis proventibus, fructibus, censibus, taxis ordinariis et extraordinariis, sylvis, borris, venationibus, pratis, agris, campis cultis et incultis et excolendis, caeteris utilitatibus, mellificiis, apisteriis, gaiis, rubetis, quercetis, aquis, tam magnis quam parvis et universis piscibus. Item decem stagna ad praefatam curiam Miedalo ab antiquo spectantia et eiusdem curiae finibus iacentia, primum stagnum Switha[w], secundum Spewe, tertium Hlubokie, quartum Weywino[x], quintum Swietło, Solzaworoniec[y] sextum, Borszuck[z] septimum, Maszarinick[aa] octavum, Solza nonum et Czetwerd decimum, cum omnibus piscinis et piscibus, lacubus, paludibus, molendinis exstruendis ac omnibus usibus infra granicies praefatae curiae Miedalo existentibus ac aliquomodo[bb] accrescendis, inveniendis et expost adaugendis, cum omni iure, dominio et proprietate, ut solus tenui et[cc] habui, sic longe lateque possedi, prout praefata curia Miedało in suis metis, oris et gadibus ab aliis villis seu haereditatibus circumferencialiter distincta est et limitata, praefatae parochiali ecclesiae et eius rectoribus legitimis tribuo, confero et perpetue ascribo, nil in praemissis, datis, legatis et ascriptis pro se et meis successoribus legitimis in eadem curia Miedialy[dd] penitus reservando. Insuper praefati cmetones nominati et superius specificati quinque pullas parvas alias p u d y mellis crudi secundum mensuram et quantitatem, prout dicti cmetones singulis ex antiquo annis mihi et antecessoribus meis dare et tribuere consueverunt, finem vero mellis praescripti (et) cmetones cum caeteris cmetonibus in praefata villa existentibus pro me et successoribus meis similiter reservo. Successores praeterea mei de curia mea Niestaniski[ee] nuncupata annis singulis sese perpetuo sequentibus pro candelis duos lapides purae cerae praefatae ecclesiae parochiali et eius rectoribus et successoribus legitimis pro festo S. Martini in autumno dare debent totaliter et plenarie in manus plebani protunc existentis[ff] tenebuntur. Item do et perpetue ascribo praefatae ecclesiae parochiali in Niestaniski[ee] et eius rectoribus legitime succedentibus[gg] aream sive quandam terrae partem Siedliscze nuncupatam pro viginti tunnis praetoricae mensurae de omni grano seminandis et unum pratum eidem areae annexum et coniunctum penes dictam ecclesiam in Niestanyszki[hh] iacentem. Et ut praefata ecclesia et eius rectores legitimi uberioribus abundent fructibus et Deo Omnipotenti valeant famulare securius, de curiis meis Lipieliszki[ii] et Arzwięta[jj] [5] vulgariter nuncupatis in districtu Vilnensi iacentibus et sitis, et de agris earundem curiarum universis omnis grani decimas quicquid fuerit seminatum do, tribuo et in perpetuum ascribo. Quilibet etiam rector et plebanus in praefata villa Niestaniszki[kk] nuncupata duas tabernas proprias ab omnibus censibus

445. [u] *Lib. VI poprawia na* Rotkowycz; Jakaniec Rotkowycz *Czart. i Lib. M.* [v] *Lib. VI w końcówkach nazwisk poprawia* i *na* y, *jak ma Czart. i Lib. M., które dopisują* et Iuskowe *dopisane drugą ręką w Lib. VI* [w] *Lib. VI poprawia drugą ręką na* Swytha, *jak ma Czart. i Lib. M.* [x] *Lib. VI poprawia drugą ręką na* Weywyrco; Weywyrow *Czart.*, Weywywo *Lib. M.* [y] *Lib. VI poprawia na* Solzaworoniecz, *jak ma Czart. i Lib. M.* [z] Borsuck *Czart. i Lib. M.* [aa] *Lib. VI poprawia drugą ręką na* Maszarinyck; Maszannyk *Czart. i Lib. M.* [bb] *Lib. VI poprawia drugą ręką na* quoquomodo, *jak Czart i Lib. M.* [cc] *w Lib. VI aodane drugą ręką, opuszcza Czart.* [dd] Miedialy *Czart. i Lib. M.* [ee] *Lib. VI poprawia na* Niestanyski; Niestaniszki *Czart.*, Niestanycki *Lib. M.* [ff] *Lib. VI poprawia na* existente, *jak i Lib. M.* [gg] *Lib. VI i Lib. M. dodają* et *przed* legitime, *Czart. opuszcza* et legitime succedentibus [hh] Niestaniszki *Czart.* [ii] *Lib. VI poprawia na* Lypielyszki *tak i Lib. M.*, Lypieliszki *Czart.* [jj] Arszwieta *Czart. i Lib. M.* [kk] *Lib. VI poprawia na* Niestanyski; Niestanyszki *Czart.*

445. [5] *Miejscowość nieodgadniona.*

penitus liberas et exemptas pro suo et eius ecclesiae maiori commodo exstruere et aedificare liberam potestatem habebit. Ut autem praefatae ecclesiae erectio, dotatio, curiae inscriptio ac omnium et singulorum superius ipso privilegio contentorum perpetuae robur obtineant firmitatis, praesentes literas scribi et mei munimine sigillique appensione quo utor feci muniri. Datum Vilnae, feria quarta ante Ramispalmarum[ll] proxima anno Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo septimo. Praesentibus reverendissimo, venerabilibus, generosis et honorandis dominis Alberto Dei gratia episcopo Vilnensi, Alberto de Buck decano, Andrea de Swir, Joanne de Vilna Philipowicz decretorum doctore, Gasparo de Warszovia[mm] surrogato canonicis ecclesiae cathedralis Vilnensis, Georgio in Miszagoła[nn] plebano, Stanislao Cadimontowicz de Swir, Gasparo Hermanowicz de Chołha, Jacobo Jaczkowicz de Baxty[oo], Laurentio Zygmontowicz de Worniany districtus terrigenis[pp] Vilnensibus, Nicolao de Szukowo, Martino de Posnania Posnaniensis et me Joanne Czimca[qq] de Lublin huius privilegii scriba, Cracoviensis dioecesis publicis apostolica et imperiali autoritatibus notariis etc., aliisque[rr] circa praemissa testibus vocatis specialiter et[ss] rogatis.

446.

Wilno, 8 sierpnia 1497.

Wojciech biskup wileński zawiera umowę z Niklem Prokopowiczem budowniczym o wymurowanie kościoła parafjalnego pod wezwaniem św. Mikołaja wraz z dzwonnicą w Trokach za sumę 600 złotych.

Or. brak.

Reg. Ks. Przyałgowski W., Żywoty biskupów wileńskich T. I str. 75 streszcza ten kontrakt zaczerpnięty z »Akta archiw. nr 5 p. 87«. Wedle kontraktu »Nikiel Prokopowicz podjął się tę fabrykę prowadzić swoim materjałem, tj. podług starego fundamentu, jak był pierwej założony, swoją cegłą i wapnem wymurować świątynię 8 sążni wysokości i tyleż filarów potrzebnych do utrzymania symetryi, także pobielić całą, zasklepić i pokryć. Nadto jeszcze ten architekt podjął się i dzwonnicę na rogu tego kościoła wymurować. Całą tę robotę umówił się z biskupem Taborem za 600 złotych, licząc każdy złoty po 24 grosze, wykonać« Biskup »zaraz 400 złotych zaliczył temu Nikielowi a p. Nikiel najdalej w dwa lata tę robotę skończyć obiecał. Miał być ten kościół pod tytułem św. Mikołaja. Umowa ta czyli kontrakt zawarty był d. 8 sierpnia 1497 r. w Wilnie, w obecności księdza Marcina biskupa żmudzkiego, księdza Dowgirda kanonika wileńskiego, oraz Bohdana Wojdyłowicza i księdza Stanisława kanonika wileńskiego i proboszcza trockiego, i innych wiary godnych ludzi«.

447.

Dąbrowno, 2 listopada 1497.

Wojciech biskup wileński szlachetnemu Pawłowi z Dąbrowna, dzierżawcy swemu w Sołokach, w uznaniu zasług oraz potomkom jego nadaje w wieczne

445. [ll] *Lib. VI poprawia drugą ręką na* Ramospalmarum; ramos palmarum *Czart. i Lib. M.* [mm] Varsovia *Czart.* [nn] *Lib. VI poprawia drugą ręką na* Miszagolo, *toż Czart. i Lib. M.* [oo] *w Lib. VI drugą ręką przekreślone i poprawione na* Bawkschty, *jak Czart. i Lib. M.* [pp] *Lib. VI pierwotnie* terrigena [qq] Czimcza *Czart. i Lib. M.* [rr] *Lib. VI dopisuje przedtem drugą ręką* ac [ss] *w Lib. VI dopisane drugą ręką*

posiadanie ziemię zwaną Simonowska *w dobrach biskupich leżącą, żądając od nich usług dla siebie i swoich następców* more aliorum nobilium.

Or. Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Dokument pergaminowy, w dolnej części zabrudzony, na zakładce w dwóch miejscach wyżarty przez myszy, zresztą dobrze zachowany, 40 × 23 + 6·5 cm. — Inicjał rysowany na marginesie na całą wysokość tekstu; inwokacja pismem wydłużonem. — Na sznurze jedwabnym, wiśniowego koloru, którego prawe pasmo zerwane, wisi pieczęć biskupia, wyciśnięta w czerwonym wosku, okrągła, średnicy 35 mm; wyobraża w tarczy, podtrzymywanej z obu stron przez dwóch cherubinów, herb Bawolą Głowę, z insygnjami biskupiemi ponad nią; na wstędze wokoło biegnie napis kapitałą renesansową: ✱ S. ALBT | EPI | VILNEN. — *Na odwrociu zapiski: 1) na złożeniu spodniem z w. XVI/XVII zapisek zatarty, z którego pozostał tylko ślad w słowach:* roku 1497; *2) na złożeniu wierzchniem z w. XVII:* Donatio terrae Simonowska in bonis Widzi *(niektóre litery niedołężnie poprawiane ręką z w. XVIII, która dopisała datę i sygnaturę:)* A⁰ 1497. C; *3) tamże inną ręką dopisane u góry:* Ab Alberto episcopo nobili Paulo de Dombrowno facta; *4) na złożeniu wewnętrznem z w. XVIII:* 6. Widze. Sztuk 10; *niżej zatarte wyrazy:* fascikułow tych spraw N⁰ 4 y z pargaminowych; *4)* niepotrzebny *(w. XIX).*

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Nos Albertus Dei et apostolice | sedis gracia episcopus Vilnensis significamus tenore presencium quibus expedit generaliter universis, quomodo animadvertentes fidelium | serviciorum sollicitudinem et fidei integre prestanciam, quibus nobis nobilis Paulus de Dambrowno tenutarius noster | in Solok[1] sepenumero studuerat complacere, qui etsi apud nos multa meruit, aucto tamen fidelitatis studioso servicio plus nobis et successoribus nostris merebitur in futurum. Quem uti congruit de liberalitatis nostre munificencia favoribus et graciis nostris amplecti volentes, ut et alii nobis ad obsequia exhibenda reddantur promciores, eidem Paulo et suis successoribus legittimis terram Simonowska wlgariter dictam, ad bona nostra Vydzy[2] spectantem et intra limites eorumdem bonorum sitam, in longum et latum prout in suis metis et limitibus ab aliis terris, agris et campis est distincta, divisa et limitata, cum omnibus et singulis agris, campis, pratis, pascuis, silvis, nemoribus, rubetis, aquis, stagnis, lacubus, piscinis inventis et inveniendis, necnon utilitatibus, fructibus, redditibus, contribucionibus, daciis, proventibus, exaccionibus, emolumentis et obvencionibus generaliter universis, quibuscumque nominibus vocitentur, ad presens in dicta terra existentibus et in futurum quomodolibet existendis, uti soli habuimus et tenuimus, dedimus, donavimus, contulimus, assignavimus et inscripsimus perpetue presentibusque damus, donamus, confirmamus, assignamus et inscribimus, per ipsum et eius successores cum omni iure et proprietate tenendum, habendum, utifruendum, pacifice et quiete possidendum, commutandum, obligandum et in suos usus beneplacitos convertendum, prout sibi et suis successoribus melius et utilius videbitur expedire, perpetue et in ewm. Volumus autem, quod idem Paulus et sui successores nobis et successoribus nostris dominis episcopis Vilnensibus more aliorum nobilium servicia impendant et sint astricti exhibere. In cuius rei testimonium sigillum nostrum maius presentibus est appensum. Actum et datum in Dambrowno curia nostra episcopali, feria quinta post festum Omnium Sanctorum anno Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo septimo. Presentibus ibidem honorabilibus, generosis et nobilibus viris dominis Alberto de Garbowo mansionario Sancte Trinitatis Vilnensis, Johanne de Volozina et Mathia de Oschmana ar-

447. [1] *Ob. objaśnienie wyżej na str. 511 Nr 438 przyp. 2.* [2] *Ob. objaśnienie wyżej na str. 372 Nr 315 przyp. 2.*

cium bacalariis ac Johanne de Vornyani capellanis, Seraphin Zauischicz in Dambrowno et Georgio Junyecz in Lobonari tenutariis ac Bohdano Hronostay marsalco, multisque aliis curiensibus nostris testibus circa premissa. Per manus Nicolai Abre de Zukowo notarii nostri scriptum, qui a nobis presencia habuit in commissis.

448.

(Oszmiana), 22 listopada 1497.

Jerzy Janowicz w obecności świadków świeckich i duchownych, przytoczonych imiennie, zapisuje konwentowi NPM. w Starej Oszmianie na ręce gwardjana jego Stanisława dziesięcinę z całego swego dworu (w Filipicach) z obowiązkiem odprawiania jednej mszy na miesiąc, z których sześć ma być rocznie o zdrowie a sześć za zmarłych.

Or. Bibljoteka hr. Branickich w Suchej. Dokument pergaminowy, zabrudzony, w kilku miejscach na zagięciach małe dziurki, 22 × 13 + 2 cm. — Po pieczęci, która istniała jeszcze w r. 1585 (ob. niżej Reg.), pozostały dziś tylko nacięcia na pasek pergaminowy. — Na odwrociu zapiski: 1) na złożeniu środkowem ręką współczesną: Super Georgium Naruszowycz et decima, *nad tem sygnatura z w. XVI/XVII:* A. 11; *2) na złożeniu bocznem z w. XVII:* NB. Ten Pargamin nie iest Po Rusku pisany, *niżej sygnatura późniejsza:* 6.

Reg. Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej, Inventarium franciszkanów oszmiańskich z 8 marca 1585 na k. 5': Dominus Georgius Tanowicz vel Janowicz legat decimam de curia sua de Filipicze[1]. In pargameno cum sigillo anno 1497, *oraz sygnatura dokumentu:* A. 11.

In nomine Domini amen. Sub anno Domini millesimo $8^0 97^0$ die mercu|rii vicesima secunda mensis novembris ipso die sancte Cecilie in domo domini | nobilis Georgy[a] Janovycz in presencia testium, quorum nomina recitantur, videlicet nobili | domino Miszko Dolwinowycz cum filio suo Adam et nobili Stanislao Andreovycz cum uxore sua Nastazya et nobili Hoszysz et Hanczysz Onowycz, insuper et testibus spiritualibus videlicet Vencil de Pren[b][2], domino Stanislao gwardiano Osmyanensi et domino Alberto vicario a Sancto Spiritu, necnon domino Stanislao, prefatus dominus Georgius inscripsit, obligavit decimam de tota curia sua, de grano siliginis[c] ex integro de campis possidendum et in posterum retinendum ad Beatam Virginem in Antiqua Osmyana ad conventum fratribus ordinis sancti Francisci domino Stanislao primo possidenti in ewm et perpetue, pro famulatu in mense unam missam ex integro, per annum duodecim, sex pro sanitate et sex pro defunctis, ad laudem totaliter, ita quod sit prefata decima firma per ewm et per uxorem et pueros perfecte data. In cuius rei testimonium sigillum meum in presencia testium est appensum. Datum et actum loco et die et ... tempore, ut supra.

448. [a] *ten wyraz wypisany na marginesie ręką tekstu* [b] prē *Or.* [c] sigilinis *błędnie w Or.*

448. [1] *Może to dzisiejsze Filipiszki czyli Jankowszczyzna w pow. święciańskim nad Rudzianką, o milę od Święcian (Słown. Geogr. T. III str. 412).* [2] *Niewątpliwie Preny nad Niemnem, miasteczko na Litwie dzisiejszej w powiecie marjampolskim; uderza tutaj brak wyszczególnienia urzędu tej osoby duchownej.*

449.

Wilno, 6 grudnia 1497.

Aleksander wielki książę litewski zakłada i uposaża kościół parafjalny w Poswolu w dystrykcie upickim pod wezwaniem NPM., św. Jana Chrzciciela i WW. ŚŚ., na prośbę prezentowanego przez siebie na tenże kościół Jana Grota, który już rozpoczął budowę nowego kościoła na ziemi zakupionej od tegoż w. księcia, a mianowicie: zatwierdza akt kupna wspomnianej ziemi a obecnego rządcę kościoła i wszystkich następców jego w jej posiadaniu; pozwala na lokację miasta na jej obszarze, z szczegółowem wyznaczeniem granic, które to miasto będzie własnością tegoż kościoła, jakoteż tylu karczem, ile będzie można; dozwala na odbywanie targu w czwartki z przyznaniem dochodów z niego na rzecz plebanów; uwalnia mieszczan od ceł w całem w. księstwie litewskiem; nadaje i wyznacza plebanowi pewną ziemię na wybudowanie dworku; wkońcu całemu miastu i karczmom zapewnia immunitet kościelny.

Or. brak.

Kop. 1. Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej, transumpt oryginalny Wojciecha biskupa wileńskiego w Wilnie d. 8 czerwca r. 1498 (ob. niżej str. 532 Nr 455). — 2. Lib. I z k. CLXIII'—CLXV (w transumpcie j. w.). — 3. Lib. II str. 45—48 (w transumpcie j. w.). — 4. Lib. III k. 54—56 (w transumpcie j. w.).

Reg. 1. Ks. Przyałgowski W., Żywoty biskupów wileńskich T. I str. 82 (bez podania daty). — 2. X. Fijałek J., Uchrześcijanienie Litwy przez Polskę str. 278.

Uw. Podaje się tekst niniejszego aktu wedle oryginalnego transumptu z r. 1498 (ob. Kop. 1) z zaznaczeniem ważniejszych odmianek z kopjarzy, z których Lib. II i III są bliższe tegoż oryginału i niezależne od Lib. I, który ma więcej błędów.

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Cum omnium bonorum largitor sit Deus eiusque beneficencia transfundat[a] se erga omne genus humanum, maxime vero erga principes et dominos, quos maiori gloria ac honore pre ceteris mortalibus insignivit, decet vicissim, ut illi pariter, de cuius[b] divine maiestatis gloria ac honore sint ultra alios homines magis[c] solliciti magisque ad augendum ipsius cultum propensi ac liberales, quapropter nos Alexander Dei gracia magnus dux Lithvanie, Russie Samogithieque[d] etc. dominus et heres, significamus tenore presencium universis presentibus et futuris, harum noticiam habituris: Cupientes cultum divinum ampliare adaugereque, duximus ecclesiam fundare et dotare in districtu Wpytha[e 1] pallatinatus Troczensis[f] in loco nominato Poswolye[g 2] ex una parte fluvii Swolya[h 3], ubi intrat in alium fluvium Lawyen[i 4] ex altera parte, ad supplicacionem honorabilis Joannis Groth, qui ibidem noviter incepit ecclesiam instaurare et edificare super certis terris per nos eidem donatis et per eum

449. [a] transfundatur *Lib. I* [b] eius *w oryginale transumptu i w jego kopjach* [c] *brak w Lib. I* [d] Samogitieque *Lib. I* [e] Vpitha *Lib. I*, Vpita *Lib. II i III* [f] Trocensis *Lib. I* [g] Poswolie *Lib. I i II*, Poswole *Lib. III* [h] Swolia *w kopjarzach* [i] Lawien *Lib. I i II*

449. [1] *Upita, miasteczko na Litwie dzisiejszej w pow. poniewieskim nad rzeką tejże nazwy, dopływem Niewiaży.* [2] *Poswol, miasteczko na Litwie w pow. poniewieskim przy ujściu rzeki Swołki do Ławeny, 37 km. na pn. od Poniewieża.* [3] *Swołka dopływ Ławeny.* [4] *Ławena dopływ Muszy (Aa kurlandzkiej).*

emptis, sicut hoc ex certo testimonio litterarum sufficiencium empcionis accepimus, quam empcionem terrarum[j] pro prefata ecclesia sibi approbamus confirmamusque perpetue[5]. Nos eciam nonnichil ob salutem anime nostre et antecessorum nostrorum ad incrementum illi ecclesie adiicere cupientes, presertim vero providen(tes), ut rectores eius pro tempore existentes ad illius defensionem sufficienciores redderentur, nos sicut legitimus patronus eiusdem ecclesie ad honorem Dei Patris Omnipotentis et Concepcionis Gloriosissime Virginis Marie et sancti Joannis Baptiste et Omnium Sanctorum, in quorum gloriam et honorem prefatam ecclesiam fundamus et dotamus, de speciali gracia et sciencia nostra hoc presens privilegium ad ea bona, in quorum possessione modernus rector erit et alii sui successores[k] debent esse, que sibi prout infrascribentur[l] misericorditer dandum et donandum duximus damusque et donamus in perpetuum, ut rector eius modernus et[m] successores poterint locare oppidum seu civitatem in terris prefatis inter fluvium Swolya ex una parte et ex alia parte penes fluvium Lawyen, perpetue pro se et suis successoribus possidendam perpetue[n] in dotem ecclesie praefate sancti Joannis Baptiste, tabernasque tot, quotquot potest, liberas locare poterit in prefato oppido, una cum domibus, areis, tabernatoribus et censibus eorum perpetue pro se et suis successoribus habend(um), tenend(um) ac utifruend(um), nichil nobis in prefato oppido et successoribus nostris reservan(tes), in quibus quidem tabernis omnium liquorum potus et vinum crematum seu sublimatum nichil penitus excipiendo libere et absque omni impedimento propinari debet; hoc eciam expresso et cauto, ne quisquam ex nobilibus et subditis nostris audeat locare[o] vel habere tabernam cuiuscunque potus circacircum ipsum oppidum Swolya[p] ad minus in tribus miliaribus sub pena ducali sexaginta siclorum, pro pallatino vero Troczensi[e] tunc existenti triginta sicli pene et pro plebano decem sicli penarum irremissibiliter solvendarum; eidemque plebano admittimus forum liberum feriis quintis in eodem oppido habere et foralium pro se et illius successores pro se ipsis exigere[q] debebunt perpetue; homines eciam cuiuscunque condicionis poterit locare idem plebanus pro se suaque utilitate in prefatum oppidum; qui autem ex officialibus nostris pro illis ad quatuor annos iusticiam pro restitucione et extradicione illorum coram quatuor nobilibus non pecierint, pro illis perpetuum silencium imponimus, nec amplius tenebitur plebanus et sui successores illos cuiquam restituere vel extradere; graniciesque illius oppidi volumus habere usque ad locum dictum Malwpyssek[r], a quo loco usque ad locum cognominatum Waszgyerdowytzy[s] quousque ad fluvium Swolia, extendendo se a dicto fluvio ad terras nobilium Jagellowytzy[t]; eosdemque cives prefati plebani[u] eliberamus ex omnibus theoloneis nostris et libere mercari per omnes civitates et oppida magni ducatus nostri Lithuanie admittimus, sine quovis impedimento officialium et theloneatorum nostrorum; idemque plebanus et sui successores debent habere, prout damus et donamus sue ecclesie perpetue terram cognominatam Czyetzyewyczka[v], post fluvium Lawyen sitam, pro curia edificanda ipsi plebano et suis successoribus perpetue tenendum

---

449. [j] litterarum *błędnie Lib. I* [k] successores eius *Lib. I; Lib. II i III zgodnie z oryginałem transumptu* [l] infrascribantur *Lib. I* [m] *inna ręka współczesna dopisała na marginesie* sui [n] *w oryginale transumptu przez omyłkę ten wyraz wypisany, zdaje się później przekreślony; Lib. I i III mają po* possidendam *wyraz* perpetue *powtórzony* [o] *w kopjarzach te wyrazy przestawione* [p] Poswolie *Lib. I* [q] erigere *Lib. I* [r] Malwpisch *Lib. I*, Malwpysch *Lib. II*, Malupisz *Lib. III* [s] Wasgyerdowiczy *Lib. I*, Wasgierdowiczy *Lib. II*, Waszgierdowiczy *Lib. III* [t] *Lib. I* Jagyellowiczy *poprawia z pierwotnego* Tagyellowiczy; Jagielowiczy *Lib. II*, Jagiełlowiczy *Lib. III* [u] *opuszcza Lib. I* [v] *w oryginale transumptu przez pisarza wypisane na miejscu skrobanem;* Czieczieviczka *Lib. I*, Cieciewicka *Lib. II*, Czetzyewitka *Lib. III*

449. [5] *Taki dokument nie jest znany.*

et possidendum; decernentes omnia et singula prefatum oppidum Swolya cum eorum indigenis, tabernis et censibus et alia superius expressa per ipsum modernum plebanum et alios pro tempore existentes rectores predicte parrochialis in prefato oppido Swolya habendum, regendum, tenendum, pacifice possidendum ac illis utifruendum perpetue pro eadem ecclesia; liberamus insuper omnes homines indigenasque illius oppidi una cum tabernis predicte ecclesie ab universis ministerialibus alias dzyeczkych[w] tam nostris quam dignitariorum officialiumque nostrorum, eximentes eos a iudiciis et penis eorum, propter quod eos immunitati ecclesiastice libertatis ascribimus et auctoritate ecclesiastica eos ascribi consentimus tenore presencium mediante in perpetuum. In cuius rei testimonium sigillum nostrum magni ducatus Lithvanie presentibus est subappensum. Actum Vilne, sabbato[6] in die sancti Nicolai pontificis gloriosi anno Domini millesimo quadringentesimo[x] nonagesimo septimo. Presentibus ibidem reverendo et magnificis Alberto Dei gracia episcopo Vilnensi, Nicolao Radzywyl[y] palatino Vilnensi et cancellario magni ducatus Litvanie, Petro Jano(wi)cz pallatino Troczensi[z], et aliis quam pluribus consiliariis nostris nobis sincere et grate[aa] dilectis. — Subscripcio. — Ad mandatum proprium illustrissimi domini magni ducis Litvaniae.

450.

Nowydwor, 6 marca 1498.

Wojciech biskup wileński, jako egzekutor testamentu Jakóba Hanuszowicza marszałka w. ks. Aleksandra, pomnażając niedostateczne uposażenie kościoła parafjalnego w Widzach, nadaje temuż: dworek swój Nyeczyschky *w dobrach widzkich, wraz z łąkami naokoło dworku i z wszystkiemi posiadłościami; pięciu kmieci i trzech parobków imiennie wskazanych z obowiązkiem służby wedle zwyczaju w WXL.; dwie kopy groszy monety obiegowej z karczem w Widzach na wikarego; zobowiązując Macieja kurata z jego następcami do utrzymywania wikarjusza i dwóch klechów i do śpiewania w niedziele i święta mszy do MB. oraz aniwersarza co kwartał.*

Or. brak; istniał on jeszcze w początku w. XIX, jak świadczy zapisek w Lib. Magn. (ob. niżej Kop. 4) ręką J. Połochowskiego na marginesie tego aktu: correctum cum originali, Połochowski.

Kop. 1. Tyszk. k. 8'—9' nr 9. — 2. Lib. VI k. 81—2 z zapiskiem na marginesie Descriptum. *— 3. Czart. k. 60—60'. — 4. Lib. Magn. k. 51—52'.*

Reg. Ks. Przyałgowski W., Żywoty biskupów wileńskich T. I str. 74/5 (regest nieścisły) z powołaniem się na Arch. diec.

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Nos Albertus Dei et apostolice sedis gracia episcopus Wylnensis[a] ad universorum tam presencium quam futurorum noticiam deducentes tenore presencium profitemur: Quomodo generosus[b] Jacobus

449. [w] dzieczkich *Lib. I* [x] quadragentesimo *Kop. 1* [y] Radiwil *Lib. I* [z] Janovicz pallatino Trocensi *Lib. I* [aa] *brak tych dwóch wyrazów w Lib. I*

449. [6] *Widocznie pomyłka, gdyż w r. 1497 dzień św Mikołaja przypadał w środę.*

450. [a] Vilnensis *Lib. VI, Czart. i Lib. M.* [b] *Lib. VI, Czart. i Lib. M. dodają* dominus

Hanussowicz[c][1] serenissimi principis et domini domini Alexandri Dei gracia magni ducis Lithvanie[d], Russie Samogithieque[e] domini et heredis etc.[f] olim marsalcus, in bona sanitate et compos integre racionis existens, suorum fretus amicorum consilio, deliberacione[g] sufficienti prehabita[h], de prefati serenissimi domini principis Alexandri magni ducis admissione speciali et consensu, terciam partem omnium bonorum suorum hereditariorum pro sue[i] consortis domine Zophie et progenitorum suorum animabus ad pia opera secundum voluntatem nostram ordinandam et disponendam nobis commisit[j], dedit et testamentaliter legavit ac nos eorundem bonorum suorum heredem verum et perpetuum instituit et deputavit, prout in ipsius et serenissimi domini ducis memorati litteris plenius continetur et habetur expressum. Nos vero consideran(tes) ec(c)lesiam parrochialem in Wydze[k][2] in bonis eiusdem tercie partis nobis legatis consistentem non sufficienter fore dotatam, volentesque ut animarum saluti[l] dicti domini Jacobi consortis ipsius et progenitorum suorum memoria sempiterna per rectores ipsius[m] ecclesie habeatur, in salutem eidem ecclesie in Wydzie[k] et honorabili Mathie rectori ipsiusque[n] successoribus pro tempore existentibus vel existendis damus, donamus, assignamus conferimus et perpetuo inscribimus curiolam nostram Nyeczyschky[o][3] wlgariter nuncupatam in bonis curie nostre Wydzie[k] prefatis iuxta fluvium Dzyzna[p][4] et inter Mileyko hominem nostrum ex una et homines inferius scriptos ad eandem curiolam spectantes partibus ex alia sittam, cum pratis circum curiolam iacentibus omnibus, pratis aliis post homines nostros Dzywgyolynyczy[q] sitis exceptis, que pro nobis et curiam[r] nostram reservamus, necnon cum omnibus et singulis campis, agris, fluviis, silvis, nemoribus, rubetis, pascuis, aquis[s], rivis et ipsorum decursibus[t]. Damus insuper et inscribimus perpetuo quinque homines seu kmethones nostros, videlicet Bvtheyko[u] et Woysthvs[v] fratrem ipsius Nicolaum Vyeyknyewicz[w], Joda Thrvmpolyewicz[x] et Jastheyko[y] prope dictam curiolam Nyeczyschky[z] constitutos, qui homines prefati et eorum successores dicte ecclesie et[s] ipsius rectori in Widzy servire debent et laborare iuxta consuetudinem in magno ducatu Lithvanie circa kmetones ex antiquo observatam. Item tres famulos obnoxios, videlicet Sthepanyecz[aa], Janyecz[bb] et Mikolaiecz[cc] cum eorum prole habita vel habenda ad prefatam curiolam ipsiusque ecclesie[dd] rectorem damus et in perpetuum inscribimus, qui similiter iuxta morem provincie ipsis servire tenebuntur perpetue. Preterea damus et conferimus prefate ec(c)lesie et eius rectoribus pro tempore existentibus duas sexagenas grossorum monete cur(r)entis pro viccario de tabernis nostris in Wydzie[k] quolibet anno in perpetuum exolvendas per successores nostros, ad quas extradendas eosdem presen-

---

450. [c] Hanuszowicz *Lib. VI, Czart. i Lib. M.* [d] Lituaniae *Lib. VI, Czart. i Lib. M.* [e] *Czart. dodaje* etc. [f] *brak w Czart.* [g] *Lib. VI, Czart. i Lib. M. dodają* que [h] prehabito *Tyszk.* [i] sua *Czart.* [j] constituit *Lib. VI, Czart. i Lib. M.* [k] Widzy *Lib. VI, Czart. i Lib. M.* [l] *brak w Lib. VI, Czart. i Lib. M.* [m] eiusdem *Lib. VI, Czart. i Lib. M.* [n] *Tyszk. opuszcza* que [o] Miczyski *Lib. VI,* Miczyszki *Czart.* [p] Dzizna *Lib. VI,* Dzisna *Czart.* [q] *Tyszk. poprawia z* Dzywgylonyczy; *inne kopjarze* Dziugiloniczy [r] ad curiolam *Lib. VI, Czart. i Lib. M.* [s] *opuszcza Tyszk.* [t] dumosibus *Lib. VI, Czart. i Lib. M.* [u] Butriko *Lib. VI, Czart. i Lib. M.* [v] Woytus *Lib. VI, Czart. i Lib. M.* [w] Wirikmienicz *Lib. VI,* Winkmienicz *Czart.* [x] Trumpoliwicz *Lib. VI, Czart. i Lib. M.* [y] Jachiko *Lib. VI, Czart. i Lib. M.* [z] Mirszyszki *Lib. VI,* Miczyski *Czart.* [aa] Stepaniec *Lib. VI,* Stephaniec *Czart.* [bb] Janiec *Lib. VI, Czart. i Lib. M.* [cc] Mikołaiec *Lib. VI, Czart. i Lib. M.* [dd] et ecclesiam ipsiusque rectorem *Lib. VI, Czart. i Lib. M.*

450. [1] *O Jakóbie Hanuszowiczu i jego testamencie ob. wyżej na str. 448 Nr 390 oraz str. 475 Nr 411.* [2] *Ob. objaśnienie tej miejscowości wyżej na str. 372 Nr 315 przyp. 2.* [3] *Miejscowość nieodgadniona.* [4] *Dzisna, dopływ lewobrzeżny Dźwiny, wypływający z jeziora tej nazwy, niedaleko Widzów.*

tibus obligamus. Quam quidem curiolam et homines supradictos cum omnibus et singulis utilitatibus, fructibus, censibus, proventibus, serviciis, laboribus et obvencionibus generaliter universis, quibuscunque nominibus vocitentur, prefate ecclęsie parrochiali in Wydze et ipsius rectoribus ap(p)ropriamus, damus, assignamus et ascribimus cum omni iure, proprietate et dominio, prout olim dominus Jacobus Hanussowicz ipsiusque antecessores tenuerunt et nos soli tenuimus et habuimus, per ipsos tenendum, habendum, possidendum, utifruendum et obtinendum pacifice et[1] quiete, perpetue et in ewm. Racione autem huius nostre donacionis prefatus Mathias curatus[ee] et successores ipsius viccarium et duos clericos servare[ff] et unam missam de Beata Virgine[gg] loco mature singulis dominicis et festis diebus ac missam aliam pro defunctis cum vigiliis et vesperis mortuorum quolibet quartali[hh] annis singulis in eadem ec(c)lesia cantare debebuntur; in omnibus vero[ii] missis, dum illas celebraverint[jj] rector et viccarius pro tempore existentes[kk], unam oracionem pro famulo et famula tam festis quam ferialibus diebus imponere debent et sint astricti annis singulis perpetue et in ewm. Ad que omnia implenda idem Mathias se et suos successores summisit et obligavit, in quo nos eorum consciencias oneramus per presentes. In quorum omnium superius expressorum[s] testimonium et robur perpetue firmitatis sigillum nostrum maius presentibus est appensum. Actum et datum in curia nostra episcopali Novydwor, feria tercia ante dominicam Reminiscere anno Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo octavo. Presentibus ibidem honorabilibus et generosis viris dominis Joanne de Throky[ll] thesaurario nostro et curato in Hayno[mm], Andrea plebano in Thawrogny[nn], Alberto mansionario S. Trinitatis Vylnensi, Joanne de Wolozyno[oo] baccalario[pp] et[s] Joanne de Wornyany[qq] capellanis curie nostre, necnon Jurha[rr] Juszkowicz[ss], Seraphyno[tt] Zawyszycz[uu] in Dombrowno[vv] et Venceslao in Wydzie tenutariis nostris testibus circa premissa, ac aliis quam pluribus fidedignis. — Scriptum per manus legalis Nicolai Abre[ww] de Zukowo notarii nostri[xx], qui presencia a nobis[yy] habuit in commissis.

451.

Wilno, 27 kwietnia 1498.

Aleksander wielki książę litewski, na prośbę Mikołaja kurata w Kroszynie, zatwierdza przedłożone sobie przez niego uposażenie dane temuż kościołowi przez Jerzego Gojcewicza 2 sierpnia 1442 (ob. wyżej str. 194/6 Nr 172), ponadto zapisuje rzeczonemu plebanowi i następcom jego: karczmę wolną, wybudować się mającą na ziemi kościelnej wsi Kroszyna; pole wśród bagien koło kościoła oraz ziemie z ludźmi czyli kmieciami, których przytacza imiennie wraz z ich dziećmi, powinnościami, posiadłościami, polowaniem na bobry w rzece Kołpienicy.

---

450. [ee] Curaty *Lib. VI i Lib. M.* [ff] reservare *Tyszk.* [gg] *Lib. VI, Czart. i Lib. M. dodają* Maria [hh] quartuali *Lib. VI, Czart. i Lib. M.* [ii] *brak w Tyszk.* [jj] celebraverit *Lib. VI, Czart. i Lib. M.* [kk] existens *Lib. VI, Czart. i Lib. M.* [ll] Troki *Lib. VI, Czart. i Lib. M.* [mm] Chaina *Lib. VI, Czart. i Lib. M.* [nn] Torogni *Lib. VI, Czart. i Lib. M.* [oo] Wolozyna *Lib. VI, Czart. i Lib. M.* [pp] baccalaureo *Lib. VI, Czart. i Lib. M.* [qq] Worniany *Lib. VI, Czart. i Lib. M.* [rr] Juracha *Lib. VI, Czart. i Lib. M.* [ss] Jusclikowicz *Lib. VI, Czart. i Lib. M.* [tt] Seraphin *Lib. VI, Czart. i Lib. M.* [uu] Zanischic *Lib. VI, Czart. i Lib. M.* [vv] Dambrowno *Lib. VI, Czart. i Lib. M.* [ww] Habrak *Lib. VI, Czart. i Lib. M.* [xx] nostri notarii *Czart. i Lib. M.* [yy] habuit a nobis *Lib. VI*

Or. brak.

Kop. 1. Lib. I 2 k. CXXXV i CXXXVII (w transumpcie Zygmunta I, wydanym w Wilnie d. 16 marca r. 1536). — 2. Lib. VI k. 169' i 171' (w transumpcie jak wyżej). — 3. Czart. k. 191 i 192 (w transumpcie jak wyżej).

Uw. Aczkolwiek zatwierdzone i transumowane niniejszym przywilejem uposażenie Jerzego Gojcewicza jest niewątpliwie interpolowane, niniejsze dodatkowe nadanie nie wzbudza podejrzenia.

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Nos Alexander Dei gracia magnus dux Litwanie[a], Russie Samogitieque etc.[b], significamus tenore presencium quibus expedit universis et singulis presentibus et futuris, presencium noticiam habituris: Quomodo veniens ad nostri presenciam honorabilis Nicolaus protunc curatus in Croszino[c 1] petivit[d] inscripciones et[e] dotaciones ecclesie eiusdem literis nostris communiri, ne cuiquam aliquid ambiguitatis super huiuscemodi bonis ec(c)lesiasticis suboriatur quomodolibet in futurum. Nos itaque suplicacionem suam licitam considerantes, decrevimus[f] dictas inscripciones et dotaciones presentibus literis nostris roborare, que quidem fuerunt in hunc modum.

Następuje dokument Jerzego Gojcewicza wydany w Kroszynie 2 sierpnia 1442 (ob. wyżej str. 194/6 Nr 172).

Hanc igitur dotacionem in suo robore perpetuo stare volumus et presentibus literis nostris pro maiori evidencia confirmamus. Damus insuper et ascribimus dicto plebano et suis succes(s)oribus tabernam liberam in terra ec(c)lesie construendam et habendam, sic quod nulla alia taberna in dicta villa nostra[g] Croszyno[h] habeatur, neque aliqua per quempiam privata propinacio perpetuo et in ewm. Damus eciam et ascribimus dicto plebano et suis succes(s)oribus campum inter paludes circa ec(c)lesiam situm. Preterea eciam ex nostra speciali gracia eidem curato et suis succes(s)oribus ad eandem ec(c)lesiam rite intrantibus addimus et ascribimus perpetuis temporibus terras cum hominibus sive kmetonibus nostris ex nomine et cognomine Tiniewiczi, Schkarkowiczi, Wolkowiczi, Pucharczowiczi et Ignathowiczi[i] cum pueris et succes(s)oribus ipsorum cum serviciis et[c] laboribus, terris cultis et incultis, gays, rubetis, pratis, piscine locacione, castorum[j] si qui sunt vel fieri possunt venacione in fluvio dicto Kolpynicza[k 2] et aliis omnibus quocunque vocentur nomine utilitatibus, nihil nobis et successoribus nostris reservan(tes). In quorum testimonium et firmitudinem maius sigillum nostrum presentibus est subappensum. Datum Vilne, feria sexta post festum sancti Georgii anno a Natali Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo octavo, per manus magistri Erasmi prepositi et canonici Vilnensis, secretarii nostri, qui presencia habuit in commissis.

451. [a] Lituaniae *Lib. VI* [b] *Czart. dodaje* dominus et haeres [c] Kroszyno *Lib. VI i Czart.* [d] petiit *Czart.* [e] *brak w Czart.* [f] declaravimus *Czart.* [g] *Czart. przestawia* villa nostra dicta [h] Kroszino *Lib. VI*, Kroszyno *Czart.* [i] Tyniewiczy, Szarkowiczy, Wolkowiczy, Puchaczowiczy et Ignatowiczy *Lib. VI, tak samo Czart., który tylko odmienia pisownię* Puhaczowiczy [j] castrorum *błędnie Lib. I* [k] Kolpinica *Lib. VI i Czart.*

451. [1] *Kroszyn ob. objaśnienie na str. 195 Nr 172 przyp. 1.* [2] *Ob. objaśnienie na str. 195 Nr 172 przyp. 6.*

452.

Wilno, 9 maja 1498.

Mikołaj Kieżgał dziedzic Krożów, syn niegdyś Jana starosty żmudzkiego, z żoną swoją funduje i uposaża altarję w kościele parafjalnym we wsi swojej Jelnie pod wezwaniem św. Jana (Chrzciciela) i św. Barbary, na którą za zezwoleniem biskupa wileńskiego Wojciecha przedstawia księdza Szymona z Drohiczyna diecezji łuckiej, nadając temuż altaryście i następcom jego: trzy kopy groszy szerokich z dworów i dóbr swoich; trzy miary miodu i jeden pud masła; trzy jałówki, cztery wieprzki i dwadzieścia serów, ponadto jednego sługę niewolnego; przyczem zobowiązuje altarystę do odprawiania trzech mszy tygodniowo, dwóch za ich dusze jak i rodziców, trzeciej o NPM.

Or. brak.

Kop. Tyszk. k. 62—62' nr 53.

Reg. Obszerne streszczenie ks. M. Herburta w języku polskim w rpsie Czart. 3516 k. 62.

In nomine Domini amen. Quoniam humana memoria eternitati non com(m)ensuratur, expedit igitur, ut ea que in humanis versantur negociis, scripturarum annotacione et sigillorum munimine roborentur. Etsi cuncte orbis ec(c)lesie et in eisdem altaria, que sub Sanctorum fundantur vocabulis, pya devocione fidelium venerantur, illa tamen, que in honorem sancti Joannis et beate virginis Barbare erigi[a] noscuntur, equali convenit memoria venerari. Proinde nos Nicolaus Kyesgal[1] heres de Kroze[2], filius olim magnifici domini Joannis capitanei Samogithiensis cum coniuge sua legittima, sanus mente et corpore, non compulsus, non coactus neque alio devio errore seductus, sed fretus Dei iuvamine ac suorum amicorum matura deliberacione prehabita, altare in villa nostra Gelna[3] in ec(c)lesia parochiali in honorem Dei Omnipotentis et Sanctorum eius et presertim in laudem et decorem sancti Joannis et beate Barbare virginis fundata erexi et construxi, de consensu et voluntate reverendissimi domini Alberti Dei gracia episcopi Vylnensis; ad quod altare discretum Simonem de Drohyczyn actu presbiterum, clericum diocesis Luceoriensis, de facto presentamus, deputamus. Cupientes itaque spem eterni premii nostrisque ac nostrorum predecessorum animabus desideran(tes) presidium ac salutem, eundem[b] altare certis meritis et salariis dotamus ac donamus. In primis eidem domino altariste et eius succedaneis legit(t)imis annuatim tres sexagenas latorum grossorum de curiis et bonis nostris assignamus et largimur, demum pro victualibus quadraginta tunnas siliginis de tribus curiis nostris, videlicet in Gelyna, de Dworzecz Svydrygalowsky[4] et de Zelyeznycza[5] et de predio Svchovyrchovska per quinque tunnas hordei et avene, tres mensuras crudi mellis alias v s z a t h k y, unum pondus butiri alias p u d,

452. [a] erigere *w tekście* [b] *tak w tekście*

452. [1] *Mikołaj Janowicz Kieżgajłowicz, syn Jana starosty żmudzkiego a wnuk Kieżgajły, dziedzic Krożów (ob. o nim Boniecki A., Poczet rodów WXL. str. 122).* [2] *Kroże, znane miasteczko na Żmudzi w pow. rosieńskim.* [3] *Jelna, osada w pow. lidzkim, 25 km. na płd. od Lidy przy drodze do Bielicy (Słown. Geogr. T. III str. 559).* [4] *Dworzec, miasteczko nad Mołczadką w Słonimskiem.* [5] *Żeleźnica w Nowogródzkiem nad Myszanką, dwie mile na pn. od Nowej Myszy.*

tres iuvencas alias jalovicze, quatuor porcos et viginti caseos; que omnia dictus dominus Simon altarista et eius legit(t)imi successores singulis annis de predictis curiis et de[b] bonis nostris exigere et levare debent et recipient; cui eciam altariste adiungimus unum famulum illiberum ad serviendum et suis post existentibus. Nichilominus tamen dictum dominum Simonem altaristam et alios altaristas pro tempore existentes ad legendum tres missas per septimanam obligamus, unam pro nostra salute, secundam pro pec(c)atis, terciam de Beata Virgine Maria; et si nos Deo volente ex hac luce migrare contigerit, rector eiusdem altaris pro tempore existens duas missas pro animabus nostris ac parencium nostrorum officiare debebit et tenebitur, terciam vero de Beata Virgine more solito legatur incessanter. Quam quidem altaris fundacionem et ereccionem prenominatus dominus Simon tenebit, habebit et possidebit cum omni iure, dotacione, donacione et proprietate, et eius legittimi successores similiter habebunt et possidebunt[c] eodem iure, dotacione, fundacione[d] supranominatis perpetue et in ewm. Ut autem predicta fundacio et ereccio altaris memorati et omnia superius et in privilegio contenta perpetue robur obtineant firmitatis, presentes literas sigilli nostri appensione iussimus communiri. Datum et actum Wylne, feria quarta proxima post festum sancti Stanislai anno Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo octavo.

453.

Wilno, 13 maja 1498.

Jan czyli Iwaszko Chołchistewicz, ziemianin mścisławski, czyniąc ostatnią wolę, każe się pochować w kościele św. Bernardyna w Wilnie, żonie zaś swojej Katarzynie zapisuje na wsi swojej Chrostowo *i wszystkich innych przysiółkach trzysta kóp groszy litewskich, a na własność przekazuje jej całość swoich dóbr ruchomych, składających się z inwentarza żywego, szat, srebra i wszystkich wierzytelności; następują poszczególne legaty w koniach, broni, szatach i pieniądzach; wkońcu barć popowi ruskiemu na kościół ruski NPM. w Chrostowie.*

Or. brak.

Kop. Lib. II str. 348—50 nr 116 z zapiskiem współczesnym: Huc non pertinet.

In nomine Domini amen. Sub anno Nativitatis eiusdem millesimo quadringentesimo nonagesimo octavo, die solis tredecima mensis maii, indictione prima, pontificatus sanctissimi patris et domini, domini Alexandri divina providentia papae sexti, anno ipsius sexto, ego Joannes alias Iwasko Chołchistewic terrigena Mscislaviensis, considerans humanae vitae labilem decursum, qui nos salubri eruditione ammonet[a] rebus non incumbere perituris, sed ea semper[b] operari in terris, quorum fructus[c] perseveret in coelis, dicente Domino »Operamini cibum, qui non perit, sed manet in vitam aeternam«[1], licet aeger corpore, sanus tamen mente existens, fretus suorum amicorum maturo consilio facio, ordino ac dispono meum finale testamentum ac ultimam voluntatem in hunc modum: In primis meam animam peccatricem in manus Omnipotentis Dei et suae Gloriosissimae Matris Virginis Mariae et omnium Sanctorum committo; caeterum sepulturam

452. [b] de et *w tekście* [c] habebunt, possidebunt et *w tekście* [d] *pisarz zaczął pisać* et prop(rietate) *lecz przekreślił*

453. [a] amouetur *w tekście* [b] saepe *tamże* [c] senectuos *tamże*

453. [1] *Jan 9₂₇.*

corporis mei in ecclesia sancti Bernardini confessoris Vilnae eligo. Insuper uxori meae legitimae Catherinae nomine super bonis meis immobilibus, videlicet super villam Chrostowo[1] et super aliis omnibus praediis meis alias prisołki trecentas sexagenas monetae et numeri in terris Lituaniae currentis praesentis testamenti robore dono et inscribo. Item eaedem uxori meae omnia bona mea mobilia, videlicet aequos, oves, boves, vac(c)as, equiream, scrophas, subas, vestes et argentum debitaque omnia conscripta et non conscripta in manus eiusdem dono et lego, generaliter omnia et singula bona mea mobilia, quae solus habui, tenui et possedi, obligoque praesentibus eandem uxorem meam Catherinam, ut animam meam de bonis per me derelictis et eaedem donatis elemosinis sanctis usque ad mortem suam subveniat et redimat. Item Mikitae Sudowski equ(u)m bury et subam gronostaiowa lego. Item Kosth lego subam panterinam superductam stameto. Item lego Miskoni Diak tunicam rubeam panni lunskiego, item eidem duas sexagenas grossorum pro servitio ipsius. Item Stoiaczy lego equum dictum scomroski. Item Androno servo quinquaginta grossos lego. Item Scorzyna servo lego equum dictum litwinowski. Item Hiknasko servo mediam sexagenam grossorum lego. Item Kosilo famulo mediam sexagenam grossorum lego. Item omnes servos illiberos seu obnoxios manumitto praesentibus ac liberos facio. Item Karinbo servo quinquaginta grossos lego. Item Kozieł servo mediam sexagenam grossorum lego. Item Kopilo mediam sexagenam grossorum lego. Item Marchay hinnulum lego. Item Iwaschiniec tunicam et hinnulum lego. Item pelliceam aspergelinam, palium et aestivale alias letnik Annae lego. Item Misko Wertelka equum siwy lego. Item domino Simeoni fratri meo lego equum bury et eunuchum wrony. Item domino Simeoni subam mardurinam adamaszko virido tectam. Item Sudowski loricam cum armis integris. Item domino Iwan genero meo arma ex integro lego. Item poponi Ruthenicali subam vulpinariam lego. Item terram mellificam alias bartną dictam Lewkowska ad ecclesiam Ruthenicalem tituli Beatae Virginis Mariae in Chrostowo lego. Acta sunt haec Vilnae, anno, die, quibus supra. Praesentibus his testibus nobilibus Roman terrigena domini Simeoni(s) Słucki, Nicolao Piotrowicz terrigena reverendissimi patris domini Alberti episcopi Vilnensis et succamerario suae paternitatis, Thoma de Sądecz praesbytero, Michno Niklowicz, Havrilo Zenkowicz, Simeone Awostewicz, duce Alexandro Jedkowicz, Zawissa Alexandrowic, Petro Byk Alexandrowicz, et aliis fidedignis pluribus circa praemissa. In quorum omnium et singulorum sigilla nostra testimonium sunt appensa.

454.

(Wilno), 15 maja 1498.

Jan wikarjusz i kustosz kustodji litewskiej wraz z braćmi konwentu franciszkańskiego NPM. w Wilnie na Piaskach poświadcza, że otrzymał na budowę kościoła św. Mikołaja pięć kóp groszy szerokich od Piotra Radziwiłłowicza podkomorzego wielkiego księcia, doręczonych sobie przez jego kapelana, altarystę Andrzeja.

Or. Archiwum Kap. Kat. w Wilnie. Dokument papierowy, dobrze zachowany, 22 X 13·7 cm, ze znakiem wodnym wyobrażającym węża na krzyżu, lekko splamiony z paru

453. [1] *Chrostowo nieznane w ziemi mścisławskiej; może to jednak omyłka kopisty zamiast Chwostowo, która to wieś leży nad rz. Wechrą, 2 mile na pn.-zach. od Mścisławia (mapa Chrzanowskiego).*

dziurkami na zagięciach, zresztą dobrze zachowany. — Pod tekstem w środku pieczęć wyciśnięta przez papier, podłużna, ostroowalna, średnicy 65/35 mm, wyobraża ukrzyżowanego Chrystusa, którego adoruje klęcząca z prawej strony osoba; krzyż tkwi na górze Kalwarji wśród kupy czaszek, u szczytu jego nad głową Chrystusa narzędzia męki Pańskiej; napis nieczytelny. — Zapisek na odwrociu: 2. Rozne dawne sprawy Franciszkanskie *(dwa razy powtórzone z w. XVIII).*

Ego frater Johannes viccarius et custos custodie Lithvanie una cum suis discre|tis fratribus ad Sanctam Mariam in Arena ordinis Minorum recognoscimus tenore presencium, | nos accepisse sacram elemosinam pro edificacione sancti Nicolai a domino Petro Radzwylowycz [1] | vicecamerario magni ducis, quinque sexagenas latorum grossorum, quas prefatas quinque sexagenas altarista Andreas, sacerdos sue curie, protunc manu propria nobis porrexit et dedit. Datum ipso die Zophie anno Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo octavo, officii mei sub sigillo.

455.

Wilno, 8 czerwca 1498.

Wojciech biskup wileński, zatwierdzając akt założenia i uposażenia kościoła parafjalnego w Poswolu w dystrykcie upickim przez Aleksandra wielkiego księcia litewskiego (w Wilnie, 6 grudnia 1497 ob. wyżej str. 523 Nr 449), eryguje kanonicznie tenże kościół i wyznacza granice jego parafji, rozciągające się na dwie mile aż do granic biskupstwa miednickiego na rzeką Muszą, nadaje mu immunitet; księdza Jana Grota, przedstawionego sobie przez wielkiego księcia, instytuuje na plebana tegoż kościoła.

M. Fr. *Or. Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Pergamin średniei grubości, 49·5 X 30 + 7·5 cm, pomięty, poplamiony, z kilku dziurkami na zagięciach. — Pieczęci brak, wisiała ona na sznurku przeciągniętym przez dwie dziurki; nie było jej już w r. 1830, gdyż katalog Archiwum Kapituły z tegoż roku na str. 20 w dziale Przywilejów* (N. 3⁰) *pod pozycją 11 mówi o tym dyplomacie, iż* się znajduje w autentyku na pargaminie, *o pieczęci nie wspominając. — Inwokacja większemi literami z niewielkim prostym inicjałem, w którym zapisek ks. M. Herburta:* NB. Transscriptum cum alijs privilegiis... *(poniżej tąż ręką:)* M. H. *Pod zakładką z lewej strony znak notarjalny, wyobrażający na podstawie w kształcie trapezu cztery stopnie, na których stoi pień drzewny z różą siedmiolistną na wierzchu; na stopniach wyrazy:* IESVS | NAZARENVS | Rex iudeorum: | MARIA ∞. — *Na lewym marginesie zapisek aktykacyjny:* Anno Domini 1642 die 5 mensis augusti oblatae ad acta cancellariae maioris M. D. L-[ae] a venerabili capitulo Vilnensi *(podpis zielonkawym atramentem:)* Albertus Stanislaus Radziwiłł, cancellarius MDL. mp. *Na grzbiecie zapiski: 1) na złożeniu wierzchniem ręką w. XVIII:* 1498 *(przekreślone czerwonym atramentem)* Litterae praesentationis et investiturae Joannis Grot, primi parochi ecclesiae Poswolensis per Albertum episcopum Vilnensem, in quibus inseritur privilegium fundationis eiusdem ecclesiae, datum a serenissimo Alexandro M. D. Litt. occasione quorundam fundorum, quos praefatus parochus ad dictae ecclesiae usus ex propriis coëmerat. In quo privilegio in primis limites Posvolenses prout infra describuntur. Deinde conceditur Posvolensibus libera venditio omnis potus simulque inhibitus omnibus circumquaque inhabitantibus in tribus miliaribus

---

454. [1] *Piotr Radziwiłłowicz podkomorzy wielkoksiążęcy litewski, namiestnik ejszyski, zmarły 1500 (ob. Wolff J., Senatorowie i dygnitarze WXL. str. 295).*

sub paena gravi intus contenta, ne quis audeat ullum potum per modum tabernae propinare. Denique eadem bona ecclesiastica libertate donantur et locus pro curia parochi donatur et assignatur A. 1498, *niżej monogram z liter* T. S.; *2) na złożeniu wewnętrznem zapisek z r. 1753:* Anno 1498. Literae Rndmi Adalberti episcopi Vilnensis, quibus ecclesiam Poswolensem in parochialem erigit, limites circumscribit etc. Simulque litteras fundationis serenissimi Alexandri ducis Lithvaniae praeinsertas pro ecclesia Posvolensi a R. D. Groth primo postmodum parocho loci illius inante plantata factae *(s)* admittit ac approbat etc.; *tamże na dole tą samą ręką:* Connotatum A⁰ 1753 et productum; *3) sygnatury: a)* Poswol z Fascykułu 1-go sub Litt. aa. N⁰ 1mo, Roku 1498 przed festem S-ey Troycy *(ręką w. XIX), b) na złożeniu wierzchniem:* N⁰ 15 *(przekreślone) podtem* N⁰ 1 *(w. XVIII), c) u góry* Litt. A., *d) czerwonym atramentem* N⁰ 41 *(w. XIX), e) na złożeniu spodniem z w. XVIII:* N⁰ 9 *(przekreślone).*

Kop. 1. Lib. I 2 k. CLXIII—CLXIII' i CLXIV—CLXV' (w transumpcie króla Zygmunta I z 4 lipca 1530). — 2. Lib. II str. 45—49 nr 15. — 3. Tamże str. 55 i 60 (w transumpcie jak wyżej). — 4. Lib. III k. 54—57. — 5. Tamże str. 60 i 64 (w transumpcie jak wyżej).

Reg. Ks. Przyałgowski W., Żywoty biskupów wileńskich T. I str. 82.

Uw. O stosunku kopjarzy do oryginału ob. wyżej Uw. przy dokumencie z 6 grudnia 1497 str. 523 Nr 449.

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Nos Albertus Dei gratia episcopus Vilnensis significamus tenore presencium universis et singulis | quibus expedit, presencium notitiam habituris: Quomodo serenissimus et illustrissimus dominus et dominus noster Alexander Dei gratia magnus dux Lithvanie, Russie, Samogithie[a] etc., volens et | cupiens divinum[b] cultum adaugere, sibi sueque[c] anime eternam facere memoriam in perpetuum, fundavit et dotavit ecclesiam in Poswolye[d] [1] in districtu Vpythensi[e] [2] propter longam distanciam eclesiarum aliarum, | et presertim ne aliqua negligencia ex parrochialibus aliis in administracione spiritualium committeretur. Ad quam quidem eclesiam et eius novam fundacionem et dotacionem sua[f] ducalis maiestas nobis honorabilem Joannem Groth actu presbiterum presentavit, post cuius quidem oblacionem predictarum litterarum presentatarum[g] [3] nos ipsum per imposicionem manuum nostrarum investivimus et instituimus ad eandem eclesiam, prout hoc docuit officium nostrum pastorale, petens prefatus plebanus et primus successor eiusdem eclesie, quatenus eiusmodi[h] eclesiam parrochialem noviter fundatam in Poswolye erigeremus fundumque eius et dotacionem, sic prout in privilegio fundacionis continetur, ratificaremus et erigeremus. Cuius quidem privilegii tenor sequitur et est talis.

Następuje tekst dokumentu Aleksandra wielkiego księcia litewskiego, wydanego w Wilnie d. 6 grudnia r. 1497 (ob. wyżej str. 523 Nr 449).

Nos itaque Albertus episcopus Vilnensis prefatus, attendentes suprascripti domini Joannis Groth plebani in Poswolye peticiones esse iustas et racioni consonas, eclesiam in Poswolye in honorem Omnipotentis Dei atque[i] Concepcionis Gloriosissime Virginis Marie sanctique Joannis Baptiste patroni dicte eclesie et Omnium Sanctorum sic ut premissum est constructam, fundatam et dotatam auctoritate nostra ordinaria in parrochia-

455. [a] Samogitie *Lib. I* [b] eximium *Lib. I* [c] sibique et sue *Lib. I* [d] Poswolie *Lib. I*, Poswole *Lib. II*, Posuole *Lib. III* [e] Vpithensi *Lib. I*, Vpitensi *Lib. II*, Vpitiensi *Lib. III* [f] eius *Lib. I* [g] presentacionis *Lib. I* [h] huiusmodi *Lib. I* [i] et *Lib. I*

455. [1] *Ob. objaśnienie wyżej na str. 523 Nr 449 przyp. 2.* [2] *Ob. objaśnienie wyżej tamże przyp. 1.* [3] *Taki akt prezenty wielkoksiążęcej nie jest znany.*

lem erreximus ac erigimus in perpetuum, eam ab aliis parrochialibus eclesiis circumcirca existentibus sic limitantes, distinguentes et circumscribentes, quia videlicet in episcopatu diocesis nostre Vilnensis extendet se ad duo miliaria et usque ad granicies episcopatus[j] Mednicensis fluvii Pomusscha[k 4] limites eadem eclesia est habitura; sic[j] quoque ab aliis distinctam decernimus perpetuo fieri fontemque baptismalem et omnium sacramentorum administracionem iuxta iuris consuetudinem aliarum eclesiarum parrochialium normam deinceps haberi et conservari. Propterea quoque omnia et singula suprascripta ad eandem eclesiam donata et in futurum donanda, augendaque tam in bonis terrestribus quam decimis et hominibus confirmamus, ratificamus et roboramus, unientes, inviscerantes et incorporantes ea immunitati eclesiastice libertatis, prout unimus, incorporamus et invisceramus, decernentes ea robur perpetue firmitatis obtinere tenore presencium mediante. In cuius rei testimonium sigillum nostrum[l] est subappensum. Actum et datum Vilne, feria sexta ante festum Sancte Trinitatis anno Domini millesimo quadragentesimo[m] nonagesimo octavo. Presentibus ibidem honorabilibus et nobilibus Martino de Posnania[n] notario curie nostre, Abraham capellano, Joanne Stawyany marsalco[o], Jacobo Balinski[p] magistro coquine curie nostre, testibus circa premissa fidelibus dilectis et fidedignis.

(Znak notarjalny). Et ego Stanislaus Nicolai de Posnania clericus Posnaniensis[j] diocesis, sacra apostolica auctoritate notarius publicus, quia predictis omnibus et singulis, dum sic ut premittitur agerentur et fierent, una cum prenominatis testibus presens interfui, eaque omnia et singula premissa sic fieri vidi et audivi, ideo presens publicum instrumentum manu alterius notarii fideliter scriptum, me tunc aliis occupato negociis, confeci et in hanc publicam formam redegi, signoque et nomine meis solitis et consuetis una cum memorati reverendissimi domini episcopi Vilnensis sigilli appensione communivi in fidem et testimonium omnium et singulorum premissorum rogatus et requisitus. — *(Poniżej tąż ręką:)* Idem Stanislaus qui supra manu propria me subscripsi.

456.

Horodziłów, 9 września 1498.

Bohdan Raluczewicz dziedzic Semkowa i Horodziłowa oraz Anna Rurkowa Anubówna wraz z swymi synami Szambą i Bohdanem, tudzież Stanisław Anubowicz i tegoż brat Jerzy, kolatorowie kościoła w Horodziłowie pod wezwaniem Bożego Ciała, po zejściu plebana Andrzeja przedstawiają Wojciechowi biskupowi wileńskiemu aktem prezenty księdza Jakóba z diecezji płockiej.

Or. Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Pergamin cienki, 20·6 × 16 + 2·3 cm, na zagięciach, zwłaszcza w dolnem, w kilku miejscach dość zatarty. — Z dwóch pieczęci pozostała druga, wisząca na pasku pergaminowym, wyciśnięta w czarnym wosku, okrągła, średnicy 20 mm, w dolnej części odłupana, w widocznej tarczy znak zagnieciony, z napisu otokowego po lewej stronie ślad niespełna dwóch liter. — Na odwrociu zapiski: 1) u góry ręką współczesną: Littera presentacionis; *2) dawniejsze zapiski miejscowości i roku w zło-*

455. [j] *Lib. I przestawia te dwa wyrazy* [k] Pomuscha *Lib. I,* Pomusza *Lib. II,* Pomussia *Lib. III* [l] presentibus *dodaje Lib. I* [m] quadringentesimo *Lib. I* [n] Poznania *Lib. I* [o] Staviani marszalco *Lib. I* [p] Kalinski *Lib. I*

455. [4] *Właściwie Musza, rzeka w północnej części województwa trockiego, która płynie z Szawelskiego w kierunku wschodnim aż do okolic Poswola, poczem, po przyjęciu Ławeny, zwraca się ku północy jako Aa kurlandzka.*

żeniu wierzchniem wyblakły; 3) z w. XVII tamże różnemi rękami: Praesentatio ad Ecclesiam in Rudziłowo *(poprawione inną ręką z pierwotnego* Horodziłowo*)* — 58 — Rudziłow — 1498 *(uwydatnione późniejszą ręką); 4) z w. XVIII po jednej stronie:* Horodziłow — 1498, *po drugiej inną:* Dek: Radoszkow. Horodziłow. NB. praezenta na plebanią, *poprzednio zaś powtórzona data* 1498.

Reverendissimo in Cristo patri domino et domino Alberto, Dei et apostolice | sedis gracia episcopo Wilnensi, debitam reverenciam, obedienciam pariter | et honorem. Reverendissime in Cristo Pater. Quia vacante eclesia in | Radzylovo tituli sacrosanctissimi Corporis Cristi per obitum olim domini Andree plebani antecessoris ego Bohdanus Ralvczevycz heres de Semkovo et de Radzylovo[1] et ego Anna Rurcova Anubowna una suis cum filiis videlicet Szamba et Bohdan et nos Stanislaus Anubowicz cum fratre suo Georgio discretum patrem (Jacobum)[a] actu presbiterum diocesis Plocensis tanquam veri dicte eclesie colatores Vestre Reverendissime Paternitati duximus presentandum et presentamus in hiis scriptis per presentes; suplicantes, quatinus Vestra Reverendissima Paternitas dignetur prefatum Jacobum ad prefatam eclesiam misericorditer instituere et investire, regimen temporalium et administracionem spiritualium sibi in eandem comitentes, prout ad Vestre Reverendissime Paternitati[s] officium pertinet et dinoscitur [pertinere]. Et super eminens testimonium sigillum nostrum presentibus est appensum. Actum et datum in Radzylovo, die solis nona mensis septembris anno Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo octavo.

457.

Owrucz, 7 października (1498).

Aleksander wielki książę litewski, na przedłożoną sobie skargę ludzi kanoniczych w Horodźcu Maćka i Iwana z ich towarzyszami, zakazuje ludziom swoim z Choczyna (Choczypiańskim) Zacharemu i Onyssymowi i ich towarzyszom nachodzić ziemię tamtych Whal *i zniewalać ich do dawania kunicy grodowi kijowskiemu.*

***Or.** brak.*

***Kop.** Lib. I k. LXXIX z nagłówkiem:* Littere iudiciales capituli Vilnensis de terra contra Regie Mtis homines *i dopiskiem ręką w. XVI:* super Camyenecz, *a ręką w. XVII:* in Kamiensczyzna.

Alexander s Bozey lasky wyelky xyadz lytewsky, zmoyczky etc., patrzalysmy na to: Staly przed namy oblycznye, zalowaly nąm ludze canoniczcy Horodczanye[1] na ymyą Maczko a Ivan y swoymy thowarzyszmy, na ludzy nasze Choczypyanskych[2] na Zacharyą a na Onyssyma y na ych thowarzyssze, ysz ony począly byly wstempowacz w ych zyąmya na ymyą Whal[3]. Y na tho Zacharia a Onyssym y samy przed namy powyadaly,

456. [a] *w tekście opuszczenie tego wyrazu zaznaczone znakiem* ||

456. [1] *Pierwotnie Radziłowo, następnie Horodziłów, ob. objaśnienie na str. 198 Nr 174 przyp. 1; tuż obok (na pn.) położona osada Senkowszczyzna odpowiada wyżej wspomnianej wsi Semkowo.*

457. [1] *Horodziec, wieś w Owruckiem we włości kamienieckiej, starym majątku kapitulnym, 40 km. na zach. od Owrucza.* [2] *Zapewne mowa tu o ludziach z Choczyna, wsi nad Uborcią, 3 mile na pn.-zach. od Horodźca.* [3] *T. j. zapewne Uhał, miejscowość nieodgadniona (nazwy Uhał, Uhle, Uhol, Uhly dość częste na Rusi podnieprskiej i poprypeckiej, ob. Słownik Geogr. sub voce).*

ysz kak ony s tymy Horodczany pospolu sluzyly ku Kyowv, y ony s nymy w thą syąmyą Halo wstempowaly a s tego na grod kunyczą placzyly; a gdy ony s tą zyąmyą dostaly szyą canonicom, yno ym w thą zyąmyą nye kazano wstempacz szyą przes graniczą, y ony chczyelybi tymy rasy po dawnemv s nymy pospolu w tą szyąmya chodzycz a canonicom s tego kunyczą dawacz. Y my tego opatrzywszy ludzem naschym Zachary a Onyssymv y ych thowarzysszom nyekazalysmy w thą zyąmyą wstempacz szyą, niszly czy ludze canoniczy mayą thą zyąmyą dzerzecz po pyruemv. Pysan w Owrącząm, octobra syodmy dzen, indiciei pyrwey.

458.

(Oszmiana), 1498.

Porusza Wasylkowa wraz z córkami sprzedaje konwentowi franciszkańskiemu w Oszmianie łąkę w Pugipina *za dwie kopy groszy szerokich.*

Or. papierowy ale już bez pieczęci istniał jeszcze w r. 1585 (Reg.).

Reg. Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej, Inventarium franciszkanów oszmiańskich z 8 marca 1585 na k. 6 z sygnaturą dokumentu: A. 21, *treści następującej:* Domina Porusza Vaszylzowa *(s)* cum filiabus vendit pratum in Pugipina pro duabus sexagenis latorum[a]. In papyro, sigillum cecidit, anno 1498.

459.

(Oszmiana), 1498.

Niejaka Felicja zapisuje klasztorowi (franciszkańskiemu) w Oszmianie dwu ludzi.

Or. brak; istniał on jeszcze w r. 1585 i był na papierze bez pieczęci (ob. Reg.).

Reg. Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej, Inventarium franciszkanów oszmiańskich z 8 marca 1585 na k. 6: Exemplum literarum dominae Fęliciae lega(n)tis duos homines monasterio Ossmianensi. In papyro sine sigillo, anno 1498 *oraz sygnatura:* A. 22.

460.

B. m., (1498).

Aleksander wielki książę litewski, za radą Wojciecha biskupa wileńskiego i kapituły jego tudzież dostojników duchownych i świeckich Wielkiego Księstwa, oraz za zgodą wszystkich Rusinów ziemi połockiej tak rycerstwa jak i stanu plebejskiego, nadaje braciom mniejszym zakonu św. Franciszka zwanym bernardynami, pracującym gorliwie około przywiedzenia Rusinów schyzmatyckich do jedności wiary Kościoła rzymskiego, miejsce pod zamkiem swoim w Połocku, którego położenie i rozciągłość dokładnie oznacza, obok rzeki Połoty w stronę kościoła św. Ducha, na wybudowanie kościoła ku czci Boga Zbawiciela i NPM. a pod wezwaniem ŚŚ. Franciszka i Bernardyna, klasztoru i zabudowań jego, jakoteż założenia ogrodów i potrzebnych oficyn.

---

458. [a] grossorum *dopisane ręką X. M. Herburta*

Or. brak.

Kop. Archiwum Główne w Warszawie, Metr. Kor. ks. 20 k. 173'—174 pod nagłówkiem: Ecclesie et monasterii in Poloczko. *Wpisany był ten dokument do Metryki Koronnej w początkach lutego (w najbliższych dniach po Matce Boskiej Gromnicznej) r. 1504, jak świadczą daty wpisów najbliższych aktów poprzedzających i następujących (4 i 5 lutego) w tejże Metryce.*

Reg. 1. Memoriale ord. Fratrum Minorum a Joanne de Komorowo l. c. str. 282: Locus Polocensis XXIII in ordine susceptus sub venerando patre Ladislao de Gelnow, in secunda sui triennii electione, anno videlicet 1490 *(sic)*, datus emptusque (quia arces domusque diversorum ibi erant hominum) per illustrissimum principem Allexandrum magnum ducem Litwanie, in quo loco primus gwardianus institutus est pater Leo de Lanczvd... qui mansit ibidem... XV annis... *z wiadomością o dalszych losach i trudnościach konwentu połockiego w najbliższych potem latach. — 2. Annales Minorum auctore P. Luca Waddingo T. XV (1492—1515) ed. 3 (Quaracchi 1933) str. 195 pod XLIII (w ed. 1 z r. 1736 str. 169 ten sam numer) z powołaniem się na Mon. MSS. Prov. Polon. (tj. Kronika Jana z Komorowa) i z podaniem pozytywnem o otrzymaniu tegoż miejsca i funduszu przez bernardynów w Połocku od Aleksandra wielkiego księcia litewskiego w r. 1498, przywilej zaś donacyjny tego księcia jako króla polskiego naznacza na rok czwarty jego rządów (= 1504), ale w miejsce zapowiedzianego tegoż przywileju zamieszcza przy końcu tomu (wyd. 1 str. 679, wyd. 3 str. 801) przywilej tegoż w. księcia Aleksandra z r. 1500 dla konwentu wileńskiego (ob. Memoriale w MPH. V 282 przyp. 3). — 3. Bibljoteka XX. Czartoryskich rpis nr 1775 (dawniej 5718/19) str. 1981/2 (dawn. k. 1119) o założeniu tegoż konwentu jakoby w r. 1490 i dalszych jego losach aż do zajęcia Połocka w r. 1563 i zburzeniu konwentu przez Tatarów i Moskali, wzięte* ex Actis A. R. P. Ordinis Bernardinorum; *w końcu cytuje księgę Franciszka Gonzagi generała tegoż zakonu a poźniej biskupa mantuańskiego* de origine Seraphicae religionis parte 2da articulo: Provinciae Poloniae Conv. 23 *(przytoczony również i przez Waddinga, l. c.). — 4. Ks. Sadok Barącz, Pamiętnik WW. OO. Bernardynów w Polsce (Lwów 1874) str. 343 ze wskazaniem fundacji w r. 1498 i dalszych losów konwentu ze wskazaniem jako głównego swego źrodła rękopisu bernardynów krakowskich »Anagriphe« z r. 1651.*

Uw. Wskazówką, że miejsce to w Połocku otrzymali oo. bernardyni w r. 1498, jest zapisek w jednym z rękopisów Bibljoteki Seminaryjnej w Sandomierzu, ogłoszony przez W. Kętrzyńskiego w Mon. Pol. Hist. T. V (Lwów 1888) str. 1007 pod 9: Locus in Skape *(= Skępe)* susceptus est anno Domini 1499 et in Poloczko anno 1498 *z słuszną uwagą wydawcy, iż mylnym jest rok 1490 podany w tekście wydania Kroniki bernardyńskiej Jana z Komorowa, jakoby już wtedy bernardyni otrzymali to miejsce w Połocku od w. księcia Aleksandra (Ob. Reg. 1.). Dalszą wskazówką, przemawiającą za osadzeniem bernardynów w Połocku w r. 1498 jest nadanie Połockowi przywileju na prawo miejskie magdeburskie przez wielkiego księcia Aleksandra w tym samym roku 1498 d. 7 października w Trokach (Metryka Litewska ks. V zapisów wydał Łappo w Russkaja istoriczeskaja biblioteka T. XXVII [Petersburg 1910] kol. 701—706 nr 176). — Jedyny przekaz tego przywileju Aleksandrowego zachował się w Metryce Koronnej pod r. 1504 (ob. Kop.). Przypuszczać należy, że istotnie z polecenia króla wtedy na Sejmie piotrkowskim został wpisany do Metryki dla nadania większej powagi, zaczem świadczyłaby intytulacja wystawcy jako »króla polskiego« oraz trudności i sprzeciwy, z jakiemi spotykali się bernardyni przy osadzaniu się w Połocku ze strony Rusinów-schyzmatyków, o czem była żywa pamięć w zakonie (ob. Kronikę Jana z Komorowa w Mon. Pol. Hist. T. V 282/3 i 351).*

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei momoriam. Quamquam ad principes catholicos tamquam de quodam virtutis debito pertineat, ut in locis suo temporali sub-

iectis cultus divini procurent augmenta, singularius tamen illic, ubi populus rituum diversitate se fide orthodoxa scindit istud veluti sacrosancte fidei opus facere debeant patrocinia, scilicet temporalis munificencie dextreque ducalisque sue impendendo sacras edes constituendo, erigendo atque dotando, frequenciasque personarum fidei sancte magistratuum dirigencium huic ipsi populo ab ovili universalis Ecclesie se scindenti aggregando; quitquid autem hac ipsa salutari racione constituerint, id uti pro sempiterni regis laude constitutum sit, ut perhenne robur obtineat, litterarum apicibus communire debeant et consueverunt. Proinde nos Alexander Dei gracia rex Polonie, magnus dux Lithuanie, Russie, Prussie Samogithieque dominus et heres etc., significamus tenore presencium quibus expedit universis presentibus et futuris, harum noticiam habituris: Quomodo attendentes civitatem nostram Poloczko[1] magni ducatus nostri Lithuanie frequencias[a] populi se a fide orthodoxa et universa Ecclesia per ritus erronei professionem scindentis inhabitare[b] totam, nullamque hactenus inibi diligenciam adhibitam, per quam populus nobis quidem fidelis, sed in fide scismaticus ad unitatem fidei Ecclesieque Romane sensum et instructive reductus esset, non dubitantesque devotos ac religiosos Fratres Minores ordinis Sancti Francisci, velut in vinea Cristi vigilantibus[c] lucubracionibus continuo laborantes, huic ipsi scismatico populo nobis fideliter subiecto ad salutem profuturos, de speciali gracia nostra reverendique in Christo patris domini Alberti episcopi Wylnensis et sui capituli consensu prelatorumque spiritualium et secularium Magni Ducatus nostri consilio, specialiter vero universis Ruthenis subditis nostris nobilibus et plebeis territorii Polocensis super id consencientibus, eos ipsos Fratres Minores cognomento Bernardinos ad incolatum civitatis predicte Poloczko vocandum, ipsosque propterea pro ecclesia ad honorem Dei Salvatoris nostri sueque Virginis et Matris Gloriosissime Marie ac ad veneracionem SS. Francisci et Bernardini, quorum ipsi Fratres regulas profitentur, erigenda ac pro monasterio, domibus, certis residenciis, habitacionibus, ortis, officinis, ceteris commoditatibus construendis et constituendis aream, locum atque sittum, qui est sub castro nostro in Poloczko secus fluvium Polotha, incipiendo a fluvio Polotha circa latus pontis et tenendo circumferencialiter iuxta viam sive stratam, que ducit de castro versus ecclesiam S. Spiritus, quousque perveniatur iterum ad supradictum fluvium Polotha, una cum prato nostro ibidem contento dandum et donandum duximus prout dedimus et donavimus ac damus et donamus tenore presencium mediante in perpetuum per ipsos Fratres suprascriptos nunc et in futurum existentes, locum, aream et sittum predictos una cum ecclesia, monasterio, domibus, habitacionibus et quibuslibet commoditatibus pro ipsorum pecculiari necessitate per ipsorum industriam in eisdem loco, area et sittu constituendum, tenendum, habendum, possidendum et utifruendum pacifice tenore presencium mediante in ewm. Que omnia et singula premissa decernimus perpetuo valiturum. In cuius rei testimonium sigillum Magni Ducatus nostri presentibus est subappensum etc.[2].

460. [a] frequenciis *Kop.* [b] scindentes inhabitant *Kop.* [c] *Kop.* vigibus *można też czytać* vigilibus

460. [1] *Polock, miasto nad Dźwiną przy ujściu Poloty, niegdyś stolica książęca.* [2] *Najbliższa data z poprzednio wpisanego dokumentu jest:* »Datum in convencione generali Pyotrkoviensi sabbato in crastino Purificacionis Gloriosissime Virginis Marie anno Domini 1504«.

461.

Wilno, 27 marca 1499,

Aleksander wielki książę litewski na prośbę Jana Grota plebana kościoła w Poswolu nakazuje Piotrowi Janowiczowi wojewodzie trockiemu i hetmanowi w. księcia litewskiego wprowadzić go w posiadanie czterech ziem, których nazwy przytacza, jako wieczyste uposażenie tejże plebanji.

Or. brak.

Kop. Lib. III str. 65 (w transumpcie Zygmunta I, wydanym w Krakowie 22 lutego 1536).

Uw. Jest to uzupełnienie uposażenia kościoła w Poswolu, dokonanego aktem w. ks. Aleksandra d. 6 grudnia 1497 (ob. wyżej str. 523 Nr 449) a zatwierdzonego przez Wojciecha biskupa wileńskiego d. 8 czerwca 1498 (ob. wyżej str. 532 Nr 455).

Aleksander Božju milostju weliki knjazь litowskii, ruskii, žomoitski i inych, woewode trockomu hetmanu naszomu welikoho knjazja litowskoho panu Petru Janowiczu[1]. Bil nam czolom knjaz Janъ Khrot pleban swolskii[2], sztož bychmo emu dali czotyry zemli na imja Czeczewicku, Radmisowicku, Sterkorowicku a Wyburycku k uposaženju ljudei plebanii naszoe poswolskoe[3] i twoja by milost eho w tye zemli uwezal weczno kъ kostelu, tak jako sja zъ starodawna w sobe maet. A tak prykazuem tobe, abys toho inaczei ne wczynil. Pisanъ u Wilni, meseca marca dwadcat semoho, inъdykta wtoroho.

462.

Wilno, 12 maja 1499.

Jan Piotrowicz marszałek Aleksandra wielkiego księcia litewskiego, spełniając ostatnią wolę ojca swego Piotra Janowicza wojewody trockiego i marszałka ziemskiego wielkiego księstwa litewskiego, zarządzoną przez niego fundację mansjonarji, składającą się z czterech księży mansjonarzy, ku czci NPM. w kościele (parafjalnym) św. Piotra apostoła we wsi Iwiu zatwierdza i eryguje: 1º określa obowiązki tychże mansjonarzy, a mianowicie śpiewanie codziennie kursu t. j. godzin kanonicznych o NPM. z dwiema mszami przez dwóch księży i odprawianie mszy przez dwóch drugich księży, nieśpiewających kursu, po śmierci zaś fundatora, jak w kaplicy wielkoksiążęcej w katedrze wileńskiej, wraz z aniwersarzem na każde suchedni w roku; 2º jako uposażenie daje im, i to każdemu z nich rocznie: ośm kóp groszy, człowieka z czynszem i robocizną, dwadzieścia beczek żyta, dwa wieprzki, beczkę soli, tyleż ryb solonych i dwie miary surowego miodu, przyczem daje jak najszczegółowsze zarządzenie, z których dóbr i dworów swoich w Iwiu, Łachwi, Dąbrowsku i Łosku i w jakiej ilości mają być płacone i oddawane wymienione daniny przez wszystkich następnych właści-

---

461. [1] *Ob. o nim wyżej na str. 452 Nr 392 przyp. 2.* [2] *T. j. Jan Grot pleban kościoła w Poswolu; ob. wyżej objaśnienie na str. 523 Nr 449 przyp. 2.* [3] *Poswol ob. objaśnienie wyżej na str. 523 Nr 449 przyp. 2.*

cieli; wreszcie 3⁰ fundację tę oddaje pod kościelną opiekę biskupowi wileńskiemu Wojciechowi.

Or. brak.

Kop. 1. Lib. I k. XCI'—XCIV z nagłówkiem Fundacio quattuor mansionariorum in Gywye. — *2. Cztery odpisy z tego kopjarza na luźnych arkuszach z różnych lat w. XVII. Dwa pierwsze są odpisem urzędowego ekstraktu z tegoż kopjarza, wydanego za biskupstwa Abrahama Woyny pod jego pieczęcią przez X. Wawrzyńca Mocarskiego kanclerza diecezjalnego* (cancellarius episcopatus Vilnensis); *jedna z tych kopij* zgorzała *t. j. została wypalona częściowo; druga* Copia zgorzałego extractu przepisana *i w miejscach brakujących wypełniona inną ręką z Lib. I. Trzecia, sporządzona 12/V 1667 bezpośrednio z Lib. I* (prout reperitur in libro stylo antiquo conscripto), *pod pieczęcią kapitulną i z podpisem X. Tomasza Kazimierza Girskiego kanonika i prokuratora kapituły oraz Krzysztofa Gistowskiego Ś. T. Dra, publicznego i kapitulnego notarjusza, na prośbę X. Stanisława Łążyńskiego dziekana raduńskiego, parocha iwskiego i dudeńskiego; według zapisku na lewym marginesie pierwszej jej karty przedłożona ona była 14/XII 1668 w czasie wizyty generalnej, dokonanej przez Wojciecha Oborskiego kanonika piltyńskiego i dziekana pińskiego; na odwrociu w złożeniu wierzchniem błędnie:* Extractum ex actis Consistorii Vilnensis, *zamiast »ex actis Archivi Dioecesani«. Odpis z niej sporządzony w r. 1671 należał również do plebana iwskiego.*

In nomine Domini amen. Et quia omnes actus et negocia, que inter homines fiunt et aguntur, oblivione sepenumero pereunt et vanescunt, nisi litterarum immortalitate ac testium fidedignorum firmitudine perhennentur: Quare nos Joannes Pyotrowycz[1] marschalcus serenissimi principis et domini domini Allexandri magni ducis Lythuanie, Russie etc., memoran(tes) quomodo magnificus olim dominus Petrus Janowycz palatinus Troczensis et marschalcus terrestris magni ducatus Lythuanie[2], genitor noster charissimus, in gloriam et laudem Omnipotentis Dei et sue Matri Marie Intemerate Virgini mansionarios quattuor in bonis suis Gywye[3] errexerat, fundaverat et statuerat. Et tandem errectione ipsa non confirmata munimentis litterarum morte preventus est, quare nos expressus Joannes Pyotrowycz eiusdem expressi magnifici domini Petri Janowycz olim palatini Trocensis filius, marschalcus eiusdem magni ducis Lythuanie, considerantes genitoris nostri charissimi opus pium, quod in remedium predecessorum et anime sue successorumque suorum fecerat et animo deliberato ordinaverat et instituerat, nolentes eiusdem genitoris nostri charissimi voluntatem ultimam in aliquo infringere, sed potius confirmare, exequi et approbare, hanc errectionem et fundacionem mansionariorum eorundem in ecclesia sancti Petri apostoli bonorum nostrorum in Gywye erigere presentibus voluimus, erigimusque et in perpetuum instituimus in laudem Omnipotenti Deo et sue Matri Sanctissime Virgini Marie, eo modo, quod presbiteri ad eandem mansionariam ordinati debent et tenebuntur cantare cursum Beatissime Virginis Marie, incipiendo a matutino usque ad nonam cum duabus missis, prima »Requiem« ante cursum, secunda cantabili voce, tandem vesperas cum completorio singulis diebus exnunc ac in perpetuum; vaccantesque mansionarii suis septimanis eorum quilibet seorsum per unam missam legere tenebitur et easdem etiam quando of(f)icia missarum nos ipsis legenda commiserimus, et hoc tan-

462. [1] *Jan Piotrowicz Montygierdowicz, syn Piotra Janowicza, wojewody trockiego i marszałka ziemskiego, marszałek dworu wielkoksiążęcy (ob. o nim Boniecki A., Poczet rodów str. 185 i 187).* [2] *Ob. o nim wyżej na str. 379 Nr 322 przyp. 2 i str. 452 Nr 392 przyp. 2.* [3] *Iwje ob. o tej miejscowości objaśnienie na str. 213 Nr 189 przyp. 2.*

tum ad tempora vite nostre. Post decessum vero nostrum ex hac vita misse eedem pro anima nostra et predecessorum nostrorum ac successorum legittimorum legi et haberi tenebuntur: quarum missarum prima ante, secunda post cursum eundem Gloriosissime Virginis Marie celebrabuntur, iuxta ritum et constitucionem capelle serenissimi principis magni ducis Lythuanie, Russie etc. ecclesie cathedralis Vilnensis sancti Stanislai; obligamus insuper eosdem dominos mansionarios nostros et eorum successores eviterne, quod ipsi tenebuntur quattuor vigilias quolibet anno decantare, pro singulis Quattuor temporibus anni cum pulsu campanarum pro defunctis omnibus predecessoribus nostris. Quibus expressis dominis mansionariis nostris, onera huiusmodi, ut supra scriptum est, ferentibus, presentibus et futuris in perpetuum, nos expressus Joannes Pyotrowycz eiusdem magnifici domini Petri Janowycz pye memorie natus et marschalcus magni ducis Lythuanie obligamur solvere cuilibet eorum per se octo sexagenas grossorum quolibet anno; item cuilibet ipsorum per hominem cum censu, labore et cum omnibus proventibus perpetue ascribimus; item cuilibet ex ipsis do per se viginti tunnas siliginis; item duos porcos vivos ac saginatos, tunnam salis, tunnam piscium salsorum; item duas thinas[a] alias v s a d k i crudi mellis. Voluimus insuper ordinacionem bonam presenti obligacioni ad solvendum expressa solaria describen(do) bona nostra et curias nominatim, ex quibus census dicti mansionariis nostris solvi et extradi debent et tenebuntur ex bonis nostris Gywye et duobus navigiis in flumine Nyemen; item de duabus tabernis in eadem Gywye duodecem sexagenas damus et inscribimus perpetuo; item ibidem ex Gywye viginti pullas siliginis, duos porcos pingues, tunnam salis in Laqua[4] districtu nostro, decem sexagenas grossorum, octo thinas alias v s z c h a t k y mellis et quattuor tunnas piscium salsorum; item de duabus tabernis in Dambrowsko[5] decem sexagenas grossorum de Nyeffuysza[5], viginti tunnas siliginis, duos porcos vivos et tunnam salis; de Dambrowy[5] viginti tunnas siliginis, duos porcos vivos et tunnam salis; de Lossko[6] viginti tunnas siliginis, duos porcos vivos similiter perpetue inscribimus obligamurque cum successoribus nostris solvere, quorum consciencias exnunc coram districto Dei iudicio oneramus. Casuque eciam interveniente, quod absit, quod nos absque superstitibus legittimis Deus ex hac vita permiserit, extunc consanguineos nostros et eorum quicunque quoquomodo et iure bona nostra possiderint, eosdem similiter districte obligamus ad exolvendum expressa. Et ut nostra huiusmodi fundacio, donacio et ereccio plenius observetur, tuicionem huius fundacionis nostre brachio et tuicioni spirituali committimus et signanter in Christo patri et domino domino Alberto Dei gracia episcopo Vilnensi, successoribusque sue reverendissime paternitatis, ut sua paternitas et paternitates dignaretur et dignarentur huiusmodi nostram voluntatem, fundacionem, dotacionem iure suo spirituali tueri et defendere, ut huiusmodi nostra voluntas executa presentibus perpetuo observetur ad laudem et honorem Omnipotentis Dei, Matrisque sue Sanctissime Virginis Marie, et in salutem anime nostre, predecessorumque nostrorum. In cuius rei testimonium sigillum nostrum presentibus est subappensum. Actum et datum Vilne, dominica infra octavas Ascensionis Domini anno eiusdem millesimo quadringentesimo nonagesimo nono. Presentibus ibidem reverendissimis et magnificis Alberto Dei gracia episcopo Vilnensi, Bartholomeo Kyyowyensi episcopis, Nicolao Radywyl palatino Vilnensi et cancellario magni ducatus Lythuanie, Stanislao Janowycz capitaneo Samogittiensi, Allexandro

462. [a] tunnas *w kopjach z w. XVII*

462. [4] *Łachwa, dobra na Polesiu na lewym brzegu Prypeci, 20 km. na wsch. od Łunińca.* [5] *Miejscowość nieodgadniona.* [6] *Ob. objaśnienie wyżej na str. 213 Nr 189 przyp. 1.*

duce Grodensi, Georgio magni ducatus Lythuanie marschalko, Georgio Paczowycz capitaneo Poloczensi et Joanne Mykolayowycz nato palatini Vilnensis et Alberto Gaschtoltowycz et aliis pluribus fidedignis.

463.

Wilno, 1 lipca 1499.

Barbara Bohumiłowa z synami swoimi Mikołajem i Izajaszem Bohumiłowiczami ojcu Janowi wikarjuszowi i braciom konwentu franciszkańskiego NPM. w Wilnie na Piaskach sprzedaje za sto kóp groszy szerokich ziemię swoją zw. Lorkowszczyzną, położoną obok drogi krakowskiej a graniczącą z ziemiami miejskiemi (m. Wilna) i zarazem kwituje z otrzymania gotówką kóp sześćdziesięciu, czterdzieści bowiem opuściła temuż konwentowi na rzecz potrzeby kościoła dla zbawienia dusz swoich rodziców i swojej oraz na koszta pogrzebu.

Or. brak; istniał jeszcze w drugiej połowie w. XVII z dwiema pieczęciami wiszącemi (ob. Kop. 1).

Kop. 1. Bibljoteka Ord. Krasińskich w Warszawie, rpis nr 244, zawierający kopjarz dokumentów miasta Wilna z drugiej połowy w. XVII; na k. 6—6' jest ten akt z nagłówkiem: Venditio terrae Lorkowszczyzna dictae per Barbaram Bohumiłowa et filios eius in personam RRPP. Franciscanorum conventus Vilnensis anno 1499 feria 2da in vigilia Visitationis BMV., latine scripta N⁰ 16 *(przekreślone i napisane* 15*). Przy końcu tekstu uwaga tą samą ręką:* Apud hanc venditionem duo sigilla appensilia. — *2. Bibljoteka hr. Branickich w Suchej, rpis nr 29, będący kopją z w. XVIII Kop. 1; dokument niniejszy, mieszczący się w nim na str. 99—100 pod nagłówkiem jak wyżej, zawiera kilka błędów. — 3. Archiwum Główne w Warszawie, rpis Varia nr 71 k. 31, odpis sporządzony z Kop. 2 przez Wincentego Korotyńskiego w Wilnie przed r. 1866, jak objaśnia późniejszy zapisek na k. 32.*

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Ego Barbara Bohumiłowa cum filiis meis Nicolao et Isaia Bohumiłowicz tenore praesentium recognoscimus et notum facimus praesentibus et futuris, quibus expedit generaliter universis, quia terram nostram Lorkowszczyzna[a] dictam retro columnam Lugsanowa[b] nuncupatam, penes stratam Cracouiensem in sinistra manu iacentem, cum metis et graniciebus terrarum[c] civitatis limitantem religiosis et devotis patri Johanni vicario et fratribus totius conventus ordinis sancti Francisci ecclesiae et monasterii Beatissimae et Gloriosissimae Mariae Virginis in Arena Vilnensi situatam, pro centum sexagenis latorum grossorum vendidimus et eiusdem venditionis titulo unanimi voce, non compulsi neque coacti, sed nostra spontanea bona voluntate maturoque nostrorum amicorum consilio praehabito, eandem terram cum omni iure, proprietate et dominio cum omnibus pertinentiis, metis, graniciebus, agris cultis et incultis, pratis, rubetis, nemoribus, silvis, mericis, aquis, rivulis, stagnis, piscinis, lacubus, aquarum decursibus, nullis penitus exceptis neque excipiendis, prout nos et pater noster Bohumił necnon antecessores nostri hactenus tenuerunt, praefatis patri vicario et fratribus ac ipsorum successoribus perpetualiter alias obel resignavimus et praesentibus resignamus, per eosdem ac ipsorum[d] successores pro usu totius conventus nunc et in aevum abs[e] omni impedimento iuris cuiusque aequali modo ut prae-

463. [a] Larkowszczyzna *Kop. 2 i 3* [b] Lugsunowa *Kop. 2 i 3* [c] terram *Kop. 2 i 3* [d] eorum *Kop. 2 i 3* [e] *tak w Kop. 1,* absque *Kop. 2 i 3*

scriptum est tenendum, habendum, possidendum, vendendum, commutandum et in usus placitos convertendum, cum potestate faciendi[a] et commutandi. Insuper cognoscimus, quod pro eadem terra et bonis praescriptis ab eodem patre vicario et fratribus sexaginta latorum grossorum in promptis percepimus et quadraginta sexagenas ob[f] salutem parentum nostrorum et animarum nostrarum et causa sepulturae ab antiquo tentae pro ecclesia et necessariis propter Dominum dimisimus. Huius rei in testimonium sigillum paternale nostrum Bohumili piae memoriae cum sigillo domini Jachno advocati Vilnensis praesentibus sunt subappensa. Actum et datum Vilnae, feria secunda in vigilia Visitationis Mariae Virginis Gloriosae anno Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo nono. Praesentibus dominis Jachno, advocato Vilnensi, Johanne signatore[g] viceadvocato Brestensi, Joanne Hanusowicz praeconsule Vilnensi, Nicolao filio advocati, Martino Janczelewicz, Michno Andreiowicz et Blasio de Wartemberg[h] notario, qui praesentia habuit in commisso.

464.

Wilno, 22 lipca 1499.

Aleksander wielki książę litewski na prośbę Walentego prebendarza ołtarza Witołdowego, którego przywilej uposażeniowy zaginął, po zasięgnięciu zdania o uposażeniu tegoż ołtarza u Wojciecha biskupa wileńskiego, zatwierdza w całej pełni dochody jego, a mianowicie: każdorazowy biskup wileński z racji pewnych posiadłości tegoż ołtarza jest obowiązany płacić prebendarzowi i jego następcom co kwartał pięć kóp monety bieżącej litewskiej; dwie karczmy ma mieć ten ołtarz wolne od daniny wielkoksiążęcej, jedną przy ulicy św. Jana, drugą w zaułku św. Bernardyna wraz z domkiem i ogrodem; od klucznika wielkoksiążęcego będzie dostawał prebendarz co roku miarę miodu a co tydzień świec czternaście; wreszcie mają dawać: ciwun co kwartał oznaczoną ilość jałowic, baranów i kur, świrzenny rocznie również wyznaczoną ilość połci słoniny, soli, masła, krup, prosa i grochu, horodniczy zaś też rocznie zamiast ryb cztery kopy monety bieżącej a co kwartał trzy garnce żyta.

Or. brak; znajdował się on w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej jeszcze w r. 1641 i był na pargaminie z pieczęcią zawiesistą, *jak zapisuje »Spisanie przywilejów« Kapituły z tegoż roku na k. 1' w poz. 8 z podaniem znaku wyobrażonego na odwrociu dokumentu w postaci litery F potrójnie w środku przekreślonej.*

Kop. 1. Lib. VI k. 138—139 z zapiskiem na marginesie Lectum Correctum. — *2. Lib. III str. 1—2 z nagłówkiem późniejszą ręką:* Literae fundationis Altariae SS. Principis Vitoldi MDL. — *3. Lib. IV str. 89—92 z nagłówkiem:* Renovatio privilegii super altare Vitoldi in ecclesia cathedrali Vilnensi *(odpis z Metryki Litewskiej, ks. 213 k. 27).* — *4. Fragment luźnej kopji z w. XVI/XVII w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej, prawdopodobnie bezpośrednio z oryginału, zachowany tylko w środkowej swej części, z zapiskami na odwrociu:* Privilegium, *niżej:* Prebendarii arcensis ecclesiae N⁰ 28 A⁰ 1499, *jeszcze niżej:* Altare Witowdi *i sygnatura* 8; *wspomina o tym fragmencie katalog archiwum tejże Kapituły z r. 1828 wśród dokumentów na altarję na str. 77 pod nrem 17:* 1449 *(sic)* Fundusz altaryi Witołdowskiey, nie cały w połowie (A). — *5. Luźna kopja z połowy*

463. [f] ad *Kop. 2 i 3* [g] *wyraz wątpliwy* [h] Waltenberg *Kop. 2*, Valtemberg *Kop. 3*

w. XVII w temże archiwum na dwóch kartach folio w stanie nadniszczonym; jest to niedbale sporządzony odpis tegoż dokumentu z transumptu biskupa Benedykta Wojny (1600—1615) z zapiskiem przy końcu tekstu: Ex ipsomet originali de verbo ad verbum transsumptum est sigilloque Illmi et Rdmi Dni Benedicti Woyna episcopi Vilnensis communitum. Andreas Ossowski consistorii notarius Vilnensis mp., *oraz z zapiskami na odwrociu na złożeniu wierzchniem z w. XVII i późniejszemi, z których:* Docent acta et privilegia, *oraz* do kamienic *świadczą, w jakim celu odpis ten był sporządzony; druga połowa złożenia wewnętrznego wypełniona jest w w. XVIII notatą o uposażeniu prebendarza kaplicy witołdowskiej według tegoż przywileju pt.* Approbatio altaris Vitoldi*; na złożeniu spodniem ręką w. XVII:* Ziewroski (B). — *6. Ekstrakt urzędowy na luźnym arkuszu folio, sporządzony d. 18 sierpnia 1665 a wydany 15 października tegoż roku z aktów kapitulnych przez ks. Jana Woronowicza podówczas notarjusza kapitulnego na prośbę ks. Krzysztofa Giszowskiego S. T. doktora, kaznodzieji królewskiego w katedrze wileńskiej, pod pieczęcią Kapituły; odpis ten w złożeniu lewem jest znacznie wygryziony przez myszy. Z zapisków na odwrociu w złożeniu wierzchniem ręką w. XIX zaznaczono:* Al(t)arysta Witowdowski kaznodzieia kathedralny. *Zaznacza ten ekstrakt katalog tegoż archiwum z r. 1830 na str. 116 w fascykule »Altarji Witoldowskiey« N⁰ 4 pod pozycją 4 a na str. 71 w dziale Praw i przywilejów na kamienice N⁰ 4 pozycja 1 przy wzmiance o kopji tegoż przywileju dodaje, że druga karczma na rogu ul. Bernardyńskiej po lewej ręce, to teraz kamienice pod nrem 152 i 153 a po prawej naprzeciwko domu altarji Gasztołda, teraz kamienice pod nrem 143.*

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Alexander Dei gratia magnus dux Lithuaniae[a], Russiae Samogitiaeque etc. dominus et haeres, significamus tenore praesentium quibus expedit universis praesentibus et futuris, harum[b] notitiam habituris: Quomodo veniens ad nostri praesentiam honorabilis Valentinus protunc praebendarius altaris, quod felicis recordationis praedecessor noster Alexander alias Witowdus[c] magnus dux Lithuaniae[a] dotavit et de novo erexit, allegans diminutionem proventuum dicto altari per dotationem ipsam pertinentium, literas etiam[d] dotationis ex inadvertentia primorum praebendariorum perditas referens, petivit supplicatione facta erectionem et dotationem ipsam literis nostris communiri, ut proventus in sua integritate permanere possint. Nos igitur volentes praedecessorum nostrorum voluntatem et dotationem, quam pro ipsorum salute pio ac sancto proposito perpetuitatis intuitu reliquerant in sua firmitudine et robore conservare, requisivimus reverendum patrem dominum Albertum protunc episcopum Vilnensem, si quovis modo litterae dotationis eiusdem et proventus ad sui notitiam pervenissent[e], qui tandem fatebatur litteras ipsas dotationis sibi aliquantum fuisse cognitas et proventus, postea tamen propter certiorem antiquitatis memoriam nonnullis praebendariis ecclesiae eiusdem Vilnensis satis annosis super negotio eodem requisitis, idipsum domino praesuli plenius declarabant[f] proventus videlicet infrascriptos, quos etiam[g] praefatus dominus praesul de speciali scientia et sufficienti informatione approbavit, quae nos etiam in sua firmitudine perpetuitatis robur volumus[h] obtinere. Primo itaque quilibet episcopus Vilnensis dicto praebendario et suis successoribus quinque sexagenas monetae ducatus nostri singulis quartalibus anni dare et plenarie solvere tenebitur, ad quod[i] propter certas possessiones dicti altaris specialiter est obligatus. Duae demum tabernae eidem altari pertinebunt ab omni exactione nostra tabernaria

464. [a] Lituaniae *Lib. VI* [b] horum *Kop. z w. XVII* [c] Vitoldus *Lib. VI i Extr.* [d] et *Kop. z w. XVII* [e] pervenisset *Kop. z w. XVII i Extr.* [f] declarabat *Kop. z w. XVII* [g] quas *Lib. III* [h] voluimus *Kop. z w. XVII* [i] atque *Kop. z w. XVII*

liberae, una in platea S. Joannis penes tabernas plebani dictae ecclesiae, alia vero in vico[j] S. Bernardini[1] in acie sinistrae[k] manus cum domuncula et orto[l] simul ex opposito curiae capellani Gastoldi sita. Dabit etiam quilibet claviger noster Vilnensis dicto praebendario et eius successoribus singulis annis mensuram mellis alias vstaw[m] unam cum media, qualibet vero hebdomada candelas quatuordecim[n] cereas solitae magnitudinis; dabit insuper eidem praebendario praefectus curiarum[o] Vilnensis alias tiwon[p] singulis quartalibus anni tres vitulas[q] et decem arietes cum duabus sexagenis gallinarum; factor vero noster seu officialis dictus swirzenny[r] dabit praebendario praefato singulis annis duodecim pernas lardi, duo vasa salis, quatuor lapides butyri[s], duo vasa pultium et duo milei et unum vas pisi; officialis vero noster horodniczy[t] dictus dabit praebendario eidem singulis annis pro piscibus quatuor sexagenas monetae Ducatus nostri et singulis quartalibus anni tria vasa siliginis. Quae omnia ac singula suprascripta plenarie semper altaristae dicto et suis successoribus solvi et dari volumus perpetue et in aevum, sine quavis difficultate, negligentia aut protractione, ad quae in sua plenitudine exequenda successores nostros specialiter obligamus. In quorum omnium evidentius robur et firmitudinem maiorem sigillum nostrum praesentibus est[u] subappensum. Actum et datum Vilnae, feria secunda ipso die S. Magdalenae anno a Natali Domini millesimo quadringetesimo nonagesimo nono. Praesentibus ibidem reverendis, magnificis, generosis et nobilibus domino Alberto Vilnensis et Martino Miednicensis ecclesiarum episcopis, Nicolao Radziwiłowicz palatino Vilnensi et Magni Ducatus nostri cancellario, Alexandro Jurgiewicz[v] castellano Vilnensi et capitaneo Grodnensi, Joanne de Zabrzezie palatino et castellano Trocensi et[w] Magni Ducatus nostri supremo marschalco, Stanislao Janowicz[x] capitaneo Samogitiensi[y], Joanne Litauor[z] Novogrodensi et Slonimensi, Stanislao Kiszka Lidensi, Alberto Kuczykowicz[aa] Wołkoviensi[bb] et Joanne Mikolaiowicz[cc] in Wilkia[dd] tenutariis et marschalcis nostris. Per manus magistri[ee] Erasmi Vitellii[ff] praepositi et canonici Vilnensis, secretarii nostri, qui praesentia habuit in commissis.

465.

Jatwiesk, 13 sierpnia 1499.

Uljana Duchna wdowa po Bartoszu Montolcie staroście bielskim, zapobiegając kłótniom, wyniknąć mogącym między jej krewnymi, zatwierdza poprzedni swój dokument ruski, opatrzony pieczęcią swego brata Daszka i swoją własną, a przekazujący służbę Helenie córce swojej przybranej, tudzież taką czyni ostatnią swą wolę: klasztorowi franciszkańskiemu w Wilnie, w którego kościele, w osobnej kaplicy obiera sobie grób, zapisuje trzy swoje czynsze, jakie ma u wy-

464. [j] vicco *w Kopjach* [k] sinistra *Kop. z w. XVII* [l] *tak w Fragm. z w. XVI/XVII, wszystkie inne kopje mają* horto [m] una *Kop. z w. XVII* [n] quatuordecem *Lib. VI,* cereas quatuordecim *Kop. z w. XVII* [o] curiae nostrae *Lib. III* [p] tiwun *Lib. VI,* tywun *Kop. z w. XVII,* tiuon *Extr.* [q] vitulos *Lib. III* [r] *Lib. VI pierwotnie* Swirzen... *poprawione drugą ręką na* Swirzenny [s] butiri *Lib. III i Lib. VI* [t] horodniczy *Lib. III* [u] est praesentibus *Lib. VI* [v] Jurgiewicz *Lib. III i Kop. z w. XVII* [w] *opuszcza Lib. VI, Kop. z w. XVII i Extr.* [x] *opuszcza Kop. z w. XVII* [y] Samogitiensi *Lib. III* [z] Litaor *Lib. VI,* Lithaw *Kop. z w. XVII,* Litawor *Extr.* [aa] Kuczykiewicz *Lib. VI i Kop. z w. XVII* [bb] Wolkoviensi *Lib. VI* [cc] Mikołaiewicz *Lib. VI, Kop. z w. XVII i Extr.* [dd] Vilkia *Lib. III* [ee] magni *Kop. z w. XVII* [ff] Witellii *Kop. z w. XVII*

464. [1] *T. j. Zaułek Bernardyński.*

mienionych osób, na pogrzeb ofiaruje pięć kamieni wosku, złożone już w klasztorze; Helenie bratanicy swojej a zarazem córce przez siebie przybranej oddaje cały sprzęt domowy i gospodarski, płótno i suknie niewieście, prosząc ją jako spadkobierczynię uniwersalną o pamięć o duszy swojej, wkońcu czyni pewne zapisy wnuczce swej Annie, córce Heleny.

Or. brak; istniał on jeszcze w połowie w. XIX, gdy zrobił z niego odpis ks. M. Herburt, podając, iż pieczęć oderwana a na wierzchu *(= in dorso)* arynga oblaty do Akt *(biskupich)* i poświadczenie jak następuje: Testamentum dominae Vlianae Duchna cum legatione pro Franciscanis Vilnensibus *(ob. Kop.).*

Kop. Archiwum Główne w Warszawie, rpis Varia nr 71 k. 9—9'; jest to odpis sporządzony ręką ks. M. Herburta.

In nomine Domini amen. Cum humane consideracionis discreta provisio ex actis preteritis ad futurorum ordinacionem sumit exordium, proinde ego Vliana Duchna olim magnifici Barthosch Montolt capitanei de Bielsko relicta[1], volens exitum vite mee piis operibus de bonis michi a Deo collatis provenire et ut omnia certo ordine ante tempus venturum distinguantur, ne dissensiones inter consanguineos meos quoquomodo oriantur, per quas mee causaretur detrimentum anime, sana corpore et compos rationis mee, non aliquo devio seducta, sed maturo consilio super hoc habito, si me de hac vita migrare contigerit, extunc priores litteras meas Rutenicales confirmando et roborando, que littere Daschkonis fratris mei sigillo et meo sunt munite, que in (se)[a] continent familiam legatam et ascriptam Helene filie mee adoptive et alia plura, hoc facio finale testamentum seu ultimam voluntatem: Primum commendo spiritum meum Creatori celi et terre et Beate Virgini Marie totique celesti gerarchie et fidem meam inviolatam. Item eligo michi sepulturam in capella templi Beate Virginis Marie Vilne claustri Fratrum sancti Francisci, cui lego super domino Stanislao septem sexagenas census mei veri. Item lego et ascribo eidem claustro duodecim sexagenas super domino Vasyl capitaneo Wlodymiriensi ratione argenti per me sibi invadiati tentas. Item lego et ascribo triginta sexagenas eidem claustro super dominis Georgio et Jacobo Montoltovyczi, quas eorum frater dominus pie memorie Stanislaus apud me accomodaverat. Item pro sepultura quinque lapides cere in claustro iam reposito; item Helena filia mea adoptiva funeralia exequetur et exequi tenetur. Item eidem Helene filie adoptive mee, Bohdani fratris mei nate, lego et ascribo omnia supellectilia, lodices, scabellaria, contecturas alias z a p o n y, pulvinaria, scutellas, coclearia et ciphos argenteos, et omnia utensibilia domus quocumque nomine censentur, equos, currus, caldaria, telam omnem, mensalia et omnes vestes mulierum. Lego[b] insuper dicte Helene filie mee adoptive familiam hanc: (Obnuphrum)[c] Stepaniecz filium Bvschna, Lucaniecz Starj dictum cum eius fratre, Mykytam Cunkowycz cum Blasio et Nicolao filiis suis, Szuck filium Szebrach. Et in hac familia mea propria ...[d] nullus consanguineorum meorum eam audeat impedire, quia mea propria, mee dotis et quedam empta. Item cista(m)[e] in claustro Beate Virginis Marie Vilne reposita(m)[e] cum suo contento filie mee adoptive prenominate lego. Item lego et ascribo dicte filie mee adoptive Helene generaliter omnia et singula, ita quod generalitas non repugnet specialitati, et (esse) quecumque mea poterint, que tamen mee anime obligabi-

465. [a] *dopisane przez ks. Herburta* [b] etiam *dopisał ks. Herburt* [c] *w nawiasie w Kop.* [d] *luka w tekście na jeden wyraz; na marginesie ks. Herburt napisał* drincya [e] cista — reposita *Kop.*

465. [1] *Ob. o nich Boniecki A., Poczet rodów WXL. str. 187/8.*

tur memor esse diebus vite sue. Item Anne nepoti mee filie Helene mee adoptive prenominate lego et ascribo hanc ...[f] Gnieszne natam mulieris Capre dicte filiam Wolczkowa de Curi...[g] cui...[h] ritum suum serviant laboribus suis deputatis. Item hec omnia legata et ascripta ...[i] ita firma temporibus eviternis esse volo. Violatorem autem temerarium huius testamenti ...[j] ad iudicem vivorum et mortuorum. In quorum omnium et singulorum robur et ...[i] sigillum meum consuetum presentibus est subappensum. Datum et actum in Jatwietsko, feria tercia ante Assumptionem anno Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo nono. Presentibus ibidem nobilibus et discretis Stanislao (et) Venceslao de Lyaczke Ondruskowyczi dictis, Stanislao (et) Nikolao Musyczi, Paulo de Lyda, Stanislao de Gonyecz, de Sczutino presbitero[k], aliisque quam plurimis. — Silvanus in Sczucino curatus scriptor huius.

466.

Rzym, 5 października 1499.

Papież Aleksander (VI) na prośbę Wojciecha biskupa wileńskiego, przedkładającą częste wypadki uwalniania przez sądy świeckie w WKs. Litewskiem winnych (i to nawet Rusinów i schizmatyków) zabójstw księży i kleryków oraz wykroczeń przeciw immunitetowi Kościoła, przez którą to bezkarność wzrasta ilość zbrodni księżobójstwa, i przeciw wolności kościelnej, udziela temuż biskupowi jak i następcom jego moc chwytania, więzienia i karania przez urzędników swoich świeckich winnych przestępstw powyższych i ich wspólników według praw i zwyczajów istniejących w temże Wielkiem Księstwie, nie wyłączając kary śmierci.

Or. brak.

Kop. Lib. I 2 k. CXLIV'—CXLVI z nagłówkiem: Bula brachii secularis adhibicionis episcopo Vilnensi in presbitericidas et alios nephandos et scelestos.

Wyd. Ks. Kurczewski J., Kościół Zamkowy T. II str. 31/2 z nagłówkiem: Breve Aleksandra VI pap., nadające biskupom wileńskim prawo miecza *(z Lib. I).*

Reg. X. Fijałek J., Uchrześcijanienie Litwy przez Polskę str. 263 z przypisem 1.

Uw. Ani ks. Kurczewski ani ks. Fijałek nie podnosili co do autentyczności tej bulli żadnych wątpliwości. Współwydawca jednak niniejszego Kodeksu pragnie zwrócić uwagę na tę dziwną okoliczność, że nie ma śladu w archiwach kościoła wileńskiego oryginału bulli, nie znalazł też mimo pilnych poszukiwań tego aktu w Regestach Watykańskich, co dziwniejsze zaś, nie ma kopji tego aktu ani w Aktach Kapituły Wileńskiej, gdzie na początku I Tomu zamieszczono odpisy wszystkich ważniejszych bull i breviów papieskich z tego czasu, ani w Kopjarzu rzymskim Erazma Ciołka, ani wreszcie w żadnym innym kopjarzu katedry wileńskiej poza Lib. I, który zawiera, rzecz szczególna, jedyny przekaz tego bądź co bądź pierwszorzędnej wagi aktu. Sprawa wymaga wobec tego dalszych badań, w związku z analogiczną bullą tegoż papieża z 23 VI 1501 (Ad compescendos conatus); *ob. niżej pod tą datą. (Wł. S.).*

Alexander episcopus, servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. Ex debito pastoralis of(f)icii tenemur cura pervigili semper intendere, ut persone ecclesiastice

465. [f] *luka w tekście na 3—4 wyrazy a na marginesie uwaga ks. Herburta: »plama od wilgoci na pargaminie zatarta, wszystkie litery opuszczone«* [g] *luka w tekście na 2—3 wyrazy* [h] *luka na 1—2 wyrazy* [i] *luka na 1 wyraz* [j] *luka na 3—4 wyrazy* [k] presbyteros *Kop.*

a cunctis ingruencium malorum ac turbacionum[a] emergencium liberentur incursibus, ut repressis excessibus quiete divinis possint reddi beneplacitis apciores. Sane pro parte venerabilis fratris nostri Alberti episcopi Vilnensis nobis nuper exhibita peticio continebat, quod laici eciam Rutheni et scimatici[b] ducatus Lithuanie Vilnensis diocesis quam plura inibi presbitericidia[c] et excessus contra immunitatem ecclesiasticam retroactis temporibus perpetrarunt et in dies perpetrare ac ipsius dioecesis presbiteros et clericos persequi et passim inhumaniter interficere non erubescunt, eo quod iudices seculares[d] illarum parcium[e] presbitericidas[f] et alios criminosos[g] excessus et crimina huiusmodi perpetran(tes) intactos et impunitos ad curiam episcopalem remittere consueuerunt, et quia episcopus Vilnensis pro tempore existens eos, prout cuiuscunque qualitas delicti exigerit, debita pena punire non valet, ipsi presbitericide[h] et alii eorum exemplo confidentes se debita pena puniendos non esse ad mala continue procliviores redduntur[i]. Verum si statueretur et ordinaretur, quod ipse Albertus et episcopus Vilnensis pro tempore existens tam presbitericidas[f] quam alios presbiteros et clerum invadentes[j], nec non libertatem et immunitatem ecclesiasticam violantes, ac alias[k] in premissis culpabiles per baillinos et officiales suos, ad id per eum pro tempore deputandos, incarcerari[l] ac iuxta leges et statuta illarum parcium[e], prout cuiuscunque qualitas delicti exigerit[m], eciam sanguinis et mutilacionis[n] membrorum ac ultimi suplicii penis punire et ad actualem execucionem contra eos procedere posset, ipsi presbitericide et alii criminosi, quos Dei timor a malo non revocat, saltem metu pene a premissis verissimiliter retraherentur; quare pro parte dicti Alberti episcopi nobis fuit humiliter suplicatum, ut predicta statuere et ordinare aliasque in premissis oportune providere de benignitate apostolica dignaremur. Nos igitur excessus huiusmodi cohiberi ac presbiteros et clericos Deo pura mente servire posse cupientes, ipsumque Albertum episcopum a quibusvis excomunicacionis, suspensionis et interdicti aliisque ecclesiasticis sentenciis[o], censuris et penis a iure vel ab homine quavis occasione vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existit ad efectum presencium duntaxat consequen(dum) harum serie absolven(tes)[p] et absolutum fore censen(tes)[q], huiusmodi suplicacionibus inclinati, quod tam Albertus quam pro tempore existens Vilnensis episcopus quoscunque presbitericidas immunitatem ecclesiasticam violantes et criminosos predictos ac illis auxilium, consilium et favorem prestantes, per eorum baillinos et of(f)iciales laicos, tam in civitate Vilnensi quam dicta diocesi duntaxat pro tempore deputandos, capere et carceribus mancipare ac iuxta leges et consuetudines parcium[e] predictarum, prout cuiuscunque qualitas delicti exigerit, eciam sanguinis et mutilacionis membrorum ac ultimi suplicii penis huiusmodi absque metu irregularitatis, punire libere et licite valeant, dummodo dilecti filii moderni pro tempore existentis ducis Lythuanie ad hoc expressus accedat assensus, auctoritate apostolica tenore presencium statuimus. Non obstantibus constitucionibus et ordinacionibus apostolicis ceterisque contrariis quibuscunque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam[r] nostre absolucionis et statuti infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare presumpserit, indignacionem Omnipotentis Dei ac beatorum Petri et Pauli apostolorum eius se noverit incursurum. Datum Rome apud sanctum Petrum, anno Incarnacionis Dominice millesimo quadringentesimo nonagesimo nono, tercio nonas octobris, pontificatus nostri anno octavo.

466. [a] turbarum *Wyd.* [b] schismatici *Wyd.* [c] parricidia *Wyd.* [d] *powtórzone dwa razy w Kop.* [e] provinciarum *Wyd.* [f] parricidas *Wyd.* [g] *Kop. stale pisze tu i niżej* erumnosos [h] parricide *Wyd.* [i] reddentur *Wyd.* [j] iniuriantes *Wyd.* [k] alios *Wyd.* [l] incarcerandi *Wyd.* [m] exigeret *Kop.* [n] mutilacione *Kop.* [o] *opuszcza Wyd.* [p] tenore absolvendum *Wyd.* [q] censendum *Wyd.* [r] *stąd aż do* Datum *w Wyd.:* etc.

467.

Grodno, 27 lutego 1500.

Aleksander wielki książę litewski na prośbę księdza Erazma mistrza (sztuk wyzwolonych) krakowskiego, proboszcza (prepozyta) i kanonika wileńskiego a sekretarza swojego, za wierną jego służbę daje mu na wieczną i wyłączną własność plac w Wilnie przy rzece Wilji, gdzie stały stajnie wielkoksiążęce wraz z kuźnią między mostem a ogrodem, który kupił był od mieszczan wileńskich[1].

Or. Muzeum Miejskie w Kownie, pergamin nr 17, dość dobrze zachowany 33 × 29 + 11 cm. — Na sznurku jedwabnym czerwonej barwy wisi pieczęć wielkoksiążęca Aleksandra. Odpisał ten dokument p. K. Jablonskis w Kownie.

Uw. Zatwierdzenie tegoż nadania z kilku nowemi szczegółami przez tegoż w. księcia w (Wilnie) 2 czerwca 1500 ob. Nr następny.

Wo imja Bože aminь. Ku wjekuwistei tyto rjeczi i pamjati. My Aleksandrь | božju milostьju welikii knjazь litowъskii, ruskii, žomoitskii i inychъ | czinim znamenito sim naszimъ listom, chto na neho posmotrit abo cztuczi eho | wъslyszit, komu budet potrebъ toho wjedati: Bił nam czołom knjazь Erazmusъ mistrъ krakowskii, proboszczь i kanownik wilenьskii, sekretarь nasz[2] i prosilъ w nas mjestca u Wilni podle reki Wilni, hděž kuznja nasza stojala i też hdje staini byli. I my wbacziwszi k nam wjernuju i pilnuju eho službu, dali esmo emu toe wse mjestce, poczon ot mostu a ot rohu kanownickoho domu oliž do ohoroda, kotoryi žo on w mjeszczan wilenьskich za swoi pjenjazi kupil podle toež reki Wilni. A dali esmo emu toe mjestьce za eho wjernuju službu wjeczno i neporuszno. Wolen to on otdati i prodati i zameniti i na cerkowъ zapisati i k swoemu dobromu i wžitocznomu obernuti, kak samъ nalepjei rozumjejuczi. A na twerdostь toho i peczat naszu kazali esmo priwjesiti k semu naszomu listu. A pri tom byli marszalok naszь, ochmistrъ welikoe knjahini, namjestnik kowenьski pan Woitech Janowicz, a knjazь Michailo Hlinьskii namjestnik utenskii, a pan Andrjei Drożcza konjuszii wilenьskii. Pisan w Horodne, w ljet(a) 8008 *(1500)* meseca fewral 27 denь, indik(t) 3.

468.

(Wilno), 2 czerwca 1500.

Aleksander wielki książę litewski na prośbę księdza Erazma proboszcza i kanonika wileńskiego a sekretarza swojego, za wierną jego służbę daje mu na wieczną i wyłączną własność plac (w Wilnie) naprzeciw zamku swego koło mostu, gdzie były stajnie wielkoksiążęce, przylegający do ogrodu, który kupił był

467. [1] *Już pierwej, d. 14 listopada r. 1498 tenże mistrz Erazm sekretarz wielkoksiążęcy otrzymał był od w. księcia Aleksandra dwór w Wilnie zwany »Wokitesowa« naprzeciw dworu starosty żmudzkiego Stanisława Janowicza, który wedle sprawdzenia na ratuszu wileńskim przypadł wielkiemu księciu (Russkaja istoricz. bibliot. T. XXVII, Litowskaja Mietrika, Kn. V zap. wyd. Łappo kol. 709—10 nr 181).* [2] *Mistrz Erazm Ciołek z Krakowa proboszcz wileński, sekretarz wielkoksiążęcy (od r. 1495), późniejszy biskup płocki (r. 1503), zmarły w Rzymie 1522, ob. o nim wstęp do Kopjarza rzymskiego Erazma Ciołka wyd. St. Kutrzeba i X. Jan Fijałek (Arch. Kom. Hist. Ser. 2 T. I str. 66 i nast.) oraz X. Henryka Folwarskiego, Erazm Ciołek, biskup i dyplomata (Studia Hist.-Ecclesiastica I, Warszawa 1935).*

od mieszczan wileńskich Wojtkowiczów i ich sióstr, oraz zatwierdza go w posiadaniu tegoż placu.

Or. brak.

Kop. Metryka Litewska w Moskwie, Księga zapisów T. V k. 101 z nagłówkiem: Priwilej proboszczu i kanoniku wilenskomu Erazmusu na pljacъ u Wilni podle mostu, hde staini byli.

Wyd. Russkaja istoriczeskaja bibliotieka T. XXVII (Petersburg 1910) Litowskaja Mietrika otd. I cz. 1. Knigi zapisiej kol. 794—5 nr 230 T. I wyd. Łappo.

Uw. Wcześniejszy akt tegoż nadania przez w. księcia Aleksandra w Grodnie 27 lutego 1500 ob. Nr poprzedni.

Sam Aleksanъdrъ Božju milostju. Czynimъ znamenito simъ naszimъ listomъ, chto na neho posmotrytь, abo cztuczi eho uslyszytь, komu budetь potreba toho wedati. Bilъ namъ czolomъ proboszczъ i kanownikъ wilenskii swetoho Stanislawa, sekretar naszъ Erazmusъ[1] i prosilъ nasъ o mestъce, abychmo emu dali, kotoroeżъ protiwku zamku naszomu podle mostu, hde stajni naszy byli. Ino my ubaczywszi eho kъ namъ werъnuju službu, z laski naszoe toe mestъco naszo, hde stajni naszi byli, dali esmo emu ku eho kupli, ku ohorodu eho, kotoryi że onъ kupilъ wъ meszczanъ wilenskichъ, na imja u Wojtkowiczowъ i wъ ichъ sestrъ, i potwerъżaemъ emu toe wyszeipisanoe mestъco wse spolna, tak dolho i sziroko, kakъ esmo sami na sebe meli, weczno, na weki wekomъ. Wolenъ onъ toe mestъco otdati i prodati i zameniti i na cerkowъ zapisati, kakъ samъ nalepei rozumejuczy. A pry tom byli: marъszalokъ naszъ dwornyi, namestnikъ mereckii i onikъszczenъskii panъ Hrihorei Stanъkowiczъ Ostikowicza; a marъszalokъ naszъ, ochmistrъ naszoe welikoe knehini, namestъnikъ kowenъskii pan Wojtechъ Janowiczъ. A na twerdostь toho i peczatь naszu kazali esmo priwesiti kъ semu naszomu listu. Pisanъ i danъ wъ leto 7008-e meseca ijunja 2 denъ, inъdiktъ 3.

469.

Wilno, 3 czerwca 1500.

Aleksander wielki książę litewski na prośbę Wojciecha biskupa i kapituły wileńskiej zatwierdza wszystkie jej dobra, pochodzące z nadań swoich poprzedników, króla Władysława (Jagiełły), wielkich książąt Witołda i Zygmunta oraz panów niektórych, a mianowicie: 1. dystrykt i miasto Strzeszyn wraz z wymienionemi szczegółowo dziesięcinami, wsiami i cłem[1]; 2. dystrykt Kamieniec w ziemi kijowskiej wraz z dziesięcinami i wymienionemi wsiami[2]; 3. dwór czyli dobra Trusowicze z ośmiu wsiami również wymienionemi[3]; 4. dwór Wojniałgowo z trzema wsiami nad rzekami Spiahlicą i Naroczem[4]; 5. wieś Ponary o milę od Wilna z dziesięcinami i służbą, ludzi w Niemieży, Schylani i Studziniszkach[5]; 6. Reszniki, dwór w pow. wileńskim[6]; 7. ponadto nadaje trzy place w mieście swojem Mińsku z ich przynależnościami.

468. [1] *Ob. o nim wyżej na str. 549 Nr 467 przyp. 2.*

469. [1] *Ob. wyżej str. 33—5 Nr 20.* [2] *Ob. wyżej str. 98—9 Nr 67 i str. 136—9 Nr 110.* [3] *Ob. wyżej str. 40—2 Nr 25.* [4] *Ob. str. 162—5 Nr 146.* [5] *Ob. wyżej str. 30/1 Nr 17.* [6] *Ob. str. 146/7 Nr 129.*

Or. brak; wymienia go jeszcze w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej rejestr jej dokumentów pergaminowych z drugiej połowy w. XVIII na str. 11 pod pozycją 16: latino idiomate in pargameno cum appenso sigillo scripta *(sc. confirmatio). Wedle »Spisania przywilejów« tejże Kap. z r. 1641 (k. 1' poz. 9)* Confirmatia *ta króla Aleksandra* na pargaminie z pieczęcią zawiesistą po łacinie pisana *miała na odwrociu znak* Ф. *Wspomniany rejestr dokumentów zawiera obszerną treść przywileju, która jest niewątpliwie powtórzona z zapisku na odwrociu oryginału z uwagą:* Quod est in actis cancellariae maioris M. D. L. a° 1642 oblatum. *Ingrosowany był ten przywilej, opatrzony pieczęcią WKs. Litewskiego, do księgi Metryki litewskiej N° 213 f. 64 (ob. niżej pod Kop. 5).*

Kop. 1. Acta Capituli Vilnensis T. 1 k. 11. — 2. Lib. I k. XXII'—XXIV' z nagłówkiem: Confirmatio magni ducis Lythuaniae et Allexandri super bona Vilnensis capituli *i zapiskiem obok niego (na marginesie współczesną ręką):* Lectum. — *3. Lib. II str. 13—16 (N° 5) z zapiskiem inną współczesną ręką:* tego przywileu w actach capitulnych nie masz *(tą samą ręką przekreślone). — 4. Lib. III str. 103—105 (N° 48), zgodny z kopjarzem II. — 5. Lib. IV str. 153—163 z nagłówkiem:* Privilegium Allexandri M. Ducis L, quo omnes possessiones, oppida, bona, civitates, curias, praedia, villas venerabili capitulo a regibus Poloniae et MLDucibus concessas approbat et confirmat Vladislaus IV; *jest to odpis oblaty, o której mowa wyżej pod Or. — 6. Arch. Kap. Kat. Wileńskiej, luźna kopja papierowa wyżej wspomnianej oblaty, pochodząca z r. 1755. — 7. Tamże na luźnej karcie folio kopja przywileju z w. XVIII z Lib. II.*

Reg. Ks. Kurczewski J., Kościół Zamkowy T. III str. 5 (z Aktów kapitulnych wileńskich).

In nomine sancte et individue Trinitatis amen. Absumeret universa cum tempore antiquitas, nisi actus hominis et ea, que ex natura sui[a] finem habent, litteris perpetuarentur et annotacione testium ad posteritatis noticiam devolverentur eviternam. Ad perpetuam proinde rei memoriam nos Alexander[b] Dei gracia magnus dux Lythuanie, Russie Samogittieque etc. dominus et heres significamus tenore presencium quibus expedit universis presentibus et futuris, harum[c] noticiam habituris: Quomodo veniens ad nostri presenciam reverendus in Christo pater dominus Albertus episcopus Vilnensis cum prelatis ecclesie eiusdem et toto capitulo pecierunt supplicacione facta, quatenus[d] omnia et singula bona, civitates, videlicet curias et villas ac alia eiuscemodi[e] eiusdem ecclesie Vilnensis prelatis et toti capitulo ex antiquo pertinencia, per predecessores nostros ex singulari ad sanctam christianam religionem devocione assignata et perpetue donata, litteris eciam nostris roboraremus[f]. Considerantes igitur peticionem ipsorum licitam fore et merito admittendam, deliberavimus iuxta optata eorundem bona ipsa propter maius firmitudinis robur litteris nostris communire, ne cuiquam aliquid ambiguitatis super huiuscemodi possessione ipsorum suboriatur quovismodo in futurum. Inscribimus itaque per presentes et appropriando assignamus prefate ecclesie, prelatis et toti capitulo bona seu districtum Strzeschyn[g 7] et civitatem eiusdem nominis cum villis ad eandem[h] pertinentibus, Dvbosna videlicet, Proskurnycze, Olba, Skyepna, Kuryowycze, Varowo, Hubyczy, Morozowycze, Therinyczy et Theleschowycze[i], theoloneo[j] eciam ab antiquis temporibus

---

469. [a] *tylko Lib. III ma* sua [b] *Lib. I swoim zwyczajem* Allexander [c] earum *Lib. II i III* [d] quamvis *Lib. I* [e] eiusdemmodi *Lib. I,* eiusmodi *Lib. III* [f] roboramus *Kopje* [g] Strzeszyn *Lib. II,* Strzeschin *Lib. III* [h] eam *Lib. I* [i] Dubosna, Proskurnice, Skiepna, Curiowicze, Hubiczy, Morozowicze, Tereniczy, Theleschouice, *Lib. III,* Proskurnicze, Skrzepna, Curiowicze, Hubiczy, Morozowicze, Tereniczy, Teleschowicze *Lib. II* [j] Theolonko *Lib. II*

469. [7] *Ob. objaśnienie na str. 35 Nr 20 przyp. 1.*

illuc designato hodie et in posterum in sua taxa debita stante et durante; bona item seu districtum Camyenyecz[k 8] in terra Kyyowyensi[l] situm cum villis pertinentibus Byehunya, Lysthwyn, Culykowyczy, Tchorin, Mozorowyczy, Zalyeskye, Tynna, Ozyerany, Waykowycze et Wyazowlanye[m]; curiam item seu bona Trussowycze[n 9] dicta cum villis ad eandem spectantibus Corzen[10] videlicet, Czyelechowycze[11], Hanyewycze[12], Wolcza[13], Bakschty[14], Dekschnyani[15], Wyepraczy[5] et Plyeschczycze[o 16] homines tributarios et serviles ibidem degentes in ipsorum solitis daciis et tributis volumus permanere; curiam eciam Woynyolgowo[p 17] cum villis tributariis ibidem pertinentibus videlicet Boyancze[18], Polyanye[19] et Colczowsk[11] in fluminibus Spychlycza[20] et Norocz[q 21] sitam; villam demum Ponari[22] circa fluvium Vylyya[r] in Vilnensi districtu sitam uno miliari a Vilna urbe nostra primaria distantem, cum decimis et serviciis hominum in Nyemyza[23], Schylani[24] et in Studzynyszky[s 11]; curiam Rzecznyky[25] in districtu Vilnensi sitam cum stagnis et lacubus ibidem Vylnoyo et Reschyky[t] dictis et hominibus ibidem circum servilibus; areas insuper tres in civitate nostra Mynsko[u] sitas cum terris et pratis ad easdem spectantibus et cum omnibus hominibus eorumque serviciis ac laboribus, grossorum, mellis, castorum, mardurum et aliorum quorumcunque solitorum daciis et tributis ad prefata bona pertinentibus, necnon censibus, proventibus et solucionibus quibuscunque, agris cultis tam incultis, campis, pratis, pascuis, rubetis, virgultis, silvis, gaiis, borris, nemoribus, mellificiis, venacionibus, aucupacionibus, fluviis, fluminibus, stagnis, lacubus, rivis, riwulis, piscinis, piscaturis, molendinis et eorum emolimentis[v] et generaliter cum omnibus pertinenciis, coherenciis et appendiis universis quibuscunque nominibus aliter nuncupatis ad prescripta bona quomodolibet ex antiquo spectantibus, que fuerunt et nunc sunt ac in posterum quocumque[w] ingenio aut industria humana fieri et augeri possint, ita late, longe et circumferencialiter, prout bona easdem a primis temporibus limitata sunt et distincta et prout eadem serenissimi et illustrissimi principes antecessores nostri magni

469. [k] Camieniec *(popr. z* Kamieniec*)* sitam, Kamieniec *Lib. III* [l] Kiioviensi *Lib. II*, Kiiowiensi *Lib. III* [m] Biehunia, Listwin, Kulikowiczy, Thorin, Mozorowiczy, Zaleskie, Thinna, Ozierany, Chaykowicze, Wiazowlanie *Lib. II*, Bychumia, Listwin, Culikowiczy, Tchoryn, Kozorowiczy, Zaleskie, Mierany, Waykowicze, Wiazowlanie *Lib. III* [n] Truszowice *Lib. II*, Trusowicze *Lib. III* [o] Czielechowicze, Chaniewicze, Baxti, Deksniany, Wiepraczy, Plesczyce *Lib. II*, Czielachowicze, Haniewicze, Bakszty, Dekszniany, Wieypraczy, Pleszchczycze *Lib. III* [p] Vonielgowo *Lib. II*, Wonielgowo *Lib. III* [q] Boiancze, Polanie, Kolczowsk, Spichlicza *Lib. II*, Boiancze, Polyanie, Colczowsk, Spychycza, Morocz *Lib. III* [r] Vilia *Lib. II*, Ponary, Vilia *Lib. III* [s] Niemiza, Schiliani, Studziniszki *Lib. II*, Niemieża, Schylany, Studziniszki *Lib. III* [t] Rzeczniki, Vilnojo, Reschiki *Lib. II*, Rzeczniki, Wilnioio, Rechiki *Lib. III* [u] Minsko *Lib. II i III* [v] emolumentis *Lib. III* [w] quecumque *Lib. I*

469. [8] *Ob. objaśnienie na str. 99 Nr 67 przyp. 1.* [9] *Nazwą tą dziś nieistniejącą (chyba że ślad po niej pozostał w nazwie folwarku Truskowszczyzna na wsch. od m. Ilji), obejmowano dobra nadane kościołowi wileńskiemu przez Witołda w r. 1395 (ob. wyżej str. 40/I Nr 25), a położone w Mińszczyźnie (por. ks. J. Kurczewski, Kościół Zamkowy II 163).* [10] *Ob. objaśnienie na str. 41 Nr 25 przyp. 7.* [11] *Miejscowość nieznana.* [12] *Ob. objaśnienie wyżej na str. 41 Nr 25 przyp. 8.* [13] *Ob. objaśnienie wyżej na str. 41 Nr 25 przyp. 9.* [14] *Z kilku miejscowości tej nazwy chodzi tu zapewne o Bakszty położone 23 km. na zach. od Radoszkowicz.* [15] *Dekszniany w pow. wilejskim, kilka km. na zach. od Radoszkowicz.* [16] *Raczej Pleszczenice w pow. borysowskim 12 km. na pn.-wsch. od Korzenia, niż Pleszczyce w pow. pińskim.* [17] *Ob. objaśnienie na str. 164 Nr 146 przyp. 1.* [18] *Ob. objaśnienie tamże przyp. 4.* [19] *Ob. objaśnienie tamże przyp. 5.* [20] *Tamże przyp. 2.* [21] *Tamże przyp. 3.* [22] *Ob. objaśnienie na str. 31 Nr 17 przyp. 1.* [23] *Ob. objaśnienie tamże przyp. 2.* [24] *Szylany w pow. wileńskim na prawym brzegu Wilji, poniżej ujścia rz. Waki.* [25] *Reszniki ob. objaśnienie na str. 146 Nr 129 przyp. 1.*

duces Lythuanie, dominus Vladislaus Polonie rex aws noster et dominus Alexander Wytowdus[x] felicis recordacionis et dominus Sigismundus olim eciam magnus dux Lythuanie[y] ac nonnulli magnifici ducatus Lythuanie consiliarii; qui omnes prefati ex singulari affectu ad ecclesie prefate cathedralis Vilnensis decorem et cultus divini augmentacionem bona eadem ecclesie eiusdem prelatis et[z] toti capitulo per successum temporis contulerunt perpetuo et in ewm. Que omnia tanquam bene, licite et prudenter facta in suo robore et stabilitate volumus permanere, per ipsos dominos fratres capitulares modernos et ipsorum successores cum omni iure dominio et proprietate bona prefata habendum, tenendum, utifruendum, pacifice[aa] et quiete possidendum, commutandum, et si eisdem dominis capitularibus visum fuerit inter se eque dividendum et in suos usus et commoditates beneplacitas convertendum, prout ipsis et ipsorum successoribus melius et utilius videbitur expedire perpetue et in ewm. Volumus tamen, ut in eadem ecclesia cathedrali Vilnensi missarum solemnia et alii cantus longe soliti per eosdem antecessores nostros instituti in suo ordine nullis minoratis neque immutatis permaneant. In quorum evidencius testimonium et firmitudinem maiorem sigillum nostrum utrumque presentibus est subappensum. Actum et datum Vilne, feria quarta ipso die sancti Erasmi anno a Natali Domini millesimo quingentesimo. Presentibus ibidem magnificis generosis et nobilibus Nycolao Radzywylowycz[bb] palatino Vilnensi et Magni Ducatus nostri cancellario, Joanne de Zabrzezye[cc] palatino Troczensi et supremo marschalco nostro, Stanislao Janowycz[dd] capitaneo Semogittiensi, Gregorio Osczykowycz[ee] tenutario in Merecz et Onykschty[ff], curie nostre marschalko, Alberto Janowycz[dd] capitaneo Cawnensi[gg] protunc curie magistro, Bartholomeo Thaborowycz[hh] tenutario nostro in Dubyngy[ii] et Myschogala[jj], Joanne Mycolayowycz[kk] palatinide Vilnensi et tenutario in Vylkyya[ll] et Joanne Pyotrowycz[mm] palatinide Troczensi et tenutario in Punya[nn], marschalcis nostris. Per manus venerabilis Erasmi Vitelli[oo] artium doctoris, prepositi et canonici Vilnensis, secretarii nostri, qui presencia habuit in commissis. Bona eciam Kupyeczko[pp] dicta super fluvio Nyemen[qq] in districtu Nouogrodensi sita[rr]. Idem notarius qui supra cancellavit.

470.

Wilno, 25 czerwca 1500.

Wacław Mongierdowicz dziedzic Merecza zapisuje wybudowanemu przez siebie i swego brata Aleksandra kościołowi parafjalnemu w Mereczu p. w. Narodzenia PMarji, ŚŚ. Jakóba i Jerzego: ludzi czyli kmieci przywiedzionych po imieniu i nazwisku, z nich sześciu z obowiązkiem robocizny a siódmego z daniną roczną trzech pudów miodu, ponadto niewiastę Maluchę z parobkiem do służby; ziemię, jaką posiadał Jan Mozniewicz z wszelką do niej przynależnością; kamień czystego wosku na świece ze swego dworu mereckiego.

469. [x] Vitoldus *Lib. II*, Vitowdus *Lib. III* [y] *opuszczają Lib. II i III* [z] ac *Lib. II i III* [aa] *opuszcza Lib. I* [bb] Radziwiłowicz *Lib. II i III* [cc] Zabrzezie *Lib. II i III* [dd] Janowicz *Lib. II i III* [ee] Ostikiewicz *Lib. II*, Ostrykowicz *Lib. III* [ff] Onixty *Lib. II*, Onikszty *Lib. III* [gg] Caunensi *Lib. II i III* [hh] Taborowicz *Lib. II*, Thaborowicz *Lib. III* [ii] Dubingi *Lib. II i III* [jj] Miszogola *Lib. II*, Myschogoła *Lib. III* [kk] Mikołaiowicz *Lib. II i III* [ll] Vilkiia *Lib. II i III* [mm] Piotrowicz *Lib. II i III* [nn] Punia *Lib. II i III* [oo] Vitellii *Lib. III* [pp] Kupieczko *Lib. II* [qq] Niemen *Lib. II* [rr] *na tem kończy się tekst w Lib. I*

Or. Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Pergamin średniej grubości, 329 × 22·3 + 5 cm., mocno w dolnej części zbrukany i wielce zatarty, zwłaszcza na zagięciach z licznemi w nich przeżarciami od robactwa. — Bez pieczęci, która zwisała na sznurku przewleczonym przez dwie próżne dzisiaj dziurki wycięte w trójkąt. — Pismo drobne, inicjał przez całą prawie wysokość tekstu z inwokacją wypisaną wydłużonem pismem, tekst popodkraślany późniejszą ręką (w. XVII) w czterech miejscach. — Na odwrociu w złożeniu wewnętrznem u góry zapiski współczesne: 1) Anno Domini millesimo quingentesimo trigesimo nono die vero Mercurij octaua mensis octobris *(8. X. 1539)* Per honorabilem Leonhardum a Zakroczim oblatum et per R̃mum dominum Paulum *(na zagięciu cały dalszy wiersz doszczętnie zatarty)* (ol)schanensem actis igrossandum decrete presentibus notariis *z podpisem inną ręką:* Joannes Strembosius actorum notarius subscripsit; *2) poniżej:* A⁰ Dni 1684 die vero mensis februarij 18. In decanali visitatione praesentes literae sunt productae, quas connotavi Joannes Jędrzeiewski archid. Albae Russiae, Prothonotarius Apostolicus, Decanus foraneus Vilnensis; *3) tamże niżej ręką z w. XVII:* Salvae*(?)* zostawiono *(przekreślone tą samą ręką)* sobie do funduszu; *4) z w. XVIII:* ad ecclesiam Merecensem spectans; *5) na złożeniu wierzchniem:* Fundusz Monigerdowicza na kosciol Merecki *(przekreślone, pozostała tylko data* 1500 *innej ręki); 6) na złożeniu spodniem przepisana w miejsce dawnej polskiej:* R^u 1500 Fundusz Węcesława Mongirdowicza nadaiący mały Merecz dobra swoie wieczyste kościołowi tegoż imienia Mereckiemu alias Turgielskiemu *(odtąd inną ręką),* ktorym przydaie do folwarku plebana Mereckiego siedmiu poddanych z gruntami y łąkami, item ze dworu Merecza na świece do kościoła puł kamienia wosku corocznie y trzy pudy miodu; *7) na złożeniu bocznem sygnatura z w. XVIII:* 1.

Kop. 1. Tyszk. k. 54'—55 nr 47. — 2. Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Odpis notarjalny z połowy w. XVI wraz z przywilejem Aleksandra Mongirdowicza z r. 1507 na trzech kartach pod pieczęcią biskupa Walerjana; jest on ekstraktem z ksiąg biskupich (Ex actis actorum episcopatus Vilnensis nempe) *zmarłego już biskupa Pawła ks. Olszańskiego; przedłożył go do wciągnięcia w nie 8/X 1539* honorabilis Leonardus a Zakroczym in arce Vilnensi capellae regalis mansionarius ad ecclesiam parrochialem in Minori Merecz per certos nobiles, illius ecclesiae veros et legitimos patronos praesentatus... timens, ne aliquo casu fortuito pereant aut voragine ignis absumantur, *bez wzmianki czy posiadał wtedy pieczęć. — 3. Odpis z oryginału* (extractum ex ipso originali et collatum) *przed połową w. XVII na luźnym arkuszu z własnoręcznym podpisem Andrzeja Pawełkowicza* publicznego i biskupa wileńskiego notarjusza; *dokładniej są też w nim nieco wypisane nazwiska, aniżeli w pierwszym ekstrakcie.*

Reg. 1. Ks. Przyałgowski W., Żywoty biskupów wileńskich T. I str. 85 (z mylnem podaniem imienia fundatora, Władysław zamiast Wacław). — 2. Ks. Kurczewski J., Biskupstwo wileńskie str. 185.

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Cum nihil sit cercius[a] morte et nihil incercius hora mortis | et unicuique iuxta opera sua[b] eadem mensura, qua quis mensus fuerit, remetietur, proinde ego Venceslaus Monygyrdovycz[c 1] heres | in Merecz[2], cupiens ipsam horam mortis prevenire iudicisque universalis, qui modo mitis et pius est, sentencie irrevocabili operibus | misericordie obviare, meeque [et] meorum predecessorum ac successorum saluti consulere [an]imarum, quod tunc sane et indubitanter

470. [a] cercius sit *Tyszk.* [b] sua opera *Tyszk.* [c] Monygyrdovicz *Tyszk.*

470. [1] *Wacław Mongirdowicz (nie tytułuje się jednak jeszcze z Merecza) z bratem tu wspomnianym Aleksandrem i jego bratankami i dziećmi uczynił w r. 1486 nadanie na rzecz franciszkanów wileńskich; ob. wyżej na str. 402/3 Nr 346.* [2] *Mały Merecz czyli Turgiele, miasteczko w pow. wileńskim nad rz. Mereczanką.*

credo consequi, cum pro cultu divino et sacris edibus earumque ministris manus extendero adiutrices. Ideo ad laudem et honorem Omnipotentis Dei et Virginis Marie Gloriose ac omnium Sanctorum pro salute mea[d] meorumque predecessorum et successorum do, attribuo et perpetua donacione dono ac irrevocabiliter et perpetue inscribo[e] basilice seu ecclesie parrochiali in Merecz in honorem et sub titulo Nativitatis Marie, S. Jacobi apostoli et Georgii, per me et fratrem meum dominum Alexandrum Monygirdovycz noviter constructe et errecte ac ministro seu plebano ipsius[f] pro tempore existenti septem homines seu kmetones: primum videlicet Johannem Vythevycz, Juschko Michalevycz secundum, tercium Mirosch[g] Jaczyevycz, quartum Lucam Rathkowycz, quintum Julianum Rymoshovycz[h] et sextum Petrum Rymoshovycz[i], qui prefate ecclesie et plebano pro tempore existenti servire et laborare iuxta consuetudinem more aliorum hominum tenebuntur, et septimum videlicet Juschko Bohdanovycz[k], qui cum successoribus tres pudi mellis crudi plebano singulis annis in perpetuum dare et (extra)dere tenebitur. Do eciam et inscribo mulierem obnoxiam Maluha[l] vocatam cum famulo (eidem)[m] plebano. Do insuper, lego et inscribo eidem ecclesie et plebano pro tempore existenti terram, quam Johannes Moznyevycz[n] tenuit et habuit cum omnibus et singulis pratis, silvis, agris, campis, mericis, gaiis necnon omnibus aliis utilitatibus, fructibus, proventibus et obvencionibus universis, cum omni iure, perpetuitate et dominio, prout solus dictam terram et homines prefatos tenui, habui et pacifice possedi, nichil iuris et dominii pro me aut meis successoribus in eisdem[o] reservando. Preterea inscribo et lego prefate ecclesie medium lapidem pure cere pro candelis de curia mea Merecz per me et successores meos annis singulis in perpetuum extradendum, ad quod ipsos per presentes obligo. Hec omnia et singula do, confero, attribuo, dono, approprio et perpetue[p] inscribo ipsi ecclesie et plebano eiusdem pro tempore existenti tenendum, habendum, possidendum, utifruendum et in usus beneplacitos convertendum, prout melius et utilius[q] videbitur expedire, perpetue et in ewm. Harum, quibus sigillum meum presentibus est subappensum, testimonio litterarum. Actum et datum Vilne[r], feria quinta in crastino sancti Johannis Baptiste anno Domini millesimo quingentesimo. Presentibus ibidem venerabilibus, honorabilibus et discretis magistro Georgio Gasparo de Varschouia[s] et Nicolao de Zukowo canonicis ecclesie cathedralis Vilnensis, Valentino de Cuchari altarista, Gotardo zacrista et Laurencio de Liaskovyecz[t] mansionar(io) Vilnensibus[u], Johanne de Brzesczie[v] et Mathia de Prusszinovycze[w] notariis publicis, et aliis quam plurimis testibus circa premissa vocatis et rogatis.

471.

Borysów, 9 lipca 1500.

Aleksander wielki książę litewski na prośbę braci mniejszych św. Franciszka od obserwy (bernardynów) znosi z własną stratą swój młyn obok ich kon-

470. [d] anime mee *Tyszk.* [e] perpetuo ascribo *Tyszk.* [f] eius *Tyszk.* [g] *ledwie a ledwie czytelne, tak jest na zagięciu zatarte, może* Milosch [h] *litery środkowe wycierane, pierwotne zdaje się* sch *poprawione ręką późniejszą niezdarnie na* sh [i] *poprawione wpisaniem później* o *na razurowanem* s [j] Joannem Vythkyewicz, Jvschko Mychalovicz, Mylosch Jaczevicz, Lucam Borthkovicz, Andream Rymszovicz, Petrum Rymszowicz *Tyszk.* [k] *pierwsze litery zatarte;* Jvschko Bohdanovicz *Tyszk.* [l] Malvha *Tyszk.* [m] *wyraz jeden całkiem zatarty uzupełniony z odpisów; tak i Tyszk.* [n] Myeschnyewicz *Tyszk.* [o] *w Tyszk. brak tych dwóch wyrazów* [p] perpetuo *Tyszk.* [q] efficacius *Tyszk.* [r] Vylne *Tyszk.* [s] Varschovia *Tyszk.* [t] Lyaskovyecz *Tyszk.* [u] Vylnensibus *Tyszk.* [v] Bresczye *Tyszk.* [w] Prosszynovycze *Tyszk.*

wentu stojący, by nie wyrządzał im szkody więcej swojem trzęsieniem, a zarazem oddaje im ten plac.

Or. brak.

Kop. 1. Bibljoteka Jagiellońska, rkpis nr 991 (Michała Balińskiego materjały do Historji M. Wilna zesz. 8 k. 1—2, zawierające ekscerpt tego dokumentu »z archiwum klasztornego XXży Bernardynów wileńskich z Mscrp. fol. tit. Compendium Omnium Documentorum Conventus Vilnensis ff. Minorum Observ. Anno 1773«*). — 2. Archiwum Główne w Warszawie, rkpis Varia 71 k. 33 i 33' (jest to odpis dosłowny z Waddinga, dokonany przez Wincentego Korotyńskiego przed r. 1866) z nagłówkiem:* Dat fratribus conventus Vilnensis aream domus illorum coniunctam (ex MSS. Prov. Polonie).

Wyd. 1. Annales Minorum etc. auctore P. Luca Waddingo, T. XV (Romae 1736) str. 679 N⁰ II, 2-gie wyd. w Quaracchi 1933 str. 801.

Reg. 1. Baliński M., Historya M. Wilna T. II (Wilno 1837) str. 44/5 w przyp. 50 z »MSS. w klasztorze« (tj. oo. bernardyni wileńscy). — 2. Ks. Przyałgowski W., Żywoty bisk. wil. T. I str. 70 z »Archiwum ks. ks. Bernardynów«.

Alexander Dei gratia magnus dux Lithvaniae etc. significamus tenore praesentium quibus expedit universis et singulis: Quomodo nos Fratrum Minorum sancti Francisci de observantia conventus Vilnensis precibus flexi et rationabiliter ad id adducti molendinum nostrum situatum in ripa iuxta conventum eorum, nostris damnis non parcentes, iussimus deponere, maxime propter impulsionem aquae et tremorem molendini, quae impedimento ipsis fratribus murisque ipsorum ecclesiae fuerunt, et ad ruinam murorum concausa[1]. Quare ipsis fratribus ecclesiaeque eorum providere cupientes, ne ex ea area damna et impedimenta habeant in futura tempora, aream nostram expressam fratribus expressis conventuique eorum dedimus et per praesentes damus exnunc et in perpetuum. Datum in Borissouo, feria V in octava Visitationis Beatissimae Virginis Mariae anno Domini M. D.

472.

(Wilno), 12 sierpnia 1500.

Grzegorz Jakiejłowicz, wyruszając na wojnę przeciwko Moskalom, zeznaje, iż bratu Janowi wikaremu u Panny Marji na Piaskach w Wilnie zakonu braci mniejszych sprzedał wieczyście swoją łąkę za dwie kopy, a ziemię zwaną Świrpliszki za tyleż mniej dziesięć groszy.

Or. brak.

Kop. Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Wśród papierow franciszkańskich z drugiej połowy w. XVIII zachował się odpis z tegoż czasu na arkuszu, zawierającym kopie dokumentów dla Horaina biskupa hireńskiego archidiakona wileńskiego († 1774) od xx. franciszkanów wileńskich na str. 3 i na małej kartce podłużnej z zapiskiem na odwrociu: Jest wypisany *z datą* 1500 *innej ręki a sygnaturą innej ręki z w. XIX:* Odd: 2 Fas. 1. N. 32.

Przekł. polski z tegoż czasu tamże w fascykuliku kopij dokumentow franciszkańskich na str. 2 Nr 6 bez podania sygnatury dokumentu, z regestem obok na marginesie

471. [1] *O niebezpieczeństwie ruiny, grożącem murom kościoła bernardyńskiego w Wilnie z powodu niedbałej budowy, mówi Jan z Komorowa w swojem Memoriale ord. Fratrum Min. (Mon. Pol. Hist. T. V str. 200).*

inną ręką: Kupno pola y sianożenci Swierpliszek *tudzież na luźnej ćwiartce z zapiskami na odwrociu tąż ręką:* R. 1500. Przedaż na sianożęc y ziemię vel pole Swirpliszki od JPana Grzegorza *(pierwotne* Jerzego *przekreślone tąż ręką)* Jagiełłowicza. Numero 8-vo do duktu z Rukoyniami. W xiążce ten dokumęt, autentyk zaginął, ukazuie grunta na 15 beczek. Byc powinne pod Rukoyniami podług inwętarza y drugiego dokumętu na Swirpliszki. Dąbrowa y las Swierpkowicze obok tego lasu *(te trzy wyrazy ostatnie nad przekreślonem tąż ręką napisanego pierwotnego:* w drugim dokumęcie*); sygnatura z początku w. XIX:* Odd. 2. Fas: 1 N. 32.

Reg. w przywileju króla Zygmunta I w Wilnie z d. 5 grudnia 1522, zachowanym w oryginale (w Bibljotece Pol. Akad. Umiej.) tudzież w jego transumptach z 20 lipca 1636, 3 lutego 1653 i 20 lipca 1672 (ob. wyżej str. 37 Nr 22). Regest ten brzmi następująco: (30) Item litteras Gregorii Jakyeylowycz, qui confitetur se perpetuo vendidisse eisdem fratribus pratum suum proprium pro duabus sexagenis.

Ego Gregorius Jakieylowicz[a], equitans ad bellum contra perfidos Moscovitas, recognosco me tenore presentium vendidisse pratum meum proprium reverendo patri Joanni vicario ad Beatam Mariam in Arena ordinis Minorum pro duabus sexagenis aeternaliter et in aevum et terram dictam Schwyrpliszki[1] minus decem grossis perpetualiter. Acta sunt haec coram provido domino Georgio Twikowicz[b] cive Vilnensi et coram Gregorio villano de Kijany, feria 4[ta] ipso die sanctae Clarae anno Domini MD, in cuius rei testimonium sigillum meum est impressum[c].

473.

B. m. i d. (Wilno, ok. 12 sierpnia 1500).

Tenże Grzegorz Jakiejłowicz zapisuje klasztorowi i kościołowi braci mniejszych u P. Marji na Piaskach w Wilnie swego człowieka Marcina Niedziewicza wraz z jego braćmi, żoną i dziećmi, z wszystkiemi polami, łąkami i zaroślami, jako też wszystkie ziemie sobie zastawione i przez siebie kupione z zastrzeżeniem prawa pierwokupna dla swych krewnych za 300 kóp groszy.

Or. i Kop. brak.

Reg. w przywileju króla Zygmunta I w Wilnie z d. 5 grudnia 1522 i jego transumptach (przytoczonych w poprzednim dokumencie, ob. też str. 37 Nr 22). Regest ten brzmi następująco: (31) Item eiusdem Gregorii alias litteras, quibus hominem suum Martinum Nyedzyewycz cum fratribus suis, uxore et liberis, cum omnibus agris, pratis et rubetis, et item omnes terras sibi invadiatas et per eum emptas pro pecunia monasterio predicto et illius ecclesie inscripsit, ita ut si quis ex proximioribus suis istud habere velit, debet trecentas sexagenas reponere ecclesie predicte.

---

472. [a] *w kopji na arkuszu i w jednym przekładzie polskim poprawione drugą ręką na* Jagiełłowicz *i* Jagiełowicz *w drugim zaś wypisane odrazu* Jagiełłowicz, *nadto w kopji na luźnej kartce* Georgius, *gdzie i* perfides [b] *w kopji na kartce* Turkowicz [c] *tamże błędnie położono tutaj na końcu powyższy ustęp:* et terram >< perpetualiter

472. [1] *Miejscowość nieznana.*

474.

Wilno, 17 sierpnia 1500.

Szlachetna Helena przedkłada Wojciechowi biskupowi wileńskiemu do zatwierdzenia testament (Uljany Duchny wdowy po Bartoszu Montolcie staroście bielskim, ob. wyżej str. 545 Nr 465).

Or. brak.

Kop. Archiwum Główne w Warszawie, rpis Varia nr 71 k. 9'; odpis ten sporządzony został ręką ks. M. Herburta (do słów humilitate*).*

In nomine Domini amen. Sub anno Nativitatis eiusdem millesimo quingentesimo, indictione tercia, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri domini Alexandri divina providentia pape sexti anno nono, die vero 17 mensis augusti, hora terciarum, in mei ipsius notarii publici et testium infrascriptorum ad hoc vocatorum presencia, constituta personaliter coram reverendissimo in Christo patre ac domino domino Alberto Dei gratia episcopo Vilnensi, Vylne in curia episcopali in sala inferiori, nobilis Helena praesens testamentum coram sua reverendissima paternitate exibuit et produxit, nominibus melioribus modo, via, iure, causa et forma, quibus melius potuit et debuit, ac cum omni humilitate[a] petivit et postulavit, ut huiusmodi testamentum iuxta et secundum verum effectum et tenorem eiusdem, sua reverentia approbare, ratificare et auctoritatis ordinarii super posito decreto confirmare dignaretur; qui quidem reverendissimus dominus episcopus[b]...

475.

(Podrobiony).

Wilno, 24(?) sierpnia 1500.

Aleksander wielki książę litewski na skargę, wniesioną przez księdza Walentego zwyczajnego kaznodzieję w katedrze wileńskiej i prebendarza ołtarza fundacji wielkiego księcia Witołda przeciwko Mikołajowi urzędnikowi (świrennemu) wielkoksiążęcemu, iż mu nakazanych mandatem wielkoksiążęcym z 22 lipca r. 1499 (ob. wyżej str. 543 Nr 464) nie składa danin powinnych, ustanawia nową dla tegoż daninę, a mianowicie ośmnaście kóp monety litewskiej corocznie na św. Michał z młyna wielkoksiążęcego w Wilnie; biskup zaś wileński Wojciech przyrzekł imieniem swojem i następców swoich dawać mu wino.

Falsyfikat ten przechowuje się w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Dokument pergaminowy, gruby, źle wyprawiony, 39·5 × 23·5 + 4·5. — Pieczęć odpadła, pozostały po niej tylko trzy dziurki w zakładce. — Pismo z w. XVII. — Na odwrociu na złożeniu wewnętrznem zapisek: 1) ruski współczesny: Roku tisecza szestsot sorokъ pjatoho mesjaca henwara treteho dnja tot prywilei eho milost ksendzъ Martinъ Dlukhoszewskii do aktykowanja na wrade pokladal *(dalej po polsku:)* Stachowsky Mikołay podstarosci Wilenski; *2) na złożeniu spodniem z w. XVIII:* Ad altariam Vitoldi spectat *(ręką z r. 1753):* Literae Alexandri ducis Litvaniae, quibus pro altaria Witołdana assignatam certam contributionem commutat in paratam pecuniam de molendino ducali perpetuo currendam in

474. [a] *odtąd inna ręka* [b] *tu tekst się urywa*

specie 18 sexagenarum quolibet anno ad manus altaristae. Et illustrissimus episcopus vinum providere declaravit ad altaris necessaria 1500. *Ten sam zapisek prawie bez zmiany tylko z dodatkiem* in pargameno scriptae *powtarza się w rejestrze dokumentów pergaminowych tejże kapituły z drugiej połowy w. XVIII, na str. 11 pod pozycją 17; 3) na złożeniu wierzchniem pod dawnym krótkim zapiskiem wyblakłym zupełnie, ręką w. XVIII regest tego aktu w większej części zatarty, zaczynający się od słów:* Altare Witoldi. Alexander rex... constituit *(?)* praefecto cuilibet molendini regii Vilnen(sis) illud quomodo *(wyraz zatarty)* pro festo Sti Michaelis singulis annis *(reszta, dwa wiersze zatarte).*

Uw. Już samo pismo, pochodzące z w. XVII, zdradza ten wierutny falsyfikat, spisany stylem niedołężnym i przepełniony błędami, z których zwraca przedewszystkiem uwagę data dzienna aktu, podana jako środa w dniu św. Bartłomieja, podczas gdy w r. 1500 to święto przypadało na poniedziałek. Świadkowie zaczerpnięci zostali co drugi z dokumentu Aleksandra z 22 lipca 1499 (ob. Nr 464).

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Alexander Dei gratia | dux Lithuaniae, Russiae Samogitiaeque etc. dominus et haeres significamus tenore praesentium quibus expedit universis praesentibus et futuris, horum notitiam habi|turis, quod veniens ad nostri praesentiam honorabilis Valentinus protunc ordinarius concionator in cathedra Vilnensi et simul praebendarius altaris, quod piae | memoriae praedecessor noster Alexander alias Vitowdus magnus dux Lithuaniae dotavit et de novo erexit; conquestus est contra Nicolaum factorem nostrum seu officialem suierenny dictum, quod ei iuxta mandatum nostrum anno Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo nono sibi cognitum singulis annis duodecim pernas lardi, duo vasa salis, quatuor lapides butiri, duo vasa pultium et duo milii et unum vas pisi dare recusaverit. Qua in causa postquam factor noster advertit se contra nostram voluntatem eiusmodi proventum detinendo fecisse, iussus comparuit. Hic postquam satis iustas causas coram nobis exposuerit, quibus ostendit se non posse satisfacere huic obligationi, pronunciavimus illum esse liberum ab eiusmodi pensione. Ut tamen satisfiat fundationi pioque et sancto desiderio praedecessoris nostri, Vitowdi magni ducis Lithuaniae, constituimus de aliis redditibus nostris eiusmodi extenuationem compensare. Loco prioris itaque proventus quilibet praefectus molendini nostri Vilnensis illud quomodocunque possidens pro festo sancti Michaelis singulis annis (vel ut in his dictum est) iuxta intentionem praedecessoris nostri Vitowdi magni ducis Lithuaniae pro festo sancti Martini octodecem sexagenas monetae Ducatus nostri solvere tenetur. Accessit ad hanc compensationem admodum reverendus dominus Albertus episcopus Vilnensis, qui eidem concionatori vinum tribuere promisit. ad quod semper largiendum se suosque successores ratione bonorum quorundam a nobis acceptorum obligavit. Atque eiusmodi proventum plenarie semper altaristae dicto et suis successoribus solvi et dari volumus perpetue et in aevum sine quavis negligentia, difficultate aut protractione. Ad cuius sedulam in sua plenitudine executionem etiam successores nostros specialiter obligamus. In cuius rei evidentius robur et firmitudinem maiorem sigillum nostrum praesentibus est appensum. Actum et datum Vilnae, feria quarta ipso die sancti Bartholomaei anno Domini millesimo quingentesimo. Praesentibus Nicolao Radziwiłowicz palatino Vilnensi et Ducatus nostri cancellario[a], Joanne de Zabrzezie[b] palatino et castellano Trocensi, Stanislao Kiszka Lidensi, Joanne Mikołaiewicz in Vilkia, Alberto Kuczykowicz Volkouiensi[c] tenutariis et marschalcis nostris.

476.

Brasław, 20 października 1500

Aleksander wielki książę litewski na prośbę księdza Więsława plebana brasławskiego, po uprzedniem zbadaniu przez siebie wszystkich dochodów i po-

475. [a] cancellaria *w tekście* [b] Dezabrzezie *w tekście* [c] Vikouiensi *w tekście*

474.

Wilno, 17 sierpnia 1500.

Szlachetna Helena przedkłada Wojciechowi biskupowi wileńskiemu do zatwierdzenia testament (Uljany Duchny wdowy po Bartoszu Montolcie staroście bielskim, ob. wyżej str. 545 Nr 465).

Or. brak.

Kop. Archiwum Główne w Warszawie, rpis Varia nr 71 k. 9'; odpis ten sporządzony został ręką ks. M. Herburta (do słów humilitate*).*

In nomine Domini amen. Sub anno Nativitatis eiusdem millesimo quingentesimo, indictione tercia, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri domini Alexandri divina providentia pape sexti anno nono, die vero 17 mensis augusti, hora terciarum, in mei ipsius notarii publici et testium infrascriptorum ad hoc vocatorum presencia, constituta personaliter coram reverendissimo in Christo patre ac domino domino Alberto Dei gratia episcopo Vilnensi, Vylne in curia episcopali in sala inferiori, nobilis Helena praesens testamentum coram sua reverendissima paternitate exibuit et produxit, nominibus melioribus modo, via, iure, causa et forma, quibus melius potuit et debuit, ac cum omni humilitate[a] petivit et postulavit, ut huiusmodi testamentum iuxta et secundum verum effectum et tenorem eiusdem, sua reverentia approbare, ratificare et auctoritatis ordinarii super posito decreto confirmare dignaretur; qui quidem reverendissimus dominus episcopus[b]...

475.

(Podrobiony).

Wilno, 24(?) sierpnia 1500.

Aleksander wielki książę litewski na skargę, wniesioną przez księdza Walentego zwyczajnego kaznodzieję w katedrze wileńskiej i prebendarza ołtarza fundacji wielkiego księcia Witołda przeciwko Mikołajowi urzędnikowi (świrennemu) wielkoksiążęcemu, iż mu nakazanych mandatem wielkoksiążęcym z 22 lipca r. 1499 (ob. wyżej str. 543 Nr 464) nie składa danin powinnych, ustanawia nową dla tegoż daninę, a mianowicie ośmnaście kóp monety litewskiej corocznie na św. Michał z młyna wielkoksiążęcego w Wilnie; biskup zaś wileński Wojciech przyrzekł imieniem swojem i następców swoich dawać mu wino.

Falsyfikat ten przechowuje się w Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Dokument pergaminowy, gruby, źle wyprawiony, 39·5 × 23·5 + 4·5. — Pieczęć odpadła, pozostały po niej tylko trzy dziurki w zakładce. — Pismo z w. XVII. — Na odwrociu na złożeniu wewnętrznem zapisek: 1) ruski współczesny: Roku tisecza szestsot sorokъ pjatoho mesjaca henwara treteho dnja tot prywilei eho milost ksendzъ Martinъ Dlukhoszewskii do aktykowanja na wrade pokladal *(dalej po polsku:)* Stachowsky Mikołay podstarosci Wilenski; *2) na złożeniu spodniem z w. XVIII:* Ad altariam Vitoldi spectat *(ręką z r. 1753):* Literae Alexandri ducis Litvaniae, quibus pro altaria Witołdana assignatam certam contributionem commutat in paratam pecuniam de molendino ducali perpetuo currendam in

474. [a] *odtąd inna ręka* [b] *tu tekst się urywa*

specie 18 sexagenarum quolibet anno ad manus altaristae. Et illustrissimus episcopus vinum providere declaravit ad altaris necessaria 1500. *Ten sam zapisek prawie bez zmiany tylko z dodatkiem* in pargameno scriptae *powtarza się w rejestrze dokumentów pergaminowych tejże kapituły z drugiej połowy w. XVIII, na str. 11 pod pozycją 17; 3) na złożeniu wierzchniem pod dawnym krótkim zapiskiem wyblakłym zupełnie, ręką w. XVIII regest tego aktu w większej części zatarty, zaczynający się od słów:* Altare Witoldi. Alexander rex... constituit *(?)* praefecto cuilibet molendini regii Vilnen(sis) illud quomodo *(wyraz zatarty)* pro festo Sti Michaelis singulis annis *(reszta, dwa wiersze zatarte).*

Uw. Już samo pismo, pochodzące z w. XVII, zdradza ten wierutny falsyfikat, spisany stylem niedołężnym i przepełniony błędami, z których zwraca przedewszystkiem uwagę data dzienna aktu, podana jako środa w dniu św. Bartłomieja, podczas gdy w r. 1500 to święto przypadało na poniedziałek. Świadkowie zaczerpnięci zostali co drugi z dokumentu Aleksandra z 22 lipca 1499 (ob. Nr 464).

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Alexander Dei gratia | dux Lithuaniae, Russiae Samogitiaeque etc. dominus et haeres significamus tenore praesentium quibus expedit universis praesentibus et futuris, horum notitiam habi|turis, quod veniens ad nostri praesentiam honorabilis Valentinus protunc ordinarius concionator in cathedra Vilnensi et simul praebendarius altaris, quod piae | memoriae praedecessor noster Alexander alias Vitowdus magnus dux Lithuaniae dotavit et de novo erexit; conquestus est contra Nicolaum factorem nostrum seu officialem suierenny dictum, quod ei iuxta mandatum nostrum anno Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo nono sibi cognitum singulis annis duodecim pernas lardi, duo vasa salis, quatuor lapides butiri, duo vasa pultium et duo milii et unum vas pisi dare recusaverit. Qua in causa postquam factor noster advertit se contra nostram voluntatem eiusmodi proventum detinendo fecisse, iussus comparuit. Hic postquam satis iustas causas coram nobis exposuerit, quibus ostendit se non posse satisfacere huic obligationi, pronunciavimus illum esse liberum ab eiusmodi pensione. Ut tamen satisfiat fundationi pioque et sancto desiderio praedecessoris nostri, Vitowdi magni ducis Lithuaniae, constituimus de aliis redditibus nostris eiusmodi extenuationem compensare. Loco prioris itaque proventus quilibet praefectus molendini nostri Vilnensis illud quomodocunque possidens pro festo sancti Michaelis singulis annis (vel ut in his dictum est) iuxta intentionem praedecessoris nostri Vitowdi magni ducis Lithuaniae pro festo sancti Martini octodecem sexagenas monetae Ducatus nostri solvere tenetur. Accessit ad hanc compensationem admodum reverendus dominus Albertus episcopus Vilnensis, qui eidem concionatori vinum tribuere promisit. ad quod semper largiendum se suosque successores ratione bonorum quorundam a nobis acceptorum obligavit. Atque eiusmodi proventum plenarie semper altaristae dicto et suis successoribus solvi et dari volumus perpetue et in aevum sine quavis negligentia, difficultate aut protractione. Ad cuius sedulam in sua plenitudine executionem etiam successores nostros specialiter obligamus. In cuius rei evidentius robur et firmitudinem maiorem sigillum nostrum praesentibus est appensum. Actum et datum Vilnae, feria quarta ipso die sancti Bartholomaei anno Domini millesimo quingentesimo. Praesentibus Nicolao Radziwiłowicz palatino Vilnensi et Ducatus nostri cancellario[a], Joanne de Zabrzezie[b] palatino et castellano Trocensi, Stanislao Kiszka Lidensi, Joanne Mikołaiewicz in Vilkia, Alberto Kuczykowicz Volkouiensi[c] tenutariis et marschalcis nostris.

476.

Brasław, 20 października 1500

Aleksander wielki książę litewski na prośbę księdza Więsława plebana brasławskiego, po uprzedniem zbadaniu przez siebie wszystkich dochodów i po-

475. [a] cancellaria *w tekście* [b] Dezabrzezie *w tekście* [c] Vikouiensi *w tekście*

siadłości tegoż plebana i jego poprzedników: 1. zatwierdza w całej rozciągłości uposażenie kościoła Matki Bożej w Brasławiu, założonego przez Moniwida wojewodę wileńskiego i starostę brasławskiego za zgodą w. ks. Witołda, którego dokument fundacyjny zgorzał był wraz z kościołem za namiestnictwa brasławskiego Jerzego Zenowicza; uposażenie to obejmowało nadanie: a) ziem pasznych, bartnych, sianożęć, jezior, wód Ostrowia w tym powiecie i dworu nad jeziorem Nawiet; b) ludzi wolnych i danników imiennie przytoczonych z ich rodzinami i opłatami pieniężnemi, miodowemi i kunicznemi; c) dziesięcinę zbożową i ogrodową, także z jezior jakoteż z dworca Oboli w dryświackim powiecie; d) karczmę w mieście Brasławiu; 2. przydaje zaś od siebie: a) opłatę dwóch kóp groszy z karczmy, będącej w dzierżeniu Macki mieszczanina; b) zwolnienie mieszczan plebańskich od postoju służby starościńskiej z zastrzeżeniem jednak własnego (książęcego) postoju; c) nadanie jeziora Nawiet, zabraniając postronnym łowienia ryb w jeziorach, z wyjątkiem za pobytu w. księcia.

Or. brak.

Kop. Metryka Litewska w Moskwie, Ks. zapisów V k. 104'—105' z nagłówkiem: Funduszъ kostelu Braslawskomu.

Wyd. Russkaja istor. biblioteka T. XXVII, Litowskaja Mietrika otd. I cz. 1. Knigi zapisiej kol. 806—809 nr 237 T. I wyd. Łappo.

Reg. Baliński-Lipiński, Starożytna Polska T. III (1846) str. 287.

Uw. Aczkolwiek nie jest wykluczona interpolacja w tekście uposażenia kościoła, to jednak nie można wątpić o samym fakcie fundacji Moniwidowej i zaopatrzeniu jej w dokument w. ks. Witołda.

Wo imja swetyja neraždelimaja Trojcy aminъ. Koli by wczynъki ljudskii, kotorižъ sъ pryrozenьja konъczajutьsja, czerezъ twerdosti listowъ ku weczъnosti ne prywedeny i slusznymъ swedectwomъ ku przyszloho czasu wedomosti ne byliby dokonъczany, skazilaby wsjakii reczy sъ czasomъ starostь. Proto ku wekuistoe toeto reczy pamjati my Aleksanъdrъ Božju milostju welikii knjazь litowskii, ruskii, żomoitskii i inych panъ i dediczъ czynimъ znamenito simъ naszymъ listomъ, chto na neho posmotrytь, abo cztuczy eho wslyszitь, ninesznimъ i potomъ buduczymъ, komu budetь potreb toho wedati. Powedilъ peredъ nami plebanъ braslawъskii[1] knjazь Wenъslawъ, sztožъ woewoda wilenъskii panъ Moniwidъ[2], deržaczy Braslawlь u otczyznu, založilъ cerъkowъ Matki Boži wъ meste braslawъskomъ i funъdowalъ tuju cerkowъ, nadajuczy zemljami pasznymi i borьtnymi i senožatьmi i ozery i rekami i ljudmi slobodnymi i danniki na imja Ratina a Marasza a Oliseja a Iwana Kožu a Soprona a Timoszka a Stanka a Mikitu a Lowъkutja a Wolodka a Chotьjana i z ichъ bratьeju i zъ detmi i z ichъ platy hroszowymi i medowymi i kuniczъnymi i zъ ostrowomъ Serъkowъszczynoju[3] wъ tomъžo powete braslawъskomъ; i težъ kъ tomu pridalъ na tujužъ cerъkowъ Božju so wsichъ paszenъ braslawъskichъ i opeskichъ[4] desjatinu sъ ozimi i z jary i so ohorodowъ i z ozerъ i kъ tomu korczmu wъ meste braslawъskomъ i dworecъ za Nawetomъ ozeromъ Sobu-

476. [1] *Brasław, miasto na Litwie, położone nad jez. Drywiaty.* [2] *Ob. o nim wyżej na str. 73 Nr 46 w Uw.* [3] *Miejscowość nieznana.* [4] *T. j. na terenie Opsy, leżącej w pow. brasławskim na płd.-wsch. od Dryświat.*

tewъszczynu i ozero na imja Cno i z malymъ ozercomъ na imja Conъkomъ i z druhimъ ozeromъ na imja Woeticu i z rekoju Woeticoju, kotorajażъ bežytь sъ Snuda ozera i so wsimi ustьi reczokъ, kotoryiżъ wtekli w toe ozero Woeticu i z luhomъ ozera Snuda, totъ uholъ, kotoryjżo otъ eho ozera Woetъka[5]; teżъ z dozwolenьemъ predъka naszoho, welikoho knjazja Witowъta, totъżo pan Moniwidъ, buduczy w totъ czasъ woewodoju wilenъskimъ, takeżъ prydalъ desjatinu kъ toiżo cerъkwi, kъ Matce Bożoj u Braslawli, z dworca dryswjatskoho, sъ Oboli[6], zъ żyta ozimoho; i na tuju wsju wyszeipisanuju daninu wyprawilъ u welikoho knjazja Witowta i funъdatъ, kotorymъżo funъdatomъ predki eho wse toe wyszepisanoe nadanьe pożywali wo wpokoi. To pakъ zъ Bożъeho dopuszczenja tymi razy wżo nedawno pry namestniku Braslawskomъ, pane Juri Zenowiczu[7], taja cerkowъ zhorela co wsimi naklady i funъdatomъ toe cerъkwi. I bil namъ czolomъ, abychmo wse toe wyszeipisanoe nadanьe, kotorymъżo zъ dozwolenьemъ welikoho knjazja Witowta tuju cerъkowъ Matki Bożъi dobroe pameti nadalъ pan Moniwidъ, naszymъ priwilemъ potwerъdili. Ino my, obyskъ tomu dobryi wcziniwszi i dowedawъszise pewъnosti, sztożъ za predkowъ naszychъ perwyi plebany braslawъskii i teżъ nineszniі plebanъ knjazь Wenъslawъ wżo za nasъ wseho toto byli wъ derъżanьi, z laski naszoe wsi tyi wyszeipisanyi ljudi, slobodiczy i danьniki z danьmi hroszowymi i medowymi i kuniczъnymi i z ichъ zemljami paszъnymi i borъtnymi i senożatmi i so ozery i z rekami i so wsimi tymi wyszemenenymi desjatinami braslawskimi i dryswiatъskimi i opeskimi i so wsimi tymi wyszeipisanymi dochody i poplatki, kotorymъkolwe imenemъ mohutь nazwany byti, abo meneny byti, so wsimъ prawomъ i panъstwomъ, ne ostawljajuczy na nasъ i na naszy nasledki, prydaemъ to ku cerъkwi Bożъi braslawъskoi i potwerżaemъ simъ naszymъ listomъ weczno na weki wekomъ ninesznemu plebanu braslawъskomu knjazju Wenъslawu i po nemъ buduczymъ plebanom wъ Braslawli. Teżъ i z osobliwoe naszoe laski, chotjaczy wъ toi wyszeipisanoi cerkwi chwalu Bozъju rozmnożyti, prydali esmo platъ zъ druhoe korczmy w ehożъ meszczanina wъ Macka dwe kope hroszei; maetь totъ Macko i potomъ chtokolwe budetь na eho mestcy sedeti, sъ korczmy nineszъnemu plebanu braslawъskomu knjazju Wenъclawu dawati po dwe kope hroszei i po nemъ buduczym plebanomъ; takeżъ kotorych on meszczanъ posadilъ za soboju na cerъkownych zemljachъ wъ tychъ dworechъ eho, ne nadobe sluhamъ namestъnika braslawъskoho stanowitsja, wymenjaja o naszomъ sczasnomъ pryechanьi; takeżъ kъ tomu prydali emu ozero naszo na imja Naweto[8], kotoroeżъ podle mesta braslawъskoho podъ eho dworomъ; wъ tyi wsi wyszeipisanyi ozera cerъkownyi nichto ne maetь wstupatise, ni namestnikъ naszъ braslawъskii ani ljudi naszy Braslawcy, ne nadobe ichъ imъ newody woloczyti ani podwolokami ani brodniki ani noroty, wymenjaja na naszъ pryezdъ, koli maemъ sami byti wъ Braslawli, tolko w tomъ ozere Nawete. Pisanъ wъ Braslawli, w letъ Bożъeho Narozenьja tysecza pjatsotъnoe meseca okъtebra 20 denь, inъdiktъ 4. Pry tomъ byli: ochmistrъ welikoe knehini namestnikъ kowenskii panъ Woitechъ Janowiczъ, a podstolii namestnikъ braslawskii panъ Stanislawъ Janowiczъ, namestnik utenskii knjazь Michailo Lwowiczъ Hlinskii.

476. [5] *Ze wspomnianych tu jezior, należących do grupy jezior brasławskich, zatrzymały do dziś dnia swoje nazwy jez. Snudy i Cno; jezioro Wojetica to może dzisiejsze Wojsa, w każdym zaś razie rzeczka Wojetica, o której tu mowa, to dzisiejsza Drujka, poboczna Dźwiny.* [6] *Dziś Dworzyszcze pod m. Dryświaty nad jez. Obole.* [7] *Jerzy Iwanowicz Zenowicz, namiestnik brasławski, później (1507) smoleński, Wolff J., Senatorowie i dygnitarze WXL. str. 51 i Boniecki A., Poczet rodów WXL. str. 417.* [8] *Zapewne małe jezioro tuż przy Brasławiu na pn.-zach. od jez. Drywiaty.*

477.

B. m., 1500.

Szlachetny Wiktor Gabrjałowicz nadaje kościołowi parafjalnemu w Mereczu Mongierdowiczowym dwa pustkowia z całą ich przynależnością i dziesięcinę wszelkiego ziarna ze swego dworu, za co każdorazowy pleban ma odprawiać co kwartał aniwersarz, śpiewając wilje ze mszą za zmarłych.

Or. brak.

Kop. Tyszk. k. 55' nr 48 (jest to raczej obszerne streszczenie dokumentu niż jego tekst dosłowny).

Reg. 1. Ks. Przyałgowski W., Żywoty biskupów wileńskich T. I str. 85. — 2. Ks. Kurczewski J., Biskupstwo Wileńskie str. 185.

Nobilis Victor Gabrialovicz anno Domini millesimo quingentesimo inscripsit et dedit duas terras alias pvsthowczyssna nominata Okvczyowsczyna et alia cognominata terra Svnyelowsczyna ad eclesiam parochialem in Meracz Mongyrdovicz[1] cum omnibus terris, pratis, silvis, gays, nichil iuris et proprietatis in eisdem sibi et suis successoribus reservan(do). Item idem Victor ad eandem eclesiam in Meracz Mongirdovicz dedit et inscripsit decimam de omni grano de curia sua in Merecz, occasione quorum plebani seu eiusdem eclesie rectores pro tempore existentes tenebuntur singulis annis quolibet quartali vigilias cum missa pro defunctis cantare et adimplere. Ad quam inscripcionem idem dominus Victor sigillum alias signetum subap(p)endi iussit et mandavit.

478.

(Wilno, na przełomie w. XV/XVI).

Brat Mikołaj gwardjan bernardyński (w Wilnie), stwierdzając, że Piotr Szostak podkomorzy wielkoksiążęcy (nadworny) doręczył prokuratorowi zakonnemu dziesięć kóp należnych z testamentu ś. p. Mikołaja Dorgowicza, uprasza wraz z konwentem biskupa (wileńskiego Wojciecha), by tenże Piotr nie był już więcej niepokojony.

Or. Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Dokument papierowy na małej ćwiartce w formie ósemki 16·5 × 8·9 cm, bardzo dobrze zachowany, jedynie u dołu na obu zagięciach trochę naddarty. — W środkowem złożeniu pieczęć wyciśnięta w wosku czerwonym przez papier, ośmioboczna 18 × 16 mm, obecnie niewiadomo od jakiego czasu przyszyta do dokumentu nitką jedwabną koloru zielonego: wyobraża, o ile można rozeznać, dwie postaci stojące jedna za drugą, na pierwszym planie ze wzniesionemi rękami a głową nieco pochyloną i w lewo zwróconą, u stóp różdżka czy też palma, druga z poza niej wyziera; niewątpliwie to św. Franciszek ze św. Bernardynem, będący tytułem konwentu bernardyńskiego w Wilnie; z obu ich stron wzdłuż osi dłuższej napis, widać go z prawej strony ale nieczytelny (S. Francis.?). — *Pismo drobne, piękne, wyrobione.*

Reverendissime in Christo pater. Recognosco fideliter, quomodo dominus Petrus succamerarius illustrissimi principis alias Szostak[1] totalem videlicet decem sexagenarum

477. [1] *Ob. objaśnienie na str. 554 Nr 470 przyp. 1.*

478. [1] *Z trzech podkomorzych tegoż imienia w owym czasie, nie wiadomo, o którym tu mowa; ob. Wolff J., Senatorowie str. 295.*

testamenti optimae memoriae Nicolai Dorgowicz[2] solutionem procuratori nostro fecit praesentibus fratribus meis. Rogo R. P. V. velitis eum liberum facere et ne propter hoc[a] impediatur a quovis videlicet iure spirituali et homine; et ego licet indignus cum fratribus meis pro R. P. V. exorare non cessantibus.

(Tą samą ręką): Frater Nicolaus gardianus loci S. Bernardini, minimus exorator.

479.

Wilno, 20 stycznia 1501.

Aleksander wielki książę litewski na prośbę Bartłomieja plebana w Trzciannem nadaje mu i kościołowi jego łożysko na rzece Wilamówce na zbudowanie sadzawki i młyna na niej.

Or. brak.
Kop. Tyszk. k. 31' nr 29^b.

Alexander Dei gracia magnus dux Lithvanie, Russie, Samogithie etc. dominus et heres, significamus tenore presencium quibus expedit universis et singulis horum noticiam habituris, quia ad suplicacionem honorabilis Bartholomei plebani in Thrsczyana[1] et respectu obsequiorum eius, quibus apud nos bene meritus est et specialiter se nobis reddidit commendatum, horum intuitu volen(tes) ipsum ad eadem reficere prompciorem, sibi eclesieque sue locum seu alweum in fluvio Vilamowka[2] dictum, qui vadit penes Dobarz[3] circa fornacem picis parte ex una et granicies nobilis Nicolai Mroczek parte ex altera, ad erigendum et construendum piscinam de nowo dedimus, donavimus damusque, donamus et largimur per presentes habendum, tenendum, utifruendum, pacifice et quiete possidendum perpetue et in ewm; admit(t)imus et concedimus insuper eidem plebano molendinum construendum seu edificandum in eadem piscina et fluvio supranominato pro usu, utilitate ac commoditate eidem plebano prefate eclesie ac successorum suorum cum omnibus proventibus et utilitatibus ac emolimentis eius, prout sibi et suis successoribus melius, commodius videbitur. In quorum omnium et singulorum fidem et testimonium sigillum nostrum presentibus est subap(p)ensum. Actum et datum Wylne, feria quarta ipso die sanctorum Fabiani et Sebestiani martirum anno a Natali Domini millesimo quingentesimo primo. Presentibus ibidem generosis et nobilibus Joanne Stheczko capitaneo Drogyczyensi, Mathia Stheczko tenutario in Wyssokydwor, Joanne, Andrea et Jeorgio Dowoynowiczy fratribus germanis curiensibus, testibus circa premissa. Per manus honorabilis Stanislai plebani in Zurasz protunc notarii, qui[a] presencia habuit in commissis.

---

478. [a] hac *w tekście*

478. [2] *Dorgowicz (Dorgiewicz) Mikołaj ciwun dowgowski, ob. Boniecki A., Poczet rodów WXL. str. 46.*

479. [a] quia *w tekście*

479. [1] *Ob. objaśnienie na str. 512 Nr 439 przyp. 1.* [2] *Wilamówka, rzeczka przepływająca przez wieś tej nazwy na pn. od Trzciannego, lewobrzeżny dopływ Biebrzy.* [3] *Dobar, osada nad rz. Wilamówką, poniżej wsi Wilamówki.*

480.

Wilno, 21 lutego 1501.

Łohwin Sawicz, Oksienty Jermolicz Kryczewiec i Klim Waśkowicz ze swojemi żonami Tacjaną, Oleną i Nastazją, córkami zmarłego Wasyla Kuryłowicza sprzedają księdzu Janowi wikaremu i braciom klasztoru Matki Boskiej zakonu św. Franciszka w Wilnie ziemię Wasyla Kuryłowicza, dziedzinę żon swoich, której położenie szczegółowo określają, za czterdzieści kóp groszy, wprowadzając w tę ziemię wspomnianego księdza wikarego wraz z księdzem Wojtkiem kaznodzieją litewskim i księdzem Jerzym Bojarusem braćmi tegoż klasztoru i zapewniają im swoją pomoc w razie domagania się tej ziemi przez kogokolwiek.

Or. *Archiwum Miejskie w Wilnie. Pergamin dość gruby, 37·8 × 23·5 + 4·3 cm, nieco poplamiony i woskiem skapany, zresztą dobrze zachowany. — Z trzech pieczęci dochowała się tylko jedna na trzeciem wisząca miejscu, po dwóch odpadłych pozostały tylko nacięcia w zakładce. Przywieszona na pasku pergaminowym, okrągła, średnicy 23 mm, wyciśnięta w czerwonym wosku, wyobraża w polu znak w kształcie łuku z nałożoną strzałą na naciągniętej cięciwie i w otoku napis:* печать климати. — *Na odwrociu zapiski: 1) na złożeniu wierzchniem zapisek ruski bliskoczesny:* зв нз мнихами Матки Божей; *2) na złożeniu spodniem współczesny zapisek łaciński ręką zapisku na zakładce:* Litera nostra super Wakyszky. Si aliqua iniuria in his litteris inscriptis ex tunc praedicti generes debent in pristinum redire et cum iniuriatoribus contendere; *3) na złożeniu wewnętrznem tąż ręką zapisek:* super terram ad Waky eundo ad Wakynyky; *4) na złożeniu wierzchniem zapiski z w. XVII:* Pro conventu Franciszkanorum; *niżej z tegoż wieku:* Przedaża gruntow Kuryłowiczowskich Oycom *(poprawione inną ręką na:* od Oycow*)* Franciszkanom Wilenskim przez successorow Kuryłowiczowskich za kop 40 *(dopisane ręką poprawiacza:* miastu Wilenskiemu*).* A° 1501 d. 21. February; *5) pod niemi z w. XVII/XVIII:* W teyze przedaży syanozec Wołkuska... *(reszta zapisku wytarta i nieczytelna); 6) z w. XVII też pochodzi zapisek na złożeniu spodniem, mocno wytarty, z którego dadzą się odczytać tylko wyrazy:* Przedaza od Oyców Franciszkanow miastu Wileńskiemu... 1501; *7) na złożeniu wewnętrznem z w. XVIII:* N° 18. R^{u} 1501 Februarii 21. Przywilej przedaży *(późniejsza ręka przerobiła na* Przedaż*)* po rusku pisany(a) gruntow od Oycow Franciszkanow miastu Wilenskiemu ziemi Wasila Kuryłowicza nad rzeką Waką cztery niwy wedle granic tamże opisanych y sianożęć pod Wołkowicze nazwane; *8) pod tem ręką z w. XVIII/XIX:* Od Łohwina Sawicza, Oxenteja Jarmolicza Krzyczewca, Klima Waskowicza zięciow i corek Wasila Kuryłowicza XXży Franciszkanom Wilenskim; *inna ręka dopisała niżej:* Kuryłowszczyzna pod Burbiszkami; *9) wreszcie tamże u dołu notatka ręką z w. XIX:* W Zbiorze przywilejów niedrukowany; *10) sygnatury na złożeniu spodniem: a)* N° 17° *(w. XVII), b) na złożeniu wierzchniem:* N° 18uo *(w. XVIII, przekreślone), c) wyżej:* N° 3^{tio}, *d) na złożeniu wewnętrznem z w. XVIII/XIX:* Zgromadzenia 1° *(niżej)* do niego należy Zgrom. 2° N. 2, *e) obok inną ręką:* N° 14, *f) u dołu:* ex Fasciculo 2do *(w. XVIII, przekreślone).*

Kop. *1. Bibljoteka Ord. Krasińskich w Warszawie, rpis nr 244, zawierający kopjarz dokumentów miasta Wilna z drugiej połowy w. XVII; na k. 6'—7 jest ten akt w łacińskim alfabecie z nagłówkiem:* Przedaża niw y gruntow Kuryłowiczowskich przez successorów Wasilia Kurylowicza Wielebnym Oycom Franciszkanom konwentu Wilenskiego roku 1501 dnia 21 Februarii uczyniona, po rusku pisana N° 17 *(poprawione inną ręką na 16). Na marginesach obszerne streszczenie polskie dokumentu. Przy końcu tekstu uwaga:* u tego listu dwie pieczęci przywiesistę. — *2. Bibljoteka hr. Branickich w Suchej, rpis*

nr 29, będący kopją z w. XVIII z Kop. 1; na str. 100—101 pod nrem LXII podany ten akt w odpisie przepełnionym błędami. — 3. Archiwum Główne w Warszawie, rpis Varia nr 71 k. 31', odpis sporządzony z Kop. 2 przez Wincentego Korotyńskiego w Wilnie przed r. 1866, jak objaśnia notatka na k. 32.

Wo imja swetyja Troica amin. Soznawaem my Lohwin Sawicz a Oksentej Ermolicz Kriczewec a Klim Waskowicz zjati nebożczikowy Wasilewy Kurilowicza iz naszimi żenami i iz Wasilewymi nebożczikowymi Kurilowicza doczkami iz Totьjanoju i iz Olenoju i iz Nastasьeju: Prodali esmo kn(ja)zju Janu wikarju Matki Bożei klasztarja u Wilenskom měste[a] i wsei bratьei zakonu swetoho Franciszka nynesznim i potom buduczim w tom klasztari Matki Bożei zemlju Wasilja Kurilowicza oczizmu i dědiznu żon naszich: perwuju niwu protiw klasztarskoe ich niwy czerez dorohu k Wace[1] na prawe educzi k Wakinikom a druhuju niwu meżi Markowoe niwy i meżi Psarcowskoe niwy, iz hai i iz sadom; eszczo dwi niwe protiw Chwedka Krylowicz(a) dworca prozwiszczom Kamenka; eszczo senożatь na Wace pod Wolczewiczi. To wse prodali esmo kn(ja)zju wikarju za sorok kop pěnjaznych hroszi obel wěczno kn(ja)zju wikarju nynesznemu i potem buduczim, eh(o) brati zakonu s(we)t(o)ho Franciszka, meszkajuczim u klasztari Matki Bożei; i zaweli esmo kn(ja)zju wikarju tuju zemlju pered kn(ja)zem Woitkom kaznaděem litowskim i pered kn(ja)zem Jurьem Bojarusom, pered bratьeju tohoż klasztarja Matki Bożei. A esli chtokoli bude toe zemli u kn(ja)zja wikarja poiskiwati, tohdy my wsi perwopisannye zjati Wasilewy i iz naszimi żenami maem wo wsem tuju wsju zemlju oczisczati kn(ja)zju wikarju i wsej brati, meszkajuczim u klasztari Matki Bożei. A pri tom byli pan Janъ Hanusowicz burmistrъ města Wilenskoh(o), a pan Mikula Jurьewicz radca města Wilenskoh(o), a pan Matěi Stankowicz Podeikowicz bojarin Wasiliszkskii, a Janъ Khestowtowicz komornik welikoh(o) kn(ja)zja. A dlja bolszee twerdosti i swedectwa my perwopisannye zjati Wasilewy Lohwin Sawicz i Oksentei i Klim i peczati esmo swoi priložili k semu naszemu listu. Pisan sii nasz listъ u Wilenskom měste, few(ralja) ак *(21)* den, indik(t) д *(4)* pod lěty Božja Narożen(ja) аф *(15)* lěta perwoho hodu.

(Pod tekstem z prawej strony pod zakładką ręką pisarza:) Pisał Hrinko pisar městьskii. *(Na zakładce z lewej strony inną współczesną ręką łacińskiem pismem:)* Lohvyn Savicz et Oksentey Germolicz et Klym Vaskovicz generi.

481.

Połonka, 29 marca 1501.

Stanisław Hlebowicz namiestnik połocki kościołowi swemu w Połonce pod wezwaniem ŚŚ. Piotra i Pawła i jego kuratowi Mikołajowi Gnatowi oraz tegoż następcom nadaje zalew rzeczny Szniathvycza, *karczmę wolną i chłopa niewolnego z potomstwem jego.*

Or. brak.

Kop. 1. Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Zapisek na odwrociu wielkiego dokumentu pergaminowego kościoła w Połonce z r. 1502. — 2. Lib. VI k. 308'. — 3. Czart. k. 51—51'. — 4. Lib. Magn. k. 42.

480. [a] *nadpisane nad wierszem*

480. [1] *Waka, dopływ lewobrzeżny Wilji niedaleko Trok; w tej okolicy koło wsi Waki leżały zapewne wspomniane tu niwy, których nazw dziś odszukać nie można.*

In nomine Domini amen. Sub anno Domini millesimo quingentesimo primo. Ego Stanislaus Chlebovycz[a 1] <marchio ac pallatinus serenissimi magni ducis et regis ac[b]> tenutarius Plocensis[c], existens bene sanus in omnibus viribus meis in corpore et in anima, ex sincera et mera voluntate mea vidensque deffectum e(c)clesie mee in Polonca tituli sanctorum Petri et Pauli apostolorum legavi et dedi et inscripsi eidem ecclesie supradicte et curato protunc existenti Nicolao Gnath et eius successoribus perpetualiter et in ewm ob salutem anime mee et successorum meorum fluvium stagnum alias p r u- d z y e c z[d] Szniathvycza[e 2] cum ambabus rippis, nihil mihi in eo reservans ac successorum meorum in eo, ita late, ita longe, sicut ego solus habui et possidebam ad aliud stagnum Zanyovą[f 3], et tabernam liberam perpetualiter, ita quod alia taberna non debet fore ex- cepta, ecclesiastica cum area penes sinagogam Rutinicam[g] scismaticam, et ribaldum obnoxium nomine Jacobum cognomine Szovycz[h] eciam perpetualiter cum eius posterioritate. Coram testibus feria tertia post Pasca in curia in Polonka coram honorabili domino Mathia curato de Izskolka[i] et coram domino Stanislao de Lyppą et coram domino Stanislao sacerdote curiensi et coram domino Alberto vicario inibidem et coram nobilibus Andrea Pawlovycz et Hrynko Maczkevycz et coram Mykytha Szaczkovycz et coram Chvethko Prothaszovycz[j] et coram Deo et tota gerarchia celesti, et aliis quam pluribus astantibus. Amen.

482.

Rzym, 31 marca 1501.

Papież Aleksander VI mistrzowi Erazmowi Ciołkowi proboszczowi kościoła wileńskiego, pierwszemu najwyższemu sekretarzowi Aleksandra w. księcia litewskiego i posłowi jego do tegoż papieża i Stolicy apostolskiej, nadaje motu proprio notarjat apostolski.

Or. brak.

Kop. Archiwum Watykańskie, Regesta Vat. T. 868 k. 41—41', na początku na marginesie lewym ręką tekstu: Hadrianus, *przy końcu pod tekstem tą samą ręką:* P. Thomarocius, *niżej inną ręką:* Collat. Hadrianus.

Reg. Kopjarz rzymski Erazma Ciolka wyd. X. J. Fijałek, str. 90 nr 33.

Alexander etc. Dilecto filio magistro Erasmo Vitellio preposito ecclesie Wilnensis notario nostro salutem etc. Pii Patris altissimi, qui prout vult dispensat singulis etiam plus quam merita requirant munera gratiarum, vices licet immeriti gerentes in terris, interdum honoribus minores efferimus, ut in mandatorum observantia humeri eorum fortiores efficiantur, cum itaque sicut accepimus tu, qui dilecti filii nobilis viri Alexandri

481. [a] Hlebowicz *Lib. VI* [b] *cały ten tytuł jest niewątpliwie później wtrącony w tekst, gdy Stanisław Hlebowicz otrzymał w r. 1504 tytuł wojewody połockiego w miejsce dotychczasowego tytułu namiestnika (por. Wolff J., Senatorowie i dygnitarze WXL. str. 45)* [c] *tak w Or., Lib. VI* Polocensis *poprawia z* Plocensis; Polocensis *Lib. M.* [d] prudziecz *Lib. VI* [e] *można czytać i* Szmathvycza; Szniathwicza *Lib. VI* [f] Zaniewą *Lib. VI* [g] synagogam Ruthenicam *Lib. VI* [h] Szowicz *Lib. VI* [i] Iskolka *Lib. VI* [j] Pawlowicz, Hrinko Mackewicz, Mikita Szaczkowicz, Hwedko Protaszowicz *Lib. VI*

481. [1] *Stanisław Hlebowicz namiestnik witebski 1495—1501, namiestnik połocki 1503, mianowany wojewodą w r. 1504, zmarł 1513 (Wolff J., Senatorowie i dygnitarze WXL. str. 45 i 85).* [2] *Staw ten czy raczej zalew rzeczny* (fluvius stagnum) *pod tą nazwą nie jest dziś znany.* [3] *Dziś nieznany.*

Lytthuanie magni ducis ad nos et Sedem apostolicam orator destinatus et ipsius magni ducis suppremus secretarius existis, virtutum decoreris ornatibus ac nostris et Romane Ecclesie obsequiis disponas insistere nosque alias gratum sentiamus tue bone fame et probitatis odorem, nos propterea personam tuam grato affectu prosequi volentes teque a quibusvis excommunicationis, suspensionis et interdicti aliisque ecclesiasticis sentenciis, censuris et penis, a iure vel ab homine quavis occasione vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existis, ad effectum presentium duntaxat consequendum harum serie absolventes et absolutum fore censentes, motu proprio non ad tuam vel alterius pro te nobis super hoc oblate petitionis instantiam, sed de nostra mera liberalitate te in nostrum et Sedis prefate notarium auctoritate apostolica tenore presentium graciose recipimus ac aliorum nostrorum et dicte Sedis notariorum numero et consortio favorabiliter aggregamus, intendentes, quod omnibus et singulis prerogativis, indultis, honoribus, privilegiis, exemptionibus, gratiis, libertatibus et immunitatibus gaudeas et utaris, quibus gaudent et utuntur ac uti et gaudere poterunt quomodolibet in futurum alii nostri et dicte Sedis notarii. Non obstantibus de certo ipsorum notariorum numero ac constitutionibus et ordinationibus apostolicis ceterisque contrariis quibuscunque. Sic igitur de bono in melius studiis virtutum intendas, ut in nostro conspectu ad maiora te semper constituas meritorum studiis digniorem nosque proinde ad te peramplius honorandum merito invitemur. Nulli ergo etc. nostre absolutionis, receptionis, aggregationis et intentionis infringere etc Si quis etc. Datum Rome apud sanctum Petrum, anno etc. MCCCCC primo pridie kalendas aprilis, pontificatus nostri anno nono.

483.

Połonka, 23 kwietnia 1501.

Andrzej Michałowicz ze Skrobowa zapisuje kościołowi ŚŚ. Piotra i Pawła w Połonce, jego plebanowi Mikołajowi Gnatowi i tegoż następcom dziesięcinę z całej swej dziedziny za duszę żony swej Heleny.

Or. brak.

Kop. 1. Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej; zapisek na wielkim dokumencie pergaminowym kościoła w Połonce z r. 1502. — 2. Lib. VI k. 306'. — 3. Czart. k. 49'. — 4. Lib. Magn. k. 41.

In nomine Domini amen. Sub anno Domini millesimo quingentesimo primo. Ego quidem nobilis nomine Andreas Michaylovycz de Szkrobovo[a], existens sane mentis et compos racionis, non compulsus nec coactus sed existens sane mentis legavi ut inscripsi decimam de tota hereditate mea[b] de omni grano ad e(c)clesiam S. Petri et Pauli domino plebano Nicolao Gnath protunc existenti et eius successoribus perpetualiter dare et solvere ob salutem anime mee et uxoris mee Elene[c]. Coram testibus: coram nobili domino Holechno Rymszycz et coram discreto[b] domino Alberto protunc existenti in vicariatu in Polonka et coram Chvyethko Nartholthovycz et coram Martino Ivaszkovycz et coram Arczymy Vyszadovycz et coram Bogdano Szyenykovycz[d], in festo S. Georgii et Adalberti et coram eodem plebano protunc existenti.

488. [a] Michayłowicz de Skrobowo *Lib. VI* [b—b] *Lib. VI opuszczone przy przepisywaniu, uzupełnia na marginesie ks. Mocarski. Lib. M. ten ustęp posiada* [c] Helenae *Lib. VI* [d] Olechno, Chwiedko Nartholtowicz, Iwaszkowicz, Arcimy, Wysadowicz, Sienykowicz *Lib. VI*

484.

Rzym, 28 kwietnia 1501.

Papież Aleksander VI na prośbę Jana Sapiehy rycerza diecezji wileńskiej, sekretarza ruskiego Aleksandra w. księcia litewskiego, który już dawniej otrzymał był pozwolenie na założenie kościoła parafjalnego p. w. św. Ducha w Ikaźni w dystrykcie brasławskim i na odprawianie w nim nabożeństwa w obrządku greckim przez „księży" ruskich, prawdziwych katolików i w posłuszeństwie Kościoła Rzymskiego zostających, ale go jeszcze nie wystawił, zezwala mu, aby w wybudowanym tymże kościele i konsekrowanym w obrządku łacińskim przez teraźniejszego biskupa wileńskiego wszyscy księża łacińscy i ruscy, wyświęceni w obrządku łacińskim, mogli odprawiać mszę i inne nabożeństwa a wierni zarówno łacińscy jak i rusini, zostający w posłuszeństwie Kościoła Rzymskiego słuchać mszy i innych nabożeństw; ponadto udziela odpustu lat dziesięć i tyleż kwadragen wszystkim wiernym za nawiedzenie tegoż kościoła już konsekrowanego w uroczystości Zielonych Świątek, Przeniesienia Pańskiego, Ofiarowania NPM., św. Piotra i Pawła oraz Poświęcenia tegoż kościoła, jako też jeśli się przyczynią do jego naprawy, zachowania i ozdoby.

Or. brak.

Kop. Archiwum Watykańskie, Arm. XXXII T. 21 k. 50'—51 pod nagłowkiem: Bulla ad episcopum Vilnensem super consecracione eclesie Ruthenorum pro eodem presbitero ritte ordinato.

Wyd. Kopjarz rzymski Erazma Ciołka, wyd. X. J. Fijałek str. 81 nr 10 (z objaśnieniami).

Reg. Jana z Komorowa Kronika bernardyńska w Mon. Pol. Hist. T. V str. 265.

Alexander episcopus serws servorum Dei. Ad perpetuam rei memoriam. Admonet nos commissa nobis desuper pastoralis officii solicitudo, ut nobis illis, per que ecclesiarum quarumlibet errectioni cum dum cultus augmento et animarum christifidelium salute valeat salubriter provideri, quantum cum Deo possumus libenter annuamus. Sane pro parte dilecti filii nobilis viri Johannis Sopyeha[1] militis Vilnensis diocesis nobis nuper exibita peticio continebat, quod licet ipse olim fervore devocionis accensus parrochialem eclesiam Sancti Spiritus in Ykaszno[2] in districtu Brzeslauiensi dicte diocesis canonice fundari et erigi obtinuerit illamque de bonis sibi a Deo collatis decenter dotaverit, ita quod ibi presbiteri Rutheni veri catholici et Sancte Romane Eclesie obedientes semper esse ac secundum morem Grecorum seu iuxta eorum ritus et mores celebrare deberent[3], tamen eclesia ipsa adhuc constructa non fuit et propterea eclesiam ipsam et

484. [1] *Jan (Iwan) Sapieha, w latach 1486—1504 pisarz wielkiego księcia, później marszałek król., ob. Boniecki A., Poczet rodów WXL. str. 304/5.* [2] *Ikaźn, dziś miasteczko w pow. brasławskim, dwie mile na wsch. od Brasławia.* [3] *Aktu tego nie znamy; uzyskał go Jan Sapieha niewątpliwie jeszcze u papieża Innocentego VIII, przed którym wyprzysiągł się herezji i został katolikiem. Otrzymał wtedy, wracając do kraju, od tegoż papieża brewe z 13 maja 1491, polecające go królowi Kazimierzewi, by go wziął w obronę przed napaściami schizmatyków. Odpis tego brewe zachował kanclerz Maciej Drzewicki w swoim kodeksie, obecnie Bibljoteki*

in ea[a] altaria, quotquot fuerint opportuna, consecrari ac in ea, postquam consecrata fuerit, quod presbiteri et clerici etc. Latini secundum ritum Latinorum ordinati etc. super altari seu altaribus dicte sedis existentes ac illius graciam et communionem habentes missas et alia divina officia audire possint; quare pro parte dicti Johannis, qui dilecti filii nobilis viri Alexandri magni ducis Lithuanie secretarius Ruthenicus existit, nobis fuit humiliter supplicatum, ut[b] in premissis oportune providere de benignitate apostolica dignaremur. Nos igitur eundem Johannem a quibuscumque excommunicacionis, suspensionis et interdicti aliisque ecclesiasticis sentenciis, censuris et penis a iure vel ab homine quavis occasione vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existit, ad effectum presencium duntaxat harum serie absolventes et absolutum fore censentes, huiusmodi supplicacionibus inclinati, quod omnes presbiteri Latini et Rutheni secundum ritum Latinorum ordinati in dicta parrochiali eclesia et super altaribus in ea pro tempore constructis, postquam constructa et edificata ac per venerabilem fratrem nostrum modernum episcopum Vilnensem seu alium episcopum ad hec per eum deputandum, super quo sibi plenam concedimus facultatem, secundum ritum Latinorum consecrata fuerint, missas et alia divina officia celebrare ac utriusque sexus christifideles tam Latini quam Rutheni sub devocione et obediencia Romane Eclesie persistentes ac graciam et communionem dicte Sedis habentes, missas et divina officia huiusmodi inibi audire libere et licite possint, auctoritate apostolica tenore presencium statuimus et ordinamus. Nos enim cupientes, ut eclesia predicta, postquam consecrata fuerit, ut prefertur, congruis frequentetur honoribus ac in suis structuris et edificiis debite conservetur et reparetur calicibusque ac ornamentis eclesiasticis ad divinum cultum necessariis muniatur, ac christifideles eo libencius devocionis causa ad illam confluant, de Omnipotentis Dei misericordia ac beatorum Petri et Pauli apostolorum Eius auctoritate confisi omnibus et singulis christifidelibus utriusque sexus vere penitentibus et confessis, qui parrochialem eclesiam predictam in Pentecostes et Transfiguracionis Domini nostri Jesu Christi ac Presentacionis Beate Marie semper Virginis et sanctorum apostolorum Petri et Pauli ac Dedicacionis eiusdem eclesie festivitatibus a primis vesperis usque ad occasum solis dictarum[c] festivitatum et Dedicacionis huiusmodi inclusive singulis annis perpetuis futuris temporibus devote visitaverint, ac ad reparacionem, conservationem et calicum et aliorum ornamentorum huiusmodi municionem manus porrexerint adiutrices, decem annos et totidem quadragenas de iniunctis eis penitenciis misericorditer in Domino relaxamus. Non obstantibus apostolicis ac in provincialibus et synodalibus conciliis editis generalibus et specialibus constitucionibus et ordinationibus ceterisque contrariis quibuscumque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre absolucionis, concessionis, statuti, ordinacionis ac relaxacionis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hec attemptare presumpserit, indignacionem Omnipotentis Dei ac beatorum Petr, et Pauli apostolorum Eius se noverit incursurum. Datum Rome apud sanctum Petrumi anno Incarnacionis Dominice millesimo quingentesimo primo, quarto kalendas maii, pontificatus nostri anno nono.

Jagiellońskiej Nr 38, skąd go drukował A. Lewicki w Cod. epist. saec. XV T. III 389/90 nr 379. W ten sposób rozwiązuje się wątpliwość, jaką miał L. Finkel, kiedy Iwan Semenowicz Sapieha, zwany zwyczajnie »Iwaszko Sapieżyc«, przystąpił w Rzymie do unji z Kościołem katolickim (Elekcja Zygmunta I. Kraków 1910, str. 173 w przyp. 1).

484. [a] eo *w tekście* [b] nec *w tekście* [c] dierum *w tekście*

485.

Rzym, (28 kwietnia 1501).

Papież Aleksander VI uprasza Aleksandra w. księcia litewskiego, ze względu na przykład przodków swoich i innych książąt litewskich, na przywiązanie swoje jako też Wojciecha biskupa wileńskiego do Stolicy apostolskiej, tudzież dla godności i pożytku kościołów, o wolne nadawstwo przez tegoż biskupa lub wikarjusza jego generalnego wszystkich beneficjów kościelnych wakujących, które należą do wielkoksiążęcego jego patronatu, nie wyłączając jego kanonij z prebendami, prałatur, administracyj i urzędów w katedrze czy kolegjacie, na które to beneficja i urzędy kościelne starał się narzucać własnowolnie osobistości mniej zdatne i użyteczne.

Or. brak.

Kop. Archiwum Watykańskie, Armarium XXXII T. 21 (zawierający Kopjarz rzymski Erazma Ciołka) k. 51 z nagłówkiem: Breve ad magnum ducem Lithuanie super beneficiorum collacionem.

Wyd. Theiner A., Vetera Monumenta Poloniae et Lithuaniae T. II str. 282 nr 301.

Reg. 1. X. Fijałek J., Uchrześcijanienie Litwy przez Polskę str. 260/1 z przyp. i str. 263 (z omówieniem i przytoczeniem tekstu). — 2. Kopjarz rzymski Erazma Ciołka, wyd. S. Kutrzeba i X. J. Fijałek str. 83 nr 11.

Uw. Datę dzienną tego breve uzupełnia Theiner (ob. ks. H. Folwarski, Erazm Ciołek, Studia Hist. Eccl., Warszawa 1935, str. 45).

(Dilecto filio nobili viro Alexandro magno duci Lithuanie). Alexander papa sextus. Dilecte fili, salutem etc. Accepimus, quod nobilitas tua ad omnia et singula beneficia ecclesiastica in civitate et diocesi Vilnensi sub tuo temporali dominio consistencia, cum pro tempore vacant, etiamsi canonicatus et prebende aut dignitates, personatus, administraciones vel officia in cathedrali vel collegiata eclesia sint, personas, de quibus tibi videtur, episcopo Vilnensi pro tempore existenti seu eius in spiritualibus viccario generali presentare posse, et easdem personas sic presentatas per te et non alias in illis per episcopum seu viccarium institui debere pretendens, venerabilem fratrem nostrum Albertum episcopum Vilnensem, quominus beneficia ipsa seu eorum aliqua aliis quam per te presentatis personis conferre possit, impedire niteris in sue episcopalis iurisdictionis dedecus et non modicum preiudicium. Cum autem, dilecte fili, valde indecorum sit, quod episcopus in diocesi sua de aliquo ecclesiastico beneficio libere disponere et personis ydoneis huiusmodi utilibus de illis providere non possit, idque nedum in episcopalis auctoritatis vilipendium, verum etiam dictorum beneficiorum et ecclesiarum, in quibus consistunt, grave preiudicium cedat, pertineatque ad nobilitatem tuam, que auctoritatis ecclesiastice et libertatis ac utilitatis ecclesiarum et beneficiorum sub tuo dominio consistentium defensor et actor esse debet, sic iura tua tueri, ut ecclesiasticarum personarum, presertim pontificalis culminis dignitate pollencium, honori et auctoritati dictarumque ecclesiarum commodo minime detrahatur, consueveruntque clare memorie progenitores tui et alii tui similes catholici principes, pro ecclesiarum et personarum illis inserviencium decore et amplitudine eis nedum aliqua iura remittere, verum plurima bona, facultates et privilegia prestantissima liberalitate concedere: eandem nobilitatem tuam monemus et rogamus in Domino, ut cum pro sinceritate consciencie tue et anime sa-

lutem, tum eciam contemplacionem nostram et pro tua in nos et hanc sanctam Sedem singulari devocione eiusdem episcopi, quem pro Regis eterni gloria venerari te convenit et sibi subiectarum ecclesiarum honori et utilitati prospiciens, sic in premissis te geris, ut per eundem episcopum de beneficiis predictis, cum pro tempore vacabunt, personis sibi gratis et eisdem ecclesiis utilibus, prout sibi videbitur, libere providere possit, in quo rem nomine tuo dignam et nobis et eidem Sedi gratissimam et altissimo Deo quam maxime acceptam efficies. Sic igitur, dilecte fili, in premissis nobilitas tua se gerat, ut pietas tua apud nos condignis laudibus commendari valeat, tuque nostram et predicte Sedis benedictionem et ab ipso Deo perhennis vite premium consequi promerearis. Datum Rome etc. (apud Sanctum Petrum sub annulo piscatoris, die XXVIII aprilis MDI, pontificatus nostri anno nono).

486.

Wilno, 10 maja 1501.

Aleksander wielki książę litewski, żywiąc wielką cześć dla zakonu braci kaznodziejskich reguły św. Dominika a szczególnie dla ojca Wojciecha de Syczene, *prowincjała prowincji polskiej dominikanów, nadaje im dla budowy klasztoru przy kościele św. Ducha w Wilnie: 1) grunt przy tymże kościele; 2) plac tuż koło domu i sąsiadujących z nim karczem, należącego do Mikołaja Korczaka, proboszcza wspomnianego kościoła; 3) potok* Vinger *z wszelkim użytkiem wody, a to za zgodą tegoż Mikołaja Korczaka, który złożył swą prepozyturę w ręce biskupa wileńskiego Wojciecha w obecności kapituły katedralnej wileńskiej; wreszcie zastrzega sobie i swoim następcom zastąpienie (w porozumieniu z biskupem) braci uchylającej się od posłuszeństwa regule zakonnej, nowymi braćmi, pragnącymi żyć wedle tej reguły.*

Or. dziś nieznany; istniał on jeszcze w początkach wieku XIX w Archiwum kościoła św. Ducha na pargaminie z pieczęcią wiszącą, *jak notują Dzieje Dobroczynności w Roczniku I (Wilno 1820) na str. 255, a za niemi J. I. Kraszewski w Wilnie T. II (Wilno 1840) na str. 351 z datacją wskazaną w przypisku na str. 359.*

Kop. Transumpt Wojciecha biskupa wileńskiego w Wilnie d. 20 maja 1501 w kopjarzu dokumentów dominikańskich w Archiwum klasztoru oo. dominikanów w Krakowie, zawierającym kopje oryginalne i zwykłe z w. XVI i XVII na k. 9—12; ob. niżej Nr 491.

Przekł. pol. 1. Teka Wileńska z r. 1858 nr 3 str. 76 (ogólna pag. 252) w pracy E(dwarda) T(yszkiewicza), O klasztorach zgromadzeń istniejących obecnie w diecezji wileńskiej; przekład dokonany przez ks. Kazimierza Lenartowicza O. P. — 2. Sadok Barącz, Rys dziejów zakonu dominikańskiego T. II str. 390 przyp. 512 (według poprzedniego przekładu).

Reg. 1. Dzieje Dobroczynności Roczn. I (Wilno 1820) str. 255. — 2. Kraszewski J. I., Wilno, T. II (Wilno 1840) str. 351 (prawdopodobnie według Reg. 1).

Uw. Bzowski Abr. w Propago D. Hyacinthi (Venetiis 1606) str. 8 podaje tylko ogólną wzmiankę o fundacji Aleksandra z datą 1501.

In nomine Sanctae et individuae Trinitatis amen. Quia frequentius res, quae praesentibus notę sunt et clarę, tempore procedente posteris futurisque ambiguę et obscurę efficiuntur, unde sapientum adinvenit ingenium, ut rerum gestarum memoria progeniretur, quod series earum, prout sunt gestę cum testium annotatione literis commendetur.

Proinde nos Alexander Dei gratia magnus dux Litwanię, nec non terrarum Samogitiae, Russię, Kyowię etc. dominus et haeres, ad perpetuam rei memoriam tenore praesentium significamus universis et singulis praesentibus et futuris, quomodolibet praesentium notitiam habituris quibus expedit, quomodo volentes, ut tempore nostri principatus et gubernationis nostrae sancta fides et religio christiana in dominiis nostris crescat et multiplicetur populusque christianus nostris beneficiis et liberalitate coadiutus merito et numero in honorem sui coadiutoris coaugeri et insuper divinę laudis praeconium ampliari possit, propterea habentes singularem respectum et devotionem ad ordinem fratrum Praedicatorum S. Dominici venerabilemque patrem fratrem Albertum [a] de Syczene [b] [1] s. theologię professorem provincialem provinciae regni Poloniae et non minorem ad fratres eiusdem professionis, qui scientia, vita et morum honestate et singulari praedicationis excellentia aliisque laude dignis virtutum meritis, quibus, ut nostra experientia et fide dignorum testimonio accepimus, pollent et in dies pollere non cessant; unde animadvertentes, quod ipsi fratres scientiis, doctrinis, salutiferis praedicationibus et aliarum virtutum exemplaritate in dominio nostro plurima incrementa fidei et religionis Christianę facere possent, eisdem motu nostro proprio et speciali deviotione ecclesiam S. Spiritus in Vilna nostrae provisionis pro divino cultu peragendo una cum area immediate coniuncta dictę ecclesiae pro monasterio constituendo et ędificando locumque, ubi domus cum quatuor tabernis domui eidem immediatis venerabilis Nicolai Korczak quondam praepositi ecclesiae dicti tituli S. Spiritus ex antiquo consistit, et torrentem Vinger [2] cum omnibus utilitatibus eiusdem aquae, quae humano ingenio quomodolibet, quibusvis non obstantibus, ex nunc et in posterum excogitari possunt, ad usum et utilitatem dictorum fratrum monasterii S. Spiritus non sine speciali consensu et ratihabitione dicti venerabilis Nicolai Korczak ecclesiae praefatę praepositi coram nobis per eum concesso et facto, finaliter tamen ad effectum subsequuto per resignationem tituli dictae praepositurae S. Spiritus, prout statuta ecclesiastica disponunt, in manibus reverendissimi domini Alberti Dei gratia episcopi Vilnensis in praesentia totius capituli ecclesiae S. Stanislai praesentibus assignamus, damus, donamus, approbamus et invisceramus, assignavimus, dedimus, donavimus, approbavimus et inivisceravimus cum omni iure, dominio et proprietate ex nunc et in ęvum dicto ordini fratrum Praedicatorum pro provinciali Poloniae et fratribus, qui per ipsum ordinem aut priores provinciales pro tempore dictae provinciae Poloniae missi et assignati fuerint ad praefatum monasterium S. Spiritus per nos eis sic iam donatum inhabitandum, quiete possidendum et dirigendum, prout ipsorum fratrum regula et ordinis statuta disponunt. Verum quia loca sacra et praesertim religiosorum monasteria locantur, eriguntur et privilegiantur, propter officium divinum peragendum et populum Christianum verbo, vita et moribus instruendum et aedificandum, proinde nos etiam tenore praesentium nostram intentionem et fratrum dictorum locationem nostris successoribus significamus et declaramus, quod si prior et fratres dicti monasterii S. Spiritus in nostra civitate Vilna sub observantia et vita religiosa, prout ipsorum regula et constitutiones disponunt, vivere noluerint, ex tunc nobis et nostris successoribus cum diocesano [c] fratres saepe dicti ordinis, qui sub observantia et religiose vivere voluerint, quibusvis nostris inscriptionibus [d] non obstantibus, advocare, inducere et in monasterio dicto locare ple-

486 [a] *wyraz nadpisany* [b] *skrobane i poprawiane w Kop.* [c] dioc̄ *w tekście* [d] *poprawione ze* subscriptionibus

486. [1] *Może Siecień (Siecienie) w pow. lipnowskim.* [2] *Winger, Wingry struga w Wilnie na Piasku, ob. wyżej str. 144 Nr 124.*

nariam facultatem reservamus. Actum et datum Vilnę, feria 2^a proxima post festum Natalis Sancti Stanislai anno Domini milesimo quingentesimo primo. Praesentibus ibidem reverendis et magnificis Alberto episcopo, Nicolao Radziuiłowio pallatino Vilnensi, Joanne de Zabrzedzie pallatino Trocensi, Alexandro Jurgiewicz castellano Vilnensi et capitaneo Grodnensi, Stanislao Janowicz capitaneo Samogitiensi et castellano Trocensi, Michaele duce Chlinensi, Alberto Clocko marschalcis nostris et Nicolao Nicołaiowicz subpincerna magni ducatus Litwaniae et capitaneo Belczensi, et aliis quam pluribus fide dignis testibus ad praemissa. Et in robur perpetuum sigillum nostrum est subappensum per manus honorabilis Stanislai Veneti[e] notarii, qui praemissa habuit in praemissis.

487.

Rzym, 15 maja 1501.

Papież Aleksander VI na prośbę Aleksandra w. księcia litewskiego pozwala na śpiewanie jednej tylko mszy przededniem w adwencie w katedrze wileńskiej, zamiast ośmiu śpiewanych tamże dotychczas codziennie, a na wspomożenie tejże katedry udziela wszystkim wiernym przy dopełnieniu zwykłych warunków odpustu trzydziestu lat i tyleż kwadragen za nawiedzenie jej pobożne w uroczystość Zmartwychwstania Pańskiego, Zielonych Świątek, Narodzenia i Podniesienia św. Stanisława oraz Poświęcenia Kościoła.

Or. bulli znajdował się w Archiwum Kapituły Wileńskiej jeszcze w pierwszej połowie w. XIX, jak świadczy streszczający obszernie tę bullę Katalog tegoż Archiwum z r. 1830 na str. 43/4 w dziale bull i indultów papieskich N. 2⁰ w pozycji 8. z zaznaczeniem, iż jest »w oryginale na pargaminie«.

Kop. 1. Archiwum Watykańskie, Regesta Vat. T. 868 k. 46—47' na początku, na lewym marginesie ręką tekstu: Hadrianus, *przy końcu zaś pod tekstem:* P. Thomarotius, *poniżej inną ręką:* Collac. Hadrianus. — *2. Tamże, Armarium XXXII T. 21 (zawierający Kopjarz rzymski Erazma Ciołka) k. 65.* — *3. Acta Cap. Cath. Viln. T. I, k. 4'—5' z nagłówkiem ozdobnem pismem:* Tenor bullae indulgenciarum pro ecclesia Vilnensi per eundem praepositum expedita *(sic)* cum idulto missae ante diem tempore Adventus. — *4. Tamże, Lib. I 2 k. CXLII'—CXLIV z nagłówkiem:* Ecclesie Vilnensi de missa ante diem indultum cum indulgenciis.

Wyd. 1. Theiner A., Vetera Monumenta Poloniae et Lithuaniae T. II (Romae 1861), str. 286 nr 306 (z Kop. 2). — *2. Ks. Kurczewski J., Kościół Zamkowy T. I str. 32—3 (z Kop. 4).*

Reg. 1. Kopjarz rzymski Erazma Ciołka z początku w. XVI, wyd. S. Kutrzeba i X. J. Fijałek w Archiwum Komisji Historycznej Serja 2, T. I str. 88 nr 26. — *2. Ks. Kurczewski J., Kościół Zamkowy T. I str. 17 (z mylną datą 15 marca).* — *3. Tamże T. III str. 4.*

Alexander episcopus servus servorum Dei. Ad perpetuam rei memoriam. Ex debito pastoralis officii nobis ex alto commissi ad ea libenter intendimus, per que[a] ecclesiasticarum personarum presertim in ecclesiis cathedralibus insignibus deservientium commoditati et pleniori divini cultus ministerio[b] ac eciam earundem ecclesiarum conservationi et ornamento animarumque christifidelium saluti Deo propicio salubriter consulitur. Sane pro parte dilecti filii nobilis viri Alexandri magni ducis Lytthuanie nobis nuper

486. [e] Veneum *błędnie w Kop.*

487. [a] *dwa razy powtórzone w Reg. Vat.* [b] *opuszcza Lib. I*

exhibita petitio continebat, quod in ecclesia Wilnensi, que inter ceteras ecclesias cathedrales ducatus Lytthuanie insignior existit et ad quam dux ipse singularem gerit devotionis affectum consueverunt singulis diebus tempore Adventus Domini octo misse decantari, et quoniam eo tempore dies admodum sunt breviores, officia vero divina longiora, ita quod omnes octo misse huiusmodi non bene neque commode decantari possint, pro parte eiusdem ducis nobis fuit humiliter supplicatum, ut[c] de cetero in dicta ecclesia in ipso tempore Adventus ex octo missis, que singulis diebus ut prefertur cantari consueverunt, una duntaxat missa ante lucem decantari possit, concedere aliasque in premissis oportune providere de benignitate apostolica dignaremur. Nos igitur, qui honesta fidelium vota benivolo favore libenter prosequimur, huiusmodi supplicacionibus inclinati, quod deinceps perpetuis futuris temporibus in dicto tempore Adventus Domini una missa duntaxat ex octo missis predictis ante lucem circa tamen eandem[d] lucem decantari libere et licite valeat, auctoritate apostolica tenore praesencium de[e] speciali gratia concedimus. Et insuper piis desideriis eiusdem ducis in hac parte annuentes ac[f] cupientes, quod prefata ecclesia, que eciam sicut accepimus prope partes infidelium sita existit, a christifidelibus congruis frequentetur[g] honoribus ac in suis edificiis peramplius reparetur, conservetur et[h] manuteneatur, nec non luminaribus et ornamentis ecclesiasticis decoretur et divinus ipse cultus maius inibi suscipiat incrementum, utque fideles ipsi eo prompcius ad premissa manus porrigant adiutrices, quo ex hoc ibidem dono celestis gracie uberius conspexerint se refectos, de Omnipotentis Dei misericordia ac beatorum Petri et Pauli apostolorum Eius auctoritate confisi omnibus et singulis utriusque sexus christifidelibus antedictis vere penitentibus et confessis, qui dictam ecclesiam in Resurrectionis Domini nostri Jesu Christi et Penthecostes ac Nativitatis et Translacionis sancti Stanislai nec non Dedicacionis eiusdem ecclesie festivitatibus et diebus a primis vesperis usque ad secundas vesperas inclusive festivitatum seu dierum earundem devote visitaverint[i] annuatim et ad reparacionem, conservacionem, manutencionem et alia premissa manus porrexerint adiutrices, triginta annos et totidem quadragenas pro qualibet festivitatum seu dierum earundem de iniunctis eis poenitenciis misericorditer in Domino relaxamus presentibus perpetuis futuris temporibus duraturis. Volumus autem, quod si alias visitantibus dictam ecclesiam et ad premissa manus adiutrices porrigentibus aut alias inibi[j] pias elemosinas erogantibus seu alias aliqua alia[k] indulgencia in perpetuum et ad certum tempus nondum elapsum duratura per nos concessa fuerit, presentes littere nullius sint roboris vel momenti. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre concessionis et relaxacionis infringere vel ei[l] ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare presumpserit, indignacionem Omnipotentis Dei ac beatorum Petri et Pauli apostolorum Eius se noverit incursurum. Datum Rome apud sanctum Petrum, anno Incarnacionis Dominice millesimo quingentesimo primo idibus[m] maii, pontificatus nostri anno nono.

488.

Rzym, 15 maja 1501.

Papież Aleksander VI wszystkim wiernym udziela odpustu lat 20 i tyleż kwadragen, jeżeli już jaki inny nie został nadany, za nawiedzenie jałmużnicze

487. [c] *dodaje* quod *Reg. Vat.* [d] *w Lib. I brak tego wyrazu* [e] ex *Lib. I* [f] et *Lib. I* [g] frequenter *Lib. I* [h] et *Acta cap.* [i] visitaverit *Lib. I* [j] huiusmodi *Acta cap.* [k] alia aliqua *Acta cap.* [l] *Lib. I opuszcza* [m] idus *Lib. I*

w Boże Narodzenie, w święto M. B. Gromnicznej i Wniebowzięcia kaplicy NPMarji, świętych Jędrzeja i Stanisława w kościele wileńskim, zbudowanej i uposażonej przez zmarłego Kazimierza króla polskiego, w której spoczywa jaśniejący wielu cudami Kazimierz, brat Aleksandra w. księcia litewskiego.

Or. *brak.*

Kop. *1. Archiwum Watykańskie, Regesta Vat. T. 868 k. 50'—51; na początku na lewym marginesie ręką tekstu:* Hadrianus, *przy końcu zaś pod tekstem:* P. Thomarotius, *niżej inną ręką:* Collat. Hadrianus. — *2. Tamże, Armarium XXXII T. 21 (zawierający Kopjarz rzymski Erazma Ciołka) k. 64'. — 3. Acta Cap. Cath. Viln. T. I k. 5'—6.*

Wyd. *1. Theiner A., Vetera Monumenta Poloniae et Lithuaniae T. II str. 287 nr 307 z datą:* VI Idus Maii *(z **Kop.** 1). — 2. Ks. Kurczewski J., Kościół Zamkowy T. III str. 4/5 (z **Kop.** 3).*

Reg. *1. Raynald O., Annales Ecclesiastici T. XI pod r. 1501 nr 20 z przytoczeniem jednego ustępu z tomu Regestów pod sygn. Lib. 2 ep. secr. p. 50 (a więc jak się zdaje z **Kop.** 1). — 2. Kopjarz rzymski Erazma Ciołka, wyd. S. Kutrzeba i X. J. Fijałek, str. 88 nr 25.*

Alexander etc. venerabilibus fratribus Vilnensi et Mednicensi ac Luceoriensi episcopis salutem etc. Alexander etc. Universis christifidelibus presentes litteras inspecturis salutem etc. Ecclesiarum et locorum ecclesiasticorum fabricis et ornamentis manus porrigere adiutrices pium et meritorium apud Deum existimantes, fideles singulos ad exhibendum eis oportuna suffragia spiritualibus muneribus, indulgentiis videlicet et remissionibus frequenter invitamus, ut per temporalia, que hiis tribuerint auxilia, premia consequi mereantur felicitatis eterne. Cupientes igitur, ut capella Beate Marie ac sanctorum Andree et Stanislai sita in ecclesia Wilnensi, per clare memorie Kazimirum Polonie regem magnifico opere constructa et dotata ac preciosissimis ornamentis pro divino cultu decorata, et ad quam ut accepimus dilectus filius nobilis vir Alexander magnus dux Lythuanie, cuius frater germanus Kazimirus dux apud illam capellam sepultus multis miraculis clarere perhibetur, singularem gerit devotionis affectum cupitque ad illam divinum cultum augeri, a christifidelibus frequentetur et in debita veneratione habeatur ac in suis structuris[a], edificiis et ornamentis conservetur et manuteneatur fidelesque ipsi eo libentius devotionis causa ad dictam capellam confluant ac ad conservationem et manutentionem predictas manus promptius porrigant adiutrices, quo ex hoc ibidem domo celestis gratiis uberius conspexerint se refectos, de Omnipotentis Dei misericordia ac beatorum Petri et Pauli apostolorum Eius auctoritate confisi omnibus et singulis fidelibus predictis vere penitentibus et confessis, qui capellam predictam in Nativitatis Domini nostri Jesu Christi et Purificationis ac Assumptionis Beate Marie Virginis festivitatibus a primis vesperis usque ad secundas vesperas festivitatum earundem inclusive devote visitaverint ac ad conservationem et manutentionem predictas manus porrexerint adiutrices ut prefertur, viginti annos et totidem quadragenas de iniunctis eis penitenciis misericorditer in Domino relaxamus presentibus perpetuo valituris. Volumus autem, quod si alias dictam capellam visitantibus et ad premissa manus adiutrices porrigentibus seu alias aliqua alia indulgentia in perpetuum vel ad certum tempus nondum elapsum duratura per nos concessa fuerit, presentes littere nullius sint roboris vel momenti. Datum Rome apud sanctum Petrum, anno etc. M°CCCCC°I° idibus may, pontificatus nostri anno nono.

488. [a] *następuje* et *przekreślone*

489.

Rzym, 15 maja 1501.

Papież Aleksander VI mistrzowi Erazmowi Ciołkowi proboszczowi kościoła wileńskiego, swemu notarjuszowi, który jest sekretarzem i posłem w. ks. litewskiego Aleksandra u tegoż papieża, ze względu na usługi oddane Stolicy apostolskiej, naukę jego własną i życie przykładne, zwalniając go od wszelkich wyroków, cenzur i kar kościelnych, pozwala motu proprio *przyjmować i dzierżyć jakiekolwiek urzędy i dostojeństwa w kościołach Królestwa Polskiego, krakowskim, gnieźnieńskim, włocławskim, poznańskim i płockim, w których wedle istniejących statutów i zwyczajów, zatwierdzonych przywilejami papieża Marcina V i może innych, kanonje z prebendami, prałatury, administracje i urzędy mogą otrzymywać tylko ci, którzy są szlacheckiego pochodzenia albo posiadają stopnie uniwersyteckie w teologji, obojgu prawie lub medycynie, w sztukach zaś nauczali przez lat siedm w tym wydziale lub uczyli się w innym, albo też wreszcie urzędnicy Stolicy apostolskiej.*

Or. brak.

Kop. 1. Archiwum Watykańskie, Regesta Vat. T. 868 k. 38—39', na początku na lewym marginesie ręką tekstu: Hadrianus, *przy końcu zaś pod tekstem:* P. Tuba, *poniżej inną ręką:* Collat. Hadrianus. — *2. Tamże, Armarium XXXII T. 21 (zawierający Kopjarz rzymski Erazma Ciołka) k. 74' z nagłówkiem:* Derogatio statutorum in favorem oratoris.

Reg. Kopjarz rzymski Erazma Ciołka, wyd. S. Kutrzeba i X. J. Fijałek str. 89/91 nr 32 (z przytoczeniem ustępu de non recipiendis plebeis*).*

Alexander etc. Dilecto filio magistro Erasmo Vitellio preposito ecclesie Wilnensis, magistro in artibus, notario nostro salutem etc. Grata devotionis obsequia, que nobis et apostolice Sedi hactenus impendisti et adhuc solicitis studiis impendere non desistis, nec non litterarum sciencia, vite ac morum honestas aliaque laudabilia probitatis et virtutum merita, quibus personam tuam etiam fidedignorum testimoniis iuvari percepimus, nos inducunt, ut te specialibus favoribus et gratiis prosequamur. Cum itaque, sicut accepimus, in statutis et consuetudinibus Cracouiensis, Gneznensis, Wladislauiensis[a], Poznaniensis ac Plocensis ecclesiarum in regno Polonie consistentium seu priviligiis et indultis per felicis recordationis Martinum V et forsan alios Romanos pontifices predecessores nostros concessis inter alia caveri dicatur expresse, quod canonicatus et prebende aut dignitates, personatus, administrationes vel officia dictarum ecclesiarum a nullis nisi de nobili genere ex utroque parente procreatis, aut magistris vel licentiatis seu bacallariis formatis in theologia, aut doctoribus seu cum rigore examinis in iure canonico vel civili lincentiatis aut in medicina, vel qui in artibus post susceptionem magisterii per ipsos in illis aut aliqua alia facultate per septennium studuerint seu rexerint magistris[1],

489. [a] *w tekście Reg. Vat. mylnie* Wradislauiensis; *brak tego wyrazu w Kopjarzu Ciołka*

489. [1] *Wydania bull papieskich jako też statuty kapitulne »De non recipiendis plebeis« ob. Statuty kapituły katedralnej włocławskiej z materjałów przysposobionych przez X. prałata Stan. Chodyńskiego wydał i bibljografją ustawodawstwa kapitulnego w Polsce poprzedził X. Dr*

seu apostolice Sedis officialibus pro tempore existentibus, qui in eisdem ecclesiis iuxta illarum statuta et laudabiles consuetudines in divinis personaliter deservire teneantur et sint astricti per litteras dicte Sedis vel legatorum eius, non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de statutis et consuetudinibus aut privilegiis et indultis huiusmodi mentionem, vel etiam ordinaria authoritate confici possint, ac quod dilecti filii capitula earundem ecclesiarum aliquem nisi ut prefertur qualificatum ad canonicatus et prebendas ac dignitates, personatus, administrationes vel officia huiusmodi admittere non teneantur aut ad id etiam censuris ecclesiasticis cogi aut compelli possint: nos volentes te, qui etiam dilecti filii nobilis viri Alexandri magni ducis Littwanie ad nos et Sedem predictam orator distinatus et, ut etiam accepimus, secretarius suppremus existis et, ut accepimus, prepposituram ecclesie Wylnensis inter alia obtines, premissorum obsequiorum et meritorum tuorum intuitu favore prosequi gracioso teque a quibuscunque excommunicationis, suspensionis et interdicti aliisque ecclesiasticis sentenciis, censuris et penis a iure vel ab homine quavis occasione vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existis, ad effectum presencium duntaxat consequendum harum serie absolventes et absolutum fore censentes, motu proprio non ad tuam vel alterius pro te nobis super hoc oblate petitionis instanciam, sed de nostra mera liberalitate tibi, ut quoscunque canonicatus et prebendas ac dignitates, personatus, administrationes vel officia in eisdem ecclesiis, etiamsi ad dignitates, personatus, administrationes vel officia huiusmodi consueverint, qui per electionem assumi eisque cura immineat animarum, si tibi alias canonice conferantur aut eligaris, presenteris vel assumaris ad illos, illas vel illa et instituaris in eis, recipere et retinere libere et licite valeas, ac quod capitula prefata[b] te ad illos, illas vel illa admittere teneantur, constitutionibus et ordinationibus apostolicis nec non predictis et quibusvis aliis earundem ecclesiarum privilegiis et indultis ac statutis et consuetudinibus etiam iuramento, confirmatione apostolica vel quavis firmitate alia roboratis, ceterisque contrariis nequaquam obstantibus, auctoritate apostolica tenore presentium de speciali gratia concedimus et indulgemus ac eisdem statutis, ordinationibus, privilegiis et indultis illis alias in suo robore permansuris hac vice duntaxat specialiter et expresse derogamus, proviso, quod canonicatus et prebende ac dignitates, personatus, administrationes vel officia huiusmodi debitis propterea non fraudentur obsequiis et animarum cura in dignitatibus, personatibus, administrationibus et officiis predictis, si qua illis immineat, nullatenus negligatur, sed illorum ac canonicatuum et prebendarum predictorum congrue supportentur onera consveta. Nulli ergo etc. nostre absolutionis, concessionis, indulti et derogationis infringere etc. Si quis etc. Datum Rome apud Sanctum Petrum, anno etc. M°CCCCC°I° idibus maii, pontificatus nostri anno nono.

490.

Rzym, 15 maja 1501.

Papież Aleksander VI mistrzowi Erazmowi Ciołkowi kanonikowi krakowskiemu, notarjuszowi swemu, który jest posłem w. księcia Aleksandra, składającym obedjencję temuż i Stolicy apostolskiej imieniem swego pana, ze względu na

Jan Fijałek (w Krakowie 1915/1916, nakł. Akademji Umiejętności) str. 4 pod a) z przyp. 2, str. CLXX—CXXII pod B gdzie i literatura o tym przedmiocie jest wskazana (O. Balzer i Stan. Zachorowski), str. CXCIII pod C i według indeksu na str. 340 (bulla), 435 (plebei) i 450 (receptio).

489. [b] prefati *w tekście*

usługi oddane Stolicy tejże, naukę jego własną i życie przykładne, tudzież świadectwa osób wiarygodnych, który już otrzymał dyspenzę apostolską na trzy beneficia kościelne z duszpasterstwem lub skądinąd incompatibilia, i posiada między innemi probostwo wileńskie, nadaje motu proprio *przywilej z mocą obowiązującą od 1 marca i 2 maja 1496, uwalniając go od wszelkich cenzur kościelnych, na objęcie samemu lub przez posła w razie użytkowania jednej kanonji krakowskiej, drugiej włocławskiej i trzeciej poznańskiej, wyjąwszy jedynie wakansu ich, zastrzeżonego już Stolicy apostolskiej, a egzekutorami tego przywileju mianuje arcybiskupa raguzańskiego oraz w zastępstwie oficjałów krakowskiego i poznańskiego.*

Or. brak.

Kop. 1. Archiwum Watykańskie, Regesta Vat. T. 868 k. 24—29, na początku, na lewym marginesie tą samą ręką: Hadrianus, *a przy końcu pod tekstem:* P. Thomarotius, *pod tem inną ręką:* Colationat. Hadrianus. — *2. Tamże, Armarium XXXII T. 21 (zawierający Kopjarz rzymski Erazma Ciołka) k. 68'.*

Reg. Kopjarz rzymski Erazma Ciołka, wyd. S. Kutrzeba i X. J. Fijałek str. 89 nr 30 (niezbyt ściśle).

Alexander etc. Dilecto filio magistro Erasmo Vitellio canonico Cracouiensi, magistro in artibus, notario nostro, salutem etc. Grata devotionis obsequia, que nobis et apostolice Sedi hactenus impendisti et adhuc solicitis studiis impendere non desistis, nec non litterarum sciencia, vite ac morum honestas aliaque laudabilia probitatis et virtutum merita, quibus personam tuam etiam fidedignorum testimoniis iuvari percepimus, nos inducunt, ut tibi reddamur ad gratiam liberales. Hinc est, quod nos, qui dudum inter alia statuimus et ordinavimus, quod nullus vigore cuiusvis gratie expectative quodcunque beneficium ecclesiasticum dispositioni apostolice generaliter reservatum, vel ex generali apostolica reservatione affectum, etiam si alias sub huiusmodi gratia comprehendi videretur, acceptare, aut de illo sibi provideri facere posset seu deberet, decernentes irritum et inane, quicquid secus contingeret attemptari, tibi, qui dilecti filii nobilis viri Alexandri magni ducis Lytthuanie ad nos et Sedem predictam pro nobis prestanda obedientia orator destinatus existis, et cum quo dudum ut accepimus ut quecunque tria curata seu alias invicem incompatibilia beneficia ecclesiastica, etiamsi dignitates, personatus, administrationes vel officia in cathedralibus etiam metropolitana vel collegiatis et dignitates ipse in cathedralibus etiam metropolitana post pontificales maiores, seu in collegiatis ecclesiis huiusmodi principales, aut due ex eis parrochiales ecclesie vel earum perpetue vicarie forent et ad dignitates, personatus, administrationes vel officia huiusmodi consvevissent, qui per electionem assumi eisque cura immineret animarum, si tibi alias canonice conferrentur aut eligereris, presentareris vel assumereris ad illa et institueteris in eis, recipere et insimul quoad viveres retinere valeres, apostolica fuit auctoritate dispensatum, quique prepositurarn ecclesie Wilnensis, que inibi dignitas maior post pontificalem existit inter alia obtines ac eiusdem Alexandri magni ducis primus secretarius existis et aliam gratiam expectativam a nobis non obtinuisti, premissorum obsequiorum et meritorum tuorum intuitu specialem graciam facere et presentes literas ac si sub datis kalendis martii pontificatus nostri anno quarto concesse forent et processus habendos per easdem, ac si die secunda mensis maii eiusdem pontificatus nostri anno predicto in prima expeditione habiti et decreti fuissent quoad vacatura valere volentes, teque

a quibuscunque excommunicationis, suspensionis et interdicti aliisque ecclesiasticis sentenciis, censuris et penis a iure vel ab homine quavis occasione vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existis, ad effectum presentium duntaxat consequendum harum serie absolventes et absolutum fore censentes, motu proprio non ad tuam vel alterius pro te nobis super hoc oblate petitionis instantiam, sed de nostra mera liberalitate unum Cracouiensis et alium Wladislauiensis[a] ac alium Poznaniensis ecclesiarum canonicatus, in quibus maiores, medie et minores seu pinguiores et minus pingues prebende fore noscuntur, cum plenitudine iuris canonici prefata tibi auctoritate conferimus et de illis etiam providemus, unam vero Cracouiensem et aliam Wladislauiensem[b] ac aliam Poznaniensem prebendas, etiam ex maioribus seu pinguioribus, ac dignitatem, personatum, administrationem vel officium alterius earumdem ecclesiarum etiam unus ex canonicatibus et una ex prebendis etiam maioribus seu pinguioribus, aut dignitas seu personatus, aut administratio vel officium huiusmodi dispositioni apostolice, ex quavis causa preterquam vacationis illorum apud Sedem predictam aut familiaritatis nostre continue commensalitatis vel alicuius viventis et in Romana curia presentis cardinalis, cuius ad hoc consensus requirendus foret, generaliter reservata aut ex aliqua generali apostolica reservatione affecta fuerint et ad dignitatem, personatum, administrationem vel officium huiusmodi consveverit, quis per electionem assumi eique cura immineat animarum, si que, si qui vel si qua vacant ad presens, aut cum simul vel successive vacaverint, quas, quos vel que tu per te vel procuratorem tuum ad hoc a te legitime constitutum infra unius mensis spacium, postquam tibi vel eidem procuratori vacatio illarum vel illorum innotuerit, duxeris acceptandas, acceptandos vel acceptanda, conferendas, conferendos seu conferenda tibi post acceptationem huiusmodi cum omnibus iuribus et pertinentiis suis donationi apostolice reservamus, districtius inhibentes venerabilibus fratribus nostris Cracouiensi, Wladislauiensi[c] et Poznaniensi episcopis ac dilectis filiis dictarum ecclesiarum capitulis necnon illi vel illis, ad quem vel ad quos in dictis ecclesiis prebendarum etiam maiorum seu pinguiorum ac dignitatum, personatuum, administrationum et officiorum collatio, provisio, presentatio, electio, seu quevis alia dispositio communiter vel divisim pertinet, ne de prebendis eciam maioribus aut pinguioribus ac dignitate, personatu, administratione vel officio huiusmodi interim etiam ante acceptationem eandem, nisi postquam eis constiterit, quod tu vel procurator predictus illos, illas vel illa nolueritis acceptare, disponere quoquomodo presumant, ac decernentes exnunc irritum et inane, si secus super hiis a quoquam quavis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attemptari, et nichilominus venerabili fratri nostro archiepiscopo Ragusano[1] et dilectis filiis Cracouiensi et Poznaniensi officialibus[2] per apostolica scripta motu simili mandamus, quatenus ipsi vel duo aut unus eorum per se vel alium seu alios faciant auctoritate nostra te vel predictum procuratorem tuum nomine tuo in qualibet dictarum ecclesiarum in canonicum recipi et in fratrem stallo tibi in choro et loco in capitulo cuiuslibet ipsarum ecclesiarum cum dicti iuris plenitudine assignatis prebendas vero etiam maiores aut pinguiores ac dignitatem, personatum, administrationem vel of-

---

490. [a] Wratislauiensis *w tekście* [b] Wratislauiensem *w tekście* [c] Wratislauiensi *w tekście*

490. [1] *Arcybiskupem raguzańskim był naonczas Jan z Ankony (de Sacchis) 1490 † 1505 (zob. Eubel-Schmitz Kallenberg, Hierarchia catholica m. ae. T. III wyd. z r. 1923).* [2] *Oficjałem krakowskim był naonczas Jan ze Starzechowic doktor dekretów, kanonik krak. i scholastyk wiślicki; oficjałem poznańskim Mikołaj Kotwicz ze Żnina, doktor dekretów i archidiakon pozn.; obaj występują w Aktach kapitulnych jeszcze w r. 1500.*

ficium huiusmodi, si vacant aut cum vacaverint ut prefertur, cum omnibus iuribus et pertinentiis supradictis tibi post acceptationem predictam eadem auctoritate conferant et assignent, inducentes te vel dictum procuratorem pro te in corporalem possessionem prebendarum etiam maiorum seu pinguiorum ac dignitatis, personatus, administrationis vel officii iuriumque et pertinentiarum predictorum et defendentes inductum ac facientes te vel procuratorem predictum ad dignitatem, personatum, administrationem vel officium huiusmodi ut est moris admitti, tibique de illorum ac canonicatuum collatorum et prebendarum etiam maiorum reservatarum predictorum fructibus, redditibus, proventibus, iuribus et obventionibus universis integre responderi contradictores auctoritates etc. Non obstantibus statuto et ordinatione ac priori decreto premissis et aliis apostolicis constitutionibus nec non de certo canonicorum numero ac aliis earundem ecclesiarum iuramento, confirmatione apostolica vel quavis firmitate alia roboratis statutis et consuetudinibus ac privilegiis et indultis eisdem ecclesiis respective concessis, illis presertim, quibus inter alia caveri dicitur expresse, quod nullus in eis maiorem seu pinguiorem prebendam assequi valeat, nisi de minori aut minus pingui ad mediam et de media seu minus pingui prebendis ad maiorem seu pinguiorem prebendas huiusmodi gradatim et per optionem ascendat, quodque canonicatus et prebende ac dignitates, personatus, administrationes vel officia earundem ecclesiarum aliis quam de nobili genere ex utroque parente procreatis vel magistris seu licentiatis aut bacalariis formatis in theologia sive doctoribus seu cum rigore examinis in iure canonico vel civili licentiatis aut in medicina vel in artibus magistris, qui post assumptionem magisterii per ipsos in illis aut aliqua alia facultate per septennium studuerit vel rexerit sive apostolice Sedis officialibus pro tempore existentibus, qui in eadem ecclesia iuxta ipsius statuta et laudabiles consuetudines in divinis personaliter deservire teneantur et sint astricti conferri possint, nec ad canonicatus et prebendas ac dignitates huiusmodi alias quam ut prefertur qualificati admitti possint, quibus illis alias in suo robore permansuris hac vice duntaxat harum serie motu simili specialiter et expresse derogamus, quodque tu ut prefertur qualificatus non existis contrariis quibuscunque aut si aliqui prefata apostolica vel alia quavis auctoritate in dictis ecclesiis in canonicos sint recepti vel ut recipiantur insistant, seu si super provisionibus sibi faciendis de canonicatibus et prebendis etiam maioribus ac dignitatibus, personatibus, administrationibus vel officiis dictarum ecclesiarum speciales vel aliis beneficiis ecclesiasticis in illis partibus generales dicte Sedis vel legatorum eius literas impetrarint, etiam si per eas ad inhibitionem, reservationem et decretum vel alias quomodolibet sit processum, aut si episcopis et capitulis prefatis vel quibusvis aliis communiter vel divisim a dicta sit sede indultum, quod ad receptionem vel provisionem alicuius minime teneantur et ad id compelli aut quod interdici, suspendi vel excommunicari non possint, quodque de canonicatibus et prebendis etiam maioribus seu pinguioribus ac dignitatibus, personatibus, administrationibus vel officiis dictarum ecclesiarum vel aliis beneficiis ecclesiasticis ad eorum collationem, provisionem, presentationem, electionem seu quamvis aliam dispositionem coniunctim vel separatim spectantibus, nulli valeat provideri per literas apostolicas, non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem et qualibet alia dicte Sedis indulgentia generali vel speciali cuiuscunque tenoris existat, per quam presentibus non expressam vel totaliter non insertam effectus huiusmodi gratie impediri valeat quomodolibet vel differri et de qua cuiusque toto tenore habenda sit in nostris literis mentio specialis, seu si presens non fueris ad prestandum de observandis, statutis et consuetudinibus dictarum ecclesiarum solita iuramenta dummodo in absentia

tua per procuratorem ydoneum, et cum ad ecclesias ipsas accesseris, corporaliter illa prestes, aut si hodie pro alio vel aliis super equali vel equalibus gratia seu gratiis in predictis ecclesiis litteras nostras duxerimus concedendas. Nos enim tam illas quam presentes effectum sortiri volumus quacunque constitutione apostolica contraria non obstante. Et insuper nos, qui etiam dudum inter alia voluimus, statuimus et ordinavimus, quod in expectativis, gratiis illarumque extensionibus, revalidationibus et collationum mutationibus per nos extunc de cetero concedendis ac desuper conficiendis literis verba, motus proprii quoad beneficia extunc inantea vacatura nulli, cuiuscunque dignitatis, status, gradus, ordinis et conditionis fuerint, quomodolibet suffragentur, nisi solum et duntaxat ad tollendum et excludendum surreptionem literarum earundem, ut ex literis et gratia huiusmodi celeriorem consequaris effectum, motu simili volumus et eadem tibi apostolica auctoritate concedimus, quod verba motus proprii huiusmodi tibi suffragentur et omnes, quos de iure communi et alias operari possunt et debent, operarentur, effectus quodque in assecutione prebendarum etiam maiorum ac dignitatis, personatus, administrationis vel officii huiusmodi, que vigore presentium duxeris acceptanda, omnibus et singulis ac illis prorsus similibus antelationum prerogativis, decretis, declarationibus, gratiis, exceptionibus, derogationibus, suspensionibus, privilegiis, favoribus et indultis, quibus nonnulli familiares nostri continui, commensales etiam antiqui, et in certis aliis litteris nostris quoad quasdam illis per nos concessas antelationum prerogativas descripti in simili assecutione canonicatuum et prebendarum ac dignitatum, personatuum, administrationum vel officiorum aliorumque beneficiorum ecclesiasticorum, que vigore gratiarum expectativarum per nos eis concessarum duxerint acceptanda, utuntur, potiuntur, et gaudent ac uti potiri et gaudere poterunt quomodolibet in futurum, non ad ipsorum descriptorum familiarium instar, sed pariformiter et eque principaliter absque ulla differentia, sine tamen eorundem descriptorum familiarium preiudicio uti, potiri et gaudere possis et valeas ipseque antelationum prerogative immediate tibi suffragentur, in omnibus et per omnia perinde, ac si unus de numero dictorum familiarium descriptorum et in eisdem nominatim specifice immediate post ultimum descriptus et annotatus fores, quodque omnibus et singulis aliis personis cuiuscunque dignitatis, status, gradus, ordinis, nobilitatis, preeminentie vel conditionis fuerint, similes vel dissimiles gratias, expectativas aut speciales reservationes earumque revalidationes, extensiones et mutationes collationum, etiam motu simili et ex certa sciencia et cum predictis et aliis quibuscunque antelationum prerogativis, decretis, declarationibus, derogationibus, suspensionibus, exceptionibus, concessionibus, ordinationibus, privilegiis, gratiis, favoribus et indultis etiam presentibus expresse derogantibus ac aliis derogatoriarum derogatoriis fortioribus, efficatioribus et insolitis clausulis, vim et effectum habentibus, in genere vel in specie concessis, hactenus forsan concedendis, etiam sub pari vel anteriori datis tunc et imposterum prosequentibus, etiam in canonicos creatis et receptis ac in processibus diligentioribus et quacunque antelationum prerogativa etiam simili aut presenti maiori nunc et imposterum munitis in huiusmodi per te facienda assecutione omnino possis et debeas anteferri nec antelationum prerogative, decreta, declarationes, suspensiones et clausule predicte aut alie maiores et etiam presentibus derogantes aliis personis predictis concesse hactenus et imposterum forsan concedende, etiam si in eis caveretur expresse, quod illis per alia privilegia literas seu indulta derogari aut illarum effectus suspendi non posse et in assecutione per eos facienda singulis aliis personis etiam similes vel illis maiores prerogativas pro tempore prosequentibus omnino possent et deberent anteferri, quominus tu in dicta per te facienda assecutione potior existas, cuiquam suffragentur. Non obstantibus posterioribus voluntate,

statuto et ordinatione ac aliis premissis necnon in favorem certorum tunc expressorum Romane curie officialium, quoad quasdam eis concessas antelationum prerogativas editis, quibus hac vice duntaxat motu simili derogamus ac aliis constitutionibus et ordinationibus apostolicis ac omnibus illis, que in dictis eisdem descriptis, familiaribus concessis literis voluimus non obstare ceterisque contrariis quibuscunque. Volumus autem, quod quamprimum canonicatum et prebendam seu dignitatem, personatum, administrationem vel officium generaliter reservata, cuius seu quorum fructus, redditus et proventus viginti quatuor florenorum auri de camera secundum communem extimationem valorem annuum excedant, fueris vigore presentium pacifice assecutus, novam provisionem a nobis vel Sede predicta infra quatuor menses a die adepte pacifice possessionis huiusmodi computandos impetrare et litteras desuper ex toto expedire et annatam seu medios fructus camere apostolice persolvere omnino tenearis, alioquin acceptatio et provisio predicte nullius sint roboris vel momenti. Nulli ergo etc. nostre absolutionis, collationis, provisionis, reservationis, inhibitionis, constitutionis, mandati, voluntatis, derogationis et concessionis infringere etc. Si quis etc. Datum Rome apud Sanctum Petrum, anno etc. MCCCCC primo idibus may, pontificatus nostri anno nono.

491.

Wilno, 20 maja 1501.

Wojciech biskup wileński na prośbę Mikołaja Korczaka prepozyta kościoła Św. Ducha w mieście Wilnie przyjmuje jego rezygnację z prebendy i ogłasza jej wakans, a równocześnie na prośbę Piotra lektora i Abrahama braci zakonu dominikańskiego w Polsce transumuje i zatwierdza dokument Aleksandra wielkiego księcia Litwy, wydany w Wilnie d. 10 maja 1501 (ob. wyżej Nr 486), na podstawie którego wspomniany kościół oddaje w zarząd i wciela do klasztoru dominikanów wileńskich z zachowaniem jego wezwania i wszelkich dochodów; zobowiązuje przytem braci do odbywania w katedrze wileńskiej kazań w niedziele i święta, na co z własnej szkatuły daje im sześć dukatów węgierskich, do czego kapituła wileńska dodała ze swych dochodów drugie sześć dukatów celem wysyłania jednego z braci na studja kaznodziejskie do Bolonji lub gdzieindziej zagranicę.

Or. brak.

Kop. Transumpt Erazma Ciołka prepozyta wileńskiego sporządzony w Wilnie d. 20 maja 1503; tekst jego znajduje się w Kopjarzu dokumentów dominikańskich, przechowanym w Archiwum oo. dominikanów w Krakowie a zawierającym kopje oryginalne i zwyczajne z w. XVI i XVII, na k. 9—12 (ob. niżej pod tą datą).

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Nos Albertus Dei et apostolicę Sedis gratia episcopus Vilnensis. Cum ex iniuncto nobis sollicitudinis pastoralis offitio his, qui salutem gregis dominici nobis crediti et propagationem religionis et fidei catholicę in agro militantis Ecclesiae respiciunt, crebris vigiliis decet intendere et illic animum nostrum inflectere et indefesse laborare, quod praeconio laudis divinę, exemplari vita et praedicatione verbi divini fides sancta dilataretur et reciperet incrementa. Proinde significamus tenore presentium quibus expedit universis praesentibus et

futuris praesentium notitiam habituris, quomodo honorabilis vir Nicolaus Korczak praepositus S. Spiritus in civitate Vilnensi coram nobis comparens, non compulsus, non coactus neque aliquo errore devio seductus seu alicuius suggestione circumventus, quinimo sanus mente pariter et corpore existens, matura intra se deliberatione praehabita, omnibus melioribus: modo, via, iure et forma, quibus melius et efficatius potuit et debuit, praefatam ecclesiam S. Spiritus eiusque titulum pure, simpliciter et de plano coram nobis et in manibus nostris resignavit et irrevocabiliter et cum effectu renunciavit et cessit eidem, petens huiusmodi resignationem per nos admitti et vacare ecclesiam designatam decerni. Nos vero attendentes petitionem huiusmodi fore iustam et rationi consonam et quod iusta petentibus non est denegandus assensus, resignationem huiusmodi suscepimus, admisimus decernimusque ipsam ecclesiam vacare. Post cuius quidem ecclesiae resignationem et eiusmodi admissionem et susceptionem ac nostrum decretum, comparentes coram nobis religiosi[a] Petrus lector et Abraham fratres ordinis Praedicatorum S. Dominici de observantia regni Polonię et certas literas donationis et approbationis dictę ecclesiae S. Spiritus ordini praefato et fratribus eiusdem per serenissimum principem et dominum dominum Alexandrum Dei gratia magnum ducem Litwanię, Samogitiae etc., dictę ecclesiae S. Spiritus patronum, datas et concessas sigilloque maiestatis magni ducatus Litwanię munitas et sigillatas, sanas, salvas et illaesas, non cancellatas neque in aliqua sui parte suspectas, coram nobis et venerabilibus dominis praelatis et canonicis capituli ecclesiae nostrae cathedralis Vilnensis exhibuerunt et praesentaverunt. Quarum quidem literarum tenor de verbo ad verbum sequitur et est talis:

(Następuje dokument Aleksandra w. księcia litewskiego wydany w Wilnie d. 10 maja 1501, ob. wyżej Nr 486).

Post quarum quidem literarum exhibitionem et praesentationem fuit nobis per antedictos fratres nomine totius ordinis et praesertim provinciae regni Polonię humiliter supplicatum, quatinus literas per serenissimum dominum Alexandrum magnum ducem Litwanię etc. eis concessas et donatas, quibus sese recognovit et exposuit memoratam ecclesiam S. Spiritus cum omnibus ad eam pertinentibus dicto ordini Praedicatorum S. Dominici pro provincia Poloniae donasse cum omni iure et dominio perpetuo et in ęvum, auctoritate nostra ordinaria acceptare et approbare et pro ipsarum ac in eis contentorum firmiori subsistentia nostris inscriptionibus[b] roborare dignaremur. Nos igitur Albertus Dei gratia episcopus Vilnensis memoratus cultum divinum nostris temporibus in diocesi nostra ampliare et saluti animarum, prout ex debito nobis officioque a Deo tradito tenemur et astricti sumus, providere cupientes, supplicationibus praefatorum fratrum, nomine et amore dicti ordinis, qui ab initio sui ad praedicationem et animarum salutem noscit institutus fore, et praesertim his, que salutem fidelium et fratrum ipsius ordinis praedicationibus continuis, consiliis sanis et charitativis admonitionibus in nostra diocesi accedere conspicimus, benigniter inclinati, visis itaque videndis et servatis servandis ac diligenter examinatis maturaque inter nos deliberatione praehabita, dictis donationibus literas serenissimi principis et in eis contenta non sine consilio et consensu dominorum praelatorum et canonicorum capituli ecclesiae nostrae Vilnensis auctoritate nostra ordinaria acceptamus et acceptatas approbamus, confirmamus et ratificamus ac robur perpetuę firmitatis obtinere et observari debere tenore praesentium decernimus et eadem auctoritate dictam ecclesiam tituli S. Spiritus in titulum perpetui monasterii S. Dominici, salvo titulo dictae ecclesiae S. Spiritus, concedimus, assignamus, damus et

491. [a] religiosis *błędnie w tekście* [b] *w tekście popr.* z subscriptionibus

incorporamus, cum omni iure tam in spiritualibus quam in temporalibus omnibusque pertinentiis et obventionibus ad eandem ecclesiam ab antiquo et sui principio venire consuetis ex nunc et in ęvum inscribimus, ut quidem de caetero perpetuis[c] futuris temporibus per priores praefati ordinis Praedicatorum iuxta statuta ipsius regatur et gubernetur. Hoc nichilominus adicientes, quod fratres in praefato monasterio per nos ut praesertim iam firmati, roborati et privilegiati singulis diebus dominicis et festis in ecclesia nostra cathedrali ad praedicandum seu offitium praedicationis evangelicae exercendum et continuandum perpetuo tempore tenebuntur et sunt asstricti; quibus fratribus, ut dictum offitium praedicationis in nostra ecclesia cathedrali continuetur et perennetur, nos Albertus Dei gratia episcopus Vilnensis de nostro thesauro et successores nostri sex florenos Ungaricalis ponderis boni, et venerabiles domini praelati et canonici dictae ecclesiae Vilnensis praesentes et futuri, de quorum proventu seu divisione similiter sex florenos eiusdem ponderis pro fratre ordinis praefati, qui a monasterio seu conventu per fratres ipsius eligetur et ab ordine ad studium Bononiense aut quodcunque aliud extra provinciam Poloniae, ubi viget generale gimnasium sacrae scripturae, mittetur, qui frater tandem de studio ad quod fuerat assignatus rediens ad cenobium suum Vilnense tamdiu tenetur ad dictam praedicationem in ecclesia cathedrali Vilnensi faciendam et continuandam aut quicunque alius frater ipsius ordinis priorem fratrem casu aliquo praeveniente, donec alius, qui pro simili studio fuerit assignatus, sui studii termino completo revertatur et in locum eius, qui ante praedicavit, succedat, perpetuo tempore quolibet anno pro festo Resurrectionis Dominicę pro dicto fratre studendo tenebuntur, et successores nostri tenebuntur dare et sunt constricti contribuere summam praescriptam duodecim florenorum Hungaricalium uniformiter sic per nos iam assignatam. In quorum omnium et singulorum fidem et testimonium praemissorum praesentes literas sive praesens publicum instrumentum incorporationis et annexionis huiusmodi in se continentes sive continens exinde fieri et per notarium publicum infrascriptum subscribi et publicari mandavimus sigillorumque nostri et capituli ecclesiae nostrae cathedralis Vilnensis iussimus et fecimus appensione communiri. Actum et datum Vilnę in curia nostra episcopali, sub anno a Nativitate Domini millesimo quingentesimo primo, indictione quarta, die vero vigesima mensis maii, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini domini Alexandri papae sexti anno ipsius nono. Praesentibus ibidem venerabilibus dominis magistro Jacobo de Kuczewo, decano Martino de Radom, Georgio Philipowicz decretorum doctore, Bernardo de Vilna artium magistro, Joanne de Dobrzynice, Gasparo de Warszowia et Nicolao de Żukowo canonicis, nec non honorabilibus viris Joanne de Troki thesaurario reverendissimi domini episcopi Vilnensis, Joanne artium baccalaureo, Georgio clavigero, plebano in Widzie, Mathia de Grodno artium baccalaureo, Abraham de Mazowo et Stanislao de Kijowia capellanis dicti domini reverendissimi, nec non Valentino Kucharski altarista serenissimi principis, Nicolao Kugnia capellano Gastoldi et Stanislao capellano capellae S. Trinitatis, testibus ad praemissa vocatis specialiter et rogatis.

Et[d] ego Nicolaus Petri de Wolborz clericus Gneznensis diocesis, apostolica et imperiali auctoritatibus notarius publicus et coram praememorato reverendissimo in Christo patre et domino domino Alberto Dei gratia episcopo Vilnensi causarum et facti huius-

---

491. [c] *w tekście popr. z* perpetuos [d] *poniższą klauzulę notarjalną poprzedzają w kopji słowa:* Subscriptio notarii publici literarum praeinsertarum sequitur et est talis:

modi scriba, quia praedictae resignationi et eiusdem admissioni et susceptioni ac decreto vacationis nec non incorporationis et annexionis praedictorum aliisque omnibus et singulis praedictis, dum sic ut praemittitur ageretur et fierent, una cum praenominatis testibus interfui eaque sic fieri vidi et audivi; ideo hoc praesens publicum instrumentum manu alterius notarii fideliter scriptum exinde confeci et in hanc publicam formam redegi signoque et nomine meis solitis et consuetis una cum appensione sigillorum dicti reverendissimi domini Alberti episcopi Vilnensis et sui capituli consignavi rogatus et requisitus in testimonium praemissorum.

492.

Rzym, 22 maja 1501.

Papież Aleksander VI wszystkim wiernym nadaje odpust pięciu lat i tyluż kwadragen za każdorazowe nawiedzenie i wspomożenie jałmużną kaplicy św. Anny w mieście Wilnie we dni ŚŚ. Anny, Franciszka, Antoniego oraz w uroczystość Wniebowstąpienia Pańskiego i Poświęcenia tejże kaplicy, do której Aleksander w. książę litewski ma szczególne nabożeństwo.

Or. brak.

Kop. 1. Archiwum Watykańskie, Regesta Vat. T. 868 k. 40—40', na początku, na lewym marginesie ręką tekstu: Hadrianus, *przy końcu, pod tekstem:* P. Thomarocius, *niżej inną ręką:* Collat. Hadrianus. — *2. Tamże, Armar. XXXII T. 21 (zawierający Kopjarz rzymski Erazma Ciołka) k. 65'—66'.*

Reg. Kopjarz rzymski Erazma Ciołka, wyd. S. Kutrzeba i X. J. Fijałek str. 89 nr 27.

Wyd. Theiner A., Vetera Monumenta Poloniae et Lithuaniae T. II str. 291/2 nr 314 (z Kop. 1).

Alexander etc. Universis christifidelibus presentes litteras inspecturis salutem etc. Etsi cuncte Ecclesie et loca sub Sanctorum Sanctarumque Dei vocabulis fundata sint pia fidelium devolutione veneranda, illa tamen, que in honorem sancte Anne fundata repperiuntur, celebriori memoria convenit honorari, ex qua nata extitit Filia, que clausam nobis salutis portam aperuit et Regem regum pro nostra redemptione humane fragilitatis veste indutum immaculata genuit et intacta. Cupientes igitur, ut capella sancte Anne in civitate Wylnensi, et ad quam ut accepimus dilectus filius nobilis vir Alexander magnus dux Lytthuanie et carissimorum in Christo filiorum nostrorum Hungarie, Polonie et Boemie regum illustrium frater singularem gerit devotionis affectum, congruis honoribus frequentetur et in suis structuris et edificiis manuteneatur et augeatur librisque, calicibus, luminaribus, paramentis et aliis ornamentis ecclesiasticis divino cultui necessariis decoretur et muniatur, ac utriusque sexus christifideles eo libentius devotionis causa ad eandem capellam confluant et ad huiusmodi manutentionem et augmentum ornamentorumque acquisitionem et munitionem manus promptius[a] porrigant adiutrices, quo ex hoc ibidem dono celestis gratie uberius conspexerint se refectos, de Omnipotentis Dei misericordia ac beatorum Petri et Pauli apostolorum Eius auctoritate confisi, omnibus et singulis utriusque sexus christifidelibus antedictis vere penitentibus et confessis, qui capellam predictam in eiusdem sancte Anne, sancti Francisci, sancti Antonii, Ascensionis Domini ac Dedicationis eiusdem capelle festivitatibus et diebus a primis vesperis

492. [a] *dwa razy powtórzył przy przeniesieniu*

usque ad secundas vesperas inclusive festivitatum et dierum earundem devote visitaverint annuatim et ad predicta manus porrexerint adiutrices, pro singulis festivitatibus et diebus huiusmodi, quotiens id fecerint, quinque annos et totidem quadragenas de iniunctis eis penitenciis misericorditer in domino relaxamus, presentibus perpetuis futuris temporibus valituris. Volumus autem, quod si alias visitantibus dictam capellam et ad premissa manus adiutrices porrigentibus, vel alias ibidem pias elemosinas erogantibus, aut alias aliqua alia indulgentia imperpetuum vel ad certum tempus nondum elapsum duratura per nos concessa fuerit, presentes littere nullius sint roboris vel momenti. Datum Rome apud sanctum Petrum, anno etc. M°CCCCC° primo undecimo[b] kalendas iunii[b], pontificatus nostri anno nono.

493.

Rzym, 8 czerwca 1501.

Papież Aleksander VI na prośbę Aleksandra w. księcia litewskiego oraz wszystkich mieszkańców księstwa jego, duchownych i świeckich, przedłożoną sobie przez posła tegoż a swego notarjusza mistrza Erazma Ciołka, proboszcza kościoła wileńskiego, jak również ze względu na grozę niebezpieczeństwa tureckiego udziela pełnego odpustu roku jubileuszowego temuż w. ks. Aleksandrowi oraz wszystkim jego księstwa mieszkańcom, jeżeli spowiadając się i pokutując w ciągu sześciu miesięcy po ogłoszeniu bulli niniejszej tamże na miejscu nawiedzą kościoły, jakie im wskaże wspomniany proboszcz Erazm, ustanowiony niniejszem przez papieża komisarzem apostolskim w tej sprawie lub wskażą wyznaczeni przez niego zastępcy jego, tudzież złożą do skarbony na rzecz krucjaty przeciwko Turkom, Tatarom i innym niewiernym czwartą część tej sumy, którąby wydali w czasie swej pielgrzymki jubileuszowej do Rzymu tam i z powrotem, albo walcząc co najmniej sześć miesięcy z tymiż Turkami i Tatarami, nie będąc zobowiązani do tej wojny; zleca temuż komisarzowi lub jego zastępcom ustanowić przy swych kościołach jubileuszowych spowiedników, duchownych świeckich czy zakonnych, mających tę samą władzę rozgrzeszania, co spowiednicy apostolscy w bazylice św. Piotra w Rzymie; pozwala, by chorzy lub inni nie mogący nawiedzić owych kościołów przesłali do nich taką kwotę, jaką wydają tygodniowo na utrzymanie swego domu i w domu mogli się spowiadać u przybyłych do nich kapłanów, którzy w razach wątpliwych oznaczą sumę przesłać się mającą do skarbony; wreszcie zarządza trzy klucze przy każdej skarbonie i pilne notowanie wybranych pieniędzy, które wszystkie przeznacza na podjęcie krucjaty przez tegoż Aleksandra w. księcia litewskiego.

Or. brak.

Kop. 1. Archiwum Watykańskie, Armar. XXXII T. 21 (zawierający Kopjarz rzymski Erazma Ciołka) k. 53'—57 z nagłówkiem: Bulla Jubilei anni centesimi Magno Ducatui Lithuaniae concessa, *przy końcu zaś pod tekstem:* P. TVBA. — *2. Acta Cap.*

492. [b–b] *dopisane odmiennem drobniejszem pismem*

Cath. Viln. T. I k. 6'—10 nr X (oznaczenie ks. M. Herburta) z nagłówkiem: Copia bulle iubilei per eundem prepositum *(= E. Ciolek)* expedite.

Reg. Kopjarz rzymski Erazma Ciołka, wyd. S. Kutrzeba i X. J. Fijałek str. 84 nr 13.

Alexander episcopus serws serworum Dei. Ad futuram rei memoriam. Pastoris eterni, qui pro salute gregis dominici se in precium imolare non abnuit, vices quamvis immeriti gerentes in terris et gregem ipsum nobis divina disposicione commissum paterne consideracionis intuitu conspicientes, de animarum singulorum fidelium credencium populorum salute sollicite cogitamus et earum periculis occurrimus, ut tenemur, eosque, quos ut peculiares filios merito in visceribus gerimus caritatis, de apostolice potestatis plenitudine, quam non ab homine obtinemus sed a Deo, indulgenciarum favoribus prosequimur et remissionibus peccatorum confovemus. Dudum siquidem cum sacer iubilei annus proxime decursus remissionis et gaudii ac reconciliacionis humani generis Redemptori nostro piissimo, qui quolibet anno centesimo ab illius primeva ordinacione per felicis recordacionis Bonifacium VIII institutus et deinde Clementem VI ad quinquagesimum ac successive Gregorium XI ad tricesimum tercium et postremo ad vigesimum quintum annos per pie memorie Paulum II Romanos pontifices, predecessores nostros, propter humane vite brevitatem reductus fuit, instare nosceretur essetque ille centesimus annus, qui ab ipsa primeva ordinacione fuit institutus et in quo universi christifideles quibuscumque eciam gravissimis delictis obnoxii, vere penitentes et confessi visitando basilicas et ecclesias alme Urbis et extra eam ad id deputatas illarumque maiora altaria plenissimam omnium peccatorum suorum indulgenciam consequebantur et propterea ab omnibus christifidelibus cum maiori frequencia et devocione non immerito celebrandus; ac cuperemus ipsum annum iubileum ab ipsis fidelibus cum omni debita et singulari devocione celebrari ac fideles ipsos ad dictam Urbem pro reverencia beatorum Petri et Pauli apostolorum principum, qui eam precioso sanguine suo consecrarunt et in quorum basilicis sub illarum maioribus altaribus ipsorum apostolorum corpora gloriosa et in maiori altari eclesie Lateranensis capita recondita conservantur, pro indulgenciis dicti anni iubilei consequendis undecumque personaliter accedere, nos per alias diversas litteras nostras plenissimam ipsius anni indulgenciam litterasque eorumdem predecessorum nostrorum desuper emanatas de fratrum nostrorum consilio approbando et innovando, ne contingeret aliquem ignorare seu dubitare, quo tempore annus ipse iubilei inciperet et que ac quot eclesie pro dicta consequenda indulgencia et quot diebus ille visitari deberent, ex certa sciencia per alias nostras litteras omnibus et singulis utriusque sexus christifidelibus per universum orbem constitutis nunciavimus et declaravimus ipsumque annum iubilei in vigilia et primis vesperis Nativitatis eiusdem Domini nostri Jesu Cristi anni Incarnacionis Dominice millesimi quadringentesimi nonagesimi noni preteriti inchoare, prout in eisdem nostris litteris, quarum tenores ac si de verbo ad verbum presentibus insererentur haberi volumus pro sufficienter expressis, plenius continetur. Cum autem, sicut nobis nuper dilectus filius nobilis vir Alexander magnus dux Lithvanie per dilectum filium magistrum Erasmum Vitellium prepositum eclesie Vilnensis, notarium nostrum, suum apud nos oratorem ipsiusque magni ducis suppremum secretarium, quem ad nos pro prestanda nobis et apostolice Sedi obediencia destinavit significari, fecit ipse magnus dux nec non archiepiscopi, episcopi et abbates, duces, palatini, barones, nobiles, cives, incole, habitatores et alie persone ducatus Lithvanie ac aliorum locorum et dominiorum prefato magno duci subiectorum eclesiastici eciam religiosi et seculares utriusque sexus, devoti quidem et affecti ac cupi(di) salutis animarum suarum et indulgenciarum dicte Urbis,

tam qui anno iubilei huiusmodi durante basilicas et alias ipsius Urbis eclesias pro consequenda indulgencia et remissione huiusmodi per nos approbata et innovata libenter visitassent, si senio debilitate, valitudine corporis, infirmitatibus, inopia, impotencia, divinorum operum, humanorum obsequiorum vel aliorum negociorum occupacione detenti non fuissent, aut itineris distanciam et viarum discrimina aliosque sinistros eventus non formidassent, quam etiam qui nullo impedimento astricti basilicas et eclesias ipsas visitare non proposuerant, cupiant alias indulgenciarum huiusmodi fieri participes. Nos, qui cunctorum christifidelium animarum salutem intensis desideriis affectamus, consideracioni eciam ipsius Alexandri magni ducis nobis super hoc humiliter supplicantis, ut tam ipsius quam eciam archiepiscoporum, episcoporum, abbatum, ducum, baronum, nobilium, palatinorum, civium, incolarum, habitatorum et aliorum singulorum christifidelium huiusmodi animarum saluti salubrius consulatur, providere volentes ac cupientes, immanissimorum Turcorum, qui inconsutilem tunicam Christi scindere et Rempublicam christianam evertere ac cruentissima cede christianos ipsos trucidare non cessant, gravi tam imminente pressura, dum expugnatis superioribus annis Neaponto[1], Motonensi[a2] et Coronensi[3] civitatibus aliisque castris christianorum munitissimis in reliqua loca convicina suos formidabiles exercitus classesque maritimas summa diligencia destinarunt et in christianum populum canina rabie magis atque magis sevire non desinant, conatibus obviare, et cum ad id nostre non suppetant facultates, Alexandrum magnum ducem et archiepiscopos, episcopos, abbates, duces, palatinos, barones, nobiles, cives, incolas, habitatores et alios christifideles predictos ad impendendum ad id auxilia opportuna, peccatorum remissionibus et indulgenciis visitare eosque favoribus prosequi graciosis, auctoritate apostolica ex certa nostra sciencia ac de apostolice potestatis plenitudine tenore presencium statuimus et ordinavimus, quod Alexander magnus dux necnon archiepiscopi, episcopi, abbates, duces, palatini, barones, nobiles, cives, incole, habitatores et omnes alii christifideles utriusque sexus ducatus Lithvanie ac locorum et dominiorum predictorum cuiuscumque dignitatis, status, gradus, ordinis, condicionis, nobilitatis et preeminencie existant, eclesiastici eciam religiosi et seculares vere penitentes et confessi, qui post solemnem publicacionem presencium in partibus illis factam usque ad sex menses extunc proxime sequentes inclusive basilicas in ducatu locis et dominiis predictis consistentes, quas prefatus Erasmus prepositus, quem ad hec et alia infrascripta peragenda commissarium nostrum auctoritate apostolica prefata earumdem tenore presencium deputamus vel ab eo substituendi, duxerint esse visitandas debito tempore et iuxta eorumdem commissarii vel substituendorum ab eo providam ordinacionem super hoc faciendam devote visitaverint et in capsis ad hoc in subsidium sancte cruciate eciam pro fidei orthodoxe exaltacione adversus Turcos prefatos ac Tartaros et alios infideles per ipsos commissarium vel ab eo substituendos deputandis, quartam partem illius precii, quod visitando limina apostolorum Petri et Pauli ac alias basilicas dicte Urbis et extra eam ad id deputatas, tam in eundo de locis suis ad Urbem predictam quam redeundo de eadem ad loca predicta, verisimiliter exponerent vel alias iuxta[b] eorumdem commissarii seu ab eo deputandorum ordinacionem predictam sive arbitrium effectualiter posuerint, seu qui contra eosdem Turcos, aut Tartaros et alios infideles per se vel alium impensis suis adminus per sex menses

---

493. [a] *tak w tekście zam.* Modonensi   [b] ordinem *w tekście*

493. [1] *Naupaktos = Lepanto, port nad zatoką koryncką, zdobyty przez Turków w r. 1498.* [2] *Modoni, port na płd.-zach. Peloponezie.* [3] *Koroni, port niedaleko poprzedniego portu na płd.-zach. Peloponezie.*

pugnaverint, dummodo ad id alias obligati non fuerint, eandem prorsus indulgenciam anni iubilei plenissimam, peccatorum suorum remissionem ac cum Altissimo reconciliacionem consequantur, quam consecuti forent, si anno iubilei huiusmodi Romam profecti fuissent ac basilicas et eclesias ad id in eadem Urbe et extra eam deputatas iuxta nostram et predecessorum nostrorum predictorum ordinacionem huiusmodi visitassent ac omnia alia implevissent, que pro consecutione indulgenciarum huiusmodi quomodolibet acquirebantur. Et ut fideles ipsi huiusmodi indulgencie commodius fieri possint participes, prefato commissario vel ab eo substituendis actoritate nostra eclesias, que propterea visitari debeant, declarandi et in qualibet eclesiarum earundem simul vel successive certum numerum presbiterorum secularium vel religiosorum, de quo eis videbitur, ad audiendum eorumdem fidelium pro indulgencia huiusmodi consequenda ad ecclesias ipsas, in quibus deputati fuerint, confluencium, confessiones deputandi et eisdem presbiteris secularibus vel regularibus, quos per ipsos commissarium vel substituendos ad id deputari contigerit usque ad tempus per eos prefigendum, eorumdem fidelium confessione diligenter audita pro commissis per ipsos christifideles excessibus, criminibus et peccatis quibuslibet, eciam si talia forent, propter que Sedes predicta merito esset consulenda, eis de absolucionis beneficio providendi et penitenciam salutarem iniungendi nec non vota per eos emissa in opus indulgenciarum huiusmodi commutandi ac alias in omnibus et per omnia iuxta facultatem, per alias litteras nostras dilectis filiis penitenciariis in eadem basilica beati Petri deputatis dicto anno iubilei attributam, auctoritate apostolica prefata earundem presencium tenore concedimus potestatem et facultatem. Et ne illi, qui peregrinari et aliquam ex eclesiis deputandis pro consequenda indulgencia huiusmodi commode et honeste visitare non potuerint, utriusque sexus utpote infirmi, decrepiti, valitudinarii divinisque aut humanis serviciis mancipati, effectu careant indulgencie memorate, volumus, quod si tales huiusmodi et aliis quibusvis impedimentis dictas eclesias deputandas visitare impediti vere penitentes et confessi in Ducatu locis et dominiis predictis habitantes ad capsas predictas per fideles manus transmiserint, quantum per unam ebdomadam integram in victualibus cum eorum familia exponere consueverint, tam ipsi quam de ipsorum sic impeditorum familia existentes, non impediti eandem prorsus indulgenciam anni iubilei plenissimam huiusmodi consequantur ac si loca huiusmodi indulgenciarum personaliter visitarent; liceatque prefatis commissario vel substituendis pro talibus impeditis in singulis locis, de quibus sibi videbitur confessores deputare idoneos et quos ipsi non venientes eligere voluerint, qui erga impeditos eosdem ac de eorum familia existente pari qua alii confessores predicti erga visitantes ipsas eclesias deputandas auctoritate fungantur; et quia facile contingere posset aliquos dubitare, quantum offerre debeant pro consequenda indulgencia predicta et nonnullos esse dubios et incertos, an eorum impotencia, infirmitas vel servicii occupacio sit adeo excusabilis, notabilis et legittima, quod iuxta premissa ad visitacionem faciendam astringi non debeant vel indulgenciam huiusmodi consequantur, sed pro illa consequenda sufficiat eis quantitatem predictam in capsis huiusmodi per fideles manus poni facere, volumus, quod declaracioni per commissarium et substituendos predictos desuper faciende firmiter stetur, quodque prefati commissarius vel ab eo substituendi in singulis predictis locis sive eclesiis ad id per eos ordinandis unam capsam cum tribus clavibus, quarum una penes commissarium vel ab eo deputandum et alia penes ipsum magnum ducem vel quem ad id duxerit deputandum et tercia penes alium notabilem virum eclesiasticum regularem sive secularem vel de quo ipsis commissario vel substituendis videbitur fide et facultatibus idoneum deponantur, ordinet. Et quitquid ex unaquaque capsa extrahi continget, per autenticas

personas annotari facere curet et illud totum in premissam causam, videlicet pro expedicione adversus ipsos perfidos Turcos, Tartaros et alios infideles per prefatum Alexandrum magnum ducem facienda et non in alios usus omnino convertatur. Et si forsan super premissorum execucione et presencium litterarum concessione eciam alia aliqua dubia exorirentur, eorumdem commissarii vel substituendorum, qui de premissis bene informati existunt, declaracioni stari debere decernimus. Et ut premissa melius et facilius semotis quibuslibet debitum consequantur effectum, omnibus et singulis locorum ordinariis, abbatibus et aliis eciam cuiuscumque dignitatis, status, gradus, ordinis vel condicionis existant, utriusque sexus personis, in virtute sancte obediencie ac sub excomunicacionis late sentencie, a qua nonnisi a nobis et successoribus nostris Romanis pontificibus canonice intrantibus preterquam in mortis articulo constituti et debita satisfactione premissa absolvi possent ac peccuniaria ipsorum commissarii vel substituendorum arbitrio qualitate facti ac persone attenta, moderanda et de facto a contrafacientibus exigenda pena districtius inhibemus, ne videlicet ordinarii et alie eclesiastice seculares ac religiose persone, quicumque presencium publicacionem in eorum eclesiis, civitatibus et diocesibus, ubi et quotiens opus fuerit, faciendam impedire et aliquid pretextu dicte publicacionis peterint et eciam a sponte offerentibus exigere, recipere ac ipsi et quicumque alii in premissis ac circa ea fraudem aut dolum comittere, ne ut procurantes huiusmodi indulgencie participes fieri et sua pia suffragia erogare et mittere ab huiusmodi eorum pio proposito in toto vel in parte directe vel indirecte, tacite vel expresse retrahere ac contra presentes illarumque tenorem predicare et in ipsis predicacionibus pium christifidelium animum ab eorum pio et sancto proposito divertete quoquomodo presumant, mandan(tes) ipsas presentes per quoscumque verbi Dei predicatores eciam religiosos ordinum quorumcumque eciam mendicancium iuxta ordinacionem et requisicionem ipsorum commissarii vel ab eo substituendorum in Ducatu locis et dominiis predictis predicari et publicari debere. Non obstantibus constitucionibus et ordinacionibus apostolicis ac quibusvis privilegiis et indultis per Sedem eandem eisdem ordinibus illorumque personis in genere et in specie forsan quibusvis verborum formis et clausulis eciam derogatoriarum derogatoriis forcioribus, efficacioribus et insolitis, de quibus eciam presentibus eciam de verbo ad verbum pro illorum sufficienti derogacione habenda esset mencio specialis, que quoad hoc nolumus cuique ullatenus suffragari ceterisque contrariis quibuscumque. Et quoniam magna vis est oracionis, que pie et iugiter ad Deum funditur in tantum, ut orante Moise populus Israeliticus victoriam de inimicis reportaret, cessante vero oracione inimici potenciores redderentur, omnibus et singulis episcopis, abbatibus, prioribus, prepositis et aliis eclesiarum et monasteriorum prelatis, conventibus et capitulis in virtute sancte obediencie mandamus, ut cantata in eorum eclesiis missa solemni Spiritus Sancti et convocato populo has nostras litteras publicent ac per circuitum solemnes faciant processiones ac clerum et populum Ducatus locorum et dominiorum predictorum moneant et requirant, ut per misericordiam Dei, quam sperant se suscepturos, oracionibus quantum possint insistant, ut Dominus noster Jesus Christus populo suo periclitanti subveniat, ut illum a faucibus draconis satagentis eum devorare eripiant; nos enim omnibus et singulis christifidelibus, qui predictis piis operibus insisterint, in omnibus eorum operibus et actibus in Domino benedicimus. Verum quia dificile foret presentes litteras ad singula queque loca, in quibus expediens fuerit, deferre, volumus ac eciam dicta apostolica auctoritate decernimus, quod illarum transumptis unius vel duorum publicorum notariorum subscripcione et ipsorum commissarii vel substituendorum ab eo aut alicuius prelati seu persone eclesiastice in dignitate constitute iuxta voluntatem dictorum commissarii vel

ab eo substituendorum minutis ea prorsus indubia fides adhibeatur, que presentibus adhiberetur, si essent exibite vel ostense. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostri statuti ordinacionis, deputacionis, concessionis, voluntatis, constitucionis, inhibicionis, mandati, decreti et benedictionis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare presumpserit, indignacionem Omnipotentis Dei ac beatorum Petri et Pauli apostolorum Eius se noverit incursurum. Datum Rome aput sanctum Petrum, anno incarnacionis Dominice millesimo quingentesimo primo sexto idus iunii, pontificatus nostri anno nono.

494.

Rzym, 15 czerwca 1501.

Papież Aleksander VI mistrzowi Erazmowi Ciołkowi proboszczowi kościoła wileńskiego, swemu notarjuszowi i Aleksandra w. księcia litewskiego do tegoż papieża i Stolicy apostolskiej posłowi, który już otrzymał dyspenzę apostolską na trzy beneficja kościelne z duszpasterstwem lub skądinąd incompatibilia i posiada między innemi probostwo wileńskie, uwalniając go od wszelkich cenzur kościelnych, dozwala mu na jego prośbę na czwarte beneficjum duszpasterskie lub skądinąd incompatibile w rzeczonym kościele wileńskim a we wszelkich innych dwa wszelkiego rodzaju z prawem ich zamiany lecz z zastrzeżeniem, iż więcej aniżeli dwóch kościołów parafjalnych nie może posiadać, uprawniając go do poboru wszystkich dochodów z tych beneficjów, wyjąwszy dystrybucyj codziennych; daje mu przywilej ołtarza przenośnego z mocą odprawiania mszy o świtaniu i na miejscach obłożonych interdyktem kościelnym przez władze ordynarjuszowskie, ponadto słuchania i rozgrzeszania, wyjąwszy rezerwatów Stolicy apostolskiej, wszystkich osób podległych mu prawem parafjalnem lub innych beneficjów, jakie posiada.

Or. brak.

Kop. 1. Archiwum Watykańskie, Regesta Vaticana T. 868 k. 29'—34', na początku, na lewym marginesie ręką tekstu: Hadrianus, *przy końcu pod tekstem tąż ręką:* P. Thomarotius, *poniżej inną ręką:* Collat. Hadrianus. — *2. Tamże, Armarium XXXII T. 21 (zawierający Kopjarz rzymski Erazma Ciołka) k. 72.*

Reg. Kopjarz rzymski Erazma Ciołka, wyd. S. Kutrzeba i X. J. Fijałek str. 89 nr 31.

Alexander etc. Dilecto filio magistro Erasmo Vitellio preposito ecclesie Wilnensis, notario nostro, in artibus magistro salutem etc. Grata devotionis obsequia, que nobis et apostolice Sedi hactenus impendisti et adhuc solicitis studiis impendere non desistis, necnon litterarum scientia, vite ac morum honestas aliaque laudabilia probitatis et virtutum merita, quibus personam tuam etiam fidedignorum testimoniis innari percepimus, nos inducunt, ut te specialibus favoribus et gratiis prosequendo petitiones tuas, per quas tibi et aliis personis de beneficiis ecclesiasticis valeat provideri, ad exauditionis gratiam admittamus illaque tibi favorabiliter concedamus, que tuis commoditatibus fore conspicimus oportuna, ac votis tuis, presertim per que tue et aliorum christifidelium animarum saluti consulere et ex devotionis fervore prodire conspicimus, favorabiliter annuamus. Hinc est quod nos te, qui dilecti filii nobilis viri Alexandri magni ducis

Lytthuanie ad nos et Sedem predictam orator destinatus existis, et cum quo dudum, ut asseris, ut quecunque tria curata seu alias invicem incompatibilia beneficia ecclesiastica, etiamsi dignitates, personatus, administrationes vel officia in cathedralibus etiam metropolitana vel collegiatis et dignitates ipse in cathedralibus etiam metropolitana post pontificales maiores, seu in cellegiatis ecclesiis huiusmodi principales, aut duo ex eis parrochiales ecclesie vel earum perpetue vicarie forent, et ad dignitates, personatus, administrationes vel officia huiusmodi consvevissent, qui per electionem assumi eisque cura immineret animarum, si tibi alias canonice confererentur aut eligereris, presentareris vel alias assumereris ad illa et instituereris in eis, recipere et insimul quoad viveres retinere illaque omnia et singula simul vel successive, simpliciter vel ex causa permutationis, quotiens tibi placeret dimittere et loco dimissi vel dimissorum aliud vel alia simile vel dissimile, aut similia vel dissimilia, beneficium seu beneficia, ecclesiasticum vel ecclesiastica tria duntaxat invicem incompatibilia similiter recipere et insimul quoad viveres, ut prefertur, retinere valeres, apostolica fuit auctoritate dispensatum, quique prepososituram ecclesie Wilnensis inter alia obtines, premissorum obsequiorum et meritorum tuorum intuitu gracioso favore prosequi volentes teque a quibuscunque excommunicationis, suspensionis et interdicti aliisque ecclesiasticis sentenciis, censuris et penis a iure vel ab homine quavis occasione vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existis, ad effectum presentium duntaxat consequendum harum serie absolventes et absolutum fore censentes, nec non quecunque duo alia curata seu alias incompatibilia, que ex dicta dispensatione ac omnia et singula alia beneficia ecclesiastica sine cura, que obtines ac cum cura et sine cura, que expectas, nec non in quibus et ad que ius tibi quomodolibet competit, quecunque, quotcunque et qualiacunque sint, eorumque ac dicte preposituve fructuum, reddituum et proventuum veros annuos valores, presentibus pro expressis habentes, tuis in hac parte supplicationibus inclinati, tecum ut unacum prepositura et duobus aliis incompatibilibus, que forsan obtines, seu absque illis tribus aliis incompatibilibus beneficiis ecclesiasticis, ad que tecum dispensatum extitit ut premittitur, per te pro tempore obtentis, quodcunque quartum curatum seu alias incompatibile, necnon in predicta Wilnensi et quibusvis aliis cathedralibus etiam metropolitana vel collegiatis aut parrochialibus aliisque ecclesiis quecumque duo alia dissimilia vel similia simplicia sub singulis duobus tectis earundem ecclesiarum consistentia beneficia ecclesiastica, etiam si alterum ex beneficiis sub singulis duobus tectis consistentibus cum cura, aut canonicatus et prebenda et tam illud quam aliud quartum incompatibile beneficium huiusmodi, dignitas, personatus, administratio vel officium in cathedrali etiam metropolitana vel collegiata et dignitas ipsa in cathedrali etiam metropolitana post pontificalem maior, seu in collegiata ecclesia huiusmodi principalis, aut parrochialis ecclesia vel eius perpetua vicaria fuerit, et ad dignitatem, personatum, administrationem vel officium huiusmodi consveverit, quis per electionem assumi eique cura immineat animarum, si tibi alias canonice conferentur, aut eligaris, presenteris vel assumaris ad illa et instituaris in eis, recipere et insimul quoad vixeris retinere, illaque omnia simul vel successive, simpliciter vel ex causa permutationis, quotiens tibi placuerit, dimittere ac loco dimissi vel dimissorum aliud vel alia simile vel dissimile, aut similia vel dissimilia, beneficium seu beneficia, ecclesiasticum vel ecclesiastica, quartum videlicet curatum seu alias incompatibile et duo sub singulis duobus tectis consistentia, dummodo inter ipsa omnia plura quam quatuor curata et inter ipsa quatuor incompatibilia plures quam due parrochiales ecclesie vel earum perpetue vicarie insimul et sub eodem tecto singularum duarum ecclesiarum huiusmodi consistentia, duo canonicatus et totidem prebende, seu due dignitates, personatus,

administrationes vel officia non fuerint, similiter recipere et insimul quoad vixeris ut prefertur retinere libere et licite valeas, auctoritate apostolica tenore presentium de specialis dono gratie dispensamus, ac tibi, quod in Romana Curia vel altero beneficiorum tuorum ecclesiasticorum per te pro tempore obtentorum residendo, aut litterarum studio in loco ubi illud vigeat generale insistendo, vel eidem Magno Duci inserviendo, etiam quoad vixeris, omnes et singulos fructus, redditus et proventus dicte prepositure et quorumcunque aliorum beneficiorum ecclesiasticorum cum cura vel sine cura, etiam ex statutis et consvetudinibus seu fundationibus personalem residentiam requirentium, etiam ut prefertur qualificatorum, que in quibusvis ecclesiis sive locis obtines et imposterum obtinebis, cum ea integritate, quotidianis distributionibus duntaxat exceptis, libere percipere valeas, cum qua illos perciperes, si in eisdem ecclesiis sive locis personaliter resideres et ad residendum interim in eisdem minime tenearis, nec ad id a quoquam invitus valeas coarctari. Quodque liceat tibi habere altare portatile cum debitis reverentia et honore, super quo in locis ad hoc congruentibus et honestis sine iuris alieni preiudicio et cum qualitas negotiorum pro tempore ingruentium id exegerit, etiam antequam elucescat dies, circa tamen diurnam lucem, et si forsan ad loca ecclesiastico interdicto ordinaria auctoritate supposita te declinare contigerit, in illis clausis ianuis, non pulsatis campanis et summissa voce, excommunicatis et interdictis exclusis, in tua et familiarium tuorum domesticorum presentia, dummodo tu vel illi causam non dederitis interdicto, nec id tibi vel illis contigerit specialiter interdici, possis per te ipsum, cum ad presbiteratus ordinem promotus fueris, aut proprium vel alium sacerdotem ydoneum missas et alia divina officia celebrare seu celebrari facere, dicta auctoritate apostolica etiam presentium tenore de speciali gratia indulgemus. Preterea tibi quascunque personas utriusque sexus ratione quorumcunque parrochialium ecclesiarum aut aliorum beneficiorum ecclesiasticorum, que obtines et pro tempore obtinebis, tue commissas cure, confessionibus earum diligenter auditis ab omnibus et singulis earum peccatis, excessibus, criminibus et delictis, dummodo talia non fuerint, propter que Sedes apostolica merito consulenda foret quotiens fuerit oportunum, per te ipsum, diocesani loci vel cuiusvis alterius licentia super hoc minime requisita, absolvendi et eis pro commissis penitenciam salutarem iniungendi, ac predicta et quecunque alia beneficia ecclesiastica cum cura et sine cura, que obtines ut prefertur et inposterum obtinebis simpliciter, aut pro alio vel aliis, simili vel dissimili, aut similibus vel dissimilibus, beneficio seu beneficiis, ecclesiastico vel ecclesiasticis ex causa permutationis, in qua tamen nulla illicita pactio seu simoniaca pravitas interveniat, cum quibusvis personis tecum permutare volentibus in quorumcunque ordinariorum locorum aut canonicorum metropolitane vel aliarum cathedralium ecclesiarum, seu aliarum personarum in dignitate ecclesiastica constitutarum ad id per te eligendorum seu eligendarum manibus, extra Romanam curiam, predicte Sedis aut cuiusvis alterius licentia super hoc minime requisita, resignandi, nec non ordinariis, canonicis et personis in dignitate constitutis huiusmodi resignationes ipsas a te simpliciter vel ex eadem causa a compermutantibus personis, ex dicta causa duntaxat, extra dictam curiam prefata auctoritate recipiendi, nec non ea que tu simpliciter ydonee seu ydoneis ad id per te nominande seu nominandis etiam quecunque quotcunque et qualiacunque beneficia ecclesiastica obtinentibus et expectantibus et que ex eadem causa tecum permutantibus personis, que vero tecum compermutantes persone resignaveritis beneficia huiusmodi, etiam si ut prefertur qualificata fuerint, dummodo dignitates in metropolitana vel aliis cathedralibus post pontificales maiores seu in collegiatis ecclesiis huiusmodi principales et compermutantium personarum huiusmodi similem facultatem

non habentium beneficia dispositioni apostolice generaliter reservata non fuerint, tibi eadem auctoritate conferendi et de illis etiam providendi omniaque et singula alia in premissis et circa ea necessaria seu quomodolibet oportuna faciendi et exequendi plenam et liberam auctoritate et tenore premissis licentiam concedimus et etiam facultatem. Et nichilominus dilectis filiis Gneznensis et Wratislauiensis ac Poznaniensis[a] ecclesiarum prepositis per apostolica scripta mandamus, quatenus ipsi vel duo aut unus eorum per se vel alium seu alios faciant auctoritate nostra fructus, redditus et proventus huiusmodi tibi vel procuratori tuo legitimo iuxta dicte nostre concessionis tenorem integre ministrari, non permittentes te super illis per locorum ordinarios et dilectos filios earundem ecclesiarum capitula seu quosvis alios ad residendum in eisdem ecclesiis sive locis compelli aut alias contra nostre concessionis huiusmodi tenorem quomodolibet molestari. Contradictores auctoritate etc. Non obstantibus, si in ecclesiis sive locis huiusmodi primam non feceris residentiam personalem consuetam, ac felicis recordationis Bonifacii pape VIII predecessoris nostri, per quam concessiones huiusmodi de fructibus in absentia percipiendis sine prefinitione temporis fieri prohibentur, ac generalis concilii nec non quibusvis aliis apostolicis ac in provincialibus et sinodalibus conciliis editis generalibus vel specialibus constitutionibus et ordinationibus, nec non de notariorum Sedis predicte et quibusvis aliis beneficiis ecclesiasticis per nos vel Sedem predictam pro tempore factis reformationibus generalibus vel specialibus, ac ecclesiarum, in quibus quartum incompatibile et sub singulis duobus tectis consistentia et alia beneficia huiusmodi forsan fuerint, iuramento, confirmatione apostolica vel quavis firmitate alia roboratis statutis et consuetudinibus, etiam si de illis servandis et non impetrandis litteris apostolicis contra ea, et ipsis litteris etiam ab alio vel aliis impetratis non utendo, aut alias quovismodo concessis, tu per te vel procuratorem tuum prestiteris hactenus vel imposterum te prestare contigerit forsitan iuramentum, contrariis quibuscunque, aut si ordinariis prefatis ab eadem sit Sede concessum vel imposterum concedi contingat, quod canonicos, rectores et personas suarum civitatum et diocesum etiam in dignitatibus, personatibus, administrationibus vel officiis constitutas et in illis non residentes, aut qui in eis primam non fecerint residentiam, huiusmodi fructus, redditus et proventus suorum beneficiorum ecclesiasticorum in absentia sua ministrare minime teneantur et ad id compelli, aut quod interdici, suspendi vel excommunicari non possint per litteras apostolicas, non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem, et quibuslibet aliis privilegiis, indulgentiis et litteris apostolicis generalibus vel specialibus quorumcunque tenorum existant, per que presentibus non expressa vel totaliter non inserta effectus earum impediri valeat quomodolibet vel differri et de quibus quorumque totis tenoribus de verbo ad verbum habenda sit in nostris litteris mentio specialis. Proviso, quod quartum incompatibile et sub singulis duobus tectis consistentia beneficia huiusmodi debitis propterea non fraudentur obsequiis et animarum cura in eis, quibus illa immineat, nullatenus negligatur, sed in eis, quorum fructus in absentia huiusmodi te percipere contigerit, animarum cura huiusmodi per bonos et sufficientes vicarios, quibus de eorundem beneficiorum proventibus necessaria congrue ministrentur, diligenter exerceatur et deserviatur, inibi laudabiliter in divinis et eorundem sub singulis duobus tectis consistentium beneficiorum congrue supportentur onera consueta. Volumus autem quod indulto huiusmodi celebrandi seu celebrari faciendi ante diem parce utaris, quia cum in altaris ministerio immoletur Dominus noster Ihesus Christus Dei Filius, qui candor est lucis eterne, congruit hoc

494. [a] *następuje wyraz* officialibus *przekreślony*

non noctis tenebris fieri, sed in luce. Quodque si beneficiorum predictorum simpliciter resignandorum singulorum fructus, redditus et proventus vigintiquatuor florenorum auri de camera secundum communem extimationem valorem annuum excedant, conferentes et illi, quibus beneficia huiusmodi conferentur et si ex dicta causa resignationis huiusmodi fiant ac tuorum et tibi ex eadem causa collatorum beneficiorum huiusmodi fructus, redditus et proventus inequales et maioris valoris fuerint, etiam si ipsa inequalitas viginti quatuor florenos similes non transcendat, conferentes predicti et illi, quibus beneficia maioris valoris huiusmodi tunc collata fuerint, de nominibus et cognominibus personarum et beneficiorum eorundem ac diebus factarum collationum huiusmodi gentes camere apostolice aut collectores vel succollectores fructuum et proventuum eidem camere debitorum in partibus illis pro tempore deputatos infra unum, si citra et tres menses, si ultra montes collationes ipse facte fuerint, iuxta quasdam pie memorie Sixti IV et Innocentii VIII Romanorum pontificum predecessorum nostrorum super hoc editas litteras certificare procuret. Alioquin beneficia ipsa sic collata vacare censeantur eo ipso. Nulli ergo etc. nostre absolutionis, dispensationis, indulti, concessionis, mandati et voluntatis infringere etc. Si quis etc. Datum Rome apud Sanctum Petrum, anno etc. MCCCCC primo decimo septimo kalendas iulii, pontificatus nostri anno nono.

495.

Rzym, 23 czerwca 1501.

Papież Aleksander VI, mistrza Erazma Ciołka, proboszcza katedry wileńskiej, swego notarjusza i posła wielkiego księcia Aleksandra u Stolicy apostolskiej, ze względu na życie przykładne, cnoty i zasługi mianuje comes palatinus sacri palacii apostolici et aule Lateranensis *wyszczególniając prawa z tym urzędem związane, między innemi prawo mianowania notarjuszy i tabeljonów publicznych oraz sędziów zwyczajnych jak również prawo dyspensowania od przeszkody urodzenia* (defectus natalium).

Or. brak.

Kop. 1. Archiwum Watykańskie, Regesta Vaticana T. 868 k. 34'—36' z zapiskami: na początku tekstu na lewym marginesie ręką tekstu: Hadrianus, *przy końcu pod tekstem tą samą ręką:* P. Thomarotius, *niżej inną ręką:* Collat. Hadrianus. — *2. Tamże, Armar. XXXII T. 21 k. 76 (Kopjarz rzymski Erazma Ciołka).*

Reg. Kopjarz rzymski Erazma Ciołka, wyd. S. Kutrzeba i X. J. Fijałek str. 90 nr 34.

Alexander etc. Dilecto filio magistro Erasmo Vitellio preposito ecclesie Wilnensis sacrique nostri palacii Lateranensis comiti palatino salutem etc. Ecclesia Romana, cuius principatum super omnia extulit Divina Maiestas et a qua velut a primevo fonte honorum et dignitatum beneficia proveniunt, tamquam regina in vestitu deaurato circundata varietate devotos et fideles suos, quos fidei illibata sinceritas ac propria virtutum merita ad hoc recommendant, honoris et fame amphoris preconiis dignitatum titulis decorat, prout personarum qualitati respicit convenire. Hinc est, quod nos ad personam tuam, ob vite ac morum honestatem aliaque laudabilia probitatis et virtutum merita, super quibus apud nos fidedigno commendaris testimonio, debitum respectum habentes eamque specialis honoris et excellentie dignitate sublimare teque, qui etiam notarius noster et, ut accepimus, dilecti filii nobilis viri Alexandri magni ducis Lytthuanie ad nos et Sedem apostolicam orator destinatus existis, premissorum intuitu gracioso favore prosequi vo-

lentes et a quibuscunque excommunicationis, suspensionis et interdicti[a] aliisque ecclesiasticis sententiis, censuris et penis a iure vel ab homine quavis occasione vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existis, ad effectum presentium duntaxat consequendum harum serie absolventes et absolutum fore censentes motu proprio, non ad tuam vel alterius pro te nobis super hoc oblate petitionis instantiam, sed de nostra mera liberalitate te comitem palatinum sacri palacii apostolici et aule Lateranensis auctoritate apostolica tenore presentium creamus et ordinamus ac pro nostro et palacii predicti comite deinceps censeri, nominari, nuncupari et reputari volumus atque mandamus et aliorum eiusdem palacii comitum palatinorum numero et consortio favorabiliter aggregamus, ac tibi quod deinceps omnibus et singulis privilegiis, libertatibus, exemptionibus, immunitatibus, commoditatibus, honoribus, gratiis et emolumentis, quibus ceteri aule et palacii predictorum comites de iure vel consuetudine aut alio quomodolibet utuntur, potiuntur et gaudent ac uti, potiri et gaudere poterunt quomodolibet in futurum, uti, potiri et gaudere libere et licite valeas auctoritate predicta tenore presentium de specialis dono gratie indulgemus tibique ut ad instar aliorum Lateranensis palacii comitum palatinorum ubique locorum, extra tamen Romanam Curiam, notarios et tabelliones publicos ac iudices ordinarios, qui idonei et in litteratura experti fuerint, recepto prius ab eis de notariatus seu tabellionatus et iudicatus huiusmodi officiis fideliter exercendis in manibus tuis solito iuxta formam presentibus annotatam iuramento, creandi, deputandi et constituendi ac de notariatus et tabellionatus et iudicatus huiusmodi officiis per pennam et calamare ut moris est investiendi, nec non quibuscunque personis utriusque sexus de adulterio, incestu, sacrilegio et alio quovis damnato cohitu simpliciter aut mixtim pro tempore procreatis super huiusmodi et quibusvis aliis natalium defectibus, ut illis non obstantibus in quibuscunque bonis parentum agnatorum, cognatorum, ex testamento vel ab intestato succedere et ad illa ex donatione ac alias qualitercunque, absque tamen preiudicio illorum, qui eis succedere deberent, si ab intestato decederent, admitti, nec non ad quecunque dignitates, administrationes et officia secularia publica et privata eligi, recipi et assumi eaque gerere et exercere libere et licite valeant, proinde ac si de legitimo thoro nati forent, dispensandi plenam et liberam per presentes damus et[b] etiam concedimus facultatem. Non obstantibus apostolicis[c] ac in provincialibus[d] et generalibus conciliis [editis] constitutionibus et ordinationibus nec non legibus imperialibus et statutis municipalibus ac quibusvis universitatum privilegiis et indultis ac litteris apostolicis, quibus illa omnia si[e] eis eorumque totis tenoribus specialis specifica et expressa seu quevis alia mentio habenda foret, presentibus pro expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, quoad premissa specialiter et expresse motu simili derogamus, ceterisque graciis quibuscunque. Tu igitur de bono in melius studiis virtutum intendas, ut in nostro conspectu ad maiora te semper constituas meritorum studiis digniorem[f] et nos propterea ad favendum tibi maiorem graciam invitemur. Forma autem iuramenti, quod a creandis per te vel alium seu alios ut prefertur notariis exigere debes, sequitur et est talis: Ego N. etc. prout in forma. Nulli ergo etc. nostre absolutionis, creationis, ordinationis, voluntatis, mandati, aggregationis, indulti, concessionis et derogationis infringere etc. Si quis etc. Datum Rome apud sanctum Petrum, anno etc. M°CCCCC°I° nono kalendas iulii, pontificatus nostri anno nono.

495. [a] *następuje* etc. *przekreślone* [b] *następuje* conce *przekreślone* [c] *przerobione z* concessis [d] *następuje* co *przekreślone* [e] *następuje* de verbo *przekreślone* [f] *następuje* nosque *przekreślone*

496.

Rzym, 23 czerwca 1501.

Papież Aleksander VI na prośbę mistrza Erazma Ciołka, proboszcza wileńskiego i swego notarjusza oraz kapituły wileńskiej nadaje tejże kapitule i poszczególnym jej członkom to samo prawo, jakie posiada kościół krakowski, a mianowicie użycia kar kościelnych na czynszowników, osadników i wszystkich krzywdzicieli w czynszach, dochodach i dobrach kapitulnych.

***Or.** Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Pergamin średniej grubości, 53·2×31+8·3 cm, doskonale zachowany. — Pismo piękne, pierwszy wiersz pismem wydłużonem ozdobnem. — Po pieczęci pozostał tylko kawałek sznurka skręconego z nici jedwabnych żółtych i czerwonych. — Zapiski kancelaryjne: 1) pod zakładką z prawej strony inną ręką:* Hadrianus; *2) na zakładce po tejże stronie ręką pisarza:* P. Thomarotius; *3) na odwrociu na złożeniu wierzchniem:* R^ta^ apud me Hadrianum. — *Na odwrociu zapiski archiwalne: 1) na złożeniu spodniem współczeną ręką (E. Ciołka):* 1501. Cohertio pro capitulo ecclesie Wilnensis; *2) niżej ręką późniejszą:* Similia duo privilegia; *3) niżej ręką z w. XVIII:* Expeditio facta per Erasmum Witelium praepositum Vilnensem apud Alexandrum VI. PP. qua conceditur capitulo Vilnensi ius excommunicandi et censuris involvendi censuarios et quoscunque iniuriatores A. 1501. — *4) Sygnatury: a) na temże złożeniu:* 28. DD, *b)* 9, *c)* N° 5, *d) na złożeniu wierzchniem:* N° 3tio, *e)* N. 15 *(poprawione z* 14 *czerwonym atramentem). — Jest ta bulla zarejestrowana zarówno w rejestrze dokumentów pergaminowych z drugiej połowy w. XVIII, jak i w katalogu Archiwum z r. 1830.*

***Kop.** 1. Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Transumpt oryginalny papieża Aleksandra VI tejże samej daty; ob. niżej Nr następny. — 2. Archiwum Watykańskie, Regesta Vaticana T. 868 k. 45—46. — 3. Tamże, Armar. XXXII T. 21 k. 63. — 4. Tamże, Acta Capituli Vilnen. T. I k. 2—3 z nagłówkiem ozdobnem pismem:* Tenor Bvlle originalis. *Poprzedza jej tekst wstępny zapisek kapitulny:* Iurisdicio seu cohercio pro venerabili capitulo Vilnensi aput sanctam Sedem apostolicam expedita est et allata per reverendum patrem dominum Erasmum Vitellium, apostolicae sancte Sedis prothonotarium, prepositum Vilnensem, scholasticum Vratislaviensem et earundem ac Poznaniensis, Vladislaviensis et Ploczensis ecclesiarum canonicum... sedente tunc et ad eadem consenciente R^mo^ in Christo patre domino Alberto episcopo Vilnensi; *następuje ówczesny skład kapituły wileńskiej: 1) Erazm proboszcz, 2) mistrz Jakub z Kuczyna dziekan, 3) Marcin biskup miednicki, archidiakon, 4) mistrz Stanisław kustosz, 5) Marcin z Radomia, 6) mistrz Jerzy, 7) mistrz Andrzej Świrski, 8) doktor Jan Filipowicz, 9) mistrz Bernard, 10) Jan z Dobrzynic, 11) Kasper z Warszawy, 12) Mikołaj Żukowski i 13) Walentyn Kucharski, prałaci i kanonicy* quorum impensis et opera eiusdem prepositi ea fuerant procurata. — *5. Lib. I cz. 2 k. CLII—CLIII' z nagłówkiem:* Cohercio pro capitulo Vilnensis ecclesie.

***Wyd.** Theiner A., Vetera Monumenta Poloniae et Lithuaniae T. II str. 292/3 nr 315 (z Regestów).*

***Reg.** Kopjarz rzymski Erazma Ciołka, wyd. S. Kutrzeba i X. J. Fijałek str. 88 nr 23.*

Alexander episcopus servus servorum Dei. Ad perpetuam rei memoriam. | Admonet nos commissi nobis desuper cura pastoralis officii, ut votis illis, per que ecclesie quelibet, presertim cathedrales, et illarum persone a quorumvis iniuriis et molestiis conserventur ac iura sibi debita consequi | possint et valeant salubriter provideri [a], libenter

496. [a] providere *Trans.*

annuamus ac ea favoribus prosequamur oportunis. Sane pro parte dilectorum filiorum magistri Erasmi Vitellii[b] prepositi ecclesie Wilnensis, notarii | nostri ac capituli eiusdem ecclesie nobis nuper exhibita petitio continebat, quod ex speciali Sedis apostolice privilegio seu ex antiqua consuetudine hactenus observata singuli canonici ac persone capitulares ecclesie Cracoviensis consueverunt habere cohertionem in quascunque personas dicte ecclesie Cracoviensis censuarias ac manifestas iniurias inferentes[c] eisdem super censibus, decimis, fructibus, redditibus et proventibus ac bonis aliis eis in genere vel in specie etiam eorum mense capitulari communiter vel divisim pertinentibus ac illorum spoliatores, nec non sub nomine presidentis capitulo eiusdem ecclesie Cracoviensis contra eosdem censuarios et alios predictos quascunque sentencias, censuras seu[d] penas promulgare ac illas aggravare, quibus[e] pro tempore ligati nonnisi per presidentem predictum aut Sedem apostolicam et satisfactione previa absolvi possint[f]. Cum autem, sicut eadem peticio subiungebat, dicta ecclesia Wilnensis adinstar eiusdem ecclesie Cracoviensis fundata existat, pro parte Erasmi prepositi ac capituli predictorum nobis fuit humiliter supplicatum, ut decori et venustati ac indemnitati eorum et[g] dicte ecclesie Wilnensi in premissis oportune providere de benignitate apostolica dignaremur. Nos igitur, qui ecclesiarum et illarum personarum indemnitatibus libenter, quantum cum Deo possumus, providemus, Erasmum, qui dilecti filii nobilis viri Alexandri magni ducis Lytthuanie ad nos et Sedem predictam orator destinatus et ut asseritur eiusdem Alexandri ducis secretarius existit, ac capitulum prefatos et singulos ex capitulo huiusmodi a quibuscunque excommunicationis, suspensionis et interdicti, aliisque ecclesiasticis sententiis, censuris et penis a iure vel ab homine quavis occasione vel causa latis, si quibus quomodolibet innodati existunt, ad efectum presentium duntaxat consequendum harum serie absolventes et absolutos fore censentes, huiusmodi supplicationibus inclinati, quod deinceps perpetuis futuris[h] temporibus singuli ex preposito et capitulo ac singularibus personis capitularibus ecclesie Wilnensis huiusmodi similem cohertionem in eorum censuarios colonos et manifestas iniurias inferentes eisdem super censibus, decimis, fructibus et bonis aliis eorundem communiter vel divisim habere et censuras in eos promulgare et illas aggravare ad instar capitularium personarum ecclesie Cracoviensis huiusmodi libere et licite possint et valeant auctoritate apostolica tenore presentium perpetuo statuimus et ordinamus ac eisdem preposito, capitulo et singularibus personis capitularibus[h] dicte ecclesie Wilnensis super hec facultatem concedimus. Non obstantibus quibusvis apostolicis ac in provincialibus et sinodalibus conciliis editis generalibus vel specialibus constitutionibus et ordinationibus, nec non dicte ecclesie Wilnensis iuramento, confirmatione apostolica vel quavis firmitate alia roboratis, statutis et consuetudinibus ceterisque contrariis quibuscunque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre absolutionis, statuti, ordinationis et concessionis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare presumpserit, indignationem Omnipotentis Dei ac beatorum Petri et Pauli apostolorum eius se noverit incursurum. Datum Rome apud sanctum Petrum, anno incarnationis dominice millesimo quingentesimo primo nono kalendas iulii, pontificatus nostri anno nono.

---

496. [b] Vitelli *Lib. I stale* [c] facientes et inferentes *Lib. I* [d] et *Trans.* [e] a quibus *Trans.* [f] possunt *Lib. I* [g] ac *Trans. i Lib. I* [h] *brak w Lib. I*

497.

Rzym, 23 czerwca 1501.

Papież Aleksander VI przesyła biskupom krakowskiemu, miednickiemu i łuckiemu transumowaną tutaj bullę Admonet nos *tejże samej daty (ob. Nr poprzedni), wyjednaną przez Erazma Ciołka, z mandatem jej ogłoszenia i egzekucji.*

Or. Archiwum Kap. Kat. Wileńskiej. Pergamin średniej grubości 55·2 × 35·1 + 6·5 cm, w dwóch miejscach na zagięciach pęknięty, zresztą doskonale zachowany. — Po pieczęci pozostał ślad sznurka na zakładce przy obu dziurkach. — Pismo tej samej ręki co w bulli poprzedniej, ale mniej ozdobne z inicjałem. — Zapiski kancelaryjne: 1) pod zakładką z prawej strony inną ręką: Hadrianus; *2) na zakładce po tejże stronie ręką pisarza:* P. Thomarotius; *3) na odwrociu, na złożeniu wierzchniem:* R[ta] apud me Hadrianum. *Na odwrociu zapiski archiwalne: 1) na złożeniu spodniem zapisek współczesny:* Privilegium capitulo Vilnensi illatas iniurias cohercere potestas; *2) pod tem z w. XVII:* Ab Alexandro summo pontifice concessum in anno millesimo quingentesimo primo, *w ciągu dalszym inną ręką:* Ad propulsandas iniurias etiam per excommunicationem; *3) na złożeniu wierzchniem z połowy w. XVIII (1753):* Bulla summi pontificis Alexandri favore VV. capituli Vilnensis emanata, concedens iniuriatores quosvis bonorum et incolarum item decimarum detentores etc. censuris involvendi et excommunicandi, secundum cohercionem, quam habet cum capitulo Cracoviensi, quopropter protectores et executores huiusmodi gratiarum Cracoviensem, Mednicensem et Luceoriensem episcopos declarat cum facultate, si opus fuerit, ad effectum proemissorum auxilium brachii secularis invocandi, 1501; *4) sygnatury: a) na złożeniu spodniem z w. XVII i XVIII:* 30 *(poprawione z* 20*)* FF, *b)* 4, *c)* N⁰ 1, *d) na złożeniu wierzchniem:* N⁰ 12, *e) u góry czerwonym atramentem z w. XIX:* N⁰ 44. — *W rejestrze dokumentów pergaminowych z drugiej połowy w. XVIII na str. 11 pod pozycją 18 powtarza się zapisek powyższy* (Bulla — invocandi) *z dodatkiem* in pargameno scripta.

Kop. 1. Archiwum Watykańskie, Regesta Vaticana T. 868 k. 44—44'. — 2. Tamże, Armar. XXXII T. 21 k. 64. — 3. Acta Cap. Vilnensis T. I k. 3—4 z nagłówkiem: Tenor Bullae defensorie super prefatam. — *4. Lib. I k. XLVI—XLVIII z nagłówkiem:* Privilegium capitulo Vilnensi illatas iniurias cohercere potens. *Niżej drobniejszem pismem tą samą ręką:* Habetur et alia bulla tenoris eiusdem que non est introducta ob sentenciam eandem in utraque. — *5. Tamże k. CLII—CLIV z nagłówkiem:* Cohercio pro capitulo Vilnensis ecclesie.

Wyd. Theiner A., Vetera Monumenta Poloniae et Lithuaniae T. II str. 293 nr 316.

Reg. Kopjarz rzymski Erazma Ciołka, wyd. S. Kutrzeba i X. J. Fijałek str. 88 nr 24.

Alexander episcopus servus servorum Dei. Venerabilibus fratribus Cracoviensi et Mednicensi ac Luceoriensi episcopis salutem et apostolicam benediccionem. Hodie a nobis | emanarunt littere tenoris subsequentis:

Następuje bulla papieża Aleksandra VI Admonet nos *z 23 VI 1501 (ob. wyżej Nr poprzedni).*

Quocirca fraterniti vestre per apostolica scripta mandamus, quatinus vos vel duo aut unus vestrum per vos vel alium seu alios premissas litteras | et in eis contenta quecunque, ubi, quando et quotiens opus fuerit publicantes faciatis auctoritate nostra Erasmum et pro tempore existentem prepositum et capitulum nec non singulares personas | capitulares ecclesie Wilnensis huiusmodi etiam pro tempore existentes pacifica possessione vel quasi statuti, ordinationis et facultatis predictorum iuxta dictarum littera-

rum tenorem gaudere, non permittentes eos desuper per censuarios colonos et manifestas iniurias inferentes predictos aut quosvis alios contra statuti ordinationis et facultatis predictorum tenorem quomodolibet molestari, contradictores per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendo, invocato etiam ad hoc si opus fuerit auxilio brachii secularis. Non obstantibus omnibus supradictis, aut si censuariis colonis et iniurias huiusmodi inferentibus predictis vel quibusvis aliis communiter vel divisim ab eadem sit Sede indultum, quod interdici, suspendi vel excommunicari non possint per litteras apostolicas, non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Datum Rome apud sanctum Petrum, anno incarnacionis dominice millesimo quingentesimo primo nono kalendas iuliii, pontificatus nostri anno nono.

498.

Rzym, 23 czerwca 1501.

Papież Aleksander VI na prośbę Wojciecha biskupa wileńskiego, przedkładającą częste wypadki wyrządzania szkód w dobrach i dochodach kościoła wileńskiego przez różnych krzywdzicieli, tak chrześcijan, jak Ormian, Tatarów i schizmatyków, udziela temuż biskupowi jak i jego następcom zezwolenia na korzystanie z prawa miecza, użyczonego mu przez Aleksandra wielkiego księcia litewskiego, zwalniając go w razie czynienia z tego prawa użytku od cenzur i kar kościelnych.

Or. Bibljoteka XX. Czartoryskich w Krakowie. Dokument nr 664, Vol. III k. 26. Pergamin 66 × 51·5 + 8 cm, w dużej części uszkodzony wskutek wygryzionej w środku tekstu z lewej strony przez myszy dziury; nie uszkodziły natomiast prawie zupełnie tekstu dwie mniejsze dziury, na obu bocznych marginesach wygryzione. — Pismo pierwszego wiersza ozdobne, wydłużone. — Zapiski kancelaryjne: 1) pod zakładką z prawej strony inną ręką: Hadrianus; *2) na zakładce z lewej:* P. Tuba; *3) na grzbiecie:* R[ta] apud me Hadrianum. *Zapiski archiwalne na grzbiecie: 1) na złożeniu bocznem z w. XVI:* pro domino Alberto episcopo Wilnensi et suis successoribus; *2) wyżej z w. XVII:* ...Episcopis Vilnensibus; *3) sygnatury: a) z w. XVII:* IX, *b) z w. XVIII:* Num XXIII *(przekreślone i poprawione na* XVIII*).*

Kop. 1. Archiwum Watykańskie, Regesta Vaticana T. 868 k. 51'—53; zapisek na początku tekstu na marginesie lewym tą samą ręką: Hadrianus, *przy końcu tekstu inną ręką:* P. Tuba. — *2. Tamże, Armar. XXXII T. 21 k. 61' (z Regestów).* — *3. Lib. II str. 350—352 z nagłówkiem:* Bulla summi pontificis Alexandri pro usu gladii Alberto episcopo Vilnensi et eius successoribus concessa.

Wyd. 1. Reynald O., Annales ecclesiastici T. XI pod r. 1501 nr 41. — 2. Theiner A., Vetera Monumenta Poloniae et Lithuaniae T. II str. 293/4 nr 317 (z Regestów). — 3. Codex epistolaris XV s. ed. A. Lewicki T. III str. 495/6 nr 478 (z Or., tylko jeden ustęp).

Reg. Kopjarz rzymski Erazma Ciołka, wyd. S. Kutrzeba i X. J. Fijałek str. 87 nr 21.

Alexander episcopus, servus servorum Dei. Ad perpetuam rei memoriam. | Ad compescendos conatus nefarios pervers[orum, qui Dei timore] postposito manus improbas et rapaces ad personas ecclesiasticas, presertim pontificali dignitate preditas ac eorum bona ausu temerario extendere non verentur | et ab eis debita persolvere denegant et cont[radicunt, tanto] magis nos decet oportuno remedio providere, quanto magis in

divine maiestatis offensam et pontificalis auctoritatis depressionem ac dispendium plurimorum | tendere dinoscuntur. Sane pro parte v[enerabilis fratris nostri] Alberti episcopi Wilnensis nobis nuper exhibita petitio continebat, quod diocesis Wilnensis latissimos fines habet et tam in ea, quam illius confinibus habitant Tartari et Armeni et alii sub ritibus Grecorum e[t aliis diversis sectis, etiam] extra obedientiam Romani pontificis degentes et in pluribus a fide catholica dissentientes, et ipse Albertus et pro tempore existens episcopus Wilnensis tam ab hiis seu pluribus ex eis, quam etia[m christifidelibus et fidem cat]holicam sectantibus decimas seu certam partem fructuum decimalium ratione ecclesie sue Wilnensis percipere et exigere consuevit et exigit, et tam ratione perceptionis decimarum et fructuum decim[alium huiusmodi, quam etiam rati]one confinium et bonorum ad mensam episcopalem Wilnensem pertinencium, ac etiam Armeni et Tartari ac alii predicti secundum alios ritus, quam Romana Ecclesia profiteatur, viventes, [presbyteris et clericis ac aliis personis ecclesiasticis ci]vitatis et diocesis Wilnensis ac etiam eidem episcopo super eorum bonis et rebus graves iniurias inferunt et iacturas, ac etiam quia nonnunquam aliquos ex clericis et presbyteris prefatis m[utilant et interficiunt, contentiones et lites exoriuntur. Et qu]amvis ipse Albertus episcopus censuris ecclesiasticis, quantum in eo est, coherceat sive cohercere nititur, nichilominus, predicti censuras huiusmodi contem]nunt et potius scismaticis et hereticis tam in dicta diocesi, quam extra illam commorantibus a]dversus dictum episcopum adherent et contra eum cornua erigunt, ex quo auctoritas episcopalis contemnitur et fides catholica pessund[atur, iniqui autem et heretici et reprobarum sectarum fautores sublevantur. Unde dilectus filius] nobilis vir Alexander magnus dux Lythuanie, in cuius ducatu civitas et diocesis Wilnensis existunt, volens huiusmodi m[alis et scandalis obviare, prefato Alberto et pro tempore existenti Wilnensi episcopo, ut] gladii potestate saecularis adversus predictas iniurias et molestias episcopo, clericis, presbyteris et personis ecclesiasticis civitatis et diocesis [predictarum cum Romana Ecclesia sentientibus inferentes, uti et illam exercere possit, con]cessit[1], tam pro manutentione ecclesiastice libertatis, quam dominii sui temporalis. Et quia prefatus Albertus episcopus dubitat, an huiusmodi gla[dii potestate uti possit absque irregularitatis incursu. pro pa]rte eiusdem Alberti episcopi nobis fuit humiliter supplicatum, ut in premissis pro conservatione libertatis ecclesiastice opportune providere de benignitate apostolica dignaremur. No[s igitur, qui cupimus ex commisso nobis pastora]li officio pravis conatibus ad perniciem tendentibus, ne ulterius invalescant, congruis remediis obviare, prefatum Albertum episcopum a quibusvis excommunicationis, suspensionis et inte[rdicti aliisque ecclesiasticis sente]ntiis, censuris et penis, a iure vel ab homine quavis occasione vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existit. ad effectum presentium duntaxat consequendum harum serie absolventes e]t absolutum fore censentes, huius]modi supplicationibus inclinati eidem Alberto et pro tempore existenti episcopo Wilnensi, ut secularis gladii potestate huiusmodi pro conservatione libertatis ecclesiastice contra omnes et singulos il[lam impugnantes, seu iniurias vel mol]estias tam prefato Alberto et pro tempore existenti episcopo Wilnensi, quam presbyteris ac clericis et personis ecclesiasticis civitatis et diocesis predictarum inferentes, quotiens opus fuerit absque [alicuius irregularitati]s incursu uti et illam exercere, et transgressores et malefactores, prout eorum excessus et delicta exegerint, cohercere et punire libere et licite valeat, constitutionibus et ordinationibus apostolic[is cete-

498. [1] *Taki przywilej W. ks. Aleksandra, nadający biskupowi wileńskiemu ius gladii, nie jest znany.*

risque contra]riis nequaquam obstantibus, auctoritate apostolica licentiam, facultatem, potestatem et auctoritatem concedimus per presentes. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre co[ncessionis] infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare presumpserit, indignationem Omnipotentis Dei ac beatorum Petri et Pauli apostolorum eius se noverit incursurum. Datum Rome apud sanctum Petrum, anno incarnationis Dominice millesimo quingentesimo primo nono kalendas iulii, pontificatus nostri anno nono.

499.

Rzym, 23 czerwca 1501.

Papież Aleksander VI na prośbę Aleksandra wielkiego księcia litewskiego zezwala na osadzenie braci zakonu dominikańskiego przy kościele parafjalnym św. Ducha zwanym prepozyturą, patronatu tegoż księcia, oraz na budowę klasztoru, do którego wciela wspomniany kościół wraz z jego prawami i przynależnościami, o ile wielki książę na to udzieli swej zgody; upoważnia ponadto przeora i braci po ustąpieniu dotychczasowego rektora (proboszcza) objąć w posiadanie kościół wraz z jego dochodami i przez jednego z braci lub innego prezbytera (proboszcza) sprawować duszpasterstwo; wkońcu rozszerza na klasztor przywileje i łaski innym domom tegoż zakonu służące.

Or. brak.

Kop. 1. Archiwum Watykańskie, Regesta Vaticana T. 868 k. 47'—50; na początku tekstu na lewym marginesie tą samą ręką: Hadrianus, *a przy końcu:* P. Thomarotius, *poniżej inną ręką:* Collat. Hadrianus. — *2. Armar. XXXII T. 21 k. 66'—68 (Kopjarz rzymski Erazma Ciołka).*

Wyd. Theiner A., Vetera Monumenta Poloniae et Lithuaniae T. II str. 294 nr 318 (z Kop. 2).

Reg. Kopjarz rzymski Erazma Ciołka, wyd. S. Kutrzeba i X. J. Fijałek str. 89 nr 28.

Alexander etc. Dilecto filio preposito ecclesie Wilnensis salutem etc. Eximie devotionis affectus, quem dilectus filius nobilis vir Alexander magnus dux Lytthuanie ad nos et Romanam gerit ecclesiam, promeretur, ut petitionibus suis, illis presertim, per quas hereses extirpari ac divinus cultus augmentum et religio propagationem suscipere possint, quantum cum Deo possumus favorabiliter annuamus, ac ea favoribus prosequamur oportunis. Exhibita nobis nuper pro parte dicti Alexandri magni ducis petitio continebat, quod si in civitate Wilnensi, que temporalis dominii ipsius ducis existit, una domus pro usu et habitatione perpetuis fratrum ordinis Predicatorum construeretur et edificaretur et illi sic constructe seu illius sacristie parrochialis ecclesia prepositura nuncupata Sancti Spiritus Wilnensis diocesis, que de iure patronatus ipsius Alexandri magni ducis existit, pro sustentatione ibidem introducendorum perpetuo uniretur, annecteretur et incorporaretur, profecto ex exemplari vita fratrum inibi introducendorum ac eorum predicatione verbi Dei populis illarum partium plures hereses, que in partibus illis vigent, extirparentur ac populi earumdem partium, qui diversarum sectarum a fide catholica deviantium existunt ad fidem catholicam reducerentur et postea in illa conservarentur ac inibi divinus cultus augmentum et religio propagationem cum animarum christifidelium salutem augmentum susciperent et fratres dicte domus pro tempore existentes ex fruc-

tibus dicte parrochialis ecclesie pro eorum sustentatione aliquod subventionis auxilium susciperent. Quare pro parte eiusdem Alexandri magni ducis asserentis fructus, redditus et proventus dicte parrochialis ecclesie viginti quatuor florenorum auri de camera secundum communem extimationem valorem annuum non excedere, nobis fuit humiliter supplicatum, ut sibi unam domum pro usu et habitatione perpetuis fratrum dicti ordinis in eadem civitate in aliquo loco ad id convenienti et honesto construi et edificari faciendi et in illa, postquam edificata fuerit, aliquos fratres dicti ordinis, qui inibi iuxta illorum ritus et mores et eiusdem ordinis regularia instituta Altissimo famulentur, introducendi licentiam concedere eidemque domui, postquam ut prefertur constructa et edificata fuerit, seu illius sacristie ecclesiam predictam cum omnibus iuribus et pertinentiis suis perpetuo unire, annectare et incorporare ac alias in premissis oportune providere de benignitate apostolica dignaremur. Nos igitur, qui religionem et cultum huiusmodi nostris potissime temporibus vigere et augeri ubique intensis desideriis affectamus, quique dudum inter alia voluimus, quod semper in unionibus vocarentur quorum interesset, prefatum Alexandrum magnum ducem a quibuscunque excommunicationis, suspensionis et interdicti aliisque ecclesiasticis sentenciis, censuris et penis a iure vel ab homine, quavis occasione vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existit, ad effectum presentium duntaxat consequendum harum serie absolventes et absolutum fore censentes huiusmodi supplicationibus inclinati discretioni tue per apostolica scripta mandamus, quatinus eidem Alexandro magno duci unam domum pro usu et habitatione perpetuis fratrum dicti ordinis in dicta civitate in loco ad id convenienti et honesto absque alicuius preiudicio construi et edificari faciendi et in illa, postquam constructa fuerit, aliquos fratres dicti ordinis, qui inibi iuxta illorum ritus et mores ac eiusdem ordinis regularia instituta Altissimo famulentur, introducendi licentiam concedere ac eidem domui, postquam ut prefertur constructa fuerit seu illius sacristie ecclesiam predictam cum omnibus iuribus et pertinentiis suis, si ad hoc prefati Alexandri magni ducis et dilecti filii moderni rectoris prepositi nuncupati eiusdem ecclesie expressus accesserit assensus, cum omnibus iuribus et pertinentiis suis perpetuo unire, annectare, et incorporare auctoritate nostra procures, ita quod cedente vel decedente dicte ecclesie moderno rectore prefato seu alias eandem ecclesiam quomodolibet dimittente liceat priori et fratribus dicte domus pro se vel alium seu alios corporalem possessionem ecclesie iuriumque et pertinentiorum predictorum propria auctoritate libere apprehendere et perpetuo retinere illiusque fructus, redditus et proventus in suos ac dicte eorum domus et sacristie usus et utilitatem ac subventionem convertere, nec non eidem parrochiali ecclesie per unum ex fratribus dicte domus aut alium presbiterum ydoneum secularem vel cuiusvis ordinis religiosum ad eorum nutum amonibilem deserviri illiusque curam animarum exerceri facere diocesani loci et cuiusvis alterius licentia super hoc minime requisita. Nos enim si vigore presentium domum huiusmodi construi et edificari ac in illam fratres predictos introduci contingat ut prefertur, domui ac priori et fratribus[a] predictis. ut omnibus et singulis privilegiis, prerogativis, immunitatibus, exemptionibus, concessionibus, indulgentiis, gratiis, favoribus et indultis aliis domibus et illarum fratribus eiusdem ordinis per Sedem apostolicam aut alias quacunque auctoritate sub quacunque forma et expressione verborum in genere concessas hactenus et in futurum forsan concedendis et quibus domus et fratres huiusmodi hactenus usi sunt et gaudebunt quomodolibet in futurum, uti, potiri et gaudere libere et licite valeant, dicta auctoritate apostolica tenore presentium de speciali

499. [a] *te dwa wyrazy dopisane na marginesie zamiast przekreślonego:* et conventui

gratia indulgemus iure parrochialis ecclesie et cuiuslibet alterius in omnibus semper salvo. Non obstantibus voluntate nostra predicta ac felicis recordationis Bonifacii pape VIII predecessoris nostri, qua inter alia prohibetur, ne ordinum mendicantium professores in aliqua civitate vel villa aut loco alio nova loca ad inhabitandum recipere presumant absque Sedis eiusdem licentia speciali, faciente de huiusmodi prohibitione mentionem et aliis constitutionibus et ordinationibus apostolicis nec non dicti ordinis iuramento, confirmatione apostolica vel quavis firmitate alia roboratis, statutis et consuetudinibus ceterisque contrariis quibuscumque proviso, quod propter unionem, annexionem et incorporationem predictas, si vigore presentium fiant, dicta ecclesia debitis non fraudetur obsequiis et animarum cura in ea nullatenus negligatur, sed illius congrue supportentur onera consueta. Nos enim quoad unionem huiusmodi exnunc irritum decernimus et inane, si secus super hiis a quoquam quavis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attemptari. Datum Rome apud sanctum Petrum, anno etc. MCCCCC primo nono kalendas iulii, pontificatus nostri anno nono.

500.

Wilno, 13 lipca (1501).

W zatargu między kapitułą wileńską a bojarem nowogrodzkim Chmarą o pasznie, łąki, barcie i bobrowe gony w okolicy Kupiecka, sędziowie obu stron, dokonawszy oględzin na miejscu i przesłuchawszy świadków, spisują protokół i „list sądowy“ na korzyść kapituły.

Or. (ruskiego) brak.

Przekł. pol. Lib. I k. LXX—LXXV z nagłówkiem: Litterae iudiciales super Kupyeczko.

Przykazanyem[a] pana naszego wyelkyego xyądza Allexandra ya Szdan Woytkowycz a Yąn Olechnowycz a y s Chmaryny[b] strony Steczko Klucowycz a Olechno Byelykowycz wyyesdzylysmy na polozony rok sprawyedlywosczy, patrzacz yako nas k temu xyądz yego myloscz navczyl myedzy canonyki vilenskymy s Chmaroyv. Napyrwey zalowaly nąm xyądz Jan Philippowycz doctor[1] a xyadz Jan Amasy od wszystkyey capituly, yakosmy wyyachaly na tho polye, czo Chmara powyadal, zeby yemv to pąn woyewoda osądzyl, na ymya Kryschylowskye. Y rzeklysmy Chmarze: poyedz yako nas yego myloscz Alexander lystem swoym navczyl, bo o to canonyczy chczą swyathki powyescz. Y on rzekl: nye poyadą zadnym obyczayem, alesz my szyą tu od nych zaplata stąnye, czo my xyądz byskup sądzyl. Y my rzekly: nye poslal nas xyądz, yzebysmy szaczvnku zaplaty patrzyly, ale nąm yego myloscz przykazal, czobysmy swyatkow obaczyly, yako sawyodą. Y on othpowyedzal: zadnym obyczayem nye poyadą, alesz my szya od nych tu zaplatha stanye. Y my rzekly: kszyąze doctorze y xyąze Yanye, tym wasza myloscz prawa sobye nye vtraczayczye, kaszczye yemv saplathą dawacz podlug sądv byskupyego. Y on rzekl:[c] gdy zaplathą dadzą, we wszystkym chczą ym prawa dostącz. Y xyąza canonyczy nycz nye myeszkayącz poslaly po saplathą y oddaly yemv, napyrwey myodem sendy yego namyotaly. Y on byl tych sendow począl przecz: nye moye to sendy. Y Olechno prze-

500. [a] Przykazanye *w tekście* [b] Ch *dopisane późniejszą ręką* [c] *poprawione z* rzckly

500. [1] *Ob. o nim X. Fijałek J., Uchrześcijanienie Litwy przez Polskę str. 186 (w przyp.).*

czyw temv rzekl: yego sendy[d], twoye sendy, czemv ych przyssch. Y on myod wszyąl y zywoczyny rogate volow y krow pyecznasczye po hlowye a za dwa perewyessy szesnasczye grosszy, za nyewod dwye copye grosszy, za raczką s broyą osm grosschy, za kunyczą czo czapka podkladal dzessyącz grosszy; nyszly bylo nye dostalo yedney krowy a czyelcza i xyąza canonyczy w thym rąkoymye daly. Y my rzekly: poyedz ze panye Chmaro, o czo syą canonyczy na czyą zaluyą na tą zyąmyą? Y Chmara rzekl: nye poyadą, sądzyl myą o thym pan woyewoda y lyst sądowy pana woyewodi na tho mąm. Y my rzekly: panye Chmaro, navczyl nas xyądz yego myloscz thym lystem swoym a sąd pana woyewodzyn yego myloscz slamal. A on rzekl: slamal xyadz wyelyky sąd slugy pana woyewodzyna, a pana woyewody sądu nye ląmal, dzerszą szyą yą sądv pana woyewody a za thym lystem ya s wamy nye poyadą. Y my za thymy swyatky poyachaly, gdzye nas powyedly pana Fetkowy ludze szyemyanye na ymyą Ochrem a Joachym a Thymofyey a Iakow y przywyedly nas napyrwey na dwa pyeczyszcza na Krycznykow y rzekly nam: panowye pytayczye, czyye to pyeczyszcza. Y my rzekly: kogo nąm pytacz, kyedy Chmary nyet; powyedayczye wy, czyye tho pyeczyszcza. Y ony rzekly: thy pyeczyszcza są v canonyczkych[e] ludzy Krycznykow, tv ony syedzely y kryczy yeszcze panv Syenkv dawaly, a po thym pąn Syenko wszystko Kupyeczko[2] othpyssal do kosczola swyentego Stanislawa, yako sąm dzerszal. Y pothym malo nas powyedszy rzekly: ono gruszka na myedzy stoy, a nye przeyedzeczye prosto. Y powyedly nass nasad thymze sladem y przywyedly ku gruszcze y rzekly: to yest zyąmya czo Chmara powyadal, yszby yemv pąn woyewoda przysądzyl a tho yest zyąmya canonyczych ludzy Kryszylowskych. Y my rzekly: a tho szyto postron myedzy po prawey rącze czyye? Y ony rzekly: tho zytho Szvbyno boyarzyna xyądza wyelkyego. Y pothym nas przywyedly na zytho, y my spytaly: a to czyye zytho? Y ony rzekly: to zytho Chmara szyal ale zyąmya canonyczych ludzy; Chmara ym gwalt czyny, oth cztyrzech lath myedze pooral y zytho syeye na ych syąmy; y samy wydzelysmy tho ysz dzewyącz myedz sedrano, przylączający ku svemu polv. Y pothym nas przywyedly ku myedząm pana Fetkowych ludzy semyąn y rzekly: to yest syąmya sa myedzą po prawey rącze nasza a oth Kupyeczka ydącz po lewey stronye to zyąmya canonyczych ludzy, czo Chmara pooral y zyto poszyal, czynyącz ym gwalt; a to sczyeszka lesszy o tey myedze alesz do drugyey tąszmy[f] sczyeszka chadzywaly za Nyemen, choczya by tv y zytho bylo albo pszenycza szyana, yednako tu sczyesszka lezy; a tho pole wydzecz yeszcze tam malo dalyey nye orano, yalowo yakoby na trzydzessczy beczek; ta syąmya canonyczych ludzy, tą Chmara zoral myedzą wyączey nysz dwadzesczya k swoyey szyąmy wezmącz. Y yako zawodszy ty sswyathky y rzekly: na tho chczemy przyszącz, yszesmy sprawnye wyedly, bo to yest szyąmya canonyczkych ludzy. Y my sendze rzekly ym: my was ku przyszyądze nye wyedzemy any tesz odwodzym; wy tho wyeczye, bo Chmary tu nyet, kto was wyedze. Y ony drzewo wetknąwszy, swyątoscz postawyly y przyszyągly, ysz to yest szyąmya canonyczkych ludzy y pothym wystąpywszy pyącz swyatkow na ymyą Zahalo. Y rzekl sąm swoyą dobrą wolą: ya tesz chczą przyszyągnącz, ysz to yest szyemya canonyczkych ludzy. Y my nye chczyely przyszyągy dopusczycz y on sam przyszyągl po swoyey woly. A po Chmarzesmy tą przyszyągą poslaly, yszby przed nym czy swyatky przyszyągaly, ktorych on obral.

500. [d] *poprawione z* sendza to [e] canonyczkycz *w tekście* [f] *zaczęto pisać* tut *i przekreślono*

500. [2] *Kupiecko Wielkie i Małe, osady położone nad Niemnem, na lewym brzegu rzeki w pow. nowogródzkim, w gminie lubczańskiej, 25 km. na pn.-wsch. od Nowogródka; w tej też okolicy leżały inne wymienione w tym i następnym akcie miejscowości, których nazw dziś doszukać się nie można.*

Y on nye yachal. Y pothym ku wyeczorv powyedly nasz canonyky sa Nyemen y przywyedly nas do dąbv a w thym dąbye canonyczych ludzey stare pyątna te Sassyny a nowye Chmary nalozone y pczoly wydrane. Y my poslaly po Chmarą y Chmara przyyachal. Y rzeklysmy: panye Chmara, otho szyą na czyebye canonyczy zaluyą, ysz ych stare pyątna wyczyossany na ich bartnym drzewye a twoye nowe nalozone. Y on rzekl: nye ya czyossal, nye wyem any pyątna swego nye snam. Y canonyczczy ludze rzekly: sluga twoy Skydaylo na korzenyv stal a wlaszy wyczyassowal y swoye nakladal y pczoly wybral, postaw thych swoych slug. Y Chmara myal postawycz tych swoych slug, y nazayvtra ych nye postawyl. Pothym przywyedly nas ku drugyemv dąbv pczelnyku y rzekly: takze nam pczoly wybral y podpyssy wyczyossal a swoye nakladl. Y my po Chmarą poslaly; y on k nąm nyeyachal. A ku pyączy dąbow dzelanym przywodzyly nass, czo pyątna wyczyossane canonyczkych ludzy stare a nowe Chmaryny nalozone. Y my do Chmary poslaly, yszby k nąm przyachal, y on odpowyedzal: zmoklem, nye poyadą, doszdą was na Nyemnye. Y pothym gdysmy przyyachaly k nyemv, Chmara rzekl: poyedzczye panowye za Nyemen, tham my krzywda od canonyczkych ludzy w syenozączy. Y my rzekly: panye Chmaro, my po czyebye possylaly y thy k nąm nye yachal, powyadalesz, yzesz mokl; a my takyesz zmokly, nye poyedzem, zayvtra dalybog poyedzem. Y nazayvtra poslalysmy dwv czlowyeku stronnych, pana Iurgya Ilincza czlowyeka Hrynya a Nyemyrowycowa czlowyeka Kowmacza y kazalysmy ym w Chmarynym ostrowye na yego bartnym drzewye podpyssow yego pczolkow ych czyesyaczy[g], y thym czechem canonyczkych ludzy bartnego drzewa kazalysmy przepatrzycz. Y sthronne[h] ludzye naszly na kanonyczkych ludzy bartnym drzewye thym czechem Chmarynym nowe pyathna wlozone a stare canonyczkych ludzy wyczyosane. Y za thymy dwyema dąby pczelnyky y s pątnamy dzelanymy, gdzyesmy samy yesdzyly yako na wyrzchv stoi, czo ty stronny ludze naszly Chmarynych podpyssow nowych trzynasczye drzew dzalanych a pyącznasczye podpysmy nalozonych, wszystkych trzydzesczy drzew canonyczkych bartnych. Y Chmara rzekl: ya wasszych pyątn nye wyczyassowal any swoych kladl. A canonyczy rzekly: postaw ty swoych slug Skydayla a Solczycza, yakosmy przed thym zalowaly, czy wyedzą. Y Chmara rzekl: to[i] ludze pana woyewody; nye moczen ya pana woyewodzynych ludzy stawycz a Skydaylo sluga yego. Y pothym Chmara powyodl nas na łąką pod syolem w konczv shorody y rzekl: tho yest łąka czo my yeszcze przyssądzyly od canonyczkych ludzy. Y ony: my tą łąką wyprawyly a tho grodza ych. Y my byly grodzey konyecz naszly. Y Chmara rzekl: bo tho yest łąką tych mena, czo ya ym byl myen dal za tą łąką a w myen swoy wstampyl. Y canonyczy ludze rzekly: nye myena to yest oyczysna nassza, a gdzye ty powyadassz myen tey łąky na trzy stogy a to na yeden stog. Y my rzekly Chmarze: gdyssmy was o thą łąką sądzyly y thy nye spomyąnyal nyyakyey myeny. Y tą łąką odsandzylysmy canonyczym ludzem. Y pothym canonyczky mvszyk rzekl: panowye, tha(m) my pąn Chmara czyny krzywdą, łąką my odeymuye nyedaleko pod tepesschy. Y my posszly. Y on przywyodl nas łąką pod syelyszczem w łąką ku Nyemnu y rzekl: to yest moya łąka, tv my pan Chmara krzywdą czyny. Y Chmara rzekl: to łąka moya, czo my yeszcze odsądzyly, y na tho lyst wasz sądowy mąm. Y my rzekly: panye Chmara, nye tu my was sądzyly ono pod borem podle drogy, nyszly ty rzekl tam stoyącz: panowye, tho syelyszcze y łąka moya. Y canonyczczy ludze to rzekly: czosz to yest syenozacz twoya y syelyszcza a k temv szya z nass sądzany yeden nye snal, czoby na they łącze byly. A ty łąky Ylinczowych ludzy y Nyemyrowycza ludzy y Szvbyny, yakobysmy myely tobye to odsądzycz. Y pothym zalowaly canonyczy: czyny nąm

500. g ch *nadpisane* h *poprawione z* sthronny i *poprawione z* ty

Chmara krzywdą, drzewa nassze bartne podpyssal swoym pyątnem trzysta drzew na rzecze na Vslyczu[3], w ostrowye Lubozadzye, w boru w Nassmanyech. Y Chmara rzekl: nye ya podpyssowal, pyssaly bartnyczy pana woyewodzyny na pana woyewodą. Y canoniczy rzekly: yako Andrzeyko dzerszal[1] Nyehnyewyczy[4] y poczal byl nąm krzywdą czynycz w thym ostrowye y w bor wpyeracz szya. Y my mowyly panv woyewodze, y pąn woyewoda o thy szyą dowyedzal, czosz ten ostrow y bor nasch, y kazal nąm pokoy dacz y Andrzeyko dal nąm pokoy. Y po Andrzeyka Stanko dzerszal cztyrzy hody Nyehnyewyczy a my tho w pokoyu myely; yak szya Chmarze dostalo y on nąm począl krzywdą czynycz y w ten ostrow y w bor wpyeracz szya. Y tesz zalowaly nąm canonyczy o perewyessy o sremyana rzekly tak: Chmara nąm krzywdą czyny, perewyessye odymvye y sremyana nasza bobrowy honycz. Y Chmara rzekl: srzemyan ya wasszych nye gonyą, gony pąn starosta Zmoyczky. Y my rzekly Chmarze: bądesz ly thy chocza yeden ras canonykom krzywdą vczynyl, sremyana ych gonyl, a pan starosta yvsz bądze wstampyl po tobye, w thym szyą ty bądzesz s panem starostą wyedacz, a canonyczy bądą czyebye w thym snacz a o perewyesyech Chmara sbyegl nye chczyal sluchacz, a nąm nye bylo o thym kogo sądzycz, a we (w)szystkych tych rzeczach Chmarą przed canonyky vynnego nalesly, a canonykow we wszystkymesmy oprawyly. Y nathosmy ym lyst swoy sądowy daly y s swoymy pyeczączyami. Pyssąn Vylnye, jula trzynastego dnya, indicta czwartego.

501.

Wilno, 15 lipca 1501.

Aleksander wielki książę litewski, na podstawie powyższego orzeczenia sędziów w zatargu między kapitułą wileńską a bojarem nowogrodzkim Chmarą (ob. Nr poprzedni) o pasznie, łąki, barcie i bobrowe gony w okolicy Kupiecka, wydaje wyrok na korzyść kapituły, którą poleca wwiązać w te dobra dworzaninowi swemu Janowi Myczkowyczowi.

Or. (ruskiego) brak.

Przekł. pol. Lib. I k. LXXV—LXXVII z nagłówkiem: Litterae iudiciales contra Chmara.

Alexander s Bozey lasky wyelky xyądz Lythewsky etc. Patrzalysmy na to, czo przedtym cząstokrocz zalowaly nąm canonici wilensci cosciola swyentego Stanislava na boyarzyna Nouogrodskyego na Chmarą, ysz on krzywdi ym wyelkye poczynyl w szyąmyach cosczyelnych, w pasznych y w bartnych, w bobrowych honyech, w perewyessy y w ląkach y w gualczyech y w drapyestwye y w wyelu ynnych rzeczy. Nyedawno przedtim canonici wsyaly na tą rzecz sądze, pana Zdana Voitkowycza a sluzebnyka xyądza Voczyecha byskupa Vilenskyego, Jana Slego. A Chmara swey stroni wsyąl sedze sluzebnyka woyewody Vilenskyego canclerza naszego pana Mikolaya Radzywylowycza[1], Baguscha Borisowycza a boyarzyna Nouogroczskyego Olechna. A gdy czyi sedzy tam wyyachaly y canonici postawyly na tho pyenczdzesyąth swyatkow y Chmara obral

500. [1] *poprawione z* dzersal

500. [3] *Isłocz, dopływ Berezyny, pobocznej Niemna (z prawego brzegu).* [4] *Niechniewicze wieś w pow. nowogródzkim, 15 km. na pn.-wsch. od Nowogródka.*

501. [1] *Radziwiłowicz Mikołaj wojewoda wileński i kanclerz 1491—1509; ob. Wolff J., Senatorowie i dygnitarze str. 72.*

s tych swyatkow cztyrzech czlowyekow ludzy pana Fetkowych podscarby iego syemyąn y kazal ym przysyagwszy thą syąmyą zawyescz, a gdy czy swiatkowye chczyely przysyacz, y on to dzelo' wssrvszyl, y nye dal ym przysyągacz. Y potym staly przed namy i mowyly o tym oblycznye, y canonici wsyąly v nas na tho ty sedzye, pana Zdąna Woytkowycza a Jąna Slego, a Chmara swoyey strony sedzye wszyal boyar Nouogroczkych, Olechna Byelykowycza a Steczka Klukowycza. Y rzeklysmy ym: polozyly pod straczenym prawa thym sedzyam tham wyechacz po syodmei soboczye we trzy nyedzelye. Jeslyby ktora strona prawv nye chczyala stacz, tedy thym sobye myely prawo utraczycz. Jeslyby Chmara s swoymy sendzamy na ten rock nye chczyal wyyachacz y my kazaly sendząm canonyczkym tych swyatkow opytacz y podlug przysyągy ych canonicom tej syąmye odyachacz. I canonici s swoymy sedzamy tam na ten rock polozony wyyachaly y tego ych sądzye myedzy ymy patrzaly. A Chmara swoymy sądzamy tamze byl wyyachal, y iako czy swyatkowye canonyczy chczely przysyagwszy swyaczycz, y Chmara ku przysyądze ych nye chczyal wyescz any tey przysyagy sluchacz, y swoymy sedzamy s prawa wyachal y prawa nye chczyal bycz posluszen. Y czy sedze canonyczczy pąn Zdan a Jan Sly podlug navky naszey tych swyadkow canonyczych pytaly na ymya Ochrema Pradowycza a Joachyma Chwalewycza a Timopheya Pradowycza a Jacoba[a] Myelnyka a Sczepąna Zegadla. Y czy swyatkowye przysyąwszy swyatkowye y thą zyąmyą canonikom zawyedly. Y canonici tesz tam swoych sendzy powyedly, gdzye Chmara drzewo bartne ych pocazyl y znamyona posczyossywal y swoye kladl. Y ony[b] opatrzyly y canonici na tho pred namy dowod uczynyly, ysz to drzewo bartne ych yest. Y ony tho drzewo bartne ym przysądzyly y ten sąd swoy nąm odkazaly y wszystky ty rzeczy, o ktore tam na tey syąmy y na thym prawye przed nymy mowyony byly, w lysczye swoym wypyssaly. Y my yeszcze dla lepszey sprawyedlywosczy kazaly marsalcv naszemv dwornemv namyesnyku Vczyenskyemv y Onychrczenskyemu, xyądzv Mychalv Lwowyczv Chmarze roskazacz stacz s tymy yego sendzamy przed xyądem Voczyechem byskupem Vilenskym, yszby Chmara abo sendze yego k temv myely mowycz kazalysmy xyądzv byskupv ych wysluchacz. Y Chmara przed xyądzem byskupem nye chczyal stacz y czy sendze drugy ras sąd swoy przed namy odkazowaly. Y my kazaly ym, yszby ony w ty slowa yąk sądzyly y nąm odkazowaly y lyst sądowy na tho daly, a kazalysmy Chmarze przed namy stacz s nymy oblycznye y on przed namy nye stal, a gdysz syą ta rzecz tak ma a ten Chmara na thy roki polozony w prawye szya ne stawyl y s prawa vyachal a thych swyatkow canoniczych na przysyągą nye wyedze, my tą zyąmyą paszną y bartną y bobrowe hony y łąky y perewyessie, o czym ony s nym prawo myely, canonicom przysądzylysmy podlug swyadecztwa tych swyatkow y przysyągy ych y wedlug sądv tych sedzy y lysta ych sądowego po ty granicze, dokąd ym czy swyathkowye pokazaly y zawyedly. Y to ym poczwyrdzamy tym naschym lystem podlug tego yako w thym lysczye tych sendzow wypyssąno, y kazalysmy ye w thą zyąmyą wwyązacz y to ym ogranyczycz dworzanynv naszemv Janv Myczkowyczv s tymy swyatky canoniczymy, ktorzysz przysyągwszy to ym zawyedly, a Chmara tym sobye yvsz prawo utraczyl, czo na thy rocky polozone w prawye syą nye stanowyl y przysyągy thych swyatkow nye chczyal sluchacz y s prawa vyeszdzal y o thą syąmyą canonicom nye ma syą yvsz vpomynacz. A czo bądze Chmara drzewo ych bartne cosczyelne pokazyl y snamyona ych poscyasowal y swoye snamyona pokladl, ty yego znamyona cazalysmi sczyossacz s tych drzew temusz dworzanynowy naszemv Janowy Myczkowyczyv. Pisan Vilnye, jula 15 dzen, indicta czwartego.

501. [a] *poprawione niezdarnie z* Jacvba   [b] *następuje litera o zdaje się z przepisania*